Adevĕrul literar și artistic

891 —
9.916
17 MAR 2014

Biblioteca Judeteana ASTRA
P31516

31516.

Mihail Onofrei: Chopin

George Nichita Mihail Onofrei

E cât se poate de nimerit ca într'o expoziție să fie prezentate lucrări din mai mulți ani de activitate, spre a oferi publicului putința unei juste orientări asupra operei unui artist. Sunt apoi pictori care oricât s'ar strădui nu parvin să adune într'un an sau doi atâtea piese încât să poată orna cu ele panourile unei expoziții. Aceştia lucrează încet, studiază mult un tablou, au simțul probității artistice şi apoi nu sunt deprinşi cu schițe, cu însăilări, fie de desen, fie de culoare, nemulțumindu-se decât cu opera difinitivă cel puțin a acelei epoci.

E cazul pictorului George Nichita. Deşi deosebit de activ, şi cu o carieră incununată de numeroase succese, el n'a apărut decât în manifestări colective şi abea acum e la a doua expoziție personală. O expoziție care însă reprezintă un deceniu de muncă şi de strădanii inteligent susținute.

George Nichita cultivă, cu aceleaşi frumoase rezultate, toate genurile, dar noi îl vom socoti mai cu seamă un peisagist. Un peisagist prin tot ce se leagă de această noțiune ca practică picturală şi în plus, prin o pasiune deosebită pentru priveliştea de plin aer. E întotdeauna prezentă această dragoste: am putea spune că are o consistență fizică care întâmpină pe privitor înainte ca el să fi luat contact cu elementele propriu zise de realizare.

Gheorge Nichita simte peisagiul, îl trăeşte. Il organizează pe pânză pe suportul oferit imediat de natură, cu o sumă de adăogiri însă, care fac dintr'o privelişte oarecare mai mult decât o imagine — fac din ea peisagiul însuşi.

Tablourile lui sunt gândite, clădite după reguli de densitate cromatică, fără a fi reci ori prea încărcate. Din contra, se desprinde din ele pace, şi seninătate. O frăgezime şi o tinerețe întâlnită pretutindeni şi care e născută din mustirea de nuanțe strânse grămadă ca nişte ciorchine, din bogăția de culori calde, luminoase, îmbietoare la plăcerile privitului.

Peisagiile lui au acest dar, să te facă să îndrăgeşti natura chiar dacă înainte nu erai dispus, chiar dacă ştii că singur în fața ei nu vei încerca aceleaşi sentimente. Georpe Nichita e un pictor care se exprimă numai prin mijloace strict picturale, fără nici o concesie, fără nici un abuz sentimental şi totuşi poate fi înțeles de toată lumea. Şi dacă vom mai adăuga — trebuia s'o scriem asta din capul locului ca să nu pară lucru secundar — că e în întregime personal în viziune şi tratare, ne vom da seama de valoarea expoziției sale dela Fundația Dalles.

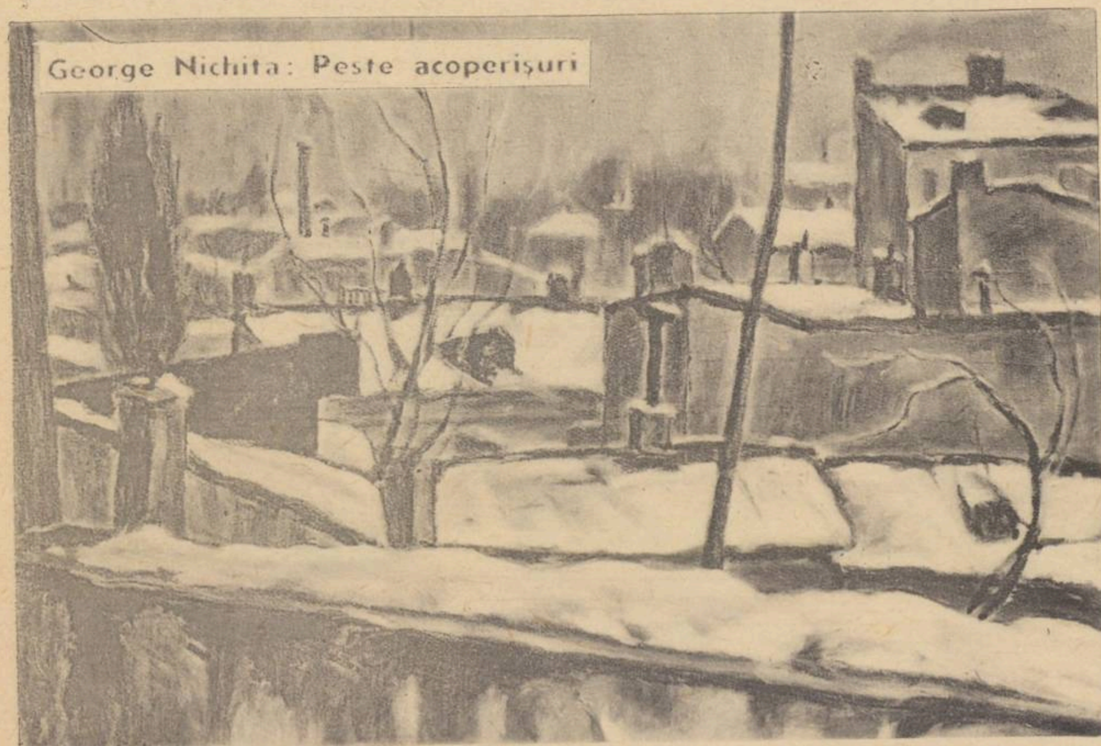
Mihail Onofrei, care şi el expune lucrări din mai mulți ani, e unul dintre puținii noştri statuari în adevăratul înțeles al cuvântului. Unul dintre acei care ştiu să cioplească un chip sau o siluetă, întrunind ilu-

George Nichita: Lanuri

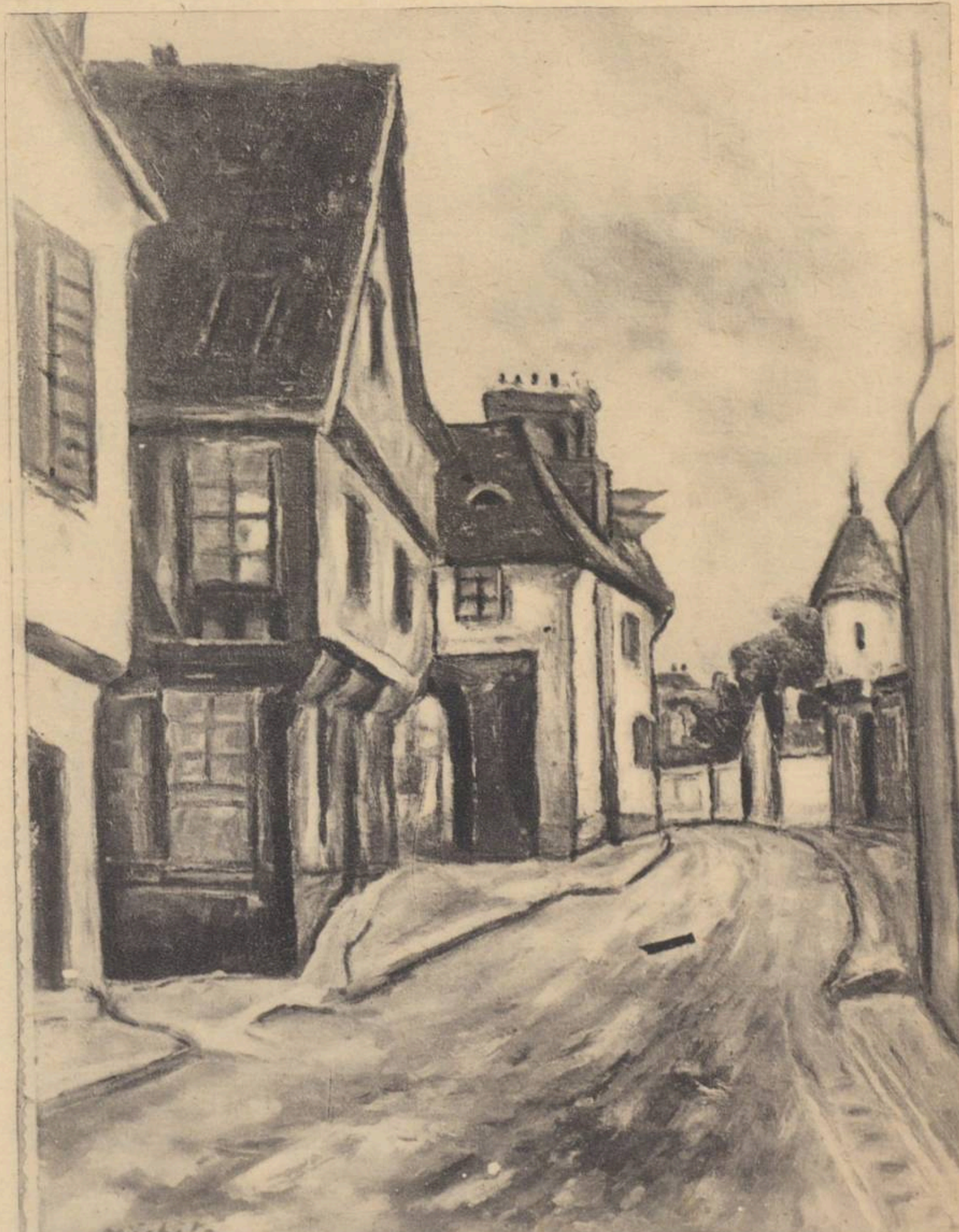

George Nichita: „Buju"

George Nichita: Peste acoperişuri

George Nichita: Stradă la Honfleur

Amintiri din copilărie și adolescență

de G. IBRĂILEANU

Dar în acea vară am trăit și întâiul meu amor adevărat, sau aproape adevărat — „aproape", fiindcă în mare parte era un produs romantic al imaginației mele înflorite. Am iubit, cred, atunci, mai mult amorul decât pe fata de care eram înamorat. Mai târziu, altădată, poate am blestemat amorul, dar am iubit până la durere pe femeia iubită.

Venisem de curând din Bârlad. Eram la grădina publică. Era o noapte de Iulie, caldă, poetică, infinită. Stelele pe cer erau departe, cum par ele vara, erau pline de foc și muzica cânta o arie banală, dar care place oamenilor fără cultură muzicală: „Alla Stella confidente". (Mai târziu am cetit o schiță satirică de Caragiale, în care e vorba de o domnișoară de mahala, care cânta logodnicului, din piano, această bucată! Și schița asta mi-a mânjit frumusețea amintirii!) Deodată, îmi apare înainte, pe aleia grădinii, o fată necunoscută mie, subțire, înaltă, cu coada pe spate, cu părul galben și cu ochii negri. Avea în mână un trandafir, roș, pe care-l ținea la gură, parcă l-ar fi mușcat. Imaginația mea amoroasă, noaptea frumoasă de vară, muzica, surpriza de a vedea apariția asta necunoscută mie și atât de încântătoare, frumusețea ei, mai ales mersul sigur dar delicat și, încă, mai mult decât toate cred, gestul de a mușca din trandafir, m'au făcut, într'un moment, să fiu, *să mă simt*, al ei. In gestul ei de a mușca din trandafir, cred, am simțit, am văzut, inconștient, nervozitatea ei, impresionabilitatea ei, poate cruzimea ei, poate ceva de dominație, și probabil simbolul sărutării pasionate. Știu însă, că n'am putut să mi-o închipui, și nici azi n'o văd altfel, decât mușcând nervos, *promițător*, din acel trandafir roș din vara anului 1889.

M'am pironit lângă un copac, așteptând-o să treacă, la vale și la deal și, firește, am început să sufăr. Iubirea, chiar acea romantică dela 18 ani, este suferință. Aspirația după sufletul, după corpul, după întreaga ființă a femeii iubite, este dureroasă și nu poate fi satisfăcută niciodată complect. Dar atunci suferința era mai mare, căci nu știam ce poate eși din sentimentul meu. Simțindu-mă urît, sărac, stângaciu, fără putință de a avea trecere la femei, — căci inteligența n'am considerat-o niciodată ca o armă față de femei, — exagerând, căci așa e iubirea, exagerând *măreția* fetei aceleia, socotind-o, ca'n orice amor, o ființă mai presus de lume, — într'un cuvânt imaginând-o pe ea regină și pe mine ultimul dintre oameni, durerea mea dela început a luat proporții mari. Și cât am suferit apoi, în vara și toamna aceia, chiar când faptele ar fi trebuit să mă facă să fiu fericit! Ceva ascuțit îmi intrase în inimă și o nerăbdare mare, un sentiment că nu încap în mine, că ași vrea să fug din mine însumi.

Cine era această necunoscută? Nu știam. Pe urmă am aflat că era din Botoșani, venită vara la o soră a ei măritată.

In grădină, voiam să-i arăt că îmi place, că sufăr pentru ea; dar tot odată îmi era rușine de dânsa! Intotdeauna am avut naivitatea să cred că unei femei îi displace s'o iubești, când ea nu te iubește.

Când a cântat marșul și s'a isprăvit „grădina", m'am luat după grupul ei și am văzut unde șede: în rândul de sus al unei case mari de pe strada Principală... Câte nopți am stat apoi sub geamurile acelei case!

De-aici încolo, m'am transformat într'un gardian de noapte și de zi al casei ei. (Un incident comic: o fată de peste drum, o fată crezând că ea este scopul plimbărilor mele, îmi zâmbea și cred că se înamorase de mine. Și, fără să vrea, acea fată îmi devenise o piedică mare în afacerile amoroase, căci o găseam veșnic la geam, ca o spioană fără voe).

„Iubita" mea a început să vadă că o urmăresc. Acum *știa*. Făcusem deci un pas mare. Aveam o mare satisfacție că... știe! Și atunci începu psihologia. Mă iubește? Nu mă iubește? Eu nu credeam, bine înțeles, că regina aceasta mă poate iubi, dar, totuși, „da' dacă"? Casa ei era la un colț, cu două fațade pe două drumuri. Odată am observat că, după ce m'a văzut dela un geam de pe strada A, când eu am cotit pe strada B, ea a apărut la un geam de pe strada aceasta. „Așa dar, a venit la acest geam să mă vadă încă odată și să mă urmărească cu privirea", mi-am închipuit eu. Și când lucrul acesta s'a mai repetat, m'am convins că se mută din geam în geam pentru mine. „Dar este acesta un semn de iubire, ori de curiozitate"? Mă întrebam eu, și aici începea analiza și răs-analiza psihologică. Am observat însă că se înroșește când apar eu pe stradă. „Roșața și mutarea dela geam la geam — semn de răspuns la iubirea mea!"... Dar, dacă se înroșește de jenă? Uneori zâmbea. „Zâmbește cu bunătate, ori ironic?" Și bine înțeles, îmi răspundeam după dispoziția momentului. Făceam multă psihologie, dar concluzia cred că era dictată de dispoziția momentului.

Odată, la grădina publică, m'am pus pe o bancă drept în fața ei. S'a înroșit, mi-a zâmbit, și-a mușcat mănușa, a rămas distrată, apoi m'a privit drept în ochi cu o seriozitate mare. Atunci am înțeles că nu-i displac eu, ori nu-i displace amorul meu. Dar aici era intrebarea mare: ce-i place? Eu? Ori faptul că trăiam atârnat de existența ei? (Intrebare grea în toate relațiile de felul acesta între bărbați și femei). Și iarăși analiza psihologică!

Aveam o putere de idealizare fără margini. Banca, pe care stătuse ea, îmi devenea nu numai scumpă, dar și, cum să zic? îmi inspira respect. Mă duceam adesea ziua să văd banca pe care a stat ea și nisipul de jos pe care pusese picioarele.

Odată am văzut-o intrând la o magazie de ghete. Magazia, negustorul au căpătat pentru mine un prestigiu extraordinar, și mă uitam veșnic cu duioșie și cu inima ridicată în magazia aceia.

Intr'o dimineață, căci apăream de dimineață sub balconul ei, a venit în dreptul geamului, dar mai în fundul odăii, despletită și mi-a zâmbit. Atunci am fost fericit fără margini, așa de fericit, că am simțit că-mi pierd cunoștința. Și atunci, zburând pe drumuri, în afară de oraș, am clădit la visuri — și-mi era așa de scumpă ființa aceia, așa de neomenește de scumpă! Simțeam că e a mea, și mi se părea așa de stranie senzația că e a mea! Mi se părea impósibil și mă întrebam foarte serios, dacă e adevărat, dacă nu sunt prada unor halucinații. Peste câteva zile, mi-a aruncat noaptea dela geamul ei, un buchet de trandafiri roșii... Eu aveam 18 ani, ea 16!... S'a aplecat puțin pe geam, a aruncat buchetul și a fugit... Am umblat până la ziuă împrejurul orașului, simțind că plutesc în aer și căutând mereu să mă conving că a fost adevărat. Era o noapte cu lună, care argința frunzele copacilor. Argintul de pe frunze mi-a rămas strâns legat cu sentimentele din acea noapte. Și, totuși simțeam, *alăturea* de fericire, ceva dureros, ca un fel de sentiment că ființa mea nu-mi este de ajuns pentru evenimentul acesta nemaiauzit, și apoi o îndoială de posibilitatea fericirii, și încă sentimentul că ceia ce se petrecea era prea mare, ca să poată fi *așa cum este*.

Trebuia, acuma, să pășesc mai departe.

Trebuia să-i scriu. In fond, nu știam ce să-i cer. Nu-mi puneam problema: cum se va desfășura lucrul. Un lucru simțeam clar: trebuia să-i spun cât o iubesc, s'o conving cât o iubesc, aveam nevoia să știe ea, să măsure ea întinderea și adâncimea iubirii mele. Nevoia acestei *mărturisiri* era scopul vieții mele.

Auzisem că știe puțin românește (lucrul era fals) și că știe bine numai franțuzește. Așa dar, trebuia să-i scriu franțuzește! Și apoi, acum să-i trimit scrisoarea? Să i-o zvârl cu o petricică pe geam? Dar dacă o surprinde cineva? Apoi mijlocul mi se părea prea vulgar.

Am recurs la un fost coleg al meu de școală, practicant într'o farmacie, care putea să intre în casa ei, fără a fi suspect, deoarece farmacistul, stăpânul băiatului, era prietin cu doctorul, cumnatul ei și în relații zilnice.

M'am destăinuit colegului meu și el a primit să-mi facă serviciul acesta așa de delicat. Era vorba să se ducă acolo și, dacă va întâlni-o cumva, un moment, singură, în vreun antret, să-i dea scrisoarea fără vorbă. Din conținutul scrisorii, ea avea să vadă imediat cine e autorul scrisorii... Că trădam secretul față cu acest fost coleg al meu, nu era mare lucru pentru mine. Lucrul nu era secret pentru mulți. Mai întâiu, pentru cei câțiva buni prieteni ai mei din Roman, de care nu mă putusem ascunde, ba chiar simțisem o neînvinsă nevoe să le fac mărturisiri. Apoi făcusem cunoscut, prin scrisori aprinse, și amicilor dela Bârlad, această istorie de amor, și mai ales lui Raicu Ionescu. Amicii din Roman chiar protestau și erau gata să mă dea în judecata partidului, mai bine zis să mă „pirască" că, din cauza amorului, dezertez dela lupta socialistă. Acest amor mai era cunoscut, desigur, și de alți oameni străini, fiindcă plimbările mele pe la geamul ei și tot ce făceam prin grădina publică, nu putea rămânea neobservat de nimeni. Dar mi-era aproape indiferent, pentrucă *numai eu* făceam totul, era numai afacerea mea, *nu și a ei*. Nu era un secret al amândurora. Ș'apoi era o afacere mai mult de imaginație, de romantism. Altfel ar fi fost, dacă aș fi cunoscut-o personal, dacă am fi avut, *amândoi*, un secret *al nostru*. Atunci aș fi fost prudent și mut la exces. Și mai ales împărtășindu-i *ei* aceia ce aveam de spus, strigându-i ei amorul meu, nu aș fi avut *nevoia* de a-l striga, altora. E o colosală deosebire între un amor *spus* ființei iubite și unul *ne* spus; între un amor pentru o femee pe care n'o cunoști și unul pentru o femee cu care ești cunoscut; între un amor dinainte de 20 de ani și unul de după 20 de ani; între un amor de imaginație și romantic și între un amor adevărat; însfârșit între o simțire care e iubirea de amor și între o simțire care e iubirea pentru o femee pur și simplu.

Trebuia să fac scrisoarea. Lucru nou pentru mine. O mulțime de probleme. Cum s'o fac? Ce să spun? Și apoi, iar o îndoială: dacă toate semnele, dela ea, pe care le luasem drept dovezi că răspunde la sentimentele mele, dacă toate acele semne erau numai cochetărie? Atunci nu voiu fi ridicol cu scrisoarea mea? Dar dacă se supără că i-am scris, dacă o ofensează faptul că-i scriu? Dacă ese un scandal? Dacă faptul că-i scriu, prin altul, o supără? Și chiar dacă n'o supără aceste lucruri, nu cumva faptul că, la semnele ei de simpatie, procedez prea repede, scriindu-i scrisoarea? Nu e mai bine să

(Continuare în pag. 2)

Poem

După Friedrich Hoelderlin

Când eram copil
Demulte ori un zeu mă scăpa
De strigătul și dojana oamenilor,
Și mă jucam în liniște și bine
Cu florile crângului,
Iar adierile cerului
Se jucau cu mine.

Și astfel cum tu înveselești
Inima plantelor
Când ele spre tine
Iși ridică brațele plăpânde,
Tot astfel mi-ai înveselit inima,
Părinte Helios! și ca Endimion
Am fost alintatul tău,
Prea sfântă Lună!

O voi toți credincioși
Prieteni Zei!
Dac'ați ști voi
Cât de mult v'a iubit sufletul meu!

E drept că pe-atunci
Incă nu vă chemam pe nume, și nici voi
Nu-mi dădeați un nume, așa cum își dau între ei oamenii,
Ca și cum s'ar cunoaște.

Totuș eu vă cunoșteam mai bine
Decât am cunoscut vreodată vreun om.
Pricepeam tăcerea Eterului;
Vorbele oamenilor nu le-am priceput niciodată.

Pe mine m'a crescut armonia
Crângului plin de freamăt,
Și am învățat să iubesc
Printre flori.

In brațele zeilor am copilărit.

AL. PHILIPPIDE

mai amân? *Amânarea* a fost totdeauna calea, pe care am fost dispus să o aleg — aceasta probabil din cauza lipsei de voință, combinată cu lipsa de încredere în mine și cu acel mod de a gândi al meu, care se rezumă în: „da' dacă"?

Ideia, falsă. că amorul ofensează pe o femee, dacă ea nu te iubește tare, m'a împiedicat întotdeauna dela hotărîri. Dar am hotărît însfârșit să-i scriu. Nu țin minte bine ce i-am scris. Ii spuneam că eu sunt acel, care trec etc., însfârșit îi spuneam tot ce trebue ca să știe dela cine e scrisoarea, căci iscălitura nu era deajuns, căci mă gândeam că n'are de unde să știe, cum mă chiamă — ea neavând cunoștinți în Roman, eu ne mai fiind de doi ani Romașcan ș'apoi, pe-atunci, fiind un băiat, trebuia să fiu, desigur, un necunoscut pentru toți. Apoi, cred, că i-am scris aprins și poetic, cât o iubesc și pe urmă o rugăminte sfioasă să-mi răspundă. Această rugăminte era făcută numai prin atâta: Sub numele meu, puneam adresa, strada și numărul. Aceasta trebuia să-i dea a înțelege că aștept răspuns. Și, ca să fiu și mai puțin pretențios, numele meu cu adresa erau tipărite în locul unde se unesc cele două file ale scrisorii, — parcă ași fi avut, adică, hârtii de scris cu adresa mea tipărită și... parcă i-ași fi scris pe astfel de hârtie din întâmplare! Mi-am dat pe urmă samă că această hârtie, cu aerul așa de comercial, nu era tocmai potrivită pentru un scop așa de romantic! Dar eu o puneam pe ea atât de sus, că nu îndrăzneam să-i dau adresa mea *anume* pentru ea, ci din... întâmplare.

Am scris în franțuzește, adunând toate cunoștințele mele de această limbă, câte le aveam pe-atunci. Am scris-o greu, am tot schimbat-o, am tot cetit-o s'o aud — și-mi era grozav de frică să nu fi făcut greșeli, pe care ea să le constate și să mă compromit iremediabil.

Insfârșit, scrisoarea asta, prin diplomația ce-o cerea, prin sentimentele ce trebuia să cuprindă, prin stilul ce necesita, prin limba, în care trebuia s'o scriu, prin felul cum trebuia s'o trimit, prin importanța pasului ce făceam, prin toate, a fost una din marile afaceri ale vieții mele, care m'a chinuit prin multele ezitări, analize psihologice, treceri dela frică la speranță, etc.

Intr'o seară, fostul meu coleg a luat-o din mâna mea și a dus-o. Era pela 9. Eu l-am așteptat jos, pe stradă, dedesubtul balcoanelor și a geamurilor ei, într'un neastâmpăr mare, ca bolnav, exasperat, speriat de ceia ce am făcut, simțind că am făcut bine, fie ce-o fi, dar în același timp, tot în același timp, căindu-mă de ceia ce am făcut, având impresia că, în acel moment, cu acea scrisoare trimisă, timpul e tăiat în două: timpul de până atunci, care a fost cu totul altfel, și timpul care începea de-atunci, *altfel* de timp. In scurt: istoria omenirii se împărțea în două epoci distincte: cea dinainte și cea de după acel moment. Și fata clorotică de peste drum îmi surâdea!... Cât era de banală sărmana în comparație cu cealaltă, cu *unica!*

Nu departe, pe așa numitul „bulevard", o orchestră cânta un cântec lăutăresc enervant, cicălitor, cu totul disproporționat cu sentimentele mele, dar care, de-atunci încoace, a rămas pentru mine foarte mișcător, deși în fond e ridicol. Are acuma, doar atâta merit că a murit!

Curierul nu venea! Nu știu cât a stat, dar mie mi s'a părut că a stat foarte mult. Aveam senzații stranii, pierdusem parcă senzația corpului și aveam impresia unei catastrofe — catastrofă fericită într'un senz, căci speranța se lupta biruitoare cu frica că am stricat tot. Doream ceva nou bun, dar mă gândeam că *poate*, prin îndrăzneala mea, am stricat binele, puțin dar sigur, de până atunci. Dar simt că e greu să-mi aduc aminte tot ce simțeam și încă și mai greu să exprim.

Curierul însfârșit veni. Mă temeam grozav să aflu rezultatul. Ași fi dorit să nu-l aflu. Devenisem laș. Mă temeam acuma nu atâta de un refuz categoric pur, ci de scandal. Curierul însă îmi spuse puțin lucru, dar, *deocamdată* liniștitor: îi dăduse scrisoarea în antret, unde avusese norocul s'o întâlnească, după ce fusese la doctor și-i spusese ceva (pregătit dinainte în cazul când n'o vede pe ea întâiu); ea, mirată, cam fără să-și dea sama ce face, luase scrisoarea, iar el, curierul, fugise repede. Dar imediat îmi veni ipoteza: Dacă, revoltată, rușinată, indignată, dă scrisoarea rudelor ei, ca s'o răzbune de „ofensă"?... Noaptea aceia n'am dormit de loc. Am petrecut-o sub geamurile ei, afară din oraș, pe toate străzile orașului,

G. IBRAILEANU

(Sfârșit)

Poeni

Literatura semănătoristă n'a secat bogatul izvor de inspirație care este satul moldovenesc. Au mai rămas aspecte cu totul inedite al căror pitoresc și prospețime par inepuizabile. Nu trebue iarăși să uităm că și viața satului are o evoluție, deci nu mai este astăzi ceeace a fost eri. Ea oferă noutăți surprinzătoare, prefacerile sociale

GEORGETA MIRCEA CANCICOV

dând la iveală frământări sufletești ascunse, aproape nebănuite, toate însă în legătură și conforme cu tradiția.

Romanul „Poeni" al d-nei Georgeta Mircea Cancicov urmărește firul acestei vieți, pe care ne-o prezintă în toată complexitatea ei. Nici o notă n'a fost forțată, nici un element alterat. Trăește în paginile acestei cărți o viață reală, funestă, colțuroasă și uneori duioasă așa cum este viața țăranului moldovean, trunchiu vânjos al pământului ce-l stăpânește.

D-na Georgeta Mircea Cancicov a înțeles această viață. Cartea d-sale închează simfonia în ale cărei stridențe și armonii se dă lupta vieții și a morții umane...

Cronica epigramatică

La Teatrul Modern se joacă piesa: „Crima din expresul verde".

„Crima din expresul verde"
E o piesă-originală:
Asasinii sunt pe scenă,
Cei asasinați în... sală.

A apărut „Tigrii", roman de d. Dragoș Protopopescu.

De ce soartă nemiloasă
Au sărmanii tigri parte:
De ei nimeni nu s'apropie,
Nici măcar când sunt... în carte.

Ultima premieră a Naționalului a fost piesa „Suflete tari".

Când pleacă omul de la teatru,
Se'ntreabă cam nedumerit:
Eroul are suflet tare, sau eu,
C'am stat în stal pân' la sfârșit?

IBYCUS

Anul științific 1937

Cititorii, care au urmărit, săptămână cu săptămână, însemnările cronicei noastre științifice, au putut să-și dea seama de bogăția și varietatea infinită a înfăptuirilor științei, în cursul anului încheiat. Ritmul de creație al savanților și tehnicienilor marchează par'că o accelerare de la un an la altul, așa încât profanul, care încearcă să se țină în curent cu pusderia descoperilor și invențiunilor moderne, rămâne uluit și nedumerit în fața unei asemenea opere prodigioase desfășurată cu o viteză amețitoare.

Totuși, privite dintr'o perspectivă mai largă, realizările fundamentale ale științei pure și aplicate s'au concentrat în anul 1937 numai în câteva domenii. Mai exact, aparenta multiplicitate a investigațiunilor este în fond reductibilă la anumite unități de legătură, care alcătuesc însăși noțiunile esențiale în concepția actuală a științei.

Energiile radiante, feromenele endocrinologice și lupta pentru cucerirei spațiului par a fi cele trei puncte cardinale, care au călăuzit pe cercetători în timpul din urmă și îndeosebi, în ultimul an.

Explorarea radiațiilor electro-magnetice de tot felul — unde hertziene, razele invizibile ultraviolete și infraroșii, radiațiile Roentgen, cele de radium, și cosmice, etc. — a furnizat rezultate extrem de interesante științei pure și aplicate. Cele mai populare din aceste radiațiuni — undele hertziene folosite în transmisiunile de radio — au fost exploatate la maximum prin realizările radio-tehnicei și televiziunii. Intrucât desvoltarea receptoarelor radiofonice pare a fi ajuns la un nivel aproape de saturație, sforțările specialiștilor se îndreaptă acum — din îndemnul lui Marconi — spre orizontul nou, plin de făgăduințe, al microundelor. Aceste oscilațiuni electrice. de o lungime extrem de mică, sunt chemate să furnizeze soluția ideală a transmisiunilor fără fir: energie redusă, comunicațiuni dirijate și secrete, aparate de dimensiuni minime și absența perturbărilor în audiție. De-altfel, televiziunea, actualmente în plină ascensiune, folosește pentru transmisiunea imaginilor fără fir, mai ales gama undelor foarte scurte. Promovată ca un serviciu public în câteva țări din occident, noua invențiune se apropie cu pași repezi de faza popularizării. Perfecționările se succed rapid. Astfel, în cursul anului încheiat, atât în Germania, cât și în Anglia imagini transmise prin televiziune au putut fi recepționate pe un ecran suficient de mare, foarte apropiat de dimensiunile ecranului cinematografic. Pe de altă parte, un inventator californian a reușit să realizeze televiziunea în culori.

Radiațiile invizibile — ultraviolete și infraroșii — au continuat să fie folosite în cele mai variate aplicațiuni. Astfel, ultavioletele, dotate de o puternică acțiune bactericidă, sunt utilizate în terapeutică pentru sterilizarea diferitelor alimente. Pe de altă parte, fluorescența caracteristică a acelorași raze slujește ca un prețios criteriu de recunoaștere la diverse materiale. Falsificările alimentare, a documentelor grafice, ca și acelea ale produselor industriale de tot felul, pot fi astfel puse în evidență repede și cu ușurință, grație unui soi de „radioscopie", obținută prin ultraviolete.

Razele infraroșii permit fotografii care — asemenea înregistrărilor făcute prin razele Roentgen — descoperă elemente ascunse, invizibile la vederea normală. In combinație cu „ochiul electric" — minuscula piesă nelipsită din majoritatea dispozitivelor industriale moderne — aceste raze fac posibile excelente releuri pentru operațiuni automate și invizibile.

Endocrinologia — studiul glandelor cu secrețiune internă — domină diagnosticul și terapeutica medicinei. Hormonii au devenit un mijloc aproape miraculos pentru vindecarea celor mai variate afecțiuni. Un medic austriac, profesorul Koch, a aplicat cu succes hormonoterapia în cazul surzeniei progresive datorită bătrâneții. La rândul său, savantul italian, doctorul Sabino Lembe, afirmă că a reușit să descopere un remediu eficace împotriva cancerului, boală pe care o consideră datorită unui dezechilibru de funcționare a glandelor endocrine. Prin grefarea unor glande analoage, extrase dela maimuță, asemenea anomalii ar putea fi înlăturate — susține medicul italian — preconizând astfel o inovație senzațională în terapeutica teribilului flagel.

In ceeace privește cucerirea spațiului — o altă tendință fundamentală a științei în 1937 — remarcăm străduința de a se explora nu numai ținuturi inaccesibile de pe glob, ci și domenii dinăuntrul și dinafara pământului.

Străbaterea oceanelor în avion sau dirijabil a devenit astăzi un fapt banal. Cecace a ispitit în ultimul timp pe exploratori a fost expediția în ținuturile polare și anume o expediție de lungă durată, organizată în vederea unei sistematice aprofundări a acestor meleaguri prea puțin cunoscute. Inregistrăm în această ordine de idei expediția la Polul Nord a exploratorilor ruși, condusă de savantul Otto Schmidt și organizată pentru studiul factorilor climatici ai regiunii arctice. De peste jumătate de an o serie de oameni de știință trăesc acolo pe o banchiză de ghiață mișcătoare, în imediata apropiere a Polului Nord, unde și-au instalat un adevărat laboratoriu de observații și cercetări științifice. Această realizare n'ar fi fost posibilă, fără sborurile precedente ale aviatorilor ruși, care au străbătut numai în timp de două zile și jumătate, cursa Moscova — Polul Nord — San-Francisco, furnizând necontenit prețioase orientări meteorologice.

Aviatorii au înregistrat în anul acesta impresionante performanțe de altitudine. Sborurile în stratosferă au fost realizate, nu numai pe bordul baloanelor, ci în avioane speciale, piloții fiind înarmați cu un echipament deosebit. In aceste condițiuni, un tânăr pilot englez Adam a atins înălțimea record de 16.411 metri. Aviatorii continuă să se antreneze cu febrilitate pentru sborurile în stratosferă.

După ce a inaugurat seria explorărilor în aceste ținuturi ale văzduhului, savantul Piccard face acum toate pregătirile pentru a coborî în fundul mărilor, până la o adâncime de 9000 de metri. E vorba deci de o cursă de zece ori mai mare decât aceea realizată nu de mult de exploratorul american Beebe, cu ajutorul faimoasei sale sfere de oțel „batisfera".

Pe lângă expedițiile în înălțimile văzduhului și adâncimea mărilor, tehnicienii au pus la punct, în cursul ultimului an, un nou vehicul extrarapid, destinat să înlocuiască în viitor actualele trenuri. E vorba de „railplanul" un fel de tren, în formă de dirijabil, suspendat între două șine aeriene, alimentat de un motor electric și propulsat de o elice. Noul vehicul, care va fi exploatat în curând în Brazilia, atinge viteza amețitoare de circa 300 de klm. pe oră.

Pe lângă aceste impresionante realizări, știința înregistrează în anul încheiat pierderea dureroasă a celui mai de seamă inventator din zilele noastre: Guglielmo Marconi, realizatorul telegrafiei fără fir și adevăratul magician modern.

Ing. I. ȘERBAN

Din istoria iubirii

Câți poeți, filozofi și artiști nu s'au străduit să-l definească pe Amor, zeul atotputernic al iubirii! Fiecare din ei a făcut-o însă după *perceptele* școalei sale, așa că s'au emis mii și mii de definiții, unele mai indulgente, altele mai aspre. Nimeni însă n'a isbutit să-l determine complet printr'o singură frază sau să-l fixeze dintr'o singură trăsătură pe acest zeu veșnic neastâmpărat, cel mai triumfător dintre toți prinții pământului, din toate timpurile și din toate locurile, creatorul omenirii, regele tinerilor și tiranul bătrânilor.

Mai greu decât fericirea, iubirea nu se poate defini. Ea este un nu știu ce, care provine de nu știu unde și se sfârșește nu știu cum.

Balzac a spus că este poezia simțurilor, Chamfort că este mai curând contactul a două epiderme.

N'ar putea avea nimeni pretenția să scrie un tratat complet despre iubire. Mii și mii de volume n'ar fi deajuns pentru aceasta, căci ar însemna să se scrie istoria dintru început a lumii. Universul întreg, dela prima lui suflare, a aparținut lui Amor. In antichitate, ca și astăzi, spre el au tins toate sforțările, toate dorințele omului. Pentru el au fost popoare care s'au exterminat unele pe altele, fără el au fost epoci când artele au lâncezit și poezia a 'ncetat.

Singura încercare care se poate face este aceea de a se da la iveală evoluția prin care a trecut iubirea din timpurile legendare și până 'n zilele noastre și diversele-i manifestări în fiecare epocă, cu ajutorul legendelor, anecdotelor, memoriilor, romanelor mai mici sau mai mari, povestirilor comice sau dramatice, pe care fiecare secol le poate furniza. Aceasta se va face în rândurile ce vor urma.

Dar, scuturând praful așternut de secole peste viețile sbuciumate ale marilor martire ale iubirii: Phedra, Didona, Medeea, Heloisa, Louise de Lavallière și atâtea alte amante fidele sau infidele, cu nume parfumate de altă dată, împăienjenite acum în uitare, nu constitue oare aceasta cea mai însemnată contribuție la istoria iubirii?

Și acum să 'ncepem prin a scoate din cutele istoriei marile iubiri din Antichitate.

Daphnis și Chloe

Care savant cu perucă, care muritor părăsit de zei a putut arunca această minciună: cei vechi n'au avut cunoștință de Amor, zeul iubirii, care ar fi fost o invenție a celor de mai târziu? Că femeia în societatea greacă sau în cea romană n'a inspirat bărbatului o iubire așa cum o înțelegem noi astăzi, aceasta este cu putință, dar niciodată Amor, zeul fără epitete, nu avu servitori mai zeloși, altare mai splendide, decât în secolul lui Pericle sau al lui August. Și prin ce trăsături mai frumoase s'ar putea manifesta puterea lui, decât prin acelea care ne-au fost transmise de Greci și de Romani?

Iată-l pe Jupiter, zeul zeilor, luând sute de forme diferite, pentru a-și satisface iubirile lui pământești; iată-l pe Hercule căzând la picioarele Omphalei; iată-l pe Leandru, care — înfruntând marea înfuriată, călăuzit de lampa de noapte a iubitei lui, se sdrobește de stâncile dela Abydos și moare murmurând numele de Hero; iat-o pe Medeea omorându-și tatăl și copiii pentru a-și urma iubitul; iată-le pe Phedra și Hermiona încercând toate furiile iubirii și pe duioasa Ariana părăsită de Theseu.

Să n'aibă oare știință despre Amor aceia care i-au descris sbuciumul și bucuria în poeme nemuritoare, ca *Daphnis și Chloe*, această poveste mișcătoare a iubirii nevinovate a doi copilandri, Paul și Virginia ai timpurilor legendare? Numai un crâmpei din această poveste și vă veți convinge.

Aflându-se într'una din zile cu Chloe, la marginea unei fântâni umbrite de copaci înalți, lui Daphnis îi veni în gând să se scalde. Chloe îl privi pe furiș, minunându-se de acest spectacol nou pentru ea, cea de până acum. Își dădu atunci seama că Daphnis e frumos și chipul lui nu-i mai ieși din gând. Fără să bănuiască, iubirea se strecura acum în sufletul ei. Ascultați cu cât farmec descrie poetul Longus primele simptome ale adorabilei suferinți:

„Cum în timpul acela se făcuse târziu, soarele fiind pe scăpătate, ei își duseră vitele la staule. De acum înainte Chloe nu mai avu alt gând decât să-l vadă din nou pe Daphnis scăldându-se. Când a doua zi de dimineață ei se întoarseră la pășune, Daphnis, stând sub stejar ca de obicei, cânta din flaut și-și privea caprele culcate, care păreau că gustă și ele dintr'o melodie atât de plăcută. Chloe, stând în apropierea lui, își privea și ea oițele cum pasc, dar mai des și-arunca ochii spre Daphnis, privindu-l cum cântă din flaut. Doamne! cât de frumos îi păru că este! Dar, crezând că muzica fusese aceea care îl făcuse să-i pară astfel, ea se repezi și-i smulse flautul, dar Daphnis și după aceasta tot frumos arătă. In sfârșit, ea dori ca el să se mai scalde. In timp ce el se scălda, ea îl văzu din nou gol și de astă dată, nu știu cum, dar ea nu se mai putu stăpâni să nu-l atingă, iar seara, când se întoarse acasă, toată noaptea se gândi la Daphnis gol. Iubirea îi încolțise în suflet. In curând ea nu mai avu habar de nimic decât de Daphnis și de nimic nu mai vorbea decât de el. Ceeace simțea, n'ar fi știut să spună ce era, căci ea era o fată simplă, crescută ca firul de iarbă în câmpie, și în viața ei nici n'auzise măcar acest cuvânt, iubire. Simțea că sufletul i se 'nnăbușă și fără voia ei, ochii i se umpleau de lacrimi, adeseori. Își petrecea zilele fără a lua nimic în gură, nopțile fără ca somnul să se lipească de ea. Râdea și apoi plângea, ațipea și îndată tresărea din somn, pălea și numaidecât după aceasta fața i se aprindea ca focul. Nici junca mușcată de tăun n'ar fi fost atât de agitată ca ea.

„Din când în când, cădea într'un fel de reverie și, singură singurică, aiura: „Sunt bolnavă și n'am nici o rană: sunt mâhnită și nu-mi lipsește nici un miel din turmă; îmi arde fața și doar stau sub umbra asta atât de deasă. Mărăcinii m'au sgâriat în nenumărate rânduri și nu plângeam; câte albine nu m'au înțepat cu acul lor, dar îmi trecea pe dată! Trebue deci să gândesc că de astă dată ceeace-mi străpunge inima este ceva mai veninos decât toate acestea.

„Adevărat, Daphnis e frumos, dar ce-are a face?

„Obrajii lui sunt rumeni ca și roșul florilor; el cântă ca și păsările. Totuși, când am ascultat păsările, nu m'am gândit la ele după aceea. De ce nu sunt eu flaut, ca să-i ating buzele? Sau de ce nu sunt iedul cel mic ca să-i sar în brațe și să mă prindă? Fântână răutăcioasă, care l-ai făcut pe el atât de frumos, nu poți să mă înfrumusețezi și pe mine tot așa? O! nimfe, mă lăsați să mă prăpădesc, pe mine care m'ați văzut născându-mă și crescând aici printre voi? Cine, după mine, vă va mai face ghirlande și buchete și cine va mai avea grijă de mieluseii mei? Dar de tine, greerașul meu frumos, după care m'am străduit atât să te prind? Cine te va mai asculta de acum cântând în zăpușeala amiezilor? De ce oare nu mă mai poate adormi țârâitul tău sub bolta acestor peșteri? Ah!! Daphnis mi-a răpit somnul".

Așa se tânguia suspinând fetișcana nevinovată care căuta în ea însăși ce era iubirea, ale cărei văpăi le simțea, dar căreia nu-i putea găsi numele.

De partea lui și Daphnis simți o turburare nouă care-i furnica simțurile. A venit primăvara. Intreaga fire zumzuește parcă a dragoste. Intr'o zi el o vede pe Chloe adormită la poalele unui stejar și apropiindu-se de ea, șoptește aceste cuvinte:

„Ce ochi frumoși sub pleoapele ei închise. Cât de plăcută e răsuflarea ușoară a gurii ei. Nici merii și nici spinișorii înfloriți nu exală o mireasmă atât de suavă. Totuși nu îndrăsnesc să-i ating buzele întredeschise. Sărutul ei ar fi poate mai dulce decât mierea de Mai și dacă mi s'ar prelinge în inimă, mi-aș pierde capul".

„Iată că pe când el vorbea așa, un greeraș, urmărit de o păsărică, sări din întâmplare chiar în sânul Chloei. Păsărica nu-l mai putu prinde, dar nici sborul nu și-l putu opri, astfel că ea atinse cu aripa fața Chloei. Deodată aceasta tresări și scoase un țipăt, căci nu știa ce era. Văzând însă păsărica care mai fâlfâia încă în jurul său și pe Daphnis râzând, ea se liniști și se frecă la ochi, încă fusese deșteptată din somn. Greerașul stătu cât stătu chitit în adăpostul lui, dar iată că isbucni deodată în cântec între sânii gingașei păstorițe, ca și când ar fi voit să-și împărtășească mulțumirea pentru salvarea sigură pe care și-o găsise în acest ascunziș. Chloe încercă o nouă spaimă și scoase un țipăt și mai puternic, iar Daphnis râse și mai tare. Dar, fiindcă Chloe arăta tare speriată, Daphnis se repezi și-i băgă mâna 'n sân ca să scoată greerașul. Când Chloe văzu mica vietate, începu și ea să râdă, dar se opri deodată și fața i se îmbujora. Dacă greerașul ar fi înțeles-o, cum l-ar mai fi rugat ea acum să-i intre în sân încă odată și așa mereu, căci așa de plăcut era ca Daphnis să bage mâna în sân după el și să i-l scoată afară!..."

Găsiți o altă descriere mai curată, mai naivă și totuși mai turburătoare, decât iubirea aceasta a unui păstor cu o păstoriță? Așa s'a înfiripat iubirea dintre Dapnis și Chloe.

Gyptis - Fundarea Marsiliei

Cei vechi au cunoscut toate felurile de iubiri, printre acestea numărându-se și iubirea conjugală și chiar amorul spontaneu sau „trăsnetul", cum i se mai zice. Fundarea Marsiliei se datorește chiar acestei varietăți de iubire, fără de care faimoasa cale „la Canebière", cea mai veche și cea mai animată stradă a bătrânului port, n'ar fi fost astăzi decât o potecuță într'un deșert. Și aceasta dacă credem în legenda frumoasei Gyptis, care urmează.

In timpurile acelea, cam pe la anul 600 a. Hr., Grecia era o națiune puternică. Filosofii ei propagau lumii întregi înțelepciunea lor, iar faima războinicilor ei uimea pe cei mai mari regi ai timpului. Flotele ei, pretutindeni victorioase, aduceau din insule îndepărtate purpură și aur, fier și lemn din cel mai prețios.

In vremea aceasta, un vas grec, împins de vânturi protivnice, fu silit să ajungă într'una din zile la coasta Mediteranei, în locul unde Rhonul se asvârle în mare. Aici era pe atunci un târgușor format din colibe câmpenești și corturi din piele de bou. Aceasta era capitala regelui Nann, cel mai puternic și cel mai temut șef de trib din acele împrejurimi.

Tocmai în ziua când corabia pomenită trăsese la țărm, era mare serbare la palat. Regele își mărita fiica și în acest scop adunase în cortul său pe toți tinerii războinici renumiți prin vitejia și înfățișarea lor. Fiica sa Gyptis, căci așa se numea, trebuia să desemneze dintre ei pe acela pe care voia să și-l aleagă de soț. Alegerea ei era hotărîtoare, căci așa cerea obiceiul ținutului.

Regele Nann, aflând de sosirea străinilor, îi pofti și pe ei la ospăț.

Frumoasa Gyptis nu lua parte la banchet, căci ea trebuia să apară abia atunci când avea să 'nceapă ciocnirea cupelor cu băuturi. Curioasă însă, cum sunt toate fiicele Evei, ea n'avu răbdare ca din ascunzișul ei să nu arunce pe furiș, de undeva de după o perdea, o privire asupra celor din sală, trecând astfel în revistă pe toți commesenii tatălui ei. Și acela asupra căreia ea își opri ochii fu chiar Euxen, șeful grecilor phoceeni.

Când masa era pe sfârșite și regele se pregătea să ridice paharul în sănătatea oaspeților, ușa din fundul cortului se deschise și Gyptis apăru în frumusețea ei radioasă, cu cununa de mirt în jurul părului ei strălucitor de negru. Ea înaintă încet spre masă, cu cupa de aur în mână. Maestoasă, surâzătoare și fără a mai căuta în altă parte, se apropie de Euxen și-i întinse lui potirul nupțial.

Un murmur de mirare străbătu deodată rândurile celorlalți pretendenți. Alegerea făcută avea însă forță de lege, așa că orice murmur era în zadar. Că Gyptis în alegerea ei ascultase vreun îndemn al zeilor sau vreunul din acele capricii subtile de femei, cum se întâmplă adesea și în zilele noastre, nu mai era de discutat acum, în urma faptului împlinit.

De partea sa, Euxen, orbit de frumusețea oacheșei Gyptis, nu stătu o clipă la gânduri și acceptă soarta care i se oferea lângă o mireasă atât de minunată. Ca dotă primi întreg ținutul mănos care se întindea la nord de această capitală și care astăzi se numeste Marsilia.

Și desigur că tânăra pereche a dus o căsătorie fericită și prosperă, căci numai așa se explică miracolul transformării Marsiliei din burgada de altă dată într'unul din cele mai renumite porturi de pe coasta franceză a Mediteranei.

Iată deci că la temelia Marsiliei stă o iubire spontanee, căreia bătrânul port îi va fi veșnic recunoscător.

Epigrame

Unui cunoscut avocat, achitat zilele trecute de jurați.

A pledat mereu, la alții,
Fără să fi câștigat;
In procesul său (minune!)
Nevorbind... fu achitat.

Unui oculist sgârcit.

Nitrat de-argint el mi-a prescris,
Să pic în ochii-mi cu pipeta;
Dar când argint văzu c'a scris,
El a schimbat iute rețeta!

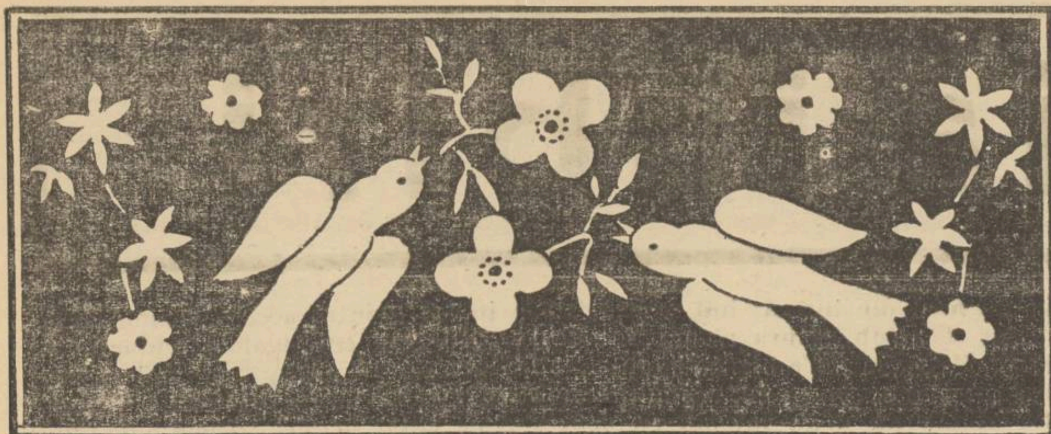
Unui profesor de arheologie, logodit cu o persoană mai în vârsta decât dânsul.

Un lucru vechi îl prețueste,
De tot ce-i antic el discută,
Și chiar nevasta și-o dorește
Din... generația trecută.

Doctorului meu curant (medic militar).

Stau la icoană și mă'nchin,
Rugând fierbinte pe Prea-Bunul:
Eu ca să scap de-atâtea grade,
Iar Dumneata... să capeți unul!

SUZANA TOPORANU

M. Zoscenko

Bărbatul

Ce nu se întâmplă acum pe frontul familial? Ii bagă deadreptul în cofă pe bărbați. Mai cu seamă pe bărbații care au femei ce se ocupă, după cum știți, cu problemele dela ordinea zilei.

Singuri știți — despre ce chestie plicticoasă e vorba. Mă întorc și bat la ușă, la ușa mea se 'nțelege — și nu mi se deschide.

— Maniusea, — strig nevestei, — ce-i asta? Eu sunt, Vasea, m'am întors acasă.

Tace. Se ascunde.

Deodată aud, din dosul ușii, glasul lui Mișa Boșcov. Știți, Mișa Boșcov e coleg de birou cu nevastă-mea.

— Ah, zice, — tu ești, Vasili Ivanici. Stai nițel, îți deschidem îndată.

Așteaptă, prietene, un minut numai.

Aici, am simțit ceva — parcă m'ar fi pocnit cu un lemn în creștet.

„Ce se întâmplă, fraților, — mi-am zis, — pe frontul familial? Nu se mai dă drumul bărbaților în casă?"

Il rog, cu bine:

— Deschide, — zic, — Mișa, porc de câne. Nu te teme, n'am de gând să mă bat cu tine.

Știți, eu, într'adevăr nu sunt în stare să mă bat. Sunt, scuzați, mic de statură și slab de constituție. Adică — nu pot să mă bat. Afară de asta, îmi clocotește permanent ceva în burtă, când fac mișcări violente. Felcerul zice: „La dumneata joacă mâncarea în stomac". Mie însă nu mi-e de loc mai ușor — fiindcă joacă. A găsit unde să se joace. Intr'un cuvânt — din pricina asta nu pot să mă bat cu nimeni.

Bat în ușă.

— Deschide odată, — strig, — golane!

El însă îmi răspunde:

— Nu sgâlțâi ușa, diavole! Deschid îndată.

— Ce-i asta, fraților, — zic, — s'a închis cu nevastă-mea și nici măcar ușa nu mai pot s'o sgâlțâi, trebuie să stau smirnă. Deschide, — poruncesc, — imediat, de nu — fac scandal.

— Mai stai puțin, — răspunde, — Vasili Ivanici. Așază-te pe lada din coridor.

Vezi numai — să nu dai jos lămpița.

Ți-am pus-o dinadins — ca să nu aștepți în întunerec.

— Cum se poate, fraților? — zic.— Cum poate, acest subiect decăzut, să-i vorbească atât de liniștit bărbatului, în vremurile noastre, despre candela din coridor. Ce însamnă asta?!

El însă, mai încearcă să mă convingă, din dosul ușii:

— Eh! — zice, — Vasili Ivanici, totdeauna ai fost burtă-verde, niciodată n'ai fost om de partid. Și burtă-verde ai să mori.

— Las' să fiu burtă-verde, fără de partid — dar dacă nu-mi deschizi imediat, chem miliția.

Cobor, în fugă, scările și mă plâng milițianului.

Gardianul îmi răspunde:

— Nu putem întreprinde nimic. Dacă începe să te omoare, sau, bunăoară, te aruncă din fereastră, cu ocazia unei neplăceri în familie, — atunci se poate întreprinde ceva... Dar așa, nu s'a întâmplat nimic deosebit... Totul e în ordine și în cea mai bună regulă... Mai încearcă odată, poate că te lasă să intri.

Mă întorc — și într'adevăr, peste o jumătate de ceas, Mișca Boșcov deschide ușa.

— Intră, — zice, — acum se poate.

Intru repede în odaie, — sfinte Dumnezeule! — fumăraie, dezordine, murdărie, harmalaie. La masă, între altele, stau șapte oameni — trei femei și doi bărbați. Scriu, sau țin o adunare. Dracu' să-i știe.

Se uită la mine și râd.

Iar șeful lor, Mișa Boșcov, se apleacă peste masă și cu tot dinadinsul se tăvălește de râs.

— Scuzați, — zice, să avem pardon, c'am glumit cu dumneata. Vroiam să știm cum se poartă azi bărbații în asemenea împrejurări.

Eu însă, îi răspund ințepat:

— Nu-i nimic de râs aici. Dacă e adunare, trebue să fie dinainte anunțată. Sau să se lipească un afiș pe ușă. Și, în genere, când se fumează e bine să se ventileze odaia.

Ei însă, au mai stat cât au stat — apoi au plecat. Nu i-am reținut.

Trad. de F. DIMA

Din carnetul unui muncitor

Amurguri pe Bărăgan

Lui Const. Barcaroiu

I

La fermă ziua zace'n agonie.
O șatră tae câmpul ud de ploi.
Și baciul Mitru, singur pe moșie,
Mereu își chiamă cânii lângă oi.

Prin aer trec gângănii călătoare
Cu zbârnâit subțire de motor;
Iar soarele ce vrea s'apună'n zare
Rânjește ca o gură de cuptor.

Văzduhul ia culori de bronz coclit.
O salcie 'ntr'un lac pe cap se spală.
Adie crud parfum de mei cosit.

Un singur nor pălează zarea goală
Și-amurgul trist c'un stol de ciori
în poală
Se plimbă peste câmpul ațipit.

II

A înserat pe câmp. In stoluri negre
Trec vorbărețe ciori spre-un crâng
de ulmi
Și parașute galbene de umbră
Coboară 'n largul zărilor din culmi.

Pe o movilă două clăi se urcă,
Mirate. Iar un spin împins de vânt
Aleargă pe-un răzor în fugă mare
Să vadă cine cade pe pământ.

In depărtări bisericile 'n sate
Sclipesc grămezi de jar pe turla lor
Și soarele 'n apus, ca 'ntr'o grădină,
Mijește ca o floare de bujor.

... Deasupra Bărăganului văzduhul
A ruginit ca frunza de tutun
Și un țăran cu scara în căruță
Işi mână-agale boii spre cătun.

CRISTIAN SARBU

G. de La Fouchardiere

Despre medici și medicină

Pe vremea lui Molière, medicii se răzbunau destul de crud pe bolnavi: le dădeau o curățenie și le scoteau sânge.

In zilele noastre, răzbunarea este mai rafinată. Medicul îl oprește pe bolnav de la tot ce-i poate face plăcere în privința băuturii sau a mâncării; îl ține în pat săptămâni întregi. Și dacă clientul devine cu adevărat imposibil, îl dă pe mâna chirurgului, care-l jupoae de viu.

In conflictul dintre bolnavi și medici, medicul, în general, este mai bine înarmat, căci la urmă el învinge pe bolnav, deși bolnavii sunt superiori ca număr. E destul de rar ca un bolnav să-și îngroape medicul; un medic care e dus la cimitir a îngropat înainte sute de bolnavi.

Când se găsește într'un compartiment de tren, un domn asasinat, întotdeauna se semnalează prezența a doi oameni bruni care se găseau lângă el în ultima oră.

Dar când un domn sau o cucoană moare în patul lui, poți să întrebi pe cei din jur: în 99% din cazuri, persoana care se găsea la căpătâiul defunctului în ultima oră era un medic.

Dacă te găsești în mijlocul unor medici inteligenți care nu cred în medicină, te simți în plină siguranță, căci reprezentând printre ei pe bolnavul, la orice întrebare medicală, niciunul nu va scoate din buzunar o cutie cu hapuri, niciunul nu va măzgăli o rețetă; niciunul nu-ți va vorbi de vreo stațiune balneară, ceeace te face să ai pentru ei o infinit de mare stimă.

Pe când contra unui medic care crede în medicină, trebue să-ți aperi pielea, cum trebue să-ți aperi sufletul contra unui apostol care crede în D-zeu, cum ești obligat să-ți aperi inima contra unei femei care crede în dragoste. Credința este o virtute contagioasă, corosivă, incendiară și trebue să te asiguri contra pericolului vecinului.

Inainte vreme, când medicii erau îmbrăcați în costum, vindecau mai des și mai bine.

Roba neagră și tichia doctorală impuneau bolnavului și influențau boala.

Orice profesiune înaltă își datorează o parte din puterea ei mistică unei oarecari pompe exterioare.

Omul care comandă, omul care condamnă, omul care iartă nu trebue să fie îmbrăcați ca ceilalți oameni: deaceia militarul superior poartă o uniformă strălucitoare, preotul o robă severă și magistratul o togă îmblănită care-i dă o limpezire de vedere excepțională.

De ce omul care vindecă nu mai are nimic în îmbrăcăminte și chiar în vorbire, care să-l deosebească de poporul credul al bolnavilor?

Un bolnav trebue să fie într'adevăr prea învoitor ca să se lase vindecat de un medic în veston, și care nu vorbește nici latinește.

Pentrucă medicii au devenit odios de sceptici, de preciși și metodici, profesiunea lor nu mai poate fi clasată printre profesiunile mistice. Militarul este tot omul care comandă, magistratul omul care condamnă, preotul omul care iartă... Dar medicul nu mai este omul care vindecă. A pierdut credința. Nu mai crede în medicină. Nu mai crede în nimic.

Medicii pun un mare zel când e vorba să-și apere bolnavii contra șarlatanilor, vrăjitoarelor și făcătorilor de minuni care fac miracole fără să posede diplomă și fac rău celor cu diplomă prin două procedeuri diferite: fie suprimând bolnavul, fie suprimând boala.

Dar între ei exagerează, fără îndoială, regulile de confraternitate. Confraternitatea poate să inspire indulgență, când e vorba de o eroare; ea nu trebue să impue solidaritatea când e vorba de o crimă.

Diploma dă doctorului dreptul să se înșele, în diagnostic și în tratament.

Medicina este o artă și nu o știință precisă; ea a dat naștere la școli, ale căror teorii și tehnică sunt contradictorii în fața unui acelaș caz, cum în fața unei aceiași spețe sunt contradictorii tezele a doi avocați la fel de onorabili. Ea dă loc în fiecare zi la interpretări personale care pot fi originale și totuși salutare... Presupuneți că o familie înebunită de durere aduce în fața justiției pe un medic care și-a ucis pacientul cu cele mai bune intențiuni din lume; se va găsi un avocat care să pledeze această cauză (pentrucă datoria avocatului este aceiași ca și a medicului; el trebue să îngrijească orice boală și să intervină chiar într'un caz disperat). Dar nu se va găsi niciodată un alt medic, martor sau expert, care să declare că s'a înșelat confratele; căci ar risca să se înșele el însuși, constatând greșeala unui confrate; și pe deasupra ar trece drept un frate fals și un delator, pe care nimeni nu l-ar mai chema la consult.

Din punctul nostru de vedere, al bolnavilor, două calități se cer pentru alegerea unui medic:

Nu trebue să cauți să vezi dacă este savant; mai întâi, nu ne pricepem; apoi nu există, poate, medic savant.

Să ne asigurăm numai că medicul este inteligent și un om cinstit.

Diagnosticul primei calități o punem noi. Pentru a doua, toată speranța o punem în vigilența și tăria Colegiului medical.

După care, n'avem decât să ne rugăm Bunului D-zeu să ne vindece.

Un fals medic este cel care nu posedă diplomă, dar care vindecă mai bine decât medicii adevărați, fiind liberat de prejudecăți de școală, de sisteme și de formule. El lucrează prin empirism, ceeace este un sistem excelent, care consistă în a pune în aplicare ceeace reușește și a pune deoparte ceeace nu reușește. Căci pentru un fals medic, faptul de a vindeca este o circumstanță agravantă, care aduce o scădere de clientelă medicilor adevărați.

La drept vorbind, medicii au drept la o oarecare indulgență. E așa de plictisitor să vorbești mereu de meseria ta, să trăești printre bolnavi și să fii subjugat de o boală, care nu poate să furnizeze întotdeauna un subiect interesant de discuție.

Există o mulțime de oameni care au iluzia că sunt bolnavi, singurul interes al existenței lor fiind boala de care suferă.

E un lucru pe care oamenii îl află întotdeauna prea târziu, anume că e foarte imprudent să te lași pe mânile unui medic, mai ales când ești sănătos.

Nu trebue neapărat, în acest perpetuu conflict, să pui toate relele de partea medicului.

Medicul, uneori, poate fi un strălucit om de afaceri, sau un farsor solemn. Bolnavul este întotdeauna o ființă odioasă.

Primul diagnostic pe care un medic îl poate pune în mod sigur, oricine ar fi bolnavul, e cu preciziune o criză acută de ogoism tiranic.

Bolnavul nu admite ca medicul să doarmă, sau să mănânce ca o persoană oarecare; nu admite ca el să-și petreacă în liniște un ceas în sânul familiei... In orice oră de zi și de noapte, el îl cheamă de urgență; e un caz grav; dacă medicul nu vine imediat, bolnavul moare... Medicul aleargă; persoana care-i deschide ușa îl anunță că merge mai bine, că de fapt n'a fost nimic. Pe muribund îl găsește la masă mâncând liniștit; firește, că-l felicită și se întoarce spre domiciliu cu speranța să mănânce o mâncare răcită sau reîncălzită. Dar nici de data asta nu va mânca; căci, în lipsa lui, l-a chemat pentru un alt caz urgent și trebue să plece imediat.

E un alt client care și el uzează de dreptul lui de control și face contra-apelul de seară ca să se asigure că medicul este la post.

Clienții cer ca medicii să nu se amuze în timp ce ei sunt obligați să stea în pat.

Bolnavul are o manie ciudată: el vrea ca medicul să-i spună ce are (cașicum medicul ar putea să știe atunci când nici bolnavul nu știe). El vrea ca medicul să-i spună cum a căpătat-o și cât o să dureze. Dacă n'are nimic, vrea ca medicul să-i găsească ceva. Dacă are ceva, vrea ca medicul să nu-i găsească nimic. Bolnavul ține să fie liniștit, dar să rămână interesant.

Bolnavul nu e mulțumit niciodată de nimic. Medicii trebue într'adevăr să aibă un moral solid și o fire jovială, ca să nu capete o țăcneală cronică în societatea continuă a bolnavilor.

Am cunoscut un medic foarte cinstit, care pe la vârsta de 40 de ani, n'a mai practicat medicina. Spunea cu sinceritate cauza retragerii: „Nu mai pot suporta vederea bolnavilor".

Câți alții, neputând părăsi practica unei arte din care trăesc, uzează de represalii contra persecutorilor lor!

Cum poți cunoaște pe medicul merituos? După mine cred că e medicul ai cărui clienți sunt sănătoși: adică un medic fără clientelă; adică un medic fără mijloace.

Adevăratul responsabil nu e medicul, ci bolnavul; nu tiranul, ci oprimatul.

Clientul își alege tiranul. Dacă nu e un bun tiran, ce prejudecată imbecilă, ce slăbiciune tradițională obligă pe bolnav să-l mai suporte mult timp?

D-ta alegi pe medic; d-ta îl chemi. Iți este ușor să vezi că ai de-aface cu un savant imbecil, îndopat cu formule, învelit în teorii ca un boboc de gâscă doctoral, și care te ucide din principii, sau din contra că ai de-aface cu un om inteligent, liberat de știința medicală și care te împiedică de a muri, sau cel puțin nu-ți pune piedică ca să te vindeci.

Iată un mijloc pentru un bolnav ca să pună un diagnostic asupra unui medic: cinci minute de conversație asupra unui subiect care să nu fie medical. A se scutura bine înainte de întrebuințare...

Constatând că doctorul este un doctor și nimic mai mult, îi declari că te simți bine și îi exprimi regretul că l-ai deranjat.

Dacă găsești că este un om, îi dai voe să să te asculte și poți chiar, după o perioadă de observație, să riști a lua doctoriile pe care ți le prescrie.

Trad. de Dr. J. K.

Horia la împărat

După cinci luni de la întoarcerea împăratului la reşedinţa sa, Horia pleacă spre Viena. Porneşte la drum cu certitudinea că de astă dată putinţa de ameliorare a crescut. Nu este fericit de importanţa misiunii, nici preocupat de riscurile unei acţiuni protestatare. Nervii săi, atât de sănătoşi, îi dau înfăţişarea unui om cu desăvârşire liniştit, iar mintea, nepervertită de nici un fel de şiretenie a raţiunii, nu se lasă înaripată de fantezii. Numai imaginaţia populară vede drumul său în proporţii romantice şi cum Horia ştie acest lucru, evită orice vorbă care ar putea să ştirbească seriozitatea întreprinderii prin artificii optice. Când este întrebat ce va spune, majestăţii sale, răspunde scurt: *„păsurile voastre, cerând dreptate"*.

Ar fi vrut ca plecarea să nu aibă nici o formă spectaculoasă, însă aşa ceva e cu neputinţă. Iobagii din Albac se adună cu mic, cu mare, spre a urmări cu privirea, cum mitul lor începe pribegia, ca să rupă câteva verigi din lanţul iobăgiei. Unii îi aduc merinde, alţii câţiva fiorini, ca să aibă de cheltuială. Banii îi primeşte, dar refuză hrana. Cum drumul trebue să-l parcurgă pe jos, timp de cinci săptămâni, bagajul trebue să-i fie sumar, atât cât poate duce în spinare. Ia cu el un teanc de hârtii şi documente, ca să arate la Viena asprimea asupririi şi o cărticică cu vorbe nemţeşti, spre a tâlmăci mai elocvent în metropola Habsburgilor dreptatea ţărănimii. Nu se ştie exact ziua când a plecat, ci numai luna, inscrisă ulterior într'un proces-verbal de către autorităţile administrative ale Transilvaniei. E o zi de toamnă melancolică, în Noembrie, cu drumurile pesărate de frunze îngălbenite, cu văile munţilor înecate în ceaţă şi cu pământul cuprins de severitatea îngheţului.

Cineva din mulţime strigă o fetiţă cu numele Ilina. Horia are o uşoară tresărire şi întoarce capul repede, cu ochii umeziţi. Faţa-i capătă amprentele unei clipe de emoţie. Credea că are în spate pe soţia sa. Nu mai locuia cu ea de cinci ani şi în momentul acesta ar fi vrut s'o vadă alături de feciorii lor, Ion şi Luca, pentruca să-i împărtăşească pe îndelete atâtea lucruri văzute şi trăite. Nu se despărţise de ei din pricini familiare, ci spre a fi liber şi fără răspundere de soţ şi tată, în alergările şi truda sa. Simţea nevoia să-şi încarce destinul numai cu poveri obşteşti, lăsând pe prispa bordeiului tot ce-l lega de vatra proprie. Când în locul Ilinei privirea lui se întâlni cu a ţăranilor, în aşteptare să le plece cârmaciul după mai bună rânduială în lumea asta, Horia îşi încruntă sprâncenele ca să se birue pe sine, ridică traista, atârnând-o pe umăr şi-şi aranjează şerparul, până îl simte la înşirarea coastelor, spre a lua aminte cei din jur, că-i gata de ducă.

Iobagul mai fusese încă de trei ori la Viena, pe jos, cunoscând foarte bine drumul şi neîngrijorându-l câtuşi de puţin enorma distanţă dela Albac, până în capitala imperiului. Prima dată s'a dus în 1779, însoţit de Cloşca şi o delegaţie de ţărani. A doua oară a fost în 1780, deasemeni întovărăşit de Cloşca şi alţi doi ţărani. A treia oară în 1782, ducând împreună cu Cloşca o jalbă, contra abuzurilor administrative de pe domeniul Coroanei. Horia cunoaşte pe Împărat, fiindcă fusese primit în audienţă în două rânduri, iar Împăratul reţinuse în memorie figura iobagului.

Legenda contactului cu masonii

Ajungând la Viena în Decembrie, e silit să stea până în primăvara anului următor. Iosif al II-lea era plecat în Italia, aşa că Horia trebui să aştepte aproape o jumătate de an. Ce a făcut în acest timp? Unii istorici îl plimbă printr'o lojă masonică, „Frăţia de Cruce", unde se distribuia pâne unsă cu miere, se rosteau rugăciuni în faţa unei lumânări şi se cădea în extaz în timpul ceremonialului. E drept, informaţia aceasta e dată cu rezervă, atât de Nicolae Densuşianu, cât şi de d. Ion Lupaş. Ca să desminţim cu probe că Horia n'a fost în contact cu loja masonă, ne este desigur greu.

El trebuie să fi vorbit cu multă lume şi să fi ciocănit la multe uşi pentru a cere sprijin. În capitala imperiului, cu o aristocraţie plină de plictiseală, Horia stârneşte o imensă curiozitate, atât prin înfăţişare, cât şi prin cauza pentru care venise. Din snobism, membrii unei clase privilegiate găsesc într'adevăr clipe de revelaţie într'o discuţie cu desmoşteniţii regimului social, după cum un pehlivan se simte fericit în tovărăşia unui suflet onest. Un purtător de cuvânt al iobagilor, deci, constituie un subiect copios pentru o lume frivolă, unii rămânând surprinşi de prestanţa lui sufletească, alţii de maturitatea gândirii, lămurind o situaţie în fraze substanţiale şi pledând o cauză cu argumente simple, dar interesante. Însă, dela acest contact şi până la aserţiunea că Horia, mai târziu, a fost un executant al unor planuri masonice, e o distanţă deadreptul absurdă în faţa adevărului.

Admiţând aşa ceva, înseamnă a reduce personalitatea lui Horia la misiunea unui instigator profesionist, a se ignora desechilibrul raporturilor economice ale epocii şi a fi consfinţită teza, că revoluţia reclamă doar voinţa şi regia unor organizatori dibaci. Şi ar mai însemna să înţelegem cu totul diformat structura sufletească a cârmaciului de norod dela 1784. Horia accepta să asculte multe sfaturi şi să i se vorbească despre toate aspectele unei mişcări populare, fără să poată fi influenţat când trecea acest material teoretic, sau practic prin sita instinctului sănătos care îl dirija şi fără să-i poată fi încercuit primatul conştiinţei sale. Când un nobil dela Abrud, care îi scrisese mai multe petiţii, voi să-i redacteze o jalbă cu mai multe adăogiri dela el, Horia se opuse categoric, rugându-l să menţină corect limbajul său.

La fel se pregăteşte acum să glăsuiască demn de pe ultima treaptă a piramidei sociale. Ciocănind la porţile cu mânere de aur, cancelaria îi fixează audienţa pentru 1 Aprilie 1784. A vrut oare Împăratul să transforme această audienţă într'o farsă? N'am putea merge cu suspiciunea atât de departe, deşi comportarea ulterioară a Împăratului reduce efectul acestei audienţe la o solicitare inutilă.

În faţa lui Iosif al II-lea

Nici rigorile protocolului, nici fastul dela curte, nu-l impresionează câtuşi de puţin, după cum nu-i dau sentimentul satisfacţiei. Pe lachei îi vede în roluri de măscărici, care ar muri de frică văzând o furtună în creerul munţilor, iar pe funcţionarii mai înalţi, privindu-i strâmbându-se în colţurile gurii, ca pe nişte căpuşe trăind nesăţioase şi fără rost.

Ceeace îl face să urce treptele palatului, e încrederea în Împărat, Horia văzând în capul încoronat supremul judecător al imperiului. În psihologia colectivă a iobagilor, monarhul trăeşte ca arbitru între domnet şi ţărănime, respectul fiind în funcţie de ceeace simte obştea ca prosperitate în folosul ei şi de felul cum sunt rezolvate conflictele economice şi administrative. Pe cât sunt de străini de noţiunile de drept, dacă monarhia trebuie să fie absolutistă, sau constituţională, pe atât de aproape se găsesc de noţiunea justă şi ştiinţifică ce se dă astăzi în statul modern funcţiunilor. Transilvania a fost în stăpânirea atâtor împăraţi, regi şi principi, unii foarte glorioşi din punct de vedere militar, alţii ctitori de monumentale opere arhitectonice şi, cu toate acestea, ţărănimea n'a reţinut în memoria ei decât pe cei care au arătat interes faţă de iobagi. Cu o asemenea noţiune păşeşte Horia pe parchetul lustruit al palatului din Viena.

O stampă ne înfăţişează audienţa, suficient de verosimil. În camera de lucru, în picioare, Împăratul îşi propteşte o mână ţeapănă în şold, iar alta o reazămă pe masă, în semn de autoritate. Privirea lui e blândă, cu un zâmbet schiţat în colţul gurii şi cu profilul în postura omului care are de pus o întrebare degajată.

Împăratul nu mai e străin de stările din Transilvania. Cunoaşte raporturile dintre iobagi şi feudali, din sutele de plângeri verbale şi din cele 19 mii de petiţii primite în timpul călătoriei. Întru ţinuta fizică şi liniştea sufletească se interpune totuşi un sentiment de jenă. Credinciosul iobag e pentru a treia oară în acest palat, venind pe jos câte cinci săptămâni şi până acum, el n'a dus decât un rezultat platonic, bunăvoinţă şi nişte copii după ordine neexecutate. Nu mai puţin pentru instabilitatea emotivă a împăratului, Horia, înzestrat cu ceeace natura are mai complect şi mai armonios, îi umple un gol şi îi dă senzaţia că respiră aer dintr'o pădure cu molifi.

Aceeaşi stampă ne dă imaginea ţinutei lui Horia. Poartă plete până la grumaz, cu sarica lăsată pe umeri, cu căciula strânsă la piept în semn de cuviinţă şi încălţat cu opinci, cu nojiţele împletite dela gleznă până sub genunchi. Aşteaptă să fie întrebat, cu muşchii feţei puţin contractaţi şi sprijinit pe picioare, în poziţia omului hotărît să glăsuiască puţin, dar răspicat.

Ceeace a spus Horia lui Iosif al II-lea, se deduce lesne. Drama iobagilor se putea expune într'o înlănţuire sugestivă care nu are nevoe de introduceri şi abilităţi. Numărând zilele după degetele sale noduroase, iobagul lămureşte că Lunea, Marţea şi Miercurea, ţăranii muncesc pentru domnet: Joia, Vinerea şi Sâmbăta pentru Coroană, iar Dumineca o dăruesc lui Dumnezeu.

De astădată, audienţa solicitată n'are ca scop numai informarea asupra unor cazuri locale, ci Horia face un rechizitor regimului feudal, în termeni cuviincioşi. Porneşte în expunerea sa dela cazul locuitorilor din Albac, Vidra, Câmpeni, Bistra, Musca, Baia de Criş, Bucium, Abrud şi Cărpiniş, exasperaţi de brutalitatea funcţionarilor domeniului şi sfârşeşte cu reflecţia că rugăminţile lor către Majestatea Sa, înaintate în diferite rânduri, n'au avut ca urmare nici o uşurare.

Împăratul sesizează reproşul plasat cu o onestitate ce nu poate supăra. Iosif al II-lea nu e jignit de îndrăzneala iobagului, dar, surprins totuşi de proporţiile conversaţiei, devine impacient. Ar fi putut curma audienţa, fie concediind pe Horia cu o vorbă politicoasă fie mustrându-l aspru, că ordinele unui monarh nu pot ajunge subiect de comentarii pentru servitorii domeniului din Zlatna. Procedând astfel, poate că revoluţia întârzia în timp. Pierdea în schimb încrederea lui Horia, un factor preţios al popularităţii şi un mijloc de presiune asupra feudalilor, care — la rândul lor, — nici ei nu voiau să împartă dominaţia cu Împăratul. În clipa aceasta, ţăranul din Albac provocă între cei patru pereţi cea mai cruntă întăritare a ambiţiilor în regimul feudal. În faţa sa Împăratul are imaginea unui drum închis cu propriul său consimţământ şi o renunţare la autoritatea Coroanei asupra Transilvaniei. De aceea, în cele din urmă, lasă să acţioneze calculul politic, continuând a fi mai binevoitor şi radical ca oricând faţă de Horia. Terminând

Continuare în pag. 8

* Din volumul „Trei revoluţionari".

Intoarcere la Poveste...

De te pătrunde dorul pieziş ca o săcure
Din cadra ta din vremuri cu vis şi liliac
Coboară-te cuminte la mine, peste veac
Să bem singurătatea poțecii din pădure.

Când lăutarul nopţii îşi mesteşteşte struna
Fragil inel de iarbă iar ne va logodi.
Şi-aşa cuminţi noi feţii fru moşi vom zăbovi
Să ne jucăm o clipă cu şoa recul şi luna...

...Şi mai târziu, cum mâna ne-o vom ghici m...
Intocmai ca'n povestea nai velor bunici,
Se va ivi şi moşul cu hora de pitici
Să ne grijească patul cu flori, a cununie.

Vers de toamnă

E toamnă descompusă de nostalgii şi ploi
Sau cântecul vieţii îmbătrâ nit în noi?

Când creşte 'n tine toamna cu moarte şi a...
O, corbul amintirii pe stâr ul vremii pus!...

Uitato, tu în noapte cu cine te petreci?
Pe floare 'ntârziată tu plea că-te şi treci.

La toţi aduce vremea un vraf de frunze moarte.

Iubirile defuncte pălesc în foi de carte...

EMIL BAICOIANU

expunerea, trimisul Moților cere ca nesupunerea nobilimii să fie pedepsită cu asprime. Iar Împăratul ar fi răspuns: *„Tut Ihr das” (Faceți voi aceasta).* Adică, un îndemn direct la răscoală. Dacă întocmai s'a exprimat Iosif al II-lea, nu există nici o certitudine, fiindcă cele trei cuvinte n'au decât un singur isvor istoric, afirmația unui căpitan. Ceeace este neîndoios, e faptul că Horia a pornit revoluția în numele Împăratului și ca o dorință a capului încoronat. Și ca să presupunem că el s'a folosit în chip mincinos de numele lui Iosif al II-lea, ar însemna să riscăm o insinuare lipsită de vreun indiciu. Nu se poate atribui iobagului o astfel de faptă, ea rămânând desmințită de tăria de caracter și onestitatea sufletească a eroului revoluției dela 1784. Mai curând trebuie să credem că Împăratul s'a lăsat pradă demagogiei și a încercat un joc abil, caracteristic diplomației casei de Habsburg. Bănuind că iobagii, punând mai puțină ascultare în raporturile cu nobilimea, din această situație se vor dobândi multe profituri pentru Coroană și nici un risc pentru pacea imperiului, Împăratul desfăcuse masa de șah a istoriei, aranjase piesele, chibzuise asupra primei desfășurări de figuri, dar nu prevedea durata și mai ales surprizele jocului. Câștigase mult în cuprinderea la suprafață a situației, dar rămânând cu totul străin de profunzimi.

După audiență

Ca să rămână consecvent, Împăratul trimite un nou ordin guvernului din Transilvania. Reprezentanții Împăratului sunt îndrumați, printr'o adresă expediată în 13 Aprilie, să apere pe locuitori și pe delegații comunelor de persecuțiile funcționarilor și ca cei închiși pentru plângeri să fie eliberați. Totodată, monarhul popularizează hotărîrea sa de a executa un plan mai vechiu al Mariei-Tereza, cu privire la înființarea și înmulțirea regimentelor de graniță. Socotea că deocamdată atât e destul. Militarizarea frontierei mulțumind și pe iobagi din punct de vedere social, încorporarea aducând după sine libertatea personală și dreptul la pământ provenit din exproprierea moșiilor latifundiare din zona de graniță.

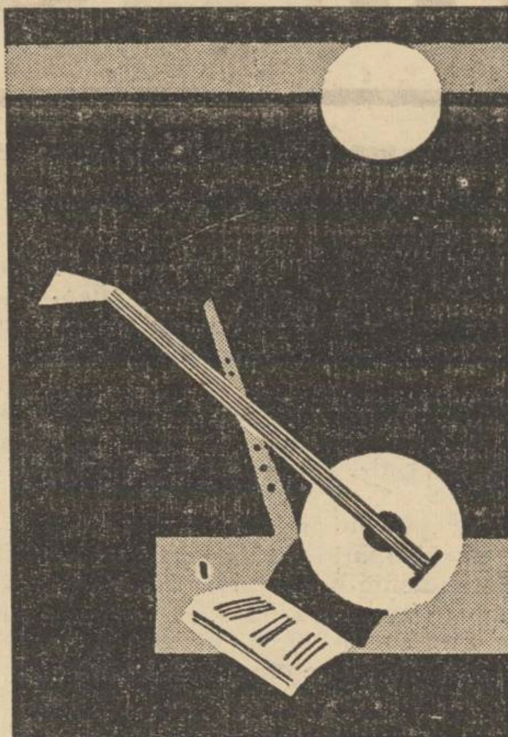
Trimisul țăranilor din munții Apuseni pleacă din Viena pregătit sufletește pentru o conduită nouă. El chibzuește acum că nobilimea și funcționarii abuzivi trebue să fie îmblânziți pe calea armelor. Nu mai are nici o speranță că ordinele Împăratului se vor executa și nu mai vede scăpare decât în forța primară. Planul inițial îl leagă de înscrierea țăranilor în regimentele de graniță. Întors acasă, el adună pe iobagi și le spune că Împăratul a dat ordin ca toți locuitorii Transilvaniei să fie înscriși ca militari și că prin aceasta se înțelege să nu mai facă servicii nobililor. E prima lovitură ingenioasă pe care Horia o dă latifundiarilor. Capul politic cel mai luminat n'ar fi putut găsi o formulă mai potrivită pentru începutul unei acțiuni. Nobilii nu pot merge atât de departe, ca să oprească pe țărani de a fi soldați. Apoi, nu există iobag care să nu dorească a scăpa de servaj, ajungând om liber in organizația militară. Cuvântul de ordine se răspândește cu o iuțeală vertiginească, din sat în sat și din om în om, așa că în patru săptămâni se prezentară pentru înscriere în regimente, locuitorii din 81 comune.

Horia dovedește în vara anului 1784, că este cel mai bun cunoscător al psihologiei țărănești.

Iobagii, odată înscriși în matricola armatei, se consideră oameni liberi, refuzând să lucreze pământul fără plată. Criza de autoritate se declarase și forțele revoluționare apar ca o realitate în plină desvoltare. Horia trimetea pe iobagi în oștire, iar armata împăratului furniza soldați pentru insurecție. Aspirațiile se transformă în drept, iar dreptul, într'un act de posesie imediată.

VASILE MUNTEANU

CRONICA MUZICALĂ

Gregor Piatigorsky la Orchestra Radio

Violoncelistul rus Piatigorsky a ținut să completeze impresia lăsată de recitalul său, printr'un concert dat cu concursul orchestrei Radio, in ziua de Duminică 19 Decembrie.

Am ascultat trei concerte pentru violoncel cu orchestră. Prin tradiție, marii interpreți dau asemenea audiții cu orchestră, pe-deoparte pentru a dovedi rezistența și elasticitatea lor sufletească, iar pe de altă parte pentru a arăta putința lor de înțelegere a stilurilor.

Piatigorsky a executat concertul de Haydn, concertul de Schumann și concertul de Saint-Saens.

Deci o operă clasică, una romantică și alta de un neo-romantism patetic și lăcrimos.

Concertul de Haydn, despre care s'a afirmat că nu aparține marelui compozitor, este o minunată lucrare, o delicată reverie melodică, o muzică pură și naivă care vrăjește auzul și limpezește mintea.

Concertul de Haydn e un torent transparent de tonuri, un joc cuceritor al unui geniu al muzicii. El este astfel construit încât părțile de orchestră cunosc desvoltări simfonice, iar partițiunea violoncelului epuizează toate resursele de sonoritate și de timbru ale instrumentului.

A. Piatigorsky ne-a dat o interpretare care ne înstrăina oarecum de sensul muzicii, d-sa cântând agitat și inegal.

Stilul lui Haydn constă tocmai din respectarea unui anumit grad de intensitate sonoră.

Întreg concertul trebuia să dea impresia că ar fi fost cântat în aer liber, (așa cum se făceau unele audiții pe vremea lui Haydn) și că prin efectul dispersării sunetelor, sonoritățile descresc.

Violoncelul trebue să sune ca o viole-à-gambe, cu o ușoară umbrire a intensităților.

Orchestra Radio, sub conducerea d-lui Ionel Perlea, a acompaniat prea tare, trecând peste unele nuanțe.

Concertul de Schumann a fost un prilej nou de a aprecia temperamentul marelui violoncelist.

Andantele a fost cântat cu o rară poezie, cu o putere impresionantă de a descifra litera de foc a inspirației lui Schumann.

In general, tot concertul a fost cântat cu elan, cu emoție și cu lux de virtuozitate.

La sfârșit s'a executat Concertul pentru violoncel al lui Saint-Saëns.

In această parte a programului, Piatigorsky a strălucit tot timpul, distribuind în fiecare frază, o mare putere de insuflețire și de emoție.

Cavalerul Rozelor

Am ascultat, în cursul săptămânii trecute, la Opera Română, „Cavalerul Rozelor” de Richard Strauss.

Dar Rozen Kawalier, operă comică în 3 acte, a fost compusă în 1911 pe minunatul libret al poetului și dramaturgului von Hofmansthal.

Richard Strauss este astăzi cel mai savurat compozitor modern al Germaniei. El a urmat în cursul carierei sale de simfonist linia trasată de muzica „à programme” așa cum Liszt a conceput-o.

In operă a rămas discipol fervent al lui Wagner, dând orchestrei un rol preponderent.

Cavalerul Rozelor ne evocă Viena de pe vremea Mariei Tereza, epocă a galanteriei și a frivolității.

Acțiunea este abil întocmită, iar muzica întreagă urmează linia unei dezvoltări pline de surprize.

D-na Elena Basarab, în rolul Mareșalei și d. Niculescu-Basu, în rolul lui Oclas de Lerchenau, creiază succesul operei.

In rolul lui Octavian, d-na Maria Snejina. D-na Emilia Guțianu a cântat frumos și cu multă gingășie rolul Sofiei, fiica lui Faminal.

Ce bine ar fi dacă artiștii primei noastre scene lirice ar înțelege că în operă cuvintele au un rost și că de aceea există libret.

Este îngrozitor să asculți un act întreg fără să înțelegi decât unul sau două cuvinte.

Arta dicțiunii nu poate fi despărțită în operă de știința muzicii. Textul este tot atât de important ca și fraza muzicală.

Conducerea muzicală a avut-o d. Alfred Alessandrescu care a dirijat cu grijă urmărind și orchestra și scena.

V. CRISTIAN

Francezii despre Arta românească, populară și modernă

Presa franceză, care a făcut o primire strălucită și cordială Artei Românești din Pavilionul Român la Expoziție, răsună încă de ecoul admirației și după închiderea Expoziției. Națiunea noastră s'a arătat acolo cu toate însușirile frumoase ale poporului nostru bâștinaș, în ceiace presa franceză numește „l'art agreste”. România se recunoaște, a fost printre cele dintâi națiuni care au cunoscut prețul acestei arte, pe care au iubit-o, cântând nu numai să o păstreze în splendida ei autenticitate primitivă — dar și s'o studieze — spre a-i prezerva condițiile în care s'a născut și s'a desăvârșit.

In ultimul său număr, „Les Nouvelles Littéraires” vorbesc de opera pe care au înfăptuit-o „Fundațiile Regale”, trimițând echipele sale de „tineri savanți spre a strânge aceste comori, în primejdie de a pieri, dar și spre a inviora focarele acestei arte unice în originalitate și frumusețe”.

Opera Fundațiilor Regale, zice Philippe Dioé, în articolul citat, este o întreprindere magnifică depășind cadrul artei, intrând în sociologie și demografie, atingând sănătatea publică și salvând literatura populară. In fiecare an aceste echipe, constată autorul articolului, aceste grupe de tineri savanți trăesc viața satului, iau contact cu sufletul lui și lasă în urmă un centru de educație și de petrecere înălțătoare. România este nu numai o inițiatoare în această privință, ea a mers cu mult înaintea Franței pe acest teren, și poate să-i servească de pildă.

Nici arta modernă românească nu merita să rămână atât de necunoscută până acum. Mulțumită Expoziției, valoarea ei s'a impus atenției lumii prin vigoarea și originalitatea sa. In special au fost admirate mozaicurile d-nei Nora Steriadi, „care pune în serviciul artei bizantine o duioasă ingenuitate”. In genere arta noastră e privită ca „o artă coherentă, armonioasă fără a fi sărăcită, îndrăzneață fără a fi excesivă”. Dar chiar la Paladi, Steriadi, Patrașcu, la care influența artei franceze este vădită, se simte răsfrângerea temperamentului oriental, când „ca o flacără vie, când ca o brumă subtilă, trădând sensibilitatea lor și dovedind independența talentului lor”.

In sculptură, afară de Brâncuși, care și-a expus toată opera la Paris și este familiar publicului francez, s'a remarcat, zice Philippe Dioé, statuia Regelui Carol de Medrea pe de o parte, iar pe de alta lucrările lui O. Han, Baraski, Militza Pătrașcu, care onorează țara prin opera lor.

In genere amintirea pavilionului românesc a rămas în sufletul Francezilor ca ceva „viu și agreabil”, „plin de fineță mediteraneană, cu un echilibru al spiritului care o arată înrudită cu Franța și „cu unele reflexe verzi și aurii pe care le-a păstrat de la Bizanț” și „o ușoară aromă de pâne caldă”, care ne-o prezintă ca pe o prietenă depărtată, purtând rochie brodată cu aur și un smoc de flori de câmp în brațe.

Pentru copii și tineret

Cărțile cele mai instructive și în acelaș timp cele mai distractive sunt:

E. Kastner	„Emil și detectivii"	Lei 50
Selma Lagerlöff	„O călătorie în lumea basmelor"	„ 80
„ „	„A doua călătorie în lumea basmelor"	„ 80
Jean Bart, Dr. Ygrec și M. Celarianu	„Zâna Izvorului Sănătății"	„ 40
E. Kastner	„Emil și cei trei gemeni"	„ 60
C. G. Costa-Fore	„Suflet de părinte"	„ 40
J. Fenimore Cooper	„Ultimul Mohican"	„ 50
O. Rydquist	„Cu Jap Cotoiul în jurul lumii" . .	„ 60
Eliza Marian	„Pasărea Norocoasă"	„ 50
M. Iorda	„Meșterul Strică"	„ 50
Al. Dorian	„Povestiri pentru copii"	„ 40
Bunița	„Neluțu și Florica"	„ 40

Omul din Grădina Zoologică

de BORIS SVETLINOV

Ascultați, ascultați: am să vă spun toate pe rând, negru pe alb, iar voi judecați singuri.

M'au adus la spital să urmez un tratament. Inţeleg bine toate din jurul meu. M'au adus, spun ei, fiindcă am crize de epilepsie. Dar nu e numai asta. Ei mai vor să mă scoată și nebun. Eu însă nu-s nebun, ci complect sănătos, numai că sânt fiară. Ascultați și veți vedea! Iar dacă vreți să știți prea multe și nu credeți mi-e tot una. Şi cu animalele şi cu nebunii, ori unde aşi fi — odată ce sânt fiară — tot una este. Şi aici sunt cuşti şi gratii. Trei acacii ofticoase în curte, un coridor întunecos. Vizitatori nu sunt. Seamănă cu grădina zoologică. Lipsesc numai scumpele mele fiare. Şi aici slugile au şorţuri albe, numai că, în loc de intendenţi, le zic doctori.

Doctorul repetă într'una :

— Ignate, spune-mi unde ești ?

Eu: In spital, unde!

El: Dece ești în spital ?

Eu: Fiindcă sunt fiară !

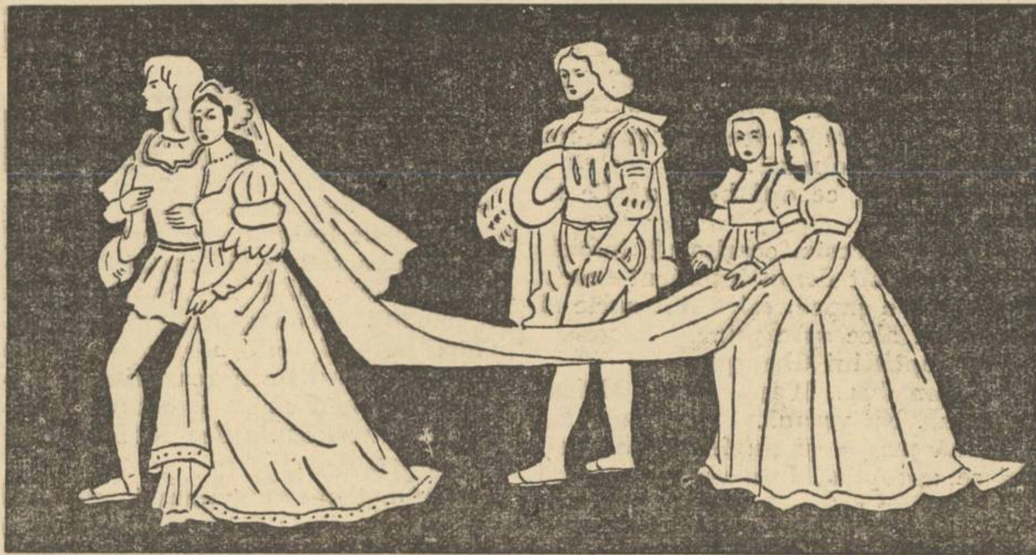
El: Cum să fii fiară; nu vezi că ești om ? Uite ce bine răspunzi.

Atunci, eu încep repede să povestesc. Ii expun tot ce gândesc. El nu mă oprește. Ascultă. Numai, din când în când însemnă ceva într'un carnet verde. Câteodată vin de-mi fac injecții. Eu nu mă dau. Atunci ajutorul doctorului mă apucă de brațe. Eu încep să zbier, doctorul scoate repede seringa și-mi înfige acul adânc în picior. Eu răcnesc, îmi încordez muşchii, îmi eliberez o mână și lovesc cu putere în ajutor; el îmi răspunde înfuriat; în cușcă intră și celalt ajutor — Ivan. Și el lovește, lovește. Devenim adevărate fiare. Răcnim, ne izbim, mușcăm, înjurăm. Insfârșit, injecția este pusă și doctorul ese cu precauție; slugile mă izbesc de ziduri, eu cad în genunchi iar ei se strecoară afară. Ușa huruie cu zgomot în urma lor. Insfârşit mă lasă în pace, să reprezint regnul uman așa cum înțeleg.

Când încep să vorbesc repede doctorului, îi spun: Tot ceiace auziți şi veți auzi e adevărat. Asta-i istoria mea. Istoria naturală și zoologică. Eu sunt din sat. Mama mea trăește încă. Numai ea, un frate și eu am mai rămas. Tatăl meu a murit în închisoare din cauza surorii mele iar ea s'a înecat într'un puț pentru el. Nu vreau acum să vă povestesc această istorie. Am terminat clasa treia de liceu, și am ocupat o slujbă la grădina zoologică. Cum au trecut șapte ani, nu știu. După război, eram tot acolo. Despre război n'am să vă povestesc acum, — acolo oamenii sânt ca fiarele înfuriate, lăsate în libertate. In grădina zoologică însă era cu totul altfel. Acolo eram într'una lângă elefanți și lei. Sunt cele mai nobile fiare. Iacă, am să vă spun!

Intr'o noapte, când muri tânărul elefant Josef, toate animalele două zile în șir n'au mâncat. Prietena lui Iosef, Mery a stat o zi și o noapte lângă dânsul, fără a se mișca. Nu vedea nimic în jurul ei; leoaica cea bătrână și-a strâns coada între picioare ca un câne bătut și a scâncit toată noaptea; ursul cenușiu și-a ascuns capul între labe ca un om disperat; șacalii tremurau parcă de frig. Iar eu stăteam în camera mea și mă gândeam la cele mai ciudate lucruri. Iată: Josef a murit! A murit! Dar el nu trebuia să moară. Nu trebuia fiindcă era cel mai bun și cel mai tânăr. Dar a murit. Nu există dreptate în lume. Nu-i rânduială, nu-s legi, nu-i mulțumire. Apoi dacă-i așa — totu-i zadarnic si fără folos. Și totu-i permis atunci în lume.

Nu mult după moartea lui Josef, veni Irina. Ea e din satul nostru. Venea la plimbare în grădină cu copilașii gazdei ei. Era frumoasă — fără giuvaere. De câteva ori i-am vorbit. Ii povesteam despre obiceiurile animalelor, cum trăesc. Cele mai multe dorm, împăcate cu soarta de a fi închise, de a nu se sătura, de a sta pentru a fi privite. Unele nici măcar prin vis nu-și aduc aminte de cealaltă viață. Dar altele o mai plâng încă. Ziua nu-i nimic. Se plimbă prin cuști, cască, dau din coadă și tac. Insă noaptea e altfel. Se scoală leul, își scutură coama, străfulgeră noaptea cu ochii și deodată parcă ceva îi apare în față, sau, mai știi, poate își amintește cum a așteptat lângă vre-un izvor cirezi de bivoli, sau cum s'a luptat cândva — și răcnește în tăcerea nopții: a-u-uuum, a-u-uuum... Şi parcă plânge, se revoltă și se zbate.

Atunci se ridică și leoaica și îi răspunde și ea prin aceiași chemare, lovește cu coada, se izbește de păreți și, însfârșit, începe să geamă trist și înecat ca un om mare. Iar celelalte animale fug prin cuști, zburlite de groază. Și lor li-e dor. Se prea poate că viața lor le trece prin față. Văd că deși le hrănesc și le păzesc totuși sânt închise. Incep a se văita, urlă rugând luna să se îndure și să le elibereze.

„Lasă să ne mănânce leul, lasă să ne calce Josef, să murim, dar să murim în libertate. Eliberează-ne, eliberează-ne. Mare ne este durerea, nimeni nu poate să o expună."

Iar luna galbenă le privește din înălțimi și râde:

„Haide, strângeți-vă cozile. Ce, numai voi sânteți pe lume? Şi în libertate dac'ați fi, tot ați cere ceva. Imi închipui că atunci ați cere să fiți nemuritoare, ca și Ignat."

Pomenește și de mine. Și tot în râs. Iar animalele urlă și mai înfiorător și mai sinistru, încât îmi vine să urlu și eu. Numai Josef, ca un împărat mândru, nu mișcă și nu se frământă. Prietena lui de durere se vâră lângă dânsul, mișcă din trombă, oftează. El nu oftează. O mângâie numai cu tromba și stă liniștit de parcă-i Dumnezeu printre ele și știe toate. Nu altul ci el, el, Josef, a murit. Din cauza asta l-au plâns cu toții... Să vă spun drept: Și eu am plâns, ca pentru un frate. Dar după ce l-au ridicat ca să-l îngroape, în mine parcă s'a întors ceva. Am început să beau. Și când am început să beau, am înțeles că, fie că sânt în cameră, fie pe stradă, afară din grădina zoologică și eu sânt în cușcă. Insăși lumea e o cușcă. Pieptul meu, pentru inima mea, e o cușcă! Capul meu, pentru mintea mea, e o cușcă! Şi n'ai unde să fugi. Așa cum spune luna: „Și în libertate de-ai fi, tot ai cere ceva". Și dacă asta nu se poate, în zadar îți vei bate capul și vei suferi. Ai să ceri ca vulturul — aripi. Unde-s? Ai să ceri să nu mori, — dar cum se poate asta? Vine un ceas când vrei să ucizi. Iar dacă nu e moarte, — nu poți să ucizi! Şi mai rău!...

Eu sânt un ucigaș și știu aceasta. E greu dar câteodată este ceva, este... Și așa, parcă te ușurează ceva. Parcă-ți deschid cușca și tu eși... Altfel e și mai rău. — Dar pentru astăzi ajunge. M'a lovit o durere de cap. Mâne am să vă povestesc mai mult.

●

Nu pot s'o uit pe Irina noastră. Frumoasă mai era! Ca un plop. Gâtul, ca al unei lebede. Satul nostru tot așa frumuseți naște. Şi toate ca păr de aur. Până 'n tălpi. Am îndrăgit-o pe Irina. Am început să-mi iau mai des concediu. Și tot în jurul casei ei mă plimb. Ca un vultur deasupra prăzii. Şi tot mi-i mai dulce gura. Ba și cadouri fac. Iar ea se ține mândră. Mă aprinde.

— Tu n'ai văzut femei — spune ea, — deaceea te dai ca lupul după mielușea. Ha, ha, ha, ha. Nu cumva te-ai sălbătăcit lângă animale?

Eu o strâng de mână, ea lovește pământul cu piciorul și șoptește:

— Lasă, bre, lasă-mă! Așa se apucă?

Eu o prind de mijloc și-i spun:

— Ascultă, Irino, rău m'ai aprins. Ard după tine. Gândește-te! Nu mă respinge.

Ea se smuncește de lângă mine:

— Ha, ha, ha, ha. Uite-te la el?

Iar în mine, în pieptul meu, geme o fiară. Cere să iasă. Turbează! Şi Irina nu știe că după ce mă întorc în grădină, lângă fiarele mele, fel de fel de gânduri negre, sângeroase, îmi frământă creerul.

In sfârșit, într'o noapte, am luat ceiace i-am cerut. Când mă duceam în zori spre casă, mă clătinam ca un om beat. Și mă topeam de îmbătare, ca zăpada de vântul din sud. E prima noapte doar!

După aceia Irina îmi deveni amantă. Trecură câteva luni. Ea se răci față de mine. Dar eu — nu! Asta începu să mă chinuie! In suflet îmi deschisese o nouă rană. Odată ce mi se dă mie, se dă și altora. Şi acdm a început cu altcineva. Așa cum spune luna: „Cere acum ceva nou". Incepură chinurile după dânsa. Dar nu ca înainte. Un chin amar, fără să aștept ceva. Numai chin! Stau așa lângă fiare și gândesc: acum cine știe ce face! Spune că doctorul cel tânăr o curtează. A îngrijit-o odată când era bolnavă. A! Adică știe frumusețea ei. Poate că e cu dânsul? E băiat frumos! Desigur, e cu dânsul! Chinul mă strânge de gât. Nu pot să respir.

Privesc leoaica, culcată cu labele din față sub bărbie, cu ochii visători. Din ochi îi fulgeră scântei verzi care se sting ca de vânt. Nu vede nimic. Ore întregi nici nu tresare; privește dusă. La ce se gândește? La ce se gândește? La leul cel bătrân? Dar poate și la altceva! Poate se gândește cum a mângâiat-o primul și acum, cu sufletul, este tot la dânsul... Şi Irina. Și ea e cași leoaica.

— Bre — spune ea, — ia uite ce vrea să știe el! Nu-i treaba ta! Cine este el, este! Nu m'am cununat cu dânsul ca să spun lumii.

Şi tocmai aceasta nu-i drept. Tocmai cu el s'a cununat. Odată se cunună toți! La asta se gândește și leoaica. Cum s'a cununat și îmbătat ea pentru prima oară. Şi numai a lui este ea. A lui, chiar dacă el e în pustiu, prin nisipuri.

Nici noaptea nu-mi este mai ușor. De loc. Mă lungesc în pat, îmi vâr capul între mâni și gândesc! Ce? Numai asta! Cu cine a fost? Cu cine? Dar acum cu cine umblă? Cu cine? Inainte mă gândeam să mă însor cu dânsa, iar acum cum să mă însor? E cași cum ar fi cu soția altuia! Cu o străină! Mai bine să te sinucizi sau s'o ucizi pe dânsa! Acest gând mă suge ca un vampir. Imi bea sângele. Iar când mi-o amintesc, când o simt lângă mine, — mă sufoc.

●

Şi așa s'a și întâmplat.

Intr'o noapte, târziu, m'am strecurat printr'o intrare dosnică în camera ei. Era culcată în pat. Când am intrat, — a sărit speriată. Dar după toate, am înțeles că cineva, nu demult, fusese acolo.

— De ce-ai venit — spune ea. — Parcă spuneai că nu sânt a ta?

— Așa, ca să te văd, — răspund eu, și strâng dinții să nu mă trădez.

Continuare în pag. 10-a

Din lirica maghiară modernă

Contimporanul lui Amundsen

ugen Dsida

Soția-l roagă:
— Ești bolnav, fătul meu,
Să nu mergi azi la biurou! —
Cei doi copii îl roagă:
— Ai febră, tată,
Să nu te duci azi la serviciu!
Păsări amorțite țipă speriate:
— E foarte frig,
Azi să nu pleci la slujbă!
Printre arborii brumați urlă vântul:
— Rămâi în pat!
Nu merge la biurou!

Iar el le răspunde:
— Nu pot, copiii mei,
Trebue să'ncheiu bilanțul.

Se scoal'apoi din pat.
Şi până ce se spală sgribulind,
Ii flutură prin minte
Vechi cuvinte latinești:
Officium-officii = muncă, funcțiune, post;
Debitum-debiti = datorie, obligație.
Şi tăinuind că tremură, își ia rămas bun
Și pornește'n gerul de douăzeci de grade.

Nu se'nsuflețește, nu e delirant,
Nu-l gonesc desfrânări încordate
Şi nu-l încălzește fanatismul.
Nici verbala trinitate:
Faima, gloria, ori izbânda,
N'o fâlfâe steagul stacojiu.
E simplu, treaz și neînduplecat,
Ca pânea,
Ca bilanțul,
Ca datoria.

Privește'n urma lui, prietene,
Uite, cum pășește, tușind, în frigul tăios:
E un funcționar de rând.
Puțin adunat și încărunțit.
E de cincizeci de ani.
Contimporan cu Amundsen.
Erou.
Tatăl meu și tatăl tău, prietene...

OCTAVIAN ŞIREAGU

— Haide, pleacă, — spune ea. — Nu te vreau în noaptea asta.

— Am să plec — răspund eu. — Nu te grăbi.

Tăcurăm amândoi. Ne priveam ca două fiare. Ochii ei străluceau ca ochii leoaicei.

— Ei hai, spune ceva. Cine a fost la tine?

— Nu-i treaba ta. Uite, îmi cere socoteală de parcă i-aşi fi soţie.

— N'a fost doctoraşul?

— Ţi-am spus, — nu-i treaba ta! Haide, pleacă că de nu ridic fierul de călcat.

Mie îmi arde ceva în piept. Mă doare că a fost cu altcineva şi totuşi o doresc. Când o văd numai, nu pot să-mi desprind ochii. Mă aprind. Mă supăr, ard de durere şi iar...

— Ascultă, Irino — spun, — oameni sântem şi se pot întâmpla multe. Şi fiarele se iartă, dar mi-te noi? Un vânător povestea odată aşa ceva la grădină... Au fost...

— Nu-ţi vreau poveştile, hai...

Eu m'am apropiat. O apuc de mână. Ea se trage. Ii spun:

— Ascultă, Irinca! Mă arde. Şezi aşa lângă mine...

— Vreau, vreau!... Vouă numai asta să vi se dea. Ştiţi să cereţi numai. Ia să pleci repede.

— Dar dece? Eşti a altuia oare?

Ea nu răspunde. Am strigat:

— A?

Şi am sărit ca un turbat. Am strâns-o de mijloc. Am trântit-o pe pat. Fierul de călcat cu care vroia să mă lovească, a căzut. Se zbătea. A şoptit:

— Lasă-mă... lasă... am să ţip...

Iar când corpul ei s'a lipit de al meu, nu mai ştiam nimic. Mi-am pierdut firea. I-am strâns gura. Poate m'am aruncat asupra ei. Nici nu ştiam ce fac. Ea începu să geamă şi să horcăie. Se sbătea înfuriată. Eu am turbat şi mai mult. Nu-i mai ceream trupul. Ii căutam sufletul. Să-l smulg, să-l sfâşii. Dar nu l-am găsit... Se făcu vânătă şi se înţepeni pe loc. Piciorul îi căzu dela sine, când am lăsat-o. Nu respira, nici nu mişca. Numai ochii eşiţi în afară, mă priveau îngroziţi. M'am întors într'o parte. Nu puteam răbda. Mi se părea că înebunesc şi că ochii ei mă cheamă.

●

Am înebunit oare?

Nu! N'am înebunit. M'am chinuit mult, dar n'am înebunit. Eram aproape să înebunesc. Era într'una în faţa ochilor mei. Orice făceam, — ea era lângă mine. In urechi îmi şuera glasul ei sufocat: lasă-mă... lasă-mă... am să ţip. ...Şi horcăitul ei... Toate.

De două ori am visat-o. Odată, aşa moartă cum era, se sculă din pat şi începu să mă gonească M'a apucat de beregată, şoptindu-mi: uite, uite ce mi-ai făcut. Aşa... Şi mă strângea din ce în ce mai mult... Când m'am trezit, am plâns ca un copil mic părăsit şi am rugat-o să mă erte. Să nu mai vie altădată. Dar ea a mai venit odată. Acoperită cu un văl, ca o mireasă. Şi râdea, râdea sinistru...

— Iţi mulţumesc, — mi-a spus. — M'am cununat cu primul şi sânt foarte bine. ...Dar tu... tu... eşti blestemat pe veci... Niciodată nu vei învia.

Se apropia de mine. Mă apăsa pe inimă cu degetul ei vânăt. Am murit... Speriat, am sărit din pat, îmi frângeam mânile de durere. De atunci beau, mă izbesc cu pumnii în cap şi mă hotărăsc: mă duc să mă predau.

Eh, e uşor să spui: mă duc să mă predau. Dar cum poate să facă atât de uşor omul lucrul acesta? Oricât de blestemată ar fi viaţa asta, tot îţi este dragă. Chiar nimic să nu fie în ea — numai cuşti şi fiare în jurul tău să fie, totuşi ţi-e scumpă. Nu vrei s'o dai. Prin câtă frică n'am trecut, ca să nu mă prindă. Cu cât mai dragă îmi devenea viaţa, cu atât mai mult mă temeam. Când vedeam vre-un sergent, îmi şi pierdeam cumpătul. Mânile începeau să-mi tremure şi clănţăneam din dinţi ca de friguri. Inima-mi bătea să crape. Loveşte, loveşte pe dinăuntru ca un trădător. O vedeam cum bate prin haină şi cheamă.

Aşa m'am şi trădat. Intr'o zi amestecam nişte tărâţe pentru animale şi eram aşa de distrat încât şueram chiar un cântec şi priveam vesel în jurul meu, aşa cum eram când am făcut cunoştinţă cu Irina. Deodată, prietenul meu Gheorghe mă strigă:

— Ignate, du-te că te cheamă un comisar... Am înţepenit pe loc. Nici nu mişcam. Inima-mi svâcnea. Mă treceau fiori. Mă gândeam să fug. Asta-mi rămâne.

Dar Gheorghe veni lângă mine, luă cratiţa şi — îmi spuse iar:

— Ce, mă, ai asurzit? N'auzi? Te cheamă comisarul.

Când mă văzu că tremur, şi că-mi joacă mânile, se miră:

— Măi, măi, ce eşti beat, a? Ce te clatini aşa?

In timpul acesta, comisarul, întovărăşit de un alt domn îmbrăcat civil, care purta o şapcă, eşiră din curte şi veneau pe alee spre mine.

I-am şoptit lui Gheorghe:

— M'am dus... M'am dus... Măiculiţa mea... Nu vreau...

El mă privea şi nu înţelegea. Ceilalţi se apropiau. Inima-mi bătea să plesnească.

Pentru prima oară îmi veni în gând această idee: In grădină sânt de toate animalele; numai oameni nu se află. Ar trebui să fie pus în cuşcă şi un om. Şi nu altul ci eu trebuiam pus. Eu eram cel mai apropiat de fiare. Şi am luat-o la fugă, spre cuştile urşilor. Nu de mult murise un urs şi cuşca lui stătea goală. Am deschis-o şi m'am ascuns înăuntru...

Când au venit lângă mine, comisarul mi-a strigat:

— Ce, mă, eşti nebun? Ce te ascunzi? Hai, eşi afară. Omul acesta vrea să te întrebe ceva.

Eu n'am mişcat. Străinul se apropie de mine, m'a străpuns cu privirea, a mirosit, a întrebat:

— Cunoşti pe Irina Pandova din Vraniţa, a?

Şi fără să aştepte răspuns, aşa de odată, de parcă mi-a citit gândurile, a continuat.

— Ei, hai spune, cum ai sugrumat-o? Ai fost singur, sau mai era şi altcineva?

Eu mi-am înfundat şi mai mult capul în sân .Deodată am început să plâng. Imi venea greu să respir. Am suspinat adânc. Vreau să vorbesc. Dar limba îngroşată — nu mişcă. Nu pot să pronunţ niciun cuvânt.

Comisarul repeta într'una:

— Ei, hai, spune, spune! — şi încerca să deschidă uşa.

Eu mişcam din buze — şi deodată — am reuşit să strig:

— Nu vreau, nu vreau...

Când mi s'a deslegat limba, am povestit totul. Vorbeam, vorbeam. Civilul dădea numai din cap, iar comisarul şi toţi cei care erau adunaţi dădeau şi ei din cap şi ţuguiau din gură. Am început să plâng.

— Ertaţi-mă, spuneam eu — nici eu nu ştiu cum s'a întâmplat. Eram nebun dacă am făcut acest lucru. Ţineţi-mă acum în cuşcă. Dece am sugrumat-o? Dece? Am ucis-o fiindcă o iubeam. Vroiam să-i găsesc sufletul. Să-l păstrez numai pentru mine...

Am vorbit mult, numai şi numai să mă lase în cuşcă. Dar n'au vrut, nu m'au lăsat. M'au scos cu sila. M'au dus! Nu mi-au permis să-mi iau rămas bun nici dela animalele mele dragi. Iar ele mă priveau întristate prin gratiile cuştilor şi au înţeles totul... Totul...

Din bulgară de

BOJIDAR HARIDJIEV

Trebue să citim

Jumătate din cunoştinţele noastre sunt datorite lecturii, un sfert propriei noastre experienţe şi restul învăţământului dela alţii şi întâmplării. De aci conchidem ce importanţă mare are pentru oameni lectura şi câtă nevoe se simte pentru formarea culturii reale a unui popor ca să fie cât mai multe cărţi potrivite minţii şi puterii lor de cumpărare.

Analfabeţi nu sunt numai oamenii care nu cunosc buchile, ci şi acei care le citesc mecanic, unele după altele, fără să le lege şi prin înţeles, adică fără să prindă şi gândul şi simţirea celui care a scris. La lectura adevărată şi interpretată se ajunge prin obiceiul de a citi, deprins în copilărie şi întărit prin lecturi continui.

Deci cărţile pentru popor şi pentru copii sunt cele care trebuiesc îngrijite şi încurajate. Setea de instrucţie nu trebuie lăsată să se stingă. Dar nu e uşor de găsit ce anume cărţi sunt potrivite, fie pentru copii, fie pentru muncitori. De multe ori nu ne putem lămluri ce a atras copiii spre o anumită operă şi a consacrat-o pentru mai multe generaţii ca lectura unică şi nediscutabilă a marei majorităţi dintre ei. Cum a putut, de pildă, deveni Robinson Crusoe cartea cea mai citită şi mai iubită de copiii din generaţiile imediat dinainte de războiu ca şi de după războiu. Cartea este destul de severă şi de plină de consideraţii prea serioase pentru copii. Totuşi ea rămâne cartea preferată a copilului, poate prin puterea tainei care întrece în groază şi îngrijorare pe toate celelalte cărţi ce caută să o redea.

Nu e nevoe deci să-i placă „totul" în cartea povestirilor; e destul să ştie să-i agaţe interesul pentru unele amănunte de la care să se nască în minte povestiri iscodite de imaginaţia sa proprie. Cine ştie însă ce poate să-i trezească atenţia şi să-l atragă pasionat? Multe cărţi de vârsta lor, socotite ca „pentru ei" de adulţi, îi lasă indiferenţi. Puţini dintre eroii lecturilor lor le rămân prieteni credincioşi pentru toată viaţa, camarazii şi confidenţii copiilor unici la părinţi sau singuri în viaţa de familie.

Ion Pas, în colecţia „Şantier", a inaugurat „Biblioteca lui Nicuşor" (poate ar fi trebuit şi una pentru Anicuţa!), în care încearcă a trimite în orizontul visului şi al dorului lor de lumi noi, mesageri noi, drăguţe cărţi subţirele, care să-şi încerce norocul, să readucă sufletele micuţilor timpului nostru spre chipuri şi povestiri care să le redea cheia de aur de la porţile paradisului pierdut, închise pentru totdeauna asupra cărţilor ce au fost citite de copiii altor generaţii. De se să-i silim să revină la unele cărţi pentru care ei nu mai au interes? Nepotul d-lui Marius Mircu în reportajul său „N'am descoperit America", găseşte (la 12 ani) că acele glume, care se numesc „colecţia călătoriilor extraordinare ale lui Jules Verne", nu mai sunt de vârsta lui. In adevăr, pasiunea pentru invenţiile tehnice, le-a dat cunoştinţi şi le-a deschis orizonturi care nu le mai îngădue să se îndeletnicească cu lectura dibuirilor imaginaţiei lui Jules Verne.

Ei ştiu de ce tip sunt maşinile, care sunt ameliorările cele mai moderne în construcţia lor, deosebirea dintre un compas giroscopic şi o busolă etc., despre care unchiul, care îi propunea lectura lui Jules Verne habar n'avea...

Aceste mesagii trimise periodic spre sufletul copilului din vremea noastră sunt o adevărată „coup de sonde" în interesele, dorinţele şi noile preocupări. Editura „Şantier" le înregistrează mişcările şi desigur posedă o grafică pentru oscilaţiile lor în lectura copiilor. Cărţile din „Biblioteca lui Nicuşor" sunt scurte, frumos prezentate, bine tipărite, alese de un suflet fin şi de mult legat de copii prin dragoste şi dor de a-i ajuta. Dacă mai adăugăm că sunt ieftine, deci accesibile micuţilor şi că apar la intervale regulate, ceia ce este o mare preferinţă pentru publicaţiile destinate copiilor, putem să avem toată încrederea că asemenea întreprindere atât de necesară şi care lipsea atât de mult, va avea succesul pe care i-l dorim.

Muncitorul, funcţionarul închis în fabrică, atelier sau birou, lucrând ca o maşină de dimineaţa până seara acelaş lucru, făcând aceleaşi mişcări şi acţiuni de automat şi prea puţină muncă personală, au nevoe mai mult decât oricare alţii să cunoască marea experienţă umană din cărţi. Cei ce caută a răspândi cultura în păturile muncitoreşti, ca şi în clasele mijlocii, trebue să se ocupe în primul rând de a perfecţiona lectura şi înlătura analfabetismul chiar la aşa zişii ştiutori de carte, iar pe de altă parte să se ocupe de materialul de lectură care să-i atragă şi să le dea îndemnul de a citi îndestul de curent, spre a înţelege cuprinsul cărţilor care-i interesează.

Ion Pas, „rămas în cele mai grele clipe neclintit pe poziţia convingerilor sale idealiste", s'a consacrat cu toată puterea sa de muncă, cu toată vasta şi adânca sa cultură, pentru a creia un asemenea material şi a-l pune la îndemâna celor mulţi. A răspândi lumina în cercuri cât mai largi, a interesa conştiinţele la problemele mari ce frământă azi omenirea, a mişca inimile pentru comorile preţioase şi veşnice dobândite de cultură până în prezent, iată care este ţinta colecţiei „Şantier".

„Socialismul nou" din această colecţie care ne revelează un Lothar Rădăceanu, continuator al drumului deschis în cultura românească, de I. Gherea, precum şi alte multe sudii, aruncă o scurtă şi fulgerătoare lumină în problemele cele mai pasionante şi mai importante ale lumii de azi, tratate de oameni informaţi şi competenţi. Este una din operele cele mai necesare şi trebuie cunoscută şi încurajată.

IZ. SD.

— In editura „adevĕrul" s'a pus sub tipar şi va apărea în curând „JOCUL de ŞAH" de Aurel Lernovici, cu o prefaţă de d. Mihail Sadoveanu.

E vorba de un manual de şah, bazat pe noui principii didactice.

După această carte va putea să înveţe oricine, cu repeziciune jocul de şah. Pentru cei care cunosc jocul de şah, manualul acesta va fi o călăuză practică pentru a se orienta în variatele deschideri ale partidei. Un capitol special este destinat părţii celei mai grele a partidei de şah: finalurile.

Va fi prima carte complectă de şah în limba română care se va vinde cu un preţ popular, pentru a fi accesibilă oricui.

Din zilele și gândurile mele

de CONSTANȚA MARINO-MOSCU

20 August 1855.

Ce 'nsamnă, oare, graba Maștihii, de a pleca poimâne la Iași? Nu cumva ar vrea să-și facă toaletă anume pentru întoarcerea vizitelor dela Tudora și dela Ibănești? Și care-i „chestia tare serioasă" — cum spunea tata — la care trebuia să dea răspuns lui Rosetti, în vorbă și nu 'n scris?

Fi-va, oare, vre-o altă adunare a boerilor țării, și care, după cum am auzit, trebuia să fie tainică în pregătirea ei?

Pleacă, da, pleacă Maștiha! De mi-ar porunci *astăzi* să număr până mâne toate pietricelele ce-s întinse pe aleia dela portal la Castel, aș face-o cu mai multă răbdare și voie bună decât, neștiind de plecarea ei, să mă trimeată să-i aduc batista din sofa, un trandafir ori de pe balcon... Mi-i grijă să nu se strice vremea; și, de azi dimineață, mă uit într'una, pe cer, spre Crâng, de unde când vin nourii și nu bate vântul, plouă putred și nemiluit.

Am văzut azi că s'au adus din camera lăzilor un sipet mare și două mici. Balașa aleargă din lingerie în odaia Maștihii și'n vestiar, cu brațele pline de albituri și de rochii. Mă gândesc că de s'ar duce pe scurt timp n'ar avea nevoie de atâtea buclucuri. Nu întreb pe țigancă — mâna ei cea dreaptă. — Ar sta mută, ori, ca de obiceiu, ar înșira numai minciuni.

Să-și ia Maștiha tot ce-i în casa asta — afară de iconostase, argintăria, juvaerurile mamei și biuroul meu —. Lua-și-ar, mai bine, și s'ar tot duce cu cămeșile ei de bazea [1], cu benișelul [2], verde mărginit cu bucme [3] galbăn și cele două bexetele [4] cu dresuri, zestrea dumisale cu care a adus-o tata acum cinci ani dela iarmarocul din Roman, drept în Castelul dela Știubeeni...

Maștiha, sub cuvânt că vrea să se hodinească înainte de drum — așa a spus tatei — a stat azi în pat. Să fie bolnavă, oare? Astă noapte a cântat cucuveaua pe turn... N'a venit la masă și Balașa i-a cărat ceiauri de romaniță și pietre fierbinți; a oblojit-o cu „iarba lupului" și cu „sânge de nouă frați". De nu s'ar duce și tata la Iași! Nu-l pot întreba; dar, tare mi-i grijă... Azi au cântat cucoșii drept la amiază; și, când am fost la grajd, am văzut un porc cu paie în rît. Sunt semne de vreme rea și greu i-ar fi tatei drumul lung pe ploaie, pe drumuri desfundate și poduri ce se clatină, sub landou, chiar pe timp bun.

Am aflat dela Stanca, precum că Maștiha pornește mâne dimineață, fără tata și numai cu Balașa, cu Zamfira — bucătăreasa, cu landoul cel mare cu patru cai buziș și patru de primineală; cu doi însoțitori și cu cățelul ei Blek.

Noaptea asta are să-mi fie fără de sfârșit și frica să nu-și schimbe gândul, cum s'a mai întâmplat, are să mă chinuie, până ce, din turn, voi vedea-o departe, trecută de Orzari...

Maștiha m'a chemat astă sară în odaia ei și, cu fața la părete, mi-a spus:

— Plec. Să ai grija gospodăriei.

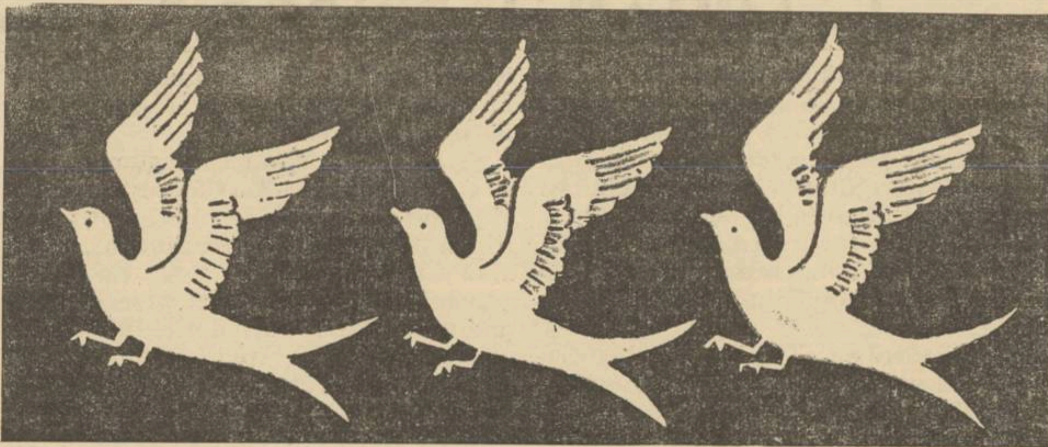
— Ai să vii la Sfânta Maria?

— Nu știu, — a răspuns ea scuturându-se toată ca de un adânc desgust.

— Drum bun. — I-am urat cu un glas care nu era al meu. Bucuria îmi adusese tot sângele în obraz și'n urechi îmi băteau tobele ca la iarmaroc.

22 August 1855.

Am văzut dela fereastră pornirea

landoului cu tot alaiul lui; și acum îmi pare că lumea e a mea! Cu toate că astăzi e o zi mohorîtă, eu o văd luminată și'n suflet îmi strălucește soarele chiar; oamenii din jur îmi par a avea altă față și de minte mi s'a ridicat un văl gros și de pe umeri o povară pe care cu greu o mai puteam îndura.

Sunt astăzi ca un fluture scăpat din laturile nemilosului cercetător, — care, obosit de sbuciumul strâmtoarei și lovit de semenii săi, fără a gusta în libertate din cel întâi caliciu, care-i iese în cale, sburătue neîncrezător și timid peste câmpul plin de flori.

Vreau să mă plimb, să cânt, să cetesc, să iau urma Smărăndiței Krupenski și cu scrisoarea în geanta șelei, să alerg călare pe Waska, departe, departe, în calea poștei, pe unde, când trăia mama, ne duceam adesea.

Cași când aș fi fost îndemnată de nu știu cine și de ce, am deschis toate ușile și ferestrele odăilor — chiar și poarta grea a peristilului am dat-o de părete și drugul l-am înfundat în zid. Știu eu? poate că Dumnezeu m'a trimes ca s'alung din casă duhul cel rău... M'am închinat Lui și Maicei Domnului și tuturor sfinților din iconostas și le-am adus prinos de cucernică mulțumire, că mi-au ascultat ruga din fiecare sară și m'au ajutat, la ceasul acesta, să pot fi singură, cu tata, cu Maștiha departe și în bună voia mea.

Ce să fac, oare, mai întâi? Vreau să stau cu tata cât mai mult și numai când s'o hodini, după masă, ori s'a duce pe la arături, să-mi fac și celelalte distracții și plăceri, la care numai gândindu-mă îmi umplu sufletul de mulțumire și de bucurii.

Nu mai aveam răbdare să mă'mbrac și așa cum eram, în rochia de dimineață, mi-am aruncat pe umeri șalul cel turcesc al mamei și m'am coborît pe aleia ce duce la iaz, pe unde știu că se plimbă tata, atunci când nu-i în Castel.

M'așteptam să-i văd pe chip gândul și poate îngrijorarea plecării ei; dar, de departe chiar, tata îmi surise blând și când m'apropiai, îi văzui fruntea netedă și fără brazda ce i-o săpă, adeseori, cea mai mică grijă, un gând chiar.

I-am sărutat mâna și el, desmierdându-mă, n'a întrebat:

— De ce te-ai sculat așa de vreme, Catincuță? Ție îți trebuie hodină, după cât trebăluești...

— Ca să am timp mult și să-l petrec cum îmi place, tată!

— Ia mai lasă gospodăria în sama Marghioalei; tu plimbă-te, cetește și mai ia ghitara, pe care ai legat-o de gard..., și, dacă vrei, să mergem după masă călări la Crîng. Ne trebuie ploaie, Catincuță, ca să se are tare greu.

— Plouă, tată, știu eu...

— Dă, așa s'ar arăta, că suflă Austrul.

— Și sboară, nebuni, lăstunii și cioarele croncănesc. Eri chiar am văzut un porc, alergând cu paie în rît.

— Iți place plimbarea asta, Catincuță?

— Da, tată. Știi că tot așa ne duceam și cu mama, la Crîng, la arat și la arii, de atâtea ori...

— Poimâne, dacă vrei, să mergem la Dorohoi. Am treabă și tu te-ai mai lua cu drumul și cu vederea altor oameni. La Tudora și la Ibănești, ne-om duce mai încolo după ce s'o întoarce dumneaei...

Am și trimes eri un curier să-i vestesc și să mă rog de iertare, că nu le putem întoarce vizita la timp, pentrucă, fiind bolnavă, a plecat la Iași.

— E bolnavă?

— Da' ce, nu ți-a spus?

— Nu.

Tata a tăcut, a plecat ochii, a tras cu bastonul o linie în nisipul aleii și mi-a spus:

— E bolnavă de mai bine de o săptămână și, de câteva zile, pridīdit-o răul. Acu s'o dus să se curarisască la un doctor neamț, proaspăt sosit dela Viena. Și are să stee acolo până s'o îndrepta. Va fi, poate, nevoie de o lună ori mai mult, că de s'a strica vremea și or veni apele mari, nu-i chip de dus și întors, tocmai dela Iași."

Simțeam vorbele tatei ca pe niște picături, calde și aromate ce-mi pătrundeau în sufletul înghețat de odată la auzul numelui ei și la gândul vizitelor ce aveam de făcut pe la moșieri.

In calendar nu-i însemnată sărbătoare; n'au tras clopotele și n'a tocat; dar, în mine, prăznuiesc o zi, ziua de astăzi, cum n'a mai fost alta după moartea mamei, de când piaza rea a înlocuit-o în zidul Castelului; dar departe, tare departe, la nenumărate leghe de noi. Cred că ceasurile când omul sbuciumat s'a liniștit, când poate gândi și poate face ceiace vrea, sunt ceasuri blagoslovite de Dumnezeu și hărăzite credinciosului întru cele sfinte și dreptului care n'a făcut rău. Astăzi am să dau două leturghii și un acatist Maicei Domnului.

La masă, cu tata am vorbit de toate; de ce fusese de mult, de ce are să mai fie și numai de Maștiha n'am vorbit. Masa de astăzi mi-a amintit zilele cele bune, pe când înserarea ne prindea în jurul ei, rămași în sfat dela dejun. Și când am trecut în Sofa, tata s'a așezat drept în locul în care, lângă mama, sta acum cinci ani și, după moartea ei, îl schimbase, ca printr'un jurământ. S'a întins tata pe sofa, aproape de mine și după ce Lache i-a aprins narghileaua, el a tăcut o clipă și apoi cu o ușoară tremurare în glas, mi-a spus:

— Ascultă, Catincuță, ceia ce de câteva zile mă țin să-ți destăinuiesc și tot am amânat din pricina boalei dumneaei și a gândului că dacă s'a vindeca aici ne duceam la Ibănești și așa tot s'ar fi lămurit, dela sine, fără ca eu să m'amestec prea mult".

Mai adunând perne sub braț și căutând parcă a prinde capătul firului dintr'un ghem încâlcit, tata legă iar vorbirea și-mi spuse într'o suflare și pripit:

— Ceia ce-mi scria atunci Rosetti, este ceva ce te privește întru tot. El și nevasta-sa ar dori ca feciorul lor să te ia de soție. Tânărul, după cum l-ai văzut, e un băiat într'ales, e frumos de pică, e de neam mare, învățat, sănătos și pus de Domn într'o înaltă demnitate la Viena. Nu mai vorbesc de averea lui Rosetti, tocmai bine împărțită în trei domenii, unul în Basarabia și două în Dorohoi.

„După cum sunt, bătrân și bolnav, mi-e tare grijă de tine, Catincuță, și de viața ta după ce-oiu muri. Și aș dori, copila mea, ca înainte de a mă sfârși să te știu măritată și să fiu încredințată că ești în căsătoria ta, după alegerea și pofta inimii tale și după judecata mea.

Se înțelege, Catincuță, că n'aș vrea, în ruptul capului, ca de dragostea părintească și după sfatul meu să te însoțești cu un om, care înainte de toate, nu ți-ar plăcea. Și atunci, în așteptarea altuia, poate că o vrea Dumnezeu să mă mai ție în viață, spre binele și spre fericirea ta.

Da, ia răspunde, Catincuță, la ce ți-am spus.

— Rosetti e așa cum îl vezi, tată; dar nu-i omul acela care...

Lacrimile ce le oprisem în ochi strângându-mi pumnii îmi curg în șirag pe obraz; prind mâna tatei, o sărut și-i spun într'o suflare, cu gâtul strâns ca'n chingi:

— Rosetti nu-i pe placul meu; și, ca să fii liniștit oricum și oricând de viața mea, mai înțelept și mai bine ar fi să mă duc la mânăstire.

— Nu, nu! ferească Dumnezeu! Catincuța Baltă n'are să se călugărească atât cât voi trăi eu; pe urmă, a face așa cum îi va fi voia și cum o învața-o Cel-deSus— încheie tata cu un suris amar, apoi, bătând din palme, porunci să se pună șeile pe Waska și pe Tătaru, iar pe mine mă trimese să mă îmbrac de călărie „ca să mergem la Crîng".

Cerul, spre seară, se luminase numai într'o geană și plimbarea pe care de multă vreme n'o mai făcusem decât cu Maștiha la umăr, cu ochii în poală și cu gândul închircit, altăuri de tata, în întrecere pe lângă zăvoaie și pe sub colini, mi s'a părut un drum din povestea unei fete pierdute și regăsite după mulți ani.

Se înopta când întorcându-ne aproape de sat, începuse o ploaie deasă.

— Asta-i bună, Catincuță! Ai avut dreptate cu cioarele și cu lăstunii tăi.

— Ce-ar fi fost, tată, de ne-am fi pus rămășag?

— Ei, câștigai vre-o sută de galbeni.

Nu apucasem să mă desbrac de amazoană când tata trimise să mă cheme în sofa. Venindu-mi înainte, aproape de prag, îmi întinse o mână plină de lefți.[5]

— Vezi, Catincuță? Ai câștigat rămășagul.

Mă împiedic în fustă, dau peste tata și-s gata să-l răstorn; mă prind de gâtul lui și-l sărut așa cum îl sărutam de mult, când vânjolindu-ne pe covorul din salonul cel mare tata se prefăcea a fi fost lovit — mai rău decât era — în joc.

22 August (la miezul nopții).

De mulțămire și bucurie nu pot dormi. Afară plouă cu cofa și, fără să-l văd, știu că tata cetește „Mizerabilii" și ascultă liniștea nopții și ropotul ploii de pe acoperiș.

Ce zi bună și rară mi-a fost dat să trăesc! Maștiha îi la Han-Tatar; sunt aproape de tata așa cum de cinci ani n'am mai fost; sunt slobodă să-mi hotărăsc viitorul și sunt liberă să mă distrez cum îmi place. Oare ce-aș mai putea dori, fără să supăr pe Dumnezeu?

Am să mă 'nchin iar și am să mă rog să-i dea sănătate tatei; și, pe urmă, de n'oi putea dormi, am să cânt.

(urmează)

[1] Bazea: pânză de bumbac.
[2] Benișel: Palton scurt, la modă în 53-55.
[3] Bucme: șnur gros, garnitura paltoanelor.
[4] Bexetele: cutii de tualetă.
[5] Bani de aur, valorând fiecare cinci galbeni.

In numele Domnului

de MIHAIL I. PRICOPIE

In camera Judecătorului de instrucție de la tribunalul unui orășel basarabean, este adus un om legat cu lanțuri la mâni și la picioare.

Este un tânăr de statură mijlocie, cu capul mare și cu fața rotundă ca un pepene a căruia coajă ar bate în roz, cu nasul ascuțit și puțin întors în sus, cu fruntea îngustă și luminată de reflexul unui păr cânepiu. Un puf mic, de-abea vizibil, se zărește de-asupra buzei de sus, iar pe bărbie, câteva fire mai groase sunt înfipte unde și unde câte unul, așa la 'ntâmplare.

Ochii de un albastru spălăcit privesc fix înainte, însă nelămurit, și nemișcător. Sprincenele-i sunt ușor încruntate, parcă sub apăsarea unei amintiri neplăcute.

Incolo, nici o altă tulburare nu i se mai poate ghici în suflet. Incruntarea ochilor se reflectează pe fața 'mpietrită ca umbra ușoară a unei suferințe fizice. Ochii și buzele, motorul tuturor fenomenelor sufletești sunt parcă turnate din plumb, ca și tot restul corpului său pietros.

Judecătorul, pe care o lungă meserie l-a făcut să fie un profund cunoscător al sufletului omenesc, îi pricepu dintr'o singură ochire cauza suferinței, și porunci temnițașului să-i scoată cătușele.

Paznicul așează revolverul pe podele. la'ndemână, apoi deschide lanțurile, pe care are grijă să le ție bine, ca să nu cadă pe parchetul camerei. Dar zalele se lovesc între ele și produc un sunet vesel și vioi ca de monezi de aur vânturate în palma unui avar.

— Ei... acum stai colea pe scaun, ca să mai vorbim câteceva! îl îmbie cu prietenie Judecătorul.

Tânărul își ridică mai întâi mânile ca să și le dezmorțească, apoi se privi la picioare ca și când nu ar fi crezut că i s'au luat lanțurile, făcu doi pași, dar se opri și mașinalicește își întoarse ochii către temnițașul care rămăsese în urma lui, ținând în mâni cele două lanțuri grele.

Judecătorul se temu că vederea voinicului paznic, poate fi un prilej de amintiri urâte pentru învinovățit, și, ca atare, o pedică serioasă în drumul unor mărturisiri sincere pe care voia să le aibă.

De aceia îi făcu semn:

— Dumneata poți să aștepți afară!

Paznicul se duse.

— Acum, stai, flăcăule!

Tânărul stătu pe scaun, cu genunchii lipiți și țapeni, cu coatele strânse de laturile corpului și cu mânile așezate pe genunchi. Privirea ochilor lui trecea pe lângă Judecător și se pierdea undeva departe, dincolo de peretele apropiat al camerei.

— Fumezi o țigară?... îl întrebă Judele. Poftim, ia una! Și-i întinse tabacherea cu țigări bune.

Apoi oftă cu tristețe.

— Hei!... Câte nenorociri nu i se mai pot întâmpla unui biet om în viața asta!... continuă omul legii, întinzând și țigara aprinsă. Câte odată soarta pe care i-a hărăzit-o Dumnezeu, câte odată greșala, de cele mai multe ori întâmplarea!... Da!... Da!... Intâmplarea!... Ceasul cel rău!

Judecătorul tăcu. El își înfundă nasul într'un dosar gros care-i sta în față, și pe care-l frunzări fără grabă. Voia să pară ocupat.

Dar nu se uita în dosar, ci pe sub sprincene, prin priviri piezișe, privi tot timpul pe împricinat. Ar fi vrut să vadă dacă în sufletul lui rodea și viermele cel neadormit al remușcării sufletești.

Dar nu putu să vadă nimic deosebit. Tânărul fuma liniștit ca un om care se odihnește pentru o clipă după o muncă istovitoare.

Nimic nu se mișca pe fața lui: privirea se pierdea mereu în gol, cu ochii micșorați prin lăsarea pleoapelor, fața, și mai ales fruntea, erau netede, fără urmă de'ncrețitură, iar genunchii își păstrau nemișcarea lor de piatră. Doar mâna care purta țigara, se ridica, din când în când, către buzele care cercau să trimeată fumul tutunului în rotogoale.

Judecătorul se chinuia să-și dea seama dacă se află în fața unei cumplite nesimțiri, ori dacă asupra făptașului se coborîse vraja tâmpeniei, sau dacă numai se găsește în fața unei atitudini de totală resemnare a unui om primitiv.

Nici o tresărire, nici măcar o mai aprigă bătae a inimii nu o vedea pe bluza lui rusească strâns lipită pe corp.

Cu un gest repede, Judecătorul închise dosarul și-l privi pe tânăr tăios drept în ochi. Apoi trase dintr'un saltar o foaie de hârtie, și puse mâna pe condei.

— Cum te cheamă?

— Ivan Nicalaievici Znaconow!

— De câți ani ești?

— Am împlinit douăzeci și patru!

— Cu ce te ocupi?

— Tai vitele la abatorul orașului!

Și astfel, întrebările și răspunsurile continuară. Câteodată, Judecătorul simțea că împricinatul se rătăcește de la adevăr. Aunci schimba întrebarea, o sucea fel și chip și nu se lăsa până ce nu credea că a pătruns adânc în sinceritatea inimii lui.

— Știi Dumneata de ce ești învinuit?...

Ochii împricinatului se ridicară către Judecător. Apoi răspunse scurt, ca și când ar fi fost vorba de un lucru fără de mare importanță.

— Da!

— Se zice că l-ai fi omorît Dumneata pe... pe... pe... Uite că i-am uitat numele!

Și se prefăcu a răsfoi iarăși dosarul.

— ... pe...

— Mișa Feodici Razminianțow!

— Ei, da!... Așa e!... Văd că ți-aduci bine aminte de numele lui!... Poate că ți-a fost cunoscut?

— Cine?... Mișa Feodici?... Se'nțelege!... răspunse învinuitul cu multă convingere și căldură. Ba încă foarte bun prieten!... Prieten cum nici n'o să mai pot avea vreodată altul!... Ne știm doară din copilărie!... Suntem din aceiași mahala, stăm pe aceiași uliță, iar părinții sunt vecini!

— Ai putea să-mi spui cum s'a petrecut nenorocirea?... Gândește-te bine și spune așa cum s'au întâmplat lucrurile!... Să nu-mi ascunzi nimica!... Uite ... mai ia o țigară!..

Ivan Nicalaievici se'ntoarse cu fața mai mult către Judecător și luă o poză mai puțin rigidă. Apoi luă țigara, o aprinse și-și învălui capul în fumul ei albăstriu și mirositor.

Și începu să povestească vioi și cu mulțime de amănunte toate câte s'au întâmplat între ei încă de pe vremea celei mai îndepărtate copilării.

Judecătorul se uita țintă în fața lui, și vedea că nici un regret, nici o tulburare lăuntrică nu cerca să se traducă în afară nici prin cea mai neînsemnată mișcare.

— ... Bun prieten!... Foarte bun prieten!... N'am ce zice!.. Nu ieșea nici odată din cuvântul meu!... Ori ce i-aș fi spus, făcea!... Odată...

Judecătorul l-a ascultat vreme de jumătate de ceas cu deplină liniște. Apoi îl întrerupse:

— După câte înțeleg eu... nu v'ați certat nici odată!...

— Dracu putea să se certe cu el?... zise Ivan Nicalaievici, cu mare ciudă. Bun prieten, nu zic ba, ascultător, dar... Vezi Dumneata?... La o mare nevoie, dacă era vorba să-mi sară'n ajutor la o nevoie de... de... Ei, dar câte odată, noaptea mă mai încăieram și eu cu câte cineva, atunci... fugea!... Fugea și mă lăsa pe drum cu vrăjmașii!... Incolo... tare bun prieten, n'am ce zice, că dacă aș zice altfel, aș păcătui în fața lui Dumnezeu!

Judele voi să mai scurteze din lunga povestire a'mpricinuitului, și-l puse pe drum mai aproape de fapt.

— Se spune că'n ziua de... 8 Noembrie, v'ați fi dus împreună la o cârciumă!... Acolo, de bună seamă că nu v'ați dus ca să stați cu gura uscată!... Cred că veți fi băut ceva vin, ori rachiu! Băutura cam învrăjbește pe oameni!... Nici atuncea nu v'ați certat?...

— Ferească Dumnezeu!

— Nu te-a supărat cu nimica?

— Ba da, m'a supărat! Asta e drept! Și i-am și spus-o!...

— Cum te-a supărat?

— Atunci era ziua lui Mișa! Ne-am dus la prăvălie la Cazacova, unde el a comandat un *chilagram* vin!... Apoi a mai dat și altele, fiindcă se mai strânseseră niște prieteni pe lângă noi. Către prânz, a chemat plata, iar după ce a aruncat banii pe masă, s'a ridicat ca să plece.

— Mișa!... i-am strigat eu. Stai, că pentru tine dau și eu tot atâta vin cât ai plătit tu!

Dar Mișa n'a vrut să se'ntoarcă.

— Du-te la naiba cu vinu' tău cu tot!

— Mișa!... Stai!... am strigat din nou după el. Dacă pleci, înseamnă că vrei să-mi fii dușman de moarte!

Dar el m'a înjurat. Atunci m'am luat pe urmele lui...

— Mai înainte de a pleca după el, n'ai făcut nimic?

— Nu!

— Gândește-te bine!

— Ba da!... M'am ridicat de pe scaun!

— Și după ce te-ai ridicat?

— Nimic!... M'am luat după el, și...

— Martorii spun că ți-ai scos căciula, te-ai întors cu fața la icoană, și te-ai închinat!... E adevărat?

— A!... Da!... Uitasem!... E adevărat!

— Și de ce-ai făcut așa?

— M'am rugat lui Dumnezeu!

— Ce puteai să ceri dela Dumnezeu, dacă te duceai să omori pe un om?...

— Păi așa am apucat din moși-strămoși, să ne facem cruce și să ne rugăm pentru ajutorul lui Dumnezeu, înainte de a face un lucru. Iar eu făcem așa ori de câte ori era vorba să tai o vită la abator: mă rugam lui Dumnezeu ca să-mi ajute, să dobor vita dintr'o singură lovitură, ca să nu se chinuiască mult, că e păcat! Alții râdeau de mine, dar Dumnezeu îmi împuterea brațul și... doar treceam cu cuțitul în mână pe lângă cel mai tare taur, dam o singură lovitură bună, și... cădea fulgerat la picioarele mele! Ceilalți, dacă vedeau minunea asta, ziceau că m'aș fi tocmit cu dracu... Dar, zău că nu e adevărat, Domnule Judecător!... Nu era de vină de cât rugăciunea pe care o făceam mai înainte!

— Acum te-ai rugat ca să-ți ajute Dumnezeu să-ți omori tovarășul?... Dacă era vorba să-l omori, fără ajutorul lui Dumnezeu nu-l puteai ucide?

— Nu! zise tânărul cu siguranță. Nu!... Poate numai l-aș fi chinuit!... Mișa îmi era prieten la cataramă, și n'aș fi vrut să-i fac durere!

Judecătorul gândi multă vreme. Apoi oftă.

— Văd că ți-a ajutat Dumnezeu: l-ai omorît!... Și-a murit repede?

— Nici odată nu am ucis la abator o vită cu atâta pricepere: a căzut fulgerat! Vitele, tot mai dădeau de câteva ori din picioare!... Dar Mișa... Dumnezeu să-i erte păcatele!

Ivan Nicalaievici se'ntoarse cu fața spre răsărit, fără să se scoale de pe scaun, și-și făcu semnul crucii.

— Și nu-ți pare rău că ți-ai ucis pe cel mai bun prieten?

— Nu!... Așa a fost scrisa soartei lui!... Dumnezeu a vrut să moară de mâna mea în zi de sărbătoare mare, pentru ca sufletul lui să poată încăpea în rai!

Tânărul tăcu. Fața, care i se contractase în timpul vorbei, înțepeni sub vraja aceleiași resemnate nemișcări.

— Ei... Acum... o să mai stai închis până la judecată, când o să cauți să-ți tocmești un avocat dintre cei buni de gură, că la jurați, dacă știe să toace bine, scapi!

— Așa am nădejde!... In fiecare zi mă rog lui Dumnezeu să mă scape și de la nenorocirea asta!... Eu știu să mă rog cu multă credință, iar preotul nostru spune că dacă te rogi cu credință, Dumnezeu te izbăvește și dintr'un păcat oricât de mare!

Marii scriitori ruși despre Români

„Moldova tristă", cum îi spunea Pușkin Basarabiei, a lăsat — după cum ne dovedește d-na Dvoicenco în articolul său „Opera lui Pușkin în Basarabia" din „Revista Fundațiilor Regale", (August 1937) urme nu numai în opera lui Pușkin, oglindindu-se chiar în „Eugeniu Onieghin", opera sa de căpetenie. El i-a păstrat amintirea adânc întipărită și în suflet.

„La Curtea Țarului, în atmosfera rece și plină de neînțelegere care-l înconjura, nu odată își aducea el aminte de plaiurile basarabene, liniștite, unde a petrecut primăvara creației sale poetice.

„Nu-ți pot exprima îndestul sentimentele care m'au cotropit când ți-am citit scrisoarea", răspundea el din Nordul Rusiei unui prieten din Chișinău. „Dragul meu, m'ai redat Basarabiei. Sunt din nou în camera mea întunecoasă, lângă fereastra cu zăbrele, sau în căsuța ta luminoasă și curată"!

In pustietatea Moldovei întristate
Muza mea rătăcea pe la colibele simple
Ale neamurilor vagabonde
Și printre ele s'a sălbătăcit,
Uitând pentru graiurile sărace și stranii
Și pentru cântecele stepei, drage mie
— Limba zeilor!"...

(Citații din articolul pomenit al d-nei Dvoicenco, din opera „Eugeniu Oneghin" Cap. 8.)

Tolstoi, atașat ca ofițer de stat major pe lângă armata rusă din țara noastră, după ce luase parte ca ofițer de artilerie în războiul Crimeii, scrise în jurnalul său din 1854, 11 Iulie:

„Am renunțat la opinia stupidă asupra Valahilor, opinie împărtășită de întreaga noastră armată, și care opinie mi-a fost formată de „idioții" ce-i întâlneam până acum.

„Soarta acestui popor e țesută din vrajă și din tristeță".

(Citație din cartea tradusă de d. C. I. Anghelescu, „Despre Educație" în care e cuprins și Testamentul pedagogic al lui Lew Tolstoi, în memoriul către Bulgakov, document necunoscut până acum în opera lui Tolstoi.)

Cartea românească

de G. CĂLINESCU

Anul literar 1937

In anul trecut am avut a deplânge moartea a trei intelectuali de seamă, câteşi trei moldoveni, a lui Gh. Topîrceanu *, D. D. Patraşcanu şi O. Tafrali.

Socotit de unii poet mare, de alţii un poet minor, Gh. Topîrceanu a fost în orice caz un remarcabil poet, un artist, stăpân pe mijloacele sale, cu

M. SADOVEANU

toate însuşirile şi scăderile generaţiei dinainte de războiu. Ii lipsea, în poezie, sensul metafizic al vieţii, complexitatea, fie şi fără nicio construcţie ideologică şi se bizuia prea mult pe sentiment şi pe senzaţie. Dar în marginile lui era un poet desăvârşit, dela care este oricând de învăţat ceva.

D. D. Patraşcanu a fost un imitator inteligent a lui M. Sadoveanu, amestecând viziunea unei umanităţi neprihănite cu aceea, împrumutată de astă dată din Caragiale, a unor inşi diformaţi de profesiuni. Avea un humor îngăduitor dar cam artificial. A fost un bun scriitor mărunt.

O. Tafrali, profesor la Facultatea de litere din Iaşi şi în ultima vreme decan al ei, era un bizantinolog şi un archeolog, cu o competenţă în anume chestiuni preţuită chiar în străinătate. A făcut valoroase comunicări de specialitate, compilaţii didactice şi chiar literatură, în care se găseşte ingenuitate dar şi îndemânare de narator.

In anul trecut s'au făcut, cum se obişnueşte şi comemorări, printre care este de reţinut aceea a lui Ion Creangă, născut la 1 sau 2 Martie 1837. Această dată se contestă de către unii dar argumentele contestaţiunii nu sânt solide, încât se poate afirma că

GH. TOPÎRCEANU

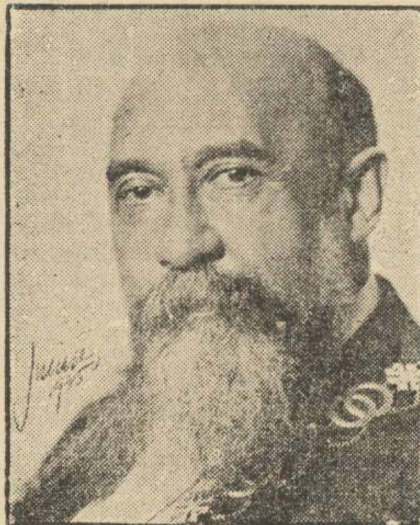
amintirea s'a făcut la data cea adevărată. Nu însă şi substanţial. A comemora înseamnă la noi a striga că totul e corupt, că trebue neapărat să ne întoarcem la Eminescu şi la Creangă, înseamnă a da ordine şcoalelor să preamărească cu coruri şi conferinţe pedante pe scriitorul clasic. In schimb nicio editură n'a aruncat pe piaţă ediţii populare ale lui Creangă şi nimic interesant nu s'a scris despre povestitorul moldovean, exceptând un articol al d-lui I. Iordan despre limba lui.

In niciun chip n'am putea să ne pronunţăm, într'un epilog ca acesta, asupra definitivei calităţi artistice a operelor apărute. Opera e numai o manifestare parţială a scriitorului, iar scriitorul nu se poate ciopârţi după criterii calendaristice. Putem însă determina cu oarecare probabilitate ţinuta culturală a anului. Apar din ce în ce mai multe culegeri de poezii şi din ce în ce mai multe romane. Romanele, mai mult sau mai puţin, se citesc, fiindcă altfel, afacerea fiind strict comercială, editorii nu le-ar accepta. Cu o astfel de situaţie, e dela sine înţeles că scriitorul epic are toată liniştea să creeze. Viitorul romanului pare asigurat. Din păcate nu prin operele extraordinare se determină o mare cultură, ci prin nivelul mediocrităţii. Indiferent aşadar de meritul izolat al multor scriitori, nivelul nostru cultu-

C. MANOLACHE

ral este încă îngrijorător de scăzut pentru această Românie nouă. Fie patima politică, fie alte condiţii, pe care nu suntem ţinuţi a le analiza aici, tinerii „bine", cu studii şi cu un duh normal, se feresc de lucrările intelectuale. Un tânăr al României moderne poate accepta cel mult să fie profesor universitar, carieră care foarte adesea, vai, nu are nimic de a face cu viaţa intelectuală productivă, dar nu se coboară până la literatură. In felul acesta literatura noastră este scrisă, exceptând puţine cazuri, de tineri fără şcolaritate, de oameni fără curiozităţi intelectuale, de autodidacţi sau chiar nulodocţi. Se poate îngădui unui mare poet, unui mare romancier, să aibă geniu fără cultură. Dar ca toată literatura să fie produsul unei clase mediocre de ştiutori de carte, este de neîngăduit. Pătura mediocră şi erudită susţine într'o ţară cultă geniile întâmplătoare şi autodidacte. Este un lucru întristător că nu există la noi nicio cohesiune între scriitori. Oricât s'ar detesta între ei artiştii, într'o cultură normală ei se adună după principii literare, afimând astfel fierberea intelectuală. La noi, acum, în marginile literaturii, nu există niciun fel de gândire. Aparenţa de grupare a unora mai anii trecuţi nu era decât o organizaţie de solidaritate materială. Nu faptul că o operă literară nu e izbutită supără, fiindcă în nicio cultură capodoperele nu răsar ca ciupercile. Supărător e nivelul de cădere al operelor neizbutite. Unii detestă în Franţa romanele lui Zola, alţii pe ale fraţilor Goncourt, alţii însfârşit proza lui Anatole France. Intrebăm dacă astfel de nereuşite, ca să ne exprimăm cu un termen la modă, nu sunt victorii pentru o literatură. Ele sunt sondări ale

N. IORGA

fundurilor artei, sunt examenul mijloacelor maxime ale unui scriitor. Multe versuri şi multe romane se scriu la noi, şi în unele se întâlneşte vocaţiune, dar foarte rar se vede sforţarea artistică maximă, pornită dintr'o minte bine cultivată.

O mişcare ştiinţifică în câmpul care interesează şi literatura există totuş, pare-se din ce în ce mai bine alimentată, dar în linii generale ea rămâne necunoscută producătorului literar. Se cade să salutăm *Istoria filosofiei moderne* de sub direcţiunea d-lui Rădulescu-Motru (omagiu I. Petrovici), care poate avea oarecari scăderi de inegalitate, inerente începutului, dar pune deodată în luptă pe câmpul cugetării câteva nume de tineri filosofi. In domeniul divulgării de înaltă calitate reţinem: *Schopenhauer* de I. Petrovici, *Descartes* de C. Noica, *Nietzsche* de G. Silviu.

Tot în domeniul filosofic menţionăm *Geneza metaforei* de d. Lucian Blaga şi *De caelo* de d. Constantin Noica, amândouă încercări de oameni cu competenţă în orice caz, de care ne vom ocupa în chip deosebit. *Orientările filosofice* ale d-lui Gr. Tăuşan dovedesc o mare aspiraţie către idei, o oroare de vulgaritate şi de intoleranţă şi revelă un spirit solid şi clar. Dimpotrivă, *Roza vânturilor* a d-lui Nae Ionescu pretinde să orienteze (caşi *Punctele cardinale în haos* ale d-lui N. Crainic de care se deosebeşte prin o mai mare demnitate ideologică) prin argumentări silite, subordonate unei atitudini politice.

In acest caz, admisibil şi el, este nevoie de talent. *Sfaturile pe întuneric* ale d-lui N. Iorga, operă de directivă, rezultat al unor conferinţe la Radio, se remarcă prin vioiciunea polemică de totdeauna a cunoscutului istoric. De domeniul gândirii şi totdeodată al prozei artistice este cartea d-lui C. Banu *Grădina lui Glaucon sau manualul bunului politician* în care experienţa politică a autorului este trasă în observaţiuni cu caracter general remarcabile prin ironie. Filologia se află într'un an festiv prin apariţia *Istoriei limbii române* a d-lui Al. Rosetti, operă capitală, completă, cu ultima informaţie şi în acelaş timp condusă după criterii care aduc claritate în problema originii limbii noastre. Ca o reacţiune bine documentată împotriva purismului „limbistic" al filologilor improvizaţi notăm broşura d-lui T. D. Măruţă, *Cazul T. Pisani şi neologismele în limba română*. O bună lucrare de sinteză este în domeniul istoriei artelor *Pictura românească în secolul al XIX-lea* de d. Gh. Oprescu. D-nii N. Iorga şi C. C. Giurescu continuă fiecare *Istoria Românilor*. Reţinem acum la sfârşit de an colosala monografie a oraşului Ploeşti datorită d-lui M. Sevastos.

Critica propriu zisă n'a produs mai nimic. *Istoria literaturii române contemporane* a d-lui E. Lovinescu este vechea *Istorie* strânsă într'un singur volum, cu oarecari adăogiri. Este mai mult un tablou al literaturii de azi, foarte personal. In schimb, istoria literară, ca simplă cercetare de documente, fără punct de vedere estetic, a fost mai harnică. D. Rădulescu-Pogoneanu ne-a dat o ediţie foarte bine condusă a jurnalului intim al lui Titu Maiorescu *(Insemnări zilnice)*. E un document dintre cele mai preţioase. D-na E. Dvoicenco aduce foarte interesante contribuţii asupra lui Haşdeu *(Inceputurile literare ale lui B. P. Haşdeu)*. D-lui Em. Bucuţa îi datorăm editarea corespondenţei dintre Duiliu Zamfirescu şi Titu Maiorescu. Volumul III din *Memoriile* d-lui Eugen Lovinescu documentează asupra felului cum un distins critic contemporan vede felurite aspecte ale literaturii române. Din acest punct de vedere sunt interesante şi inteligentele convorbiri cu scriitorii ale d-nei Profira Sadoveanu *(Domniile lor, Domnii şi Doamnele....)* De altfel aici ni se dau bune aspecte biografice privind pe M. Sadoveanu. D. Miron Suru oferă în *1935 literar* un bogat indice bibliografic însoţit de comentarii lipsite de modestie. D. Barbu Lăzăreanu se ocupă în numeroase broşuri de clasicii noştri *(Cu privire la Creangă, Eminescu, Hasdeu, etc.)* Informaţia sa e bogată şi utilă. *Indicele bibliografic* al *Convorbirilor literare (1867—1937)*, compus de d. M. Sânzianu este indispensabil cercetătorului literar. De acelaş interes documentar este şi *Istoria Teatrului Naţional* de d. Ioan Massoff. Pentru istoricul literar sunt de examinat şi următoarele: I. Gr. Oprişan, *Al. Vlahuţă*, C. Fierăscu, *D. Tichindeal*, Scarlat Struţeanu, *Al. Odobescu şi romantismul franco-englez*, D. R. Mazilu, *Luceafărul lui Eminescu*, Mihail Galăţa, *Aspecte culturale din trecut*, G. C. Nicolaescu, *Ideologia literară poporanistă*, Nic. N. Munteanu, *Aspecte şi direcţii în romanul românesc dela primele inceputuri până zi*, Lucian Predescu, *Barbu Delavrancea*, Dem. Bassarabeanu, *Poezia lui Al. T. Sta-*

CEZAR PETRESCU

matiad. Foarte multe contribuţii de istorie literară sunt risipite prin reviste. „Adevărul literar" este o adevărată arhivă din acest punct de vedere. Bogate în documente de asemeni sunt

Continuare în pag 14

* Topîrceanu era muntean de origină, dar cu totul adaptat Iaşului

Revista Fundațiilor Regale, Viața Românească, Convorbiri literare. In ultimul număr din Cele trei Crișuri d. G. Adamescu face bibliografia romanului românesc.

Ca operă critică putem socoti și edițiile de scrieri complete sau alese. D-na Elena Farago a îngrijit singură ediția selecțiilor din poeziile domnicisale, cu prilejul premierii. D-sa este cea mai însemnată poetă română de dinainte de războiu, cu accente mișcătoare ca acestea:

Mă uit în oglindă și nu te mai chem
Și nu te mai cer ca 'nainte,
Și totuși sunt clipe în care mă tem
De parcă mi-ai sta dinainte.

Și'n grabă pe umeri, pe sânii mei vani
Desfășor cărunta podoabă,
Să'nvălui ruina pierduților ani,
Să-ți cad în genunchi ca o roabă.

D. Mircea Eliade a editat o parte din scrierile lui Hașdeu, adăogând culegerii o prefață ditirambică. O foarte bună ediție este aceea pregătită de d. Perpessicius, cuprinzând opera lui Matei I. Caragiale. D. Ovidiu Papadima dă o ediție atentă și utilă istoricului literar a scrierilor lui Anghel Demetriescu. În învierea acestui „critic", de care ne vom ocupa, nu credem.

Producția de poezie este grozav de mare. Temerea că neîncurajată de editori lirica moare este eronată. Editarea unei culegeri de poeme costă puțin și orice autor mai de vreme sau mai târziu este în măsură să-și tipărească o plachetă. Sunt poeți în chip învederat săraci care și-au tipărit cu propriile mijloace zeci de broșuri, fără ca prin aceasta să fi izbutit să devină adevărați poeți. Incurajarea editorială anuală ce se dă culegerilor de versuri ni se pare exagerată, fiindcă ea încurajează numai falsele vocații.

Pe d. Tudor Arghezi se cade să-l trecem la poezie fiindcă volumul *Ce-ai*

ION PILLAT

cu mine, vântule? deși scris în forma prozei este de esență lirică. Se remarcă un mare dar al fabulosului mic, al realismului care depășește aparențele. Raportul dintre păianjen și muscă e văzut astfel: „Păianjenul ar fi omul și musca locomotiva. Ce cabluri groscolan încrucișate i-ar trebui omului, ca să prindă taurul prostește și să-l stăpânească strâns, ca păianjenul musca?" D. Ion Pillat ne-a oferit o nouă ediție din *Caetul verde* și un volum nou *Țărm pierdut* unde se glorifică Balcicul, cu mijloacele unui om de finețe:

In sfeșnice lumini de ceară,
Cum tremurau cu roșii dungi,
Pe mare luna'ntinsă iară
Năvod de-argint cu fire lungi.

Ne-aduse'n talgere pe masă,
Cu ochi brumând talaz străbun,
Veniți din verdea lui mătasă;
Lufar, gavidii și barbun.

Priveam uimiți cum odihnește
Lumina sfântă peste ei,
Cum lumii noastre îi răpește,
De taina mării tot mai grei.

D. Voiculescu cântă, cu multă culoare verbală, dorința de a se topi în Dumnezeu, chiar și în chipul violent al trăznirii:

Eu sunt pe fund de văi o biată nalbă,
Mă poartă lumea'n piept la sărbători.
Iar Tu mă vrei în slăvi o stâncă albă
Ca'n trăznete pe mine să cobori...

Versurile d-lui G. Bacovia (*Comedia în fond*) încep să devină monotone în voitul lor sarcasm care amintește pe Traian Demetrescu și pe Eminescu:

Cu steaua care s'a desprins
Ce piere-acum în haos —
O inimă poate s'a stins
Spre veșnicul repaos.

D. N. Davidescu continuă să versifice istoria. A ajuns la *Evul mediu:*

Treizeci și trei la număr de cavaleri
arabi
Aveau musculatura picioarelor de
crabi.

Pe jumătate grațios, pe jumătate prețios, în aparență, d. Zaharia Stancu este în fond un tumultos care se răstește, nu fără talent, la Dumnezeu:

Când strâng pumnii spre slăvi vezi-mă
Auzi-mă, auzi-mă când te sudui.

Dintre poeții mai tineri sunt de remarcat d. Aurel Sânger (*Cartea Sonetelor*), cuminte, d. Const. Virgil Gheorghiu (*Viața de toate zilele a poetului*) sentimental în stilul d-lui Camil Baltazar, D. Ilariu Dobridor, se-

RĂDULESCU-MOTRU

rafic, ingenuu, foarte interesant (*Vocile singurătății*), d. G. Magheru (*Piele de cerb*) bizar, faustian, dar interesant, d. Corneliu Aurian-Blăjeni (*Poveste*) tot faustian, dar în gen Zaharia Bîrsan, d. Ovid Caledoniu (*Endymion*) sibilinic și sentimental în stilul d-lui Al. Robot, d. Ștefan Stănescu (*Arca lui Noe*) hermetic în chipul lui Ion Barbu, dar cu remarcabile suavități dolce stil nuovo, d. Andrei Tudor (*Amor 1926*) cu frază chinuită dar cu un original amestec de tragic cotidian și umor sentimental, d. Emil Botta (*Intunecatul April*), poet remarcabil, promițător, cu frumoase viziuni neoromantice:

Printre oglinzi, la ora cinci, am să cobor,
In haine negre, cu ochi stinși, zâmbind ușor.

d. Tudor Plop-Ulmanu, frenetic (*Frunză elegiacă*), d. Liviu Deleanu (*Ceasul de veghe*) imitator al lui Aron Cotruș, d. Ion I. Popa (*Flacăra albă*) eminescian, d-ra Silvia Bucur (*Poeme fără titlu*), amatoare, d. Virgiliu Treboniu, poet a nenumărate culegeri de poezii foarte puțin cunoscute dar revelând o personalitate care se caută, d. Ion Horia Munteanu (*Versuri*) regionalist oltean, d-nii Sașa Pană și Const. Nisipeanu (*Iarba fiarelor, Spre țara închisă în diamant*) suprarealiști incorigibili, primul sentimental, al doilea halucinant. Poeții sunt însă mult mai numeroși. Ne mulțumim să dăm numai o listă a acelora pe care îi cunoaștem, adăogând că urmează să-i recenzăm mai târziu pe fiecare în parte: D. Vasiliu-Bocreasa (*Sbuciumări*), N. Nedelcu (*Alîiță din livadă*), Eusebiu Camilar (*Chemarea cumpenelor*), Iulian Vesper (*Poeme de nord*), Asan (*Caricaturi*), Tiberiu Vuia (*Poeme*), Radu Bucov Emilian (*Discursul soarelui*) Tiviu Teodoru, (*Drum*), N. F. Costenco (*Poezii*), Alex. Călinescu, mort de curând (*Mări moarte*), Maximilian Glasberg (*Coarde*), Mișu C. Dragomirescu (*Gânduri prăfuite*), Lucia Mănescu (*Zidar de gânduri*), Ion Brădescu (*Soarele negru*), Dumitru Corbea

ROMULUS CIOFLEC

(*Războ*i), Const. Goran (*Cântece în lumină*), Mircea Georgescu (*Sat sărac*), Florica Obogeanu (*Versuri*), Teofil Lianu (*Curcubeu peste țară*), Doina Bucur (*Poeme pentru adormit durerea*), Virgil Carianopol (*Carte pentru domnițe*), Aurel Marin (*Versuri*), G. Țepelea (*Instantanee*).

In sfârșit G. Călinescu, *Poesii*, ed. Cultura Națională.

Intrucât privește proza, scriitorul român nu-și dă seama că deoarece geniul e o chestiune de întâmplare, romancierul e dator să fie sau cu adâncă experiență, sau cu mare personalitate de scriitor, sau măcar agreabil. Romancierul nostru găsește că e rușinos să fii agreabil, n'are experiență, n'are talent de scriitor și vrea să fie totdeodată profund. Orice facilitate îl exasperează. De aci o producție foarte adesea falsă, chinuită și fără valoare documentară, de vreme ce autorii, foarte tineri n'au decât experiența copilăriei. E o greșală iarăși, la noi cel puțin, de a ironiza documentarea. Dacă romanele acestea ar fi documentare ar fi foarte interesante, dar nu sunt, fiindcă numai în creația adevărată se găsesc și documentele, pentru bunul motiv că opera de artă iese totdeauna din contingent. Acestea sunt observații generale, de loc absolute, și care lasă destul câmp de desfășurare pentru merit tinerilor romancieri.

In fruntea prozatorilor se cade să punem pe M. Sa Regele din cuvântările căruia o editură a făcut o mică culegere. Este o oratorie concisă, regală, de esență dramatică, într'o limbă în care arhaismul se împerechează cu expresia modernă, și al cărui efect literar să păstrează și la citire.

Artist cu rutină d. Mihail Sadoveanu pune în *Cazul Eugeniței Costea* stil și o bună temă epică fundamentală. E vorba de o soție egoistă ale cărei purtări aduc ruina și moartea soțului și mai târziu disperarea și iarăși moartea fiicei. S'a reeditat și *Baltagul*, admirabilă zugrăvire a primitivității automate a vieții de munte, amestec de *Miorița* și de *Hamlet*.

D-ra Anișoara Odeanu în *Călător din noaptea de ajun*, se pierde în amănunte, cu voința, spre a da iluzia căutată de mulți romancieri „că nu-și bate capul să mai aleagă". Râmâne totuși grațioasă.

D. Aderca ne înfățișează în *Orașele înecate* un roman viitorist, fantastic, unde e vorba de răcirea pământului, refugierea omenirii în fundul oceanului la anul 5000 și evadarea în astre. Un romancier francez Spitz ne oferă ceva asemănător. D. Aderca are imaginație și putere de construcție abstractă.

Sunt soldat și călăreț de d. Neagu Rădulescu cuprinde scene hazlii din viață de cazarmă, ceva între Bacalbașa și Brăescu.

Nuvelele d-lui Ion Biberi (*Oameni în ceață*) aduc observații de patologie mintală, fără suficientă elaborațiune artistică.

Un roman pitoresc din viața păstorilor aromâni este *Haiducii Pindului* de d. C. Constante.

In *Mărăcini* d-na Lucreția Petrescu ne dă un tablou cam sumbru și nu îndeajuns elaborat artisticește al vieței studențești.

Simfonia vieții mele a d-lui Ion Negoiu, care în particular se declară domnișoară, e o mistificație nu lipsită de unele însușiri literare.

Pui de lele al d-lui Peltz este volumul II din *Țară bună*.

In *Monstrul* d-lui Dan Petrașincu, roman care amenință să devină fluviu, se ghicește onorabila sforțare spre adâncime a autorului, zădărnicită de inexperiențe de tot felul, de viață și de artă.

Secretul Anei Florentin de Ionel Teodoreanu este o operă neizbutită, arătând limita de jos a dezorientării scriitorului în care s'au pus atâtea speranțe.

Mili de d. Eugen Lovinescu continuă observații sociale de tipul Duiliu Zamfirescu.

O fată singură de d. Sandu Teleajen tratează cu neîndemânare o temă bună, tragedia unei familii distrusă prin alcoolizarea tatălui.

Un scriitor nou, deocamdată romancier senzațional, dar ce finețe este d. Mircea Gesticone, al cărui roman *Războiul micului Tristan*, povestește isprăvile detectivistice și amoroase din timpul ocupațiunii ale unui licean.

Au apărut însă numeroase romane, unele mai puțin interesante, altele nestudiate încă de noi și pe care până la recenzarea amănunțită ne mulțumim a le înșira: Victor Papilian (*Fără limită*), Profira Sadoveanu (*Naufragiații dela Auckland*), Damian Stănoi (*Căsătorie de probă*), Damian Stănoiu (*Cazul Maicii Varvara*), Ovid Densușianu-fiul (*Stăpânul*), Dem. Theodorescu (*Robul*), M. Drumeș (*Invitație la vals*), Isaiia Răcăciuni (*Paradis uitat*), Ludovic Dauș (*O jumătate de om*), Gherasim Luca (*Fata morgana*), Ioan Ciocârlan (*Du-te dor...*), Petre Varvarini (*Frământări*), Cezar Petrescu (*1907*), Mircea Damian (*Gheorghe I. Marin*), Zaharia Stancu (*Taifunul*), D. I. Atanasiu (*Nyusu*), Romulus Cioflec (*Vârtejul*), Principesa Martha Bibescu (*Isvor țara sălciilor*), Gheorghe Chiper (*Putregaiul*), Const. Isac Dorru (*Viața unui vagabond minor sardo-mut*), L. Leoneanu (*Femeia de ghiață*), M. Wellher (*Lumina de la mormânt*), Marin Iorda (*Funeralii naționale*).

Proză de inițiere geografică aduc volumele d-lor Sotir Georgescu și I. Marius Mircu (*Polonia. N'am descoperit America*), idei generale despre viață operele d-lor Gr. Trancu-Iași și General I. Manolescu (*Oameni și năzuințe, Omul de nădejde*).

D. Al. T. Stamatiad a făcut o ediție mai largă de interpretări din Oscar Wilde (*Pagini din O. W.*).

Cum teatrul nu începe să intereseze literatura decât din clipa în care se tipărește, este cazul de a cita numai comedia într'un act a d-lui P. Drăgoescu, *Cap de păpușe*.

O cultură se susține nu numai prin producția originală ci și prin traduceri. Se traduce prost și nesistematic, cu o vădită preferință numai pentru scrierile senzaționale, mai ales când cinematograful le-a popularizat. Latura aceasta a culturii așteaptă încă un editor inteligent.

G. CĂLINESCU

Viața teatrală

de GH. NENIȘIOR

Anul teatral

Multe lucruri s'au întâmplat în anul teatral 1937: multe lucruri bune și tot atât de multe, proaste. Caracteristica activității teatrale a anului care s'a

MIHAIL SORBU

scurs se poate rezuma într'o frază laconică: intențiuni lăudabile în toate domeniile, dar realizări minime și mai cu seamă răzlețe. Ici colo, câte un element care se distinge, fie el actor, regisor, director sau autor, dar nicio înfăptuire de ansamblu, nici un pas înainte în viața noastră teatrală. Nu lipsește nici inițiativa, nici îndrăzneala. Din contra, foarte mulți directori au dat dovadă de curaj și de imaginație.

Dar, o totală lipsă de perseverență și un simț comercial destul de practic, au avut darul să anihileze orice efort și să pună capăt oricărei inițiative. De aceea viața noastră teatrală stă pe loc. Niciun orizont nou, nici un semn de evoluție. Și, slavă Domnului, vârsta îndeajuns de tânără a teatrului nostru ar permite, măcar cât de redusă, ideea unui progres.

Două exemple care ni se par caracteristice, pentru a justifica cele de mai sus: se crează, cu multe sacrificii, un studio al Teatrului Național din București, dar activitatea lui este de la început paralizată printr'o neînțelegere a ideii de studio în sine, astfel că un teatru destinat să contribue la experimentarea diverselor formule de artă dramatică, pentru ca spectatorii să se oprească la una din ele, se arată dela început ineficace, luând rolul unei sucursale a Teatrului Național, unde vin

CAMIL PETRESCU

să se refugieze toți cei ce n'au de lucru pe prima noastră scenă. Al doilea exemplu — de astă dată referitor la activitatea teatrelor particulare: d. Sică Alexandrescu își deschide stagiunea cu mare răsunet. „Noaptea furtunoasă”, interpretată de o pleiadă de actori celebri, deschidea noi posibilități vieții noastre teatrale, și era logic să ne așteptăm după un debut atât de strălucit, la realizări, dacă nu senzaționale, măcar ingenioase. Ce a urmat după aceia? O știm cu toții: „Atenție la vopsea” și „Problemă de rezolvat”, spectacole ușoare, comerciale, pentru ca de sărbătorile Crăciunului, să se joace cu casa închisă.

Inceputuri bune, pline de nădejdi, dar lipsite de continuitate.

Vom căuta să desprindem, în rândurile de mai jos, ceiace ni s'a părut mai demn de a fi relevat, în viața noastră teatrală pe anul 1937.

Sunt multe lucruri de spus. De aceea vom căuta să vorbim cât mai scurt.

Scăderea nivelului literaturii dramatice originale

Obișnuiți să ne perindăm la toate spectacolele noi, pe care teatrele noastre le oferă publicului, ne vine adeseori foarte greu să ne dăm seama, dacă mișcarea noastră dramatică face sau

nu progrese. Vedem o seamă de piese românești, ce ni se par, unele slabe, altele bune, dar nu avem răgazul să încercăm o comparație cu trecutul, deoarece, deși avem teatre puține, premierele se succed în mod vertiginos.

Norocul nostru, din când în când, îl constitue câte o reluare. Atunci, față în față cu trecutul, putem judeca mai bine calitățile sau defectele activității contemporane.

S'a reluat nu de mult, la Teatrul Național, „Suflete tari”, drama d-lui Camil Petrescu. Creată în anul 1922, și nejucată de atunci, „Suflete tari” constitue pentru noi un excelent criteriu. Cititorii noștri au avut ocazia să vadă părerea noastră despre piesa d-lui Camil Petrescu: o lucrare bună, dar departe de a fi capodoperă. Comparată însă cu producția dramatică curentă, „Suflete tari” ni s'a părut admirabilă. In 1922, autorii noștri știau să scrie teatru. Azi se dovedesc incapabili. In loc să evoluăm, mergem cu pași grăbiți înapoi. Nu numai că autori noi nu răsar — o singură excepție, d. Constantin Colonaș, și vom vorbi mai jos de d-sa —, dar și cei vechi, consacrați deja, nu sunt în stare măcar să stea pe loc. Exemple se pot cita, din nefericire, cu nemiluita: D. Victor Eftimiu scrie „Inșir'te mărgărite”, „Thebaida” și „Marele duhovnic”. Din anul 1933, d-sa ne dă „Ploaie de aur” și „Stele călătoare”, două lucrări care se așează cu mult sub nivelul producției sale dinainte. D. Caton Teodorian, autorul „Neamului Bujoreștilor”, scrie azi „Jucării sfărâmate”. D. Mihail Sorbul revoluționează teatrul românesc cu „Patima roșie”, pentru a ne prezenta în anul acesta „Durnoaia”. D. N. Kiritzescu creiază în 1923 „Un erou”, și azi ne dă „Ion al Vădanei”, o lucrare meritorie, dar mult mai slabă decât prima. Cât despre d. Tudor Mușatescu, autorul lui „Titanic-Vals”, d-sa preferă să adapteze toate vodevilurile care se joacă pe scenele d-lui Sică Alexandrescu, decât să înfrunte luminile rampei, cu o lucrare personală.

Pentru a ne da seama cât e de scăzut nivelul literaturii noastre teatrale, nu avem decât să vedem cui și cum s'a atribuit „Marele premiu de literatură dramatică al Teatrului Național” în ultimii doi ani. 1936: *nu se dă premiul nimănui;* 1937: o singură piesă se arată mai puțin șubredă, decât celelalte: „Vreau să trăesc” a d-nei Claudia Millian. Dar comitetul găsește că valoarea piesei nu poate suporta întreg premiul. Se calcă atunci regulamentul — nu se găsea o altă lucrare meritorie din anul curent care să împartă premiul cu autoarea lui „Vreau să trăesc” —, și se atribue un sfert din el d-lui Valjan, pentru „Generația de sacrificiu”, creată prin 1930.

Doi ani de a rândul nu se găsește titular pentru „Marele premiu al Teatrului Național”. Ce dovadă mai bună pentru a constata cât de scăzut a ajuns nivelul literaturii noastre dramatice originale.

Cauzele sunt probabil multiple, și nu e locul să le discutăm aci. Constatăm însă, îndurerați, lipsa noastră de autori dramatici.

Studioul Teatrului Național din București

Arătam mai sus, cât de greșit a fost înțeleasă ideea unui studio al Teatrului Național. D. Paul Prodan a fost în totdeauna animat de cele mai bune intențiuni, dar atunci când a declarat că *studioul nu va fi un teatru de experiențe,* ci din contra, va urma acelaș program de activitate ca al teatrului Național, d-sa se înșela complect.

Oare acesta era rostul creării unui studio? Aveam nevoe de încă un Tea-

PAUL PRODAN

tru Național în Capitală? Unul singur nu ajungea?

Prin studio înțelegeam un teatru liber de orice prejudecăți, un teatru unde se puteau pune la cale diverse încercări, spre a deschide artei noastre dramatice noi orizonturi și noi posibilități.

Cu alte cuvinte, un teatru de experiență, atât de necesar artei dramatice românești, care este încă la începuturile ei, și care se zbate încă în întunerec.

Ce s'a ales din toate acestea? Ce s'a înfăptuit pe scena Studioului Teatrului Național? S'a deschis stagiunea, comemorând pe Caragiale, ca și cum aceastâ comemorare era o îndatorire a

VICTOR ION POPA

Studioului, și nu a Teatrului Național, și s'a jucat apoi „George și Margareth”, o insipidă comedie englezească, reluându-se pe urmă „Comedia fericirii” de Evreinoff, „Romanțioșii” de Edmond Rostand și „Mușcata din fereastră” de Victor Ion Popa. Reluări și numai reluări ale unor piese create, pe vremuri, la Teatrul Național. Acesta trebue să fie rolul Studioului? Desigur că nu.

Trebue să recunoaștem totuși două încercări interesante în activitatea studioului: „Pădurea spânzuraților” piesa scrisă de d. Al. Mitric, după romanul d-lui Liviu Rebreanu, și reprezentarea dramei „Te-am cumpărat” de Steve Passeur. Altceva nimic.

D. Paul Prodan ca bun administrator ce e —, nu vrea să înțeleagă că studioul nu trebue să-i aducă bani, ci să-l coste. Numai cu sprijinul subvenților se poate proceda la diferite experiențe. Și fără experiențe, cum ar spune Conu Zaharia Trahanache — va să zică, că nu le avem, și deci orice cale de progres este închisă Teatrului Românesc.

Un director: D. Sică Alexandrescu

Și d. Sică Alexandrescu pornise cu dreptul în actuala stagiune. Făcuse întâi, o fuziune a trupei sale cu ansamblul Teatrului Regina Maria. Colaborarea aceasta a dat de la început roade bune. In primul rând înjghebarea celebrului ansamblu care a interpretat „Noaptea furtunoasă”, înjghebare ce n'ar fi fost posibilă, fără această fuziune. Apoi, excelentele spectacole de la Teatrul Regina Maria „Frații Karamazoff” și „Stăpâna din La Paz”. Dar după acestea? Cum arătam mai sus, d. Sică Alexandrescu, imitând pe d. Paul Prodan, a vrut să aibă succese de casă. A reușit. Dar, după memorabila „Noapte furtunoasă”, nu eram îndreptățiți să cerem d-lui Sică Alexandrescu realizări din domeniul artei și nu al comerțului? „Problemă de rezolvat”, care se joacă acum cu casa închisă, a fost cel mai clownesc spectacol pe care l-am văzut în ultimul timp. Cât pe aci să ștergă amintirea acelui spectacol, cu care d. Sică Alexandrescu se poate mândri: „Noaptea furtunoasă”, în în-

Continuare în pag. 16-a

terpretarea d-lor V. Maximilian, G. Timică, Aurel Athanasescu, Ion Iancovescu şi d-nelor Maria Filotti, Sylvia Dumitrescu şi Leny Caller.

Incă o încercare plină de merit la activul d-lui Sică Alexandrescu o constitue reprezentarea comediei „Teoria cocoşului" la Teatrul Vesel. O piesă care a avut darul să indispună majoritatea criticei, dar care ni s'a părut foarte semnificativă. In orice caz ea a dat ocazia d-lui Vasiliu Birlic de a-şi valorifica posibilităţile şi într'un domeniu diferit de al vodevilului-farsă.

D. Sică Alexandrescu este un om plin de iniţiativă şi de îndrăzneală. Ii urăm să nu se lase purtat de succese uşoare şi să ne reediteze cât mai multe „Nopţi furtunoase".

O plagă a Teatrului Naţional: piesele englezeşti

D. Paul Prodan are o mare slăbiciune pentru repertoriul englezesc. De aceea în fiecare an, d-sa îl trimete pe d. Soare Z. Soare la Londra, unde iscusitul nostru regisor se inspiră, şi se inspiră adeseaori foarte prost. Consecinţele lipsei de inspiraţii a d-lui Soare Z. Soare, la Londra le suportăm noi spectatorii, la Bucureşti, şi într'o oarecare măsură şi direcţia Teatrului Naţional. Astfel în anul care a trecut, s'au jucat la Teatrul Naţional două piese care au însemnat două categorice înfrângeri ale primei noastre scene. Este vorba de „Victoria Regina" de Lawrence Housman şi „Cavalcada" de Noel Coward. Ambele lucrări s'au bucurat de o primire glacială din partea publicului, şi de o indignare justificată din partea criticii. Piese complect lipsite de orice element dramatic, lente în desfăşurarea lor, plicticoase şi neavând nimic comun, cu ceeace într'un limbaj obişnuit am înţelege „teatru". Nuvele dialogate, legate între ele prin identitatea subiectului, şi nu prin continuitatea conflictului. Piese care nu pot fi considerate de teatru de cât poate pentru că personagiile vorbesc între ele.

TUDOR MUŞATESCU

Impingând lucrurile şi mai departe, d. Paul Prodan a strecurat şi în repertoriul studioului o piesă englezească: „George şi Margareth", tot atât de neinteresantă ca şi celelalte.

Este momentul să reacţionăm în contra acestui sistem care pare să intre în tradiţia primei noastre scene. Publicul românesc s'a săturat de piese englezeşti, cunoaşte la perfecţie istoria Angliei şi viaţa unei familii din aristocraţia britanică (casa Hervey, şi ea de tristă memorie). Ne trebue piese de teatru, nu istorii dialogate în zeci de tablouri, în montarea cărora d. Soare Z. Soare poate să-şi valorifice talentul.

Dacă d. Paul Prodan ţine cu orice chip să joace lucrări englezeşti, atunci să reprezinte doar piese din repertoriul shakespearian.

Un regisor care se remarcă: I. Sahighian

Dintre toţi regisorii tineri care s'au remarcat în anul curent, d. Ion Sahighian trebue situat pe primul plan.

Inzestrat cu deosebite calităţi pentru arta de a realiza un spectacol dintr'un text, calităţi dublate de o cultură superioară şi de o comprehensiune minunată a tuturor problemelor de artă dramatică, d. I. Sahighian s'a impus atenţiei tuturor prin regiile sale iscusite şi întotdeauna inedite. „Poveste de iarnă", „Pădurea spânzuraţilor" şi recent „Tinichigiul politician" au fost puse în scenă de d. I. Sahighian cu multă pricepere şi fantezie.

Iată un regisor pe care-l aşteaptă o carieră strălucită. Teatrul românesc va profita mult de pe urma lui.

Un autor: Constantin Colonaş

Mulţi chemaţi, unul singur ales. Dintre toţi autorii dramatici care au înfruntat luminile rampei în cursul anului 1937, singur d. Constantin Colonaş a izbutit să se impună.

Autor al unei comedii de o factură excelentă „Crai de Tobă", jucată pe scena Teatrului Vesel, d. Constantin Colonaş a arătat de la prima sa lucrare deosebite aptitudini pentru teatru. Un spirit de observaţie foarte pătrunzător, şi un mare meşteşug în arta de a înădi conflictul. La acestea trebue adăugat un dialog strălucit, plin de vervă şi de umor.

Aşteptăm cu nerăbdare viitoarele lucrări ale d-lui Colonaş. D-sa are un real talent pentru ingrata meserie de autor dramatic.

Un pictor: Siegfried

De mult, teatrul românesc n'a cunoscut un talent atât de autentic în materie de decoraţiuni, ca pictorul Siegfried.

Machetele sale, de un colorit bogat, pline de pitoresc, generoase şi cadrând întotdeauna perfect cu textul, au avut darul să creeze o atmosferă prielnică oricărui spectacol, fie el inferior. De pildă, decorurile din „Problemă de rezolvat" au atenuat mult valoarea atât de scăzută a textului.

D. Siegfried umple un gol în viaţa noastră teatrală: pictorii Cornescu şi Feodorov au început să îmbătrânească în meserie. Deaceea ascensiunea d-lui Siegfried ne este nespus de agreabilă.

Un actor: Ion Iancovescu

Niciun actor n'a avut darul să se remarce atât de mult, în anul care a trecut.

Marele nostru comedian a creat, unul după altul, două roluri diferite şi extrem de grele: Taffard din „Om de încredere" şi Rică Venturiano din „Noaptea furtunoasă".

Dacă ne obişnuiserăm să-l vedem pe Ion Iancovescu întruchipând escroci simpatici şi inteligenţi, apoi păşirea d-sale în domeniul lui Caragiale a fost o adevărată revoluţie.

CLAUDIA MILIAN

Rareori ne-a fost dat să vedem un rol creat cu atâtea mijloace, şi întruchipat cu mai multă autenticitate decât „Rică Venturiano" al d-lui Ion Iancovescu.

Dar această creaţiune este semnificativă, ea arată până unde pot merge posibilităţile acestui actor unic, pe care l-am dori interpret a nenumăraţi eroi clasici: Figaro, de pildă, sau Malvolio, sau Sganarelle, şi câţi alţii.

Saizeci de ani de teatru ai maestrului Paul Gusty

Maestrul Paul Gusty, decanul scenei româneşti, a împlinit anul acesta saseci de ani de activitate, fiind sărbătorit în cadrul unei reprezentaţii de gală, pe scena Teatrului Naţional, în ziua de 5 Februarie 1937.

CATON TEODORIAN

Cu o râvnă şi o pricepere destoinică, cu un avânt mereu mai tineresc, maestrul Paul Gusty a făurit în rodnica-i carieră, peste cinci sute de spectacole, luând astfel parte în mod covârşitor la formarea teatrului românesc, ale cărui rezultate actuale sunt în mare parte opera modestului dar strălucitului octogenar.

Nădăjduim şi anul ce vine să-l vedem din nou la muncă pe veşnic tânărul Paul Gusty. Va fi pentru noi o nespus de agreabilă ocazie să-i arătăm din nou toată dragostea şi toată stima de care se bucură în mijlocul nostru.

Diverse

Nu trebueşte uitată activitatea teatrului Ligii Culturale, ale cărui începuturi modeste au fost totuşi suficient de remarcate. Azi Liga Culturală, datorită d-lui profesor Niculae Iorga, a căpătat aspectul unui teatru capabil să concureze la egal cu scenele noastre oficiale.

In anul care a trecut, au luat deasemenea fiinţă două teatre noi în Bucureşti. E vorba de Teatrul Modern, clădit pe ruinele Alhambrei şi unde d. Ionel Ţăranu a înjghebat o trupă corectă care joacă în special vodeviluri.

Cea de a doua sală este Teatrul Liber, condus de d. Sică Alexandrescu, a cărui inaugurare a avut loc zilele acestea cu „Pamplemousse" de André Birabeau.

Companiile de reviste Alhambra şi Tănase au continuat să distreze publicul cu spectacole uşoare dar întotdeauna vesele şi bine puse la punct.

Cât priveşte activitatea criticei, ea a fost din nou redusă. Afară de preţioasa lucrare a d-lui Ioan Massoff „Istoria Teatrului Naţional din Bucureşti", nici o altă lucrare documentară asupra artei dramatice româneşti. Puţin, foarte puţin; deaceea îi suntem recunoscători d-lui Massoff pentru contribuţia sa extrem de interesantă.

Repertoriul

Nu vrem să încheiem acest an teatral fără a da cetitorilor un tablou sumar al repertoriului jucat de principalele noastre teatre în 1937:

Teatrul Naţional

„Prinţul cu două chipuri" de Marg. Miller Verghi; „Victoria Regina" de Lawrence Housman; „Un duşman al poporului" de Ibsen; „Oameni ne un sloi de ghiaţă" de W. Werner; „Vreau să trăesc" de Claudia Millian; „Surâză toarea d-nă Beudet" de Denys Amiel şi André Obey; „Careta de aur" de Prosper Merimée; „Despot Vodă" de V. Alecsandri; „Poveste de iarnă" de Shakespeare; „Durnoaia" de Mihail Sorbul; „Cavalcada" de Noel Coward; „Ion al văduanei" de N. Kiritzescu; „Suflete tari" de Camil Petrescu şi „Ecuba" de Euripide.

Studioul Teatrului Naţional

„D'ale carnavalului" de I. L. Caragiale; „George şi Margareth" de G. Savory; „Pădurea Spânzuraţilor" de At. Mitric după L. Rebreanu; „Romanţioşii" de Ed. Rostand; „Comedia fericirii" de N. Jewreimoff; „Te-am cumpărat" de Steve Passeur.

Teatrul Regina Maria

„Cloşca" de Ed. Conrad; „Lupul şi sania" de Mircea Ştefănescu; „Topaze" de Marcel Pagnol; „Boubouroche" de G. Courteline; „Răposata mama conijii" de G. Feydeau; „Kean" de Al. Dumas; „Fraţii Karamazoff" de J. Copeau şi J. Proué, după Dostoewsky; „Stăpâna din La Paz" de Edith Ellis şi „Gândul" de Leonida Andreew.

Teatrul Comoedia

„Poveste de dragoste" de A. Laszlo; „Ora H" de Pierre Chaine; „Floarea de lămâiţă" de A. Birabeau; „Kontuşovka-Palace"; „Om de încredere" de Paul Armont; „O noapte furtunoasă" şi „Conu Leonida faţă cu reacţiunea" de I. L. Caragiale; „Atenţie la vopsea" de René Fouchois şi „Problemă de rezolvat" de Avery Hopwood.

Teatrul Vesel

„Scurt circuit" de G. Costăchescu; „Crai de tobă" de C. Colonaş; „Fustele de la minister" de A. de Herz (adaptare) şi „Teoria cocoşului" de A. Caglieri.

PAUL GUSTY

Teatrul Modern

„9000 de franci recompensă"; „Corbul alb"; „25 la..."; „Noaptea de 13" şi „Crima din Expresul Verde".

●

Acestea sunt, credem, caracteristicele şi principalele evenimente ale anului teatral 1937. Dacă vom fi omis câte ceva, cetitorii ne vor scuza. Spaţiul restrâns şi materialul destul de mare, ne-au împiedicat să facem altfel.

GH. NENIŞIOR

Toamnă

Pe lângă ape sălciile strâng
Cu braţe ciunte dragoste de vânt...
Le simt în mine, goale, cum îşi smulg
Zadarnic rădăcina din pământ...

LUCIAN MIRCEA

Femeile din insulele Oceaniei

Navigatorii care au cutreerat în trecut insulele Oceanului Pacific n'au pregetat de a lăuda frumusețea femeilor indigene. Este o legendă care a prins rădăcini, influențând literatura și poezia romantică sau exotică. Se întâmplă chiar ca unii scriitori sau pictori să aleagă o insulă din Pacific ca refugiu unde visează o viață idilică și fericită în primitivitate. Oamenii își închipuiau că acolo unde nu există legile și prejudecățile omului civilizat, unde natura e frumoasă și bogată, viața curge într'o încântare continuă.

Realitatea însă este cu totul alta. In Melanesia de pildă, femeile sunt așa de urîte încât par adevărate sperietoare. Sunt mici, diforme, nespus de murdare, au capul ras, nasul plat, pântecele umflat, fața plină de sbârcituri. Din pubertate ele devin respingătoare, bine înțeles pentru gustul nostru. Masculii din acele insule sunt mai puțin pretențioși, valoarea principală a femeii fiind aceia a unui animal de muncă. In erotismul sălbatecilor noțiunea de estetic ocupă un rol mai puțin însemnat decât la popoarele care au atins o anumită civilizație.

Sunt totuși unele excepții. Astfel, femeile din Samoa, Hawai, Tahiti sunt drăguțe. Poeții care cântau frumusețea femeii primitive au stat mai mult în aceste insule. Dealtfel locuitorii din Samoa sunt de mult timp civilizați și doamnele Canace din Apia, capitala insulei, poartă toalete inspirate de ultima modă australiană, în locul „laplap"-ului, adică al șorțului care acoperă la primitiv părțile tăinuite și care constitue singura lor îmbrăcăminte.

Rareori întâlnești un metis a cărui mamă să nu fie indigenă din Samoa. Cu femeile din alte insule albii nu se căsătoresc decât în cazuri excepționale. Și insulele din Oceania pot avea o celebritate feminină. Astfel e cazul faimoasei „regine" Emma, fiica unui American și a unei indigene, renumită prin frumusețe, energie și spiritul ei de afaceri. Făcuse o avere enormă în plantații, terenuri, export. Deoarece conducea singură afacerile, fu poreclită „regină".

A făcut victime printre adoratorii ei, însă nepăsătoare ea își vedea de treburi. Cu toate acestea căsniciile ei nu fură fericite și frumoasa metisă a sfârșit prin sinucidere acum câțiva ani într'un hotel de pe coasta de Azur.

Femeia fatală din Samoa a sfârșit neurastenizată pe malurile albastre ale Mării Mediterane într'o cameră a unui Palace luxos.

In general însă femeile din insulele Oceaniei nu prea sunt atractive. In acele ținuturi nu se cunosc decât două cazuri când albii au fost prinși în mrejele lor și au preferat conviețuirea cu ele unui menaj cu o femeie albă. Un aviator australian, rănit de războí, suferise o trepanație la creer, — ceeace explică unele lucruri, — se îndrăgosti de o indigenă cu care se căsători după riturile locale și se instală în satul indigenilor, ducând aceiași viață ca și aceștia.

Guvernul s'a amestecat în viața matrimonială, judecând că transformarea unui Australian în Canac nu e menită să ridice prestigiul albilor față de indigeni. Australianul trecut la primitivism fu silit să părăsească regiunea și căminul conjugal.

Altă dată, un misionar protestant se întovărăși cu o tânără Canacă, iar când patrula colonială veni să-l caute il găsi aidoma negrilor, cu corpul tatuat și înarmat cu un arc și un topor cu care amenința pe oamenii din rasa lui. In astfel de cazuri însă nu este deglumit cu autoritățile coloniale și bravul neofit al vieții primitive fu repatriat cu forța. Cazul lui ca și acel al aviatorului australian sunt pomenite întotdeauna cu profundă mirare, deoarece femeia Canacă nu inspiră decât repulsie colonistilor, aventurierilor, căutătorilor de aur ce mișună în acele ținuturi.

LSER

Traduceri din englezește în românește

Primim din Cluj (editura Lepage), traducerea unuia din cele mai citite romane în lumea întreagă: „Fântâna" de Charles Morgan. Foarte frumos prezentată, ea se datorează d-nei Laetitia Ghidionescu, o desăvârșită cunoscătoare a limbii și literaturii engleze, iar sugestia traducerii acestui roman se datorează d-lui profesor Romulus Demetrescu, care îl și prefațează.

Născut la 1894, Morgan avea deci douăzeci de ani când a izbucnit războiul, pe care l-a făcut în marina engleză, servind întâi în China, apoi în divizia engleză de ajutor la Anvers. Până la războiu și-a făcut studiile la Oxford. Luat prizonier în timpul războiului, a fost internat în Olanda, de unde se reîntoarce în 1917. La întoarcere, vaporul pe care călătorea a fost torpilat. El a scăpat, dar toate manuscrisele sale s'au pierdut.

Intâile sale scrieri au fost simple încercări de tinerețe: „Gunroom" (1919), „Mă numesc Legiune" (1925). Al treilea, „Portretul în Oglindă", a atras atenția publicului și a fost premiat cu premiul „Femina, Vie Heureuse", filiala din Anglia, 1929. „Fântâna", al patrulea volum al operei sale, a fost unul din succesele cele mai răsunătoare.

Ceia ce trebue de notat în acest roman este atențiunea de o gravitate excepțională pe care autorul o dă dragostei. Ea nu este nici în cântarea entuziastă a poeților și scriitorilor din secolul al XIX-lea, nici capricioasa excitare a simțurilor așa cum se arată la voluptoșii care au succedat acestora și care ne-au impus aceste vederi după războiu. In romanul acesta ea apare ca un fel de vraja, o furtunatică răscolire a adâncurilor din ființa omenească. Iubirea tragică ce cuprinde cu fatalitatea unui destin pe Tristan și Isolda și din care omul ese cu o desăvârșită cunoaștere de sine, se împlinește ca personalitate sau se nimicește și se spulberă. Scandinavii și Englezii au dat glas și ființă acestei simțiri covârșitoare. Shakespeare a încarnat-o în toată puritatea și splendoarea, dar și în toată redutabila sa putere, în eroii tragediilor ca și ai comediilor sale, de la „Romeo și Julieta" până la „Tot e bine când sfârșește bine".

Ofițerul englez Lewin Alison, eroul romanului, prizonier de războiu întâi într'o fortăreață din Olanda, liberat apoi pe cuvânt de onoare, oaspete al castelului van Leyden Enkendaal, întâlnește acolo pe Julie Huillan, fiica vitregă a baronului, fosta lui elevă în copilăria ei din Anglia, iar acum soția unui ofițer german von Narwitz.

Cadrul romanului este Olanda din timpul războiului, după înfrângerea de la Anvers, în care de fapt însuși autorul și-a trăit aventura în timpul cât a fost prizonier până la 1918.

Acțiunea romanului este o minunată povestire a dragostei lui Lewis și Iuliei von Narwitz și experiența de viață pe care o capătă. Idealul spre care tinde eroul trebue realizat în viață, cu tot ce are ea ca accidental, ținând seama și de corp, care nu poate fi suprimat atât de ușor pe cât se crede. Iubirea unui bărbat pentru o femee se exprimă prin simțiri, e adevărat, dar pentru a fi o iubire omenească trebue să poată da sufletului o atmosferă în care să se înalțe.

Charles Morgan nu este însă numai un gânditor, ci și un admirabil poet care știe să creeze atmosfera vieții de toate zilele și care a scris paginile cele mai frumoase de iubire. „Nu există surpriză mai feerică de cât dragostea, care este degetul lui Dumnezeu pe umărul omului. Nu există împăcare mai deplină decât în dragoste", zice Lewis. „Frumusețea lumii acesteia este cuprinsă în tine și minunile din cealaltă lume sânt simbolizate în tine". Paginile în care se desfășoară dragostea lor sunt desăvârșite ca ton, ca măsură și e păcat că nici traducerea românească, nici cea franțuzească, excelente amândouă, nu pot totuși reda bogăția și splendoarea formei care fac din Charles Morgan unul din scriitorii de prim rang în literatura engleză.

Von Narwitz, soțul Iuliei, este ca și Lewis Alison însetat de liniște și perfecțiune, dar el nu o mai caută în dragoste, ci în moarte, ca prințul Andrei Bolkonsky din romanul lui Tolstoi „Războiu și Pace", ca eroul lui Charles Morgan din romanul „Sparkenbroke", ca Reiner Marie Rilke.

In paginile din urmă, pe care Charles Morgan, le intitulează „Inceputul", Lewis și Iulia, eliberați de prima lor exaltare romantică, se îndreaptă spre o viață de dragoste, echilibru armonios cuprins în neuitatele vorbe ale lui Tristan „nici tu fără mine, nici eu fără tine".

Romanul se termină cu acest legământ, definitiv, oricare le-ar fi destinul. Deși sunt multe reflexiuni care ar putea părea prea grave, unele pasagii pierdute într'o ușoară ceață de vis, cititorii nu trebue să pregete, ci — trecând peste ele — să guste perfecțiunea romanului acesta de o ținută sufletească și o plenitudine de experiență umană, cum puține se găsesc în literatura de azi.

IZ. SADOVEANU

Cronica mizantropului

Feminism

Citesc Journal de la femme, *publicație săptămânală franțuzească pentru apărarea intereselor femeii franceze și rămân adesea mirat de exagerarea femeii în direcția practică, îndrăznesc a zice, de egoismul ei. Sunt niște domnișoare avocate care fac cronici judiciare și scot din capul lor idei lipsite de orice bun simț. Ceece este curios e că sunt bărbați care să le bată în strună.*

Nu sunt deloc misogin și aici nu e vorba de a demonstra ceva în defavoarea femeii. Supun chiar cititoarelor noastre constatările mele. Ei bine se zice că mai anii trecuți se votase în Franța o anume lege care apoi a fost suspendată. Acum femeile în favoarea cărora fusese făcută legea se adună din nou și cer reintroducerea ei.

Iată despre ce este vorba. Nevestele ale căror soți sunt negustori și care stau și ele în prăvălia bărbaților cer să li se plătească leafă în regulă ca oricărei funcționare, fiindcă, zic ele, dacă n'ar sta în magazin atunci soțul ar fi obligat să angajeze un impiegat. Insă mai bine decât să ia leafă un străin s'o ia nevasta.

Asta este pretenția, care poate părea legitimă la o examinare superficială, dar care este de un egoism feroce și dovedește la acei care o propun năruirea simțului familial.

Căsătoria nu se bizue pe contract ci pe un sentiment de solidaritate natural. Contractul nu trebue să depășească niciodată marginile peste care s'ar înțelege că soții nu mai sunt legați decât prin legi. Eu îi dau nevestei superfluul, luxul, dar dacă constat că-și face rezerve pe cont propriu, atunci, după lege, eu îi dau numai haine călduroase și unite și alimente hrănitoare și comune. Și nicio lege nu mă poate obliga să cumpăr nevestei blană de lutru în loc de haină de aba, ori icre negre în loc de cartofi. Când lucrurile ar ajunge la astfel de încordare, echilibrată de legi, despărțirea ar deveni imperioasă.

Să ne întoarcem la soțiile de negustori care vor leafă. Când o femee s'a căsătorit cu un comerciant știa la ce se aștepta și e mai probabil că ea însăși făcea parte din acea clasă. Pentruca femeia și copiii ei să trăiască bine, e necesar ca soțul să câștige. Soțul muncește și dă întreținerea soției fără să ceară salariu. Când soțul are încurcături este în interesul soției, al familiei, mă rog, ca ea să intervie, să dea o mână de ajutor, să supravegheze singură și să economisească un salariu. Fără îndoială că un comerciant în prăvălia căruia soția însăși lucrează nu este dintre cei mai cu avere. Muncind personal, soția își asigură singură bunăstarea. A cere leafă e un gest de egoism animalic sau o absurditate. Ori soția cheltuește salariul în familie cu soțul și cu copiii și atunci se chiamă că n'a primit niciun salariu, ori îl capitalizează pe cont propriu și atunci nu mai e nevastă. Căci aș vrea să văd eu cărui negustor i-ar surîde să aibă o așa de dulce soție care atunci când el a ajuns în sapă de lemn să-i zică: Tu ai dat faliment, tu n'ai ce mânca, nu eu, fiindcă eu am lefșoara mea strânsă de o parte și mă duc să mă angajez la altul! Nu este firesc ca pentru soț căsătoria să însemne numai sarcini iar pentru soție numai folos. Iată, astfel de idei ies de sub coafura unei femei.

ARISTARC

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Dezastrul dela „Vox"

Teatrul Vox unde juca trupa „Cărăbuş" de subt direcţia d-lui C. Tănase — a fost mistuit de flăcări, în seara premierei.

Când rochiile de tul ale balerinelor luau foc, când „hienele" prădau pe spectatorii în panică — d. Tănase, luând în spate un palton peste costu-

C. TĂNASE

mul de comediant, se uita fix în flăcări şi lacrimi îi curgeau pe faţa grimată.

In amintirile publicate într'o revistă ieşană, d. C. Vernescu-Vâlcea — artist al Teatrului Naţional — povesteşte o scenă impresionantă:

Fiind în turneu acum vre-o 35 de ani, într'un oraş de pe malul Dunărei, şi mergându-i atât de prost, încât reţeta serală nu ajungea nici pentru hrana trupei, — d. Tănase, împreună cu Vernescu-Vâlcea, trase cu năvodul printr'o baltă ca să astâmpere cu peşte foamea comedianilor.

Acest om muncitor, bun la inimă, cu dragoste pentru colaboratorii săi — a tras, toată viaţa, năvodul în spate pentru îndestularea trupei şi pentru înveselirea noastră.

Având un mare talent, original şi divers, — d. Tănase a ştiut, chiar fără umorul unor autori de revistă, să scoată efecte comice irezistibile, câteodată din simple platitudini.

Dar d-sa a jucat şi reviste bune. Şi chiar în toate, publicul găsea ironii politice — care nu puteau apărea în ziare din pricina cenzurii.

Subt forma glumeaţă, teatrul „Cărăbuş" a spus multe adevăruri — făcând să umble din gură în gură atâtea cuplete împotriva guvernanţilor.

In zilele de după războiu, grele de lipsuri şi de contrarietăţi de tot felul, d. Tănase ne dădea câteva ceasuri de voe bună — cu figura lui mirată, cu gesturile-i expresive, cu intonaţii pline de înţeles.

Iar acum acel care ne-a făcut să râdem — a stat, ca o statue, subt reflexul flacărilor... şi pentru prima oară în viaţă a simţit pe faţă masca de piatră a tragediei.

Au ars aripele îngerilor, horbota uşoarelor vesminte femeeşti, decorurile cu păseri din ţări tropicale... Romanţele sentimentale sau vesele s'au transformat în vaete...

A ars în noaptea aceia ceva mai mult. A murit râsul nostru, care ne apăruse pe buze — fiind gata să se reverse în hohote de voe bună.

In jurul ruinelor şi al cenuşei de pe urma hăinuţei, cât un pumn, a balerinelor — am rămas trişti.

N'am înţeles nici această lovitură a destinului.

De ce acest incendiu? Ca să arunce pe un fundal de ruine umbra unui om, încovoiat, trăgând cu greu în spate — pentru alţii — năvodul vieţii?

Nella Demetrescu

A murit o colaboratoare a „Adevărului Literar": profesoara Nella Demetrescu, care ne-a dat cronici muzicale, traduceri, compilaţii, etc.

Plină de o distinsă bună cuviinţă, măsurată la vorbă, de-o modestie fără pereche, — această colaboratoare punea în articolele originale informaţie şi gust, iar în traduceri şi compilaţii — conştiinciozitate, exactitate, îngrijire a formei...

Când cetim traducerile curente, ni-i milă de limba românească. Traducerile colaboratoarei noastre erau model de limbă şi stil — fără sacrificarea nici unei nuanţe a înţelesului.

Aceste traduceri nesemnate, ori semnate cu un N. (foarte rar obţineam o iscălitură complectă) sunt cele mai bune traduceri publicate în „Adevărul Literar", sunt adevărate opere de artă în sine — atât de artistic cuvântul românesc a ştiut să cuprindă expresia străină.

Şi această persoană erudită, cu gust artistic şi cu un spirit de autocritică dus la extrem — sufletul acesta delicat... totul s'a năruit, dintr'odată.

Nu vroia să incomodeze pe nimeni, nici să fie de prisos. Avea o creştere exemplară — cum numai prin poveşti se poate ceti de copii cuminţi.

Când am cetit în ziare vestea acestei morţi, am vrut să trimit părinţilor o scrisoare de condoleanţe. Mi-a fost imposibil. Nu cutezam, nici pe această cale, să dau ochii cu dânşii.

Pierderea oricărui copil este o catastrofă pentru un părinte — dar încă pierderea unui copil excepţional de delicat, de bun şi de duios!

Trecem această durere în rândul catastrofelor din viaţa noastră proprie în faţa cărora n'avem nimic de făcut — decât să ne plecăm capul în tăcere, cu dinţii strânşi, cu ochii închişi...

Literatura nouă

In revista „Sânzana", subt titlul „In propagandă la Prisacani", — d. Nicolai Totu prezintă astfel o scrisoare a unei propagandiste politice:

„Am primit o scrisoare dela o prietenă a soţiei mele, pe care o găsesc foarte de gust şi deaceea o public în revistă. Ea înfăţişează o mentalitate nouă a tinerii femei romănce. Deşi scrisă într'un stil glumeţ şi sincer, e un îndemn pentru toate femeile în această mare luptă care o dă legiunea".

Gramatical, „pe care o găsesc foarte de gust" — se raportă la „soţia mea". Dar cum s'o publice în revistă?

Apoi se spune „în această mare luptă, pe care o dă legiunea". Sau — dacă-i revoluţie — e revoluţie şi 'n materie de limbă...

Inainte de plecarea propagandistei în campanie electorală, iată frământările ei:

„Mă copleşeau gândurile, mă gândeam ce va fi mâine. Dacă ne aresteazǎ jandarmii, dacă ne bat bătăuşii? Gândul meu era că mă voi ascunde ca un copil în poala Doamnei.

„Duminică dimineaţa la ora patru sularea. Imi era un somn de nu puteam deschide ochii. Mă gândeam: ce-ar fi să dorm mai departe şi apoi să mă scuz. In pat era aşa de cald şi bine. Soba încălzea odaia. Lumina becului filtrată prin abatjour, dădea odăii o înfăţişare primitoare. Aşi fi rămas, dar ceva din conştiinţa mea nu mă lăsa. Un resort pe care acum constat că-l am în mine, mă împingea. Apoi nici nu voiam să râdă Slanco de mine. Pe la 5 jum., eram gata".

Iar mai departe:

„Pe acoperiş tabla suna izbită de vânt. In hogeag crivăţul cânta o melodie monotonă. In mine se da o luptă între datorie şi dorinţa de a rămâne. Zece glasuri îmi sunau în ureche. „Cum să te duci pe frig şi întuneric? Stai la căldură". Şi numai un glas îmi şoptea: „Rupe-te la datorie". Şi m'am rupt şi am plecat prin noapte la tramvai".

La Prisacani, propagandista — după o noapte aproape de nesomn, în frig şi fără confort — aude în zori:

„Camarade drepţi! Am sărit jos din pat speriate.

— Ce-i, au venit jandarmii?

— Nu trebuie să vă sculaţi".

După rânduelile noastre, vocativele se pun între virgule. Deci: „camarade, drepţi!" Apoi după nu iar s'ar cuveni o virgulă. Dar dacă-i revoluţie...

Din fragmentele de mai sus se vede că revoluţionara se teme de două lucruri: de tulburarea somnului şi de jandarmi...

Când însfârşit somnul a fost biruit şi când teama de jandarmi s'a dovedit iluzorie, a început altă belea:

„Pe mine mă hărţuiau nişte cuzişti. Dela o vreme m'am gândit că mai bine e să le cânt şi le-am răspuns aşa la întrebările asupra programului cu care tot ne sâcâiau: „Oameni buni, tot ce voim noi să facem se găseşte în cântecele noastre, deaceia să cântăm". Cântam, în pauză le mai citeam din cărticica şefului de cuib, iar cântam, aşa până seara târziu. Şi oamenii s'au dus la culcare. In odaie era un miros de te ameţia".

Dificultatea mare era deci răspunsul la întrebarea: „Care vi-i programul?" Propagandista însă— fată ageră — a soluţionat repede problema: a început să cânte — şi să înveţe şi pe alţii să cânte... De parcă ar fi fost vorba de angajat coriste pentru operetă — nu de convins cetăţeni pentru vot.

In afară de chestia programului, nasul propagandistei s'a mai lovit încă de un lucru dezagreabil: „In odaie era un miros de te ameţia".

Ce să-i faci? Aşa-i poporul: pute — mai a ceapă, mai a obiele de opinci...

In toată scrisoarea, propagandista scrie „aplecată de-asupra hârtii" — în loc de „hârtiei"... „un bostan din care eşia aburii" — în loc de „eşeau"... Sau: „straşnică profesoară care la liceu făcea să tremurăm toate".

Propagandista e... licenţiată.

Dacă nu s'ar fi ocupat de revoluţie, ea — poate — ar fi învăţat cum se scrie corect româneşte... pentru preamărirea românismului!?

Aşa însă, suntem nevoiţi s'o „sâcâim" — nu cu programul — ci cu gramatica...

M. SEVASTOS

Decembrie

A apărut o revistă nouă. Noua publicaţie se numeşte... Decembrie. Pur şi simplu, Decembrie. Dece acest titlu va întreba pe bună dreptate, lectorul? Dece nu Ianuarie, sau mai bine Iulie, luna lui Cuptor, când din cauza căldurilor toride oamenii ar putea să divagheze şi conţinutul revistei ar justifica atunci cel puţin titlul?

Iată însă că aşa cum sunt, redactorii şi-au dat seama că acest titlu va produce dacă nu nedumerire, în orice caz ilaritate. Şi atunci în câteva rânduri intitulate: „Pentruce, Decembrie?" *vor să-şi lămurească lectorii.*

Pentruce „Decembrie?" S'auzim „pentruce":

„Decembrie vrea să fie post-faţa lumii vechi". *Vra să zică, din cauza aceasta, revistei i-au zis Decembrie, fiindcă vor să fie „faţa" din spate a lumii vechi. Apoi, pentru atâta lucru nu era nevoie să se recurgă la şarade. Era suficient să se 'nşire numele directorului, al redactorilor şi al colaboratorilor.*

Un poet

In cuprinsul lui „Decembrie" *un domn poet care cândva, în volumul* „Bulgări de stele", *a dovedit oarecare talent, dar care acum în urmă a ajuns mai mult un bulgăr de „noroiu", publică versurile de mai jos intitulate,* „Cică şi ea cocoană":

„Cică e şi ea cucoană":
Nu-i măcar un fir de-aglică
Şi nostalgică şi mică,
S'o înscrii într'o icoană.

Şi de-ar fi măcar ciuline
Fata mea, cu unghii dulci —
Când pornesc prin vis, prin lunci,
Se drăgaiţă de mine.

A naibii, femee, dom'le. Auzi, nici măcar nu e cocoană şi se drăgaiţă de dumnealui, domnul „poet!" Ei, dac'ar fi cocoană — calea, valea, ar accepta-o. Dar dacă nu e... In sfârşit, până la urmă, poetul este conciliant, mai ales că fata este... nostalgică şi are pe deasupra şi unghiile dulci.

Se vedem însă ce spune mai departe poetul:

Când îmi bate luna'n pagini
Când îmi ninge visul coala
Şi cu traista şi cu poala
Mi-o trimit după imagini.

Ei vezi, poete, că tot este bună la ceva fata nostalgică, în afară de faptul că te delectează cu unghiile ei şi măcar că nu este cocoană. O trimeţi să-ţi aducă cu traista şi cu poala.... imagini. Da'ce, să lenevească? Totuşi, poetul nu e mulţumit de ea, măcar că:

Iar în poală-mi cară verzii
Pepeni, cât nişte nădejdi —
Şi-mi aduce-un pui de deşti
Şi bărbia — puf de piersici.

(Remarcaţi „virtuozitatea" rimelor: nădejdi—deşti). Nu, dumnealui este mai pretenţios şi de aceea o denunţă aprobiului public:

Cică are şi ea gene !
Când ne-aflăm numai noi doi,
Mieone, ca un pisoi,
Că 'i e foame şi-i e lene.

Neam prost, ce să-i faci! Ei, ia să fi fost „cocoană", nu-ţi făcea figuri de astea. Dar şi matale eşti de vină, „fincă":

Eu sunt strofelor oier,
Eu le taiu, cursiv, sovârful —
Fincă dânsa şaden 'n vârful
Patului, ca un boier.

(Remarcaţi ortografia şi efectele fonetice!).

Ascultaţi acuma şi sfârşitul „poemului":

Şi-are şi ea, cică, pline,
Braţele de dezmierdări —
Când o strâng, s'o trag pe nări,
Zice: Dacă mi-e ruşine...

O, de-ar mai fi 'n carte vreme,
Mi-ar fi tobă de bătăi —
Dar s'ascunde prin odăi,
Sub nămeţi de crizanteme.

Chiar că nu mai eşti de înţeles! Ţi-or fi plăcând d-tale „deliciile" sadismului, dar nu le mai spune în public, că-i ruşine. Şi-apoi dece s'o baţi? Fată-gomenol de tras pe nări...

Şi autorul îşi închipuie, totuşi, că-i poet...

Preţul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

Mihail Onofrei : I. G. Duca

Mihail Onofrei : Horia

în vreo manieră, constructivistă ori impresionistă.

Onofrei își alege modelele din toate straturile sociale și cu ele nu închipue o lume existând după anumite crezuri artistice, o lume unde fiecărui exemplar, potrivindu-i-se sau nu, să-i aplice o mască-tip, ori cât de sus plasată sculptural, neglijând, nesocotind omenescul, contribuția psihologică, mereu alta. Onofrei nu sculptează idei, ci realități. Se duce după carnea feței și a trupului, după oase, după mușchi; caută, răscolește, accentuiază într'o parte, lasă în umbră altă parte, umblă să te afle pe tine, nu de o clipă și nu de o zi, ci de

zia delicateții și fugitivului vieții cu fiorul măreției sculpturale.

Nu sunt dese și mai ales favorabile ocaziile de creație ale unui monument și atunci Mihail Onofrei își consacră activitatea portretului. Se află în expoziția sa proectul statuii lui N. Filipescu, admirabil înțeles din toate punctele de vedere și pe care l'am remarcat în paginile acestei reviste, dar mai sunt atâtea busturi și capete de expresie care toate dovedesc însușirea acestui sculptor de a alege și scoate în evidență trăsăturile reprezentative ale unei figuri. Fără a forța însă vreodată nota de expresie, fără a cădea

Mihail Onofrei : Bourdelle

totdeauna, găsit și strâns atât cât ești. Luați numai trei portrete din expoziție: al lui Bourdelle, Brătescu-Voinești și Dem. Dobrescu; sunt toate trei sculpturi echilibrate plastic și studiate formal, dar mai sunt și trei lumi deosebite, desbrăcate de orice poză falșă, de orice poză de ocazie.

Poate că de aceia nu-i totdeauna convenabil să servești de model acestui sculptor. Ajungi să te vezi pentru prima oară așa cum ești, cum știai că ești, dar nu voiai s'o afle și alții.

Cunoaștem foarte puțini sculptori portretiști — nu numai la noi în țară.

Tache Soroceanu

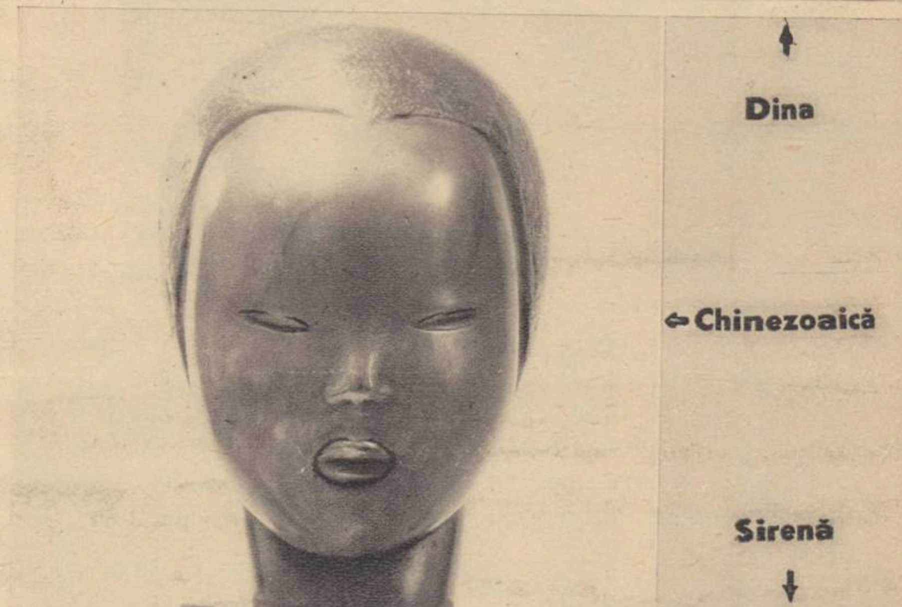
Mihail Onofrei : Radu

Daria

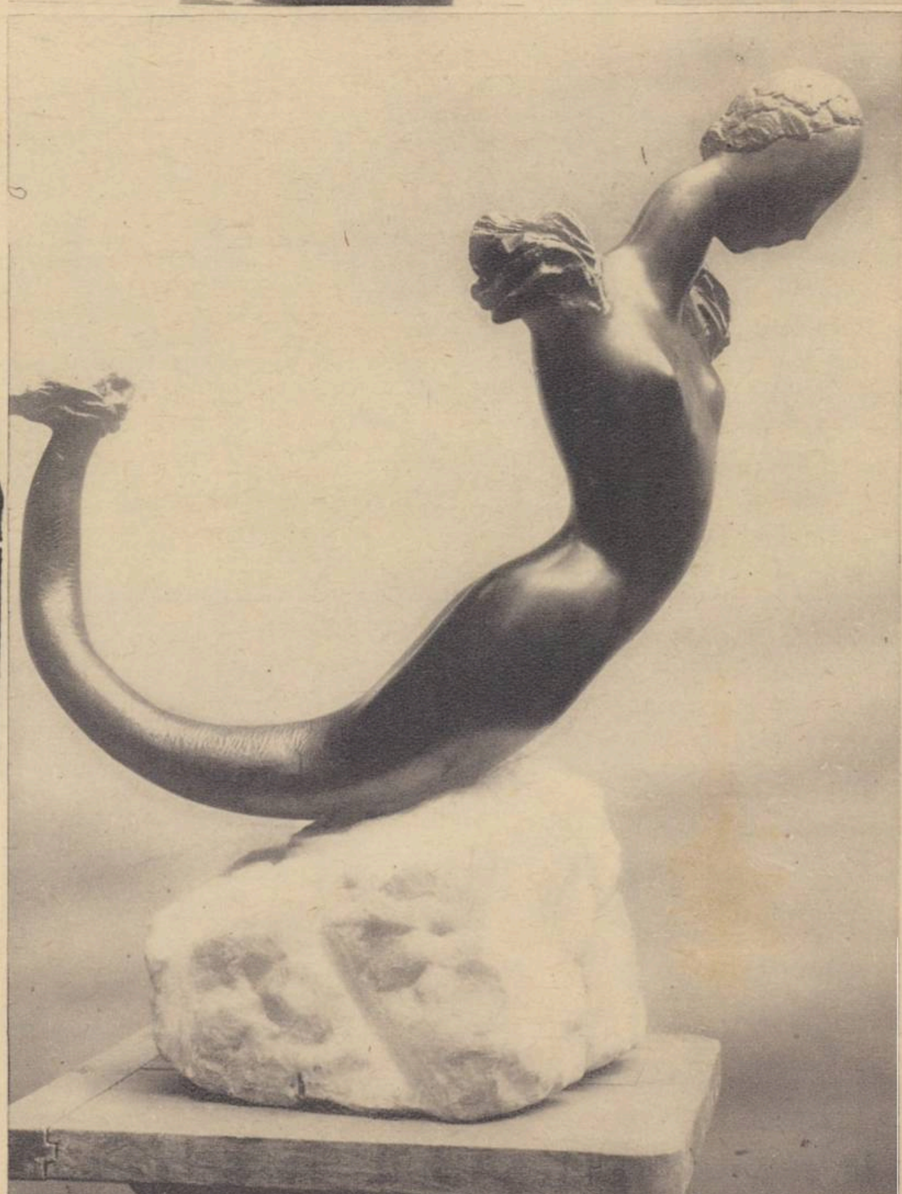

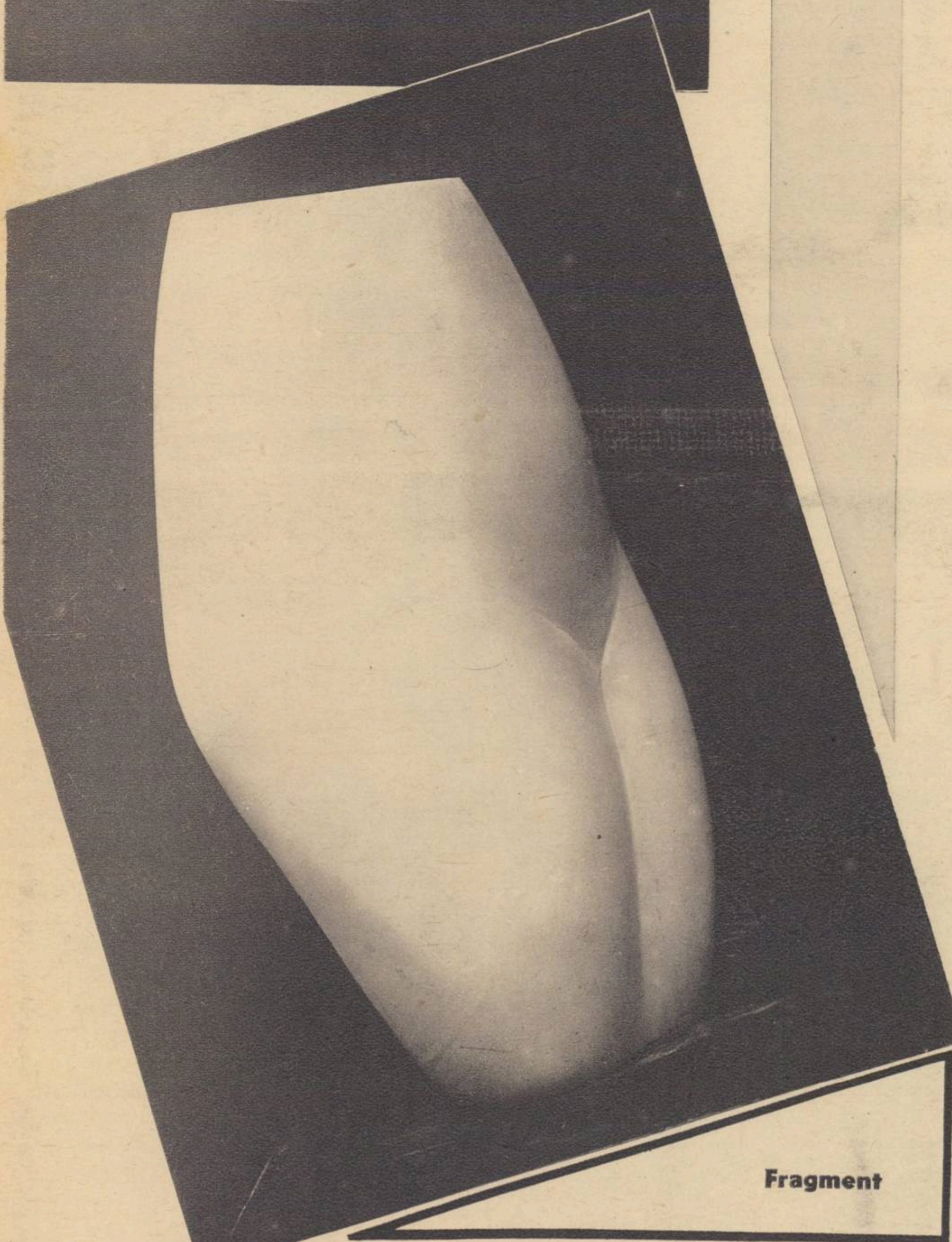
↑ Dina

⇦ Chinezoaică

Sirenă ↓

Fragment

Expoziția Irina Codreanu

Deşi puţin cunoscută publicului nostru, Irina Codreanu este o artistă de prim rdin. A lucrat multă vreme la Paris şi acum şi-a strâns în expoziţia dela Ateneu odul muncii sale.

E foarte variată în exprimare. Prezintă un caz destul de rar : aplică cu aceiaşi onstanţă două concepţii deosebite, una care ţine de constructivism, cealaltă de bstractivism.

N'am putea arăta care din aceste drumuri de artă se potriveşte mai bine putinelor sale, deoarece în amândouă reuşeşte în egală măsură. Alături de un cap lădit architectural, întâlnim simplitatea simbolică a formei geometrice.

Vom însemna aşa dar reuşita realizare a acestor concepţii adăogând şi pe aceia desenelor sale, adevărate tablouri, modelate fin şi sensibil în forme nobil specaculoase.

T. Sr.

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevěrul literar și artistic

892—

Școala lui Rubens: Scenă bachică

NOUL RECTOR AL ACADEMIEI DE ARTE FRUMOASE DIN IAŞI

Notiţa, apărută în ziare, care a anunţat numirea noului rector al Academiei de Pictură din capitala Moldovei, a avut un caracter strict informativ. După care n'a mai urmat nimic. Poate că nici nu era nevoe. Toată lumea ştie cine este Nicolae Tonitza. Un pictor delicat şi sensual, îndrăgostit de modelele sale: copii cu ochi miraţi, femei cu carnea aurie, peisagii ca nişte fundaluri de poveste — toate scăldate în lumină sărbătorească, prietenoase şi dăruitoare ca o dimineaţă de vară.

Un pictor mânuind o culoare caldă, cea mai caldă culoare dela Luchian încoace, cu care potriveşte tonuri deadreptul cuceritoare, sprintene şi vibrând de emoţie, sfioase şi elegante ca darul frumuseţii florilor.

Un pictor de mari rezerve creatoare, de umanitate, de plasticitate plină şi mustind de sevă ca însăşi carnea roadelor vieţii.

Un pictor care se adresează tuturor şi care vrea să facă pe oameni mai buni şi mai sănătoşi, oferindu-le risipitor fărâme din sufletul lui, ca dintr'o basma cu roşcove şi mere, bucurie copiilor—tuturor copilor, cuminţi ori nu.

Mulţi ştiu cine e N. N. Tonitza; mulţi au găsit în pânzele lui câte o dragoste, un dor, o amintire. Puţini ştiu însă că înainte de a fi pictor, Tonitza e un om, un om de omenie. E o calitate atât de rară astăzi, încât cea pompos oficială, de rector, nu valorează decât prin mijloacele puse la îndemâna celeilalte.

Un titlu ca acesta, grav şi rece, nici nu i se potriveşte — şi Tonitza nu va face nimic ca să-i vie pe măsură. Va continua să fie el, din totdeauna, şi elevii Academiei ieşene vor găsi în dânsul un învăţător ca cei din poveşti, o binefacere pntru sufletele lor sperioase, aprinse şi romantice, pe care suntem siguri că nu-l vor uita ori unde îi vor purta paşii şi îndemnurile artei.

Vara trecută, Tonitza şi-a luat câţiva din elevii mai răsăriţi şi a purces să zugrăvească schitul dela Durău. Maestrul şi şcolarii au lucrat împreună într'o comunitate şi o frăţie ca pe timpul Renaşterii. Işi poate oricine închipui foloasele unei astfel de învăţături unde aplicaţia sfaturilor şi practica au avut câmp larg de desfăşurare. Şi această faptă a profesorului Tonitza e numai un început.

Hotărât, acea Academie de Arte-Frumoase are noroc: după Ştefan Dumitrescu, însufleţitul şi conştiinciosul răpus înainte de vreme, vine Nicolae Tonitza. Nu se putea găsi urmaş mai potrivit.

Studenţii Academiei ieşene n'au numai un rector, ci un camarad, un prieten, cum nu ştim dacă vor mai găsi altul, vreodată.

TACHE SOROCEANU

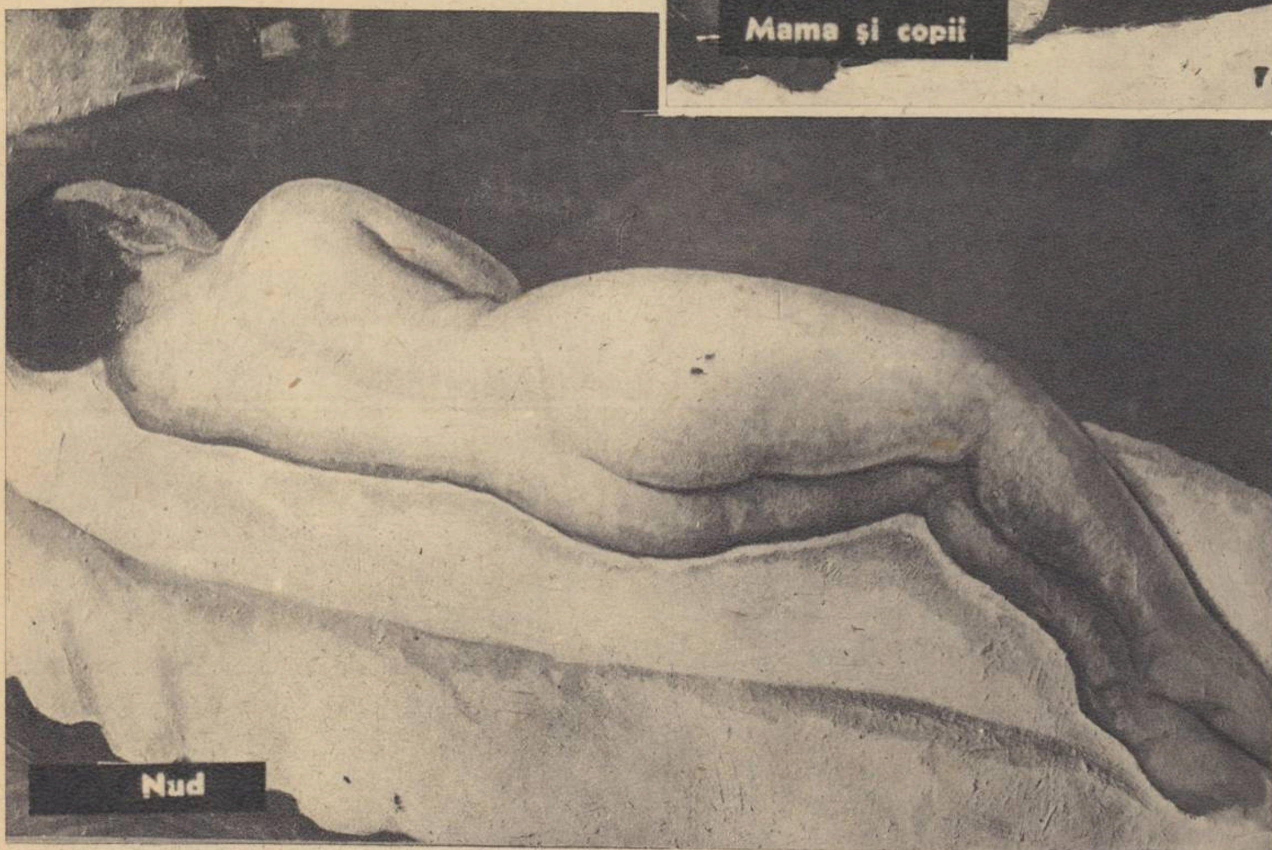

Katiuşka

Studiu

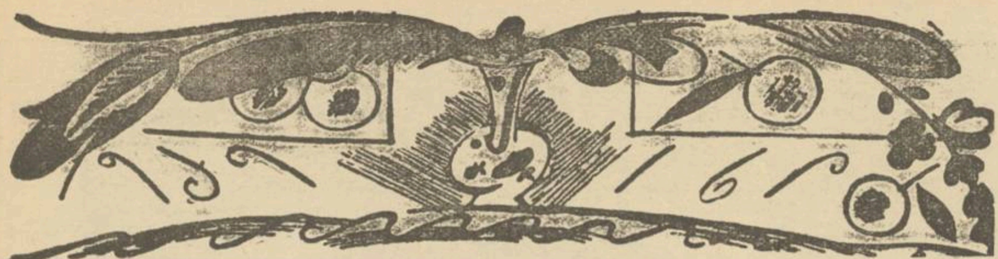

Mama şi copii

Cap de fată

Nud

In urma convoiului

Setea de a cunoaşte

André Gide se plânge, în jurnalul său publicat în „Nouvelle Revue de France", de deşărtăciunea dorinţei de a cunoaşte, care-l mai chinue încă la această vârstă.

„Acest recurs mereu la cugetarea altuia este şi frica de a mă găsi singur cu mine însumi şi o formă a lenei".

Totuşi el recunoaşte în acelaş jurnal că progresul personalităţii în tinereţe nu se poate realiza de cât prin cunoaştere sau „instrucţiune", — cum zice el. Ideile culese astfel, din cărţi şi din conversaţiile cu alţii se altoesc şi se înmulţesc în sufletul nostru cu mult mai repede şi în mai mare număr de cât cele născute, germinate în noi.

Setea de cunoaştere a fost însă firească în omenirea din toate timpurile şi anume de cunoaştere enciclopedică, adică metodică şi universală. Perfecţiunea, zice Descartes, este numai în operele concepute de unul singur, chiar când diviziunea muncii cere ca ea să fie executată de mai mulţi. Dar, după cum spunea Profesorul Beer, conducătorul cercului Synthèses şi a Revistei cu acelaş nume, cu prilejul venirii sale în România la congresul de Archeologie şi Antropologie din toamna aceasta, ştiinţa este una ca şi spiritul, dar este diversă şi multiplă prin obiectele de care se ocupă. Pentru a realiza însă sinteza, este absolut necesară specializarea, mergând în pas cu generalizarea.

Deci a cunoaşte lucrurile în fond şi cu temei este a cunoaşte tot ce a găsit şi a sistematizat ştiinţa. Dar este oare cu putinţă a stăpâni cunoaşterea în ştiinţă şi deci în civilizaţia noastră de azi, care tinde din ce în ce a se confunda cu ştiinţa?!

In antichitate şi chiar la începutul vremurilor noastre moderne, un Aristotel, un Descartes, un Pascal, un Leibnitz erau geniali tocmai pentru că puteau poseda ştiinţa omenirii în totalitatea sa.

Cine se mai poate lăuda azi că stăpâneşte unitatea ştiinţei, imensele progrese tehnice şi cunoştinţe de specialitate? Cine mai stăpâneşte azi, ca geniile encilopediste de altă dată, ştiinţa numerelor, a fenomenelor şi a lui Dumnezeu?... Şi totuşi, ştiinţa nu e cu putinţă nici fără specializarea din ce în ce mai crescândă, nici fără sinteză şi generalizare, căci „nu elementele explică totul, ci dimpotrivă totul explică elementele".

Problema nu e nouă şi nici soluţia ei. Ceia ce nu poate realiza unul singur, se poate realiza prin colaborare. Ast-fel s'a născut enciclopedia. Iar dacă aruncăm o privire în istoria omenirii, vom vedea că inventatorii enciclopediei, adică a strângerii cunoştinţelor omeneşti sub stăpânirea şi ordinea unităţii sufleteşti, sunt din acelaş ev mediu care a dat Universităţile şi catedralele.

Au fost sute de încercări de acestea dar nu au rămas şi n'au reuşit de cât cele însufleţite de acest spirit de unitate şi ordine. Astfel este Enciclopedia lui Martianus Copella, sau cele douăzeci de cărţi ale lui Isidor din Sevila, în care se găseşte clasată metodic toată ştiinţa din secolul al V-lea, precum şi acea „Oglindă a naturii, a istoriei şi a moralei", pe care a scris-o Vincent de Beauvais la cererea regelui Ludovic cel Sfânt.

Dela Renaştere, însă, sintezele se dizolvă, forţele divergente devin stăpânitoare, Dumnezeu se depărtează şi — după cum zice Diderot —, omul devine centrul comun al operei.

Dela Bacon, la Bayle şi apoi la Enciclopediştii omul este nu numai centrul operei ci şi al universului, mergând până la sinteza subiectivă a lui Auguste Comte, pe care o critică cu asprime Claude Bernard într'o cercetare asupra pozitivismului.

Marele fiziologist consideră pe Auguste Comte, ca şi pe toţi cei ce raţionează numai asupra generalităţilor fără a cunoaşte nimic din particularităţi, ca pe cei mai dăunători oricărei ştiinţe adevărate. Astăzi sinteza subiectivă a lui Auguste Comte este lăsată la o parte. Se urmăreşte o cunoaştere prin sinteza obiectivă, omul este readus la proporţiile sale reale şi nu poate fi luat ca măsură a lucrurilor pentru că este pieritor. El nu poate crea decât ipoteze, teorii ce se schimbă dela zi la zi, iar nu adevăruri veşnice. Şi totuşi ceia ce caută omul, ceia ce urmăreşte cu sete nestinsă în ardoarea lui de a cunoaşte, este numai o realitate unică şi adevărată, o cale de ajungere la această realitate şi la plăcerea supremă de a înţelege ceia ce vede. De aceia se consideră cunoştinţa enciclopedică drept o nevoie reală şi de neînlăturat a omului din toate timpurile şi mai ales din vremurile noastre, când setea de a cunoaşte şi dificultatea de a o astâmpăra sunt ridicate la maximum şi au devenit un apogeu. Şi această sete lămureşte apariţia formidabilelor Enciclopedii, în diferite limbi occidentale.

IZABELA SADOVEANU

Din Flautul de Jad

Traduceri din poezia chineză

DUPĂ ZECE ANI

Ce soartă! Unul la Răsărit şi altul la Apus.
Astăseară, însfârşit, după zece ani, ne-am întâlnit.
După ce-am băut şi-am cântat împreună,
Ce trist e să ne vedem atât de'mbătrâniţi!

ACASĂ, LA UN AMIC

In Apusul Soarelui, muntele pare că se depărtează
E frig, căsuţa albă pare şi mai săracă.
Câinele latră lângă poarta de lemn,
Cineva, întârziat, se'ntoarce-acasă, pe vânt şi zăpadă.

PASTEL DE IARNĂ

Gândul meu rătăceşte în jurul templului tău
Pinii şi bambuşii sunt acoperiţi de zăpadă îngheţată
Din când în când un bonz rustic apare,
Işi atârnă lanterna şi, tăcut, se culcă.

PE UNDE AI SĂ TRECI?

Pe fluviul Sin, între ramurile de bambus,
Sboară cucul cu aripile mătăsoase.
Pretutindeni, aburii fluviului îşi întind pânzele.
O, scumpul meu! pe unde ai să treci ca să vii?

AL. T. STAMATIAD

M. Zoscenko

Furt la o cooperativă

Hoţie există la noi. Dar parcă a devenit mai rară. Unii dintre hoţi au izbutit să se pună la curent cu vremea, şi nu mai fură. Pe alţii nu-i satisface... prada ce li se oferă. Iar alţii, ne mai găsind proprietari şi milionari, şi-au schimbat clientela... fură dela Stat.

Dar furturile nu se mai săvârşesc azi ca în trecut. In prezent numai un dobitoc fură fără să înţeleagă spiritul contemporan. Mulţi au înţeles toate tainele acestui spirit şi şi-au însuşit tendinţele cele mai noui.

Nu de mult timp s'a săvârşit un furt la cooperaţia noastră. In dosul acestui furt veţi putea vedea concepţia aproape filozofică a furturilor de azi. De aceia vi-l dau de pildă.

Iată cum s'au petrecut faptele.

Cooperaţia:... o cooperativă, un magazin. Bineînţeles ticsit cu marfă. Raţe — pentru export; somon — nu se ştie pentruce; carne de porc; brânză. Asta dintr'ale mâncării. Dar mai sunt şi ciorapi de damă; piepteni; şi multe alte obiecte.

Toate acestea sunt îngrămădite din belşug şi se oferă din vitrină trecătorilor. De aceia nu este lucru de mirare că ele au atras atenţia cuiva.

Pe scurt vorbind: cineva s'a introdus — noaptea — în magazin şi şi-a făcut de cap.

Dar paznicul care dormise la poartă nu băgase nimic de seamă.

— Intr'adevăr, mi s'au arătat nişte visuri în această noapte, însă n'am auzit nimic suspect, — spuse acesta plin de spaimă, — când a fost descoperit furtul.

Alerga prin magazin, se agăţa de toată lumea şi se ruga să nu fie amestecat în afacere.

Administratorul îi spune:

— Vina ta e mică. Că ai dormit, pentru asta, — se înţelege, — n'o să fii lăudat. Dar e puţin probabil să ţi se aducă vreo acuzaţie. Aşa că, nu te speria, nu se incurca şi nu enerva pe vânzător cu tânguelile tale. Du-te acasă şi împlineşte-ţi somnul.

Dar paznicul nu pleacă. Stă şi-şi face sânge rău. Mai ales îl mâhneşte faptul că s'a furat aşa de multă marfă.

— Asta, — spunea el, — nu pot s'o înţeleg şi pace. Am totdeauna somnul uşor — şi-mi întind picioarele dealungul porţii. Nu se poate să se fi scos — peste mine — doi saci cu zahăr. Asta mi se pare ciudat.

— Ai dormit dus, canalie, — zise administratorul. E de necrezut cât de mult s'a şterpelit.

— S'a şterpelit mult?... Asta nu se poate... Mă trezeam.

— O să dresăm imediat un procesverbal şi o să vedem ce fel de gurăcască eşti. Cât de mare pagubă ai pricinuit Statului.

Şi au început să scrie procesul-verbal în prezenţa miliţiei.

Au înşirat cifre. S'au făcut socoteli. S'a evaluat paguba. Şi câte altele.

Bietul paznic da numai din mâni, gata-gata să plângă. Pe faţa lui se citea cât de mult sufere conştiinţa lui de cetăţean, cât de mult compătimeşte el Statul pentru paguba suferită, şi cât de înjosit se simte din cauza somnului său.

— Nouă puduri de zahăr rafinat. O sută şaizeci de pachete de ţigări. Două duzini ciorapi de damă. Opt legături de cârnaţi, — dictează administratorul la procesul-verbal.

El dictează, iar paznicul sare ca ars după fiecare cifră.

Deodată se aude glasul casieriţei:

— Din casă s'au şterpelit bonuri de 132 ruble. Trei creioane chimice şi foarfeca.

La aceste cuvinte paznicul a început să mârie şi să dea din picioare. Se vede că din pricina pagubei enorme omul ajunsese în culmea mâhnirii.

Administratorul, martor al acestei frământări, se adresă miliţienilor:

— Luaţi de aici pe paznicul acesta! Ne deranjează cu guiţatul lui.

— Ascultă, nene, — spuse sergentul paznicului, — du-te acasă. O să fii chemat, când va fi nevoie.

In acelaş timp contabilul strigă din camera din dos:

— Aici de perete era agăţat fularul meu de mătase, acum nu-l mai găsesc. Vă rog să luaţi notă de asta, o să fiu despăgubit.

— Ticălosul! — se auzi glasul plin de indignare al paznicului. Nu i-am luat fularul. Şi opt legături de cârnaţi?... Asta e bătaie de joc! S'au luat numai două legături.

Şi în mijlocul tăcerii care a urmat acestor cuvinte, paznicul continuă:

— Dracul să vă ia! Mărturisesc. Eu am furat. Dar eu sunt un om relativ cinstit şi sunt profund indignat de o asemenea ticluire a procesului verbal. N'am să îngădui să se scrie lucruri de prisos.

— Cum asta? — întreabă sergentul.

— Asta înseamnă, nene, că tu te-ai introdus în magazin.

— Ei bine, da. Eu m'am introdus. Dar nu m'am atins de bonuri şi foarfecă, nici de fularul acela blestemat. Am luat, — dacă vreţi să ştiţi, o jumătate de sac de zahăr, o duzină de ciorapi de damă şi două legături de cârnaţi. Atât şi nimic mai mult. N'am să îngădui să se facă o astfel de şmecherie sub scutul meu. Eu stau strajă intereselor Statului. Şi pe mine, ca om al sovietelor, mă revoltă ce se petrece aici, — cum se falsifică adevărul cu ajutorul numelui meu.

— Este posibil să fi greşit, — spuse administratorul. Dar o să controlăm. Aş fi foarte bucuros dacă s'a furat mai puţin. O să stabilim toate acestea la cântar.

— Vă rog să mă scuzaţi, am găsit bonurile într'un colţ al sertarului. Nu s'au luat bonuri. Dar foarfeca nu o găsesc, — se auzi glasul casieriţei.

— Am să scuip în ochi pe această neruşinată! N'am luat foarfeca. Ia cautâ mai bine, găsco, sau te scot acuşi din casă, — se răsti paznicul.

— Ah, aşa e, s'a găsit foarfeca. A căzut după cassă, şi a stat acolo, — se grăbi să constate casieriţa.

— Şi fularul s'a găsit. Era vârît într'un buzunar, — spuse contabilul.

— Iată care e părerea mea. Rectificaţi procesul-verbal, — interveni administratorul. Intr'adevăr, lipseşte numai o jumătate de sac de zahăr.

Dar această intervenţie nu-l mulţumi pe paznic. Plin de mânie se adresă administratorului:

— Fă socoteala la cârnaţi — holeră ce eşti. Sau nu mai răspund de mine. Eu am — dacă-i vorba aşa — o martoră, mătuşa Niuşa.

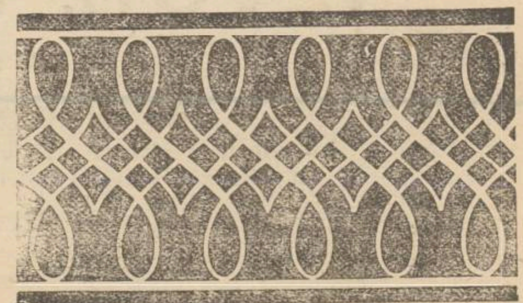
In cea mai mare grabă s'a făcut socoteala mărfii. S'a stabilit că lipsesc numai cele arătate de paznic.

Pe acesta l-au legat sergenţii de subsuori şi l-au dus la secţie. Şi pe mătuşa Niuşa l-au dus la secţie. Şi pe mătuşa lucrurile furate.

Aşadar, după cum vedeţi, — s'a furat preţ de un ban şi s'a adăugat de suori şi l-au dus la secţie. Şi pe mătuclene şi o anume concepţie filozofică. Iar fără aceasta, — se spune, — acum nu se mai poate. Fără concepţie fură, în zilele noastre, numai dobitocii, şi sunt repede prinşi.

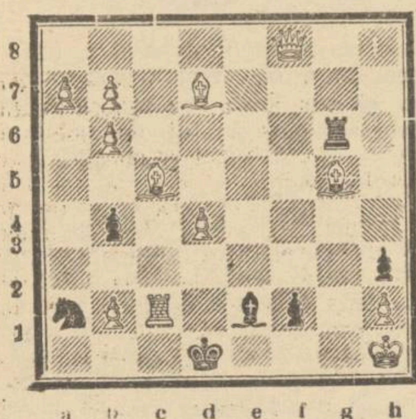
Aşadar, în această afacere viclenia şi-a luat în stăpânire drepturile. Şi câteodată până şi fraţii Kant şi Nietzsche par nişte căţei faţă de gândirea contemporană.

C. R.

Cronica șahului

UN STUDIU SPIRITUAL
W. KOROLKOW
Premiul I. Concurs Moscova

Alb joacă și câștigă

Alb: 12 piese. Rh1, Df8, Tc2, Nc5 și d7, Pa7, b2, b6, b7, d4, f7 și h2.

Negru: 6 piese. Rd1, Ca2, Nc2, Pb4, f2 și h3.

Soluția: 1. Td2+, Rc1! (La 1..., R×d2; 2. Dh6+, Re1; 3. f8D și câștigă). 2. Td1+!, R×d1; 3. Na4+, b3; 4. N×b3+, Re1; 5. Nb4+, Cc3; (Negru sacrifică piesele pentru a sili patul, din cauza poziției critice a Regelui Alb); 6. N×c3+, Rf1; 7. Nc4! (Nu 7. Nd5, Nf3+; 8. N×f3 pat!) N×c4; 8. Dc5, Nd3; 9. Db5!!, N×b5; 10. b8C!! (Orice altă piesă ar fi făcută, Negrul câștigă) Nd3!; 11. a8N!, Ne2; 12. c8T și câștigă.

APARAREA SLAVĂ SAU CEHĂ IN PARTIDELE JUCATE LA CAMPIONATUL LUMII

In toate cele 25 partide oficiale jucate la matchul dintre Dr. Alehin și Dr. Euwe, Albele au deschis numai cu d2—d4. In 11 partide Negrele au adoptat apărarea slavă. Atât Alehin cât și Euwe au adus îmbunătățiri acestei apărări, care e considerată de teorie ca una din cele mai bune.

După *1. d4, d5; 2. c4, c6* (Acest pion are menirea să întărească centrul, în locul pionului e, ceiace constitue caracteristica acestei apărări). *3. Cf3, Cf6; 4. Cc3* și acuma Negru are la îndemână mai multe continuări și anume: 4..., d×c4; 4..., Nf5; 4..., Db6; 4..., e6 și 4..., Ce4.

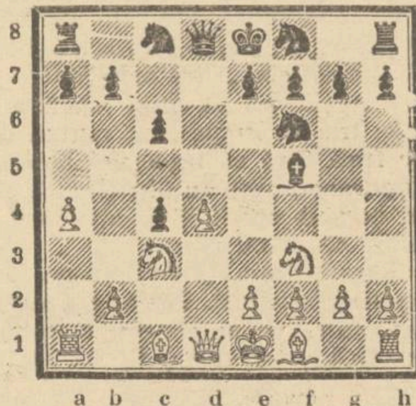
Cea mai bună continuare e 4..., d×c4. Din cele 11 partide, această variantă a fost adoptată în 9 partide.

In partida 3-a, Alehin cu Negrele a adoptat varianta închisă cu 4..., e6; 5. e3, Cbd7; 6. Nd3, Nb4; (Cu scopul de a opri străpungerea la e4. Altădată era obişnuit aici Ne7 sau d×e4). 7. 0—0, 0—0; 8. a3, N×c3; 9. B×c3, Dc7; 10. Cd2, e5! etc. cu joc egal.

In partida 6-a, pe care Alehin o consideră cea mai bună din match, el având albele a introdus după 1. d4, d5; 2. c4, c6; 3. Cc3, d×c4; mutarea nouă *4. e2—e4*. Desigur că această noutate a fost bine studiată de Alehin, căci a ajuns la câștigul partidei încă din deschidere. Până azi mutarea 4. e2—e3 era privită ca naturală, înaintarea însă la e4 era evitată pentru a nu da Negrului o țintă de atac. Așa în Gambitul Damei acceptat nu era recomandată continuarea: 4. Cf3, Cf6; 5. e4? b5; 6. a4, b4 etc., căci ducea la dezavantaj pentru Alb. La 4, e4, Euwe a răspuns tot atât de tăios cu 4..., e5 mutare care dă Negrului contra joc prin faptul că nu s'a jucat 4. Cf3. Dacă Negru ar fi continuat cu 4..., b5; 5. a4, b4; 6. Ca2, Cf6; 7. e5, Cd5; 8. N×c4 Alb și-ar fi recâștigat pionul cu joc mai bun.

Alehin a continuat după 4..., e5 cu 5. N×c4, e×d4; (după D×e4 atacul Albelor s'ar fi dezvoltat mai ușor, de ex.: 6. Db3, Dd7; 7. Ng5!, Cf6; 8. Cf3, Dc7; 9. 0—0—0 cu amenințarea: 10. N×f7+, D×f7; 11. Td8+ etc.) 6. Cf3!, (Așa dar după mutarea 6-a Alehin sacrifică un pion și o figură!) 6..., b5? (Euwe fiind surprins de noua variantă, în stare de nervozitate nu știa ce să răspundă, așa că a ales această mutare nenorocită. Cel mai bun răspuns după însăși declarația lui Alehin era aici: 6..., Nc5; 7. Ce5, d×c3; 8. N×f7+, Re7 sau 8. D×d8+, R×d8; 9. C×f7+, Re7; 10. C×h8, Ne6 etc. Iar dacă Alb joacă 7. 0—0 în loc de 7. Ce5 Negru poate continua dezvoltarea cu 7..., Cf6. Cu 6..., Ne6 în loc de 6..., b5? Negrul putea opri atacul însă Alb după 7. N×e6, f×e6; 8. C×d7 obținea un avantaj clar de poziție. De remarcat că mutarea 6-a a lui Alehin Cf3! este pointa întregei variante); 7. C×b5, Na6; 8. Db3, De7; 9. 0—0 și Negru este pierdut. De sigur că această variantă mai trebuiește călită, pentru a se vedea dacă e în adevăr bună.

In celelalte nouă partide s'a jucat fără variație: 1. d4, d5; 2. c4, c6; 3. Cf3, Cf6; 4. Cc3, d×c4; 5. a4, Nf5 (vezi diagrama).

Mutarea 5. a4 este știut că împiedică continuarea 5..., b5, căci după celebra partidă Reti-Lasker (Morawska--Ostrava 1923) care a continuat cu: 5. e3, b5; 6. a4, b4; 7. Ca2 Negru a căpătat avantaj prin presiunea pe aripa Damei, câștigând după aceia partida. S'au găsit totuși și continuări mai bune pentru Alb, însă această variantă este evitată din cauza complicațiilor la care dă naștere.

La Olimpiada dela Stokholm 1937 în partida Stahlberg-Euwe s'a jucat 7. Cb1 în loc de 7. Ca2 partida continuându-se cu 7... Na6; 8. Dc2, e:; 9. N×c4, N×c4; 10. D×c4, Dd5! etc.

In partida I-a din match, câștigată de Euwe cu Albele (după poziția din diagramă) s'a continuat cu: 6. Ce5, Cbd7; 7. C×c4, Dc7; (Cu această mutare se intră în varianta Kmoch care duce la un joc deschis și care a fost adoptată în multe partide de turneu) 8. g3, e5; 9. d×e5; C×e5; 10. Nf4, Cfd7; 11. Ng2, f6; 12. 0—0, Td8; 13. Dc1, Ne6; 14. Ce4! Până aici totul a fost normal. Mutarea 14. Ce4 care constitue o noutate, nu a lui Euwe ci a maestrului nordic Türn, a fost jucată pentru prima oară la Olimpiada dela Stokholm și era necunoscută lui Alehin.

In partida II-a, câștigată de Alehin cu Albele, după 6. Ce5, Euwe a continuat cu 6..., e7—e6 în loc de Cbd7, 7. Ng5, (Mai tăios e aici 7. f3, Nb4; continuarea 8. e4 ar fi o greșală căci Negru sacrifică Nebunul la e4, căpătând atac puternic. La Olimpiada dela Stokholm 1937 în partida Staldi-Pleci, Negru a jucat 8..., N×e4!; 9. f×e4, C×e4; 10. Df3, D×d4!; 11. D×f7+, Rd8; 12. D×g7?, N×c3+; 13. b×c3, D×f2+) Nb4; 8. C×c4, Dd5!; 9. N×g5, D×c4; 10. Dd2! și Alb are avantajul.

In partida IV-a, care a fost remiză, Alehin cu Albele după 6. Ce5, e6 a jucat 7. f3 o continuare mai logică decât 7. Ng5, căci Albul pregătește e2—e4 pentru a face inactiv Nf5. S'a continuat cu 7..., Nb4; 8. Ng5, (După 8. e4 ar fi urmat N×e4! cum am remarcat mai sus.) c5; 9. d×c5, Dd5; (De obicei se juca aici Da5, mutarea Dd5 este nouă și a fost indicată lui Euwe de maestrul argentinian Piazzini). 10. D×d5, e×d5; 11. e4! Cea mai energică continuare. Alb stă mult mai bine.

In partida XI-a care a fost tot remiză, Euwe cu Albele a jucat ca în partida II-a până la mutarea 7-a. A continuat cu 8. f3, h6; (Poziția prin intervertire de mutări a ajuns ca în partida 4-a. Acolo Euwe a jucat 8..., c5). 9. N×f6, g×f6; 10. C×c4, e5; 11. d×c5, D×d1+; 12. T×d1, Nc2! egalând partida.

In partida VII-a câștigată de Alehin cu Negrele, Euwe a adoptat la mutarea 6-a continuarea 6. e2—e3, care după părerea sa este ceva mai tare decât 6. Ce5. S'a continuat cu 6..., e6; 7. N×c4, Cbd7; (Până acum se juca aici Nb4; mutarea din text, face mai ușoară străpungerea la e4). 8. 0—0, Nd6; (Continuarea logică a lui Cbd7 căci Negru intenționează e5 împiedicând înaintarea pionului e3). 9. De2, Ce4; (Această mutare e mult mai tare decât Ng4, căci după 10. h3 urmat de e4 Alb vine imediat în avantaj). 10. C×e4, N×e4; 11. Cd2, Neg6; 12. e4, Nc7; (Această mutare pregătește atacarea pionului d4 prin Nb6). 13. Nb3; Această mutare a adus pe Alb în dezavantaj. Mult mai bine după însăși declarația lui Euwe era aici 13. Cb3 sau 13. d5.

AUREL LERNOVICI

A apărut:

IZVOR, Țara Salciilor

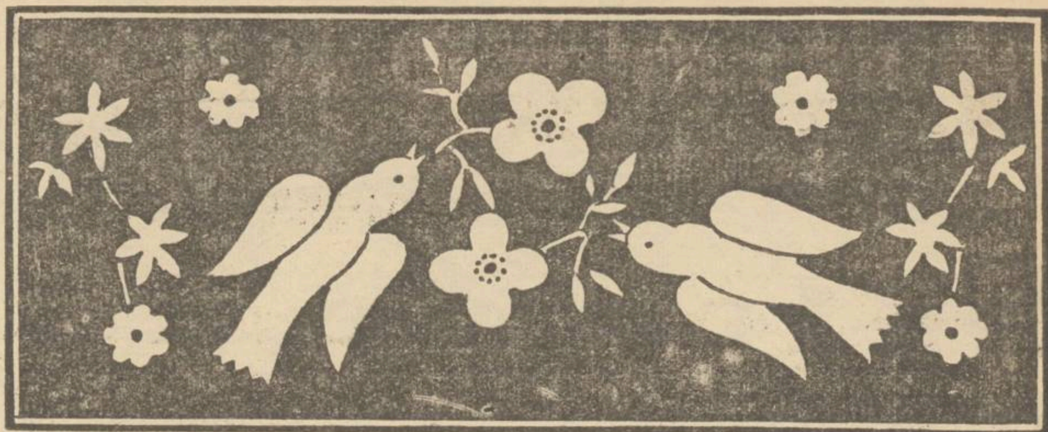
roman

de MARTHA BIBESCU

O minunată pictură a plaiurilor noastre.
Un admirabil poem al sufletului românesc.

Prețul unui volum Lei 90

Editura „ADEVĚRUL" S. A.

Actualități științifice

Noua expediție a lui Piccard

După ce a explorat cel dintâiu înălțimile stratosferice, profesorul Piccard are acum ambițiunea să coboare în adâncimile submarine.

Se știe că savantul american, profesorul Beebe, cu ajutorul unei sfere de oțel, denumită „batisfera", a reușit să descindă până la 900 de metri, sub nivelul mării. O asemenea excursiune comporta, firește, mari dificultăți, dată fiind presiunea enormă a apei la aceste adâncimi, întunericul ce domnește în această zonă și greutatea aprovizionării cu oxigen.

Profesorul Piccard speră să străbată o cursă de zece ori mai lungă decât predecesorul său. In acest scop, a făcut pregătiri îndelungate și a luat toate precauțiunile necesare. Vehiculul folosit va fi tot o „batisferă", asemănerului yankeu.
nierului yankeu.

Sânge radiat

In timpul din urmă, s'a aplicat cu succes în terapeutica medicală un procedeu clinic, constând în tratament prin propriul sânge al bolnavului. La anumite boale se injectează pacienților sângele lor, iar efectul acestei injectări poate fi amplificat dacă expunem în prealabil sângele unor radiațiuni.

Sângele este extras din vine, tratat în prealabil și apoi injectat în corp. Se obține astfel o transformare fiziologică, al cărui mecanism nu este încă bine cunoscut. Savantul german Bier susține că se realizează astfel o iritare a corpului care atrage, la rândul ei, o reacție automată. Astfel, se atenuiază unele simptome ale maladiilor rebele.

Pe de altă parte, s'a descoperit de curând că dacă sângele este supus razelor ultraviolete înainte de injectare, reacțiunea este deosebit de eficace. In locul unde se practică injectarea, nu se produce nici un fenomen de iritație. Această metodă e recomandabilă mai ales pentru liniștirea durerilor, pentru accelerarea vindecării rănilor, a inflamațiilor cronice, la astmă, exeme, sciatică și alte nevralgii.

Mirosul radiumului?

In regiunea La Bine Point din Canada arctică s'au descoperit de curând zăcăminte de pechblendă, care — după cum se știe — e foarte bogată în elemente radioactive ca uranium și radium. Indienii indigeni susțin că au ajuns la această descoperire, călăuzindu-se, numai după simțul mirosului. Ei afirmă că de multă vreme atmosfera din acest ținut emană un miros special, pe care îl atribue prezenței zăcămintelor de radium în pământ. Totuș, populația albă nu putea percepe în aceste condițiuni nici un fel de miros special. Indienii au mers mai departe în această direcție. Ei au indicat un punct la lacul Beaverlodge, la vreo 150 de klm. spre sud, unde acest miros putea fi pus în evidență. Un explorator, ținând seama de aceste indicațiuni, a însemnat punctul în chestiune și a găsit într'adevăr în acest loc un depozit de pehblendă.

E drept că știința susține că atât radiumul, cât și gazele radioactive sunt inodore. E probabil însă că aproape toate zăcămintele radioactive conțin urme de gaze sulfuroase. Dealtfel, vizitatorii băilor de radium cunosc bine acest miros caracteristic.

Rezultă deci că, fără să atribuim Indienilor din Canada facultăți mistice sau daruri de rabdomanți, putem totuș admite că posedă un simț al mirosului mai ager decât acela al albilor și că în realitate, ceeace au mirosit ei nu e chiar radium, ci gazele care însoțesc acest prețios metal.

Graiul albinelor

Savantul german, profesorul K. von Frisch din München, în urma unui examen aprofundat al vieții albinelor, a ajuns la concluzia că aceste insecte atât de muncitoare, comunică între ele printr'un graiu special, alcătuit dintr'un soiu de... mișcări coreografice.

Prin asemenea „dansuri", o albină cercetașă, care a descoperit o pradă bogată, poate transmite această veste tovarășelor ei lucrătoare. Multă vreme, oamenii de știință credeau că albinele recunosc florile care le alimentează, călăuzindu-se după culori sau miros. Faptul este în parte adevărat. Totuș, principalul mijloc de comunicație constă într'un dans ciudat, pe care insecta îl execută în interiorul stupului. Pe calea aceasta, ele anunță unde poate fi culeasă mierea.

Adesea trec ceasuri întregi și câteodată chiar zile, până ce se descoperă un izvor bun de alimentare. Când însă o albină a găsit polenul, numeroase altele — chiar câteva sute — apar la țintă într'un timp extrem de scurt. Și toate aparțin aceluiaș stup ca și cercetașa.

Profesorul von Frisch a stabilit că oridecâteori începe să înflorească o nouă specie de flori, ea este imediat descoperită de o albină cercetașă, care se încarcă cu polenul prețios și sboară acasă. Ajunsă în stup, ea comuncă imediat descoperirea făcută, executând un fel de horă cu pași mici împiedicați, odată spre dreapta, odată spre stânga, cu multă putere și adesea, timp de un minut în acelaș loc. Alte albine se îngrămădesc în jurul ei, manifestând un vizibil interes. In urmă, ele se năpustesc afară din stup și aproape într'o clipită le poți găsi la izvorul de miere.

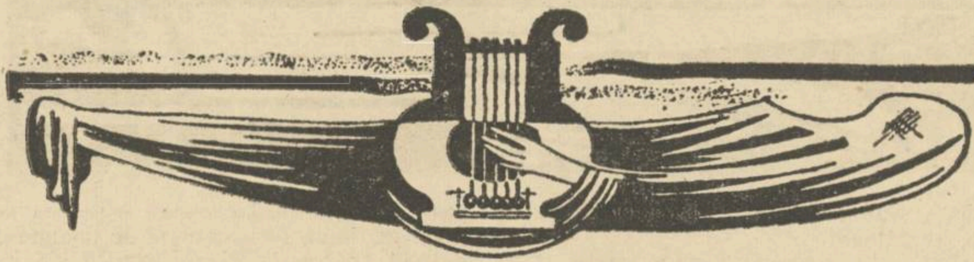
Mișcările pomenite mai sus reprezintă un semnal, pe care l-au adoptat albinele. Albina indică astfel mirosul floarei ce conține nectarul. Atunci, tovarășele ei, însemnându-și acest miros, îl caută, sburând în afara stupului în toate direcțiile. Mai mult încă, albina descoperitoare se reîntoarce la izvorul de nectar și difuzează un alt miros, realizat printr'un organ al simțului de pe abdomenul ei, care conduce pe celelalte lucrătoare.

Ing. I. S.

Din zilele și gândurile mele

de CONSTANȚA MARINO-MOSCU

IV

Plouă de două zile și două nopți, mărunt și îndărătnic; tot cerul e ca o pânză cenușie, bine întinsă, fără dungă și încrețituri. Vrăbiile sburătuesc din copac în copac și numai cioarele, jelindu-se parcă de vremea rea, se ridică până deasupra stejarilor și iar se 'ntorc croncănind în desiș. Cât de lungă și tristă ar fi ziua asta cu maștiha aproape și cu tata la Iași, ori la Cernăuți! și ce plăcută mi-i schimbarea vremii alături de el, între cărțile mele și caietul care stă acum pe birou — și-mi pare uneori că este sufletul meu, smuls din întuneric și tăcere și deschis ori când în fața lui.

De mult n'am mai văzut pe tata atât de vesel și'n bunătatea și filotimia ce i-o știam. Adineaori a venit în iatacul meu și frecându-și mâinile mi-a spus: „Bună ploaie, Catincuță! asta se coboară până în inima pământului"... Am poruncit să nu mai sape țiganii la iezătură, că-s murați, sărmanii, până la os. Am spus lui Andrei să-i cheme la Curte și Costache să le facă un borș și o friptură de porc. Marghioalei i-am zis să de dee o balercă de vin. După masă să se adune cu femeile, băeții și fetele lor; și colo sub șopronul cel mare, să cânte, să joace, iar celor bătrâni am să le dau titiun și lulele, ca să tăinească mulțămiți. Oare nu-s și ei oameni și făpturi de ale lui Dumnezeu?

Nu, nu vine Siretul ca să'ndiguim iazul până 'n preajma lui".

După masă, în sofa, am jucat cu tata **concina**, am câștigat doi galbeni, și, după ce s'a îndrepta vremea un drum și două zile la Cernăuți. Fiecare ceas din viața asta atât de simplă, îmi dă partea lui de mulțumire și are neînchipuit înțeles... Cât s'a hodinit tata, am cetit din „Atala" și pe urmă ne-am scoborît în șopron. Țiganii robi jucau și cântau, unii dintre ei atât de înfocat și alții cu atâta jele, încât s'ar fi putut crede, că ei cântau în cel din urmă ceas.....

Spre sară, s'a ivit geană * dinspre răsărit și asta-i semn de vreme bună. Joi mă duc cu tata, la Cernăuți. Aș vrea parcă să opresc timpul în loc și să mai trăiesc odată ceasurile pe care le-am trăit.

Cu câtă grijă să nu mă vadă Maștiha și nici spioanele ei, mă strecuram, în fiecare dimineață, în țintirim ** ca să pun unt-de-lemn în candelă și să-i duc mamei flori proaspete la mormânt.... Cine a știut sau a bănuit vreodată câtă durere pricinuia simțirii mele taina nefirească, și care, totuși, era o păvază amintirii scumpe, ce n'aș fi putut îndura s'o aud trecută prin părerile ei. Astăzi i-am umplut iar candela și floriie, încă umede și vii, le-am reîmprospătat cu crengi de rozetă, cu garoafe și cu trandafiri. Dacă Dumnezeu îmi îngădue să mă mai bucur de ceva pe pământ, simt că putința îngrijirii mormântului mamei și sănătatea tatei îmi sânt cele mai mari și sfinte dorinți.

Cât de bine mă simt astăzi! Dar, tare mă tem.... Intr'o zi mi-a dat o țigancă străină în cărți și mi-a spus:

„Să'nsămne, Măria ta, că orice bine pre mare, e înspre rău, și pre mult-rău, bine 'nsamnă, la vremea lui"....

27 August 1855.

Asară, după masă, a sosit dela Iași un curier grabnic. Maștiha e greu bolnavă și-l chiamă pe tata. El a cetit; și fără a spune vre-o vorbă, mi-a întins hârtia. M'am uitat la el și s'a uitat, lung și tăcut, la mine; și-a rezimat capul în cot și într'un târziu, ca deslegat de un singur gând, a spus:

— Trebuie să mă duc. Ii singură pe lume și dacă-i așa cum scrie neamțul nu se știe ce se poate întâmpla!...

Tata pornește mâne dimineață și mi se strânge inima când mă gândesc la drumul lui. Să ferească Dumnezeu ca tot binele zilelor din urmă... (Mă bat peste gură și'n gând mă rog tuturor sfinților s'alunge, din mintea mea orice gând prevestitor de rău. Ca să nu rămân singură, tata trimite la Crâng, să cheme pe administratorul Schnabl și pe nevasta lui. A poruncit ca trei vatavi și Constantin, pușcașul, să străjuiască toată noaptea la Castel. Mie mi-a dat un corn de vânătoare și un pistol încărcat și a pus pe Dima să'ntărească sârma tuturor clopotelor de afară și dela bucătării. Mai tare mă tem de ce i s'ar putea întâmpla tatei în drum, noaptea prin păduri... Pendula din sală a bătut de douăsprezece ori și eu, d e grijă, nu pot adormi. M'aș duce la tata să-i spun că merg și eu la Iași, astfel i-aș lua frica de care nu vorbește, dar pe care o văd bine în toate măsurile ce le ia pentru paza mea.

Dar dacă Maștiha a găsit numai pricina asta, ca să-l cheme și ea să mă știe singură și amenințată de tot ce s'ar putea întâmpla în Castelul singuratic dela Știubeeni? Ce nouă durere i-aș pregăti, dacă aș stărui să-l însoțesc; și ajunși acolo, el i-ar vedea furia pe care Maștiha niciodată nu și-a putut-o stăpâni. Și dacă în adevăr e bolnavă gre.., în voia lui Dumnezeu să se ducă tata și eu rămân aici.

28 August 1855

Tata a venit dis de dimineață în iatacul meu și mi-a spus cu simțitoare grijă în glas:

— Am poruncit lui Schnabl să doarmă în biuroul meu și nevastă-sa, ca să nu te stinghirească în iatacul tău, a dormi în sală, pe o canapea ce-a pune-o alături de ușa ta.

Vătavii, câte doi, vor păzi toată noaptea. Și să nu te temi, Catincuță, că, slavă Domnului, nimănui n'am făcut rău, aici, pe moșiile mele, țăranii și chiar robii au fost întotdeauna mai slobozi în datoria lor, și mama ta a fost cea mai bună îngrijitoare a tuturor.

Am să stau la Iași trei patru zile și voiu vedea ce-i de făcut. Dacă doctorul de acolo nu-i găsește leacul; ca nu cumva să creadă că n'o caut și n'am voe bună s'o îngrijesc, am s'o trimit, cum s'a putea cu o maică nemțască la Lemberg. Și acu să rămâi cu bine, Catincuță și să ne vedem sănătoși".

Am îmbrățișat pe tata, i-am sărutat amândouă mânile și m'am scoborît la scară unde trăsese landoul cel mici și însoțitorii cu câte două pistoale și un cuțit în brîele ghintuite, își așteptau stăpânul, așezând sipetul cu haine și lada cu merinde pentru drum, păturile și mantălile de vreme rea. La un chiot al surugiului, care rotea biciul, pe sus, atingând apoi crupa cailor rotași, landoul porni, lăsând în urmă dâre pe prundiș, pustiul și golul, pe care, chiar în clipa aceia, le-am simțit.

Ca să mă iau, poruncesc să se așeze de cu ziuă nemții în sală și'n biurou. M'am dus să mă plimb pe aleia dela iaz și cu toate că vremea era bună și soarele începuse a-și face loc printre nori, tot mi s'a părut trist și mohorît. Ca să nu mai aud sunetul clopotelor dela landou, care mă urmăreau pretutindeni, iau ghitara, dar degetele mi se opesc pe strune care-mi par a fi aspre și înnodate în toată lungimea lor. Cu sufletul greu trec prin sală și schimbarea mică ce s'a făcut mi s'arată ca o răsturnare a ordinei întregi. Aș fi pus pe loc să se așeze cum a fost; dar tata așa voise și nu puteam face altfel; nu ies niciodată din cuvântul lui. Mă'nchin și mă rog să-i ajute Dumnezeu s'ajungă cu bine la Iași. Nemțoaica, în graba ei de a-mi ține de urât, vine sus și cu o mie de plecăciuni și fals surâs parcă și-ar culege vorbele ca pe niște flori colbăite de pe marigne de șanț. O trimet cu o poruncă bucătarului ca să mă pot închide în iatac.

29 August 1855

După noaptea de veghe și sbuciumul de eri, am dormit neîntoarsă până la zi... Nemțoaică, cu aceleași plecăciuni și silnic surîs, a venit în iatacul meu să mă'ntrebe ce ar avea de făcut... Am trimes'o în sufragerie să lucreze la horbota ce i-am văzut-o eri pe canapea.

Mâne se'mplinesc șase ani dela moartea mamei și vreau să-i fac o pomenire mare, la care am să adun pe toți săracii din Crâng și din Știubeeni. Am chemat adineori bucătarul și i-am poruncit să tae un porc și un mânzat. Costache mi-a spus că ar fi prea mult; dar eu vreau să fie pomana cu îndestulare și să mai împărțesc și altor oameni din sat.

Cred că la vremea asta o fi dat Dumnezeu să fi ajuns tata cu bine la Iași. Oare ce să fie acolo? Ar fi mai de ales să fi mințit Maștiha decât să fie cu adevărat bolnavă greu, și bietul tata, slab cum este să sufere de mila ei și, pe deasupra, să mai aibă și grija trimiterii la Lemberg.

După ce-am poruncit felurile de mâncare și colivele, am trecut pe la lemnărie și am spus lui moș Iordache să mai alcătuiască alte trei mese pe lângă cele ce le avem. Am trimes o căruță la târg s'aducă cele trebuincioase și lumânări. Pitarului i-am poruncit să facă trei cuptoare de pâne și patru de colaci. Zece care vor porni la noapte din Știubeeni ca s'aducă preotul și pe cei chemați la pomenire din Crâng. Mai am să trimet fetele la biserică să frece icoanele de argint, să mături, să spele lespezile și să puie sfeșnice în pălămari.

Mă duc la seră să aduc oale cu flori, ca să le pun înaintea icoanei Maicei Domnului, (icoană dată de mama bisericii din Știubeeni).

Mâne au să se tragă clopotele de trei ori: Dimineața, la pomenirea din biserică și dela mormânt; la amiază și la ceasul patru când a fost mama îngropată în țintirimul bisericii chiar. De când a murit biata mama, numai în anul întâi, după moarte, când încă nu venise maștiha, i s'au făcut slujbe și parastase, cum se cuvenea; dar, decând îi aici nu s'au mai păzit soroacele, cu toate că tata, în fiecare an, la vremea asta încerca să facă pomenirea după datină și îmbelșugat. Parcă o aud ce zicea anțărț: „Oare am venit în Cetatea asta, ca la treizeci August al fiecărui an să plâng pe răposata dumneaei, să garnisesc colivi și'n pustiul Știubeenilor să nu văd decât robii și s'ascult cucuveicile din turn?" Tata și-a încrețit fruntea, a tăcut, a poruncit să înhame la faeton și, fără a spune unde se duce, a lipsit trei zile din Știubeeni. De atunci, s'au făcut numai slujbe la biserică și s'au împărțit parale la câțiva săraci de pe moșii.

30 August 1855

Amintirea mamei mi-i atât de vie, încât astă noapte, gândindu-mă la ziua înmormântării, am avut o vedenie, cași când ar fi fost aevea, a tot ce s'a petrecut. Am văzut-o pe mama, palidă și tristă cum era în boală, întinsă acum în sicriu. Pe tata l-am văzut împietrit și ghemuit pe un fotoliu, la capul ei și i-am auzit urletul de durere, când i s'a spus că trebue să se ridice moarta pentru prohodul din biserică. Adus de spate, cu pas șovăit, tata ducea năsălia cu moșu Enache și cu alți doi boeri din Dorohoi, și când a trecut pe poarta Castelului, dinspre parc, s'a oprit și era gata să cadă. A fost prins în brațe de un om din sat. Ca atunci, am auzit „Veșnica pomenire" și m'am trezit, tot ca atunci, în pat, dar neîncurajată, ca'n ziua aceia, de câțiva cunoscuți dela Dorohoi, de Balașa care mă freca pe mâni și de Marghioala care-mi punea comprese reci la cap. Săptămâni și luni de-arândul am simțit mirosul smirnei de câte ori mă gândeam și astă noapte l-am simțit pătrunzându-mi adânc până'n suflet...

Mă 'nchin și mă duc la biserică. Vreau să fiu singură și să mă rog lui Dumnezeu pentru hodina sufletului mamei; să fac candela și să presor flori pe mormânt.

30 August 1855 (noaptea).

Nu-mi pot spune mângâierea ce am avut astăzi pomenind pe mama, cum i se cuvine și cum inima mea de mult o cerea.

Șir de care au sosit, cu preotul și oamenii dela Crîng. Ograda era plină și trecând în grabă printre pâlcuri, am auzit crâmpeiu de vorbă: „Stăpâna noastră milostivă" pe care n'au uitat-o până acum.

După pomenirea din biserică, în sunetul clopotelor, în nouri de smirnă și cu lumânări aprinse, — Crîngul și Știubeenii, cu doi preoți în fruntea mulțimii, ne-am dus la mormânt unde s'au făcut alte rugăciuni. Femeile satelor au înfipt smocuri de „nemuritoare", de busuioc, de mentă și de calapăr în grilajul mormântului și eu l-am acoperit tot cu cei din urmă trandafiri. Am văzut atunci pe mama, odihnindu-se într'-un leagăn de flori... Cu Schnabl am împărțit la mormânt colivă și colaci și apoi ne-am întors la castel în a cărui ogradă erau întinse mesele pentru cei chemați. După blagoslovenia praznicului, am stat printre săraci și robi până la ceasul când, acum șase ani, a fost înmormântată mama. Am îngenunchiat cu toții și în tăcerea copleșitoare în care nu s'auzea decât ciripitul vrăbiilor și rugăciunea preoților, am adus în gând prinos de mulțumire Atotputernicului, de a-mi fi înlesnit pomenirea mamei și ajutorul pe care l-am împărțit săracilor în bani. Spre sară, mi-am luat rămas bun dela oameni și m'am retras în iatacul meu, unde, departe de ochii lumii, mi s'au revărsat toate lacrimile, zăgăzuite'n suflet până acum.

31 August 1855.

Schnabl a fost astăzi la mine și cu mult încunjur mi-a spus că un curier dela Iași, trecând pe aici ar fi adus vestea, dela Căpitănie, precum că alaltăeri a fost la Iași înmormântarea nevestei boerului Baltă! Să fie, oare, vorba de ea? Noi n'avem alte rude la Iași...

Bietul tata! Ce i-ar fi fost scris să mai vadă! Da' mari-s puterea și minunile lui Dumnezeu! De murea aici ar fi trebuit să fie îngropată în țintirim...

Dar dacă a murit Maștiha, de ce n'a trimes tata un curier? Ca să nu-i am grija? Dacă-i adevărat, Dumnezeu s'o ierte! Oare să trimet la biserică să se tragă Clopotul? Nu, n'ar fi bine, că, dacă nu-i „de mort", rău prevestește glasul lui... S'aștept.

Dar până când să mai aștept? Imi fac fel de fel de închipuiri ce se leagă ca un mănunchiu cu gândul că tata, deși înconjurat de cunoștinți, e singur acolo și eu n'am putința să-i spun în întâmplarea asta tot ce aș vrea și tot ce-ar trebui. De n'aș avea hârtia și pana oare în clipa de față și de atâtea ori, cui m'aș destăinui și'n care alt suflet mi-aș revărsa prea plinul sufletului meu?

Din pricina Maștihii, — Dumnezeu s'o ierte, dacă a murit — am trăit acești din urmă cinci ani necontenit depărtată de tata și acum, când mi-i aproape, parcă nu îndrăsnesc ori când să-i spun tot ce gândesc și ce simt... Sânt ca un câne crescut de stăpân, credincios lui și rătăcit de multă vreme, ce s'apropie de două labe de omul spre care instinctul îl mână până ce-l recunoaște, i se gudură și-i linge mâna care niciodată nu l-a bătut. Nu se știe ce va aduce timpul. Vremea lungă schimbă oamenii... Scriu vorbind cu mine, scriu ca să mă mai iau și pentru ca la judecata mea față de mine, să-mi dau sama de când am făcut bine și'n ce am păcătuit.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

*) Geană: cer limpede, în mică porțiune.

**) Țintirim: cimitir, în dialect moldovenesc.

(Urmează).

Citiți

Inălțarea la cer

Roman

de Demostene Botez

Editura „Adeverul"

Din iubirile Cleopatrei

Cei vechi nu numai că l-au cunoscut cu desăvârşire pe Amor, dar lor le revine şi gloria de a fi avut asupra lui o viziune perfectă şi de a fi cultivat sentimentul acela al frumuseţii ideale cu atâta artă, încât noi, cei de azi, rămânem uimiţi în faţa statuilor lăsate de ei, aşa ca şi în faţa poemelor lor nepieritoare.

Respectul celor antici pentru frumuseţea feminină lasă mult în urmă respectul modernilor. Elena, soţia nefericită a lui Menelau, e ştiut câtă desnădejde a semănat în sufletul celor două popoare care se luptară zece ani pentru ea, pierzându-şi pe cei mai bravi eroi. Cu toate acestea, în faţa frumuseţii ei, toate necazurile se spulberau şi la trecerea ei bătrânii troieni se sculau urmărind-o cu priviri înduioşate şi iertând-o de toate năpăstuirile care se abătuseră asupra patriei odată cu răpirea ei.

Dar nu numai frumoasa Elena face epocă în istoria antică. Iat-o şi pe Cleopatra, regina Egiptului, stăpânind secolul în care trăeşte. S'a spus că dacă nasul Cleopatrei ar fi avut altă formă, şi faţa lumii ar fi fost alta. Chiar dacă aceasta este numai o butadă, totuşi în ea rezidă un adevăr. E neîndoios că această regină voluptuoasă a exercitat asupra epocii sale o înrâurire covârşitoare. Viaţa ei întreagă, nebuniile ei, destrăbălările ei, sfârşitul ei misterios aţâţă încă curiozitatea şi imaginaţia, chiar şi pe a celor mai blazaţi dintre noi. De aceea ne vom opri puţin asupra vieţii acestei stele africane.

. . . .

Urmărind istoria Cleopatrei, citeşti parcă o legendă din O Mie şi Una de Nopţi. Episoade aci sângeroase şi groaznice, aci poetice şi încântătoare, trăsături, aci romantice până la extravaganţă, aci simple până la naivitate. E o istorie plină de muzică şi de ciocnet de cupe, plină de flori, de suspine şi de sărutări. Prin frumuseţea ei, l-a adus la picioarele sale pe Caesar, învingătorul lumii, înhămându-l ca pe un sclav la carul ei. Adoraţiunea acestuia pentru ea a fost împinsă până acolo încât el i-a aşezat statuia în templul lui Venus din Roma, alături de aceea a zeiţei frumuseţii; nebunia lui pentru ea a mers până acolo încât i-a legitimat un copil care bănuise că s'a născut din legătura lor efemeră.

După ce steaua acestuia a apus şi este asasinat în Senat, veni rândul unui alt meteor al Romei să cadă la picioarele ei. De astădată e Marcus Antonius, acela pentru care mângâerile ei valorează mai mult chiar decât imperiul lumii. Şi într'adevăr, după ce el o părăseşte şi vine la Roma, nu mai poate rămânea aici. Dorul de Sirena Nilului îl cheamă înapoi şi atunci lasă tot: glorie, imperiu şi chiar viaţa mai târziu, pentru această Venus a Africei.

Dar acestea au fost iubirile mari ale reginei Cleopatra. Câte altele, capricii de-o zi, de-o noapte sau de-o oră, n'au rămas în umbră. In cele ce urmează vi se povesteşte una dintre acestea, după Theophile Gautier.

O săgeată misterioasă

Pe un pat somptuos de aur, cu picioare în formă de labe de balaur, stă tolănită o femee, rezemându-şi leneşă pe o pernă capul ei mai mult decât încântător. Ea pare absentă la tot ce se petrece în juu-i şi şi-a fixat undeva în gol privirea pentru care atâţia din bărbaţii epocii ei şi-au pierdut capul. E regina Cleopatra, întruchipare de frumuseţe divină, chip adorabil, cu trăsături atât de ideale, încât nici sculptorii şi nici pictorii n'au mai avut nimic de adăogat la el din imaginaţia lor.

In apropierea ei stă Charmion, sclavul favorit, care o răcoreşte pe regină mişcând pe deasupra capului ei un evantail mare din pene de ibis, iar o sclavă tânără stropeşte cu apă mirositoare jaluzelele de trestie lăsate la ferestre.

Regina are pe cap o chivără uşoară de aur, de sub care iese un păr mai negru decât o noapte fără stele, lăsându-se în plete lungi şi bogate pe umerii ei marmoreeni. In jurul gâtului ei alb şi neted sclipeşte un fel de guleraş, din pietre preţioase, braţele-i goale şi rotunde îi sunt strânse de şase brăţări de aur, iar mâna-i mică, cu degete lungi şi perfecte, îi este împodobită cu un inel lat, cu o piatră reprezentând cărăbuşul sfânt. Ea e cu atât mai turburătoare cu cât şi conturul formelor ei perfecte îi e trădat de rochia de in,

albă şi vaporoasă, cu care e îmbrăcată în acest moment.

Cleopatra se'ntoarce pe-o parte şi pe alta, agitându-se pe patu-i de odihnă ca şi cum ar fi în prada cine ştie cărei preocupări.

„Te 'năbuşi în această cameră, zice ea. Chiar dacă zeul focului şi-ar fi aşezat foalele aici, cred că n'ar fi fost atât de cald!"

Şi întorcându-şi către Charmion frumoşii ei ochi negri, ea continuă: „Ah! Charmion, oftă ea, cât mă plictisesc! Mereu acest cer de un albastru azuriu care mă obsedează! Mereu, în jurul meu, aceşti sfincşi groaznici, aceste simboluri înspăimântătoare, aceste monumente gigantice care mă înfioară clipă de clipă. A fi regina unei asemenea ţări, Charmion, e ca şi când ai fi îngropată de vie.

„Şi barem, dacă, pentru a-mi alunga urâtul pe care mi-l strecoară în suflet cele înconjurătoare, mi s'ar cuibări vreo patimă în inimă sau dacă aş avea vreun folos de la viaţă. Barem dacă aş iubi pe cineva sau ceva, sau dacă aş fi iubită! Dar nimic din toate acestea şi iată de ce mă plictisesc. O rază de iubire numai, şi acest Egipt secetos şi posomorît mi s'ar părea mai încântător decât Grecia, cu zeii ei de ivoriu, cu pădurile ei de leandri şi cu fântânile ei ţâşnitoare".

Charmion, închipuindu-şi că o regină n'ar fi avut de ce să se plângă, surâse neîncrezător. „Dar aceasta nu trebue să fie un motiv de mâhnire, o consolă el pe regină, căci oare nu fiecare din privirile pe care le aruncaţi străpunge orice inimă, ca săgeţile de aur ale însuşi zeului Amor?"

„O regină, reluă Cleopatra, poate şti ea dacă ceeace se iubeşte în ea este diadema de pe frunte-i ori fruntea ei? Ea e o figură augustă şi sacră care este adorată în genunchi, însă fără a fi iubită, întocmai ca şi statuia unei zeiţe. Aş vrea să mi se întâmple ceva nou, o aventură ciudată, neaşteptată..."

Tot vorbind aşa, regina se ridică molatecă şi, sprijinindu-se de braţul sclavului ei, se apropie de fereastră, de unde îşi aruncă privirile peste valurile albastre ale Nilului. O boare uşoară dinspre malurile bătânului fluviu îi umplu pieptul cu miros de plante de apă. Trestiile se leagănă fâşiind şi îngânându-şi culoarea lor verde cu albastrul florilor de lotus.

Priveliştea e minunată. Cleopatra visează, cerând zeilor o plăcere nouă, o senzaţie necunoscută. Natura ascunde atâtea mistere nepătrunse şi ei, reginei, atât de greu i se pare că-i trece ziua. A încerca otrăvurile cu sclavii, a pune gladiatorii să se lupte cu tigri, a gusta fel de fel de licori ameţitoare, toate acestea i se păreau acum ocupaţiuni zilnice searbăde şi comune...

Deodată regina fu smulsă din vis de un şuet care-i trecu pe lângă ureche. In pervazul de cedru al ferestrei se clătină înfiptă proaspăt o săgeată. Cleopatra e gata să leşine, Charmion se apleacă peste fereastră. Nu mai zăreşte însă decât un ochiu de spumă pe apa fluviului, în dreptul ferestrei. Se repede atunci la săgeată. Ciudat! Ea e înfăşurată într'un sul de papyrus pe care stau scrise aceste cuvinte: „Vă iubesc!"

„Vă iubesc", repetă Cleopatra, mototolind nervoasă între degetele-i albe şi prelungi bucata de papyrus, iată vorbele pe care le doream. Ce suflet m'a înţeles, care geniu ascuns mi-a ghicit oare atât de bine dorinţa?"

Apoi Cleopatra ia deodată o hotărîre: „Să vină capul vâslaşilor, porunci regina, şi să'nceapă numaidecât urmărirea cutezătorului care a aruncat această săgeată!"

Trecură ca la două ore. Capul vâslaşilor se întoarse şi, tremurând ca varga de spaimă, dădu socoteală reginei de nereuşita cercetărilor întreprinse. Ea însă era atât de aprofundată, încât uită să-l mai pedepsească pe neiscusit cu luarea vieţii. Iar după aceasta, pentru a-şi mai schimba firul gândurilor, se îndreaptă spre baie cu sclavele sale.

Meïamoun

Cine este oare acest înnotător îndrăsneţ care se îndreaptă spre palatul Cleopatrei? El se lasă cu băgare de seamă în josul fluviului, furişându-se de minune prin desişul de trestie. Nici Leandru n'a înnotat cu atâta curaj spre turnul din Sestos, unde îl aştepta frumoasa Hero, preoteasa zeiţei Venus, gata să-i verse pe cap parfumuri ca să-i alunge mirosul de mare şi de furtună.

Nu e oare acest temerar cel care acum câteva clipe cuteză să arunce spre palatul reginei o săgeată cu peană, purtătoare a unei declaraţiuni de dragoste?

Intr'adevăr, e chiar el şi anume vestitul Meïamoun, vânător de lei şi îmblânzitor de cai sălbateci. E un tânăr de douăzeci de ani. Corpul lui are în acelaş timp graţia frăgezimii unei fete tinere şi vigoarea muşchiulară a lui Hercule. Părul lui e lucitor de negru, iar privirea are strălucirea şi fixitatea ochilor de erete, semn de caracter tenace şi de energie neînfrântă.

Meïamoun o iubea pe regina Cleopatra. Cum i se strecurase această iubire, ce ar putea-o explica? Deabia o văzuse pe Cleopatra de departe, la ceremonii, de abia îi zărise umbra la o oarecare fereastră a palatului şi totuşi de atunci, lui Meïamoun viaţa începu să i se pară un chin. De aceea el ţinea cu orice preţ să sfârşească odată, fie că ar cădea sub iataganul eunucilor, fie că pentru aceasta şi-ar pierde trupul şi sufletul în ghiarele leilor. Pe cei mai năprasnici zei ai Egiptului, el jurase că va fi amantul Cleopatrei, măcar pentru o zi, măcar pentru o oră.

După ce scăpase acum de urmăririle capului vâslaşilor, el se îndreptase spre palat. Câtva timp stătu ascuns în apă dealungul zidului ale cărui picioare de marmoră erau scăldate de fluviu, iar după aceea se opri înaintea unei deschideri pe unde apa dădea năvală vâjâind. Işi dădu drumul înăuntru şi dispăru. Pe aici era tocmai un canal boltit care conducea apa din Nil la băile Cleopatrei.

Acum era ora precisă când Cleopatra trebuia să sosească la bazinul de marmoră al cărui fund presărat cu pulbere de aur dădea apei o scânteiere ca de diamante. Ea rămânea aici chiar ore întregi, în umbra răcoroasă pe care o făceau tufele de mimoză, de roşcovi şi de lămâi din jurul bazinului.

Regina în bae

Cleopatra mergea alături de sclavul ei favorit, sprijinindu-se de braţul lui. Un voal uşor, aruncat în grabă peste goliciunea trupului ei sculptural, îşi îmbina minunat culoarea lui roză cu culoarea pielii ei. Când ea se opri o clipă în picioare pe prima treaptă de marmoră a bazinului, stând într'o atitudine plină de graţie şi de mândrie, frumuseţea ei arătă şi mai turburătoare, şi mai regească. O clipă, voalul îi alunecă la picioare şi frumuseţea aceasta putea fi adorată în toată splendoarea ei.

Dar Meïamoun, unde era el?

Cât de neghioabă e firea! Atâtea obiecte însensibile se bucură din plin de favoruri pe care nu le simt, dar care pe un amant l-ar transporta de fericire. Cât de invidiat e vântul care se poate juca când vrea cu o şuviţă de păr parfumat sau poate săruta oricând buze a căror senzualitate ar fi un elixir pentru amantul care ar dori să le atingă. Cât de invidiată e apa care se prelinge pe un corp adorat, a cărui goliciune pentru un amant ar fi misterul suprem al iubirii. Şi câte alte fericiri cari se pierd în indiferenţa obiectelor care se bucură de ele!

Cleopatra îşi băgă mai întâi în apă un picior până la gleznă, iar după aceasta coborî câteva trepte. Până la genunchi, până la mijloc, până la piept, până la umeri, şi apa se juca acum cu toate comorile acestei frumuseţi regeşti. Părul Cleopatrei, resfirat pe apă, i se întindea în urmă ca o mantie regală. Pentru a-şi adăoga o distracţie mai mult, ea se lăsa la fundul bazinului şi umplându-şi pumnii cu pulbere de aur, când ieşea la suprafaţă o risipea aruncând cu ea în cele câteva sclave care o însoţeau. Alteori ea se agăţa de balustrada de deasupra bazinului şi, legănându-se, aci îşi ascundea, aci îşi descoperea giuvaerurile ei fizice, arătându-şi când spatele-i frumos arcuit, când toate tainele ascunse al întregii ei frumuseţi, ca Venus atunci când ieşi din valurile mării.

Tocmai însă când jocul reginei în bae era în toi, iată că ea scoase un ţipăt mai ascuţit decât al Dianei când aceasta fusese surprinsă de Acteon într'o situaţie asemănătoare. Zărise printre frunzele arbuştilor din jurul bazinului pupila arzătoare a unui ochiu care era aţintit spre ea.

E uşor de ghicit. Era Meïamoun care, tupilat după frunziş, se desfăta cu periculoasa fericire de a o privi pe regină în bae. Cu toate că până acum el arătase o îndrăzneală uimitoare, totuşi de astă dată, ţipătul Cleopatrei îi trecu prin inimă mai rece decât lama unei săbii. Eunucii se repeziră numai decât cu lăncile în mâini, gata să-l străpungă, îndreptându-se spre pâlcul de arbuşti unde Cleopatra le arătase că Meïamoun stătea furişat şi ghemuit. Ei erau cât pe-aci să-l dea gata cu acea nepăsare crudă şi stupidă care-i caracterizează pe eunuci, dar Cleopatra, care între timp îşi aruncase în grabă pe ea un voal din lână fină, interveni şi le făcu semn să-l aducă la ea pe prizonier. Ajuns în faţa reginei, Meïamoun căzu în genunchi, întinzând spre ea mâini rugătoare.

„Eşti oare vreun asasin plătit de Roma? Ce-aveai de gând să faci prin aceste locuri sacre, unde bărbaţii n'au ce căuta?", întrebă Cleopatra cu o voce imperioasă.

Sinceritatea şi lealitatea, care erau întipărite pe figura lui Meïamoun, păreau însă atât de adevărate, încât Cleopatra îşi schimbă deodată negrele-i bănueli şi fixă asupra tânărului Egiptean priviri mai puţin aspre şi mai puţin îndârjite. Şi abia atunci ea văzu că avea în faţă un bărbat într'adevăr frumos.

— Atunci, ce gând te-a împins într'un loc unde nu puteai găsi decât moartea? întrebă din nou regina.

— Vă iubesc! murmură Meïamoun în neştire.

— Aha! se dumeri Cleopatra, sgâlţâindu-l de braţ cu o mişcare bruscă, tu eşti acela care ai aruncat săgeta cu sulul de papyrus. Pe zeul iadului, dar iată un ticălos de cea mai neînchipuită îndrăsneală. Abia acum te recunosc; de mult timp te-am văzut dând târcoale palatului pe care-l locuesc... Aha! îţi trebue o regină şi fără îndoială că te-aştepţi să fii răsplătit?

— Regină, răspunse Meïamoun cu chipul brăzdat adânc de melancolie, nu mă luaţi în râs. Sunt un smintit şi-mi merit moartea. Fie-vă milă şi puneţi să mă omoare. Fără voi la ce mi-ar mai folosi oare viaţa? Vă iubesc!...

— Ei bine, vei fi satisfăcut: vei muri! reluă Cleopatra. Te-ai hrănit cu un vis prea nebun şi ai crezut că într'o zi regina te va iubi. Totuşi ceeace tu ai crezut cu neputinţă se va îndeplini. Aş putea pune să fii omorît astăzi, dar nu vei muri decât mâne. Viaţa ta pentru o noapte! iată ce vreau. Nu mă vei numi, cred, crudă dacă totuşi după aceasta te voi arunca în neantul dela care te întârzii cu o noapte. Haide! nu mai sta la picioarele mele! Ridică-te şi dă-mi mâna să intrăm în palat.

Iubire şi otravă

Orgia atinsese culmea. Cleopatra voia să-şi copleşească victima, ameţind-o într'un vârtej de voluptăţi. Pentru Meïamoun, chiar dacă ştia ce-l aşteaptă, moartea va veni astfel pe nesimţite, furişându-se neobservată şi neînţeleasă printre atâtea plăceri, aşa gândea Cleopatra.

Erau în sala de ospăţ, de proporţii enorme şi babiloniene. In jurul lor coloane gigantice, săpate în hieroglife şi sfincşi de bazalt cu privirile chiorâşe. Bolta de deasupra lor, care reprezenta cerul albastru pe o friză înstelată, se sprijinea pe spatele unor elefanţi de bronz, prin trompele cărora ţâşnea apă mirositoare. Pe mese erau grămădite mâncărurile curioase ale ospeţelor antice: ţipari îngrăşaţi cu carne de om şi mâncăruri cu creeri de păun şi cu carne de mistreţi, îmbuibaţi cu păsări vii, iar în craterele împodobite cu cununi de trandafiri spumegau vinuri renumite de Creta, de Massica şi de Falerno.

Meïamoun, îmbrăcat ca un rege oriental, într'un halat înstelat din pânză de in şi cu o mantie de purpură, stătea pe un tron de aur lângă Cleopatra, şi cu capul lăsat pe umărul reginei, îşi trăia cel mai frumos vis din viaţa lui. Fericirea aceasta i se putea ceti pe faţă, deşi ea era tot atât de neagră cât i se părea de roză. Ce-avea a face restul? Destul că acum el gusta câ-

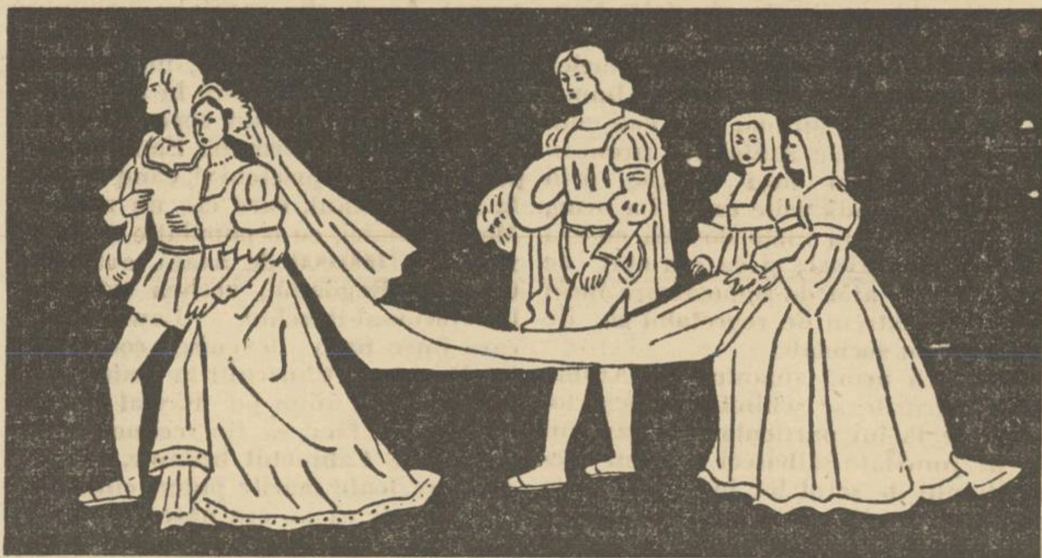
Continuare în pag. 14-a

Principesa pe Radziwill

UNICA DRAGOSTE A EMIRULUI FAYSAL

S'au împlinit patru ani dela moartea Emirului Faysal, monarhul oriental care a jucat un rol considerabil în istoria politicii de după război. Documentul ce urmează arată sub o lumină neașteptată această viață, revelând importanța unei aventuri de dragoste în viața lui Faysal și prin aceasta, în cele mai mari evenimente diplomatice.

●

Faysal, șeful arab care a murit în Elveția la 18 Septembrie, — acum patru ani — era considerat de toți ca un om superior; atât Londra, cât și Parisul se temeau de turburările pe care dispariția lui subită le putea produce nu numai în Irak, dar și în toate Statele înconjurătoare. Era singurul om dotat cu pestigiul necesar, pentru a menține ordinea în impetuoasa populație a Arabiei.

Faysal cel îndrăzneț era fiul șerifului Hussein, șef al sfântului oraș Mecca și fost câtva timp rege al Hedjazului din Arabia — regat pe care îl pierdu aproape tot atât de repede pe cât îl cucerise.

Faysal s'a născut în 1885 la Taif, lângă Mecca și, după obiceiul țării, a fost dat în grijă, încă din frageda-i copilărie, triburilor arabe, care trebuiau să-i dea o creștere după tradiția Beduinilor nomazi. Aci, între oameni pe cât de sălbateci, pe atât de bravi, copilul căpătă înclinări mistice, cu care rămase până la sfârșitul vieții. Păstră întotdeauna o atât de puternică nostalgie a deșertului și a singurătății, încât în unele clipe era gata să părăsească toate realizările și toate ambițiile, pentru a se reîntoarce la viața liberă pe care o pierduse când se aștepta mai puțin.

Avea șapte ani când se produse evenimentul cel mare. In această epocă, guvernul englez, care se temuse întotdeauna mai mult sau mai puțin de influența lui Hussein în Arabia, îl chemă pe acesta la Constantinopol și-l obligă să se stabilească aci.

Faysal, care-l întovărășea pe tatăl său în acest exil, a fost cucerit repede de farmecul specific al Istanbulului. Insuși aspectul orașului trebuia în mod fatal să impresioneze un copil entuziast și să-i producă impresii de neuitat, a căror influență asupra destinului lui au fost mai mari, poate, decât ar fi putut el singur să-și dea seama. Turcia este întotdeauna interesantă, chiar în epocile de liniște absolută, destul de numeroase în epoca de care e vorba aci. Era în permanență ceva de contemplat, de observat, sau de învățat; admiratorilor naturii, această țară le rezerva plăceri cu care nimic pe lume nu se putea compara. Mai întâi, totul era straniu, apoi atâtea amintiri glorioase se țeseau în istoria țării, încât imaginația unui copil sensibil și visător, cum era tânărul Faysal în momentul în care familia sa veni să se stabilească pe malurile Bosforului, nu putea să nu fie impresionată.

In această țară, diferită de oricare alta, în care chiparoșii și mirtul abundă, și unde trandafirii înfloresc aproape tot anul, ajungi să consideri lucrurile și oamenii dintr'un punct de vedere particular. Și Faysal copil, Faysal adolescent, Faysal ajuns la maturitate, căpătă repede, atât în ceia ce privește morala cât și politica o concepție diferită de ceia pe care învățătorii săi beduini se sforțaseră să i-o impună. Deșertul cunoaște războaiele, omorul, dar rămâne refractar intrigilor. La Constantinopol, în timpul anilor care precedaseră marelui război și căderii Imperiului Otoman, aceste intrigi frecvente turburau întreaga atmosferă.

Deșertăciunile dominau și nu era de mirare că se făceau eforturi disperate pentru a se zmulge Imperiului Otoman ,tot ce i se putea lua. Cum se credea că țara e condamnată să piară într'un termen apropiat, fiecare căuta să prade cât poate.

In astfel de condiții era natural ca Faysal barbarul să se lase cuprins de visuri de cucerire, visuri în care licărea speranța realizării unei mari Impărății arabe independente, care să continue tradiția Profetului Mahomed și să redea orașului Mecca prestigiul pierdut.

In aceste visuri era vie speranța de răzbunare a trecutului, Arabii nerecunoscând niciodată dominația Turcilor. Se știa că Faysal nu se împrietenise cu tineretul și că-și petrecea cea mai mare parte din timpul liber cutreerând străzile și vizitând moscheele din Constantinopol, iar când nu învăța acasă, era întâlnit în împrejurimile unui sanctuar al vechiului oraș, la moscheea din Eyub, în cimitirul Scutari, în grădinile care înconjurau celebrul Sulemany, sau în marele cimitir din Pera, colțul cel mai pitoresc dintre toate vestigiile bizantinismului. Ii plăcea să se așeze pe un mormânt de marmoră albă, sub un chiparos întunecos, și, contemplând frumusețea Bosforului, să mediteze vreme îndelungată.

Intr'o după amiază de vară, simțindu-se trist ca de obiceiu — avea o fire melancolică — se lăsă cucerit de calmul și pacea „Marei câmpii a Morților". Era în acest loc ceva ce-i plăcea. Găsea aci, în lipsă de resemnare, calmul necesar momentelor în care neputința de a lupta contra unei fatalități inexorabile îl supăra. Privea distrat apele liniștite ale Bosforului când, deodată, atenția îi fu atrasă de o fetiță de vreo 12 ani, desigur europeană, așezată pe un mormânt, nu departe de piatra pe care se odihnea și el. Era un copil încântător, cu ochi minunați căprui, cu părul castaniu căzându-i pe umeri — era moda timpurilor — și cu un corp svelt. Părea să fie singură de tot și să aibă o supărare. Ascultând de o impulsie pe care mai târziu o numi „fatalitate", Faysal se apropie de ea, și o întrebă dacă o poate ajuta cu ceva; fetița-i răspunse că nu se putea, că se simțea întotdeauna tristă când venea în cimitir, pentrucă bătrâna ei servitoare era înmormântată sub piatra pe care era așezată:

— Ea era atât de bună, — adăugă dânsa, — și nimeni nu m'a iubit, nimeni nu mă va iubi ca ea.

Faysal, care avea 17 ani, era gata să-i spună că în curând pretendenții vor fi numeroși. Ar fi vrut să i-o spună, dar ceva îl împiedică. In loc de aceasta, se așeză lângă ea, îi vorbi și află că Anita — acesta era numele fetiței — era unicul copil al unui tată englez și al unei mame rusoaice. Părinții ei muriseră amândoi, iar ea locuia la o mătușă care nu-i arăta nici un fel de afecțiune; soțul acesteia era atașat la Ambasada britanică. Această căsnicie era lipsită de copii, și fără să o facă să sufere, nu o făcea fericită, deaceia era întotdeauna mulțumită când putea să scape de acasă și să caute un refugiu în cimitirul din Pera, unde era înmormântată bătrâna ei servitoare, moartă de doi ani.

Convorbirea continuă. La rândul lui, Faysal, uitând de firea sa rezervată și de recomandațiile tatălui său, se oferi copilei ca să-l cunoască. Ea era foarte inteligentă pentru vârsta ei și aproape îi puteai vorbi ca unui om mare. Pentru prima oară în viață, tânărul Arab cunoscu prietenia în care te poți încrede și putu să-și împărtășească bucuriile și durerile. Despărțindu-se, proaspeții prieteni își făgăduiră să se regăsească în acelaș loc și în curând Faysal și fetița care-i apăruse pe neașteptate în drumul vieții sale, binecuvântau aceste întâlniri care se reînoiau în fiecare săptămână. Deveniseră mai mult decât prieteni: tovarăși, împărtășind ambiții, speranțe și gânduri; și asta ani de-arândul, până în clipa în care Anita deveni o fată încântătoare, în ochii lui Faysal cea mai frumoasă între toate.

Tânăra fată înflorea, dar Faysal nu se gândise la iubire în cursul întâlnirilor cu Anita, care deveneau din ce în ce mai dese. Cum ea era creștină, iar el credincios musulman, Faysal știa că nu putea fi vorba de căsătorie între ei. Dar mai știa că, mai curând sau mai târziu, ea trebuia să se mărite cu un bărbat din rasa ei și de credința ei și că el va recădea în singurătatea totală din care-l scosese dânsa.

Anita își făcuse intrarea în societatea creștină din Constantinopol, sau, mai exact, din Pera. Fusese foarte admirată la toate balurile și recepțiile unde apăruse, dar ea nu părea să dea atenție numeroșilor pretendenți care îi făceau curte. Fără să-și dea seama, Faysal îi intrase în viață.

Intr'o seară, — la o ambasadă străină — ea-l observă printre ceilalți invitați, rezemat de o coloană; el o contempla cu atenția încordată; niciodată nu-l văzuse cu o astfel de expresie. Impinsă de un sentiment de care se miră mai târziu, se îndreptă spre el.

— Nu vrei să mă inviți la acest vals? — îl întrebă ea.

— Dar nu pot dansa, Anita, — răspunse Faysal. — Musulmanii nu dansează niciodată cu femei creștine.

Fata deveni palidă ca o moartă. Parcă s'ar fi rupt ceva în ea, ceva care o anunță că fusese jucăria unei iluzii, a unui vis din care, în fine, se trezise.

— Imi pare rău, — spuse ea. — Uitasem. Iartă-mă, n'am s'o mai fac.

Vioae și sprintenă, ea se depărtă.

La următoarea lor întâlnire, atitudinea ei se schimbase și vechiul sentiment de încredere care existase între ea și Faysal se risipise. Rămase confidenta de altădată, dar o umbră se strecurase între ea și tânărul Arab.

In tăcerea duelului care urmă între cele două ființe, bărbatul s'a arătat a fi cel mai slab. Căutase să pătrundă și ceiace descoperise în fundul inimii sale îl speriase. Știa acum că o iubea pe Anita, cu dragostea pătimașă și sălbatecă pe care numai oamenii primitivi o pot cunoaște; dar mai înțelese că e descendentul direct al Profetului, că avea o misune de îndeplinit și că pentru iubirea unei femei nu putea sacrifica șansele de restaurare a unui regat arab, în deșertul în care domniseră strămoșii lui. Momentul prielnic venise: puterea sultanilor turci era în declin; revoluția și destituirea lui Abdul-Hamid se anunțaseră. Nimeni nu o știa mai bine decât Faysal, care era afiliat partidului „Tinerilor Turci" și nimeni nu o știa mai bine decât Anita, care era confidenta proectelor, speranțelor și temerilor sale.

Putea el oare, în aceste condiții, să rupă cu ai săi, putea el să ceară unei creștine a-i deveni soție? Și singura posibilitate a o avea pe această frumoasă tânără, era, o știa prea bine, să o facă soția sa. O noapte întreagă insomnia îl chinui. Când zorile apărură prin perdelele ferestrei sale, simți că lupta fusese peste puterile lui: era învins.

In după masa aceleiași zile, era în locul unde avea obiceiul să se întâlnească cu Anita, în picioare, lângă mormântul bătrânei servitoare, pe care o iubea atât de mult. In timp ce o aștepta pe Anita, un gând îi trecu prin minte: „Ce loc straniu pentru o întâlnire de dragoste: un cimitir și un mormânt."

Nu așteptă prea mult. Anita apăru câteva clipe mai târziu, superbă ca întotdeauna. Dar ochii ei minunați reflectau o tristețe adâncă. Foarte calmă și stăpână pe sine, ea-l ascultă pe Faysal în tăcere. Uitând tot ce nu era dragostea sa, el o implora să-i devină soție.

Pe când rostea el aceste cuvinte solemne, fata se sculă, își puse mânile pe umerii tânărului și se uită lung în ochii lui, ca și cum ar fi vrut să-și fixeze pentru totdeauna în memorie figura sa. Aplecându-se, îi atinse fruntea cu buzele.

— E în zadar, în zadar, — murmură ea. — Nu putem nimic împotriva fatalității, dar vom rămâne întotdeauna prieteni, voi fi întotdeauna pentru tine mai mult decât oricine pe lume. De măritat însă nu mă pot mărita cu tine.

Poate că nicăeri în lumea întreagă nu există atâta bârfeală ca în Constantinopol, încât relațiile amicale ale strălucitului Faysal și ale frumoasei Anita nu puteau rămâne multă vreme secrete. Colonia străină din Pera, mai ales, care se interesa de tânăra fată, invidia averea bogatei moștenitoare, comenta fără indulgență atenția asiduă cu care o înconjura tânărul Arab — una din personalitățile de frunte ale Islamului — și se întreba cum avea să se termine această idilă.

In fine, scandalul — căci era unul — ajunse la urechile lui Hussein Sherif, tatăl lui Faysal. Acesta nu era un om care să închidă ochii cu una cu două. Fiul lui reprezenta nu numai propriile sale speranțe și ambiții ci și cele ale Arabiei întregi, ale acelei Arabii care nu aștepta decât o ocazie pentru a scăpa de sub dominația sultanului turc. El nu putea tolera legătura dintre fiul său și o femee creștină. Deaceea el îi dete ordin să vină și-l făcu să se însoare cu vara sa, prințesa Sharie Huzayna.

Spre marea mirare a tatălui său, tânărul nu se împotrivi de loc. Era prea amărît de refuzul cu care răspunsese Anita marelui său sacrificiu. Poate că o neagră presimțire îl făcea să se supună voinței tatălui lui. In ori ce caz, o respecta, și fără să o revadă pe Anita, se lăsă să fie căsătorit cu vara-sa.

In ajunul nunții, el avu însă o surpriză, la care nu s'ar fi așteptat niciodată; îi fu predată o scrisoare din partea aceleia pe care o iubea încă. Era foarte scurtă și nu conținea decât expresia urărilor pe care i le făcea pentru noua lui viață; dar câteva cu-

Continuare în pag. 6

vinte dela sfârşit aveau să schimbe cursul evenimentelor:

„Ar fi pentru mine o mare consolare dacă ţi-aş putea spune adio. Te voi aştepta azi după masă în locul obişnuit, în cimitirul cel mare din Pera".

Şi Faysal se duse în cimitir cu inima strânsă şi tremurând, ca şi cum ar fi fost un copil, nu un bărbat. Dealtfel nu avea decât 21 de ani. şi — cu toată gravitatea lui de Arab — putea fi scuzat că acţiona cu impetuozitatea tinereţii. Alergă deci s'o întâlnească pe cea care-i ocupa în inimă un loc pe care avea să-l păstreze până la moarte. O găsi în picioare, lângă mormântul în care se odihnea bătrâna ei servitoare şi unde schimbaseră primele lor jurăminte de dragoste.

— Anita, — murmură el, — spune numai un cuvânt şi las totul. Uit totul. Te duc în deşertul care este al meu, şi unde vom fi fericiţi, departe de toţi cei ce vor să ne despartă.

— Nu, — spuse ea, — nu pot: nu vreau să fiu o piedică între tine şi destin. Toate speranţele poporului tău sunt în tine şi tu nu ai dreptul să-l dezamăgeşti. Ai o misiune de îndeplinit. Fii curagios, fii tare, fă-ţi datoria. Se apropie ziua în care populaţia Arabiei se va ridica proclamându-şi libertatea. In ziua aceia, tu trebue să fii prezent şi să lupţi lângă ea, pentru ea. Tatăl tău are dreptate. Trebue să te însori cu femeia pe care ţi-a ales-o. Dar ce are aface? Putem să fim mai departe unul pentru celălalt. In clipele grele, când vei avea nevoe de un sfat sau de un sprijin, te poţi bizui pe mine. Sunt a ta pe veci.

Timp de câteva secunde ei uitară totul. Doar dragostea lor era prezentă.

In ziua care urmă acestei întâlniri, Faysal-el-Hussein, descendentul profetului, era căsătorit cu mare pompă cu vara sa. Ei nu se iubeau, dar dragostea este ultimul lucru care intervine într'o căsătorie musulmană.

O existenţă nouă începu pentru tânăr: lipsit de prietenia inteligentă pe care i-o putea da Anita, se ocupă de politică, consacrându-i tot timpul. Partidul „Tinerilor Turci" începuse să facă vâlvă în jurul lui; Faysal deveni în curând unul din membrii cei mai de seamă. In clipa când, graţie eforturilor lui, bătrânul şi răuvoitorul Abdul-Hamid fu detronat, el era considerat ca un factor important în complotul a cărui victimă fusese sultanul.

Dar în curând el se sătură de ceiace numea o viaţă inactivă.

Când guvernul autocratic şi despotic răsturnat fusese înlocuit printr'un guvern mai liberal, tatăl său se întorsese la Mecca. Faysal luă comanda soldaţilor tatălui său, părăsi Constantinopolul şi se reîntoarse în oraşul său natal. Puţin mai târziu, Anita îl urmă.

Ea era tot atât de ambiţioasă ca şi el, poate mai ambiţioasă chiar; în plus, avea o mentalitate britanică; nimic surprinzător în aceasta, din moment ce tatăl ei era englez. Ea dorea ca Faysal să domnească peste Arabia sa natală, şi-şi dădea seama că aceasta nu era posibil decât dacă obţinea ajutorul şi protecţia unei mari puteri europene, doritoare de a slăbi autoritatea guvernului turc asupra supuşilor arabi şi sirieni. Şi oricând avea ocazia să-i vorbească lui Faysal despre proecte pentru viitor, Anita avea grijă să-i atragă atenţia asupra necesităţii de a rămâne în termeni buni cu Anglia şi conducătorii ei.

Intimitatea ei cu Faysal era cunoscută de multe persoane, fără ca aceasta să devină ceva evident, din cauza discreţiei lor. Cu toate acestea, intimitatea exista şi avea să aducă evenimente de cea mai mare importanţă. nu numai pentru Faysal şi pentru tatăl său, ci şi pentru întreaga Europă. Anita era o femee curioasă. Indrăzneaţă în ceiace o privea personal, prudentă de îndată ce Faysal şi fericirea lui era în joc. Il iubea cu pasiune, dar, clarvăzătoare, refuzase să-i devină soţie, cunoscând prea bine Orientul spre a ignora că, măritându-se cu el, i-ar fi ruinat întreaga carieră politică. Pe de altă parte, ea nu s'ar fi putut niciodată obişnui cu viaţa retrasă pe care ar fi trebuit s'o ducă. Avea nevoe de aer, de independenţă, vroia să fie liberă să facă orice. Ştia că, devenind soţia lui Faysal-el-Hussein, ar fi fost nevoită, dacă nu chiar să poarte vălul, cel puţin să renunţe la toate obiceiurile de libertate. Constantinopolul nu se deosebise niciodată prin austeritatea moravurilor şi, în colonia străină din Pera, lumea se mulţumea să surâdă, să dea din cap, când numele Anitei era pronunţat, dar nimănui nu-i trecuse prin gând să-i închidă uşile casei. La urma urmei, nu exista nicio dovadă că era amanta lui Faysal; şi ea era atât de frumoasă, şi atât de seducătoare încât ar fi fost extrem de regretabil să fie exclusă din societate.

Când îşi urmă amantul în Arabia însă, lucrurile se schimbară. Deşertul are morala lui particulară şi oamenii — pe jumătate sălbateci — erau nemulţumiţi de şeful lor îndrăgostit de o tânără creştină. Situaţia lui Faysal devenea dificilă şi nu se ştie ce s'ar fi întâmplat, dacă nu survenea o mare schimbare: declaraţia războiului mondial. In timpul memorabilei luni August 1914, Faysal cantona în Asia cu trupele sale. Işi dete îndată seama de şansele pe care le avea şi nu era el omul care să lase a-i scăpa ocazia.

Negocieri secrete fură aproape imediat întreprinse între el şi guvernul englez, negocieri în care Anita jucă un rol important; însfârşit în 1916 bătrânul Hussein Şerif acceptă să lupte contra Turcilor.

In momentul declaraţiei de războiu, în luna Iunie a aceluiaş an, Faysal era la Medina, în fruntea unui important număr de Arabi. Cu toate acestea, fu învins de Turci, care se comportară cu o cruzime extraordinară în represaliile acţiunii pe care o considerau, cu drept cuvânt, o rebeliune. Deprimat şi abătut, Faysal fu nevoit să se retragă în munţi.

Incă odată, Anita îi veni în ajutor cu un plan, pe cât de îndrăzneţ, pe atât de curajos: îi aducea disperatului tânăr un aliat foarte neaşteptat, în persoana faimosului Lawrance, autorul „Revoltei în Deşert".

Cei doi bărbaţi se înţeleseră imediat şi, în doi, elaborară un plan de acţiune căruia i-se datoreşte unul din capitolele cele mai emoţionante ale marelui războiu.

Faysal, care comandase trupele turceşti, cunoştea tactica lor; le cunoştea şi triburile încât, înrolându-le sub comanda propriilor lor şefi, ajunse să-i facă să uite vechile lor certuri. Cu ei urcă din nou, încet dealungul Mării Roşii, şi, un an mai târziu, reuşi să se unească, în deşertul Sinai, cu contingentele engleze care tocmai debarcaseră din Egipt, sub ordinele lordului Allenby.

Cu abnegaţie rară, îşi puse trupele la dispoziţia genralului englez; din acest moment, Arabii serveau de conducători şi de avant-gardă flancului drept britanic, care, fără ei, ar fi fost în pericol. Faysal înainta dealungul plajei estice a Mării Roşii, ceiace permise generalului Allenby să ia Ierusalimul şi să intre în Damasc. Arabii din această veche cetate nu mai puteau de bucurie când intră Faysal în oraş în fruntea Beduinilor săi şi ridică drapelul Arab pe palatul guvernamental din Damasc. El spera; şi Lawrance, care îl încurajase tot timpul şi care vedea în el cel mai puternic sprijin al influenţei engleze în Arabia, spera şi el că va fi încoronat rege al statului Syriei, nou constituit; dar politica interveni şi cu toate că fusese numit guvernator, dreptul de a fi proclamat rege nu-i fu recunoscut. Un tratat secret între puterile aliate dădea Franţei o mare parte din Mesopotamia şi visul mult dorit al lui Faysal, de-a uni Irakul, Siria şi toată Arabia, dela munţii Taurus la Oceanul Indian, acest vis frumos se risipi.

Cu toate că fusese proclamat rege al Syriei cu asentimentul Angliei, Francezii, sub ordinele generalului Gouraud, se îndreptară spre Damasc în vara anului 1920 şi-l expulzară pe Faysal, care nu avu decât timpul necesar să fugă, căutând un refugiu la Londra, complect descurajat.

Lawrance, care-i rămăsese prietenul cel mai devotat, era şi el acolo; tocmai scria faimoasa sa carte „Revolta în Deşert"; el e acela care veni în ajutorul conducătorului Arab detronat. Acesta din urmă îşi închipuise că Lawrance trecuse de partea duşmanilor săi, şi, la început, nu voia să-l vadă; dar Anita — care în acest timp luase singură drumul spre Anglia — era mai bine informată. Ea-i împăcă pe cei doi vechi prieteni şi, când răscoala ridică Irakul, care era un regat al Mesopotamiei, cu o populaţie de aproximativ 3.000.000 de Arabi, având de Capitală Bagdadul, vechea cetate a lui Harun-al-Raschid, — Lawrance — care între timp devenise consilierul lui Winston Churchill la ministerul coloniilor, îl numi pe Faysal rege al Irakului şi făcu să fie recunoscut nu numai de Cabinetul britanic, dar şi de către toate marile puteri europene.

Cu toate că nu era născut în Mesopotamia, regele Faysal era un şef arab şi alegerea lui ca monarh fu confirmată printr'un plebiscit, prin care 96% din populaţie votă pentru el; mandatul fu încredinţat Marei Britanii şi ţara începu să facă mari progrese. Prima sesiune parlamentară avu loc în 1925 adică după mai puţin de trei ani din ceasul în care Anglia acceptase principiul de independenţă al ţării.

Faysal trecea drept un om slab, considerat ca un instrument în mânile Angliei; dar înşişi detractorii cei mai înverşunaţi îi recunoşteau o individualitate marcantă şi un mare farmec personal. Ştia să-şi găsească oameni devotaţi şi fu descris de colonelul Lawrance, care făcu din el persoagiul principal al cărţii sale, ca un om cu o răbdare infinită, cu mare curaj, arzător şi de o energie sălbatecă, un om cu sentimentul onoarei foarte desvoltat.

Acest sentiment al onoarei îl supăra după ce destinul îl favorizase într'atât. Ştia că nu-şi făcuse datoria faţă de Anita, tânăra fată, care avusese o purtare minunată în tot timpul anilor în care, susţinut de ea, el îşi creiase drumul în imprejurări atât de grele. Dânsa fusese totul pentru el, şi-i sacrificase totul; iar acum, când el devenise rege, Anita, din dragoste pentru dânsul şi devotament pentru cauza lui, îşi compromisese propria ei situaţie, pierzând consideraţia semenilor ei.

Faysal era nemulţumit de acest lucru. Cavalerismul său se indignă de falşa situaţie în care o adusese pe femeia iubită şi începu să mediteze asupra felului în care ar fi putut să legitimeze legăturile lor, făcând-o regină. Ca musulman, o putea face; dar accepta-va ea oare şi ce aveau să spună supuşii săi? Soţia sa era, ca şi el, o descendentă a Profetului şi orice injurie adusă ei ar fi fost amar resimţită de toţi Arabii. Şi el avea un fiu care putea să dorească într'o bună zi să-şi răzbune mama. O femee europeană, cu caracterul Anitei mai ales, nu putea consimţi să ocupe un al doilea loc în casa lui; şi prietenii ei nu i-ar fi permis-o. Ce avea de făcut, ce putea face? In perplexitatea şi disperarea sa, el făcut o mare greşală: expuse întreaga situaţie Anitei şi îi ceru să decidă ea însăşi de viitorul lor. Tânăra fată răspunse cu multă tărie că, în nici un caz, ea nu consimţea să se mărite cu el. Ar fi să-şi provoace propria-i ruină, atât politică cât şi morală; şi ea-l iubea mult prea mult ca să vrea să-i facă vreodată un rău.

Acest conflict între un bărbat tare şi o femee nu mai puţin tare se prelungi săptămâni, luni şi ani, frângând inima Anitei şi periclitând sănătatea lui Faysal. El era iritat de ideia că o femee slabă putea să-i reziste şi de mai multe ori, în furia sa, era gata s'o sugrume. Fiind o iubită adorabilă, el ştia că ar fi fost o soţie minunată şi — mai presus de toate — avea nevoe de ea ca prietenă şi ca sfătuitoare. Cei din jurul lui observau că devenise mohorît şi tăcut; cauza acestei schimbări le era necunoscută. Ideia că o femee putea să exercite o astfel de influenţă asupra unui bărbat nici nu le trecu prin gând partizanilor musulmani ai lui Faysal şi căutau în zadar motivele schimbării atitudinii lui. El începu să piardă — — din cauza acestei schimbări — o parte din popularitatea pe care o avea asupra supuşilor săi. Lucrul acesta nu se întâmplă fără să preocupe pe funcţionarii englezi care-l observau pe rege, şi se temeau întotdeauna de tot ceia ce le-ar fi putut distruge realizările din Irak. Intr'adevăr Irakul nu era liniştit. Se dădeau necontenit lupte la frontiera asiriană şi când Faysal veni la Londra, în August 1933, i-se dete de înţeles că guvernul englez considera aceste turburări ca foarte grave. Se reîntoarse în grabă la Bagdad. Nu mai era decât propria-i umbră. Fu îndemnat să fie tare, de vechiul şi devotatul său prieten, colonelul Lawrance, care se retrăsese în ţara lui. Lawrance, ultima oară când îl văzuse, simţise că se rupsese ceva nemairegăsind în el bărbatul care meritase numele de Faysal cel Indrăzneţ. Inapoiată la Bagdad, Anita aştepta; încă odată el o imploră să-l asculte şi să rişte împreună cu el nemulţumirea pe care căsătoria lor ar fi provocat-o printre populaţia musulmană din Irak. El era atât de slab, atât de bolnav, atât de nenorocit, încât inima femeii fu mişcată şi, cedând, acceptă printr'o îmbrăţişare pasionată.

Conflictul dintre Irak şi Asiria era înscris în programul Societăţii Naţiunilor şi trebuia să fie discutat la întrunirea Adunării, în Septembrie. Se credea în general că în frunte cu Faysal, Irakul se va putea justifica de acuzaţia că a produs masacrele dela frontiera asiriană. Fără el era, bineînţeles, mai puţin uşor. Cu toate că era bolnav, regele părăsi cu avionul Bagdadul, pentru a veni în Elveţia. Ultima sa întâlnire cu Anita avusese un caracter solemn: o strânsese cu disperare la piept şi cu tot atâta disperare ea se agăţase de dânsul, ca şi cum ar fi ştiut că această îmbrăţişare era ultima. Din amândoi, femeea era cea mai curajoasă. Decizia ei era luată. Promisese iubitului ei să-i devină soţie. Cu toate acestea ştia precis că, dacă se ţinea de cuvânt, el îşi pierdea tronul şi că opera pe care o înfăptuise şi pe care o putea înfăptui în viitor era distrusă.

. . . .

Faysal se urcă în avionul care trebuia să-l ducă din nisipurile deşertului arab spre câmpiile înverzite ale Europei. De data aceasta putea să privească viitorul cu încredere, pentrucă ştia că, la întoarcerea sa în Bagdad, singura femee pe care o iubise va fi a lui, în ochii tuturor.

Dar, câteva ore după plecarea sa, Anita fu găsită moartă în apartamentul ei.

Regele ajunse la Berna sănătos în aparenţă şi bine dispus, cum nu mai fusese de multă vreme, cu toate că era îmbătrânit şi slăbit. Prea puţin îi păsa de această schimbare exterioară şi glumea pe această temă. Două zile mai târziu, făcu o excursie la Interlaken, şi, la întoarcere, găsi o telegramă. Păli citind-o dar nu arătă niciun fel de emoţie. In momentele cele mai tragice ale vieţii, în general, eşti calm şi Faysal avea o extraordinară stăpânire de sine. Dar la miezul nopţii se răspândi ştirea că regele era bolnav; era nevoe de un medic; regele era... pe moarte; regele.... murise.

Bineînţeles că circulară tot felul de svonuri. Nimeni nu putea înţelege cum un om, în aparenţă rezistent, putuse să moară în câteva clipe. Admiţând ipoteza unui omor, se făcu o anchetă, fără rezultat. Nimeni, chiar dintre demnitarii care urmaseră în Europa pe regele Irakului, nu bănuiră niciodată că Faysal cel Indrăzneţ murise pur şi simplu de durere.

Din englezeşte de

NELLY MOISESCU

Boris Kniaseff

Alhambra-Palace

— Ascultă, dragă, — mi-a spus într'o bună zi din săptămâna trecută un prieten oprindu-mă pe stradă — trebuie să mergi cu mine desară să vezi „Alhambra-Palace".

Era o dimineață umedă, cu lungi perdele de ceață albăstrie peste clădiri și circulația din centru.

— Știi că ești nostim? i-am răspuns uitându-mă cu ochiul cu monoclu la dânsul — decând vrai să mă târâi la spectacole de reviste, pe mine, care știi bine că nu apreciez nici picioare goale, nici șlagăre și nici costume cu „stârlici"?

Prietinul m'a apucat de braț, ținându-mă pe loc și mi-a suflat hotărît în față:

— Ai să mergi cu mine desară la Alhambra-Excelsior, dacă vrai să ne mai chemăm prietini.

— Dar...

— Ne-am înțeles? La ora nouă, în fața teatrului. Biletele mă privesc pe mine.

Ciuperci otrăvite

Când am intrat în sala capitonată cald cu lume de tot felul și m'am așezat în fotoliul comod, prietinul m'a privit c'un zâmbet făcându-se că nu-mi aude oftatul plin de reproș.

— N'ai să mori dintr'atâta, — părea a-mi spune, nu fără puțină maliție.

Cortina s'a ridicat în scurt și Constantin Lungeanu a făcut începutul, ploconindu-se către public într'o manta cât se poate de elegantă, peste fracul de rigoare al oricărui tânăr chefliu ce se respectă și care se întoarce în zori de zi pe străzile pustii, în căutare de „aventuri" cu picioare frumoase și năsuc nostim. Muzica a atacat melodii săltărețe și valurile colorate și sgomotoase ale revistei au început a curge, într'un tempo „îndrăcit".

In jur, capete sure, uniforme cu fireturi, doamne elegante, funcționare, adolescenți priveau cu ochi fascinați scena. Vraja pusese stăpânire pe întreaga sală și în furtuna de costume, cântece, replici vioaie, dansuri de picioare și de șolduri, lumea parcă dispăruse, concentrată numai în petecuțul de scenă pe care se frământa „Alhambra-Palace", revista (foarte reușită în genul ei) a d-lor Vlădoianu și Constantinescu.

— Ia'te uită! — am dat cu cotul tovarășului de lângă mine. Uite-te la fetița de colo. Cea în rochie roșie.

Intreg interesul și delectarea acelei seri părea că se îngrămădise în chipul acelei fete tinere, care privea cu ochi lărgiți până la exagerare și cu gura căscată de i se vedea întreaga dantură, cași cum cel mai de haz și mai reușit spectacol din lume se desfășura în fața uimirii ei.

— Extraordinar!

Intregul șir de scaune începuse a privi pe fetița blondă cu ochi mari căprii, care cu mâna crispată pe brațul tovarășului ce-o însoțea, sorbea într'un fel de transă revista.

— Acuși vine numărul cu ciupercile, — îmi șoptește prietenul, ironic.

— Ei, și? — dau eu din umeri. Pentru mine toate câte le văd sunt ciuperci, și încă ciuperci otrăvite. Mi-au și căzut greu la stomac și zău că nu văd de ce-aș mai sta și dacă n'ar fi să deranjez lumea...

— Ai răbdare, amice, — mi-a șoptit încet prietinul. Trebue să înghiți ciupercile, că nu ai încotro și pe urmă sper că un remediu destul de bun îți va alina suferințele îndurate timp de-un ceas dela începutul spectacolului.

— Cum așa?

— Vei vedea. Răbdare.

Viziune antică

Renunțasem să mai privesc și să ascult cele ce se jucau pe scenă, amuzându-mă să privesc la „duduia fenomen" și la capetele felurite ale celor dimprejur, când, lăsându-se cortina și urmând un răstimp de odihnă, am simțit pe prietinul meu strângându-mă ușurel de braț.

M'am întors, nedumerit spre dânsul. In sală se făcuse tăcere, ca într'o așteptare. Prietinul m-a privit grav și și-a întors ochii spre scenă. Am făcut ca și el.

Și aceiași cortină de până atuncea s'a ridicat parcă mai încet, descoperind un decor cu totul neașteptat: linii și culori întretăiate, de-o sobrietate aproape severă...

— Viziune antică...

Nu erau nici coloane, nici piramide ori sfinxi, nu păreau a fi nici reliefuri sculptate în piatră, nu imitau nici bogăția petrecerilor antichității. Nu se vedeau nici bacante, nici fauni, nici războinici cu mișcări de semi zei. Și nici muzica nu intona versul barbar al artelor rămase în urmă.

BORIS KNIASEFF

Totuși, încet încet, din simple linii și mișcări, din ansamblul de ritm al mânilor și al trupurilor, din acordurile discrete ale muzicii, un sentiment confuz întâi, apoi din ce în ce mai precizat își făcea loc în mine. O viziune vechie, a unei lumi rămase în urmă, dela care ne rămân ecouri și amintiri ce se perindă prin fața ochilor minții noastre, ca nourii pe-un cer cenușiu, ca stelele arzătoare pe-o noapte albastră. Nimic precis; un soiu de vis al ritmului și-al mișcării, o împerechere de figuri tot altele și parcă cunoscute, alcătuind un desen lung scris parcă pe-un zid de piatră, în baso-reliefuri abia acum descoperite și desgropate.

De-ar fi să fi scris suita aceia de mișcări armonioase, de flori ale mânilor și ale trupurilor înclinate, ai fi alcătuit desigur un volum întreg, pe care artistul l-a scris migălos și încet, virgulă cu virgulă, punct cu punct, frază cu frază.

Dar stai! Uite, neașteptat, un piedestal a răsărit, ridicat pe cer de patru atleți cu trupuri arse de soare. Și dintr'odată, un tânăr înalt a ridicat brațele și-a început a se mișca, întâi încet, apoi tot mai iute, un pas, doi, o fugă, un salt, o alergare pe întreaga scenă, într'un ritm încordat, aprins, ca gândul nebun al unui poet inspirat. Decum a prins a dansa noul sosit, toate parcă au pălit și muzica parcă a stat, cu răsuflarea oprită, ascultând cu urechile ciulite poemul vechiu și prăfuit care a prins viață pentru o clipă.

— E Boris Kniaseff... îmi suflă în față prietenul excitat.

Dansatorul, de-o statură înaltă și sveltă, se aruncă, sare, se roagă, amenință, se sbate, în fața ochilor plini de admirație ai Prințesei care l-a și ales dintre toți și vrea să-l reție numai pentru ea, dorindu-l sclav al dragostei ei.

Toate parcă au început a păli. Din visul antic a rămas doar un suflet ce cere îndurare, într'un ultim salt, spre o eliberare. Iată-l, a căzut sub cuțitul favoritului gelos al Prințesei.

Și'n căderea artistului, frânt, viziunea se strânge, se topește, ca un cer al nopții de pe care stelele ce sclipeau visător au dispărut.

Și cortina s'a lăsat.

Aplauze au isbucnit, isbindu-mi dureros inima. In fața cortinei a apărut Boris Kniaseff, cu colaboratorii lui, mulțumind publicului care-l ovaționează.

Pe urmă, cortina se ridică iarăși și revista pornește din nou, cu șlagăre, sbârlici, picioare goale, replici eftine și decoruri de carton...

Tristețe

— Ce-ai rămas așa? — întreabă prietenul. — Nu-i așa că-i un număr admirabil, demn de orice scenă a lumii? Iți pare rău că te-am adus aici?

Apoi adaogă, prețios:

— Știi, Boris Kniaseff e unul din cei mai mari coregrafi cu care se mai poate lumea mândri astăzi... Sucesele lui în străinătate au fost formidabile. Fără îndoială că dela Baletele Rusești, e singurul creator pe linia asta sensibilă și sobră a artei pure coregrafice ce nu se servește de teatru, literatură și alte arte ca să-și exprime ideea. Ai văzut ce putere, ce închegare și totodată ce finețe de stil? Și ai zice că baletul nu era format din aceleași biete fete stângace care dădeau din șolduri în numerele obișnuite de revistă. Nu-i așa? De ce nu răspunzi nimic? Iți spun că Boris Kniaseff e unul din cei mai mari dansatori, pe linia lui Nijinsky și c'ar fi de dorit să poată lucra la noi în țară, unde-ar putea utiliza cu suces folklorul nostru bogat, încă neîntrebuințat. Nu ești de părerea mea?

Mărturisesc că eram de aceiași părere cu prietinul meu entuziast care voise să-mi dăruiască în sara aceia câteva clipe de emoție pură artistică; dar, nu puteam vorbi.

O mare tristețe coborîse asupra-mi. Un sentiment apăsător că se făcuse un fel de sacrilegiu. „Ce caută Boris Kniaseff la Alhambra?" Nu conteneam să-mi spun fără glas. Locul lui nu era acolo. Aveam aceiași uimire și dureroasă indignare ca atunci când, frunzărind un roman de foileton, dai fără veste de un roman de Eminescu, ori o pagină dintr'un roman de Kipling.

Eram trist și sara aceia nu mai putea să fie pentru mine decât o memorare a tabloului văzut, a acelei „Viziuni antice" care nu are ce căuta în mijlocul unei reviste, ca un diamant de preț pe pieptul unei cârnățărese.

VALER DONEA

In timpul Tătarilor (Balet de Boris Kniaseff)

Caleidoscop

Explorarea stratosferei...

...prezintă importanță extraordinară pentru viitorul navigației aeriene, întrucât nevoia unor viteze din ce în ce mai mari conduce fatalmente pe piloți spre înălțimi tot mai însemnate ale văzduhului.

Media vitezei la avioanele de transport variază între 250 și 300 de kilometri pe oră, iar la distanța mari se obține până la 30 de km. pe oră.

Viteza record, obținută în această direcție, au atins-o acum piloții italieni, care, cu ajutorul unui aparat bimotor de 3000 de cai, au străbătut 709 km. într'o oră.

Dacă actualele motoare pentru avioane ar putea să fie executate cu o greutate de două ori mai mică la aceeași putință, s'ar putea realiza chiar cu avioanele normale de transport o viteză de 650 de km. la înălțimea de 13.000 de metri sau, de 430 de km. pe oră la o altitudine de 8000 de metri.

In acest caz, cabina ar trebui să fie ermetic închisă și umplută cu atmosferă artificială.

Vom ajunge desigur și la această etapă, poate mai curând decât credem. O condiție prealabilă este însă cunoașterea exactă a condițiilor fizice existente în aceste înalte straturi din văzduh.

Televizoare pentru locuințe

In technica televiziunii se înregistrează — ca un ultim cuvânt al progresului — punerea la punct a unor noui receptoare de imagini, destinate pentru locuințe. Aceste aparate folosind tubul Braun, dau imagini între 18,5×22 cm. și 30×36 cm.

Dacă dorim să amplificăm aceste dimensiuni, putem folosi un receptor de proecție cu ajutorul căruia proectăm imaginile pe un geam perfect plan și șlefuit. Obținem astfel imagini mici, foarte clare, care, printr'o lentilă adecvată, pot fi mărite și proiectate pe un geam mat, cu o suprafață de 38×45 sau 50×60 cm.

După acelaș principiu lucrează și actualele proectoare pentru imagini mai mari, cu o suprafață de 1,2; 1,7; 2.7 și chiar 4 metri patrați.

Geam cu sens unic

Un tânăr inventator englez a descoperit de curând un procedeu, care permite fabricarea unui geam „paraloid", care filtrează razele de lumină.

Acest geam e alcătuit din nenumărate cristale mici, introduse într'o matrice în celuloză. Pe fiecare centimetru pătrat există milioane din aceste cristale. Persoana, care se află în dosul geamului, poate vedea totul, pe când razele venind din afară nu străbat geamul.

Un duios ajun de Crăciun

Era în luna Decembrie 1890, în ajunul Crăciunului. Străzile Iașului erau acoperite de un strat de zăpadă, care îngăduia săniilor să alunece molcom, fără scârțâeli și fără sdruncin, ca pe o catifea albă, smălțată într'o pulbere de diamante și briliante. Ningea. O ninsoare domoală și luminoasă, care părea că vine dintr'un ciur imens și rar, pe care soarele îl scutura a lene. Și nu era frig.

Abia împlinisem 21 ani în Noembrie. Eram student în ultimul an al facultății juridice și ajutor de secretar în cancelaria Parchetului General al Curții de Apel Iași. Procuror General era tatăl meu, care după 18 ani de consilier al Curții, în luna Iunie 1890, când s'a pus în aplicare legea inamovibilității magistraturii, fusese avansat (?) Procuror General, dar rămăsese amovibil. pe când în rândurile inamovibililor pătrundeau deputați, care făceau parte din echipa „porumbeilor voiajori“, amici ai guvernului quasi junimist dela putere. Așa bunăoară, în Curtea de Apel din Iași, intra poetul deputat N. Volenti, ginerele lui Matachi Castroian, Președinte la trib. Vaslui Al. Hinna. ginerele Șubinoaei, etc., etc.

Era foarte contrariat și amărât bietul tată-meu; eu însă exultam de bucurie că el devenise marele meu șef, căci adoram pe acest om drept, bun și înțelept, model de părinte de familie și de magistrat integru, de o corectitudine de la care nu s'a abătut nicio clipă în tot cursul vieții lui.

In acea zi de ajun al Crăciunului, pe la orele 3 d. a., ne pregăteam de plecare dela serviciu, cum se obicinuia în ajunul sărbăotrilor. Așteptam numai plecarea Procurorului General.

In cancelarie ne aflam: secretarul Parchetului, D. Vasiliu, tatăl avocatului D. V. Barnosky din București, eu, moș Costache, aprodul, un om înalt, spătos și voinic, cu un barbișon lung roșcovan, pentru care era renumit în tot Palatul Administrativ și la toate autoritățile; eu îl cunoscusem ca aprod din cea mai fragedă copilărie și aprod a și murit, ceilalți funcționari, un registrator (Aurel Hulubei, eminent funcționar, părinte al unei numeroase familii și care grație vredniciei lui a ajuns grefier de Tribunal, pe care-l cunoșteam tot din copilărie, căci ridicasem împreună multe zmee și jucasem oina și țicu'n opt pe medeanurile bisericii Sf. Ion Gură de Aur-Zlataust) și copistul Zăhărescu, un țigănuș mic, cam bicisnic de piept și care scria foarte frumos.

Era, acel secretar Vasiliu, om cam ursuz, dar muncitor și foarte conștiincios, care venea la cancelarie, până și Duminicile, sărbătorile și vacanțele, spre a ridica corespondența și a face să se rezolve hârtiile urgente care nu sufereau întârziere. Locuia și aproape de Palat, în curtea bisericii Sf. Lazăr. Ii păstrez o recunoștință vie încă pentrucă m'a învățat mecanismul tuturor lucrărilor de cancelarie și multă procedură penală, cu mult mai multă decât aceia care s'ar putea învăța în orice seminar universitar, învățături care mai târziu mi-au servit enorm și ca magistrat și ca avocat.

Spuneam că eram pe punctul de a pleca și așteptam numai plecarea Procurorului General, când ne pomenim deodată cu un birjar care cere stăruitor să vorbească Procurorului General. Secretarul se opunea, arătându-i că nu se poate, fiindcă șeful se și îmbracă și primirea birjarului ar fi însemnat o întârziere pentru noi, grăbiți într'o zi ca aceia. Deodată, în ușa cancelariei apare chipul tatălui meu, gata de plecare. Văzând pe muscal, l-a poftit în cabinetul său și, după un sfert de oră de conversație, a reapărut împreună cu birjarul, cu care a și plecat, spunându-mi numai mie să-l aștept, fiindcă se reîntoarce numaidecât.

A plecat apoi și secretarul. In tot Palatul nu mai rămăsesem decât doi oameni, eu și moș Costache aprodul. și fiindu-mi urât, m'am apucat să pun la punct diferite lucrări de recalculare a pedepselor, de contopiri de osânde, etc., care nu erau urgente și rămăseseră pe după Crăciun. Mărturisesc că n'am simțit cum a trecut timpul, deși pe la 4 jumătate moș Costache a aprins lămpile; dar știu că am rezolvat vre-o 30-40 dosare, pe care le-am așezat pe biuroul secretarului, spre semnare.

*

Erau orele 5 jumătate d. a., când a reapărut tatăl meu, îmbujorat la față și cam enervat. Mi-a spus să mai aștept puțin. Peste vre-o 10 minute a sosit un domn tânăr, cu trăsături frumoase, păr blond și ochi albaștri, sgribulit în haina sa, cu gulerul ridicat, însoțit de un agent polițienesc. Hainele lui erau în dezordine, ochii cam umflați, purta sgârieturi suspecte pe obraz și tremura de frig, sau poate de durere.

Moș Costache l-a anunțat pe tata. Se vede că așa primise ordin; și el a venit în cancelarie. Cum a intrat, s'a așezat la biroul secretarului și, adresându-se tânărului în limba franceză, l-a întrebat dacă a primit un bilet și dacă l-a complectat. Tânărul a răspuns că a primit biletul, dar că n'a știut că trebue să-l complecteze și nici nu știe cum. Atunci tata i l-a cerut și l-a complectat el cu mâna lui.

Era un bilet de liber parcurs cl. III, detașat dintr'un carnet de asemenea bilete, de care pe acea vreme dispuneau cu nemiluita Prefecturile, pe timpul alegerilor, mai ales. Dar fiindcă agenții electorali făceau speculă cu ele și le vindeau pe la diferiți particulari, care la rândul lor le complectau pe distanțe mari, până la Craiova, Severin, etc., și scoteau cu acelaș bilet câte 15-20 bilete C. F. R. pe care le vindeau prin gări, cu prețuri reduse, făcând C. F. R.-ului cea mai păgubitoare concurență, se dispusese ca numai Prefecții personal să le poată elibera, complectate gata. Excelentul director al Prefecturii de poliție Alex. Zdrobici, soțul renumitei frumuseți de pe vremuri Didița Chirnischi, un om care vorbea la perfecție vre-o 5-6 limbi străine, delicat și cu maniere alese, nu dispunea de atari carnete, încât când a venit Procurorul General să-i ceară unul pentru interes de serviciu, el s'a văzut nevoit să trimită după prefect spre a-l obține.

Nu-mi amintesc bine cine era Prefect. Dar trebuia să fie unul din următorii doi: sau junimistul și jovialul Iorgu Catargiu (cam burtos și cu barbison à la Napoleon III, căruia „la jeunesse dorée“ îi cânta romanța „du bon roi Dagobert, qui a mis sa culotte à l'envers), sau conservatorul Costea Balș (om aparent mândru și inabordabil, în fond însă foarte blând și milostiv. Deși risipitor și plin de pasiuni mărunte și păcate mici, fruct al educației pariziene, tot boer mare rămăsese și era generos și nobil, cu multe apucături de ale vechilor boeri moldoveni). Știu atât că a avut norocul să găsească pe Prefect și să obțină ziletul. Căutarea și aflarea lui provocase întârzierea.

Tatăl meu a restituit biletul complectat, a băgat mâna în buzunar și a dat tânărului o sumă de bani de argint, după care a chemat pe Ilie, sergentul de poliție atașat la serviciul lui, și i-a dat ordin să-l conducă pe tânăr la un restaurant, apoi la gară, iar la orele 8 jumătate să vină acasă la noi. Pe atunci nu exista încă linia Iași-Vaslui, etc. iar trenul Iași-București pleca pe la orele 10 prin Pașcani. Ambii oameni au plecat. Străinul avea ochii în lacrimi și nu știa cum să mulțumească tatălui meu, care-l salvase.

Tata și cu mine am plecat direct acasă. Erau orele 6 jumătate d. a. La noi acasă, se lua masa la orle 6 fix, fiindcă se dejuna la orele 10 jumtăate dimineața și biata mamă se făcea Dunăre, când nu se respecta ora mesei. Eram singurul din casă, care făceam excepție, și ce excepții. Incolo, frații mei și obicinuiții invitați o respectau cu sfințenie. Când am apărut cu tata, mama clocotea că s'a șifonat omleta, că s'a răcit supa, că s'a ars friptura, etc. Tatăl meu o liniștea cu blândețe. Când i-a mai spus că o dramă l-a reținut, curioasă mama a uitat de supărare și ne-a poftit la masă ca să asculte povestirea în timpul mesei. Niciun străin la masă afară de moș Costache Cuparencu. Deci numai tata, mama, fratele meu Alexandru, vărul meu Vasile Teodoreanu, Gr. Bârsan pare-mi-se și eu. La orele 8 seara, urmau să ne vină invitații, rude și prieteni, ca de obicei în ajunul Crăcunului. Era o tradiție de familie, care s'a observat cu sfințenie până la moartea tatei.

In timpul mesei, tata ne-a povestit cam următoarele: Tânărul necunoscut era un inginer rus din Odesa, căsătorit cu o franceză. De bună familie și cu o foarte bună stare materială, părinții soției nu-și cunoșteau nepoții și fiindcă cereau stăruitor să-i vadă, tânărul și expediase în Franța nevasta și copiii cu vre-o 5-6 zile înainte, urmând ca să-i ajungă după sărbători. Erau doi copilași, unul un băețaș de vre-o 9 ani și o fetiță de 7 ani. Le luase biletele via Iași-Ploești-Budapesta, Viena, Paris.

Pe drum însă, aproape de Ploești, băețașul se îmbolnăvise subit, prezentând simptomele crupului. Soția lui a fost nevoită să se oprească la București, nemai putând să continue drumul și anunțase telegrafic pe soț. Disperat, soțul a lăsat toate treburile, s'a urcat în tren și a plecat spre București. Pe drum însă, i s'a furat din buzunarul hainei portofelul cu acte și o sumă importantă de bani. Despre furt n'a prins de veste decât la frontiera Ungheni. Cu cele câteva monede de aur și argint câte-i rămăsese într'un alt buzunar, care nu fusese explorat de pungași, a reușit să ajungă la Unghenii de dincoace de Prut. Poliția de frontieră i-a permis să intre în țară, însă l-a semnalat celei din Iași, mai ales că el afirmase cum că va fi recunoscut de d. Giers, consulul Rusiei la Iași, care de fapt nu-l cunoștea. Când a ajuns pe peronul gării Iași, cam pe la orele 1 d. a. a fost întâmpinat de un subcomisar beat și de doi sergenți de poliție, care l-au luat pe sus și l-au dus la poliție, neîngăduindu-i să-și ia nici măcar paltonul și săcușorul de drum, rămase în vagon.

La poliție, subcomisarul, amețit de băutură, ca în ajunul Crăciunului, și ca toți oamenii silitori, tocmai căuta pe un individ din Rusia și primise observații că era neglijent. Ii avea semnalmentele și se știa precis că e în Iași. (A și fost descoperit peste câteva zile). Sub cuvânt că inginerul ar fi individul căutat, el îl luase tam-nesam la bătae, cerându-i în românește, limbă pe care inginerul n'o cunoștea, să recunoască cum că el ar fi individul căutat. Dacă n'ar fi sosit birjarul rus, care avea treabă cu polițistul și căruia tânărul i s'a plâns în șoaptă, cine știe cât ar fi rămas și ce-ar mai fi ajuns bietul om, a cărui inimă era sfâșiată de boala năprasnică a copilului, despre care nu știa nimic.

Tatăl meu a ascultat pe tânăr, care i-a arătat ca dovadă o scrisoare a consulului francez din Odesa către colegul lui din București, prin care îl recomanda călduros și amical pe tânăr, spre a-l călăuzi și ocroti în București. Lucrul a fost verificat de tatăl meu și după confirmarea spuselor s'a întors la Prefectura poliției, l-a scos pe tânăr și l-a chemat la Parchetul General cu biletul de drum. Dispusese ca subcomisarul să fie pus la popreală până la trimiterea unui Procuror al Tribunalului pentru dresarea actelor de trimitere în judecată. Ulterior, mi se pare că l-a ertat.

Tatăl meu își exprimase mulțumirea că făcuse o faptă bună. Mama însă, cu ochii umezi, a exlamat spontan:

— Cum, numai atât? Apoi cum crezi tu că un băet de familie și un intelectual poate călători în condițiuni mizerabile, cu 10-15 lei, cât i-ai dat? De ce nu l-ai adus acasă, să-i dai un borș cald cu hribi și un pahar de vin?

Tata i-a răspuns că tânărul trebuia să se ducă de vreme la gară să-și caute paltonul și bagajul.

Acestea se petreceau în sufragerie, care era la jumătate de subsol. Mama ne-a rugat să trecem și să luăm cafeaua la etaj, unde urma să sosească invitații, iar ea a rămas în urmă.

Peste vre-o jumătate de oră, numai ce-am văzut-o intrând în salonaș cu un coșuleț, în care erau ceva măsline, ceva mezeluri, un picior de curcan fript, o bucată de schveitzer, mere, pere și smochine, o sticluță de rachiu bun dela Stihi și o sticlă de vin roșu 1882, de a lui Cezar Cătănescu.

M'a întrebat dacă mai este vreme și la răspunsul meu afirmativ, căci erau abia orele 8, m'a rugat să mă duc la gară și să-i duc rusului coșulețul, ca să aibă si el, omul necăjit, ofensat și chinuit fără drept, o mângâere în noaptea ajunului. Acceptând propunerea, ea a trimis pe sergentul de poliție Ilie Gorea să-mi aducă o sanie. Văzând că încep a-i sosi invitații, care s'au și adunat cu toții până pe la orele 8 jumătate, ea s'a adresat tuturora să contribue la ajutorarea unui om necăjit. D-rul Th. Filipescu, Em. Hălăceanu, moș Costache Cuparencu și tata au dat fiecare câte 50 lei. Cu coșulețul de provizie și suma de 200 lei de pe acea vreme (acum ar fi 6-8000 lei), m'am urcat în sanie împreună cu Ilie și am pornit la gară.

Ajunși la gară, am început să caut pe tânăr. L-am descoperit într'un ungher al restaurantului cl. III, aproape de sobă, sgribulit și tremurând încă, deși îmbrăcase paltonul pe care-l găsise la șeful gării. Nu pot descrie mulțumirea care l-a cuprins văzându-mă, iar când i-am dat coșulețul adus de Ilie și i-am cerut voe să-i dau și suma, să aibă pentru preîntâmpinarea cheltuelilor la București până la găsirea a lor lui și a consulului francez, sau a legației rusești, două șiroae de lacrimi i-au izbucnit din frumoșii lui ochi albaștri. Mi-a spus, că în situația lui, e nevoit să accepte orice. Ce era el acum? Un biet cerșetor, umilit, jignit și schingiuit de poliție. N'a mai putut spune alta decât că sărută mânile mamei și ale tatălui meu „pour leur ineffable bonté“. Mi-a mai cerut voe să mă îmbrățișeze. Și ne-am îmbrățișat ca doi vechi prieteni care se despart, cu lacrimi care ne împiedicau să vorbim, așa ne copleșise emoția în acea seară de ajunul Crăciunului. Și nu ne cunoșteam decât de vre-o 4 ceasuri.

Recunosc că am povestit prea în amănunt un fapt divers de mică însemnătate, dar care arată sentimentele de **îndurare și** nemărginită omenie ale bunilor mei părinți. Iată ce-am văzut și am învățat dela ei, și ceia ce-a rămas întipărit în mintea și în sufletul meu. Cred că datorită și acestor exemple vii, care mi se perindă pe dinaintea ochilor, am fost bun, milos și omenos de a lungul vieții mele, încât n'am făcut nimănui, dar absolut nimănui, nici un rău, cu toate că am avut nenumărate explozii de supărare și mânie, pe care le-am regretat imediat. Totdeauna m'au mișcat și impresionat nedreptățile și jignirile suferite de bieții oameni, cu deosebire de cei mărunți și umili, care trebue să îndure injuriile, ura și furiile altor semeni, oameni mari față de cei mici, dar extrem de mici față de cei mari.

OSVALD A. TEODOREANU

Fragment din volumul „Răscolind trecutul“, în lucru

Amintiri din război

O bună stare

Trecuse iarna groaznicului an 1916. Loviți cu putere de către un dușman care avea o imensă experiență de războî, înfrânți și urmăriți de către oameni cu o pricepere drăcească, izbiți cu arme noi despre care încă nu auziseră, ostașii români găsiră, în cele din urmă, puterea sufletească a ultimei rezistențe, dar numai atunci când le-au venit în ajutor munții și dealurile Moldovei, Siretul și Dunărea, acești eterni și credincioși prieteni ai neamului românesc.

Doborîți de cele mai cumplite boli, de foame și, mai ales, de lipsă de organizare și'n cele mai elementare trebuințe, ei au scăpat, cum au dat puterile cerești, în soarele binefăcător și atoate lecuitor, al primăverii.

După zădarnice sforțări pentru a rupe și ultima stăvilire, dușmanii s'au împăcat cu gândul că nu pot merge mai departe, și s'au țintuit locului. Iar ostașii români care stăruiseră să nu mai dea 'ndărăt, cu toată lovirea meșteșugită a dușmanului, au avut deplină liniște.

Un regiment dobrogean care se refăcuse într'un sat din regiunea păduroasă a județului Roman, intrase pe front. Oamenii se strecuraseră binișor, unul câte unul, pe un șanț lărguț, și luaseră locurile unui regiment oltean, care mergea în interior, la odihnă.

La 'nceput, le era frică noilor veniți dar dacă se făcu lumină, oamenii cunoscură locul și nu se mai temură de nimic. Se mirau însă de desăvârșita liniște care domnea în liniile nemților. Nici o 'mpușcătură, nici măcar o bubuitură de tun, nu mai venea de dincolo de liniile lor.

Cu toată această liniște, gradații erau veșnic în mișcare.

Sergentul Lazea, temându-se ca dușmanii să nu pregătească vreo surpriză puțin plăcută, era mereu prin posturile înaintate.

— Nimic nou? întrebă el pe pândarii unui asemenea post.

— Nu s'aude nimic de-acolo!.. Parcă-s niște șanțuri pustii! răspunse unul dintre pândari.

— Ce-or fi pățit, măi oameni buni, de le tace fleoanca?...

— Hei, domnule sergent!... Moldova asta a noastră, ari un trup tari a dracului!... Cini o vrut s'o muști, și-o rupt colțâi și o rămas cu gura pustie!...

— Au să-și rupă ei și capul!... Nu ne mai înspăimântă neamțu' cu toată mășinăria lui!

Zicând acestea, Sergentul se 'ntoarse înapoi spre șanțul de foc. Cei doi pândari rămaseră singuri și tăcuți, vreme de câteva clipe. Apoi unul prinse a vorbi încet și rar:

— Și... ești din Moldova?

— Di la Botoșani!

— Ce bine!... Știi încai de rosturile alor tăi!.... Da' eu... tuma din Vâlcea...

— Da' ci folos câ-s di la Botoșani?... Parcă cini știe ci mari plăciere știu ieu despre-ai mei?... Cât mi-a rămas

fimeia cu patru ploduri mărunțele, șâ câ n'ari nici macar celi di triebuință pintru gură!

Anghel Dinu, bătrânul ostaș care fusese trimis din greșală pe front, de la o etapă, tăcu. Și nici celălalt ostaș nu mai găsi nimic de spus. Doar târziu de tot oftă din greu:

— Ia, suferință!...

Și-și afundă privirile gânditoare în sectorul ce-i fusese dat spre supraveghere.

Se găseau în mijlocul unei vii pe care multele explozii de obuze mari și mici, aproape că o distrusese.

— Vezi colo?... întrebă Florea, celălalt pândar. Au întins o altă sârmă, fără ghimpi, de-asupra cailor de friză!

Anghel Dinu își făcu mâna streașină ochilor.

— Nu mai mă ajută privirea asta, pârdalnica!... Mai în tinerețâ, vedeam cum umblă noaptea iepurele pe răzor! Dar acum... nu mai zăresc nici măcar un crâmpei de sârmă la două sute de pași!

— Or fi 'ntins un telefon!

Și iarăși tăcură, fiecare înfigându-și privirile în sectorul ce li se dăduse.

Postul înaintat în care se găseau, era o groapă pătrată înaintea șanțului de foc. La ajungeau oamenii printr'un șanț îngust și puțin adâncit, care trecea pe sub rețelele de sârmă ghimpată.

— Cât să fie oare ceasul? se 'ntrebă Anghel.

Florea-și ridică ochii către cer și cercetă locul soarelui.

— Este șase!

— Atunci or veni să ne schimbe!

Un amurg întunecat coborîse peste zare. Soarele trecuse 'n dosul Măgurei Odobeștilor, iar coama ei crestată strălucea într'o aureolă de un roșu ca sângele care 'ncepe să se 'nchege. De altfel, era singura aureolă care se cuvenea acestui deal peste care erau așezate tunurile cu bătaie lungă ale dușmanului.

Soarele trecuse dincolo de Măgura, iar umbra ei enormă se lățea și se lungea mereu, cuprinzând sub aripele ei negre toată suflarea Moldovei.

Schimbașii sosiră. Vechii pândari se întoarseră la bordeiul lor din dublură, mâncară câte o felie de pâne goală, fiindcă mâncarea nu putea veni decât foarte târziu în puterea nopții. Și cu toate că li se da pentru toată ziua următoare, ei nu puteau să se chivernisească și să o 'mpărtească în porții, ci o mâncau imediat după ce li se da. Astfel, ziua erau veșnic flămânzi și se hrăneau cu te miri ce.

După ce-și potoliră înțepăturile foamei, cei doi foști pândari ai postului înaintat, se culcară pe pământul jilav al bordeiului.

Noaptea, se sculară pentru a-și lua mâncarea, pe care o mâncară pe loc, iar în dimineața următoare, se treziră că-i turbură acelaș cânt netulburat al stomacului.

Atunci coborîră puțin în spatele frontului, intrară în largurile viei, și pe sub butuci începură a ciuguli boabe de poamă, ori numai fructe căzute pe jos.

Când se ridicară ca să se orienteze asupra locului unde se găsesc, și asupra drumului de luat pentru a ajunge iarăși la unitatea lor, se treziră în fața unei vile pustii, în care pătrunzând dintr'o simplă curiozitate, o aflară cu totul răvășită. Numai unele lucruri grele mai rămăseseră acolo.

— Știi ce, măi frate Anghele!... Hai să luăm cu noi niște scaune de-aistea!

— Și masa de colo ne-ar trebui!

Și așa făcură. Duseră la 'nceput câte un fotoliu, apoi, după ei se mai luară și alți camarazi cari transportară pe front și o masă de nuc masiv, și alte două fotolii, ba încă și două oglinzi mari. Lărgiră apoi o 'ncrucișare de șanțuri din apropierea unui bordei, țântuiră oglinzile la mal, puseră masa la mijloc și scaunele împrejurul ei.

Colțul acesta devenise plăcut tuturora. Aici stăteau șefii de secții și de patrulă și-și alcătuiau raportele. Muindu-și creioanele de sute de ori în gură, alcătuiau cu greutate fraze naive, dar cu mult mai limpezi decât atunci când stau ghemuiți în întunericul bordeiului, ori pe fundul șanțului și scriau pe paturile puștilor, ori pe fundul murdar al gamelelor.

Tot aici veneau ostașii ca să-și scrie scrisorile acasă. Stăteau pe scaunele moi, rezemau coatele pe masa lucie ca oglinda, și ca printr'o vrajă deveneau alți oameni. Nu se mai simțeau întunecați de suferință, și găseau acuma și gânduri vesele de comunicat celor de-acasă. Se priveau în oglindă, își surâdeau, apoi dau drumul condeiului care părea că merge mult mai ușor decât mai înainte.

Simțeau cu toții o schimbare profundă în sufletele lor, dar numai sergentul Haralambie și-a putut-o lămuri.

Era către sfârșitul lunei. Vântul domol se strecura printre frunzele aproape ruginite. Copacii își suceau fel și chip brațele rupte. Departe către Crucea de Sus răsunau păcăniturì de mitraliere, iar dincolo de șanțurile germane, izbucnea, când și când, câte-o bubuitură. Tunuri trăgeau de departe, poate chiar depe Măgura. Numai bombarde înfășurate în manifeste, izbeau mai des malurile șanțurilor românești, dar nu le lua nimeni în seamă.

Una dintre acestea căzu în șanț, chiar lângă ceata ostașilor.

— Măi!... Ce-or fi vrând șoacățile cu minciunile astea ale lor? se 'ntrebă un ostaș, luând bombarda așa înfășurată în manifeste, și aruncând-o afară.

— Predai!... Predai!... repeta mașinalicește un altul cuvintele, singurele pe care le știau și le repetau peste tot soldații nemți.

— Să ne predăm!... De ce s'or fi bucurând ei să ne ia așa de ușor?... Să poftească aici și să ne ia!...

— He-hei!... râse un altul cu mândrie. Dac'ar putea ei să ne bată...

Se 'nopta. Intunericul din crâmpeiul din pădure despre spatele frontului, se lățise ca un infinit talaz de păcură peste toată fața pământului. Sus, fuseseră aprinse făcliile cerului, iar luna plină umbla 'ncetișor printre ele, le prindea în nemăsurata ei dragoste, dar parcă mai cu plăcere cătau ochii ei jos către colțul de tranșeie în care o ceată de ostași s'adunaseră la cislă în jurul unei mese de nuc strălucitor.

Fiecare dintre acești ostași avea câte o trebușoară de făcut. Căprarul Voinea rupsese o mlădiță, o 'ndoise și prinsese la mijloc nasturii de la manta, pe care-i lustruia de zor cu o pastă „Amor", pe care numai el știa unde-o găsise. Lângă el, sergentul Haralambie dormita, adâncit într'un fotoliu, iar soldații, înșiruiți pe celelalte fotolii, unii, alții șezând turcește pe jos, storceau cu mânele lor crăpate struguri în gamele.

Toți râdeau de Dinu Florea, care-avusese nenorocirea să-și vadă gamela găurită de un glonț tocmai pe când umbla cu ea 'n mână prin vie, după struguri.

— Ala n'a fost trimis pentru gamelă, măi Floreo!

— Cel care l-a ochit pe Florea, a crezut că-și duce capu 'n mână!

— I-o fi sărit inima, bietului om!...

Na, măi Floreo, de bea un pic de must, ca să-ți vie inima la loc!

Florea asculta glumele lor, dar își vedea de treburile lui. Sta retras, lângă gura colonului și meșterea ceva cu un ciocan, cu un cherpedin, și câteva bucăți de tinichea pe care-o strânsese de pe câmpuri.

— Hehei!... Râdeți voi, dar acu' o să vă faceți cruce dacă o să v'arăt ce fac eu din gamela asta spartă!

Intr'adevăr, el înțepenise de-asupra găurii de glonț două fâșii de tinichea, mărise cu cleștele gaura până 'ntr'atâta încât putea vârî înăuntru câteva surcelușe uscate, pe care le aprinsese. Sub puterea curentului de aer, flăcărelele s'avântau în sus, unde loveau în fundul unui ibric făurit dintr'o cutie de conserve.

— Măi!... se grămădiră câțiva împrejurul lui, privind cum fierb prunele în ibricul improvizat. „Al dracului român mai este și ăsta!"

— Parc'ar fi neamț, așa pricepere are și Florea al nostru!

— Dar cine dracu te-a 'nvățat jmecheria asta?

— Am văzut-o și eu la un căpitan de pe un șlep!

Sergentul Haralambie nu se mișcase din fotoliu.

— Măi băeți!... Aici avem un chicușor de bună-stare, măi, doar... patru scaune, o masă și două cioburi de oglindă, și... ne-am schimbat firea, măi!... Mă simt așa de mulțumit, încât îmi pare c'aș fi acasă, după o toamnă cu belșug mult!...

Sergentul Haralambie avea dreptate. Puțina, și neînsemnata bună-stare, de care nu se puteau bucura toți în aceiași măsură, strecurase în sufletele lor această iluzie dătătoare de căldură.

Sub codru

După săptămâni întregi de veghe pe linia de foc, după marșuri și frământări în spatele ei, ostașii intrau în repaos pentru o lună. Cu ochii luminați de fericirea că au scăpat teferi dintr'un iad de primejdii, își duceau bucuroși sarcinile grele pe un drum îngust și prăpăstios.

După o zi întreagă de mers, regimentul s'a înșiruit într'o văgăună strâmtă din

Continuare în pag. 12-a

inima unui codru de mesteacăni, cu gândul de a săpa bordeie. Dar până atunci, plutoanele au suit câţiva paşi dealul şi-au întins corturile. Cele şase grupe ale acestei alcătuiri ostăşeşti, s'au îngrămădit în trei corturi lungi, aşezate ca trei raze ce porneau din acelaş punct.

In amurg, corturile erau gata, iar în locuşorul dintre ele fâlfâiau flăcările simpatice ale unui foc enorm.

Ostaşii stăteau turceşte împrejurul lui, şi se'ncălzeau.

Nori apăsători de toamnă, de culoarea cenuşei, umpluseră câmpia cerului şi scoborau cu fiece clipă tot mai aproape de pământ. Aerul se comprima mereu şi pătrundea tot cu mai multă greutate în plămâni. Un vânt şuierător se lovea'n braţele sumese ale codrului, iar gemetele dureroase şi prelungi ale acestuia trezeau ecouri înfiorătoare pe văile împădurite. Palele de flăcări purpurii şi albastre-vineţii dansau în bătaia vântului, iar fumul greu se răspândea pe faţa pământului.

Totuşi, dogoreala plăcută a focului pătrunsese în adâncul sufletelor ostăşeşti şi topise acolo toate necazurile adunate în zbuciumata viaţă a frontului. Cu ochii clipind mereu din cauza fumului înţepător, cu mânile întinse mult înainte către grămada de butuci înflăcăraţi, stătură aşa vreme de ceasuri întregi. Veniră bucătarii cu mâncarea, dar puţini au fost aceia care s'au ridicat la chemările lor: oboseala şi frigul îndurat erau aşa de mari, încât în clipa aceia de căldură liniştită, nimeni nu se'ndura să se ridice.

Dacă văzură treaba asta, bucătarii ridicară căzănelul cu ciorbă la deal, şi s'alăturară şi ei de foc.

Noaptea se'ntărise de tot, când oamenii prinseră să se mişte. Sub ascuţişul ne'nduratei foame, unii îşi tăiară felii din pânea lor neagră şi tare, le stropiră cu apă, şi'nfigându-le în lungi suliţe de lemn, le apropiau de jăratec. Sub puterea căldurii, ele se muiau, se afânau şi căpătau un plăcut miros de pâne caldă.

— Na!... Mi-a'ngheţat picioarele!... vorbi sergentul Lazea, rezervistul. El stătuse visător în gura unui cort, culcat pe piept, cu capul către foc şi cu picioarele către interiorul strâmtului cort. Prin sărăcia asta de cort, bate vântul mai rău ca pe-afară!

Lazea se ridică pe temelia corpului său puternic, îşi scoase bocancii şi-şi întinse picioarele către flăcări.

Căciulă Stan, un soldat mărunt, slab şi subţirel ca o umbră, trăsese mai la o parte un pic de jăratec, îşi pusese gamela de-asupra şi sufla cu ardoare sub ea ca să-şi fiarbă nişte ciuperci mici.

— Măi! îi zise Lazea. Zvârle-le dracului, c'or fi dintre cele otrăvite!

— Otrăvite?... Aş!... Ţin eu minte că mi-a spus odată bunicu despre ele că-s bune de mâncare!

In altă parte, căprarul Ioniţă Bucluc tocase nişte frunză uscată de mesteacăn şi se silea să o fumeze cu o lulea pe care şi-o făcuse tocmai atunci.

— E bună, măi vere? îl întrebară mai mulţi camarazi, dornici de o ţigară. Tutunul devenise o bunătate foarte rară. Pe front, se mai îndurau nemţii şi le aruncau pachete mari cu tutun bun, dar aici, departe înapoia liniei de foc, nu aveau de cât ruşii mahorca lor proastă, pe care cereau 15 lei de fiece pacheţel.

— Nu merge, măi băieţi!... E şi prea iute, şi grozav de amară!

— Păi frunză de mesteacăn să fumezi, Dom' Căprar?... Dă-o cioarelor!... Frunza de nuc e mai bună!

— Ei da!... Cred!... Barim ar mirosi frumos!... Dar unde să găseşti nuc prin sălbătăciile astea, pe unde şi-a'nţărcat dracul copiii?...

— Nici aia nu-i bună! s'amestecă Stan Marin. Mi-a spus unul care lucra la Regie că frunza de fag şi cotoarele de tutun dau cel mai bun tutun de lulea, dacă sunt bine tocate şi amestecate între ele!

— Am văzut un fag pe-aici pe-aproape! zise un ostaş cu ochii scânteietori. Şi pe dată, se ridică şi porni, cu alţii împreună, să caute preţioasa frunză.

Lazea-şi simţi corpul învăluit de o căldură plăcută, aşa cum nu mai simţise de când plecase de-acasă, din sătuleţul lui din apropierea Hârşovei. Atunci, noaptea mergea cu mulţii lui cai la păscut, departe în stepa Dobrogei. Şi pentru că nopţile sunt reci pe câmpul dintre Dunăre şi Mare, aduna, pe asemenea vreme din târziul toamnei, grămezi mari de ciurlani uscaţi, şi aprizându-i, privea pâlpâirile luminii pe şesul întunecat, şi visa...

Şi-acum Lazea visa. Privea ţintă în movila de jăratec, şi ochii lui visători îşi micşorau tot mai mult deschiderea...

— Măi băieţi!... Oare ne-om mai vedea noi pe la casele noastre?... zise el încetişor.

Camaradul Zenovei Cubaniţov, un pescar lung şi slab din delta Dunărei, oftă prelung:

— Of!... Domnule Sergent!... Când am să mă văd acasă, am să mă sperii şi de găini!

— Cine ştie de mai găsesc măcar o coadă de găină în curtea casei?... se'ntrebă cu tristeţe Mina, alt pescar de pe malurile lacului Razelm. Am lăsat acasă unelte de pescărie, nu glumă, şi de nu le-oi mai găsi, am să intru slugă, eu care-am fost stăpân...

Glasul lui, care trăda o adâncă desperare sufletească, nu mai putu continua. Privirile ochilor adânciţi în orbite şi fără viaţă parcă, se'mpăienjeniră, fixându-se'n moviloiul de jar care ardea cu mici flăcărele albăstrui. Gândul îl zbură departe. Işi vedea căsuţa de chirpici din Sarichioiul judeţului Tulcea, copiii mici şi goi, şi nevasta care se lupta singură cu atâtea greutăţi ale casei...

Işi trase repede capelul peste ochi şi se retrase ca să se culce în umbra unui cort.

Glasurile au tăcut în jurul focului. Toţi s'au târît sub corturi. Câteva clipe s'auzi cum foşnăieşte frunzişul uscat sub coastele lor.

Inveliţi în mănţăi murdare şi mototolite, toţi păreau că dorm.

Dar ochii nimănui nu se puteau închide.

Vântul vâjâia mereu în braţele sumese ale codrului. Tăria lui era din ce în ce mai puternică. Flăcările albăstrii muriseră pe coastele movilei de jar. Numai două mai rămăseseră, în vârful movilei, mari cât două flăcărele ale unei candele ce murea la capul unui mort.

Iar în sufletele ostaşilor, sta să moară nădejdea întoarcerii către cei scumpi sufletelor lor.

MIHAIL I. PRICOPIE

Scrisoare sentimentală

Şi iată că iarăşi îţi scriu... E atât de întunecată ziua de azi şi cât de monoton cântă ploaia de toamnă pe acoperişul de tablă. Mi-s gândurile triste şi, cum privesc dela fereastra mea ultimele frunze care cad îngălbenite, mă simt deodată bătrână, bătrână — parcă de secole stau pe scaunul acesta. Şi atunci, chemat de sufletu-mi apăsat, îmi apari tu, cu tinereţea ta plină de avânt şi încredere, cu primăvara în priviri. Şi — minune! Decorul acesta cenuşiu de toamnă capătă culoare, viaţă, poezie.

Nu cred că sentimentul ce-mi umple acum sufletul, se poate numi iubire! E prea multă resemnare în el — şi pasiunea nu se resemnează; e prea multă duioşie calmă, când dragostea e doar o simţire violentă. Dar există oare un singur fel de a iubi? Eu nu am găsit — în sutele de romane şi poesii, cu care mi-am trăit viaţa — niciodată definiţia clară a acestui sentiment, a cărui taină se ascunde în însuşi rostul firii. Inima mea obosită şi-a ales un fel al ei de a te îndrăgi: discret, resemnat, trist. E o luminiţă ce abea pâlpâe, mereu gata să se stingă. Şi deaceia o ascund de tine. Nerăbdarea ta tinerească i-ar stinge delicata ei flacără — şi e prea greu întunericul ce mă va înconjura pe urmă...

...Eri am fost la o prietenă — o femeie tânără care locueşte cu soţul ei, într'un mic apartament, la etajul unei clădiri noui, pe strada Toamnei. Câteva camere — adevărate jucării, vesele, curate, străbătute de geamuri largi care-ţi oferă o minunată perspectivă asupra oraşului, în noapte. Interiorul acesta prietenos e făcut parcă pentru adevărata iubire, atât de mult visată. Şi, în timp ce prietena mea îmi povestea obişnuitele nimicuri ce se spun în asemenea ocazii, gândurile mele luaseră alt drum. In cuibul acesta mic şi cald m'am închipuit o clipă alături de tine. Cu ce drag aş rândui aici fiecare lucru, ca să-ţi bucure ochii, să te simţi mai bine! Ce farmec şi poesie pot avea meschinele treburi casnice, când le faci pentru o fiinţă dragă! Să pregăteşti, în bucătăria minusculă, un fel de bucate ce ştii că-i place! Să-l simţi mereu alături, în timp ce aranjezi tacâmurile şi flori pe masa unde îi vei sta în faţă, la cină. Apoi, după ce ţi-ai aranjat cu grijă tualeta în faţa oglinzii, stingi lumina şi, rezemată de fereastră, priveşti oraşul ce se întinde jos — balaur cu mii de ochi lucitori, unde fierb atâtea vieţi. Dar, în vălmăşagul acesta sălbatec, tu nu-l vezi decât pe el: în biurou, printre atâta lume străină, pe stradă, urmărit de privirile dornice ale femeilor — în tramvai, oriunde mergând doar cu tine în gând, nerăbdător să ajungă mai repede alături de tine! O! pasul lui pe scară, zgomotul uşii, braţele-i ce te cuprind pe întuneric, sărutările-i ce te dor, fericirea ce te înalţă, te depărtează de realitate! Ce veselă e cina în sufrageria-miniatură, în care abea de încăpeţi amândoi! Cu ce plăcere asculţi povestirile lui: tot ce a făcut o zi întreagă, tot ce gândeşte, tot ce visează pentru viitor, în care tu-i eşti mereu alături. Târziu, în noapte, te trezeşti, în tăcerea întunecată. Ii simţi capul rezemat de umărul tău şi, în respiraţia lui liniştită găseşti tot rostul vieţii tale. Rămâi aşa multă vreme, în pacea profundă a nopţii, ce-ţi dă impresia că numai voi doi sunteţi pe lume, ca să sorbi pe îndelete fericirea de a-l şti al tău şi de a te simţi atât de deplin a lui, încât îţi pari doar o părticică din fiinţa-i dragă!...

Ce vesel ai râde tu, dacă ai ceti această scrisoare! Viaţa e doar cu totul altfel şi tu o cunoşti bine. Mie mi-a fost frică de realitate; am trăit în vis şi visul m'a despărţit pentru totdeauna de viaţa adevărată...

Ce trist cade ploaia pe acoperişul de tablă! Intunericul mi-a inundat camera. Focul s'a stins. Simt frigul apăsându-mi umerii. Oare de câte secole stau nemişcată pe acest scaun?...

LUCREŢIA DASCALESCU

G. de La Fouchardiere

Despre medici şi medicină

Chirurgul are drept de viaţă şi de moarte, fără control sau responsabilitate, asupra pacientului care şi-a dat pielea pe mâna lui. Nu poate, nu trebue să fie altfel.

Chirurgul are dreptul să fie neîndemânatec căci este un om ale cărui simţiri sunt supuse la toate emoţiile omeneşti; are datoria să facă tot ce poate ca să salveze pe bolnav şi să se sprijine apoi, după opiniile pe care le are, pe puterea divină sau pe mizericordia naturii.

*

Un medic corect şi bine crescut nu-ţi impune ce boală să ai. Te întreabă politicos ce ai şi-ţi oferă, cu gentileţă, ce doreşti să iei ca să te vindeci de ceeace crezi că suferi.

*

Un medic poate să fi făcut studii remarcabile învăţând tratate care descriu boli extraordinar de complicate sau tăind în bucăţi hoituri a căror constituţie n'are niciun raport cu al d-tră...

Cu toate astea însă eşti mai bine indicat decât un medic spre a şti de ce suferi, ce-ţi face bine şi ce-ţi face rău. Un medic nu poate fi informat decât de tine; iată superioritatea pe care o ai asupra trupului, care este o ghicitoare pentrucă nu poate vorbi nimic, pe când tu eşti în faţa lui gata să-i dai o explicaţie... Explică deci medicului boala pe care o ai, căci o greşală de diagnostic, care lasă trupul perfect de rece, poate avea pentru tine serioase inconveniente.

*

Inainte de a i se deschide burta, bolnavul trebue să facă probă de psihologie şi de discernământ, căci printre chirurgii care au în mod legal drept de vivisecţiune, sunt şi buni şi răi chirurgi.

Se cuvine să examinezi performanţele lor anterioare şi apoi să recunoşti că cel mai bun chirurg poate să se înşele, că mâna lui poate să tremure, că nervii lui pot să-l trădeze.

*

In înţelepciunea lui, Dumnezeu a creat pe chirurgi şi bisturiile. Şi a mai creeat şi microbii ca chirurgii să aibă de lucru şi ca bisturiile să nu rămână inutile.

Dacă chirurgul vine prea târziu, sau uită să-şi spele mânile, D-zeu pedepseşte pe bolnav... Să nu te grăbeşti să judeci lucrul. Căci D-zeu, în înţelepciunea lui, a creeat pe ciocli, şi în bunătatea lui, vrea uneori ca bolnavii să moară, ca să trăiască cioclii.

Trad. de Dr. J. K.

Publicaţii primite la redacţie:

REVISTE:

Crenguţa (revista societăţii de lectură „B. P. Hajdău" de pe lângă liceul „I. Creangă"-Bălţi). Nr. 1 (Septembrie—Decembrie 1937).
Arhiva Nr. 3—4.
Gând românesc Nr. 11—12 (Noembrie—Decembrie).
Gazeta Bucovinenilor Nr. 66 (Noembrie).
Acţiunea Teleormanului Nr. 23—24 (20 Decembrie).
Arte şi Meserii (revistă industrială) Nr. 225—226 (Dec.—Ian.).
Vestul Nr. 2102 (25 Decembrie).
Drum Nr. 4—6 (număr de Crăciun).
Buletinul apicultorilor Nr. 1 (Ianuarie 1937).
România Medicală Nr. 1 (Ianuarie 1938).

AVENTURA

Trânti ușa cu putere, ca s'o închidă automatul Yalle. Coborî treptele și se opri o clipă în loc, nedumerit încotro să apuce.

Hai s'o iau la deal. Noaptea e minunată, — își zise cotind la vale. — In definitiv, ar trebui să fiu mulțumit... De ce mulțumit? Posesiunea fizică poate satisface doar un bărbat fără pretenții... N'am găsit nimic din ceeace am așteptat... Nu-i drept... E o ființă încântătoare... banală... Ce stupid... sunt. Am găsit tocmai ceeace am căutat... Mi-e lehamite de oamenii deștepți... Totdeauna complică lucrurile... Exact ar fi să spun că n'am căutat nimic, deci n'am găsit... Știu precis ce vreau... Și tocmai asta a fost... Nu poți cere alteia să fie altfel de cum este, tocmai fiindcă tu ți l-ai închipuit altfel...

Nu m'am așteptat la nimic, — repetă tare, ca și cum ar fi vrut s'o dovedească unui interlocutor contrariat. — Nu aștept? Am realizat și realizez cele ce vreau, cele ce depind de mine... Ce-aș putea aștepta, afară de lozul cel mare al vieții, sinonim cu loteria?... Bani mulți, bani care m'ar ușura de grijile materiale și mi-ar înlesni o evadare. Hotărît, eu nu mai știu ce spun. Incep să mă sugestionez că totul ar fi banii... Dragoste? Trei zile dragostea și apoi focul s'a consumat și faci lista stricăciunilor.

O aventură ca atâtea altele, fără pretențiuni deosebite și nu înțeleg ce aș fi putut să-mi închipui pe tema ei? Așa că sunt perfect satisfăcut și nu înțeleg totuși de ce nu sunt mulțumit?

Hotărît, se încurcase în propriile lui raționamente și, ca o pisică sătulă de joacă, cu o lovitură de labă rostogoli cât colo ghemotocul încâlcit. Trase în piept aerul plin de mireasmă întunecată a nopții și căldura florilor de tei pline de soare. Pe lângă el treceau case, felinare și grădini cu șoapte de crengi și foșnet de frunze adormite. Insă ghemotocul îl provoca dedesubtul canapelei și gândul, ca o labă iureșă, îl prinse de un fir răsucit, îl trase spre dânsul, în el, printre picioarele de scaune și mese...

Iluzii n'am avut niciodată, cel puțin asupra ei... O gâsculiță îndopată cu literatură și poate destul de pricepută. Dar atât. Și nici nu mă fermecase prin spiritul ei... Are un corp drăguț picioare prea grase... Și apoi ar fi ridicul să vorbesc de dezamăgire. Am văzut-o clar dela început.

Apăruse într'o zi la redacția revistei, după ce trimisese un articol destul de spiritual spre a fi publicat. El o primise curtenitor și glacial, ca pe orice amatôr de ziaristică... Socotea că pacostea mare a ziarelor sunt tocmai acești diletanți ai actualității și fără a o descuraja, voia să-i dea de înțeles că nu e făcută pentru a trăi lângă acest cazan zilnic de redacție.

Ea purta un costum alb și un plastron bleu cu buline... In mână — două garoafe roșii. Le puse alături de poșetă pe masă și el le observă fără voia lui, cu ochiul lăuntric al artistului, între hârtiile, călimara și notele răvășite pe postavul roșu pătat de cerneală al biuroului. Se trezise discutând adânc cu femeiușca zâmbitoare. Ea își aprinse o țigară și îi întinse și lui cutia. După aceasta mai venise, căci urma să scrie. Articolele ei, corectate de dânsul, se bucurau de succes...

Era natural să se termine astfel. Cu toate că n[illegible] terminat. Fetele cred că la prima îmbrățișare, începe adevărata dragoste — marea lor aventură. Pentru mine însă, femeia posedată, e femeia uitată. Dar nu pot să-i spun asta. Va trebui... Pata roșie a garoafelor uitate pe masă — el le păstrase acolo, până ce le aruncase servitorul, complect ofilite — ar fi trebuit să fie semnalul de alarmă, căci orele petrecute în tovărășia ei erau ore plăcute, ca o ședere seara acasă, la sobă. Ea făcea parte din categoria acelor femei care duc împreună cu ele, oricât de lungă și grea le-ar fi călătoria — aceleași fragile nimicuri: o floare, o carte, o statuetă, o scrumieră, o păpușă sau alte fleacuri, creind oriunde s'ar afla, propria și neschimbata lor atmosferă... Și anosta, anonima lor odae capătă, prin prezența acestor lucruri, aspectul viu, familiar, prietenos al camerelor locuite mult timp... Odăi vii, pline de prezența ei invizibilă, caldă, răspândită în dezordine prin colțuri, pe scaune și mese... orele petrecute alături cu fata erau ore vii, cu aspectul de a fi mereu și mult trăite. Obișnuite — dar pline de o substanță interioară caldă, atrăgătoare, ore pline de propriul lui suflet distilat, îmbibat în prietenia ei. Prezențe în acord, pe acelaș ritm insidios, nesimțit, și care o clipă se face dureros — atunci când o aștepți și ea nu vine, sau când ai neplăceri și ea nu te poate auzi...

E plictisitor. Și în definitiv, aș putea să-i scriu că plec și s'o las. E destul de inteligentă ca să priceapă... S'a sfârșit. Bine înțeles, n'am s'o jignesc... Voiu aștepta un timp... Dar, în definitiv, de ce mă simt nenorocit? — Se corectă repede. Mereu tendința asta de generalizare. Sunt pur și simplu obosit. Obosit și sătul. Mâne va trece.

El făcea parte din nerorociții care-s raționali, vor să fie duși de logică de mână prin toate zig-zagurile vieții și-s mândri că-și pot analiza ideile. Ca și cum unui medic i-ar veni în minte să-și numere în fiecare clipă pulsul, sau unui scriitor să se descrie în momentul când scrie. Sunt și scriitori de felul ăsta... Ei se numesc psiho-analitici, iar nicidecum poeți sau dramaturgi...

El crescuse în admirație pentru educația engleză — flegmatică, închisă, supusă convenințelor spirituale și formale de analiză. Își strecura în silă orice gând, înăbușind sub praful lor cernut subțire, răsada fragedă și îmbietoare a ofilitului lui instinct.

Ar fi nostim să par desamăgit! In proprii săi ochi. Și nici un sens! Căci rezultatul e clar! Oboseala. M'a obsedat o clipă o trecătoare, oarecare, și am împletit mister în jurul ei. Pe când totul fusese mai natural — iar misterul s'a scuturat împreună cu rochia, ca un cireș de Mai ce-și scutură petalele. Imaginea îi plăcu și hotărî s'o noteze pentru următoarea nuvelă.

Probabil că doarme acum satisfăcută. — De mulțumirea ei, nu se îndoia o clipă... Ar fi fost poate logic să se închipue în pielea ei... Era o evidență, o axiomă... Femeia trebue să fie mulțumită... Ar trebui poate să-i mulțumească pentru atenția acordată, pe care, oricare ar fi, cu siguranță că n'o merită. O revăzu, naturală și simplă, într'atât, încât platina părului, fardul albastru al pleoapelor, graiul ei amestecat cu hohote ușoare și expresii străine, ca un grai neprevăzut de papagal poliglot, — totul părea natural, propriu ei, inerent individualității sale. Alteori, atât de artificială, de inventată și de mincinoasă pe dea'ntregul, încât apărea ca un personagiu ireal, sărit din paginile unui roman psihologico-monden, construită științificește ca un robot perfecționat. Atunci cenușiul irisului, dinții sclipitori, corpul subțire, — totul părea născocit, confecționată pe măsură, impropriu și la fel de străin unei ființe adevărate, ca și cum mascată, ar fi jucat un rol idiot pe o scenă absentă... Atât de naturală, încât și buzele păreau că-și poartă roșul lor... și părul, simpla lui coloare rară... alteori. — Trebue să doarmă și...

Se oprise în drum fixând cerul cu puzderii de stele răsturnat în basinul rotund, străjuit de delfini adormiți cu gurile căscate... Patul desfăcut, cu cearceafurile atârnând într'un colț și vârful gol al piciorului întins peste plapoma alunecată... Ciuful luminos înfundat în perna strânsă în brațe... și mânile împreunate dedesubt, ca într'o rugăciune vrăjită de somn. Suspină... Reîncepu nemulțumit rondul prin străzile pline de miros. Treceau, greoi, mirosuri de caldarâm cald, de praf și de balegă... Apoi, spre deal, pași ușori de teiu, lunecări de contururi argintii a busuiocului și stânjeneilor de prin grădini, pe alocuri pașii voluptoși de curtezană întârziată a crinilor și tropăitul vesel al frunzelor de pe castani și aluni. Salcâmii, plebei sgomotoși, miroseau a miere... Câte un brad — a aer de munte și un clinchet de pinteni, câte o tufă de liliac — a pudră de iris și foșnet de evantai Pompadur... Grăbite, se furișau în noapte frumoasele de zi, orgolios goale, mirosind a nimica, lalelele — galbene. El le recunoștea în drum cu prietenia vagă ce o resimți pentru lucrurile revăzute după o lungă absență, care ne bucură nu atât prin prezența lor regăsită, cât prin plăcerea tuturor amintirilor reînviate în propriul nostru suflet.

I-am dat prea multă importanță, — hotărî însfârșit. Părea că lămurise tot procesul depănat într'însul. Această precizare nu-i procura nici o satisfacție. Ei și? Nu m'am așteptat și nu mă aștept la nimic. N'am căutat și deci n'am găsit. Il durea această siguranță a decepției. Il durea mai ales că-l doare o astfel de sinceră constatare. Il durea într'atât, încât se gândi — să nu se întoarcă spre casa, în care ea dormea cu mânile împreunate — casă în care ar fi intrat nestingherit și unde mânile ei l-ar mângâia duios pe tâmple, trezite chiar din somn, mânile ei cu mișcări de aripi... Il durea într'atât, încât se gândea la posibilitatea premiselor false. Dar nu găsi nici o premisă falsă. Și se regăsi față în față cu o așteptare nelămurită și o nemulțumire ascunsă, ca și cum s'ar fi dus la gară și ar fi așteptat, fără ca să aștepte, numai fiindcă se găsea din întâmplare, la sosirea trenului, venirea unui prieten, în fine, a cuiva dorit sau nedorit dar neașteptat. Dar odată ce aștepta, trebuia să fie dorit?

Aștepta pe oricine neașteptat... Asta era! Și neașteptatul, cum și era de așteptat, nu venise, căci trenul ăsta era orișicare altul și el știind-o, s'ar fi jucat de-v'ați ascunselea ca un copil zbenghiuit, cu Providența și cu propriile lui dorinți. Și-l dor propriile lui dorinți neîmplinite, date de gol! Dar nu e cazul? Doar știuse dela început că totul se reduce la o simplă aventură... Ah, par'că mai e vorba de aventură! Căci toată viața lui...

Ea nu dormea. Se prefăcuse, ca să-i ușureze plecarea... Își lunecase piciorul gol... Doamne, de-ar fi venit să rămâie... Dar nu-i plăcea... El aprinse o țigară și o stinse. O privise din ușă... Il auzi coborind scările. Când auzi trosnitura ușii, sări de pe pat și se aplecă prin fereastra deschisă în stradă. Il auzi frecând chibritul, zări punctul roșietic depărtându-se. După colț, se pierdu și sgomotul pașilor. Suspină, căci îl iubea. Și repetă, cu suferință și ciudă, orgoliu de femeie jignită, tristețe: îl iubesc, totuși. Și totuși îl iubesc! Se gândi drăgăstos și intens la mânile lui încordate și subțiri, la cenușiul tâmplelor și la fruntea înaltă, plină de gânduri și riduri, ca și cum ar fi o mare frământată, plisată de vânturile gândirii. Il ghicea sentimental și visător sub carapacea flegmatic-sceptică, încrezător și deziluzionat, cu finețea nouă a sentimentelor și nevoia de a le ascunde cât mai adânc. O spusese deunăzi unei prietene. Ii aprecia sclipitoarea inteligență și dărnicia. Ii aprecia mai ales, fiindcă el, omul superior, cunoscut drept critic și scriitor, îi acordase proaspetele flori ale interesului lui. Il iubea însă, acum, poate mai mult decât sub tirania prezenței lui, care-i cerea spiritualitate, conținut, originalitate, cu orice preț — prezența lui asupritoare, ironică, rece, care avea arul s'o anihileze, s'o facă să caute necontenit lucruri interesante de spus, să caute cu amara siguranță a improbabilității găsitului — să fie atrăgătoare, nouă, interesantă și mai ales neprevăzută!

Își dădea perfect de bine seama că nu-i poate oferi decât o naturalețe prea naturală ca să pară nouă și sentimente obișnuite, nicidecum falsificate, dar care-i vor apărea banale, o dragoste vioae, sigură, lipsită de complicații psihologice — dar el, închis sub șapte lacăte, nu-i cerea decât inteligență, sau umor sau... sex-appeal... Ea refula dragostea, căuta să fie originală... Devenea vulgară sau extravagantă, rătăcea mai tare. Incurcătură imposibilă de desfăcut. De ce nu vrea să mă creadă și să fie cu mine, — așa cum sunt, goală? Doamne, dar îl iubesc, îl ador. Aș vrea să-l fac fericit.

Își puse pe umeri un șal lung de crêpe negru cu lungi franjuri și trandafiri purpurii la margini. Se așeză la masa de scris. Scoase o foaie albă și începu: Imi pare rău c'ai plecat așa de repede. Nu dormeam și am vrut să te chem și n'am îndrăznit să-ți răpesc libertatea de-a pleca când vrei tu — căci m'am temut să-ți displac. Crede-mă, îmi ești mai drag decât toți care au fost înainte.

Rupse foaia. Nu era aici nici stil, nici fantezie. Scrisese exact ce gândea și era prost. Luă febril altă coală.

— Azi trebue să scriu cuvintele Julietei shakespeare-iene drept motto,

Continuare în pag. 16-a

M. Zoscenko

Punct de vedere

Dela stația Leschi, m'a dus Egorca Glazov, cu căruța lui.

Intrarăm în vorbă.

— Ei, întrebai, — sunt conștienți oamenii în județul vostru?

— Oamenii? zise Egorca, — sunt conștienți. Ce să facă?

— Dar femeile cum sunt?

— Muierile? Și muierile sunt conștiente. Ce să facă?

— Sunt multe femei conștiente?

— Destule, zise Egorca, — deși, ca să vorbim pe șleau, nu sunt chiar așa de multe. Le poți număra pe degete. Puține de tot. A fost una în județ... Dar nu se știe ce-o să fie cu ea... Poate să moară.

— Dar ce are?

— Ce să aibă, răspunse nehotărît Egorca, — are un bărbat turbat. Clopov, Vasili Ivanici. Om hărțăgos — într'un cuvânt. Ajunge o vorbă — și te pocnește cu o scurtătură peste bot. Bătăuș.

— Ei, și ea, ce, tace?

— Caterina? De ce să tacă? Răspunde: „Asta-i rău, zice. — Dumneata, zice, — Vasili Ivanovici, ia-o mai domol cu bâta. Alte vremuri!"

— Mai bine s'ar plânge Sovietului...

— Ce poate Sovietul? S'a dus la Soviet. I-au răspuns: foarte bine ai făcut, nevastă, c'ai venit. Chestiunea feministă — în primul rând; așa-i acum. Despartă-te, drăguță, de bătăușul tău și pace. Dar, dânsa nu vrea. Mai aștept, zice, nițel. Fiindcă, zice, n'am poftă să divorțez. Apoi, a răbdat cât a răbdat — și a plecat în oraș. Și a adus niște prafuri. A înghițit unul și i-a turnat și lui unul. Ea îi toarnă, iar el se leagă de ea și o bate. Cu un singur praf, nu l-a putut dovedi. Incepu să-i dea câte două — și lua și ea câte două. N'ajută la nimic — se bate. Intr'un rând, a luat șase deodată și s'a prăvălit. Acum nu se poate mișca. Păcat de ea! O singură femeiușcă conștientă în județ — și iată că poate să se prăpădească.

— Ei, și celelalte femei, întrebai, — sunt intr'adevăr și mai întunecate?

— Celelalte sunt și mai întunecate, răspunse Egorca.—Celelalte sunt și mai puțin conștiente... După ce a mâncat bătaie, una l-a dat în judecată pe bărbatu-său. A căzut, țăranul, în ghiarele judecătorului; și l-a amendat. Cinci ruble — altă dată să nu te mai baţi, țopârlane! Și acum, plânge femeia și se vaită. Cu ce să plătească? Muiere proastă și inconștientă!... A mai fost una care a cerut divorț. Țăranul s'a bucurat, pe vreme de iarnă; și acum rabdă de foame, gâscă întunecată!...

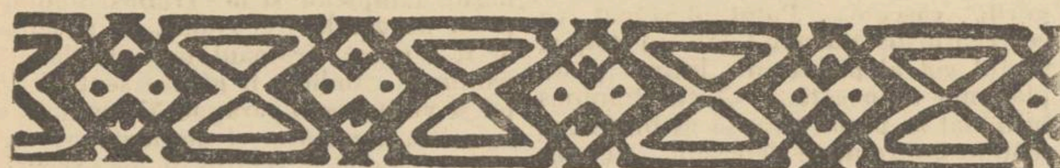
— Prost! zisei.

— Firește că e prost, încuviință Egorca. — Țăranii noștri pricep toate și pătrund prin toate; ei știu ce și cum. Numai muierile întârzie și rămân în urmă cu desvoltarea.

— Prost! repetai și mă uitai la spinarea lui Egorca.

Spinarea lui uscățivă era acoperită de zdrențe; bucăți de vată galbenă spânzurau pe alocuri.

trad. de F. DIMA

Din iubirile Cleopatrei

— Continuare din pagina a —

ţeva clipe care întrecuseră speranțele lui năstrușnice.

Cleopatra aruncă deodată de pe ea mantia regală și-și înlocui diadema de pe frunte cu o cunună de flori. Se sculă apoi de pe tron și, îmbrăcată într'o rochie străvezie ca apa limpede, se amestecă în dansurile lascive ale sclavelor grece. Inălțându-se pe vârful picioarelor ei minunate, se apropie apoi de Meïamoun cu pași mici și fugitivi și-i atinse fruntea cu un sărut șiret. Își reîncepu iarăși dansul, fâlfâind în jurul lui și aplecându-se când înainte, când lăsându-se cu capul pe spate. Ochii ei pe jumătate închiși, brațele pe care le mișca cu o lenevie voluptoasă, desăvârșeau acest dans, aci molatec, aci plin de violciune, aci melancolic aci vesel. Iubirea din inimă, voluptatea simțurilor ei întărâtate, patima care o frământa, promisiunea unei fericiri apropiate, ea exprima toate, toate în acest dans turburător.

Ultimele stele se stinseseră, noaptea își trăia ultima oră. Frizele palatului se luminară în albăstrui. Cleopatra se apropie încet de Meïamoun, își împleticí brațele de gâtul lui și gurile lor se contopiră într'un sărut prelung.

Lângă tron stă un sclav etiopian de o înfățișare sinistră. Meïamoun apucă vasul de corn pe care acesta i-l întinde. După ce aruncă asupra stăpânei lui o ultimă privire, el duce la buze cupa funestă în care sfârâe o licoare otrăvită.

Cleopatra pălește și vrea să pună mâna pe brațul lui Meïamoun pentru a-l reține Curajul cu care el primea moartea o mișcase. „Nu vreau să mori! Mai trăieste pentru a mă iubi! Te vreau!" isbucni ea, când deodată se auzi un zornăit de pinteni și patru erolzi înarmați apărură la intrarea salei de ospăț. Erau ofițerii lui Marcus Antonius, care îl precedau pe stăpânul lor la câțiva pași.

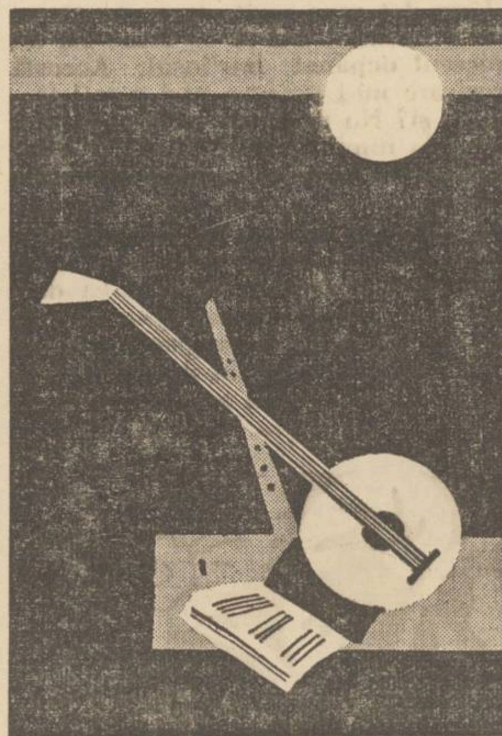
Regina lăsă liniștită brațul lui Meïamoun. „După câte vedeți, zise acesta, momentul a sosit" și goli dintr'o singură înghițitură cornul fatal căzând lovit ca de trăznet. Cleopatra sărută acest cap frumos, iar în cupa de otravă picură o lacrimă, singura din viața Cleopatrei.

— Pe Hercule! frumoasa mea regină, m-am grăbit destul, dar iată că am ajuns aici tot târziu, se scuză Marcus-Antonius, după ce intră în sala de ospăț și văzu căpraznicul se sfârșise. Dar ce înseamnează acest cadavru răsturnat pe lespezi?

— O! nimic, răspunse Cleopatra surâzătoare. Am mai încercat o otravă. Ți-ar plăcea, scumpul meu senior, să stai lângă mine și să privești cum dansează acești bufoni greci?

Și orgia începu din nou.

GIG.

CRONICA MUZICALĂ

Moartea lui Maurice Ravel

Săptămâna trecută ziarele ne-au adus știrea morții lui Maurice Ravel, șeful școlii muzicale franceze și unul din cei mai mari compozitori ai veacului nostru.

De mai bine de un an ilustrul compozitor suferea de o acută amnezie cerebrală și de o boală psihică echivalentă cu pierderea personalității creatoare.

M. RAVEL

Timp de un an, Ravel a trăit tragedia sufletească de a-și fi uitat cu desăvârșire trecutul animat de o mare bogăție de creație muzicală.

Un compozitor român care-l vizitase în timpul suferinței sale, a primit dela Ravel mărturisirea că uitase până și sunetele gamei.

Maurice Ravel s'a născut în anul 1875. Debutul său se leagă de revoluția lui Debussy, de marele curent muzical, stârnit de părintele impresionismului muzical.

Incetul cu încetul se emancipează de influența lui Debussy, reușind să imprime în operele sale un temperament original învăluit într'o știință muzicală plină de subtilități și de rafinament și o sensibilitate care aparține unui suflet de mare poet.

Ia fața valului de indignare stârnit de opera sa în mijlocul celor care apărau tradiția academică, Maurice Ravel nu s'a descurajat.

După un oarecare timp primele sale lucrări ca Menuetul antic, Pavana pentru o Infantă defunctă și Jocuri de apă, s'au impus atenției publicului.

Dar succesul adevărat a venit mai târziu încoronând o bogată literatură muzicală formată din muzică de cameră, de pian și de orchestră.

A scris un admirabil quator de coarde, operă în care se revarsă frenezia unei inspirații pure și desăvârșite. (Am ascultat acest quator în neuitatul concert al quartetului Capet).

Pentru pian a scris Mormântul lui Couperin, Gaspard de la Nuit și două concerte cu acompaniament de orchestră.

Gaspard de la Nuit a fost inspirat de cartea de poeme datorită lui Aloysius Bertrand.

Caracterul fantastic al poemelor „Ondine", „Le Gibet" și „Scarbo" a fost exprimat cu o intensitate emotivă extraordinară. In sonoritățile stranii inventate de Ravel se deslușește atmosfera romantică a poemelor lui Bertrand, apeciate în gradul cel mai înalt de Baudelaire.

Pentru voce Ravel a scris: Melodii populare grecești, Poeme pe texte de Mallarmé, pe texte de Paul Morand trei cântece intitulate: Don Quichotte.

Ravel a cucerit publicul și prin lucrările sale simfonice dintre care „Valsul" și „Bolero" sunt executate pretutindeni. A orchestrat „Tablourile dintr'o expoziție" de Musorgski, și a dat rând pe rând la iveală „Ma Mère L'Oye", „Ora Spaniolă", „Rapsodia spaniolă", „Copilul și vrăjile" și capo d'opera „Daphnis și Chloë".

Ravel n'a făcut niciodată concesii publicului. A crezut cu tărie în formula artei sale a cărei axă e noblețea și sobrietatea și a condamnat orice tendință de a exprima în muzică în mod direct, viața lăuntrică.

Opera sa a deschis porțile ce duc spre lumea nouă, a unor viziuni feerice.

A fost un mare poet, poate cel mai mare dela Chopin, care a îmbogățit literatura muzicală a lumii.

Premiul de compoziție Enescu

Se împlinește un sfert de veac, de când maestrul George Enescu a creat premiul ce-i poartă numele, menit să încurajeze creația muzicală a tinerelor elemente cu scopul superior de a da culturii românești o școală muzicală.

An de an acest premiu decernat de un juriu, în frunte cu maestrul George Enescu, a fost o încurajare și un înalt stimulent moral pentru cei care simțeau o chemare spre creația muzicală.

Dacă astăzi avem o școală muzicală românească formată din talente creatoare cunoscute și în Europa, acest lucru se datorează viziunii lui George Enescu și încrederii sale în fecunditatea artistică a poporului românesc.

Anul acesta premiul Enescu a fost acordat pentru a doua oară tânărului compozitor Constantin Silvestri, pentru o sonată pentru violoncel și pian.

Am fost de câțiva ani fermi în convingerea că de numele lui Constantin Silvestri trebue să legăm speranța unor mari izbânzi ale creațiunii muzicale românești.

Dotat cu o sensibilitate profundă dar și cu o curiozitate arzătoare pentru tot ceeace este nou în limbajul sonor al muzicii, Constantin Silvestri este predestinat unei cariere frumoase.

La vârsta de 14 ani laureatul de astăzi scrisese un ciclu de minunate lieduri pe texte de Heinrich Heine.

Interesant în aceste lieduri este o pronunțată înclinare de a abstractiza conținutul armonic, în felul lui Max Reger. Influența wageriană se resimte

C. SILVESTRI

și în alte lucrări ale lui Silvestri.

Acum câțiva ani am ascultat în primă audiție un quatuor de suflători, o muzică maladivă și stranie, plină de disonanțe de un humor desnădăjduit.

O suită de dansuri, executate anul trecut în cadrul unei ședințe a asociației „Muzica Nouă" dădea măsura unui sentiment de delicată poezie din care se împărtășesc și cele trei capricii pentru orchestră.

La o vârstă când alții încep în dezorientare și dibuială, Constantin Silvestri își cunoaște drumul și țelul spre care îl va conduce flacăra inspirației și trudei sale.

V. CRISTIAN

Cartea românească

de G. CĂLINESCU

Cronica literară

Poeţi tineri (Aurel Marin, Const. Goran, Virgil Carianopol, Teofil Lianu, Dumitru Corbea

Ne ocupăm azi de câţiva poeţi tineri, care au publicat versuri în anul trecut, şi de care am pomenit numai în treacăt în *anul literar*.

Am remarcat şi altădată însuşirile versurilor d-lui Aurel Marin, cu prilejul recenzării culegerii *Yodler*. Volumul de care ne ocupăm acum se intitulează simplu *Versuri* şi cântă boala şi moartea şi mai cu seamă muntele şi singurătatea. Intâlnim de pildă, aspecte de sanatoriu, într'un realism blajin:

Noaptea cade. Pe cimentul ud
Troşii îngrijitoarelor se-aud.
Oamenii i-ascultă. Ştiu popasul
Lor. Nu-i sgomot ci aşa li-i glasul
Până dimineaţă, până seara,
Până moartea îşi înfige ghiara.

Poezie de sanatoriu s'a mai scris la noi, dar avem impresia că era simulată sau oricum insuficient înţeleasă, dovadă tonul ei jălalnic, excesul de sentimentalism, cu chemări de mamă şi de tată. In realitate, bolnavul, ca orice mare rănit sufleteşte, are o pornire către solitudine, o apetiţie către principii. El intră brusc în elementul metafizic, de unde şi obiceiul de a glorifica Universul, ceeace dă acea vigoare caracteristică poeziei muribunzilor. Ne place să credem că în cazul d-lui Aurel Marin este vorba de o simplă intuiţie artistică, dar această intuiţie există. Este în poezia poetului nostru un accent de vigoare, de sălbăticie, care se notează în fraze simple, substanţiale, ca spre a sugera gravitatea momentelor:

Ne-am oprit. Mai e vreme de 'ntoarcere.
Dar cine mai vrea? Cine mai poate?
Ne-au dus paşii în neştire, de-am ajuns
Surprinşi în adâncă solitudine!

Sentimentul solemnităţii muntelui, percepţia colosalului geologic sunt evidente şi trădează un suflet repede îmbătat de măreţie:

Urcă pân' la gura râului, joagăre —
Inima pădurii geme 'n văi afunde;
Pădurari taie, taie în neştire
Lemnul care-aşteaptă sera de s'ascunde!

Numai când lumina lunii se revarsă,
Lin mângâietoare, peste 'nalte cetini,
Pădurarii umblă nedormiţi, cu ochii
Umezi că-şi omoară singurii prieteni!

Pădurarii îndoliaţi c'au doborît pădurea, dau o frumoasă litografie neagră:

Iată o altă strofă:

In seri adânci lumina din ferestre
Măreşte slove şterse de pe tomuri.
Văd dincolo, din uriaşe creste
Urcând în ceţuri, reci, înalte domuri.

In care viziunea grandiosului este vibratoare, efect nu al unei atitudini retorice, ci al sensibilităţii la elementele fundamentale ale Cosmului.

Am spus de-atâtea ori, că dacă hermetismul este o formă legitimă pentru cine gândeşte poeticeşte astfel, el nu poate fi prefăcut într'o formă dincolo de care să fie numai ruşine. Naţia e tânără, poetul simte nevoia să se cânte. Nici anti-eminescianismul de fapt, cu toată parada eminescianistă în teorie, nu e cuminte. Un poet mre e un artist care a ajuns la fundul artei şi ca atare experienţa lui este utilă. Să admiri pe Eminescu, dar să găseşti că e ruşinos să-l imiţi în poziţiile lui fundamentale, asta e absurd. Una e pastişa, alta e utilizarea. Admirăm curajul d-lui Aurel Marin (care merge instinctiv într'acolo unde va merge în curând toată poezia română, spre pathosul pur) de a imita pe Eminescu. Rezultatul e o compunere foarte originală:

Pale lumini
Ard line peste
Naltele creste.
Vineţii pini.

Umbre adânci
Leagă cu sure
Crengi, prin pădure,
Norii, de stânci.

Modul d-lui Aurel Marin e un clasicism aspru, silvestru, o emotivitate comprimată. Citarea lui Segrais, autorul din sec. XVII al *Eglogelor*, arată că poetul îşi face o cultură de cărţi nu de reviste. Cităm ca poezie de antologie, *Imbătrâneşti şi tu* în care e o uşoară melancolie ronsardiană:

Imbătrâneşti şi tu, suavă femeie alintată azi.
Mai turbure şi mai bolnavă, lumina lunecă pe braz'

Amăgitoarele şuviţe au luciul alb, strălucitoare;
Pe munţi s'au răspândit de-asseară întâiele mărgăritare.

In flacăra privirii vremea aruncă 'ntunecatu-i praf
Desprinsă liniştii pădurii s'aşterne frunza moartă vraf.

Pe fruntea lină, fără ştire o amintire ţese umbre;
Un vânt de gheaţă răscoleşte afund prăpastiile sumbre.

Desface mâna de pe umeri un greu-mângâietor atlas
Pe la ferestre sburătoare trec, rare, fără de popas.

Imbătrâneşti şi tu... şi versul zadarnic merge mai departe,
Căci nu mai poţi ceti minciuna-i — şi cazi plângând încet pe carte.

D. Const. Goran s'a specializat în poezii religioase, dar în ramura sa e un virtuoz. *Cântecele în lumină* nu sunt propriu zis poezii mistice, în genul celora pe care le-a produs *Gândirea*. In ele nu sunt libertăţi de imaginaţie şi acea carnalitate, care pentrucă e asociată cu numele lui Iisus şi a altor factori divini, se chiamă mistică. D. Const. Goran este un poet „bisericesc", transcriind în versuri elogiile rituale ale Divinităţii. Este o oarecare monotonie, fireşte, în aceste cântece, şi acea ariditate caracteristică oricărui program. Dar limba e curată, fraza poetică îndemânatecă şi în totul este o căldură, o cuviinţă poetică remarcabile. Autorul ar putea face foarte bune versificări din *Psalmi*. Ca exemplu de poezie a exaltării religioase, de emoţie a stranei, cităm următoarele versuri:

De-atâţia ani Il văd trecând
De-atâţia ani Il văd rănit...
Urcând spre Golgotha, gemând,
Scuipat, lovit cu pietre, El...
El, Impăratul — bucuria...
El, Impăratul, învierea...
El, Impăratul, pâinea, viaţa...
El, Impăratul apa vie...
El, Impăratul... El, lumina...
El, adăpostul celor goi,
El, bucuria celor trişti...
El, candela celor pierduţi...

*

D. Virgil Carianopol a început a face versuri după formula *unu*, şi părea a fi foarte înrudit din toate punctele de vedere cu mentalitatea d-lui Ilarie Voronca, Saşa Pană şi a celorlalţi avangardişti. Atunci scria aşa:

ştii tu ce pasăre va obosi în lemnu

poemii acesteia?

. . . .

te salut porumbel al destinului

din calea Dudeşti 217.

Deşi nu se poate tăgădui d-lui Carianopol oarecare sensibilitate poetică, activitatea sa de acum ni se pare efectul unei simulaţiuni, de altfel tipice, deşi de acum încolo tardive.

Poetul cântă cu abundenţa şi sentimentalismul d-lui Ilarie Voronca Oltenia, boerimea veche, pe doamna lui Neagoe Basarab, pe El, pe femeile de la „noi", pe mama de peste Olt, pe plugari, şi alte autohtonisme de acestea exagerate. E bine ca poetul să fie absolut sincer şi să creadă în demnitatea lui de om, oricare i-ar fi situaţiunea. Nu-l credeam pe d. Carianopol, oltean, iar numele îl bănuim un pseudonim. Noul volum de simulaţiuni se numeşte *Carte pentru domniţe*.

*

D. Teofil Lianu este, pare-se, bucovinean, şi Bucovina dă o producţie poetică foarte bogată, deşi cam chinuită. Modernismul cel mai abstrus se împerechează cu folklorismul. La d. Lianu se observă o intenţie de coloare verbală care începe să invadeze literatura noastră şi pe care, principial cel puţin, o socotim greşită. Cuvântul, chiar şi în literatură, rămâne întâi de toate o convenţie, adică un transmiţător al ideii. Coloarea e adesea o iluzie. *Burdujel, malaişte, canuri, semicerc, calamăr*, iată cuvinte pe care nu le poate înţelege toată lumea. Intr'un fel de distice, cu forma ghicitorilor, poetul încearcă sugestia haî-kai-urilor japoneze. E un anume manierism şi artificialitate în aceste scurte compuneri.

Bruma.
Sub opinci,
Moi arnici.

Brazdele după plug

Pe ogoare,
Brâie 'n soare.

Avem de aface cu imagini goale, aşa cum făcea Jules Renard. Dar pentru asta trebue să găseşti un raport semnificativ, care să introducă în esenţe. De ce adică ar fi mai frumoasă brazda comparată cu brâul? Şi întrucât se îmbogăţeşte viziunea lumii comparând bruma cu opincile (?!) şi florile de dedesubt cu arniciul? Absurdităţi.

Cu toate acestea sunt în culegerea d-lui Teofil Lianu şi lucruri promiţătoare, de pildă această folklorică stilizată:

Auzi valea cum răsună,
Trec flăcăi voinici pe lună.
Fagii crengile îşi clatin,
Trec flăcăii lui Muşatin.

Cîntă cuc cu pana sură,
Inimă de codru, mură;
Cărăruie, drum pe Toance
..ea de sânge'n vîrf de lance.

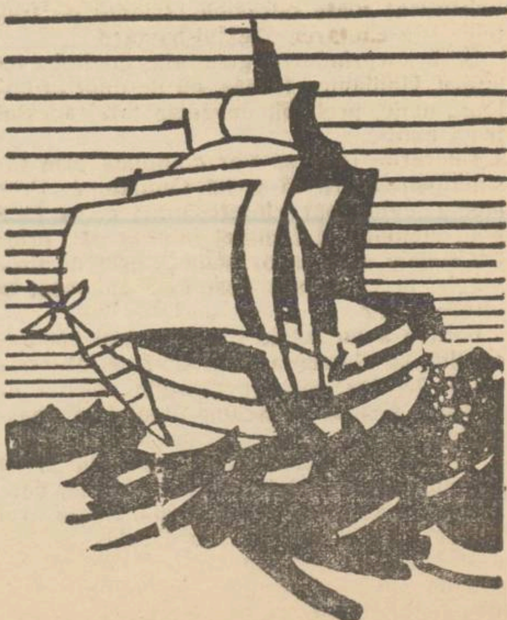
..r din lagăr mai departe:
Merge ştire despre moarte:
Şi în cer şi în pământ
Şi'n pomi legănaţi de vânt.

Volumul d-lui Lianu se intitulează Curcubeu peste ţară.

In Război, d. Dumitru Corbea, fiu de ţăran, precum singur se declară, cântă pe ţăran, pe robi, pe proletari, pe Moţi, însă cu mijloacele d-lui Aron Cotruş, a cărui poezie a falsificat sufletul multor ardeleni:

In mine
s'au adunat,
treptat,
nedreptăţi din şapte veacuri —
şi-acum port în vine
clocot,
plânsete de clopot,
răsărit de soare
şi-o lume ce apare.

Intr'o prefaţă generoasă d. Rădulescu-Motru felicită pe autor fiindcă după ce „atât de mult s'a falsificat simţirea tinerilor noştri poeţi prin imitarea tehnicei din literaturile străine" este — zice — „o adevărată liberare sufletească pentru cineva" etc. etc. Problema poeziei este însă ceva mai complicată ca să fie rezolvată atât de simplist.

Viața teatrală

Inaugurarea teatrului Liber

Incepe un nou an teatral, și totuși noi nu am terminat încă de a discuta ultimele evenimente ale anului trecut.

Se impune deci o punere la punct cât mai grabnică.

Cel mai însemnat eveniment al ultimelor zile din Decembrie 1937, este inaugurarea Teatrului Liber.

Din vechea sală a Majesticului neaerisită, cu pereții murdari, peste care anil își adăpostiseră prezența, d. Sică Alexandrescu a făurit un teatru nou, proaspăt, curat, luminos și agreabil. Iată deci, grație neobositului director al S. C. I. T. E. I., încă o sală de teatru în capitala țării.

D.-Sică Alexandrescu nu a avut însă noroc. In momentul când d-sa trebuia să-și încununeze eforturile, preluând direcția a patru teatre, unul din ele — Teatrul Vesel, — ca un modest auxiliar al Eforiei, cădea pradă flăcărilor în catastrofalul incendiu care a pus pe drumuri inimoasa companie a Cărăbușului.

Teatrul, acest organism viu, își are aceleași legi fundamentale ca ale naturei. Unul moare, altul se naște.

Astfel în seara de 23 Decembrie 1937, s'a inaugurat în fața unui public numeros, Teatrul Liber.

Aleasă, pentru această deschidere a fost o comedie a veșnic tânărului și spiritualului André Birabeau, neobosit producător de piese pentru teatrele bulevardiere din Paris.

SICA ALESANDRESCU

Comedia lui André Birabeau, intitulată „Pamplemousse" și jucată la noi sub titlul, oarecum vulgar de „Coloniale" este o piesă pentru copii dar nu pentru tineret.

O explicație este necesară. „Coloniale" tratează un subiect destul de delicat, cu privire la o anumită situație a bastarzilor de culoare... neagră.

Piesa cuprinde multe roluri pentru copii, dar în general, ținuta ei, este departe de a cadra cu principiile morale care stau la educația tineretului.

De aceea, piesa deși jucată de copii — și printre ei se găsesc elemente admirabile, de care vom avea ocazia să vorbim mai jos — nu poate constitui logic un spectacol pentru ei.

„Coloniale" are o intrigă simplă, dar amuzantă.

Guillaume Montfavert este un burghez liniștit și simplu, tată a trei copii drăgălași. Familia lui împreună cu el, locuește într'un mic orășel din provincie. La un moment dat, Guillaume cade grav bolnav. Soția lui, care bănuise pe soțul ei de a fi și tatăl unui copil din flori, de teamă ca moartea să nu-l surprindă înainte de-așî fi îmbrățișat toate odraslele, trimite pe fratele ei în căutarea acestui bastard.

Spre surprinderea generală, copilul este negru. Guillaume fusese, nu de mult în colonii, unde, probabil devenise tatăl acestui fruct exotic.

Lucrurile însă se vor complica prin însănătoșirea bruscă a lui Guillaume. Problema devine foarte interesantă: ce va face noul membru al familiei Montfavert, printre rudele sale, în orășelul acesta de provincie, unde fiecare gest este cunoscut și interpretat?

Pentru a nu scade din interesul spectacolului, un elementar bun simț ne interzice de a divulga toate peripețiile acestei aventuri, și mai cu seamă finalul ei neașteptat.

Trebue să recunoaștem însă din capul locului, iscusința lui André Birabeau, care a știut să se strecoare de minune prin firul întortochiat al acestei intrigi atât de inedite. Dialogul este viu, colorat (fără niciun joc de cuvinte) și plin de haz. Se recunoaște în verva lui André Birabeau, acea ușurință și acea finețe care caracterizează spiritul francez de totdeauna.

Apoi, André Birabeau este și un excelent autor dramatic. Piesa lui este închegată cu multă armonie, iar conflictul se dezvoltă cu rapiditate și cu mult simț teatral.

Toate aceste laude au, evident, o semnificație restrânsă. „Pamplemousse" nu este altceva decât o amuzantă comedie, care nu vrea să dovedească nimic, și care n'are nici măcar intenția de a însemna ceva. O comedie de salon, ca atâtea altele, care are meritul de a fi fost concepută și realizată de un om spiritual. Atâta tot, dar îndeajuns spre a constitui un spectacol plăcut.

Interpretarea a numărat multe elemente tinere. Noua revelație a fost desigur, micul Mișu Fotino, al cărui joc atât de degajat, atât de sigur și de spontan, a făcut deliciul publicului. Tânărul Mișu Fotino care numără vreo opt anișori s'a arătat un actor excelent din toate punctele de vedere. Ii urăm o carieră artistică bogată în succese similare aceluia pe care l-a avut la inaugurarea teatrului Liber.

Trupa de copii a fost complectată cu multă omogenitate de d-ra Bombonica Dumitrescu, C. Johnson și... M. Axente.

Trecând la creațiunile adulților, trebue să subliniem în prim rând, contribuția d-nei Maria Filotti, care într'un rol de soacră autoritară și ridiculă, a pus multă voiciune și mult simț artistic. Excelenta noastră comediană a arătat din nou, cât de multiplu și cât de variat este talentul său.

D-nul V. Maximilian a jucat cu acea bonomie care-i caracterizează posibilitățile, d. I. Talianu a fost un tată de familie, înduioșat iar d. Mișu Fotino (tatăl) a creat un tip de doctor ramolit, cu multe resurse comice.

Am remarcat deasemenea, jocul reținut al d-nelor Sylvia Fulda și Aura Fotino, precum și exuberanța d-nei Nora Piacentini.

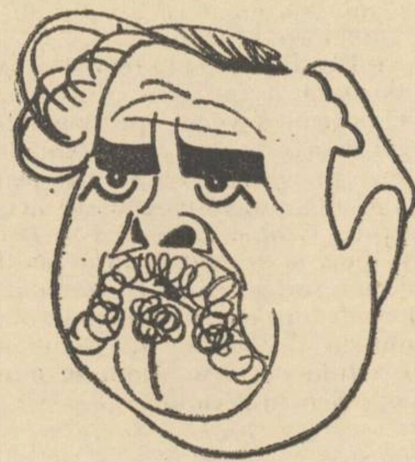
Regia d-lui Aurel Maican, excelentă, iar decorurile pictorului Siegfried, din nou strălucite.

Un spectacol ce merită să fie văzut.

„Gândul" de Leonida Andreew, la Teatrul Regina Maria

Inainte de sărbători, teatrul Regina Maria ne-a prezentat întunecata piesă a lui Leonida Andreew „Gândul".

Drama acesta, care constitue un spectacol greoi, și adeseori plicticos, nu-și justifică reprezentarea decât pentru creațiunea d-lui G. Storin, care a jucat cu o măestrie desăvârșită dificilul rol al doctorului Kersenzew.

V. MAXIMILIAN

Sumbră în desfășurarea conflictului, plină de pasagii retorice și de concluziuni interioare, lungă, cu totul lipsită de ritmul scenic necesar oricărui spectacol. „Gândul" lui Leonida Andreew a fost desigur un insucces, și nu știm dacă se mai reprezintă și azi.

Rămâne însă perfect valabilă, creațiunea d-lui G. Storin, o creațiune de adevărată artă dramatică, o creațiune care pune în lumină toate însușirile acestui mare actor.

GH. NENIȘIOR

Aventura

Continuare din pagina 13-a

nu-i așa, prietene? Totul a mers atât de ușor pentru tine, dragul meu. Dar nu voiu învinui dragostea mea, nici sinceritatea de care am dat dovadă — căci mi-ar fi părut ridicul să te chinuesc ipocrit cu sâcâelile unei pudori de mult inexistente. La ce bun? Știu bine că nu sunt decât o aventură ca atâtea, prea atâtea, altele. Dar tu nu ești o aventură *pentru mine*. Ești omul pe care pot să-l admir și pe care-l iubesc... N'aș vrea să mă crezi interesată... Nici nu cer nimic altceva decât bucuria de a te vedea când ai să vrei tu. Și să-ți pot spune... fără ca să râzi de mine...

Rupse din nou și aruncă pe covor fărâmiturile albe ale mărturisirii... Se privi în oglindă, își aranjă șalul pe umerii goi. Poate se va întoarce? Dar trebue să-i scriu. Dar nu pot să-i scriu așa ca orice tâmpită... Scoase dintr'o cutie parfumată o hârtie violetă și largă, specială. Scrise, cumpănind termenii, întâi bruionul — apoi copia, cu limba între dinți.

— Potrivit tuturor femeilor, scriu și eu, după... N'ai să scapi, se vede, atât de curând de mania epistolelor superflue. Totuși, eu am o scuză! Plec mâne. Cred că vei înțelege dorul după orizonturi, fructe exotice și mângâeri necunoscute! Negrii trebue să fie tulburători în dragoste, ritm de tamtam... iar eu, păcătoasă... Dar hai să fim serioși! Am vrut să-ți spun — întâi că nu te oblig de loc să apari la gară, fie și fără frac ca pentru Suverani, dar în schimb cu tradiționalul buchet de trandafiri roșii — ambii suntem prea buni pentru astfel de formalități... burgheze! Al doilea că aventura ne-a fost drăgălașe și picantă și ar fi lipsit de gust s'o lungim. Poate că, după ce mă voiu reîntoarce după înconjurul lumii, — cine știe!

Dar e mult prea devreme să facem planuri de reaventură! Mâne plec...

Se opri. Trebuie să-i las timp ca să poată veni. Va primi scrisoarea la 10. Cursa a doua la 12. Să scriu că plec la 8 seara? Ba nu, ultimul tren e la 11... De-ar fi posibil să nu plec... Ce nevoie!? Doamne — și-și strânse styloul cu violență între degete. Ce-aşi da să nu plec. Vroia din tot sufletul să rămâie alături de dânsul cât mai mult. Dar trebuia să scrie că pleacă.. Poate va veni... Poate îi va spune... Bărbații se tem de legături durabile... Ar putea să nu fie gata cu bagajele... Să-și amâne plecarea... Să-i fie rău... Doamne, ce dor îi era...

Inchise plicul. Lipi timbrele și scrise, citeț, și larg adresa. Puse plicul pe masă. Ceasul arăta cinci. Dungile albe pe cer erau acum trandafirii. Cerul întreg părea un lac încremenit sub un stol de flamengo coralini. Valuri băteau peste acoperișuri cu luciri de rouă sidefie și picături de lumină pe sârma antenelor de radio. Vrăbiile ciripeau grăbit în castanul-pom de Crăciun, din fața casei. Ea trase adânc în piept aerul răcoros al dimineții. Merse spre pat. Prin cearșafurile și pernele mototolite, ea regăsi cu fiorurı — mirosul apei lui de Colonie și mai secret, abia perceptibil, mirosul lui. Ea se afundă în mirosul acesta, tulburător, închise ochii, se ghemui într'însul. Strânse în brațe perna și — roșie, înfiorată, îl dori, revăzându-l iubit și depărtat, tainic sub întunericul pleoapelor coborîte.

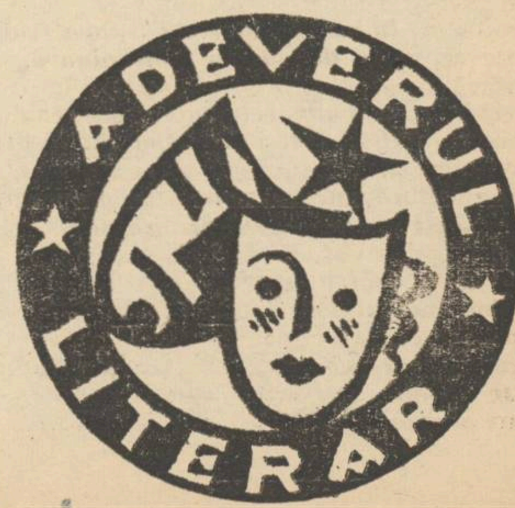
*

Așezat în fața mesei de lucru, masă pustie pe care unica lucire de viață era pata violetă a plicului, el privi țintă răvașul rătăcit între hârtii, blocuri și ziare. O aventură scurtă e o glumă reușită, — gândi cu amara satisfacție a prezicătorului de rele... Drăgălașă și picantă... Să se ducă la dracu! Se sculă de pe scaun. Merse prin odaie fără a vedea mobila, decât prin ochii ascunși ai trupului, care se ferea de lovituri. Iși aprinse o țigară, cu obișnuitul gest al fumătorului ocupat, aruncă chibritul la întâmplare, spre scrumieră. Repetă: — Să se ducă la dracu! — și puse mâna pe receptorul telefonului. S'o chem? Nu, — nu face! Apoi se așeză din nou la masă. Luă o coală albă și așternu câteva zizaguri, triunghiuri și alte nelămurite figuri geometrice, în colțul paginii. Deodată scrise cu litere mari începutul articolului de fond. Ultimele evenimente, comentate de presa engleză, denotă...

Se opri. Ceeace denotau comentariile din presa Marei-Britanii îi apăru atât de neînsemnat și tâmpit, încât se înfioră gândind la oamenii care citesc cu interes astfel de elucubrațiuni. Ii era silă de propria sa frază abia începută. Se sculă din nou scârbit și merse spre fereastră. Privi acoperișurile lucind la soare, fumul subțire în rotocoale din coșuri. Iși reaminti de datoria la croitor și de noul volum ce vroia să cumpere... Și fără nici o tranziție, o revăzu în fața lui, naturală, atât de naturală încât orice ar fi îmbrăcat, chiar o blană de panteră pe un umăr ar fi părut natural și convenabil adecvată ei... Și ea scrisese, simplu și natural că a fost o aventură... Dar niciodată, niciodată el nu se gândise măcar că putea să fie altceva — decât o glumă reușită, o aventură drăgălașă și picantă! Ce tâmpite sunt femeile care-și închipue că bărbații le iau în serios... Și ce nostim că de data asta, ar fi avut el poate dorința s'o lungească. Nu mult, bine înțeles, dar oricât! Hotărît, era curioasă întâmplarea și totul e bine ce se sfârșește bine. Dacă n'ar fi scris... poate... Bineînțeles că nu se va duce la gară... Și nici nu-i va aduce flori. Idiot! Dar îi va trimite cu băiatul dela redacție o cutie cu bomboane, drum-bun, și o carte de versuri moderne... Poate un tratat de educație sexuală... Ar fi spiritual...

Se urî deodată, neprevăzut și cu atât mai puternic, mai adânc. In ura lui, ivită din disprețul sentimentelor, o îngloba și pe ea. O urî ca și cum ea l-ar fi înșelat de bună voe, l-ar fi batjocorit sângeros. Și mânile lui, prefăcute în pumni războinici, amenințară în neștire șuvițele de fum, destrămate, spirale de vânt pe întinsul cerului.

SORANA GURIAN

RECENZII

„Getica" lui Vasile Pârvan

O operă ce ar trebui cetită

„Getica", operă de sinteză şi de genială reconstrucţie istorică, după cum o caracterizează profesorul Ilie Ion, în studiul său asupra lui Vasile Pârvan, a fost publicată în 1926. Ea a câştigat pentru ştiinţă un capitol al istoriei noastre, care datează cu o mie de ani înainte de Hristos. Dacii şi Geţii n'ar fi, după cum susţin mulţi, două popoare deosebite, ci ar face parte, după părerea lui Vasile Pârvan, sprijinită pe dovezi numeroase şi însemnate, dintr'un singur popor mare, al Thraco-Geţilor, locuind între graniţele României mari şi dincolo de acestea în primul mileniu înainte de Hristos.

Geto-Dacii însă deşi înrudiţi cu Thracii, nu sunt identici cu aceştia. Ei se deosebesc şi prin limbă şi prin religie şi prin influenţa civilizaţiei celtice, care a fost o introducere la „romanism", încă cu două secole înainte de venirea primilor negustori romani în ţinuturile illyro-thracice ale Dunării.

Această idee e centrală în întreaga operă a lui Vasile Pârvan, căpătând „o formulare precisă" şi o amplă documentare în getică ducând la concluzia că Dacia era perfect pregătită să devie romană, prin aşezarea ei între lumea cimmero-scyto-greacă din Est şi cea italo-illyro-celtă din Vest, dintre care influenţa de Vest, de o mentalitate profund diferenţială de cea de Est a precumpănit, încă dela 1000 a. Hr.

D. I. Andrieşescu, specialist în materie, vorbeşte şi el despre această Getică în felul următor: „Intemeiată pe o îndelungată şi minuţioasă revizuire a ştirilor antice care, fragmentare şi disparate, sunt totuşi numeroase şi nu au mai fost prelucrate dela Gaspass, Zeuss, Roessler, Tommachek şi Müllerhoff. Bazată de asemenea pe o analiză a datelor glotologice, toponimistice şi onomastice, lucru şi mai nou ce s'a aplicat la un număr restrâns de regiuni — marea lucrare are în plus meritul de a cuprinde şi întreg materialul archeologic proto-istoric al regiunilor dela Dunărea de jos inclusiv cel unguresc.

„E o comoară de fapte, foarte multe cu totul nouă sau privite altfel decât înainte; comoară de consideraţiuni întemeiate pe ele, ca şi de largi priviri sintetice, desprinse din stăpânirea suverană a unui material pe cât de întins şi bogat, pe atât de variat şi inegal" (I. Andrieşescu: V. Pârvan, pag. 16, citat de Prof. Ilie Ion în cartea sa „Vasile Pârvan" edit. „Ramuri" Craiova).

Roman de reportagiu

Cu volumul său „N'am descoperit America", d. I. Marius-Mircu scrie prima încercare de reportaj destul de bine reuşită în limba românească.

„In văzduh întâia oară", capitolul cu care-şi începe reportajul, este o introducere în materia cărţii cu uşor humor şi destul de subtilă, prin care se indică deosebirea între generaţiile mai vechi şi generaţiile noi, adaptate în mod firesc, încă din copilărie, la spiritul maşinismului şi dinamismului vremurilor noastre. Scena cu copilul, din acest capitol, atât de informat şi atât de desăvârşit acomodat mijlocului de locomoţiune cel mai obişnuit vremii actuale, este de o fină ironie şi o caracterizare esenţială a diferenţei dintre generaţii. In acelaş timp este o bună „amorsă" pentru cititor, care se simte prins ca într'o dramă vie şi plină de peripeţii încă din primele pagini ale volumului. De aci înainte lectura este ca un şuvoiu iute, în care dialogul, paradoxele, vioiciunea povestirii, te introduc şi te poartă prin detalii technice ca şi prin emoţiile şi întâmplările unei adevărate readaptări la condiţiile cele mai noi ale vieţii actuale, în călătoria minunată a unui om care, deşi afirmă că „nu a descoperit America", o descopere totuşi cu noi în chipul cel mai antrenant, mai plăcut şi mai însufleţit. Mici detalii ale vieţii de fiece clipă în zborul avionului, amestecate cu observaţii şi evocări repezi de oameni, aventuri şi peisagii, emoţii şi ironii, desfăşurându-se cu repeziciunea unui film.

Astfel trecem „Atlanticul", debarcăm la Rio de Janeiro, „unul din zâmbetele binefăcătoare ale naturii", în care „Sfântul Antonio este colonel în rezervă"... şi „Sfânta Tereza pastile contra tusei"... şi cu un nou simţ, electricitatea, care redă intensitatea centrelor nervoase ale oraşului prin gradaţia intensităţii sale. Avionul este un tovarăş viu şi apropiat, ca un cal de curse sau o cămilă din caravană şi totuşi ceva esenţial lumii vechi, dinainte de potop, „o inimă frăţească" deschisă între doi oameni care uită că sunt altceva decât fraţi, închizând uşa peste trecut şi lumea de dincolo de ceasul pe care-l trăesc... Dar este în acelaş timp şi duşmănia perfidă, trădătoare, vânătoarea omului şi a animalelor...

Nu mai ştim unde se termină realitatea şi unde îşi face datoria imaginaţia reporterului... Trăim, trăim intens, printre boi ca şi printre oameni, regăsind maximele gazetarului de pe vechiul continent, întinerite de contactul cu această lume nouă atât de absurdă şi de... amuzantă. Gluma se amestecă cu gravitatea şi drama cu farsa în chipul cel mai plăcut posibil. Nu vrem să cercetăm nimic, primim totul ca un dar neaşteptat, chiar şi detaliile precise asupra târgului de fete din Buenos Aires. Dar ce se poate petrece în Chili: „O ţară cu imaginaţie"?! Şi în ce vârtej trecem prin Peru, făcând apoi treisprezece ore între Los Angeles şi New-York, cu Transcontinentalul The Sky Chief, echipat cu Ciclonii-motoare 1500 cai putere!... Despre aceste minuni ale technicii moderne numai un reporter cu talent poate informa, fără să distragă atenţia cea mai încordată. Los Angeles este o oază şi republica mormonilor un epos al cântării lui Dumnezeu. Deşi adevăratul romantism este la Chicago... Iar totul este o feerie gratuită, uşoară şi plină de spirit, pentru care orice cititor trebue să-şi arate gratitudinea către autor şi să mulţumească „presei", care a putut crea o formă literară atât de apropiată spiritului, imaginaţiei şi puterii de divertisment a scriitorului unic şi special care este Reporterul.

„Nimeni n'a descoperit şi nu poate descoperi America, dar Reporterul o inventează."

Manifestări româneşti

Ultimul număr din anul 1937, din „Nouvelle Revue Française" publică, sub acest titlu, consideraţii dintre cele mai măgulitoare pentru Pavilionul nostru de la Expoziţie.

„Expoziţia ce se termină a datorit o parte din strălucirea şi interesul său importantei contribuţii a României. Artele unui folklor în deosebi de bogate, ale căror produse mai caracteristice au fost strânse cu multă ştiinţă de sociologul Gusti, au putut fi studiate atât în Pavilionul României, cât şi în Pavilionul Internaţional şi în Centrul Rural dela Porte Maillot.

Fastul oriental, simbolismul mistic al artei bizantine, proaspăta inspiraţie a unui popor de păstori, pentru care totul începe cu flori şi se termină cu fructe, se amestecă straniu în decoraţiunea cuferelor, chilimurilor şi hainelor expuse.

„Savoarea atât de particulară a artelor României, se datorează faptului că în ele se întâlnesc două spirite de obiceiu duşmane, dar pe care un popor latin a ştiut să le integreze fără să trădeze nici Orientul, nici Occidentul.

Sinteza aceasta s'a vădit şi în cânturile Choralei Româneşti, condusă de d. Botez. Pe când ariile populare (doinele), întovărăşite de fluer, flautul lui Pan, astfel cum erau auzite în Pavilionul României, exprimau inspiraţia păstorească neştiutoare de orice complexitate, atingeau o puritate confundată cu cea mai înaltă poezie. Judecaţi numai:

LE PASTOUREAU

— Feuille verte de trois fleurs
Pastoureau d'agneux pasteur,
Où fût-il dit que tu meures?
— Tout au haut des cimes claires
Là où le vent a son aire,
A l'ombre des sapinières
— Tu mourus de quel trépas?
— De la foudre qui tomba
— Et du pleurs qui te pleura?
— Les oiseaux ont dit mon glas
Et ont pleuré mon trépas.

„Dacă e adevărat că semnul unui adevărat poet este a şti să facă cântece frumoase, apoi autorul anonim al acestei „doine", ca de altfel cei mai mulţi din aceşti păstori care trăesc în Carpaţi, departe de ceia ce numim noi viaţă, sunt cu adevărat poeţi."

Reviste româneşti

„Revista de Pedagogie", organ al Institutului şi Seminarului Pedagogic din Cernăuţi, de sub direcţia profesorului universitar C. Narly. (Anul VII. Octombrie—Decembrie 1937. Caetul IV), se arată interesantă, variată şi vie în decursul vieţii sale îndestul de lungi, dovedind, împotriva altor experienţe triste, ce se poate face în publicaţiile oficiale sau oficioase, când cei ce scriu au convingeri şi pun suflet.

Numărul acesta, ultimul din 1937, cuprinde studii: „Insuşirile educatorului", de prof. C. Narly, „Viaţa şi umanismul lui Erasmus" de Florin Niculescu, doctor în filosofie şi „Funcţiunea lecturii la copil", de prof. Sebastian Popovici.

D. C. Narly pune accentul pe două însuşiri, asupra cărora nu s'a prea insistat, în lista însuşirilor cerute profesorilor de toate gradele şi profesorilor universitari, cerând pentru toţi profesorii şi educatorii „stil", adică perfectarea calităţilor specifice şi pentru profesorii universitari: pasiunea adevărului ştiinţific.

D. dr. Florin Niculescu tratează clar şi cuprinzător, într'un articol scurt, adică în cadrul şi proporţiile impuse de Revista Pedagogică, *Viaţa şi Umanismul lui Erasmus*, iar d. Sebastian Popovici atinge problemele cele mai arzătoare ale culturii vremii noastre.

In partea documentară găsim un capitol „Tipologia vocaţională", din lucrarea „Pedagogie generală" de d. C. Narly, la finele capitolului cu un tablou alcătuit cu d. G. Zapan, conferenţiar de Psihotechnică la Universitatea din Bucureşti, pentru a întocmi „o foaie de observaţie vocaţională", după metoda de observare şi clasificare a elevilor între ei, a d-lui G. Zapan. „Observările sunt culese la aceiaşi elevi, de mai mulţi candidaţi şi de profesorii seminarului. Aceiaşi elevi sunt observaţi în succesiunea anilor de studiu. Materialul, astfel cules, va putea folosi la elaborarea unei psihologii a vârstei, a clasei şi a dispoziţiilor vocaţionale, cu concluzii pentru atitudinea pedagogică ce trebuie avută faţă de elevul de cutare vârstă, din cutare clasă şi de cutare profesie prezumptivă.

In această cercetare asupra atitudinii totale a elevului, se va putea poate prinde realitatea vie a copilului, mai bine decât prin cercetările ce urmăresc viaţa în „insezisabilele" compartimente sufleteşti.

In actualităţi d. S. Gama expune „o nouă concepţie în studiul individualităţii, desvoltând şi lămurind „Foaia de observaţie vocaţională" propusă de d-nii C. Narly şi G. Zapan.

O bogată recenzie încheie revista, semnalând cărţile străine şi româneşti care merită atenţiunea publicului cititor.

Mărunte

In editura „Cultura Românească" au apărut fascicolele 15 şi 16 din colecţia Cu privire la redactată şi scrisă de Barbu Lăzăreanu.

Cea dintâi este cartea III-a din seria Bogdan Petriceicu Haşdeu. Cuprinde capitolele: Bondarul, A morfoli şi a molfăi, B. P. Haşdeu şi V. A. Urechiă.

Cealaltă e dedicată lui Caragiale şi conţine temele: I. L. Caragiale şi Academia Română, Un haz stârnitor de polemici, Originalul lui Titircă Inimă-Rea, Chinorosul, Un meşteşugar al versificării. O scrisoare către Patraşcanu, Intre Caragiale şi Tony Bacalbaşa.

Fiecare plachetă, a câte patruzeci de pagini cu numeroase ilustraţiuni, se vinde cu 16 lei exemplarul.

A apărut

In editura „Adevărul"

„FEMEIA DE GHIAŢĂ"

de L. LEONEANU

Un roman în care autorul tratează o temă de dragoste—unde cei doi eroi, unul sentimental şi celălalt realist, prezintă subt noi aspecte, drama amorului şi a căsătoriei

Insemnări

Enache Ionescu

Puţine la număr, dar substanţiale şi organizat elaborate, sunt lucrările rămase de pe urma dascălului de istorie şi filosofie Enache Ionescu, prin a cărui moarte s'a făcut în corpul profesoral al liceului „Matei Basarab" un gol ce nu va fi împlinit multă vreme cu o valoare deopotrivă celei dispărute.

Cât de limpezi sunt paginile lui despre Teoria organicistă a emoţiilor *tipărite în „Omagiu lui C. Dimitrescu-Iaşi", şi totuş — în această claritate a lor — ce departe-s ele de vulgarizările psihologice!*

Echilibrul ştiinţific şi exactitatea informaţiei i-au fost călăuze în orientarea cunoştinţelor. Dar printre acestea, a intercalat şi priviri ce preţuiau omul după puterea lui de creaţie şi după spiritul de iniţiativă şi libertate, în opoziţie cu mentalitatea medievală ce reducea pe ins la o fiinţă contrafăcută sau, pe toată viaţa ei, pecetluită prin ticurile breslei, castei, gradului sau rangului social. Cursul său predat la şcoala superioară de documentare şi de ştiinţe administrative, având ca materie generalităţi asupra istoriei Românilor şi a popoarelor vecine, n'ar trebui să lipsească din biblioteca nici unui profesor de istorie din liceele şi seminariile noastre.

Dar cuvântarea lui despre Gheorghe Şincai cu referire la care a arătat că „n'a scris cine ştie ce teorii pedagogice, iar ca metodă a tras brazdă cu un biet plug de lemn, şi mai răcâia şi cu mâinile pe unde pluguşorul lui lăsa brăzdoaie neîmplinite".

Şi iată că 'n ajunul zilei când s'a umblat cu acest pluguşor, l-au înmormântat pe Enache Ionescu.

Un dascăl ca el, un spirit cumpănit şi în acelaş timp cu un orizont mai larg — în care introducea pe uşa marilor perspective pe om, arătând însemnătatea lui permanentă — nu se cade să fie uitat. Il şi pomenim adăogând că opera lui — puţină — freamătă vie şi după moartea lui.

BARBU LĂZĂREANU

Cele trei zile ale Premiului Nobel

Ceremonia Premiului Nobel durează trei zile şi în tot timpul acesta sunt numai sărbătoriri şi banchete, baluri, reprezentaţii teatrale şi recepţii protocolare.

Roger Martin du Gard, premiatul Nobel de Literatură, este un singuratec, trăind aproape în sălbătăcie, deşi pe Coasta de Azur.

Omul acesta, care duce o muncă regulată a fost silit să nu doarmă trei nopţi şi cumpătarea sa în ale mâncării a fost supusă la mari încercări. Atâtea praznice nu ar fi putut înghiţi nici Gargantua al lui Rabelais şi poate numai Flămânzilă al lui Creangă.

Amintirea cea mai vie a lui Roger Martin du Gard va fi însă, fără indoială, sărbătoarea tradiţională din noaptea de 13 Decembrie a sfintei Lucia. O tânără aleasă de popor ca „Regina Luminii" străbate capitala în fruntea unei procesiuni lungi şi impestriţate. Imbrăcată cu o rochie albă, ea poartă pe cap o coroană de mirt, în care ard şapte lumânări. In jurul ei nouă fete tinere, îmbrăcate la fel cu ea şi încoronate tot ca ea, o inconjoară. Iar doisprezece băeţi tineri, supranumiţi „băieţii cu stele", la urmează. Sărbătoarea e un simbol ţinând să mărturisească încrederea oamenilor în triumful final al luminii, chiar în cea mai întunecată perioadă a anului. Cortegiul se duce apoi într'un restaurant imens, unde e aşteptat de mii de oameni pentru încoronarea „Reginei".

Roger Martin du Gard a trebuit să meargă şi el cu d-na Martin du Gard, după ce asistase la reprezentaţia teatrală a piesei sale „Le Taciturne", în traducere suedeză. La intrarea sa, fanfarele au izbucnit într'o Marseilleză înflăcărată, iar mulţimea a izbucnit spontan în strigătul „Vive la France!".

Acesta a fost momentul cel mai înălţător după acel în care Roger Martin du Gard în splendida sa alocaţiune „delicată, nuanţată, plină de măsură şi înţelepciune", a încheiat exprimând nădejdea că opera sa va inclina omenirea spre fapte care să aducă printre toţi echilibrul Păcii.

Amuzantă a fost şi sosirea lui Roger Martin du Gard. Se ştia că a trecut frontiera, dar i se pierduse imediat urma. Treceau ceasurile, sălile redacţiilor răsunau de zbârnâitul telefoanelor, dar autorul „familiei Thibault" nu se arăta nicăieri. Presa era alarmată.... Până în cele din urmă însă laureatul premiului Nobel s'a arătat cât se poate de deschis faţă de ziarişti, stând la dispoziţia lor cu cea mai mare bunăvoinţă.

Sappho nu s'a sinucis

Una din descoperirile cele mai recente ale istoricului Jorôme Carcopino printre documentele inedite, mozaicurile şi inscripţiile din cercetările sale din Africa, a fost comentariul său asupra unui mozaic provenind din împrejurimile lui Elkantara şi care i-au dat cheia unei enigme, care îl muncea de mai multă vreme.

Inaintea lui, un belgian, cunoscutul istoric Franz Cumont, descoperise că „Basilica Porţei Majore" era destinată Pythagorismului. In locul de onoare se desfăşura o reprezentaţie pe care toţi cercetătorii o interpretaseră ca sinuciderea lui Sappho la Lefcadia, fiind nemângâiată de pierderea dragostei lui Phaon. Dar Pytagorismul condamnă sinuciderea, considerând-o ca o crimă. Trebuia deci, sau să se tăgăduiască această dogmă şi să se părăsească explicaţia ei, sau să se renunţe la teza lui Cumont.

Profesorul Carcopino, studiind textele hermetice asupra unei secte de pithagoricieni degeneraţi, aprofundând apoi studiile lui Cumont asupra caracterului pythagorician al „Basilicei della Porta Majore", a dovedit, aşa cum spune şi Ovidiu în Egloga a IV-a, că la Lefcadia s'a celebrat, nu moartea, ci regenerarea poetei Sappho. Aceasta a venit să se scufunde în apă în acel loc, după ritualul obişnuit prin care se obţinea „regenerarea".

El a descoperit apoi o fişă a lui Pliniu cel tânăr, dovada că pythagoricienii au încercat a preschimba într'un simbol al dogmelor lor asupra regenerării, dragostea pasionată a lui Sappho pentru strălucitorul Phaon, care nu era altul decât Apollon, zeul adevărului reîncarnat în învăţătura lui Pythagora.

Portretul unui chinez obişnuit

O traducere foarte interesantă în limba franceză este aceia a operei unui scriitor chinez, Liu Yutang, despre ţara şi poporul său: „La Chine et le Chinois", din care extragem următorul portret:

Chinezul studiat în firea sa adevărată, adică în viaţa rurală, este o creatură liniştită, de o indiferenţă extraordinară şi de o răbdare neclintită în faţa accidentelor unei vieţi, adesea foarte grele. Resemnarea sa este extremă. Se mulţumeşte uşor cu ce are. E foarte stăpân pe el şi nu e uşor să-i pătrunzi sentimentele ascunse: cu atât mai mult cu cât e înclinat din fire spre viclenie. Străin de orice avânt care împinge pe om la sacrificiu, el este, din principiu, cel mai puţin războinic dintre popoare. Incredinţat că e cu totul nefolositor să pătrunzi în mersul lucrurilor, el arată o ironie de neinvins, tuturor încercărilor de acest fel. Străin patriotismului, îi lipseşte şi înţelesul interesului public. El nu ia nimic în serios, politica mai puţin decât orice. Cugetarea sa este esenţialmente concretă şi uneori poetică, exprimându-se adesea prin metafore şi proverbe. Dar e lipsit de puterea unei sforţări intelectuale prelungite. E puţin înclinat spre analiză, puţin dispus pentru metodă şi sinteză. Logica europeană trece pe lângă el. Conversaţia cu Europenii îl plictiseşte: nu poate să o urmărească pentru că i se pare prea savantă. N'are imaginaţie, în schimb găseşte cu uşurinţă poezie în amănuntele vieţii.

Idealul său de viaţă este pe atât de moderat, pe cât de pământesc: o viaţă simplă în sânul unei familii. El nu are nevoi metafizice. Ideia unei fiinţe supreme sau a păcatului nu are loc în viaţa sa.

Ceia ce merge el să adore în temple sunt tabletele care-i amintesc de strămoşi. Morala lui Confucius, pozitivă şi realistă i se potriveşte de minune, iar taoismul îi satisface nevoia de romantism. Cât despre budism, de importaţie străină, el se prezintă ca un refugiu pentru cei ce au fost decepţionaţi în viaţă.

Gustul pentru moderaţie este, însă, un ideal general. Indiferenţa aparentă ascunde de multe ori la ei pasiunea dragostei, cu complicaţia obişnuită orientală. Nici pasiunea pentru plăcerile mâncării nu-i e străină. Bucătăria lor e complicată şi adeseori rafinată. Se ţine socoteală de savoare şi aromă, de culoarea şi consistenţa mâncărurilor, după regule şi metode foarte complicate. Lăcomia lor este de pomină şi viaţa dezordonată pe care o duc, le ruinează adesea sănătatea şi sileşte pe funcţionari să se retragă de vreme din slujbe.

Cronica mizantropului

La răspântie

Prietenul meu care face politică este într'o mare încurcătură. De altfel şi politica lui este încurcată. El se socoteşte un mare tactician şi pretinde că nu urmăreşte rezultate imediate ci foloase îndepărtate dar sigure. Şi când scopul e îndepărtat trebue să lucrezi subţire. De aceia e plin de subtilităţi şi de prevederi şi nu s'ar destăinui pentru nimic în lume cuiva dacă n'ar şti mai înainte din ce partid face parte. La drept vorbind mă întreb însumi în ce partid este înscris prietenul meu. Mărturiseşte cu glas tare că aparţine unui partid mare, dar faţă de partidul advers declară că înţelege să „imprime" partidului său o orientare spre ideologia celuilalt partid. Când i se pare că această declaraţie nu captează simpatia adversarului, conciliază astfel extremele:

— In ţara noastră nu e loc decât pentru două partide mari, reprezentând două idei bine definite. In fond noi doi colaborăm în mod tacit şi avem tot interesul să le dăm o mână de ajutor ca să nu contribuim la destrămarea ţării.

Din cauză că se prevedea o nouă orientare în sânul partidului dela putere din care declara prietenul că face parte, a început o epocă de îndoieli şi de pipăiri din partea eroului nostru. Când credea că are să învingă direcţia tradiţională, mărturisea că e pentru statornicie, când i se părea că va învinge orientarea nouă, susţinea că a venit vremea tinereţii.

Căzând guvernul, prietenul începu să se declare membru al partidului advers. Cui îşi arăta nedumerirea îi răspundea: De fapt spiritual nici n'am aparţinut niciodată partidului. Nici n'am votat, ba chiar de mult nu mai am nicio activitate. Mă reţinea însă un santiment de delicateţe faţă de cutare care mi-a făcut mult bine. Acum însă cutare mi-a redat iniţiativa.

Ca să nu dea loc la bănueli, amicul n'a fost în alegeri, pretextând că este bolnav. In felul acesta e din toate părţile.

Al doilea partid n'a fost chemat însă la guvern şi prietenul începe acum să se arate scârbit de politicianism. Vrea un „duh nou" şi pretinde că deşi n'admite mişcările nelegale, e dator să recunoască cum că opinia publică a fost exasperată. Nu mai merge — a zis el. Măcar acum în ceasul al doisprezecelea să se desmeticească lumea. Iată însă că din partidul nechemat la cârmă o fracţiune se desprinde orientându-se spre guvern. Prietenul meu e în culmea înfrigurării:

— Bravo, domnule, începe să se facă lumină.

— Asta e cam defecţiune! — zic eu.

— Nu, domnule, zice prietenul, asta e desmeticire. Când corabia se îneacă e în dreptul nostru să ne salvăm.

Prietenul aleargă repede în preajma nouilor orientaţi şi dacă ar fi fost un decis poate că ar fi tras un ce profit. Dar temperament ciudat, a aflat unele lucruri care nu i-au plăcut.

— Dacă zici — i-am spus eu — că vrei să construeşti şi că puţin îţi pasă cine-ţi dă această posibilitate, de ce nu treci în aripa care fuzionează?...

Prietenul privi prudent în toate părţile:

— Cine-mi spune mie că au să stea? Dacă se duc nu rămân pe dinafară şi dintr'o parte şi din alta?

Aşa era. Câteodată laşitatea dă aceleaşi efecte caşi caracterul. E o deosebire numai de parfum!

ARISTARC

Preţul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

O DONAŢIE DE TABLOURI

Colecţiile unui muzeu nu se întregesc numai prin contribuţia statului, ci şi prin contribuţia particularilor. Aceasta din urmă de multe ori hotărâtoare pentru valoarea artistică a muzeului.

Se găsesc atâtea opere reprezentative, ascunse cu pasiunea avară a iubitorului de frumos, pe care marele public nu le poate vedea decât cel mult reproduse în fotografii — dacă se întâmplă şi asta.

Opera unui artist nu-i niciodată proprietatea definitivă a cuiva ori cât de scump ar fi fost plătită, ci ea aparţine poporului, omenirii. A strânge cu sacrificii grele tablouri e o faptă din cele mai nobile, dar a perpetua păstrarea lor din generaţie în generaţie ca pe un bun al familiei, nu mai este acelaşi lucru.

In America nu este colecţionar să nu dăruiască muzeelor, din viaţă chiar, dacă nu toate apoi o bună parte din operele aflate în posesiunea lui. Astfel, în scurt timp, America a ajuns să se mândrească cu muzee strălucite, la care se face întotdeauna apel când e vorba să se organizeze în Europa o expoziţie retrospectivă.

Statul nu dispune mereu de fondurile necesare achiziţionării lucrărilor de valoare. Se întâmplă ca un colecţionar să aibă fericirea de a cumpăra o piesă rară la un preţ nu prea ridicat, datorită unor împrejurări favorabile. Precum se întâmplă ca unele piese să nu se găsească deloc pe piaţa artistică, chiar dacă un muzeu ar fi dispus să cheltuiască o avere spre a-şi îmbogăţi colecţiile.

Sunt apoi muzee de formaţie recentă, — cum ar putea ajunge ele să se întregească măcar în ceia ce priveşte opera artiştilor naţionali, când valoarea la care se ridică unele lucrări mai vechi atinge sume considerabile?

Un oraş există şi prin muzeele sale. E o datorie pentru colecţionari să ajute la îmbogăţirea lor.

Gândul acesta frumos l-a avut Ioan Movilă care a dăruit Pinacotecii Capi-

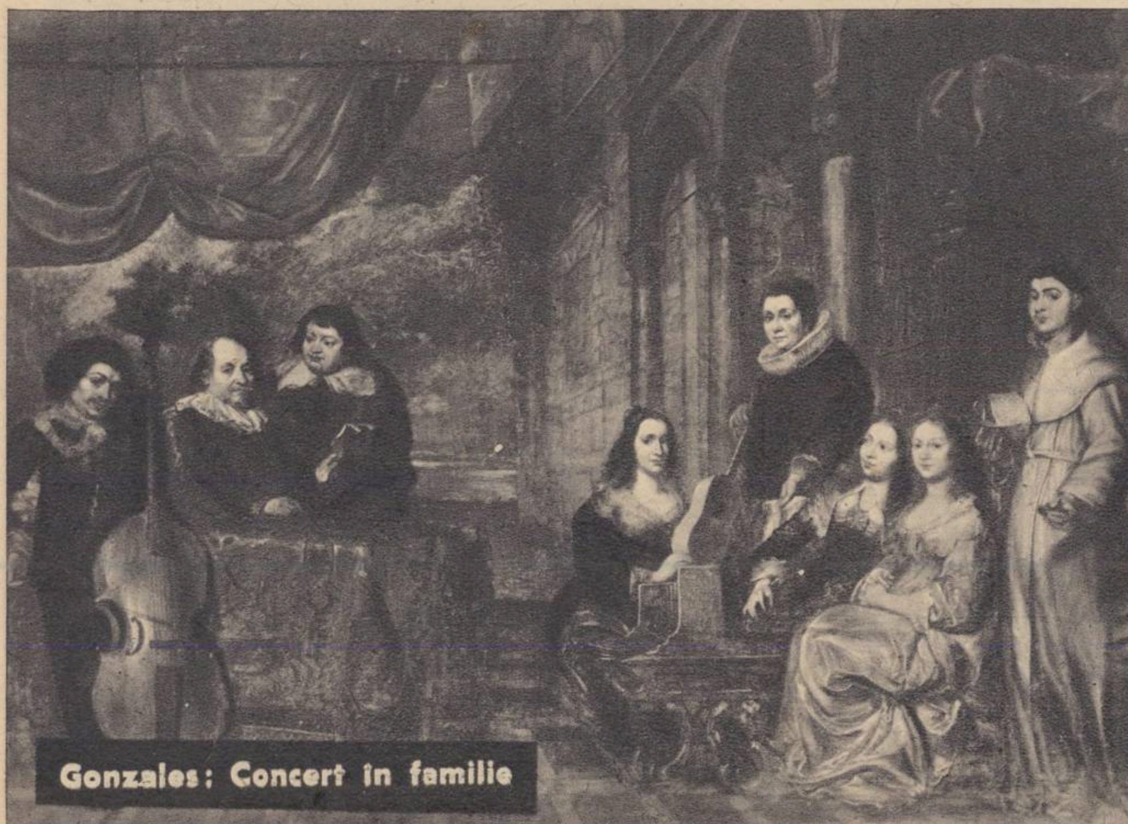
Şcoala flamandă: Lânga faun

Brekelenkam: Scenă casnică

Şcoala italiană: Isus

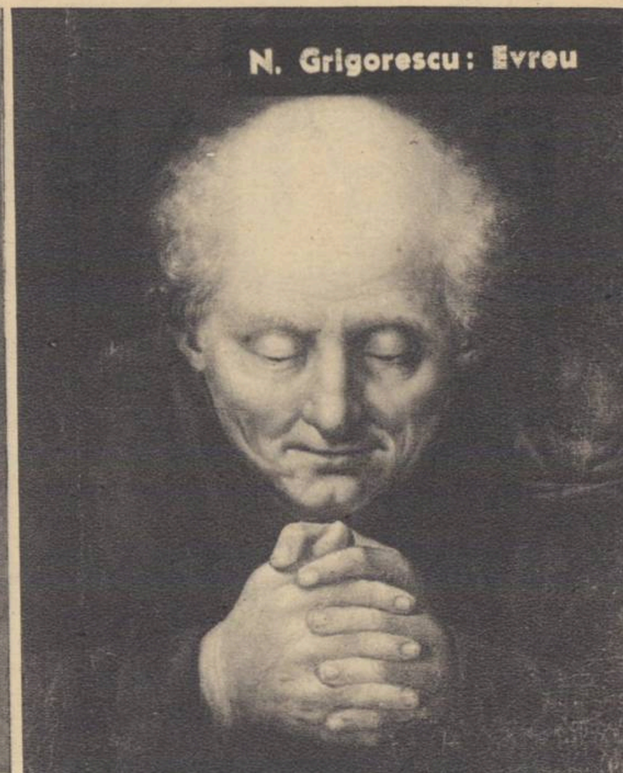
Gonzales: Concert în familie

Şcoala italiană: Ingroparea

G. D. Mirea: Nu

N. Grigorescu: Evreu

Şcoala lui Rubens: Scenă bachică

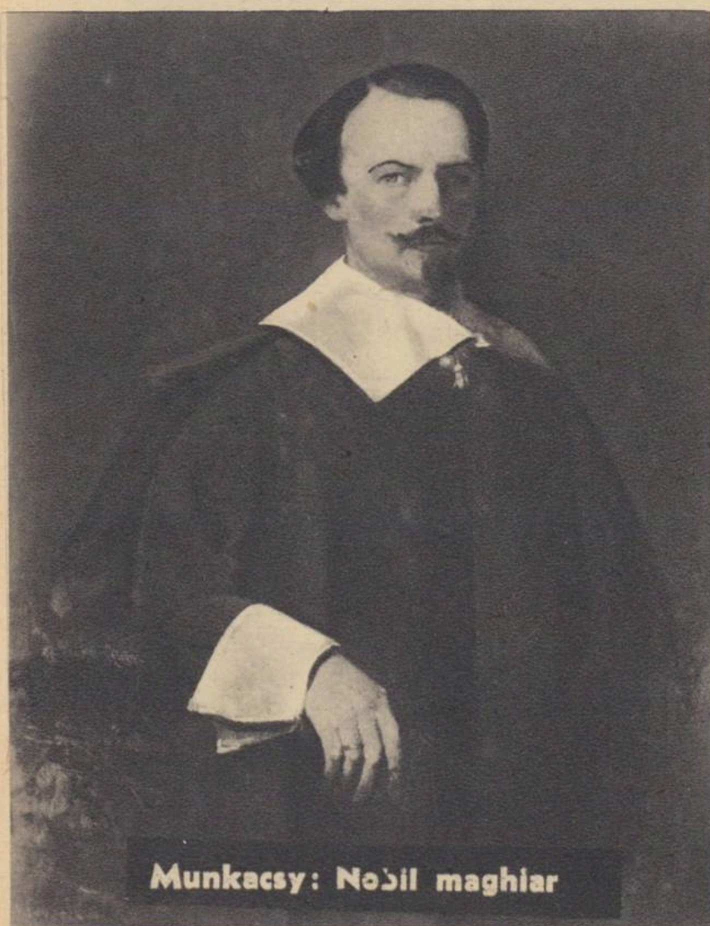

talei toate operele colecţiei lui.

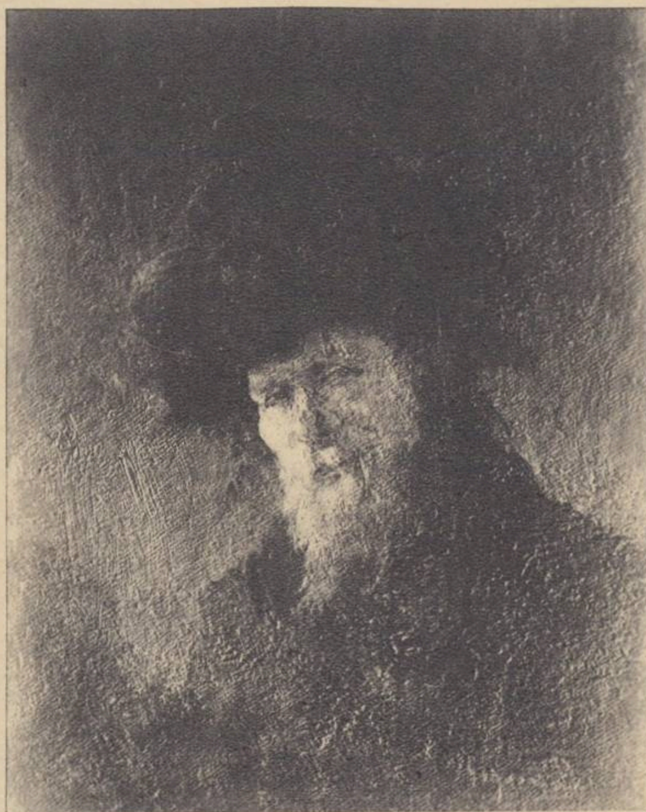
Ioan Movilă, născut dintr'o veche familie boerească din Moldova, după ce şi-a făcut studiile în străinătate a ocupat câteva funcţiuni publice şi politice, fiind, printre altele, realizatorul staţiunii termale Techirghiol. Iubitor de artă, cu glas din cele mai sigure, el a strâns un mare număr de pânze, pentru care intenţiona să clădească un adăpost propriu. Murind înainte de vreme, în 1904, colecţia lui a fost păzită cu grijă de familie şi donată în primăvara trecută Pinacotecii Municipiului.

Pe lângă câteva lucrări de seamă ale pictorilor români Sava Henţia, G. D. Mirea, Alpar, Lecca şi Grigorescu, colecţia cuprinde în mare număr pânze datorite unor artişti străini. Este destul să cităm pe Gonzales, Claude Lorrain, Van den Bos, Camille Corti, Munkacsy şi Karlowsky, toţi cu opere reprezentative, spre a întrezări valoarea colecţiei Ioan Movilă.

Alături de cei trei mari donatori: Th. Aman, Kalinderu şi Anastase Simu se înscrie un nume despre care astăzi puţini ştiu, dar care va rămâne de acum înainte în amintirea recunoscătoare a iubitorilor de artă.

Munkacsy: Nobil maghiar

N. Grigorescu: Evreu

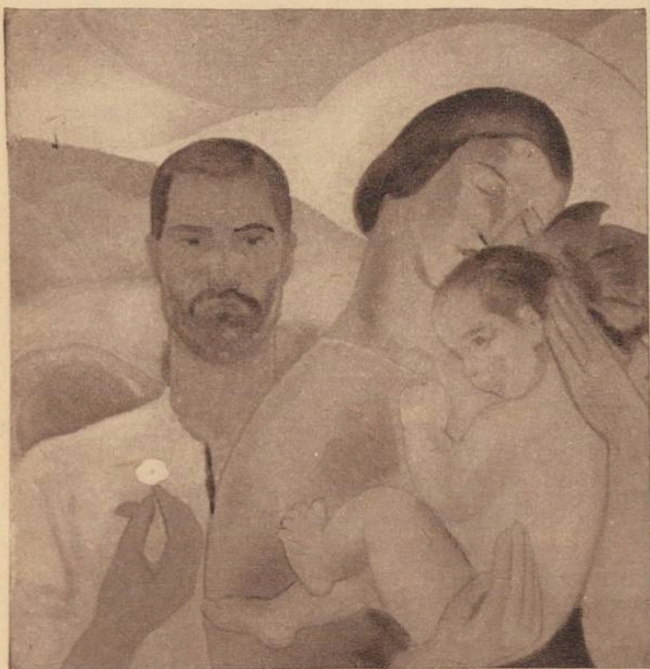
L. Bernardino: La rugăciune

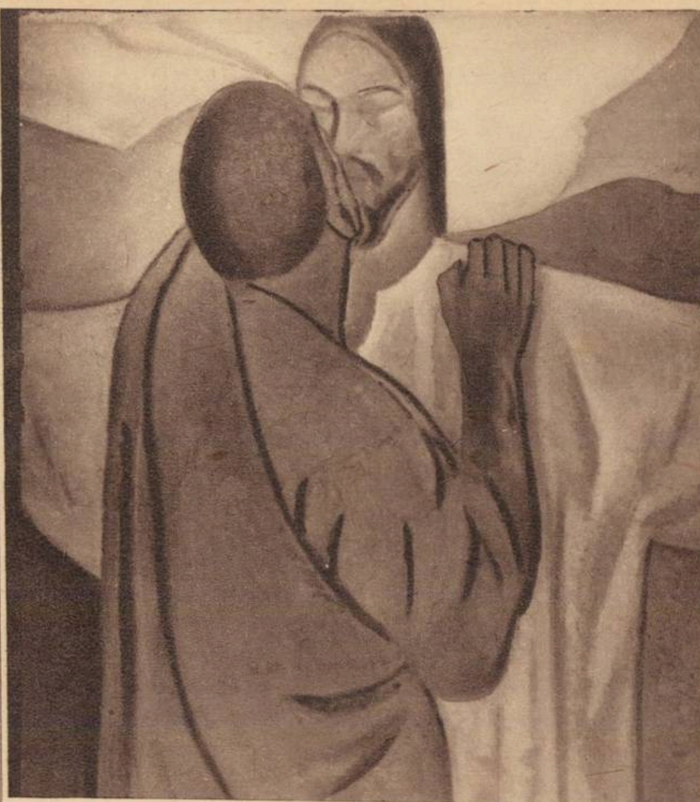

Adevĕrul literar
și artistic

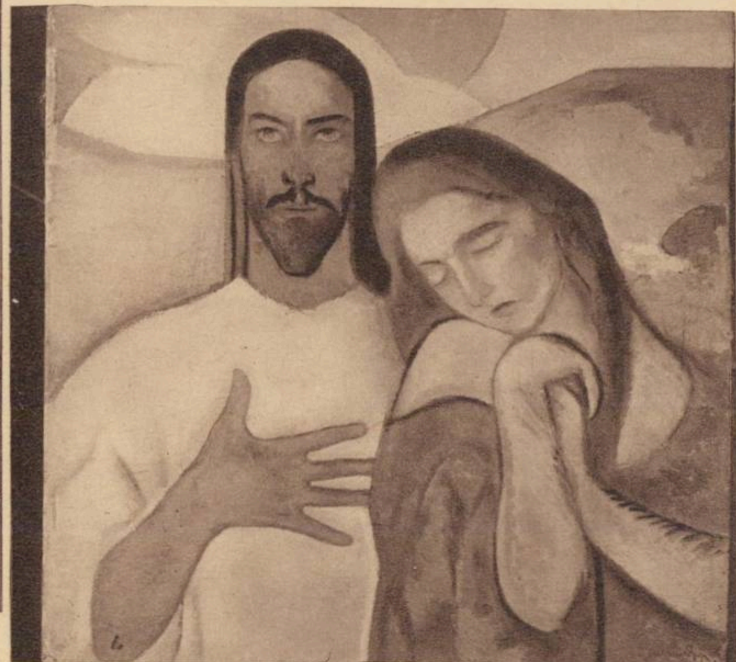
893-

Vlad Nicolescu: Modelul pictorului

SABIN POPP

Triptic Biblic

SE împlinesc zece ani de când a murit pictorul Sabin Popp, de când arta românească a pierdut pe unul din realizatorii ei şi colegii pe un prieten de rară delicateţă sufletească.

Numele lui îşi făcuse loc în primele rânduri şi pânzele lui se bucurau de succese depline când o boală groaznică a curmat firul unei vieţi de faptă şi speranţă. Conştient de ceasul greu, Sabin Popp l-a suportat stoic şi s'a despărţit senin şi serafic de viaţă, susţinut de vedeniile promiţătoare ale credinţei. A lucrat până în ultimul moment: îşi aranja câteva lucruri la picioarele patului şi sprijinit în perne scria în culori pagini senine şi nevinovate, fără umbra nici unei revolte, nici unei amărăciuni.

A plecat spre o ultimă nădejde: miracolul doctorilor din Viena, dar s'a întors un pumn de cenuşă, în plasa de bagaje a unui compartiment de vagon, străjuit de plânsul tovarăşei lui de viaţă.

Avea multe tablouri adunate şi plănuia să deschidă cu ele o expoziţie. De atunci aceste pânze au rămas ca o mângâere familiei, care trăeşte cu gândul că va putea într'o zi, cu cele aflate în atelier şi cu cele împrăştiate, să prezinte publicului o expoziţie retrospectivă. Care va însemna nu numai o aducere aminte, un gest obişnuit de pomenire, ci o aşezare definitivă în scara valorilor a unei opere dacă nu bogată ca număr, apoi de cea mai pură calitate artistică.

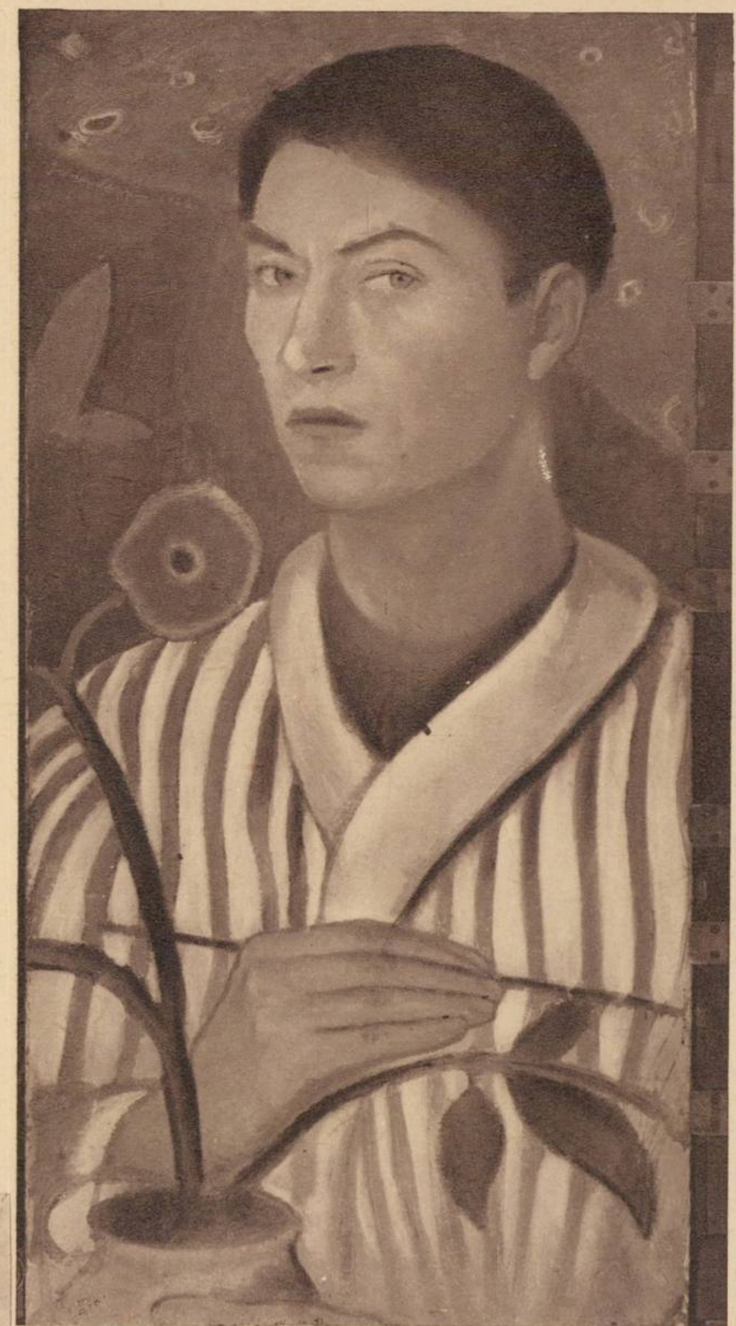
Sabin Popp lucra greu. Făcea nenumărate studii premergătoare, urmărind în deosebi linia elegantă şi închegată perfect. De multe ori, când îl întâlneai îţi arăta fericit un carneţel cu schiţe unde însemnase ultima îmbinare meşteşugit găsită între suprafeţe şi corpuri, care erau prin graţia mişcării şi voluptatea strângerii lor laolaltă, expresii prime ale unei continui şi înalte stări de cântec plastic.

Sabin Popp era îmbătat de posibilităţile mereu surprinzătoare ale liniilor, ale îmbrăţişării şi despărţirii lor, ale ritmului lor, transpunere de gând şi frumuseţe, clară şi miraculoasă ca a petalelor de floare.

Din căutările acestea ale lui, s'au născut rând pe rând, în forme definitive, Tripticul biblic, prezentare nouă şi fermecătoare prin sublinierile ei naive de simbol; Tripticul portret de familie, văzut în spirit bizantin, la a cărui prelucrare a ajuns făcând câteva cópii după chipurile ctitorilor din bisericile vechi şi seria aceia de autoportrete, unde se înfăţişează drept şi grav ca un vraciu ce ascultă şoapta puterilor nevăzute.

După popasul petrecut la Cerna-Vodă, de unde au rezultat unele din cele mai frumoase peisagii ale picturii româneşti — calde, luminoase, fragede, tratate cu mijloace atât de simple — Sabin Popp a fost câştigat cu totul de decorativul desfăşurat monumental, nu atât ca dimensiune imediată cât ca densitate şi senz imprimat convieţuirii liniare. Nu un decorativ numai de încântare vizuală, ci un decorativ al meditaţiei şi al simbolului, în care personagiile şi lucrurile aveau existenţă iconografică, adunate ca în faţa unei judecăţi a eternităţii. Figurile nu rupeau contactul cu realitatea ancorate în abstract, dar erau uşurate de tot ce-i inutil, cotidian, întâmplător. Ele ascultau de o poezie a spiritului, sub boltă de divinitate, înfrăţite, orânduite după acelaşi îndemn heraldic.

O asemenea concepţie nu putea fi decât a unui suflet de credincios ca al lui Sabin Popp. L-am cunoscut îndeaproape — era dintre oamenii aceia cu care te împrieteneşti pe viaţă din clipa când le strângi pentru prima oară mâna. Radia numai simpatie, trăia în el o nelinişte şi o înaripare care era bucurie până şi pentru cea mai uşoară adiere de frumuseţe, care era fugă după jocul liniilor, al culorilor şi după darurile de umanitate, ca fuga copiilor după fluturi.

Autoportret

Portret de familie

Nu i-a fost dat să-şi împlinească viaţa — tocmai lui. A lăsat la 32 de ani o operă care poate face gloria unui artist, dar care la o asemenea vârstă nu-i decât un început.

Cu nici o moarte nu poţi sa te împaci, dar nemăsurat de nedreaptă e aceia ce curmă puterile tinere ale unui creator. Zece ani au trecut dela moartea lui Sabin Popp. Unde ar fi ajuns astăzi, ne-o arată scurtul lui răgaz în înfăptuire. Şi încă, unde nu putem noi bănui.

După îndelungă trecere de vreme, scrisu nostr e tot lacrimă. Mormântul lui Sabin Popp rămâne mereu proaspăt.

TACHE SOROCEANU

Tradiția...

„Gândind la măreția și varietatea artei, care nu admite limite", zice Rosny într'un articol din „Marianne", „ajungem în mod firesc la concluzia că școlile literare sunt inepte". In adevăr ce poate fi mai copilăresc de cât despotismul legii celor trei unități asupra tragediei, sau supunerea oarbă, imitația obligatorie a literaturilor antice?

Totuși, puterea tradiției, cu toate atacurile care i s'au dat în secolul al XVIII-lea, cu toate izbânzile spiritului de libertate și triumful său în revoluția Franceză, persistă, stăpânirea ei revine după epoci de slăbire sau întunecare. După Revoluție tradiția clasicismului se reîntronează cu o putere surprinzătoare imediat.

In timpul Imperiului lui Napoleon influența ei se prelungește pălind în fața dezlănțuirii pline de extravaganțe a școalei romantice.

Se părea că puterea și influența tradiției clasice s'au sters pentru totdeauna din istoria literară a lumii. Dar chiar în epoca de plin succes „a pleiadei sale de mari și chaotici scriitori", spiritele normale sunt exasperate de excesele și ciudățeniile zgomotoase ale acestor noi maniere ale literaturii. Reacțiunea realistă caută să-și impună concepția întemeind o nouă școală, cu Zola, „scriitor puternic și polemist rece și lucid" — Succesul său fu enorm, dar declină în curând.

Noua influență nu prinse în marele public, deși efectul ei a fost salutar pentru spiritul literar. Exagerările naturismului care au coborît inspirația în instinctele cele mai josnice ale corpului omenesc și s'au inspirat în istorisiri brutale au dezgustat pe oamenii subțiri. Reacțiunea s'a manifestat prin simbolism, mișcare de scurtă durată, dar de o puternică influență asupra gustului și preferințelor literare ale timpului. Oameni rafinați amestecați cu scandalagii și aiuriști, simboliștii au atras mai ales atenția prin aceștia din urmă și prin faptul că nefiind doctrinari au îngăduit libera dezvoltare a multor talente noi.

Dar în tot timpul acesta tradiția clasicismului, deși hulită și osândită, nu și-a pierdut cu totul prestigiul și influența. Necesitatea ei se resimțea ca o nevoie de ordine în tot timpul cât a durat curgerea neîncetată a „fluxului incoherent" al literaturilor ce s'au succedat. Revenirea la tradiție a început să fie privită tot mai mult ca un mijloc de prezervare și apărare a literaturii franceze, ca un principiu de clasare a operelor și a talentelor.

Intre Nisard, plin de încredere în formalismul tradiției și Brunetière, dogmatic și înarmat cu aparat științific, René Doumic, convins că valorile pe care le posedă nu se pot revizui, pentru că sunt juste, le răspândește prin scrierile sale și le întronează în „Revue des Deux Mondes" al cărui director a devenit și le acopere, le întărește cu autoritatea Academiei Franceze, al cărei secretar perpetuu a fost, cu autoritate, până la moartea sa survenită în Decembrie trecut.

Bazat pe valorile tradiționale de care n'a avut curaj să se atingă și cu care n'a avut prudența să se joace jocul periculos al „disociațiilor", cum a făcut Remy de Gourmont, el s'a mărginit a clasa autorii în lucrarea sa „Histoire de la Littérature Française" după supunerea lor la principiile tradiționale, punând pe al doilea plan calitățile prin care excelau în arta lor.

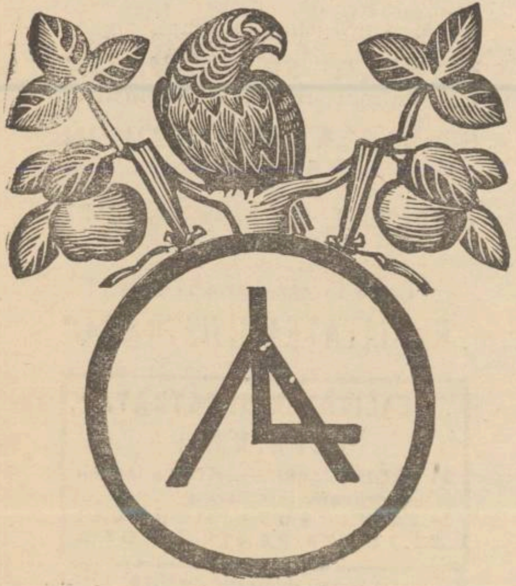
Astfel a luat naștere „critica universitară" al cărei obiect este apărarea tradiției împotriva atacurilor revoluționare.

Care este puterea acestei critici universitare în prezent? De fapt întreaga mișcare literară dela armistițiu încoace în Franța, este o literatură fără nici un fel de orientare precisă, afară doar de „Revue des Deux Mondes", în care deși cu oarecare concesiuni, domină convingerea nestrămutată a lui René Doumic, în puterea sacră a tradiției, tradiție pe care onorabila revistă o răspândește prin literatură, istorie și artă.

In fiecare an apar în literatura actuală romane, esseuri simboliste, romantice, clasice, realiste, idealiste, dar fără nici un fel de orientare precisă, fără doar de populism care prezintă oarecare disciplină. Tinerii scriitori sunt complect rătăciți în acest haos inform. Critica este și acolo complect lipsită de orientare, reproș grav și fără comentarii, pe care ni-l face la ocazie d. G. Călinescu, el însuși critic autorizat și dela care am fi foarte mulțumiți să căpătăm oarecari îndrumări...

Valorile tradiționale s'au revizuit atât de mult încât întreg tabloul de clasificare al celor cu principii sigure și neclintite s'a șters, de pare spălat de ploae de pe un pergament scris cu cerneală de calitate proastă... Mai ales la noi, unde viața literară este în epoca dinaintea unei tradiții clasice. O orientare, însă, ni s'ar putea da de maeștrii autorizați sau nu, ai criticii noastre literare. O așteptăm...

IZABELA SADOVEANU

Viorica

Poate că nu se potrivește cu vremea... Sunt lucruri prea mărunte. E vorba despre o capră. Pe cuvântul meu!

Știu, mă veți bănui că din pricina unor anumite împrejurări am trecut la fabulă. Nu-i așa. Se poate vorbi despre animale, fără nici o intenție. Sau, cu alte intenții... Pot să spun de-a dreptul ce s'a întâmplat. Nu-i nevoie să mă rătăcesc în încercări literare. E o chestie simplă; lipsită chiar de semnificația aproape obligatorie în astfel de cazuri.

Iată.

La periferia Capitalei trăesc mulți — cum pot. In marginea acestei periferii s'a aciuat o familie de — nu știu cum să-i zic. Dacă nu vă supără și îmi dați voie, să-i zicem: — de intelectuali. Altfel, nu se poate spune, fiindcă sărăcia lor nu e neagră, ci par'că de altă culoare; și fiindcă sunt nevoiași de după războ. Așa. Mi-se pare — că este o deosebire. Altă dată, au fost proprietari, mari proprietari, cum se zice.

Acum, nu mai sunt nici mici proprietari; nu mai sunt nimic. De aceia am și ales, dintre toate celelalte, denumirea de: intelectuali. Fiindcă, numai un intelectual — vorba aia: când se învârte roata norocului — poate să devină — nimic. Uneori și mai puțin decât nimic. Ehe! s'au mai văzut de astea. Un neamț mi-a spus odată: am fost german — nu mai sunt; am fost scriitor — nu mai sunt; am fost om — nu mai sunt; prin grația șefului și voința națională.

Așa e când se umflă această voință: nu mai e loc pentru ceilalți. Deși, nu sunt prea mulți; sau, poate tocmai din pricina asta.

In. fârșit!

Amicii mei dela capătul mahalalei au fost ce au fost. Azi, ar fi mulțumiți s ăaibă o capră, pe lângă cele câteva găini din curte. Comerțul de ouă proaspete nu e tocmai rentabil. Găinele sunt mai capricioase decât lehuzele. Când e marfa mai căutată, se opresc și închid robinetul.

Prietenia e bună, sigur, dar nu-i comestibilă. Ce-ar fi, mi-am zis, — puteam să-mi zic, fiindcă pe-atunci mai eram cel puțin ziarist, — ce-ar fi, dacă le-aș procura o iadă? O iedută, nu o capră — ca să crească în societate bună, să se deprindă cu mediul bucureștean.

Nu-i nevoie să mă jur că m'am străduit să mă țin de cuvânt. Dar m'am izbit de greutăți perfide.

— Unde, mă rog, să găsesc un pui de capră și cum să-l aduc la București?

Odată, cu prilejul unui drum la iarbă verde, am zărit pe câmp un ied. Am înțeles că e un semn; și am intrat în tratative. Dar era să cad victimă unui cioban șiret care a încercat să-mi vândă un țap. Noroc că m'am gândit să verific marfa, înainte de a plăti.

Mărturisesc, eram amărît; nu mă simțeam destoinic să împlinesc o misiune atât de simplă. Nu exagerez: ajunsei, după câteva străduințe zadarnice, la convingerea că sunt două feluri de oameni — unii care știu și alții care nu știu să cumpere o iadă. Eram din categoria a doua; și nu eram încântat.

Despre păcatul meu a aflat judecătorul de instucție dela Constanța. Bibi a râs; a râs, firește, sarcastic. Dar — om de omenie — a înțeles. Și a cărat dela moșia lui, personal ca să zic așa, o căpriță roșcată și un sac de grăunțe.

A fost o sărbătoare populară — vă rog să mă credeți — când am descălecat cu toții în ograda dela periferie. Era în apus de soare, sub un cer trandafiriu. Adierea stepei rostogolea de departe ecourile unui naiu în care își sufla aleanul un Pan adolescent. Căprița înțelese chemarea și ciuli urechile; ochii ei senini se umpluseră de lumina uimită ce străbate uneori codrii adânci.

Dar, idila bucolică a intelectualului sărman și umilit e fără durată.

In toamnă, când iada începuse să manifeste veleități de capră i-a pătruns un vierme în ureche și i-a sfredelit creerul. Viorica s'a întins pe florile uscate ale fânului și a închis ochii caprii.

Multe lăcrimi au picurat pe mormântul acestei victime nevinovate. Numai magistratul și-a păstrat demnitatea, findcă funcția l-a deprins cu fel de fel de dureri.

F. DIMA

Friedrich Hoelderlin

Jumătatea vieții

Cu galbene pere s'apleacă
Și încărcat de trandafiri sălbateci
Țărmul peste lac.
Voi, lebede pline de vrajă
Și bete de sărutări,
Vă scufundați capul
In apa sfînt — cumpătată.

Vai mie, de unde voiu lua eu, atunci când
Va fi iarnă, florile? și de unde
Lumina soarelui
Și umbrele pământului?
Zidurile stau
Mute și reci; în vânt
Pocnesc drapelele.

Apus de soare

Unde ești? Sufletul meu se'mbată
Cu presimțirea dragostei tale; căci chiar acuma
Am ascultat cum, plin de tonuri aurii
Minunatul soare tânăr

Cânta pe lira cerului cântecul lui de seară;
Codrii și dealurile răsună dejurimprejur;
Dar el s'a dus departe spre popoarele
Cucernice care-l slăvesc me reu.

Traducere de AL. PHILIPPIDE

Toată lumea bea
cafea cu lapte,
cafea cu lapte preparată cu
Franck
ADAUS LA CAFEA

Actualități științifice

Conservarea cărnii

Directorul „Institutului internațional al frigului" din Paris anunță că ar fi reușit să pună la punct o nouă metodă pentru conservare printr'o congelare rapidă a unor însemnate cantități de carne, cuprinzând bucăți de mărimea unui sfert dintr'un bou.

Animalul este așezat într'o ladă cu pereții cauciucați, iar o pompă pneumatică îndepărtează tot aerul existent între carnea de conservat și pereții lăzii. In urmă, lada este adusă în contact cu o emulsiune rece de sare, sub forma unui curent. Acest procedeu oferă numeroase avantagii față de metodele precedente de conservarea cărnii prin congelare. Se economisește astfel timp, spațiu și se reduce la minimum riscul oxidării grăsimilor.

Clima și desvoltarea animalelor

Observațiile curente au arătat că rassele umane trăind pe înălțimile muntoase sau la latitudini mai nordice sunt mai bine desvoltate fizicește decât acele care locuesc la un nivel geografic mai scăzut sau în ținuturile sudice.

Fenomenul, care se credea că se aplică numai regnului uman, este adevărat și în cazul animalelor, după cum dovedesc recentele cercetări ale savantului american, profesorul Theodosius Dobzhansky, dela „Institutul de technologie" din California.

Specialistul yankeu a examinat, atât în laborator, cât și în natură, procesul de desvoltare a anumeroase organisme. El a constatat astfel că speciile de mamifere, care locuesc în ținuturile mai reci, chiar dacă au în general un corp mai voluminos, prezintă totuș membre și anexe mai puțin desvoltate (coada, picioarele, urechile) decât varietățile acelorași specii trăind în regiuni mai calde.

La păsări legea se aplică în ceeace privește lungimea relativă a ciocului, picioarelor și aripilor.

Rasele de mamifere și păsări, precum și unele nevertebrate, trăind într'o climă mai rece, au corpul mai mare decât acelea din climele calde. In ținuturile muntoase animalele superioare sunt mai voluminoase decât cele ce locuesc la un nivel geografic mai scăzut.

Pe de altă parte, profesorul Dobzhansky a luat o serie de crizalide de fluturi din Europa centrală și le-a ținut pe unele în frig, iar pe altele la căldură. Rezultatul a fost că cele încălzite au dat naștere unor fluturi care seamănă cu varietățile acelorași specii descoperite în Siria și alte ținuturi mediteraneene.

Dimpotrivă, crizalidele supuse frigului au produs insecte, asemănătoare mai ales cu acelea din peninsula scandinavică.

Experimentatorul insistă asupra faptului că în asemenea fenomene cauza ar fi datorită unui soi de economie fiziologică.

Intr'adevăr, în țările reci, urechile, picioarele și cozile scurte prezintă un avantaj pentru animal, întrucât radiază mai puțină căldură. In ținuturile calde însă, această economie nu mai este absolut necesară. Pe de altă parte, un corp mai voluminos atrage, drept consecință, o suprafață a corpului relativ mai mică, efectuându-se astfel o economie de energie.

Fructe fără polenizare

Doi specialiști americani, dela dedepartamentul agriculturii din Statele Unite, au reușit să realizeze o formațiune a fructului la anumite plante, fără să folosească polenizarea, operație necesară — după cum se știe — în cursul procesului natural al reproducerii. In acest scop, înlocuiau polenizarea prin presărarea florilor cu soluțiuni diluate ale anumitor substanțe chimice, susceptibile de a influența desvoltarea plantei.

Procedeul s'a aplicat cu succes în cazul ilicei, care a dat semințe bogate, de un roș strălucitor.

Totuși experiențele făcute la mai multe varietăți de fructe comestibile ca: mere, struguri, căpșuni n'au condus încă la rezultate satisfăcătoare.

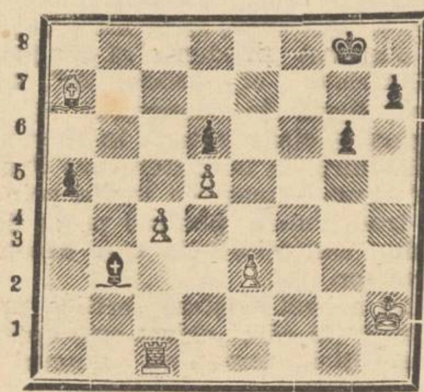
ING. I. S.

Citiți și răspândiți
„DIMINEATA COPIILOR"
revistă săptămânală pentru copii și tineret
condusă de MARIN IORDA
care publică în fiecare Miercuri
Povești — Poezii — Basme — Jocuri — Sfaturi Medicale — Știri Filatelice
scrise de cei mai de seamă scriitori pentru copii și tineret
Un exemplar colorat Lei 5

Cronica șahului

UN FINAL INTERESANT

CAMPIONATUL DELA TEL-AVIV
1936

Alb: Toub

Câteodată se întâmplă ca într'un sfârșit de partidă jocul să ia o turnură ca într'un studiu artistic. In finalul ce publicăm Negru a jucat cu atâta artă încât se poate spune cu drept cuvânt că avem deaface cu o compoziție artistică.

Alb la mutare a jucat: 1. c5!, N×d5; 2. c×d6!!, T×c1!!; (Se pare că Negru a pierdut, se va vedea însă că el a calculat bine continuarea). 3. d7, Th1+; 4. Rg3, Th3+; 5. Rf4, (Dacă 5. R×h3, Nf5+ etc.) Tf3+; 6. Re5, Tf5+; 7. Rd6, Tf8; (După un voiaj cam lung: Tc8—c1—h1—h3—f3—f5—f8, Turnul a revenit pe linia lui de plecare). 8. R×d5, Rf7!; 9. Rd.6, a4!; 10. e4, a3; 11. e5, Te8!; 12. d×e8+, R×e8; 13. Rd5 și remiză.

ECOURI TEORETICE DELA MATCHUL PENTRU CAMPIONATUL LUMII

In cronica trecută am vorbit de apărarea slavă sau cehă cu inovațiunile introduse de Alehin și Euwe în partidele din matchul lor. Am spus că din cele 25 partide 11 au fost cu această apărare. Am dat variantele aplicate în șapte partide.

In prezentul articol vom complecta cele ce am scris despre apărarea slavă cu încă 4 exemplificări și vom trata noutățile introduse de ambii maeștri în varianta semi-indiană.

După mutările: 1. d4, d5; 2. c4, c6; 3. Cf3, Cf6; 4. Cc3, d×c4; 5. a4, Nf5; 6. e3, e6; 7. N×c4, Dr. Alehin cu Negrele în partida 9-a care s'a terminat cu remiză, a continuat cu 7...., Nb4 așa numita variantă a lui Canal. In partida 7-a Alehin a jucat aici 7..., Cbd7; 8. 0—0, Nd6; mutarea 7...., Nb4 e mai solidă.

Partida a continuat cu: 8. 0—0, Cbd7; (Aici se joacă 0—0) 9. De2, (Bine e și 9. Db3) Ce4; (Mutarea aceasta care împiedecă avansarea la e4 a dat mult de lucru maeștrilor. Până acum nu s'a găsit o mutare bună pentru Alb ca să-l aducă în avantaj după Ce4.) 10. Nd3, Cu această mutare Euwe sacrifică un pion pe care Alehin îl dă peste câteva mutări înapoi egalând partida.

Partida XIII-a a continuat ca și cea de mai sus până la mutarea 7-a. Alehin din nou cu Negrele a jucat 7..., Cbd7 ca în partida 7-a. Jocul a continuat: 8. De2, Ce4; 9. 0—0, Nb4; 10. Nd3, N×c3; 11. N×e4! (Mutarea aceasta fină a lui Keres este mai bună decât 11. b×c3). Nb4; (Partea interesantă a noutății lui Keres e că după 11..., N×e4, Albele obțin joc superior cu 12. b×c3, 0—0; 13. Cd2, Ng6; 14. Na3, Te8; 15. e4 sau și Cc4) 12. N×f5, e×f5; 13. d5! cu avantaj evident pentru Alb, care și câștigă această partidă după o luptă destul de lungă.

In partida XV-a, Alehin cu Negrele și în partida 17-a Euwe cu Negrele au adoptat continuarea ca în partida 9-a cu 7...., *Nb4;* 8. 0—0, Cbd7; 9. De2, (Scopul acestei mutări e amenințarea câștigului de tempo în centru, cu avansarea pionului. Negru poate împiedica aceasta cu Ce4 sau Ng6. Schimbul pe c3 nu e de recomandat. Alehin a ales continuarea cu Ng6) Ng6; 10. Nd3, N×d3; 11. D×d3, 0—0; 12. Tfd1, De7; Alb stă ceva mai bine, Negru se silește să simplifice partida. Mutarea De7 pregătește avansarea la e5. E de remarcat că în toate partidele de acest fel lupta se duce în centru. Fiecare caută să străpungă întâi.) 13. e4, e5; 14. Ng5 și pozițiile sunt egale.

In partida 17-a câștigată de Euwe cu Albele, Alehin n'a mai jucat la mutarea 8-a Cbd; ci 8..., 0—0; 9. De2, Ce4; 10. Nd3, (O noutate introdusă de Euwe) N×c3; 11. b×c3; C×C3; 12. Dc2, N×d3; 13. D×d3, Cd5 ect. cu joc bun pentru Alb.

APARAREA SEMI-INDIANA VARIANTA NIMZOVICI

In șase partide din matchul Euwe-Alehin, Negru a ales apărarea semi-indiană varianta lui Nimzovici cu 3... Nb4.

Această apărare constă din mutările: 1. *d4, Cf6; 2.c4, c6; 3. Ce3, Nb4;* Mutarea Nb4 nu e a lui Nimzovici însă el a arătat că ea este corectă.

In partida 8-a din match care a fost remisă, Dr. Euwe cu Negrele alege pentru prima oară această apărare. Alehin alege cea mai bună continuare cu *4. Dc2.* Este știut că după 3..., Nb4 Albul are la îndemână mai multe continuări: 4. Dc2, 4. Cf3, 4. a3, 4. c3 și 4. Db3. Mutarea 4. Dc2 care a fost o preferință a genialului maestru Rubinstein a fost adoptată în 5 partide din 6 jucate în acest match. Numai în partida 19-a Euwe a continuat cu 4. Cf3.

Jocul în partida 8-a continuat cu 4. Dc2, d5; (Cea mai logică continuare. Se joacă aici și 4..., Cc6 așa numita variantă Zürich al cărui scop e obținerea unui centru cu pionii d6 urmat de e5. In partida 22-a din matchul din 1935 Alehin cu Negrele a jucat: 4..., Cc6; 5. Cf3, d6; 6. Nd2, 0—0; 7. a3, N×c3; 8. N×c3, De7; 9. e3, e5 etc. cu joc egal; sau după 5.. d6; 6. a3, N×c3+; 7. D×c3, 0—0 etc) 5. c×d5, D×d5; 6. e3, c5; 7. a3, (Cea mai energică continuare. In partida Eliskases-Fine Hastings 1936-37 a urmat 7. Cge2, c×d4; 8. C×d4, Cc6; 9. Cf3, Ce4; 10. Nd2, N×c3; 11. N×c3, C×c3; 12. D×c3, Da5 cu joc egal.) N×c3+; 8. b×c3, (Dacă se ia cu Dama nu se obține nici un avantaj, de ex. 8. D×c3, Cbd7; 9. Cf3, c×d4; 10. D×d4, Cc5; 11.Nc4, D×d4; 12. C×d4, Nd7! și Negru a egalizat, Euwe-Grünfeld, Amsterdam 1936.) Cbd7; (Sau 8..., b6; 9. Cf3, Nb7; 10. Ne2, Cbd7; 11. c4, Dd6; 12. 0—0 cu joc aproximativ egal.) *9. f3* (O mutare nouă a lui Alehin care are de scop a face câmpul e4 inaccesibil pentru figurile Negre și în acelaș timp prepară înaintarea e3-e4. Până acum se juca aici 9. Cf3, b6; 10. c4, Dd6; 11. Ne2, Nb7; 12. Nb2. Ta8; 13. (0-0). c×d4; 10. c×d4, Cb6 și Euwe a reușit cu un joc precis să egaleze mai târziu partida.

In partida 10-a câștigată de Alehin cu Albele, Euwe a continuat de data aceasta cu 8.., Cb8—c6 în loc de Cbd7 ca în partida 8-a. Euwe însuși declară că Calul stă aici mai bine decât la d7 și evită astfel noutatea lui Alehin f2—f3. Scopul acestei mutări e: Calul va putea veni la a5 și de acolo să amenințe importantele câmpuri c4 și b3, Alb a continuat cu 9. Cf3, 0—0; 10. c4, Dd6; 11. Nb2, c×d4; 12. e×d4, b6 etc., cu joc aproape egal.

In partida 12-a care a fost remiză, Euwe din nou cu Negrele n'a mai jucat 8..., Cc6 nici 8..., Cbd7 ci 8..., 0—0; 9. Cf3, c×d4; 10. c×d4, (După 10. e×d4, Negru ar fi putut juca De4+) b6; (Cu scopul de a juca Na6). 11. Nc4, Dd6; 12. Nd3! și prin simplificare partida merge la remiză.

In partida 20-a care a fost remiză Alehin a ales la mutarea 7-a mutarea *Nd2* în loc de 7. a3 cum a jucat în celelalte trei partide. Jocul a continuat cu 7..., N×c3; 8. b×c3, 0—0; 9. Cf3, Cc6; 10. c4, Dd6; 11. d×c5, D×c5 și Negru stă ceva mai bine.

In partida 19-a, acre a fost remisă, Alehin a fost acela care a adoptat Nimzoindiana, el având Negrele. După 1. d4, Cf6; 2. c4, e6; 3. Cc3, Nb4; Euwe n'a jucat 4. Dc2 ci *4. Cg1—f3.* El însuși declară că Sämisch un foarte bun cunoscător al acestei deschideri consideră această mutare ca mai tare decât 4. a3, care i-a adus lui Sämisch multe victorii. Iar Euwe consideră Cf3 ca mai bun decât Dc2. Alehin a răspuns cu 4..., Cf6—e4 o mutare nouă pe care Euwe o consideră inferioară lui 4..., d5. Euwe a continuat cu 5. Dc2, d5; (Mai energică ar fi fost continuarea N×c3+ urmat de 6..., f5) 6. e3, c5; 7. Nd3, Cf6; (Negru nu vrea să schimbe pentru a nu ajuta dezvoltarea Albului. Retragerea e însă o mare pierdere de timp. Mai bine ar fi fost 7..., c×d4; 8. e×d4, C×c3; 9. b×c3, d×c4; 10. N×c4, Ne7; La 7..., Da5 ar fi urmat 8. 0—0 după care Negru nu trebue să joace la câștig de pion). 8. c×d5, e×d5; 9. d×c5, N×c5; 10. 0—0 și Alb stă mai bine.

AUREL LERNOVICI

MĂRIREA ȘI DECĂDEREA IMPERIULUI ROMAN
VASE POLARE IN ROMÂNIA
Spărgătoare de ghețuri vor face Dunărea navigabilă tot timpul anului
NAVALA SPORTIVILOR
Un admirabil reportaj bogat ilustrat
SERBAREA BOBOTEZII IN CAPITALĂ
CONDAMNAT LA SPÂNZURĂTOARE
Roman de BRUCE HAMILTON
Toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE:
24 PAGINI MARI tipărite în helio-gravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI".
De vânzare la toți chioșcarii din țară. 10 lei

Prin Moldova, spre Crâm

Relațiile unui călător francez din anul 1767

Baronul Tott, unul dintre cei mai eminenți ofițeri ai regelui Franței, foarte priceput în artilerie și fortificații, fusese trimis la Constantinopol, mai mult ca să culeagă informații despre conducătorii Turciei acelor vremuri, de cât ca să se ocupe cu întărirea Bosforului și Dardanelelor. Aici, rămase o seamă de ani; dar propria sa activitate nu-i plăcu lui Tott, căruia conducătorii turci nu-i prea arătau încredere, și se fereau de el în toate împrejurările.

De altfel și vremea de completă acalmie nu era priincioasă pentru observațiile ce se cereau lui Tott. Numai o vreme cu tulburări sociale adânci pune pe omul politic la mare cercare și-l silește să-și desvălue adevăratul caracter.

In așteptarea unor asemenea vremi, Tott se'ntoarse în Franța.

Puțină vreme mai pe urmă, Baronul Tott era numit Ministru Plenipotențiar pe lângă Hanul Tătarilor, a cărui reședință era în Bacciserai, în Crimeia.

In ziua de 10 Iulie 1767, Tott plecă din Paris, trecu prin Viena, prin Varșovia; apoi ajunse în cele mai de pe urmă, în localitatea Svanitz, așezată lângă Nistru.

Enicerii care făceau paza granițel, și care din întâmplare trecuseră la Svanitz, rămaseră entuziasmați la culme când îl auziră pe călător că le vorbește în cea mai curată limbă turcească. Ei îl escortară până la punctul vamal, și spuseră vameșului atâtea minunății despre *„Beizadé” Frincez”*, încât acesta oferi călătorului toată casa sa spre găzduire.

Vestit pe dată, Pașa din Hotin trimise, în puterea serii, un sol care aduse flori, fructe, și încredințarea că i se va face o primire strălucită în ziua următoare.

In zorii zilei următoare, oamenii pașei îl treziră pe călător, i se recomandă fiecare pe rând, având grijă să-i spuie ce însemnate servicii îi puteau face fiecare în parte. Și după ce împărți bacșișuri la fiecare, își făcu intrarea în orașul Hotin, unde găzdui la casa unui evreu.

Oamenii stăpânirii spuseră lui Tott că toate proviziile de trebuință drumului, îi vor fi date gratis, valoarea lor urmând să fie suportată de către oraș, lucru care nu plăcu lui Tott. De aceia rugă pe gazdă să i le procure în taină, dar acesta nu putu să fie destul de discret, și fu aflat de stăpânire, care constată că ridicase foarte mult și prețul alimentelor, pentru a folosi diferența. Negustorul fu pedepsit cu bătaia în piață. Apoi i se luă banii și alimentele, care fură aduse împreună cu altele, în așa de mare cantitate, încât lui Tott i-ar fi trebuit cel puțin șase căruțe ca să le transporte.

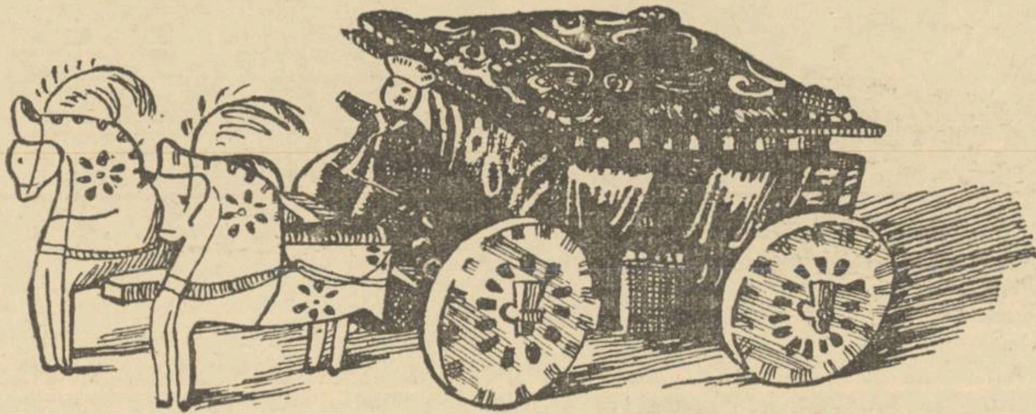
Călătorul alese strictul de trebuință și dărui restul celui care le adusese. Omul legii vându imediat lucrurile, puse banii în buzunar, uită să dea banii pe care-i confiscase de la negustor; și, pe de-asupra, mai ceru un bacșiș care echivala cu mult mai mult de cât valoarea tuturor alimentelor.

Pe când își făcea ultimele pregătiri pentru drum, un ofițer al Pașei îi spune că stăpânul său a hotărît audiența după o odihnă de 5 zile.

— Spune Excelenței-Sale Emir-Pașa, că nu sunt obosit de loc, și că vreau să vorbesc cu Inălțimea Sa imediat!

In dimineața următoare, Emir Pașa trimise alaiul, iar Baronul Tott merse în cetatea Hotinului, pe care o judecă a fi fără de valoare militară, fiindcă este situată pe panta unui deal care se revarsă către Nistru. Din interiorul cetății se vede o vastă perspectivă în interiorul teritoriului polonez.

Emir Pașa era un bătrân foarte venerabil, dar se temea foarte mult de Marele Vizir:

— Drept să-ți spun, Beizadé, mi-i frică să-ți dau voe să pleci mai înainte de a fi obținut aprobarea Marelui Vizir! Acela e un om avan: nu glumește cu viața unui bătrân ca mine!.. Imi pune capul jos!... In schimb, mă voi sili să-ți fac șederea la noi cât mai plăcută!

— O să vă expuneți, Excelență, la neplăceri și mai mari din partea Majestății-Sale Hanului din Baccesarai, care mă și așteaptă!

Bătrânul Pașă își frământă multă vreme mintea.

— Totuși, Beizadé, dcă se va întâmpla să am neplăceri din partea Marelui Vizir, veți pune o vorbă bună pentru mine, pe lângă Majestatea-Sa Hanul?

Cu condițiunea asta, plecarea fu hotărîtă pentru ziua următoare. In aceiași zi i se înfățișă Ali-Aga, *„Micmondar”*, adică ofițer care'nsoțește pe călătorii străini ce merg în contul împărăției.

Cu toată cumplita bătaie pe care Ali-Aga o administră poștarilor, plecarea nu se putu face de cât foarte târziu; iar în timpul mersului, loviturile lui de ciomag în spinarea surugiilor moldoveni n'au putut spori viteza cailor.

In seara primei zile de călătorie, poposiră în margina unui sat de lângă Prut. Cu pumni, cu bice, și cu lovituri de ciomag, Ali-Aga cumpără alimente, și tot cu acelaș preț sili pe locuitorii unei case să evacueze pentru a lăsa toate încăperile libere la buna voe a călătorului. Cruzimea asta nu plăcu lui Tott, care pândi vremea când Ali se duse să rânduiască cele de trebuință trecerii Prutului. Atunci chemă la sine pe un turc bătrân, cu fața venerabilă, îi plăti acestuia prețul alimentelor luate cu hapca, și-l rugă să despăgubească pe locuitori. Dar foarte curând după aceasta, înșiși locuitorii veniră la el:

— Nu ne-a dat nimic, și nici nu ne va da, fiindcă bătrânul acela este cel mai mare tâlhar al regiunii!

Baronul se văzu nevoit să le plătească și lor.

In zorii zilei următoare, erau la Prut. Ali trecuse în ajun dincolo, și cu mijloacele pe care le știa că sunt mai eficace, adunase 300 de Moldoveni, Tăiase niște trunchi de stejar dintr'o pădure, și făcuse din ei o plută foarte slabă.

— Beizadé!... Suiți în trăsură, pentru ca să vă trec dincolo!

— Ali! Ești nebun?.. Cum o să treci o trăsură așa de grea, cu o plută așa de păcătoasă?... Ori poate că vrei să mă dai la fund?

Turcul surâse cu mândrie.

— Beizadé!... Asta nu se poate întâmpla!... să n'ai nici o teamă!... Dacă eu am în mână biciul ăsta și cele 300 de dobitoace de colo, nu se'ntâmplă nimic rău! Cu ajutorul lor, mă'ncumet să mut universul din loc!... Chiar dacă pluta nu ar ține greutatea, o vor ține ei, fiindcă știu să'noate ca niște pești!

— Trece mai întâi trăsura!

Cu inima întristată călătorul stătu pe malul prăpăstios al râului și socoti în sine că va trebui să plătească foarte scump trecerea.

Biciul lui Ali pocni de câteva ori în mijlocul Moldovenilor, numele lui Dumnezeu fu pomenit de nenumărate ori, iar oamenii făcură la repezeală o pantă rapidă în mal cu ajutorul cazmălilor. Apoi, în vreme ce unii țineau trăsura de la spate, ca să nu cadă'n bot, alții o primeau pe spinările lor, din care făcuseră un pod solid de trecere până la plută. Opt inși se culcară lângă roate, pentru a fixa mai bine trăsura pe plută. Și numai într'o clipă trăsura fu ridicată dincolo, pe malul mai puțin înalt al râului.

Ali se'ntoarse surâzând. Călătorul se simți dator să dăruiască Moldovenilor suma de 300 livre în monezi de argint dintre cele mai mici, dar Ali văzând aceasta, rămase ceva mai în urmă și avu cu Moldovenii o lungă și aprinsă discuție. Apoi veni în galopul calului, întrecu trăsura pentru a rândui în primul sat cele de trebuință.

In sat, îl găsiră strângând alimente cu acelaș metod cu care rânduise trecerea Prutului.

— Ali! Bune lucruri faci tu; dar m'aș bucura dacă n'ai mai bate pe niște oameni care te-ascultă așa de bine! Sau... cel puțin să-i bați numai atunci când nu-ți fac voia!

— Beizadé!... Inainte, sau la urmă, tot bătae vor mânca!

— Dar îi bați fără motiv!

— Dumneata ai trăit la Stambul, și n'ai auzit vorbindu-se despre acești câni de Moldoveni?... Crezi că fără ajutorul biciului am fi putut noi trece Prutul?

— Cred! Dacă vrei să mă'ndatorezi, lasă-mă pe viitor să-mi cumpăr eu alimentele!

— Cu bani, n'ai să scoți dela ei nici o fărămătură de pâne!...

— Fii liniștit! Am să le plătesc bine!

— Și eu am poruncă să nu plătești nimic!... De altfel acești câni necredincioși, sunt foarte bogați!

— Cred că le va plăcea mai mult banul de cât biciul!

In sfârșit, căzură la învoială că aprovizionarea în ziua următoare să o facă însuși călătorul.

— Dar să știi, Beizadé, că eu nu vreau să mă culc flămând!

In seara zilei următoare, un foc mare făcut lângă drum și'n apropierea unui sat frumos, arăta locul de popas.

Ali șezu turcește lângă foc, cu biciul pe genunchi. Și surâdea mereu, socotind că va fi martor la o scenă plăcută.

Primarul satului aștepta mai de demult acolo.

Călătorul se apropie de el, îi spuse în turcește că are multă simpatie pentru poporul moldovean care-l de-acelaș sânge cu poporul francez, și că nu-i place să-i vadă bătuți crunt.

— Iată trei sute de livre, adă-mi pentru ele puțină pâne și, dacă se poate, un berbec mai gras!... Banii cari vor prisosi, oprește-i Dumneata pentru vin!

Dar Moldoveanu nici nu voi să se uite.

— Turcem:... ioc!

— Cum?.. Nu știi turcește?

— Nu! Ioc!...

— Atunci să vorbim grecește!

— Ioc!

Prin oarecare semne, țăranul zise că n'ar avea nimic de-ale mâncării.

—Nici pâne?

—Pâne ioc!

— Dar carne?

— Ioc!.. Ioc!.. Crăpat foame!...

Nenorociți oameni!.. Cel puțin, de data aceasta, veți fi scutiți de bătae!

Apoi se'ntoarse către Ali:

—De ce m'ai oprit într'un sat așa de calic?

— Calic, Excelență?... Dar este un veritabil oraș!... Garantez că putem găsi aici chiar și scorțișoară!

— Haiti!... Vrei să-l bați?..

— Excelență, vreau să vă dovedesc în mod sigur că'n materie de Moldoveni...

— Și dacă-l vei bate, îți va trece foamea?

— Dacă nu vom avea o cină excelentă, să mă bați Dumneata pe mine!

— Cu condiția asta primesc!... Dar să știi că n'am să glumesc cu spinarea ta!

Ali își vârî biciul în brâu, apoi s'apropie de primar și-l lovi cu palma prietenește pe umăr.

— Bună ziua, prietene!.. Nu-l mai cunoști pe Ali-Aga?

Țăranul dădu din cap:

— Ioc tur...

— Vai de mine!... Nu știi turcește!

— Ioc....

Cu o formidabilă lovitură de pumn, primarul fu la pământ. Apoi începură a curge cu nemiluita loviturile de biciu.

— Câne spurcat, de ce nu știi turcește?..

— Stăpâne! se plânse Moldoveanul în cea mai curată limbă turcească. De ce mă bați?... Suntem oameni săraci! Vodă ne-a lăsat numai văzduhul!

Ali triumfă.

— Beizadé!..., Ai văzut?.. A'nvățat turcește!.. Ba încă ce turcească!.. Parcă-i neam de-al Profetului!..

Moldoveanul se ridică de jos. Ali se sprijini cu un cot pe umărul lui, și-l privi fix în ochi.

—Ești sănătos?... Ce-ți face nevasta?. Dar copiii?

— Cât se poate de bine atunci când n'au ce mânca!

— Dumneata ești un om glumeț!.. Dar ascultă ici o vorbă serioasă!... Imi trebuesc 2 berbeci grași, 12 găini grase, 12 perechi porumbei, 15 oca pâne, patru oci de unt, sare, piper, scorțișoară, lămâi, untdelemn de măsline, salată destulă și două vedre vin din cel mai bun!... Ai înțeles?..

Moldoveanul începu să plângă.

—Suntem niște nenorociți!.. Noi nu avem pâne, dar de unde să mai scoatem și scorțișoară?..

Ali își trase biciul dela brâu:

— Câne păcătos!... In cel mult o jumătate de oră să fii aici cu toate câte ți-am spus!

Țăranul o luă la fugă către sat. Ali înmână biciul și zise călătorului:

— Garantez că vom avea de toate.

După douăzeci de minute, primarul venea împreună cu patru oameni. El depuse la picioarele lui Ali toate alimentele, inclusiv scorțișoara.

Această strălucită experiență hotărî pe călător să nu se mai supere pe Ali, atunci când era vorba de mijloacele prin care se strângeau cele de trebuință vieții.

De-acolo, terenul deveni mai interesant pentru călător. Culturi foarte bogate și natură variată la tot pasul. Tott consideră că Moldova este întru totul asemănătoare Burgundiei frau-

(Continuare în pag. 6)

ceze; şi că, dacă ar avea un guvern mai omenos, s'ar putea bucura de „inestimabile avuţii". Guvernate în trecut de către prinţi autohtoni, ţările române nu cunoscuseră despotismul de cât atunci când Poarta-şi asumă dreptul de a numi pe conducători. In trecut, în schimbul unei mici dări, ţările se bucurau măcar de o umbră de libertate. Dar acuma, când negustorii din drojdia Fanarului ajunseră la tron ei şi-au permis toate fără-de-legile acestei lumi. Darea anuală a fost mărită şi se percepe de mai multe ori. Pe când Tott călătorea prin Moldova, darea aceasta se percepea pentru a 11 oară măcar că nu era decât luna Octombrie.

Când se apropiară de Iaşi, Voievodul, un fecior al Dragomanului Porţii, trimise pe secretarul său întru întâmpinarea călătorului.

Era o noapte întunecoasă, iar drumul plin de hopuri la tot pasul, îl indispusese cumplit pe Tott. Grecul famfaron peste măsură, ţinu obositului călător o cuvântare care nu se mai termina. Apoi ar fi avut plăcerea să-i arate trăsura cu care venise, măcar că era un întuneric de nu-ţi puteai vedea mâna.

In cele din urmă suiră în mult lăudata trăsură, care însă avea arcuri aşa de tari, încât călătorul regretă că nu poate recurge la minunatul biciu al lui Ali.

— Cum merg treburile Alteţei-Sale Serenisime?

— Tii!.. Dar ce rău îmi pare că-i noapta asta aşa de'ntunecoasă!.. Ţi-aş fi arătat o trăsură cum nici la Paris nu se poate vedea.

— Imi închipui că Alteţa-Sa Serenisimă este în excelente relaţii cu Inalta Poartă!

— Siigur!.. Dar să fi văzut, Excelenţă, ce flori de aur are trăsura asta... Ti!.. Ce păcat..

Lumini ce fâlfâiau ici şi colo, arătau că intraseră în oraş.

Zgomotul înăbuşit al roatelor sili pe călător să mai facă o întrebare:

— Străzile sunt pavate cu lemn?

— Cu bucăţi de lemn puse de-a curmezişul, fiindcă terenul pe care-i situat oraşul, este foarte nisipos!... Dar socot că dacă vom da de lumină, tot am să arăt Excelenţei Voastre nesămuitele flori de aur ale caretei!

Călătorul fu găzduit de către nişte misionari catolici, dar fusese invitat şi de către Franciscanii din Iaşi, care de asemenea făcuseră pregătiri pentru primirea lui.

In dimineaţa următoare, Tott primi vizita Guvernatorului oraşului, pe care, cu câţiva ani în urmă, îl cunoscuse la Constantinopol, unde rătăcea pe cheurile portului, în căutarea unei ciupeli care să-i asigure luxul unei cafele.

— Precum vede Excelenţa-Sa Domnul Baron, azi s'au cam schimbat lucrurile cu mine!

Şi grecoteiul se tot umfla mereu în pene. Călătorul gândea să-l înjosească amintindu-i multele împrejurări în care-l ciupise de bani, la Stambul; dar veni pe neaşteptate Ali-Aga, care îmbrăcat în haine noui-nouţe, se opri şi se stropşi groaznic la guvernator.

— Ia ascultă, mă... De ce nu mi-ai trimis suita ca să mă duc în vizită la palat?.. Ce grijă ai tu pe-aici?...

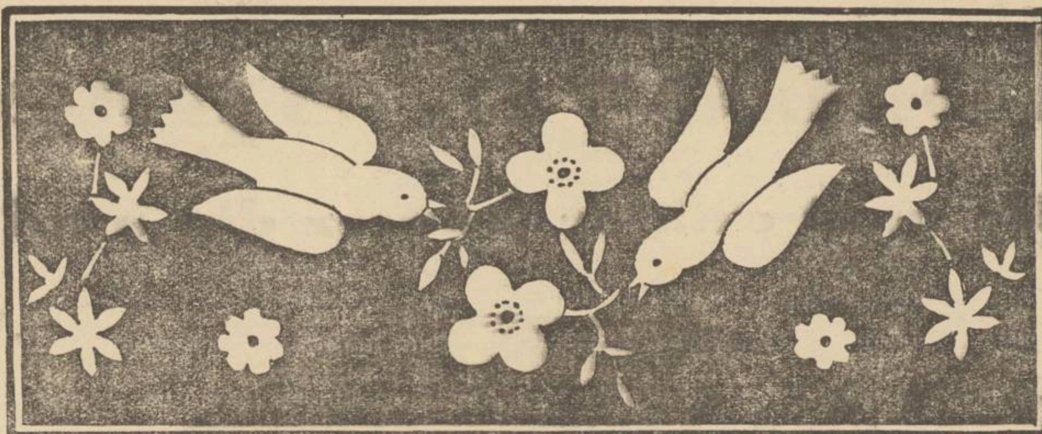
Dar păcătosul ăla de scutar?... Şi trânti o formidabilă înjurătură.

Grecul îngălbeni.

— Dar chestia asta nu mă priveşte pe mine!

—Să vă ia dracul pe toţi!... Am să v'arăt eu vouă, secăturilor!

Din fericire, cortegiul tocmai sosea, iar Ali-Aga, ciohodarul unui paşă fără tui la turban, adică fără nici o distincţie, se'nfipse cu mândrie pe spinarea unui cal şi porni întâmpinat cu plecăciuni până la pământ de către toţi trecătorii.

Ali urma să se'ntoarcă înapoi la Hotin, iar Voievodul Moldovei nu avea jurisdicţiune de cât numai până la Prut. Dincolo, trebuia aprobarea Sultanului Serasker, adică a prinţului locţiitor al Hanului din Crimeia. Deaceia şi călătorul slobozi repede un curier care să dea ştire Seraskerului despre sosire.

Cu un fast oriental pe care nu l-ar fi dorit, Tott merse la palatul domnesc, unde nu văzu alt lux afară de două fotolii mari, acoperite cu câte o ecarlată de mătase şi pe care Voievodul şi fratele său nu îndrăzneau să stea nici odată. Numai călătorului i se făcu suprema cinste de a sta pe unul din ele. Tot odată, robii aduseră o chisea cu şerbet şi o linguriţă, cu care se serviră toţi la rând, fără a o mai spăla.

Iaşii se resimţeau de o mizerie cumplită. Numai câteva case boereşti erau ceva mai răsărite. Lăcomia fanarioţilor, sclavi ridicaţi la tronul unor ţări de o rară bogăţie, le-au adus la o „*degradation horrible*".

Doi eniceri din garda Voevodului şi un grec guraliv l-au condus pe Tott până la Prut.

Drumul trecea printr'o vale frumoasă, în care păşteau multe turme de oi.

— Ce fel de lână au aceste oi? întrebă Tott.

— Puteţi vedea singur calitatea lânei! zise un enicer.

Şi dând pinteni calului, intră între oi, ochi un berbece dintre cei mai frumoşi, îl fugări o clipă apoi s'aplecă din şea, apucă animalul de lână şi-l ridică pe cal.

— Poftim, Excelenţă!

Tott făcu zadarnice sforţări ca să convingă pe turc să dea berbecele înapoi.

Trecând Prutul, trăsura o luă spre Chişinău, apoi coti spre sud.

Şi această parte a Moldovei i se pare tot aşa de frumoasă şi de bogată ca şi cea de la nord. Prin văile care se lărgeau mereu, începu să se vadă pământul Basarabiei, adică partea de sud. Câmpiile erau acoperite cu numeroase turme de cămile, dintre care foarte multe erau de culoare albă. Acestea aparţineau tătarilor, care şi le păşteau acolo unde voiau, fără să respecte vreun drept de proprietate.

In şesul Basarabiei, aştepta trimisul Seraskerului, (Ser = cap, Asker = de soldaţi), un evreu botezat şi zece seimeni din garda personală a Seraskerului.

Drumul ducea pe un teren foarte tare, peste care de-abea-l putea ghici un ochi dibaciu.

Insoţitorul era foarte guraliv, şi vorbea chiar şi dacă nu-l întreba nimeni.

— Sunt evreu din Polonia, dar am descoperit adevărata credinţă la Crâm! Mi se pare mie că Hanul nostru nu-i mulţumit cu purtările nogailor!

In vreme ce gureşul evreu nu-şi mai termina o vorbă care nu i-o ceruse nimeni, din înălţimile văzduhului scobori o barză, făcu de trei ori înconjurul trăsurii şi se aşeză pe drum mai departe. Ajungând avantgarda lângă ea, se ridică, înconjură iarăşi trăsura, şi din nou se lăsă pe drum mai departe.

— Acesta este un semn foarte bun! zise Evreul.

După un drum foarte obositor, ajunseră la Câşla (loc de ernat), oraşul de reşedinţă al Seraskerului. Aici este întâmpinat cu multă prietenie de către un mirza, adică de către un prinţ, sau, mai bine zis, unul dintre nobilii tătari.

Sultanul Serasker (în limba turcă sultan înseamnă fecior al suveranului care se află pe tron), era un tânar foarte simpatic, şi de o curtenie pe care Tott nu o putuse constata la foarte mulţi principi creştini. Imbrăcămintea Seraskerului, fără a fi bogată, era de o eleganţă rară. Locuinţa lui nu conţinea de cât mobilele de absolută necesitate. Singurul lux pe care-l constată călătorul, este faptul că ferestrele au geamuri de bună calitate şi din cuprinsul lor se vedea largul Mării Negre. Probabil că şi Nistrul nu era departe de această aşezare. Câşla, fiindcă la masă se servesc peşti gustoşi prinşi de curând în apele lui.

Sultanul Serasker lipsea adese ori dela reşedinţă, fiindcă s'ar fi ducând la vânătoare. Baronul Tott bănueşte însă că, întrucât vânătoarea se făcea cu ajutorul unor trupe foarte numeroase, şi întrucât ţinea mai multe săptămâni fiecare, se urmărea ceva mult mai însemnat de cât pieile unor bieţi epuri...

Noaptea, călătorul doarme în trăsură, iar dimineaţa, un Mirza îl conduse către Baccesarai.

Doisprezece călăreţi cu săbii grele şi cu arcuri, mergeau la 200 de paşi înainte, 6 pe dreapta, şi tot atâţia pe stânga, la 600 de paşi, iar 16 formau ariergarda.

Seraskerul luase aceste precauţiuni din cauză că nu-i credea pe Nogai definitiv supuşi Hanului.

Câmpiile pe care le străbat, sunt cumplit de netede. Nici o inegalitate, nici un arbust, nici măcar o singură buruiană mai răsărită. Nimic nu înveselea sufletul strivit de o monotonie cumplită. Doar Seimenii din gardă cât mai deosebeau câte un cap de nogai, atunci când corpul era ascuns în dosul convexităţii pământului. Erau nogai singurateci ce umblau după turmele lor lăsate la voia întâmplării în infinitul unor păşuni bogate.

Vitele cornute, caii şi cămilele, sânt marcate cu fierul roşu pe pulpa unui picior de dindărăt, iar oile sunt vopsite cu o anumită culoare, apoi sunt lăsate la voia întâmplării pe nemăsurata câmpie. Spre toamnă, nogaiul îşi ia provizie, sue călare şi porneşte rătăcitor pe nemărginitul câmpiei. El ia seama la semnele vitelor, dă relaţii altora, şi la rându-i, primeşte relaţii de la ei.

Iar după săptămâni de căutare, se'ntoarce cu vitele acasă, unde le ernează în şure imense, construite pe văile care brăzdează câmpia de la nord către sud.

MIHAIL I. PROCOPIE

Caleidoscop

Animale crescute în eprubetă

Profesorul J. S. Nicholas, dela Yale University (Statele Unite), a făcut la Academia Naţională de Ştiinţe o remarcabilă comunicare asupra posibilităţii desvoltării într'o soluţiune nutritivă a embrionilor în exteriorul corpului matern.

Materialul, folosit în aceste experienţe, constă din embrioni de şoareci. Se ştie că ţesutul acestor embrioni se poate desvolta în epubrete de laborator. Totuş, dacă nu există un mediu de circulaţie care să aducă hrana şi să retragă produsele de desasimilare, desvoltarea embrionului se opreşte.

Condiţiile de experienţă ale profesorului Nicholas permit întreţinerea vieţii embrionului în primele patru zile mai critice, făcând posibilă o continuă observaţie a lor.

S'a constatat că de la primele etape ale vieţii, culturile nu sunt vătămate de variaţiuni de temperatură între 70 şi 110 grade Fahrenheit. Embrionii se pot adapta deasemenea la schimbarea conţinutului de aciditate şi alcalinitate a soluţiunii precum şi la variaţiuni de presiune.

Hormonii sexuali sintetici, de diferite feluri, care înlocuesc produsele normale ale glandelor sexuale, pot modifica chiar sexul puilor de găină, înainte ca ouăle să fie clocite. Aceasta experienţă a fost realizată de profesorul B. H. Willier dela universitatea din Rochester. Când un hormon sintetic mascul e injectat ouălor ce urmează a fi clocite şi având în interior embrionul puiului, organele lor sexuale interne suferă schimbări adânci. Astfel puii, care în mod normal erau femele — dobândesc o structură msculă şi invers.

Deasemenea, s'au putut realiza schimbări de evoluţie, în felul celor cunoscute sub numele de „mutaţiuni", la 15 varietăţi de plante, prin tratarea cu colchicină. Experienţa a reuşit pe deplin la institutul botanic din New York. S'a putut obţine astfel o dublare în numărul chromozonilor.

Un tren din sticlă

O fabrică de sticlă din Lancashire a realizat de curând un tren din sticlă, pentru a demonstra astfel într'un chip sugestiv posibilităţile practice considerabile, pe care le oferă acest material, în domeniul construcţiilor de tot felul.

Cu excepţia acoperişului, toţi pereţii exteriori ai celor două vagoane — din care constă trenul — sunt construiţi în sticlă, alcătuită din 120.000 de bucăţi dintr'o varietate specială, de culoare albastră.

In interior, pereţii, podeaua şi chiar tablourile sunt executate tot din sticlă. Echipamentul e realizat cu ajutorul unor noui plăci şi cuburi de sticlă. Până şi camera de bae este construită exclusiv din acest material. In curând acest „tren de sticlă" va întreprinde un turneu din Liverpool în toate centrele, în scopul unor demonstraţiuni comerciale.

Bicu Dumineu

Etatea: treizeci de ani. Statura: potrivită; fruntea înaltă și eșită, formând un fel de streașină la ochii lui mici și șireți. Studii: anul întâi la drept de doisprezece ani. Idei politice: înscris în toate partidele din țară. Profesiunea: vameș de mic copil având aptitudini pentru „vămuire".

După vreun an și ceva de slujbă, și-a făcut un costum de haine; când a intrat cu el, în restaurantul unde mâncam cu toții, am crezut că-i vreun popă în antereu gris.

— Cin' te-a pocit așa, mă caraghiosule? — îl întâmpinarăm noi în hohote de râs.

— Tâmpitul de Trifan! — răspunse el — părând supărat (croitorul era prieten cu noi).

Nu mult după plecarea lui Dumineu, a venit și Trifan; la obiecțiunile noastre împotriva hainelor, ne-a răspuns că Dumineu le ceruse așa: „mai lungulițe și mai lărguțe"; și că prin urmare el n'are nici o vină.

Mai târziu ne-am convins că avea dreptate croitorul. Dumineu își comandase hainele după nevoile slujbei: costumul să aibă cincisprezece buzunare de diferite forme și mărimi; buzunarele anterioare ale hainei trebuiau să se alungească la spate până la împreunare, ca să poată încăpea în ele circa patru, cinci kgr. cafea, orez, etc. Betelia pantalonilor era calculată în așa fel, ca pe lângă corpul lui Dumineu, să poată cuprinde și-o bucată de șifon sau altă stofă; restul construcției conform cu marfa „vămuită".

Bicu Dumineu, om ingenios, mai adusese și unele îmbunătățiri la „uniforma" vameșilor; de pildă: dacă purtai ghete numărul patruzeci, la slujbă trebuia să porți patruzeci și patru sau patru zeci și cinci — după cum era importul ciorapilor. Iarna, orice vameș să vie fără galoși sau șoșoni, căci galoș în galoș sau șoșon în șoșon, nu merge; iar pălăria să stea totdeauna pe vârful creștetului, permițând astfel altei pălării să intre peste prima. Dar cu „uniforma lui personală", mersese și mai departe. Pe timp de ploae, purta o pelerină a cărei glugă — la plecare — servea de desagă.

Intr'una din zile, pe când venise în vamă un mare import de sardele, Dumineu eșea pe poarta vămii îmbrăcat cu pelerina, cam aplecat înainte, din cauza glugii care făcea un dezechilibru în mersul său. Funcționarul dela poartă, care văzu cum îl sugrumă greutatea glugii, îl opri:

— Ia stai, mă Biculo! dar ce dracu are gluga asta d'atârnă așa?!

— Eu știu, Nea Zaveros? — răspunse el foarte mirat.

Portarul se apropie, băgă mâna în glugă și scoase pe rând opt cutii de sardele.

— Ce-i asta, domnule? — întrebă el cu severitate.

— Uite ai drac'lui!!.. care mi le-o fi băgat aici? — se minuna Dumineu, — ca și când n'ar fi fost gluga în spatele lui.

In sfârșit, chestia a ajuns la șef. Șeful însă, „din diferite motive", n'a vrut să distrugă cariera unui funcționar, ci făcând un raport, punea la dispoziția ministerului pe Impiegatul Bicu Dumineu, întrucât are personal prea mult. Strânse apoi toți funcționarii vămii și le ținu o morală, în care arăta cât e de ușor ca un funcționar să-și distrugă cariera, pătându-și cinstea cu lucruri de nimic. Și fără să citeze vreun nume, istorisi întâmplarea cu sardelele. Dumineu, care știa că e mutat și că nu mai are nimic de pierdut, se ridică și zise:

— Domnule șef, ziceți mai bine Doamme ferește!... că asta ni se poate întâmpla la toți... și mie, și Dumnealor, și Dumneavoastră...

Șeful nu mai zise nici cârc, se albi la față și intrând în biroul lui, trânti ușa cu putere.

In biroul șefului.

— Am văzut la minister un raport al dumitale, — zicea inspectorul, — prin care ceri mutarea Impiegatului Bicu Dumineu. Ce-a făcut ăsta?...

Șeful se gândi puțin și spuse inspectorului afacerea cu sardelele și obrăznicia lui Dumineu.

— Pe cât mi-amintesc, ăsta a fost și sub administrația mea... Nu-i căpățânosul ăla dela magazia C. 4?...

— Ba da, tot acolo era și pe vremea D-voastră, — răspunse șeful.

— Ei bine, domnule, omul ăsta nu mi-a plăcut mie niciodată! De câte ori mă vedea, se făcea că-și încheie șireturile la ghete, numai ca să nu mă salute!..

— Exact, — aprobă șeful.

Discuția se termină și amândoi porniră la inspectarea magaziilor. Când ajunse și la C. 4, Dumineu tocmai se certa c'un negustor, pe motiv că acesta nu-i dăduse decât un pol pentru marfa pe care o avea de ridicat. La vederea superiorilor el tăcu, scoțându-și respectuos pălăria. Inspectorul făcu semn lui Dumineu să-l urmeze și intrară amândoi în biroul magaziei.

— Ascultă, domnule Impiegat, din magazia aceasta se fură!...

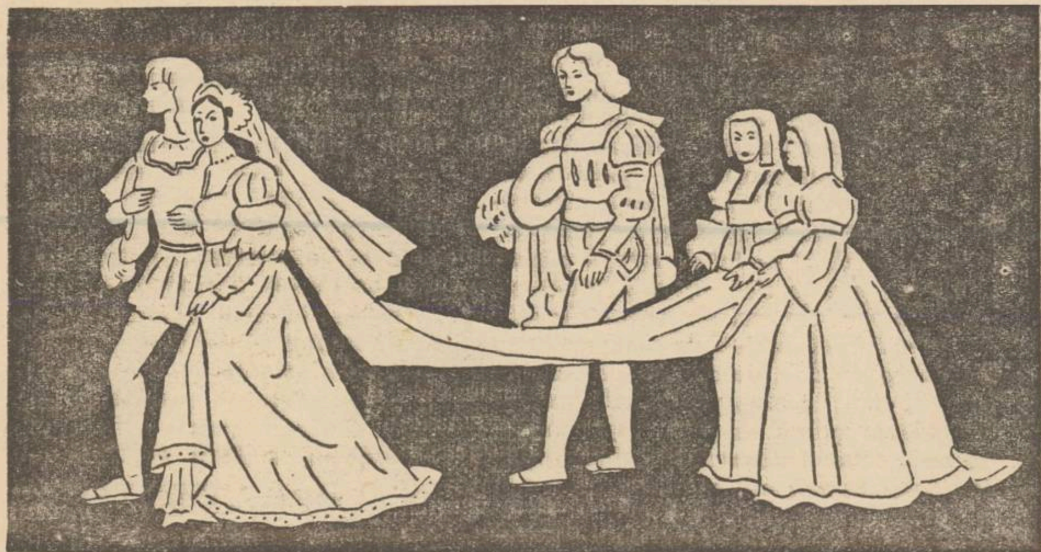
— Se fură, domnule Inspector, se fură!.. aprobă Dumineu cu repeziciune.

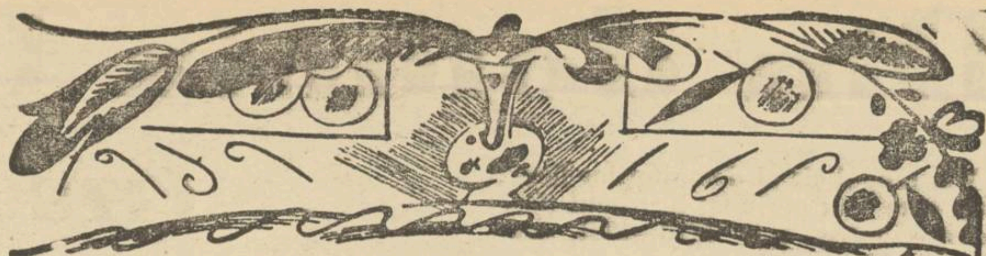
— Cuuum...?! — răcni inspectorul, — atunci d-ta ce păzești aici? Dece nu pui mâna pe tâlhar dacă-l cunoști, dacă-l știi?... Pentru ce lași dom-nu-le, să fie statul jefuit?... Pentru ce?

— Pentrucă... să vedeți d-voastră, domnule Inspector, când erați d-voastră șef, m'am luat după unul care eșea cu ceva din magazie, l-am urmărit toată rampa, toată sala mare și când să pun mâna pe el, el intră în biroul d-voastră... și când a eșit, n'a mai ieșit cu ce intrase...

A doua zi, un raport semnat de inspector, revenea asupra celui precedent, și cerea ministerului lăsarea pe loc și avansarea Impiegatului Bicu Dumineu, ca fiind un funcționar deosebit de capabil și cinstit.

MARIN MIHĂILESCU

Aventura

— Dv. aveți program? o întrebă Andreev pe vecina sa de fotoliu.

Ea îi aruncă o privire fugitivă și suspină adânc, cu un aer de supărare aparentă și, tăcută, îi întinse programul.

— Ce fată nostimă! se gândi el. Poate, nici nu e rost să te legi de ea... Ii ceru programul numai cu scopul de a intra în vorbă cu această femeie frumoasă și solitară. Ea însă îi păru ciudată și plină de prejudicii: suspină, tace, și...

El citea programul, se uita la vecină și se silea s'o înțeleagă mai repede. Ea se uita liniștită jos, la ringul de ghiață, unde artiștii îmbrăcați în șube poloneze executau dansuri uimitoare cu patine.

Andreev îi restitui programul, se întoarse cu fața la ea și aștepta cu nerăbdare un moment prielnic, pentru a intra în vorbă și a face cunoștința acestei femei care îi plăcuse la nebunie.

Tânăr, elegant, încrezător în sine, aproape obraznic cu femeile, el făcea cu ușurință nenumărate cunoștințe: la teatru, în stradă, în grădină, și avea mereu succese noi.

El atinse cu piciorul genunchiul ei. Ea tremură, însă nu făcu nici o mișcare de protestare.

— A, cu atât mai bine, gândi Andreev. Un dor nebun îl cuprinse: să-i facă cunoștință, să o aibă chiar astăzi, imediat!

Și totuși, până la sfârșitul baletului, el n'avu curaj să facă tot ce făcea de atâtea ori, cu atâtea femei.

La ieșire, el își recâștigă curajul obișnuit. Ii oferi să o conducă acasă. Ea făcu un semn de aprobare tăcută.

In sfârșit! Andreev se simți înaripat. Iși reluă tot curajul de bărbat, încrezător în sine, uneori până la obrăznicie. O luă de braț și o duse prin străzile pline de lume ale Berlinului.

...Ea dă lecții de engleză. E fiica unui preot dela periferie. Crescuse într'un institut de fete închis pentru toată lumea străină, iar acum stă cu tatăl ei care o îngrijește și o supraveghează. Hotărît, ea are un milion de prejudecăți. Este convinsă că toți bărbații sunt ființe rele și viclene, dar... ar vrea să stea mai mult cu el, fără să știe ea singură de ce, și nu-și poate da seama de această contradicție, uneori dureroasă pentru ea.

Convorbirea lor continuă la ea în cameră, unde ea se înveseli și deveni mai volubilă. Ochii ei plini de o lumină caldă și duioasă îl priveau cu drag; buzele-i subțiri îi zâmbeau discret și misterios; obrajii ei rumeni erau plini de sănătate: un tip de frumusețe germană.

Când Andreev i-a mângâiat genunchiul rotund, reținându-și mâna pe piciorul ei cald, tot trupul ei svelt tremura; ea se sculă repede și scoase din sertarul măsuței un mic browning, o jucărie de poșetă.

Il puse lângă ea. Da, ea știe să tragă bine. Tata o învățase cum să se apere contra hoților și a bărbaților.

Andreev se simți uimit și supărat. Dracu știe ce poate să-i trăsnească prin cap, acestei fetișcane de popă, cu vederile-i arhaice.

...Când ai 25 ani, bunul simț te părăsește prea des și prea ușor. Cu o voință încăpățânată, Andreev îi zdrobi și cea din urmă rezistență slabă. Ea nu se mai opuse.

Era virgină.

Andreev era liber de ceeace numea singur prejudicii, dar această întâmplare îl înduioșă și-i umplu sufletul de o jale și de o tandreță recunoscătoare. Ii spunea mii de cuvinte dulci și-i desmierda tot trupul ei desbrăcat, îl săruta de mii de ori. Ea, orbită de patimă necunoscută și triumfătoare, era nerușinată în pasiunea ei naivă și sinceră. Nu mai era fata modestă și sfioasă de preot dela periferie...

Ziua se apropia, dar ei n'aveau puteri să se despartă. Nici ea nu se putea despărți de acest bărbat necunoscut care îi devenise mai scump decât viața și onoarea, de trupul lui puternic și mlădios.

Noaptea a trecut. El nu mai putea pleca. Trebuia să aștepte să plece toată lumea la școli sau la birouri. Dulapul de rufe fu golit de ea și era gata să-l adăpostească, dacă venea tata. Nebunia pasiunii se potoli: doi prieteni stăteau în cameră și vorbeau despre lucruri comune.

Și ea, și tatăl ei sunt filateliști pasionați. Iată un lucru ce-i interesează pe amândoi, o temă inepuizabilă pentru discuțiuni animate și pentru convorbiri fără sfârșit. Timbrele rusești îi plac, dar ea are prea puține.

După două zile ea va pleca la tatăsău, până la sfârșitul vacanței. Iar el o să-i scrie, nu-i așa? o să-i trimită mărci interesante!

El promite. Nici un cuvânt despre nebuniile nocturne.

Incă două zile petrecute la fel. O despărțire duioasă. El va veni Duminica să facă cunoștință cu tatăl ei, și pe urmă — qui vivra verra!

Duminica el nu se duse nicăeri. Sufletul curat și neatins al acestei fete cu vederile-i înapoiate îl speriase. Ce aventură complicată! Să faci dragoste cu o fată de preot, cu păreri patriarhale! Nu, cu o astfel de fată nu se fac intrigi de o zi. In această liniște aparentă, el simți un avertisment si o primejdie.

— Nu, mai bine să abandonez partida, gândea el. — Dar cum? N'ași vrea să o fac să sufere, să fiu rău cu ea...

Ii scrise într'un ton amical, fără nici o aluzie la intimitatea lor: poate îi citește cineva scrisorile. Și tatăl ei poate să bănuiască... Andreev luă câteva timbre rusești și le puse în plic.

A așteptat trei zile. Nici un răspuns. Sufletul lui fu tulburat. Ii scrise din nou, îi trimise încă câteva timbre și aștepta o veste dela ea, cu o nerăbdare bolnăvicioasă.

...Nu, el n'a făcut nici o ispravă ticăloasă, nu-i așa? I-a dat fericire, a introdus-o într'o lume nouă și ademenitoare. Și totuși, aceeași neliniște îi rodea sufletul, acelaș sentiment de vinovăție nu-l lăsa nici un moment să se gândească la altceva.

Andreev se temea să mai vie la ea: cine știe ce complicații, ce surprize îl pândesc? Să-i răspundă numai, și toate vor merge strună...

După cinci zile, el primi o scrisoare din târgușorul unde ședea tatăl ei, cu adresa scrisă de o mână de bărbat. Printr'o mișcare nervoasă el rupse plicul: trei rânduri scrise de aceeași mână:

„Domnule,

Vă rog să nu ne mai trimiteți scrisori. Lunea trecută, fiica mea s'a sinucis cu un foc de revolver".

Și iscălitura preotului. A tatălui ei.

Andreev rămase încremenit. O negură s'a abătut asupra ochilor lui, cu puncte roșii, verzi și albastre. Picioarele lui nu mai țineau corpul slăbit și lipsit de puteri. O mână aspră și nemiloasă îi strângea gâtul.

Iar apoi totul se prăbuși și dispăru fără urmă.

M. MEITEL

Din domnia lui Mavrogheni

(1786-1790)

Grija pentru orânduială în Bucureşti

Din lungul şir al domnitorilor fanarioţi care s'au perindat la tronul ţării noastre între anii 1716—1821, face parte şi Nicolae Mavrogheni. Datorită faptului că scriitorii contemporani nu-l simpatizau, origina acestui domnitor nu-i clarificată de istoriografia noastră. Enache Văcărescu nu-l simpatiza fiindcă după cum singur spune: *nu era nici boer de neam şi nici din fanar şi nici a grăi bine nici greceşte şi nici turceşte nu ştia; româneşte nu era în viaţa lui cu putinţă să înveţe.*

Singur pitarul Hristache îl simpatizează în *„Povestea mavroghenească"* unde spune:

La leat optzeci şi şase
După ce se ridicase
Cu domnia din norod
Mihai Şuţul Voevod,
Nu trecu câteva zile
S'auzim de Domn că vine
Unul ce a fost în treabă
Dragoman pe Marea Albă,
Ce-i zice şi Mavrogheni
Iscusit şi om al trebi.
Şi încă un dar mai are,
Că e om şi viteaz mare.
După care auzise,
Cu atâta'mpodobire
Toţi cu mare veselie
Il aşteptau ca să vie.

. . . .

. . . .

Mai toţi istoricii vremii ni-l arată drept un domn cu *„străşnicie"*, care *„hotăra judecata pe turcie"*, având *„înspăimântătoare posomorârea sprincenelor lui"*. Origina pare că şi-o are într'o insulă a Mării Egee unde tatăl său era mic neguţător. Pentru aceasta Mavrogheni, în bătae de joc, era numit *„Tuşan"* adică epure de multe hotare.

Cum primi domnia ţării, el veni pe dată în Bucureşti unde îşi făcu o intrare triumfală cu mare pompă, de se duse vestea în toată lumea. Domnul purta cuca domnescă şi avea două tuiuri.

Iată cum ne descrie intrarea în Bucureşti pitarul Hristache:

Şi cu o galantonomie
Plină de elevterie
In toate părţile dând
Bacşişuri şi aruncând:
Lei, essindari mari şi groşi
Stau asvârliţi pe drum groşi
Iar dacă sosi la curte
Să mai vezi bacşişuri multe!
Stă răvărsaţi prin tipsii
Tot stamboli şi funduchii.

Şi care boer mergea
Mâna de-i săruta
Vedeai cum îi atârnă
Cu pumnu galbeni prin mână.

. . . .

. . . .

De îndată ce se instală la domnia ţării, el începu să guverneze după moda turcească, persecutând aspru pe boerii rebeli şi trimiţându-i în surghiun, sau scurtându-i cu o palmă dela cap.

Purtarea aceasta a făcut ca boerimea să tacă şi să meargă până acolo în slugărnicie încât a trimis o scrisoare de mulţumire lui Hasan Paşa, mare Capudan, amiralul flotei turceşti, în care îi mulţumea că le-a trimis domn aşa de bun ca Mavrogheni, încheind cu cuvintele: *„Mulţumim Prea Puternicei Împărăţii de alegerea ce ne-a făcut de un Domn ca acesta, vrednic, fără de preget, credincios prea puternicului Devlet"*.

E interesant că această scrisoare este iscălită chiar de Enache Văcărescu, pe care Mavrogheni, deşi îi era duşman, îl făcu mare vornic în Divan.

Dealtfel Mavrogheni, neavând rude multe şi nici de seamă, nu aduse în ţară, cum era obiceiul celorlalţi Domnitori, decât pe un cumnat şi un nepot. Cumnatul, fiindcă s'a purtat rău în ţară, încât dacă nu fugea, Mavrogheni l-ar fi băgat la Ocnă, singur nepotul său *Costache Mavrogheni* a fost om de treabă şi de aceia i-a încredinţat demnitatea de mare Spătar, restul dregătoriilor din ţară încredinţându-le boerilor de neam.

Către ţară, pe care a căutat s'o ocrotească, Mavrogheni s'a adresat astfel: *„Cea dintâiu râvnă şi grijă a domniei mele este a se urma şi a se păzi dreptatea norodului şi a supuşilor, ce mi s'a încredinţat întru toate pricinile şi treburile lor"*...

In adevăr, tot timpul domniei sale, Mavrogheni a avut mare grijă de norod, luând măsuri bune pentru ajutorarea lui. Numai cu boerii s'a purtat puţin mai aspru.

El ordonă *„să nu se închiză muiere împreună cu bărbaţi, sau la casă de om ne însurat, nici la conacul isprăvniciei, ci la pârcălabul satului, dacă este om însurat, iar dacă nu va fi însurat, să se dea la alt om de ispravă, însurat"*.

Cea mai mare prigoană a arătat împotriva hoţilor, poruncind măsuri drastice de urmărire şi *„spânzurându-i pe uliţe"*.

Mare grijă a avut Mavrogheni pentru populaţia săracă a Capitalei, care suferea din greu din pricina lemnelor de foc, în timpul iernii.

Mavrogheni scrie în această privinţă Marelui Agă să îndemne populaţia *„să cumpere din vreme, că şi jivinele pământului încă grijesc din vreme precum este furnica, văzută de faţă e oamenilor, câtă mişcare face şi câtă gătire pentru agonisita hranei ei cei de iernă, care este cea mai mică jivină pe faţa pământului, cu cât mai vârtos oamenilor li se cade a socoti cele trebuincioase ale lor...*

Pitarul Hristache scrie:

Apoi mai dete un nizam,
Să nu umblăm cum umblam
In zariflicuri şi'n plimbări,
Şi în alte desfrânări,
Ci ori şi ce mai feriţi
C'apoi vom fi pedepsiţi.

. . . .

. . . .

Mai avea obişnuită
Un tun seara nelipsit
La un ceas îl slobozea
Când străjile se pornea
Ca să fie semn de streajă.
Mic şi mare s'aibă pază
De la un ceas să nu umble
Nimeni nici să se mai plimbe,
Nici călare, nici cu butca
Că ştreangul îi va fi munca.
Deci noi ne mai speriarăm.
De plimbat ne mai lăsarăm;
Şi cum auzeam dând tunul
Numai toţi p'acasă drumul!
Şi nimeni nu îndrăsnea
Să stea la musaaverea...

. . . .

. . . .

Domnitorul s'a îngrijit şi a dat porunci straşnice şi pentru edilitatea Bucureştilor.

„Dumneata vel spătar fiindcă ne înştiinţăm cum că gardurile care au fost făcute de jur împrejurul Bucureştilor s'au stricat şi prăpădit la unele locuri, cu totul rămâind vraişte, deschise, pe unde se poate intra şi eşi nu numai cu piciorul ei şi cu carul şi fiindcă mahalagii sunt datori a-l face şi a-l drege la loc, ca unul ce este pentru insuşi a lor împrejmuire; iată poruncim Dumitale, să rânduieşti zapcii harnici prin toate mahalalele marginei, ca să pue pre mahalagii să dreagă şi să facă gardurile pe unde sunt stricate, intemeiendu-le bine, precum au fost întâiu făcute şi îngrabă să le săvârşească până şi este vreme bună, stând zapcii Dumitale mumbaşiri asupra lor"...

Mai departe el porunceşte să se ia măsuri severe de pază ca să nu poată eşi nimeni din oraş nesupraveghiaţi.

„Poruncim Domnia Mea către Logofătul spătării şi dumitale Ciauş spătăresc, fiindcă am luat domnia mea înştiinţare cum că asănoapte au fugit o muiere din Bucureşti, de care ne-am foarte turburat Domnia Mea asupră-vă: dece să nu fie străzile cu paza cea cuviincioasă? şi ce fel de strajă păzesc când pot şi muerile a eşi din Bucureşti noaptea fără de nici o oprire? Cu adevărat vrednici sunteţi de pedeapsa cea mai grea. Ci dar, deschideţi-vă ochii şi întăriţi străjile bine pre toată marginea Bucureştilor, de jur împrejur ca să nu se mai întâmple altădată a putea dosi om sau muiere din Bucureşti, şi a nu-l prinde strejerii, că în cinstea lui Dumnezeu vă spânzur încălţaţi-îmbrăcaţi!"

Se mai îngriji de dregerea podurilor şi pavarea străzilor şi fiindcă vistieria era sleită din pricina războiului, porunci ca repararea să se facă de către locuitori.

„Fiindcă am găsit podurile din târg, cât şi de prin mahalale foarte stricate, aşa că pe unele uliţe nu poate obştea să meargă nici călare. Poruncim Domnia Mea ca târgoveţii, prăvăliaşii şi mahalagiii să fie obligaţi a drege pavaua dinaintea prăvăliei şi a porţii pe unde este podul cu podea să se facă tot cu podea, iar în mahalale pe unde sunt făcute leşi cu tufă şi cu pae să le repare cu de acestea"...

Totodată s'a îngrijit ca să fie apă bună de băut şi îndeajuns, înfrumuseţându-şi cişmeaua ce-i purta numele cu un chioşc frumos aranjând aici un par pentru plimbarea boerilor. Apele, ne spune hrisovul Domnesc, au fost aduse *„cu ajutorul Maicii Domnului a cărui bună vestire se prăsnueşte la scaunul nostru din Curtea Veche şi cu cheltuiala Domniei Mele, pentru podoaba şi îndestularea oraşului, de la Creţuleşti, făcându-se cişmele curgătoare atât în lăuntrul curţii şi afară din poartă cât şi în deosebiţe locuri şi părţi ale oraşului iar mai vârtos afară la câmp de marginea Bucureştilor în locul ce se numeşte la capătul podului Mogoşoaia am ridicat o înfrumseţată zidire făcând chioşc cu odăi şi cu toată podoaba sus şi jos".*

Pentru mărirea debitului de apă, Domnul se roagă să-i ajute Dumnezeu ca să poată aduce apă şi de la *Giuleşti* întru mai multă îndestulare.

Deasemenea el a luat măsuri şi a poruncit ca să se păzească liniştea locuitorilor în timp de noapte, oprind cu desăvârşire obiceiul de a se solobozi arme în oraş.

Iată cum se adresează în această privinţă Marelui Spătar şi Marelui Agă.

„Fiindcă este şi lucru de primejdie şi de spaimă a se arunca în lăuntrul Bucureştilor întru norod pistoale şi puşci, fără de nici o trebuinţă, iată poruncim Dumitale vel Spătar şi Dumitale vel Agă, să daţi poruncă la toţi zapcii Dumneavoastră că ori pe cine va prinde aruncând cu pistolul sau puşca, ori prin uliţi sau prin curţi, pre unul ca acela să aibă voe zapcii Dumneavoastră a intra ori unde va fi ca să-l aridice şi să-l aducă la Domnia Mea; însă să daţi întâiu ştire cu pristavu la toată obştea ca să fie înştiinţaţi de această poruncă şi după aceia când nu se vor supune să urmaţi depre această poruncă a Domniei Mele"...

MIH. POPESCU

A APĂRUT Nr. 486

RADIO-Adeverul

CONCERTUL EUROPEAN OLANDEZ
= Amănunte asupra senzaţionalei retransmisiuni de Miercuri 12 Ianuarie —

VIZITÂND POSTURILE DE RADIO DIN ŢĂRILE BALTICE
— Impresii cu prilejul turneului artistic peste hotare a unei cântăreţe romance —

IN DOMENIUL UNDE OR
— Emiţătorul arcticului — Telefon cu televiziune — Difuzorul în sala de operaţie —

Economic 2+1
— Montaj popular cu 3 game de unde la sectorul alternativ —

Proiector 3+1
— Montaj cu 5 game de unde, scala cu proiector, la sectorul alternativ —

REACŢIA NEGATIVĂ IN FRECVENŢĂ MEDIE
— Un mijloc ideal pentru realizarea unei curbe optime —

32 Pagini — LEI 5

CEREŢI AZI

incomparabilul roman istoric

RAZBUNAREA CORSARULUI

de Guy Vander

Urmărind dramaticele aventuri ale unui cavaler fără frică şi fără prihană —

■ în tabăra lui Washington şi Lafayette, făuritorii independenţei americane...

■ în lumea romantică a mândrelor Piei-Roşii din preriile Americei...

■ în vârtejul bătăliilor navale dintre corsarii francezi şi fregatele engleze etc., etc...

In colecţia AVENTURA

8 lei, la chioşcari şi librari.

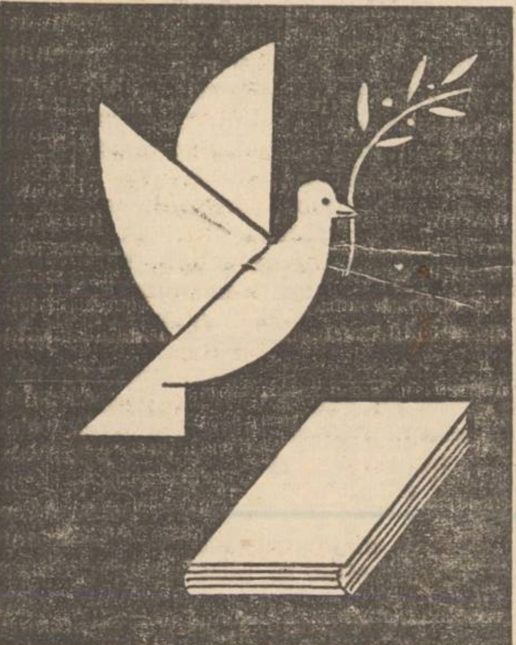
Poetul Grandea - nepot al Lordului Byron

Ca mediu familiar, poetul Grigorie Haralamb Grandea s'a născut într'o familie cu stare materială destul de înfloritoare, dintr'un tată arendaş, originar din Macedonia şi o mamă Maria, fiica unică a postelnicului Baldovin, o femee animată de porniri generoase care l-a învăluit de mic în cea mai caldă dragoste. Soarta însă nu l-a lăsat să crească în acest mediu, care ar fi fost — poate — mult mai prielnic pentru formarea personalităţii sale şi pentru desvoltarea talentului, pe care — fără îndoială — l-a avut.

Silit, la o vârstă fragedă, să suporte pierderea mamei sale, în împrejurările tragice ale focului din 1847 care a mistuit jumătate din Capitală, să aibă o mamă vitregă care n'a putut ocupa locul gol lăsat de mama adevărată în sufletul copilului, iar mai târziu, la vârsta de 12 ani, să rămână orfan şi de tată, fără niciun sprijin, copilul Grigorie Grandea s'a văzut lipsit până şi de posibilitatea de a intra, în condiţii normale, într'o şcoală, mamă-sa vitregă nelăsându-i deschise decât perspectivele unei ocupaţii negustoreşti, prin încercarea de a-l băga ucenic într'o prăvălie.

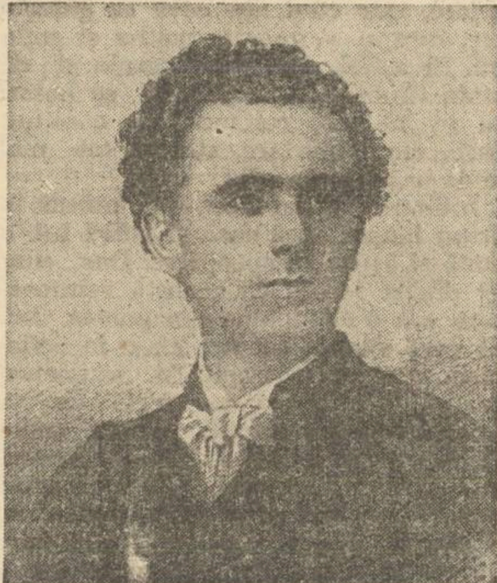
Debutând în viaţă printr'un act de mare curaj pentru vârsta lui — prin părăsirea casei părinteşti şi poposirea la prima şcoală întâlnită în cale, unde a cerut — simplu — că vrea să înveţe carte, — Grigorie Grandea, dacă a reuşit — temporar — să rupă lanţurile unui destin personal crud şi să scape de viitorul pe care i-l hărăzise mamă-sa vitregă, n'a reuşit mai târziu, când acest destin s'a împletit cu împrejurările dificile ale unui mediu social, care — în acea vreme — nu mulţi ani după revoluţia din 1848, oferea spectacolul unor procese de revizuire a actelor şi atitudinilor personale din trecut, împărţind în învinşi şi învingători chiar pe cei care, în comun, porniseră să devină învingători. Pe de o parte prea tânăr spre a putea pătrunde prin proprie trăire sensul adânc al evenimentelor care duseseră la această sciziune, iar pe de altă parte lipsit de posibilităţi spre a înţelege acelaş sens prin studiu şi cunoaştere, — (să nu uităm că Grandea a fost nevoit să asculte cursuri de chirurgie în timp ce cultiva prietenia muzelor) — şi totuşi mânat de idealuri mari, Grandea a intrat în luptă nepregătit, şi-a răcit prietenia cu muzele, iar spre sfârşitul vieţii s'a trezit în braţele celor care se puneau în calea idealurilor de mai bine.

La începutul carierei sale poetice — se întâmpla acest lucru la vârsta de 15 ani — el a fost întâmpinat de aprecierile cele mai elogioase, în bună parte îndreptăţite de semnele unui talent în plină creştere, dar exagerate, lipsite de criteriu şi dăunătoare pentru desvoltarea sa ca poet. Se spunea şi se scria că adolescentul visător

Cum s'a creiat legenda

este un geniu. Numele lui va străluci şi va trece graniţele. Şi el — îmbătat de primele succese — crede şi cere vieţii să-l recunoască în această calitate. Lipsind justa apreciere a propriilor valori, lipsind un suport solid de explicare a împrejurărilor de ordin social când nevoia o cere, deîndată ce se iveşte primul eşec în viaţă, prima lovitură de ordin personal, el se descurajează, se crede un nedreptăţit, cade în exagerări şi greşeşte când conştiinţa îi cere să lupte. Poet dotat cu multă fantezie, pe lângă lupta pe care o duce pe tărâmul ziaristicii, găseşte un câmp de acti-

GR. H. GRANDEA

vitate scriind şi imprimând eroilor cărţilor sale pecetea destinului propriei sale vieţi. In acelaş timp găseşte o consolare în constatarea că de totdeauna aşa a fost soarta oamenilor mari: nedreptăţiţi de societate, ponegriţi de oameni.

Exagerarea este inevitabilă şi ea merge atât de departe, încât — la un moment dat — nu mai ştie, nu vrea să mai ştie, unde sfârşeşte realitatea şi unde începe fantezia.

Pentru caracterizarea mentalităţii poetului, a grupului de prieteni şi admiratori căruia i se alăturase şi a atmosferei epocii chiar, e cazul să vorbim aici de legenda creată în jurul originii poetului, de discuţiile care au alimentat-o şi de repercursiunile avute asupra vieţii sale.

In adolescenţă, Grigorie Grandea s'a bucurat de o reputaţie de bărbat frumos. Şi pe drept cuvânt. E destul să-i priveşti portretul, spre a te convinge de acest lucru. Mulţi au spus că prezintă asemănări cu Lordul Byron. O origină obscură, cu un unchiu şi un tată veniţi din Macedonia, în împrejurări puţin cunoscute, a ajutat pentruca legenda să ia fiinţă, să prindă şi să se răspândească.

Alexandru Şonţu, unul din prietenii şi admiratorii săi, într'o conferinţă ţinută în 1916 la Ateneul Român şi publicată în „Revista Literară" [1] spune că privind portretul din tinereţea poetului *vezi o frumuseţe şi un aer genial care inspiră un sentiment de admiraţiune. El se aseamănă mult cu marele poet al Angliei Lord Byron"*, iar Alexandru Macedonski, la doi ani după moartea poetului, după ce-i face următorul portret: *„Poetul Grandea era de o statură sub cea mijlocie: plăcută, cu o mustaţă albită şi cu una nu, totdeauna cu un zâmbet pe buze, zâmbet enigmatic, cu ochii vii, plini de foc, cu părul creţ; îndatoritor, amabil, dar tăcut; nu puteai niciodată să-i pătrunzi cu totul cugetarea"*, — îl însoţeşte de aceste comentarii: *„S'a zis — şi mai ales privind portretul său de tinereţe, legenda câştigă multă putere — că bunica lui era o fiică naturală a lui Lord Byron. Grandea nu desminţea versiunea. Pe cât ştiu a afirma. Un anume Velicsin, de origină bulgar din Macedonia, dar poet român cu oarecare talent, într'o satiră îi adresează versuri foarte muşcătoare:*

Mi-am scos tocul dela cizmă
Ca să samăn cu Byron,

scria acest Velicsin care mai târziu a dispărut din ţară şi e azi un uitat... Grandea era un literat de mare valoare"...

Lucrurile stau altfel. Nu ştim cum a început legenda. Pentru posteritate însă a rămas un document din care se vede că autorul legendei a fost însuşi Grandea, cu deosebire că nu bunica poetului, — cum susţine Macedonski, — ci tatăl poetului ar fi fost copilul natural al Lordului Byron.

Iată împrejurările în care Lordul Byron ar fi ajuns să aibă un urmaş— fireşte tot poet — pe meleagurile ţării noastre. Ele sunt povestite de Grandea în *„Monitorul Oficial"*, provocat fiind de un articol al scriitoarei Beecher Stowe din *„Macmillan's Magazine"* şi prin care aceasta ar fi adus unele acuzaţii nedrepte Lordului Byron. (Articolul lui Grandea a rămas neterminat, încă n'a avut vreme să ne spună în acest studiu în ce a constat calomnia).

Spre a spulbera calomniile, Grandea scrie o schiţă biografică, însoţită de o caracterizare a operei „bunicului" său, povestind, printre altele, că în Noembrie 1809, pe când se găsea în Misolongia, Lordul Byron a cunoscut o fată voscopoleană, Janta, de a cărei frumuseţe a rămas uimit. Mai târziu, în 1824, împrejurările agitatei sale vieţi aruncându-l din nou printre Misolongi, în mijlocul luptelor politice în care era angajat, Lordul Byron, *„nu afla altă mângâere decât în întâlnirile secrete cu Janta, care acum era de treizeci de ani şi al cărei soţ era în România"*.

In 1824, Lordul Byron moare. *„După moarte, acea frumoasă Voscopoleană rămâne însărcinată cu dânsul. Soţul ei, care se afla în Valahia ocupat cu comerţul, aflând o părăsi cu desăvârşire. Ea lâncezi câţiva ani în mizerie, scăldând fructul adulterului în lacrimile căinţei. Când fuse aproape să moară, însărcină pe un văr al ei să aibă milă de micul copil. Acesta îl trimise tatălui vitreg care îl primi, dar făcu dintr'însul un argat. Nu-i permise să poarte nici numele său de Grandea şi copilul care se numea Haralamb luă din numele adevăratului său tată Georgi Noe Gordon Byron pe acela de Georgiu şi urmă a se numi Haralamb Georgiu.*

„Tatăl său vitreg nu-i dete nicio educaţie; dară sângele care circula în vinele lui îl făcea să înveţe singur limba greacă veche şi nouă, limba franceză şi italiană. Mi-a rămas câţiva autori elecsici greu traduşi în franceză, notaţi de dânsul acolo unde a crezut că traducerea n'a exprimat bine ideile şi frumuseţea originalului: ceeace probă că-şi făcuse singur educaţie mult mai bună decât acei care trecuse prin şcoalele înalte din ţară.

„Vitregul său tată avea o stare destul de însemnată când muri, însă nu lăsă nimic junelui Haralamb şi împărţi toată averea la amici.

„Dară acest june nu se descurajă. Era născut şi crescut în şcoala adversităţii. Prin munca lui îşi făcuse o poziţie de căsătorie şi se căsători. Işi urmă viaţa cu onestitate. A lăsat doi fii care port numele lui şi acela care nu i se permisese. [3]

„Mormântul lui este în dreapta bisericii Vergului din Bucureşti. O umilă cruce de piatră lângă altar arată locul unde repauzează cenuşa acestui fiu al marelui poet şi care era viul să portret prin asemănarea fizică". [4]

Dacă în ce priveşte prietenii, stabilirea acestei origini a fost — poate — un motiv în plus de admiraţie, prin aceasta prestigiul lui Grandea găsindu-se crescut şi pe linia unei tradiţii poetice glorioase, pentru adversari a fost un prilej bine venit pentru alimentarea atacurilor şi ironiilor. Când e vorba de luptă, contează eficacitatea loviturii, nu arma aleasă.

Vom da aici numai câteva din aspectele acestei lupte, interesând în directă legătură cu legenda.

In 1869, când a scris Grandea articolul despre Byron, raporturile dintre *„Convorbiri Literare"* şi *„Albina Pindului"* erau destul de încordate. Despre revista lui Grandea, „Convorbirile" se pronunţaseră, aşa cum ştiau să se pronunţe ele, iar despre poezia lui, procesul verbal al şedinţei „Junimii" din 12 Noembrie 1865, ţinută la Pogor acasă notează că „Miosotis" a lui Grandea a fost expusă râsului tuturor. [5] In numărul din 15 August 1869 al „Albinei Pindului", vorbind de dicţionarul grotesc pe care-l publica Alecsandri în „Convorbiri", Grandea îl atacase pe bardul dela Mirceşti, acuzându-l de pedantism şi trivialitate. Iată ce o lună după apariţia articolului lui Grandea despre Byron, Alecsandri, într'o scrisoare dela Mirceşti trimisă lui I. Negruzzi, îi spune printre altele:

„Grandea a probat în Monitor că este nepot lui Lord Byron, fiindcă lord Byron era fiul lui Haralamb Gheorghiu, care era fiul lui Gheorghiu Byron, care era fiul frumoasei Janta, nevasta lui Haralamb Grandea, a cărui oseminte zac în cimitirul bisericei Vergo. Vezi articolul intitulat: Lord Byron.

„După aceasta nu mai este nimic de zis..." [6]

In numărul din 15 August 1868 al „Albinei Pindului", Grandea publica-se o epigramă mustăţii sale:

Dotat dela natură
C'o gingaşă figură
Chiar din copilărie, ştiţi bine că am fost.
In templele Citerei mi-aş fi aflat un rost.
Dar nu ştiu din ce vină
Se supără pe mine
Natura şi'ndată mustaţa mi-a albit,
Şi când luai oglinda, ce credeţi c'am zărit?
Un cap miniatură?
Aş!... O caricatură.

In toamna anului 1877, după ce Grandea a părăsit ziarul conservator „Timpul", pentru motivele pe care le vom vedea în altă parte, plecând la ziarul „Răsboiul", unde începuse o campanie violentă împotriva guvernului în fruntea căruia se găsea C. A. Rosetti şi I. Brătianu, în împrejurări pe care iarăşi le vom discuta la locul cuvenit, săptămânalul de satiră politică şi literară *„Ghimpele"*, care susţinea politica liberală, iată ce scria sub titlul Grando-mania d'a face „resboae" şi sub semnătura onorabilului Ghimpoi, anunţând această plecare dela *„Timpul"*:

„De când Grando-maniacul s'a retras dela foaia Tâmpiţilor, aceasta din urmă şi-a mai contenit înjurăturile, şi-a mai potolit focul în contra

Continuare în ***pag. 16-a***

1 Al. Şonţu, Poetul Grigorie Grandea, în „Revista Literară" 1901—1902.

2 Alexandru Macedonski, Grigorie Haralamb Grandea, în „Literatorul" No. 3 din 20 Martie 1899.

3 Grigorie Grandea a avut un frate, anume: Ştefan, doctor în medicină.

4 Gr. H. Grandea, Lord Byron. Viaţa, caracterul şi operele sale. Calomnia autoarei Beecher Stowe, în Monitorul Oficial nr 208 şi 238 din 1869.

5 Torouţiu-Cardaş, Studii şi documente literare, vol. IV, pag. 434.

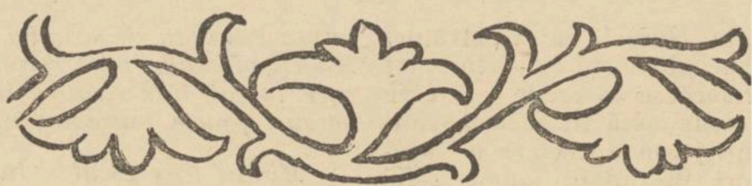
6 I. Chendi şi E. Carcalechi, Scrisori I, Buc. 1904, pag. 49.

IUBIRI VICLENE

După cum ne povesteşte Mitologia, Jupiter, stăpânul tunetului, care când încrunta odată din sprâncene se cutremura pământul de pe axa lui, însuşi zeul zeilor deci, are la activul său mai multe mijloace de seducţie Iată-l odată lăsându-se pe pământ metamorfozat în cea mai albă lebădă care a fost vre-odată, alintându-se pe lângă fermecătoarea Leda, soţia lui Tindar, regele Spartei, când aceasta se scălda într'o zi în râul Eurotas. In vremea aceea trebue să se ştie că lebăda nu era ca astăzi o simplă pasăre de podoabă pe suprafaţa Cişmigiului sau a lacului din Parcul Carol, ci un simbol poetic sublim. Jupiter cunoştea slăbiciunea Ledei pentru această pasăre maestoasă şi de aceea se coborî din cer sub această formă. Mistificarea lui prinse de minune, astfel că zeul-lebădă îşi luă după aceea sborul spre cer împărtăşit din plin din toate farmecele acestei frumuseţi feminine pământeşti cu numele de Leda. Iar roadele acestei iubiri nu întârziară să se arate. Din cele două ouă de lebădă pe care Leda le depuse, ieşiră două perechi de gemeni: Polux cu Elena şi Castor cu Clitemnestra, primii, nemuritori ca fiind fiii lui Jupiter, cei de-al doilea muritori fiind consideraţi ca fii ai regelui Tindar.

Iată-l altă dată tot pe Jupiter transformat în cel mai minunat taur care a existat vreodată făcându-şi apariţia în poiana unde sburda şi culegea flori Europa, fecioara încântătoare, fiica regelui Agenor din Tir. Taurul nostru deşi era destul de semeţ la înfăţişare, ca orice taur, totuşi de astă dată arăta atât de blând încât Europa se urcă tresăltând de bucurie pe spinarea lui atunci când el se lăsă linguşitor la picioarele fetei. Odată ce-şi văzu prada în spinare, zeul, având aerul că vrea s'o plimbe pe fecioară, se sculă şi porni cu ea în spinare. La început făcu câteva ocoluri în jurul poenei, iar după aceea începu să se îndepărteze neobservat. Mai întâi cu paşi domoli, apoi îşi grăbi pasul până când sfârşi prin a o rupe la goană ca un cal înaripat spre marginea mării din apropiere. Aici se aruncă în valuri şi înotă cu gingaşa lui povară în spinare toată ziua aceea, toată noaptea şi ziua următoare, până când ajunse în sfârşit, alb de spume, la o oarecare insulă neatinsă de picior de om. Acum îşi depuse prada, care era aproape leşinată, la umbra unui copac şi, după ce se făcu nevăzut câteva clipe, în locul taurului apăru un june minunat ca un Făt-frumos. Acesta se arătă foarte înduioşat de lacrimile fetei şi, în calitatea ce-şi dădu de stăpânitor al acestei insule, se strădui să spulbere desperarea care o cuprinsese pe biata fată, încurajând-o să nu se mai simtă singură în această pustietate, căci el e gata s'o ia de soţie, dacă ea primeşte. Pe deoparte, înfăţişarea frumoasă a junelui, pe de alta singurătatea care o înconjura, fură pentru sărmana Europa argumente destul de convingătoare ca să primească acest sprijin. Fericirea ei nu fu însă decât o fericire de o noapte, căci a doua zi zeul se făcu nevăzut, lăsând în urma lui pe cea mai dezamăgită mireasă care a fost vreodată. Istoria i-a fost însă recunoscătoare sărmanei fecioare şi a dat numele de Europa pământului în care ea a pătimit.

Indrăgostindu-se de Danae, prea frumoasa fiică a lui Acrisius, regele din Argos, Zeus se strecură sub forma unei ploi de aur în turnul în care aceasta era ţinută captivă de tatăl ei şi zeul îşi atinse astfel ţelul cu aceeaş uşurinţă cu care şi modernii şi-l ating când fac uz de o asemenea armă de cucerire. Altă dată luă înfăţişarea leită a lui Amphitrion, regele Tyrinthului, pentru a o seduce pe Alcmene, soţia atrăgătoare a acestuia, care numai aşa putu fi abătută dela virtuţile ei conjugale de soţie credincioasă.

Iată-l deci pe însuşi Jupiter dedându-se la cele mai iscusite mistificări pentru a se putea împărtăşi din câte o iubire pământească care altfel ar fi fost cu neputinţă de cucerit. Odată lebădă, odată taur, odată ploae de aur, odată Amphytrion, — iată mistificări destul de variate, dar care de sigur sunt numai cele mai cunoscute pe care ni le pomeneşte mitologia. Câte altele n'au rămas în umbră?

Nu însă numai mitologia greacă e fecundă în astfel de exemple. Iată de exemplu că şi India, din acest punct de vedere, îşi are legendele ei. Aceea însă care le întrece toate legendele indiene, este cea următoare, descoperită de Voiltaire la un povestitor de fabule.

Nu departe de Benares, trăia un indian care era dotat dela natură cu o forţă neobişnuită. Acest indian era căsătorit cu o femee foarte frumoasă, dacă nu cea mai frumoasă din ţinutul Bahavopour. Până la un moment dat, cei doi soţi duseră o viaţă armonioasă şi fericită. Iată însă că dela o vreme, bărbatul băgă de seamă că bordeiului său i se cam dau târcoale de către unii. Deşi bănuelile nu-i erau întemeiate, totuşi omul nostru începu să devină gelos. N'avea însă dreptate.

Dar ori ce ar fi fost, indianul cel gelos începu prin a-şi certa femeea, apoi prin a o bate, până când într'o bună zi se duse cu Dumnezeu, lăsând-o cu ochii plânşi şi singură singurică.

Un oarecare pui de zeu, nu deci un Brahma sau un Vishnou, divinităţi prea mari ca să se îndeletnicească cu mai şiu eu ce aventură, ci un zeu mai mic, de categoria treia, avea de mult timp ochii aţintiţi asupra menajului indianului nostru. Probabil că chiar zeu fiind, nu era mai puţin sensibil decât muritorii la farmecele unei femei atât de frumoase şi nu era nici mai puţin dornic de a căuta ca şi ei, lângă o pământeană, ocupaţiuni mai plăcute decât acelea care se ofereau cu miile de zeiţe ale paradisului indian.

Puiul nostru de zeu socoti acum că venise momentul prielnic ca să-şi pună planul la 'ncercare. A fi atentat însă la castitatea frumoasei indiene sub forma lui aevea, aceasta ar fi însemnat să dea greş dela început, ori cât ar fi fost el de pui de zeu. De aceea îşi trecu sufletul într'un corp absolut asemănător cu acela al bărbatului plecat şi, sub această înfăţişare, coborî pe pământ în bordeiul soţiei părăsite. La vederea lui, aceasta, surprinsă la început, se făcu foc de mânie şi refuză să-l primească. Falsul bărbat se aruncă la picioarele ei, ceru iertare pretinsei neveste de supărările pe care i le pricinuise şi nu numai atât, dar declară că dacă ea nu se înduplecă, lui nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să se arunce în Gange.

Nu există resentiment feminin care să nu se topească în faţa unor asemenea argumente cu care maestrul vicleniei îşi susţinea discursul. Ba încă acestea fură atât de convingătoare, încât femeea căzu în braţele lui şi împăcarea se făcu pe deplin, aşa cum se întâmplă de obicei în asemenea cazuri. Şi astfel fericirea căminului începu să-şi depene zilele din nou, iar frumoasa indiană, copleşită de mângâerile stăruitoare ale falsului ei soţ, se simţea în al nouălea cer.

Dar nici puiul de zeu nu se simţea mai puţin fericit gustând cu nesaţ din această miere pământească.

Odată cuibărit în acest cămin, viaţa începu să i se pară atât de delicioasă pe acest tărîm, încât ar fi fost gata să renunţe să se mai întoarcă în sferele lui înalte.

Bărbatul fugar cutreerase ţinutul în lung şi'n lat în căutarea unei soţii ideale. Dar cum aşa ceva se găseşte rar, începu să regrete coliba şi soţia lui. Şi astfel, sleit de oboseală şi de atâta căutare zădarnică, el se hotărî să se 'ntoarcă resemnat la căminul care, din depărtare, stăruia tot mai mult în amintirea lui.

Indianul nostru începu să 'ntindă la drum înapoi spre casă şi iată-l într'o bună zi ajuns în apropiere. Dar cum îşi dădea seama că această reîntoarcere era o slăbiciune din partea lui, pe care vecinii i-o vor lua-o în zeflemea, cum se întâmplă în asemenea cazuri, făcu un popas forţat ca să aştepte lăsarea nopţii. Oricât, acum se va strecura neobservat de vecini, nu ca în faptul zilei. Astfel, când noaptea se adâncise de-a binelea, fu şi el gata la uşa casei sale. Aici, beznă pretutindeni. Până şi candela era stinsă, dar în toiul nopţii desigur că aşa ceva părea un lucru foarte firesc. Omul nostru ciocăni încet la uşă şi aşteptă gândindu-se la plăcerea pe care i-o va face nevestei şi bucurându-se dinainte în sinea lui de surpriza pe care fusese în stare să i-o facă.

Care nu-i fu însă mirarea? Dinăuntru se auzi mormăind o voce de bărbat aidoma asemănătoare cu a lui. Ba la început avu impresia că vorbeşte singur fără să-şi dea seama. Se dumeri însă repede, căci vorbitorul dinăuntru se înfipse pe dată înaintea lui, în carne şi oase.

— Dar bine, vagabondule, cum ţi-a trăznit prin cap să scoli din somn nişte oameni cumsecade la ora asta din noapte? îi ceru falsul stăpân socoteală. Vezi-ţi de drum, banditule, să nu te dau gata pe loc!

— Aoleo! exclamă omul nostru, care nu numai că nu se înfricoşă cu una cu două, dar nici măcar nu păru mirat. Va să zică nevasta mea s'a grăbit să mă înlocuiască, iar tu, seniore, te-ai grăbit să-i încălzeşti picioarele. Iată-mă însă acum întors şi te rog smerit să-mi cedezi locul, aşa cum se cuvine faţă de un stăpân al acestui culcuş.

— Ce aud? strigă furios zeul nostru deghizat. — Şi încă ce discurs îmi ţine acest sărit din minţi! Află că, de când sufletul tatălui meu s'a dus în lumea drepţilor, casa mea n'a avut un alt stăpân decât pe mine. Cât despre nevasta mea află că tot aşa de bine ştiu că n'a avut un alt bărbat afară de mine, căci doar am luat-o mireasă dela răposata mamă-sa. Dacă eşti beat, amice, du-te şi te culcă pe undeva la răcoare ca să te trezeşti, iar pe mine lasă-mă să-mi văd liniştit de somn. Ai înţeles?

Odată acestea zise, el trânti uşa'n nas adevăratului stăpân. Acesta însă, ştiindu-se în toate drepturile lui, nu mai putu răbda şi se puse pe scandal. Sbieră cât îl lua gura şi dădu din mâni şi din picioare de-ai fi zis că turbase. Intreg satul sări din somn şi, după cum era de aşteptat, garda locală fu gata la faţa locului ca să-şi facă datoria. Bietul scandalagiu fu legat cobză şi aruncat la beciu până dimineaţa la deşteptarea judecătorilor.

Judecătorii din Benares, ca şi aceia din orice ţară, se scoală însă cam târziu. Astfel că până veni în sfârşit momentul ca indianul cu ponosul să apară înaintea preşedintelui, el avusese tot timpul să reflecteze asupra ciudatei lui întâmplări. După cum rămăsese însă şi el buimac în faţa acestei păţanii, tot aşa nici preşedintele nu înţelese nimic la început din explicaţiile pe care le dădu reclamantul. Astfel că, pentru a se lumina mai mult, el dădu dispoziţii să compară în faţa lui presupusul bărbat şi nevasta care era cauza conflictului. Aici însă fiecare dintre cele două părţi continuară să-şi susţină spusele şi fiecare se îmbufnă să declare că este adevăratul bărbat. La rândul ei şi femeea, somată să se pronunţe, nu fu în stare să-şi fixeze vreo alegere. Asemănarea dintre cei doi bărbaţi era atât de mare încât i-ar fi fost imposibil cuiva să facă vreo deosebire între ei.

Nedumerirea e mare. Preşedintele şi toţi cei din jurul său sunt puşi în mare încurcătură. De partea cui e dreptatea? Preşedintele ar vrea ca să procedeze ca înţeleptul Solomon, când acesta izbuti, prin stratagema cunoscută, să descopere pe adevărata mamă dintre cele două mame care îşi disputau copilul cu înverşunare. De astă dată preşedintele bănui însă că o asemenea încercare ar da greş şi că spiritul său inventiv s'ar fi putut solda cu tăerea în două a femeii fără a se fi descoperit însă adevăratul ei soţ. In cele din urmă toţi sfârşiră prin a se duce cu gândul la mai ştiu eu ce intervenţie miraculoasă a divinităţii. Cam aşa se întâmplă în India. Când unele enigme nu pot fi deslegate, apoi preoţii brahmani, dervişii şi toată tagma lor sunt gata să creadă că la mijloc trebue să fie vreo manoperă de ordin divin.

Traseră deci cu toţii concluzia că tot aşa ceva trebuia să fie şi în acest caz. Care era însă zeul şi care cel tras pe sfoară? iată marele mister, care se cerea lămurit. După ce juriul îşi bătu capul deliberând în fel şi chipuri, numai ce-i veni în minte preşedintelui să recurgă la o stratagemă: să fie puşi cei doi bărbaţi la probă şi acela dintre ei care se va arăta mai rezistent, va fi fără dor şi poate adevăratul soţ, dat fiind faptul că bărbatul cel adevărat se bucura de o faimă de adevărat campion.

Impricinaţii fură numaidecât gata să se 'ncumete să suporte proba asupra obiectului litigiului, astfel că întrecerea şi începu. Lupta se dete cu destule peripeţii. Nu interesează însă acestea, cât interesează rezultatul ei: primul luptător, adevăratul soţ, cu toată vitejia care şi-o impuse, fu cu mult întrecut de cel de al doilea, adică de zeul-om.

Tribunalul declară că era pe deplin luminat.

— Nu mai încape nici o îndoială, hotărî înţeleapta adunare, al doilea este bărbatul cel adevărat.

— Vă înşelaţi, interveni atunci preşedintele, adevăratul soţ e primul, căci rezultă cât de colo că vigoarea desfăşurată de al doilea e supra omenească, astfel că, să ne fie ertat, că-l dăm de gol, acesta e zeul.

Un murmur cuprinse înttreaga asistenţă şi cât ai clipi din ochi, zeul îşi reluă forma lui primitivă, înălţându-se surâzător spre nori, după ce-l felicită pe preşedinte pentru rara sa înţelepciune.

Ce s'a mai întâmplat după aceasta e uşor de ghicit. Bărbatul reintră în posesiunea averii şi a soţiei şi jură că nu va mai părăsi niciodată căminul conjugal.

. . . .

Oprim aici şirul acestor exemple, din care reiese în mod învederat vicleşugul în iubirile legendare. Ele sunt, credem, suficiente şi edificatoare.

GIG.

Frumoasa Dilara

Din O mie și una de nopți

Odată, plimbându-se prin cetate, Culuf zări pe o doamnă bătrână, îmbrăcată în strae de mare cuviință și 'mbrobodită cu o broboadă de India, tivită cu fir de aur și briliante. Cu un toiag într'o mână și niște mătănii de mărgăritar în cealaltă, ea se ducea spre bazar cu niște roabe frumușele în urmă.

— De vânzare-ți sunt roabele, doamnă?

Bătrâna se opri și-l măsură cu privirea.

— Da!... Dar astea nu fac pentru dumneata!... Pentru un om de seama dumneatale, am altele care sunt cu mult mai frumoase și dacă ți-i voia a cumpăra, hai după mine pentru ca să-ți alegi una!

Culuf o 'nsoți până 'n fața unui mecet de călugărițe.

— Așteaptă puțin aici!

După un ceas, bătrâna se'ntorcea cu o roabă care aducea o boccea mare în brațe.

— Cuviința casei noastre cere ca o ființă îmbrăcată bărbătește să nu calce pragul! Fii dar bun și te 'mbracă pe de-asupra cu aceste haine femeiești!

Culuf se supuse. In cele din urmă, el se 'nveli în ferigea și intră în palatul acela care era gătit cu mult meșteșug pe din afară. După ce trecură prin mai multe camere pline cu mobile de mare preț, eșiră într'o curte pardosită cu marmoră străvezie, apoi intrară din nou în palat și poposiră într'o sală mare, care avea la mijloc un havuz de marmoră cu apă curgătoare și pești frumos colorați.

Și 'n vreme ce Culuf privea cu nesațiu la jocurile frumoșilor peștișori, numai ce intră înăuntru o fetișoară care-l încremeni cu frumusețea ei. Și cum îl văzu cu fața scăldată de sudoare, din cauza căldurii din ziua aceia, ea îl șterse cu o maramă de mătasă muiată în miresme pătrunzătoare și dătătoare de sănătate, apoi prinse a-i spune fel de fel de vorbe drăgălașe și de glume nevinovate.

Culuf nici nu știa ce să-i spună. El socotea să întrebe prețul acestei fete, căci îi săgetase inima în adânc, dar de odată ușa se deschise și s'apropie altă fată și mai frumoasă de cât cea dintâi. Aceasta veni cu un lighean cu apă și cu un șervet de borangic, și voi să-i spele picioarele, pentru care lucru îi scoase imineii, însă Culuf nu voi să se supună și sta gata să cadă el la picioarele frumoasei tinere, când îl încremeni o apariție și mai extraordinară. In sală intrară alte douăzeci de tinere împreună cu una care, pe seama ei, părea să fie stăpâna tuturor. Lui Culuf îi păru că o forță necunoscută l-a ridicat dintr'odată de-adreptul în raiul Măritului Profet.

Doborît de o emoție grea, el căzu la pământ. Roabele alergară împrejurul lui și cu felurite meșteșuguri și balsamuri, îl readuseră la viață.

Tânăra care părea să fie stăpâna tuturor, s'apropie de Culuf.

— Bine-ai venit la noi, nobie tânăr!

Culuf i se 'nchină ca la un soare. Apoi oftă și stătu pe o pernă a cărei față era țesută numai din fir de aur.

Lângă el, și tot pe o asemenea pernă, stătu și frumoasa tânără, iar roabele le aduseră băuturi răcoritoare în cupe de aur curat.

Pe Culuf nu-l ajutau puterile ca să scoată un singur cuvânt.

— Pentru ce pari tulburat și trist?... Oare nu-ți merge la inimă tovărășia noastră?

— Oh!... Dumnezeiască ființă!... Ai milă de mine și nu mă mustra nici măcar cu privirea, fiindcă nu cred să fie de mirare dacă m'am smintit în fața dumneatale!... Multele daruri pe care ți le-a dat natura cu atâta risipă, mi-au tulburat toată simțirea mea de om și mi-au înfierbântat inima peste măsură!

— Fii om de curaj!... Amintește-ți c'ai venit aici pentru ca să-ți cumperi o roabă!... Acuma, haidem la masă, unde am toată nădejdea că ți se va topi mohorala asta groaznică de pe față!

Tânăra îl luă pe Culuf de mână și-l duse 'n altă încăpere, unde s'așezară împreună cu toate celelalte fete la o masă lungă. Iar după ce nu mai putură mânca măestritele bucate, roabele luară în mâni diferite instrumente muzicale și-i traseră o cântare dumnezeiască. Apoi, unele dintre ele începură să danseze jocuri pe care Culuf nu le mai văzuse nici odată, cu toată viața de petrecere pe care o dusese. Cântecele fermecătoare, minunatele jocuri, fetele cu nespusa lor frumusețe, totul forma o armonie care nu se poate zugrăvi, dar pe care simțurile o sorbeau cu nesaț.

Culuf nu se mai putu stăpâni și căzu la picioarele tinerei.

— Stăpână a vieții mele!... Toate câte le văd aici mă pun la uimire grea!... Frumusețea ta m'a lăsat mut și zăpăcit, dar acuma, prin aceste cântece dumnezeiești, îmi ridici simțirea până la cer!... Dă-mi voe să sărut urmele picioarelor tale și să mă 'nchin în fața ta ca unei adevărate zeițe ce ești!

Făcându-și curaj, Culuf îi apucă mâna și i-o sărută cu 'nfiorare, dar în aceiași clipă tânăra se ridică furioasă și-l îmbrânci cu dispreț.

— Ori cine vei fi fiind dumneata, de îndată ce ai intrat într'o casă străină, cată să fii om cuviincios!... Nu trece marginile bunei cuviințe, și nu te cerca să o câștigi, pe aceia care nu este de nasul dumitale, prin mijloace eftine și vulgare!... Ca o pedeapsă care ți se cuvine, din această clipă, nu mă vei mai vedea!...

Tânăra se retrase împreună cu toate roabele, iar Culuf rămase singurel, bătut de o furtună de gânduri și căințe.

Atunci veni lângă el Bătrâna.

A apărut

No. SPECIAL de SĂRBĂTORI

UN SUCCES MONDIAL!

Dragostea devenită rază călăuzitoare prin spațiile interplanetare

■ ROMAN DE
■ ENERGIE
■ ȘI IDEAL

Complect 15 LEI în „ROMANELE CAPTIVANTE"

La librari, chioșcari și în gări

— Nu trebuia să te porți așa de urît cu o fată nobilă în inima ei!... Drept este că ți-am spus că-ți voi arăta roabe, dar dumneata ar fi trebuit să 'nțelegi, și după cuviința casei, și după 'mbrăcămintea fetelor, că sunt cu totul alt fel de persoane!... Fata pe care ai insultat-o, este copila unui mare demnitar de la curtea Sultanului Mungar!

Vorbele babei au mărit și mai mult desperarea lui Culuf. Și un val de sudoare rece, ca de moarte, începu să-l treacă de-alungul corpului.

Și pe când ochii i se umpluseră de lacrimi, ușa se deschise și ca o furtună năvăliră din nou în încăpere cele douăzeci de fete într'un vârtej nebun și plin de veselie.

— Socot că te-am pedepsit destul ca să te 'nvăț minte să te porți mai frumos de-acum 'nainte!... Iată că te-am ertat!... Insă cu tocmeală anume: să-mi spui cine, și din ce pământ ești?

— Sunt Culuf, cel mai de aproape demnitar al Sultanului Mungar!

— Imi pare bine, domnule!... Am auzit vorbindu-se foarte mult despre faptele dumitale cele mari! Pentru asta, chiar doream să te cunosc mai de-aproape!... Mulțumesc lui Dumnezeu că o simplă întâmplare ne pune față în față!... Fetelor!... Cântați mai departe!... Cântați ca să jucăm și să veselim pe-acest tânăr, pe care încă-l mai mustră greșala făcută!

Astfel trecu ziua aceia. După revărsatul serii, roabele aduseră lumânări în sfesnice de aur cu abajururi numai de briliante, și candele săpate în stâncă de rubin, în care ardea numai unt de garoafe mirositoare. Și peste tot, încăperea se umplu de nouri de miresme de aloia și odagaciu.

Cina o luară numai ei amândoi.

— Sultanul nostru va fi având femei multe în Serai?...

— Destule!...

— Și sunt frumoase?...

— Are acuma pe una Guladama, care-i este favorită și care 'ntr'adevăr este frumoasă!... Până a nu te cunoaște pe dumneata, o socoteam să fie femeia cea mai frumoasă din lume, dar... o 'ntreci întru toate farmecele!...

Tânăra aceasta era Dilara, fata lui Voorug, guvernator în Caraiți, pe care Sultanul Mungar tocmai îl trimesese să fie de față la urcarea pe tron a Hanului tătarilor din Samarcanda. In lipsa lui de-acasă, frumoasa fată luase obiceiul să-și petreacă zilele cu câte un tânăr frumos, care însă trebuia să fie în fața ei plin de sfiiciune și să-i laude cât mai mult frumusețea.

Dilara rămase foarte mulțumită când auzi că tânărul Culuf o crede a fi cea mai frumoasă fată din lume, mai frumoasă chiar și de cât țâitoarea Sultanului. Pe de o parte, laudele lui Culuf, pe de alta vinul cel bun și tare pe care-l sorbeau cu nesațiu, au amețit-o, pe frumoasa Dilara, care 'n cele din urmă se 'ndrăgosti rău de frumosul și voinicul flăcău care era Culuf. Iar acesta, la rândul lui, nu putea să rămână de lemn la dovezile de dragoste ce-i arăta Dilara.

Făcându-se noaptea târziu, Culuf se ridică 'n icioare și duse amândouă mânile în dreptul inimii.

— Domniță a visurilor mele!... Stăpână peste isvorul a toată frumusețea lumească, de-aș mai sta cu dumneata încă o sută de sute de mii de ani, tot mi-ar părea că timpul ar trece ca o clipită!... De prisos să mai vorbesc de mulțumirea mea sufletească pe care nici o limbă din lume n'ar putea-o tâlcui la înălțimea ei adevărată!... Greu îmi vine să plec, dar înțeleg că trebue să te odihnești și dumneata!... Mâne însă, dacă este porunca, pot veni iarăși!

— Da!... Pe 'nserate, să te afli singur în fața mecetului!

Culuf se 'nchină după cuviință și se duse întovărășit de către aceiași Bătrână.

Acasă, gândind la Dilara și la toate câte le văzuse acolo, nu putu închide ochii toată nopticica, iar dimineața nu se putu scula odihnit ca de obicei. Când se duse la Sultan, acesta cunoscu repede că s'a întâmplat ceva cu el peste noapte.

— Hoș gheldân, bre?... Ce trebușoară mai este și asta?... Nu dai dumneata o zi 'ntreagă pe la mine... Și ce mutră neodihnită ai!... Dar unde mi-ai petrecut, mătăluță, noaptea?... Spune drept, că chiar dacă mă minți, tot n'am să-ți tai capul!

Strâns astfel cu ușa și luat cu un sul subțire, Culuf povesti cele ce i întâmplaseră.

— Hair soilé!... este cu putință să trăiască în pământurile mele o fată așa de frumoasă precum zici?... Prea vorbești de-ți lasă gura apă, ca să nu te cred!

— Stăpâne! Așa de frumoasă, încât cel mai dibaci zugrav din lumea asta nu s'ar încumeta să-i dea frumusețea prin mijlocul boelilor!

— Măi Culuf!... Măi dragă Culuf, merg și eu diseară cu tine!

Culuf stătu multă vreme la cumpănă.

— Măria-Ta, nu m'oi împotrivi, dar cum să fac asta, dacă mi-a spus să mă aflu singur în fața mecetului?...

— Lucru ușor, bre!... Mă 'mbrac în strae de rob și spui că sunt unul dintre oamenii dumitale!...

Culuf nu se putea împotrivi voinței Sultanului, însă-i păru foarte rău că făcuse destăinuirea. Seara se duseră amândoi în fața mecetului, dar când Bătrâna îl văzu pe rob, strâmbă din nas.

— Netotul ăsta poate să rămâe aici, că nu se prăpădește cine știe ce om!...

— Lasă-l, mămucă dragă!... Lasă-l și pe el, că-i un tânăr meșter mare la muzică, și iscusit la stihuri și la alte lucruri de petrecere la vreme de masă!

— Dacă zici dumneata că este un măscărici...

Baba-i conduse pe amândoi înăuntru, dar și Dilara sări 'n sus.

— Dar de ce-ai venit cu țopârlanul ăsta după dumneata?...

— Nobilă Stăpână!... Indură-te și dă-i voe să stea și el cu noi la petrecere, fiindcă este un tânăr foarte mucalit și vom petrece foarte bine pe seama lui!

— Bine! Dacă spui dumneata...

Apoi se 'ntoarse către rob:

— Mă, năucule!... Bagă-ți mințile în cap și fii cuviincios cu fetele mele, c'apoi ți-oi trânti câteva peste nas...

Sultanul se 'mpăcă repede cu rolul lui, și-l făcu așa de bine pe glumețul și păcăliciul, încât de mai multe ori smulse hohotele de râs ale tinerei Dilara.

— Intr'adevăr, acest om al tău este un măscărici fără de pereche!... Cred că vom petrece mai bine în seara asta!

— Iți place robul meu?

— Mult!...

— Atunci să-ți fie dăruit!

Dilara își mângâe robul pe spinare.

— Mulțumesc! Foarte drăguț ca mi-l dai!

O roabă veni și-i vesti că masa este gata. Dilara și Culuf stară pe jețuri, iar Sultanul în picioare, ceva mai de părtișor de masă, ca un rob ce era.

— Dragă Culuf, dă voe robului meu să stea și el cu noi la masă!... Fiindcă este băiat cu mintea iscusită, fă-i acest hatâr pentru obrazul meu!

— Ei... dar... nu s'ar cuveni...

Continuare în pag. 12-a

— Dacă mă iubești...

— Fie!... Stai, mă, și tu jos!

Dilara îl așeză la mijloc, între ei, și-i turnă un pocal de vin.

— Bea în sănătatea noii tale Stăpâne!

Sultanul îi sărută mâna și trase vinul de dușcă.

Dilara turnă o cupă și lui Culuf, zicându-i cu șiretenie:

— Bea în sănătatea iubitei tale Guladama, țâitoarea sultanului nostru!

Culuf se roși la obraz ca o floare de mac.

— Ferească Dumnezeu să mă 'nalț eu cu gândul până la femeia Stăpânului meu!

— Ei!... Că și asta este una!... Dar ce fel de om ești dumneata?... Ai uitat de eri până azi?... Nu spuneai că o mângâi ori de câte ori lipsește Sultanul deacasă?...

Culuf se tulbură cumplit.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Stăpână, încetează cu gluma asta proastă!... Eu să necinstesc casa Stăpânului acestei țări?... Cum am putut spune să fi făcut asemenea grozăvie?... Ce fel de morală are inima dumitale, dacă minți cu atâta nerușinare?...

Mânia lui Culuf atinse o culme rară și sta să izbucnească furtunos. Dilara însă începu să râdă cu toată inima și curmă această convorbire.

Dar un spin dureros a intrat în inima Sultanului. Om înțelept însă, el își continuă mai departe rolul de măscărici, cu aceiași nepăsare.

Cu vremea și cu vinul, robul își cam uită de rolul pe care trebuia să-l aibă în seara aceia și se cam întrecu la vorbă.

— Ia trage-mi și dumneata o cântare!

Dilara îl măsură cu privirea, apoi își luă harfa.

— Unui măscărici cată să-i faci voia, căci altfel te dă de-a tăvălucu în fața lumii!

Dilara cântă așa de fermecător, încât Sultanul nu mai știu pe ce lume se află.

— Ce dumnezeesc de minunată cântare!... Măcar, cântărețul meu care este cel mai vestit din toate largurile lumii acesteia, este un fleac pe lângă dumneata!

Culuf căzu la pământ de spaimă, ca un mort. Dilară țipă ascuțit și fugi cu toate roabele după ea în altă încăpere.

— Șuratelor!... Suntem pierdute!... Robul acela nu era un măscărici, ci chiar Sultanul care ne-a văzut cu obrazul desvelit!

Dilará se 'nvălui în ferigea, și venind lângă Sultan, îi căzu la picioare:

— Iertare, Stăpâne!... Iartă-mă dacă voi fi greșit!

— Ridică-te!... Datoria mea este să-ți cad la picioare, pentrucă îți sunt rob!

Pe fată o podidise lacrămile.

— A cui fată ești dumneata?

Și după ce află totul, Sultanul și Culuf plecară spre casă. Pe drum însă, Mungar nu mai găsi nici un cuvânt pentru Culuf.

Gluma făcută de Dilará, îl vârî pe Sultan la mare bănuială. Inainte de a se culca, porunci oamenilor de la curte să nu-l mai lase pe Culuf să intre în Serai, ca de obiceiu, și să-i spue să-și piardă urmele din țară, dacă-i este voia să nu-și piardă capul.

In dimineața următoare, Culuf cercă în van să ajungă în fața Sultanului pentru a se desvinovăți. Văzând că nu poate, se supuse soartei, și, întovărășindu-se cu un chervan care pleca spre Tataria, se opri în Smarcanda. Acolo își îndură cu resemnare soarta și nu se mai gândi la mărirea din care căzuse cu puține zile înainte. Pățaniile cele multe pe care le îndurase în viață, îl făcură să fie mai înțelept. Știa prea bine care este soarta omului pe pământul acesta, și cât mai avu ceva bănișori, trăi bine, iar dacă-i termină, se rândui la ușa unei geamii și ceru milostenia dela cei drept-credincioși. Aflând Imamul geamiei că este om de legea Profetului, îi dădu un tain de două pâni pe zi. Și cu asta, el se simțea foarte fericit pe lume.

Odată, un negustor foarte bogat din Samarcanda, anume Muzafer, îl privi mai de aproape și-l cunoscu a fi strein de partea locului.

— Tinere!... Dumneata ai venit la Samarcanda numai pentru ca să cerșești?

— Nu, domnule!... Am venit din Damasc cu un taxid de mărfuri, dar în apropiere de Samarcanda, hoții mi-au ieșit înainte, mi-au ucis oamenii, și furându-mi totul, m'au lăsat precum mă vezi!

Muzafer îl crezu pe cuvânt.

— Nu te mâhni, fătul meu!... Viața omului este veșnic întovărășită de ticăloșii.

Soarta-și bate joc de noi,
Pe-unii îi ridică'n slavă,
Pe-alții-i svârle în noroi,
Soarta noastră e grozavă, —
Soarta-și bate joc de noi!

Dar e păcat mare să trăești ca un cerșetor! Țara noastră este bogată și ți-ai putea face un rost mai bun. Dacă îți este dorința să câștigi o sumă frumoasă de bani, hai după mine!

Culuf se ridică și mergând acasă la Muzafer, îl cunoscu să fie putred de bogat. Iar după ce-l omeni, Muzafer îl dete pe seama unui mare Hoge, care-l trase de mânecă ceva mai depărtișor.

— Tinere! Domnul Muzafer îți face o propunere care-ți poate aduce într'o zi un câștig de 50 galbeni mangiari. Iată despre ce este vorba: Aga Muzafer are un fecior anume Tahir-Aga, carele a fost cununat cu fata unui negustor strein foarte bogat. Tahir este însă un om cu fire iute și bănuitoare și își certa dese ori nevasta, iar mai la urmă o și bătu și o alungă de la sine. Apoi ceru legii să fie despărțit de ea. După aceasta însă, își dete seama că a făcut o mare prostie, și-acuma ar vrea să o ia din nou în căsătorie, dar legea nu-i dă voe de cât numai dacă nevasta se va căsătăori cu un altul, de care să se despartă. Ințelegi lucrul?... Azi te cununi cu femeia, mâne te desparți de ea, și... ai suflat 50 galbeni mangiari!... Iți convine?

Culuf întinse mâna.

— Bas iustündé! Pentru un astfel de câștig, voi fi și „hulá", ginere de-o noapte!

— In cetatea noastră, ar fi foarte mulți care și pentru mai puțin ar primi să fie hulá. Stăpânul nostru însă te-a ales pe dumneata fiindcă ești om strein de partea locului!... Eu sunt Mare Hoge, adică un fel de vlădică, și am voe să fac și să desfac cununiile ori când voiesc!

— Puteți face căsătoria chiar și în acest moment!

— Foarte bine!... Insă mai întâi trebue să-mi juri că mâne te vei despărți, și că, odată ce ți se vor număra banii, îți vei pierde urma din Samarcanda!

— Jur pe legea Sfântului Prooroc să fac precum dorești dumneata!

După ce se înseră, în fața hogei veni și o femee bine învelită peste tot. După ce se termină ceremonia, noii căsătoriți au fost închiși într'o cameră întunecoasă și fără pic de lumină. Tahir-Aga făcuse aceasta pentru ca trecătorul ginere să nu-și vază nevasta la față și să se'ndrăgostească de ea.

Așa dar, stând ei cam stingheriți, fiindcă nu se putea vedea și fiindcă femeia socotea că 'n asemenea împrejurări se alegeau drept gineri oameni bătrâni și urîți, Culuf își luă inima în dinți și călcă porunca ce-i dase Vlădica, de a nu vorbi femeii nici un cuvânt în timpul nopții.

— Doamnă, ce rău îmi pare că barem nu te pot vedea la față!

— Omule!... Dar cine ești dumneata?... Că după glas îmi pari a fi cunoscut...

— Dilará!... Dilará!...

— Doamne Dumnezeule!... Culuf!... Tu ești Culuf?

— Da!.. Culuf!.. Nenorocitul Culuf!.. Veșnic pătimașul Culuf!... Dar parcă tot nu-mi vine să cred că ești chiar Dilará!

— Eu!... Eu sunt!... Când ai venit în casă la mine împreună cu Sultanul Mungar, nu mi-am dat seama că fac rău glumind despre Guladamá, și te-am nenorocit, sărmanul meu Culuf!... Da!... Vorbele mele nesocotite ți-au făcut așa de mult rău...

— Așa mi-a fost soarta, dragă Dilará!... Nu te mai căi de geaba!... Și dacă nu glumeai tu, tot avea să se supere Sultanul pentru cine știe ce alt fleac!... Imi pare rău însă numai de faptul că mâne trebue să mă despart de tine pentru totdeauna!... Dar cum de-ai ajuns tu nevasta lui Tahir?...

— Când a fost tata în Samarcanda, a găzduit în casă la Muzafer, căruia i-a spus că are o fată frumoasă. Bătrânii s'au înțeles repede ca să se încuscrească, iar dacă a venit acasă, se și grăbi să mă trimeată mireasă aici! Nu te-am uitat nici o clipă, și a trebuit să mă lupt cu două focuri în inimă: al supunerii către lege, și al dragostei pentru tine! Cum însă Tahir n'a fost de cât o sălbătăciune de codru, nu este de mirare că gândurile mele te cătau veșnic cu aceiași veche iubire!... Și-am plâns așa de mult... Se vede treaba că Dumnezeu s'a'ndurat de lacrămile mele, de ne-a unit astăzi pe-amândoi și prin legăturile cele tari ale legii omenești!

Abia acum se'ncredin4ă Culuf cine este femeia cu care sta 'n aceiași cameră.

— Ce'ntâmplare fericită!... Dar ce păcat că trebue să te părăsesc mâne diminea ță!...

A APARUT No. 358

Cinema

CU UN CUPRINS EXCEPȚIONAL

VEDETELE DE CINEMA au hotărât să să apere împotriva celor trei inamici ai lor: FOTOGRAFII, GAZETARII și PUBLICUL

Un articol scris de Myrna Loy: „IMI IUBESC PROFESIUNEA"

Un nou gen de gangsterism la Hollywood

CLARK GABLE și GARRY COOPER văzuți de prietena lor Madeleine Carroll

CE TREBUE SĂ FIE ȘI CUM TREBUE SĂ SE COMPORTE UN SOȚ AL UNUI „STAR"

In 7 zile ■ Să stăm de vorbă

Cu asemenea vorbe, noaptea trecu foarte repede. In zori, cineva bătu la ușă și strigă puternic:

— Hulá!... Măi, hulá!... Scoală că se face ziuă!...

Culuf nu voia să răspundă și nici să deschidă ușa închisă bine pe dinăuntru.

— Dilará!... Ce nenorocire că trebue să ne despărțim!... Lui Tahir i se va fi părut noaptea asta mai lungă decât o sută de ani, dar pentru mine fu numai o clipită de ochiu!... Dumnezeule... Pentru ce nu făcuși tu noaptea asta să fie mai lungă de cât toate celelalte din trecutul nesfârșit al timpului?... Pentru ce n'ai ferecat tu soarele sub orizont?... De ce nu făcuși o noapte lungă, infinită, cum fu aceia dinaintea creării acestei lumi?... Dilará!... Nu te-aș lăsa, dar m'au pus de-am jurat pe cartea Marelui Prooroc!

— Și ce mare lucru dacă ai jurat?... Nu cumva ai vrea să păzești jurământul?... Ce ți-e mai scump?... Jurământul, sau Dilará?... Alege!... Văd eu că nu mă iubești, și că mă vei vinde pentru 50 arginți...

— Dilará!... Pentru ce vorbești cu nesocotință?... Cum pot călca jurământul, eu care sunt străin și sărac?... Mă pot împotrivi puternicului Muzafer?...

— Te poți!... Nu te uita nici la făgăduelile lor, și nici nu te'ndupleca la amenințările lor!... Insăși legea țării te va ocroti, dacă te vei arăta tare!

— Bine!... Nici mort n'am să te las!

In această vreme, sclavul care venise să-l scoale, se'ntoarse la Tahir fără nici un rezultat. Acesta veni singur și lovi cu picioarele'n ușă.

— Hulá!... Hei!... N'auzi hulá!... Dar ce'nseamnă atâta zăbavă?... Ce nu te mai scoli odată?... Ori mai aștepți poate și pofteală?...

Culuf se'mbrăcase. Deschizând ușa, Tahir-Aga îl luă cu binișorul și-l duse la bae și-l dete în primirea robilor ca să-l îmbăeze și după obiceiu, îl conduse într'o încăpere unde luară o gustare împreună cu Muzafer și cu Vlădica. Apoi, acesta din urmă îl duse într'un colț și-i dete o pungă plină cu galbeni și un turban de mătase pe de-asupra.

— Iată, omule, plata care ți se cuvine și încă și ceva pe de-asupra!... Spune că te desparți de nevastă, și du-te cu Dumnezeu!...

— Mă sfătuiește Sfinția-Ta, Marele Preot al Sfântului Prooroc, să mă despart de nevasta cu care m'ai unit în fața lui Dumnezeu?... Dar sunt om cinstit, Prea Sfinție, iar un om căruia i-a mai rămas un pic de cinste în măduva oaselor, nu face asemenea nerușinare!... Ce?... Plec eu din Damasc, mă pradă hoții și mă lasă cerșetor în Samarcanda, unde vine acest negustor cinstit care-mi propune să mă căsătoresc cu o femee văduvă, dumneata mă unești cu ea în fața lui Dumnezeu, iar acuma... poftim!... Să-mi las nevasta!... Minte-aș avea să las o femee frumușică, de neam, și bogată, și fără nici un cusur sufletesc?... Dacă nu mă voește ea, ori dacă mu voi avea cu ce s'o'ntrețin, atunci da!... Dar faceți dovada!...

Incremenit, Vlădica alergă repede la Muzafer.

— Hulá nu vrea să se despartă de nevastă!...

— Ei!... face și el nazuri...

— Nu!... Il văd foarte hotărît!

— Dă-l dracului că este un șmecher!... Vrea să mai rupă câțiva galbeni... Dă-i încă 50 de galbeni și fă-l vânt!

Culuf nu era departe de ei.

— Ba să vă duceți voi amândoi la dracu!... Nu-mi las nevasta nici pentru un milion de galbeni mangiari!... Eu am obraz, și nu rup o legătură sfântă, de bună voe!...

— Măi golane!... Ți-ai întins nasul prea mult!... Dacă nu vrei de bună voe, o să'ntoarcem sulul pe partea cealaltă, și-o să-ți tragem o sfântă de bătae... Privește, Domnul Judecător este chiar la mine acasă!... Ia poftește-l dumneata în fața dreptei judecăți, domnule Cadiu!...

Cadiul îl luă mai întâi cu binișorul.

— Ai jurat să te desparți!... Frumos este ca să-ți ții jurământul!...

— Nu mă lasă inima să-mi părăsesc nevasta!

— Ai jurat?... Și nu te-ai ținut de jurământ!... Legea mă'ndreptățește să-ți dau o sută de vergi pe spinarea goală!

Oamenii îl lungiră la pământ și-i numărară vergile. După asta Judecătorul îl slobozi.

— Du-te și mai cugetă asupra faptei tale, iar mâne să fii în fața mea mult mai cumințit!

Dilará îl primi cu mare bucurie.

— Bine!... Bine deocamdată!... Cată să fii și în viitor tot așa de tare!... Muzafer va'mpinge aur, iar Judele te va năpăstui încă și mai mult...

— Dar de ce, dacă zici că legea lor este de partea mea?...

— In toate vremile legea a fost voința Judelui, iar acesta vede dreptatea totdeauna de partea celui cu punga mai grasă!... Peste tot în lumea asta, Judecătorii sunt oameni și mai bogați de cât Sultanii!

— Ei, pot ei să mă și omoare, dar de lăsat... ferească Dumnezeu!...

— La urma urmelor, văzând că o ții morțiș, și că n'au ce-ți face, te vor lăsa, fiindcă Judecătorii țin ca'n fața lumii să treacă drept oameni cu desăvârșire cinstiți și drepți, și nu vor voi să intre prea mult în gura norodului!... Deci, curaj, la o nouă suferință, dragă Culuf!... Dumnezeu îmi dete în minte o idee: mâne, când te vor duce înaintea Judecătorului, să-i spui că ești feciorul lui Macsud din Cogenta, că ai venit cu mărfuri din Damasc aici, și așa mai departe, precum ai mai spus și lui Muzafer. Apoi să adaugi că vei găsi mijlocul să comunici tatălui dumitale toate câte le suferi din partea autorităților din Samarcanda!... Macsud este un om foarte iubitor de dreptate, și pe foarte multe iude de judecători i-a dat peste cap!... Numai auzind despre numele lui, te vor lăsa în pace, iar până ce se vor interesa ei la Cogenta, noi vom găsi prilejul ca să fugim de-aici!

In dimineața următoare, oamenii lui Muzafer îl târîră iarăși în fața Cadiului.

— Ei?... Ce-ai mai hotărît?... Iți lași nevasta, sau nu?... Și de ce, mă rog, n'ai lăsa-o, dacă ești un golan precum te vezi?... Când n'ai ce mânca tu însuți și cerșești la ușa geamiei, nevastă-ți mai trebue pe cap?... Și încă ce nevastă!... Nu puteai găsi o golancă de pe drumuri, una de teapa ta?...

— Domnule Judecător!... Inălțimea Voastră dumnezeiască mă insultă, când zice că sunt un golan de pe drumuri, și muritor de foame!... Luminăția Voastră se uită la sacul peticit, ori la ce conține sacul?... La sac, sau la stăpânul care are sacul?... Află, Onorate domnule Judecător, că sunt unul și singurul născut al lui Macsud din Cogenta, care dacă ar ști ce pat pe nedrept dela dumneata și dela Muzafer... Dar am să găsesc prilejul să-l vestesc, domnule Judecător!... Fii dumneata deplin încredințat!...

Pe Jude îl încremeni o spaimă subită. El se'ntoarse repede către Muzafer și Tahir.

— Nu-i mai pot face nici un fel de silnicie!...

— Dar minte, domnule Judecător!

Culuf se răsti crunt la ei:

— Mint!?... Dovediți-o!...

Cadiul făcu liniște.

— Voi trimite ștafetă la Cogenta, iar dacă mă va fi mințit, atuncea-l spânzur, pe legea mea!

Culuf rămase liber, dar Muzafer se grăbi să trimeată om la Cogenta ca să cerceteze. Dilará se bucură mult că prietenul nu mai fusese pus la cazne.

— Norocul ne surâde!... In curând vom găsi un prilej de scăpare!... Vom fugi la Basra și vom trăi acolo din zestrea pe care o am dela tata!

Soții făcură într'adevăr pregătiri de fugă, dar aceasta le era peste putință în casa bine supraveghiată a lui Muzafer. De aceia Culuf se duse la Cadiu și ceru voe să se mute în altă parte.

— Dar pentru care pricină?...

— Tata m'a'nvățat să nu stau nici o clipă sub acelaș acoperiș cu vrăjmașii mei!... Nevasta de asemeni mă silește să fac acest pas!

— Minte, domnule Jude! — se răsti Tahir care se ținuse după el. — „Dilará plânge toată ziua pentru greșala care s'a făcut!... Pentru ca să se dovedească minciuna acestui neobrăzat, poruncește să fie înfățișată înaintea dreptei judecăți, Dilará!"

Oamenii Cadiului o aduseră pe femee.

— Este dorința dumitale să te muți din casa lui Tahir-Aga?... Și pe cine iubești dumneata mai mult?... Pe soțul dintâi, ori pe cel de astăzi?...

— Domnule Judecător!... Culuf, feciorul lui Macsud din Cogenta, îmi este și-mi va fi stăpân până la sfârșitul acestei vieți!... Fiindcă în casa lui Muzafer nu ne putem odihni după voe, să ne lăsați să ne mutăm în altă parte!

— Tahir-Aga, n'am ce-ți face!... Vei lăsa oamenii să se mute acolo unde vor vrea ei!...

Soții se mutară repede, iar Cadiul le puse paznici la poartă ca să nu se poată mișca.

Culuf cumpără robi și lucruri de trebuință unei vieți bune.

Cu toată voința contrară a lui Muzafer, lumea din cetate află despre marea rușine pe care o păți fecioru-său. Toți tinerii se'mbulzeau pe drumul lui Culuf ca să stea de vorbă, și mai ales, ca să vadă pe omul pentru care frumoasa Dilará își părăsise un soț bogat. Casa lor devenise un fel de locaș public. Intr'o zi se treziră cu un tânăr foarte simpatic și frumușel, care le spuse că ar fi demnitar al curții împărătești. Omul acesta ținu să știe cum se petrecuseră lucrurile în toată amănunțimea lor, și, convingându-se că cei doi soți se iubesc foarte mult, le făgădui sprijinul lui.

— Eu sunt Pașá, adică mai mare peste o parte din oastea Hanului și la vreme voi putea să vă ajut ca să eșiți din această strâmtoare!

Ca mulțumită pentru interesul ce le arătase, Dilará îl pofti să rămâe la prânz. In vremea mesei, din adânc respect pentru el, Dilará se descoperi la obraz, ceia ce mări și mai mult simpatia mosafirului.

— Prieten Culuf!... Acuma te'nțeleg pentru care lucru ai arătat atâta statornicie în fața judecății!... Nu găsesc vorbe destul de potrivite, ca să te laud pentru că ai scos pe o femee așa de frumoasă din ghiarele unui om grosolan cum este Tahir!...

Petrecură destul de bine o seamă de vreme, apoi Culuf își aduse aminte de multele suferințe prin care trecuse, gândi la cele ce i se pregăteau pentru un viitor foarte apropiat, și începu să plângă.

— Pentru ce plângi, prietene?...

— Ce folos va fi pentru mine dacă vei ști?... Mă gândesc la viitor, și parcă mă văd sdrobit de suferin'ele pe care mi le strecoară groaznica pază pe care Cadiul a pus-o pe lângă casa noastră!

— Prietene!... Spune-mi istoria vieții dumitale, aceasta nu dintr'o dorință deșartă, ci pentru că vreau să văd cum aș putea să vă fiu mai bine de folos!

— Domnule!... Fiindcă ne-arătași atâta iubire, n'am să-ți ascund nimica!

Culuf îi povesti totul, chiar și minciuna cum că ar fi feciorul lui Macsud din Cogenta.

— Vezi dumneata?... Sunt tare la ori ce durere, dar minciuna mă va da de gol!... Credeam că putem fugi până ce nu vine ștafeta înapoi, dar Cadiul a pus o pază teribilă împrejurul nostru!... Nu putem face nici un pas!... Așa că...

Și Dilará începu să plângă.

— Durerea voastră, prieteni, mă covârșește!... Cu toată inima aș dori să vă dau ajutor, dar văd bine că numai Dumnezeu vă mai poate mântui!... Rugați-vă lui cu'nflăcărare, și, de bună seamă că nu vă va lăsa să pieriți!

Această vorbă o supără pe Dilará.

— Ce fel mai sunt și oamenii noștri!... Iți cer să le spui tainele vieții tale fiindcă vor să te ajute, iar după ce știu totul, își pun mânile la spate și se duc pe-aici încolo, lăsându-te în seama cerului!... Dar te'n'eleg eu pe dumneata, cinstite mosafir!... Nu ești dumneata de la curtea Hanului, cum nu sunt nici eu!... Dumneata ești un spion al lui Tahir, care ne-ai luat cu binișorul pentru ca să afli tainele noastre și să ne poți trăda mai cu temei!

— Ce faci, Dilará!... Tânărul acesta este fără'ndoială un om nobil la suflet, precum este și la chip! Nu poate fi un trădător!... Sunt încredințat că vrea să ne ajute, dar tu nu vezi că nu este lucru cu putință?... Foarte bine zice că numai unul Dumnezeu ne mai poate scăpa!

— Dumnezeu!... Of!... Dumnezeu!... Să nu te mai aud cu vorba asta!... Dumnezeu!... Dar cine ne-a băgat pe noi la acest pericol?... De ce a trebuit să vii tu tocmai aici și să te aleagă tocmai pe tine hulá?... Nu este aici mâna unui dușman care a voit să ne piardă pe amândoi, fiindcă ne iubeam de atâta vreme?... Și nu este Dumnezeu acela care-a făcut toate aceste răutăți?...

— Dilará!... Ce vorbe nesocotite!... Primejdia în care ne aflăm, este prea mare pentru puterea unui om!... Numai prin mila lui Dumnezeu mai putem scăpa!... Să nu ne depărtăm cu nădejdea de la El!... Singurele arme prin care vom izbândi, nu pot fi de cât credința și speranța în mila Celui Atotputernic!... Pe omul pe care-l întăresc aceste două arme, nu-l va putea vătăma nimeni, chiar dacă se vor scula toate lumile împotrivă-i! Numai să nu cerem ajutorul lui Dumnezeu pentru lucrări împotriva oamenilor, fie ei chiar dușmanii noștri, nici pentru cine știe ce fleacuri, unde puterea omului singur este de ajuns!...

Inima tinerei neveste se'nmuie și se'ntoarse către Dumnezeu. In zilele următoare, se rugară amândoi cu multă credință și sinceritate, dar totuși, nu li se ivi prilejul să fugă.

Vremea pentru sosirea ștafetei se'mplinise. In dimineața zilei aceleia, Culuf se sculă cu fața ca de mort și se pregăti să meargă singur la spânzurătoare.

— Te las la mila lui Dumnezeu, măi femee!... Socot că n'ai cum face altcum, de cât să te'ntorci iarăși la Tahir-Aga!... Dar amintește-ți câte o dată că și eu am trăit pe lumea asta pe care o părăsesc astăzi!... Nu-ți pară rău că pier!... Față de suferințele pe care le-am îndurat, moartea-mi este o mare fericire!

— Culuf!... Dar cum crezi tu că voi putea trăi fără tine?... Pentru numele Marelui Prooroc, așteaptă-mă puțin, că merg să mor și eu odată cu tine!...

La poarta casei s'auzi gălăgie mare. Erau parcă oameni foarte mulți care intrau în curte.

— Mă duc!... Vin oamenii judecății!... Dilará!... Rămâi cu bine!... Intoarce-te la Tahir și nu te mai gândi prea mult la mine!...

Nevasta scoase un țipăt și căzu leșinată tocmai când mulțimea de oameni ajunsese la ușă.

Culuf o deschise, și, zăpăcit, își împreună mânile în fața Cadiului care tocmai intra.

— Stăpânitorule!... Milă!... Numai un pic de răgaz până ce-și vine'n fire nevasta!

Cadiul i se'nchină cu respect adânc.

— Iertare, milostive Stăpân!... Părintele dumitale a trimis cu un om de încredere patruzeci de cămile încărcate cu mărfuri scumpe ca să-ți faci bani pentru întoarcere la Cogenta!

Culuf încremeni. El se uită năuc la lumea multă care i se'nchina ca unui om puternic, și crezu că este o comedie a lui Muzafer, care ar fi vrut să-și bată joc de el, înainte de a-l duce la spânzurătoare.

Un rob îi întinse însă o scrisoare.

— Stăpâne!... Părintele dumitale dorește să te'ntorci repede la Cogenta, fiindcă este neliniștit din pricina celor ce ți s'au întâmplat!

Lui Culuf nu-i venea nici o vorbă pe buze. In cele din urmă, deschise și citi scrisoarea în care simți vorbe de caldă dragoste părintească pentru el, și de mare bucurie pentru fericita însurătoare.

— Stăpâne, unde să descarc poverile?

Culuf mai privi odată la cei din jurul lui. Robul n'avea pe față nici un semn de batjocură și sta ca'naintea unui fiu veritabil al lui Macsud. Și nici Cadiul, nici Muzafer și fecioru-său Tahir, nu arătau alt fel.

— Dacă ei mă cred astfel, de ce nu m'aș crede și eu?...

Culuf se scutură de orice zăpăceală și hotărî cu mult simț practic unde să se așeze fiecare fel de marfă, întocmai ca un negustor de meserie.

Lumea plecă.

Culuf alergă la nevastă.

— Ce drăcie...

Dilará îngenunchie și-și ridică mânile către cer.

— Alah!... Numai tu ai făcut minunea asta!... Mulțumim ție, Dumnezeule!...

— Hm!... Dar de bună seamă că este o greșală!... Macsud va fi având pe fecioru-său în Samarcanda!... Oamenii au greșit... Și dacă se află greșala... O!... Dacă se află... Și se va afla curând!... Ce Dumnezeu!... Patruzeci de cămile cu marfă, nu e un fleac ce poate trece neobservat de către oameni!...

— Atunci fugim chiar în noaptea asta!...

Incepură să facă pregătirile. Insă înainte de a fi terminat ceva, li se umplu ograda de ostași.

— Na!... Suntem descoperiți!...

Căpetenia ostașilor veni la Culuf, pe care-l încremenise o paloare mortală.

— Culuf-Efendi!... Mult Luminatul Nostru Sultan, Usvec-Han, a aflat despre multele dumitale pătăranii, și te-ar pofti la Seraiu ca că le audă din viul dumitale graiu!

Liniștit, Culuf încălecă armăsarul pe care i-l trimisese Hanul și merse la curte, unde două pașale îl primiră în josul scării, apoi îl suiră în sala tronului.

Usvec-Han sta pe tronu-i de fildeș și aur împodobit cu nesămuite scumpeturi. La dreapta și la stânga lui, se rânduiseră prinții de neam și boerii cei mari, toți cu sfeșnice de aur aprinse în mâni.

Culuf căzu la picioarele tronului.

— Fiu al lui Macsud, ridică-te și privește către mine!

Culuf se ridică speriat peste măsură. In glasul Hanului recunoscuse pe tânărul care venise și prânzise odată la ei.

Culuf căzu iarăși la pământ, dar de data asta însuși Hanul coborî de-l ridică.

— Culuf!... Nu te teme!

Culuf sărută poala hainei Stăpânitorului care-l duse mai la o parte de restul lumii.

— Liniștește-ți inima!... Nu-i nimic rău pentru tine! Nimeni nu te va mai despărți de frumoasa ta nevastă!... Dar nu te mai duce nicăeri de-aici!... Iți dau la Curtea mea aceiași slujbă pe care ai avut-o la Sultanul Mungar din Caracoram!... Am auzit din lume despre marea voastră iubire, și am venit să vă văd, iar dacă mi-ați spus totul cu multă sinceritate, m'am simțit dator să vă ajut!... Ca atare, am cumpărat mărfuri multe din oraș, le-am încărcat pe cămilele scoase din grajdurile mele și am ticluit scrisoarea pe care-am trimis-o prin om de încredere înaintea ștafetei, căruia i-am dat poruncă să spue cum vreau eu, dacă mai ține la cap!... Iată care e tot secretul!

Culuf căzu la picioarele Hanului și-i jură credință, apoi veni dângă curteni, cărora le povesti toată viața.

Iar la urmă își aduse la palat și nevasta, și trăiră toată viața slujind cu destoinicie pe marele Stăpânitor din Samarcanda!

Traducere de M. I. P.

CINEMATOGRAFUL

Prima noapte

Filmul Paulei Wessely a fost bine conceput și — cât privește pe eroină — impecabil jucat. Paula Wessely este printre puținele mari actrițe de teatru european căreia culisele să nu-i fi stricat de loc interpretarea cinematografică. Vorbește încet, și deci știe — conștient sau instinctiv, n'are a face — că în film, exact ca și în viață — nu toate cuvintele sunt importante, nu toate vorbele discursului merită să fie auzite. Ceeace-i exasperant în technica dicțiunii teatrale este că — autor, interpreți, regisori — toată lumea e convinsă că fiecare silabă este egal de decisivă asupra evenimentelor piesei. Asta-i una din principalele surse de falș dintr'o reprezentație dramatică. Vorbele sunt, în viață, unul din multele acompaniamente ale conduitei noastre, și adeseori ele-s înadins neinteresante nu atât pentru a masca gândirea (în acest caz ele tocmai că-s importante), dar pentru a da răgaz gândirii să se formeze. Sunt ca mișcările de cutreerare pedestră dealungul odăii care ne ajută să ne concentrăm și să ne punem mai bine ideile la punct. Principala funcțiune, în fond, a vorbirii omenești este de a câștiga timp în vederea elaborării acțiunii, a conduitelor noastre. Iar aceste conduite sunt reacții complexe, pline de o mulțime de elemente, printre care cele de limbaj sunt doar unul. Desigur, uneori limbajul poate deveni acțiune, adică poate ocupa aproape singur conținutul unei conduite. Dar asemenea cazuri privilegiate sunt prin definiție rare, iar pentru a le reda este tocmai nevoie să le subliniem detașându-le pe fondul cenușiu al vorbirii normale, al vorbirii compuse din cuvinte ce nu merită să fie auzite toate.

Paula Wessely este, așa dar printre puținele artiste dramatice europene, care au înțeles acest mare adevăr omenesc — și implicit artistic —, care se poate rezuma practic prin formula „a vorbi încet", sau dacă preferați, „a vorbi neimportant".

Am insistat asupra acestui lucru pentrucă ne va servi la evaluarea celuilalt protagonist, a d-lui Rudolf Foerster, un foarte plin-de-el actor german, care în fond n'ar fi un actor rău dacă nu s'ar încăpățâna să-și aleagă exclusiv roluri de mascul irezistibil (când în fond nu-i decât un robust quinquagenar doar relativ bine conservat). In filmul nostru, cu o ingenuitate sigur vrednică de o mai bună cauză, d-sa permite ca, în tot decursul poveștii, să auzim, de poate douăzeci de ori, repetate din gură în gură: „Herr Doktor? Bărbatul acela frumos?" sau „Frumos bărbat, Herr Doktor, nu?"; sau „Ferește-te de Herr Doktor, un bărbat așa frumos ca el..., etc., etc.

Și atunci, d. Rudolf Foerster, tare pe această reputație binevoitor consimțită dacă nu chiar reclamată de Domnia sa însăși, își permite la rându-i să vorbească tot timpul cu voce joasă, dar asta nu pentru motivele psihologice explicate adineaori cu privire la Paula Wessely, ci dintr'un motiv oarecum invers, pentru simpla pricină că vorbele unui asemenea irezistibil personaj sunt totdeauna importante, și n'au deci nevoie să fie proferate nici răspicat, nici tunător, și nici măcar insinuant. Rezultatul este o permanentă bolboroseală, încununată, nimeni nu știe în sală de ce, cu cele mai depline succese în toate întreprinderile. Iar ca un complement de cochetărie, auzim pe erou, într'unul din rarele momente când se înțelege ce zice, — îl auzim declarând, pe un ton moale dar totuși fără replică:

— Nu sunt orator. Nu știu să-mi compun discursurile. Ai să faci bine (interlocutorul e o doamnă care firește îl adoră) să înțelegi ce voi spune, așa cum o voi spune...

Dealtminteri această mică modestie este cu atât [illegible] știm că-i perfect falsă, eroul fiind, în film, actor celebru, profesor faimos la conservatorul de artă dramatică, regisor mondial cunoscut, și alte asemenea.

Dar — cum spuneam — filmul e totuși frumos. Personajul feminin, o foarte pură adolescentă din Tyrol care se dă, fără ezitare (din exces de nevinovăție, probabil) unui om care a doua zi se preface că nici nu o cunoaște, este o problemă de psihologie destul de subtilă și dificilă de realizat artisticește. Iar Paula Wessely, care parvine să reușească în acest rol greu, are un mare merit. De altfel, ea poartă pe umerii ei întreg filmul, inclusiv dificultățile izvorîte din prezența neverosimilă a unui don Juan puhav ca d. Foerster. Iar acei ce cred că acesta din urmă reabilitează puțin personagiul întreținând o meșă permanentă pe fruntea sa — se înșală. Și în această ordine de idei semnalăm un foarte înduioșător moment din film când d. Foerster, parvenind el-însuși să fie agasat — poate chiar gâdilat — de sus pomenita meșă, are un reflex de ridicare a șuviței, reflex repede reprimat printr'o mișcare, executată cu aceeaș mână care ridicase meșa și care readuce, înțelept, meșa la loc pe frunte, la locul ei fotogenic și inexpugnabil.

Singur la nevastă

Fiindcă am vorbit de Paula Wessely și despre actorii care știu duce singuri toată povara unui film în tot decursul celor 90 de minute al duratei acestuia, trebue să menționăm numele excelentului artist german Hans Ruhmann. In „Singur la nevastă" el duce tot greul, și parvine să ne facă să râdem fără întrerupere. Dealtfel, filmul el însuși este de o bună calitate artistică. E o reluare a rețetei aceleia — care nu-i accesibilă orișicui — și care constă din a lua o temă comică simplă, banală, străveche, și a o exploata fără altă complicație decât înmulțirea detaliilor. Este formula „comediei de gaguri", transpusă în spirit nemțesc. Și rezultatul e fermecător.

D. I. SUCHIANU

Cereți la toți chioșcarii

MAGAZINUL

Număr special de sărbători, care conține un bogat sumar literar, din care spicuim:

Aventurile unui cimpanzeu sentimental
Peripețiile bucluceașe ale unui mic cimpanzeu din grădina zoologică din Liverpool.

Jia Ruskaja și baletele clasice.

Schumann, geniul halucinat.

Mâinile, oglinda sufletului.

Personalitatea animalelor.

Aventurieri și oameni de afaceri
Galeria câtorva oameni geniali, cari au revoluționat lumea făcând să circule miliarde.

UN SOLDAT ITALIAN PE TRONUL LAHOREI
roman istoric

Amorul unei „musmee".

Povestea unei țigări.

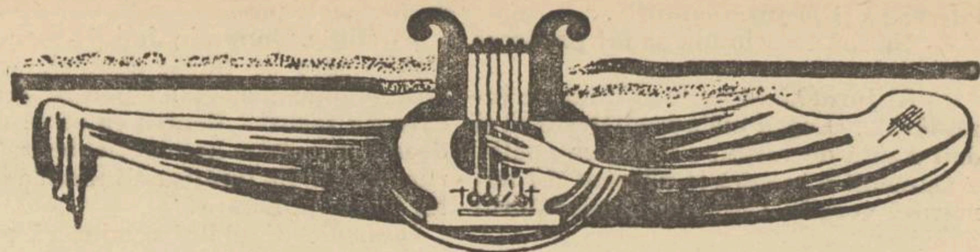
Caterinca amorului.

Schițe humoristice, jocuri distractive, cuvinte încrucișate.

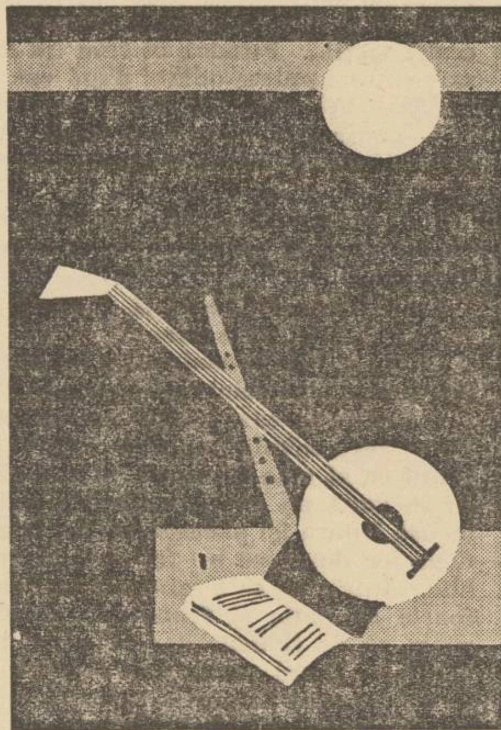
Sute de fotografii și ilustrațiuni din întreaga lume

140 pagini, tipărite la Heliogravură

PREȚUL 25 LEI

CRONICA MUZICALĂ

Cultură și inițiere muzicală

Câțiva compozitori și muzicieni contemporani au pus în discuție criza prin care trece muzica astăzi; o criză ale cărei elemente sunt: indiferența și incultura publicului, inaderența mereu crescândă a auditorului la o artă care cunoaște astăzi un stadiu de abstractizare, de idealizare a propriei sale substanțe.

Un anumit snobism, o mondenitate animată de dorința unei informații sgomotoase și superficiale, sunt cele două explicațiuni care se oferă celui care ar nega existența unei crize muzicale, argumentând că totuși sălile concertelor sunt pline.

Da. Sunt pline sălile, dar goale de înțelegere, de pătrundere și de simțire.

Nu cunosc o altă artă care să se adreseze unui număr mai mic de auditori.

La noi există pentru manifestările muzicale un interes care din păcate se oprește la suprafața lucrurilor.

O lipsă de cultură muzicală întârzie maturizarea unui public inteligent și entuziast, pretențios și înzestrat cu intuiții minunate.

La noi criza muzicală este de esență culturală.

Lipsa de cultură face posibilă confuzia valorilor, recalcitranța și impenetrabilitatea publicului la formele abstracte ale muzicii: de cameră, sau simfonică.

Preferința pentru anecdotă și program menține în mare măsură interesul pentru operă.

Publicul nostru preferă muzica solistică, muzicii de ansamblu. Această preferință subiectivă și exclusivistă dovedește că sunt încă multe de făcut pentru rezolvarea unei probleme de cultură muzicală la noi.

Intâi trebue să ne lămurim dacă muzica este un compartiment important al culturii.

Pentru a răspunde la această întrebare, trebue să intrăm în posesia unor elemente de caracter informativ, pe care școala nu ni le-a putut oferi.

Interesul pentru muzică, văzută ca disciplină intelectuală, ca formă superioară de manifestare culturală se intensifică în timpul Renașterii.

Secretarul republicii florentine, Macchiaveli, trimițându-și fiul la învățătură la Roma, îl sfătuește să învețe mai ales literatura antică și muzica.

O cultură muzicală se face prin cunoașterea istoriei și a momentelor ei importante. După ce deținem aceste date istorice, trebue să ne informăm în privința formelor și stilurilor muzicale.

De sigur că la baza acestor elemente trebue să stea o cunoaștere a gramaticii muzicale, a teoriei. Sunt nenumărate cărți care pot fi prețioase în formarea unei culturi muzicale. Recomandăm în limba românească următoarele: Dicționarul muzical al lui Ivela, Tratatul de forme muzicale al d-lui D. Cuclin, „Tratatul de estetică muzicală" al aceluiaș, „Poeții armoniei" de d. Emanoil Ciomac.

In limbile germană, franceză și italiană găsim adevărate comori de erudiție muzicală. Astfel, ca istorie a muzicei în limba franceză, recomandăm clasica operă a lui Combarieu, lucrare plină de erudiție. Deasemeni cărțile lui Albert Lavignac („La Musique et les Musiciens", „L'éducation musicale").

Enciclopedia muzicii în 13 volume, fondată de Lavignac, și împărțită în două părți, una istorică și alta privitoare la tehnică-estetică-pedagogie — poate fi utilizată cu mult folos.

Recent, în ediția „du Tambourinaire" a apărut o carte minunat de sintetică intitulată „L'initiation à la musique", pentru uzul amatorilor de muzică și de radio.

Cartea cuprinde o istorie sumară a muzicii, un dicționar al operelor muzicale, un lexic al termenilor tehnici și o explicare asupra formelor muzicale. Ea se datorează colaborării unui grup de profesori, compozitori și critici muzicali francezi format din Maurice Emmanuel, Reynaldo Hahn, Paul Landornoy, Georges Chepfer, Emile Vuillermoz, Hugues Panassié, Dominique Sardet, Maurice Yvain.

In limba germană, se recomandă minunata enciclopedie: „Das Atlantis Buch der Musik" apărută în editura „Atlantis Verlag".

Cu aceste câteva cărți, sau numai cu câteva dintre ele se poate păși la o inițiere muzicală, completată cu ascultarea concertelor și transmisiilor radiofonice.

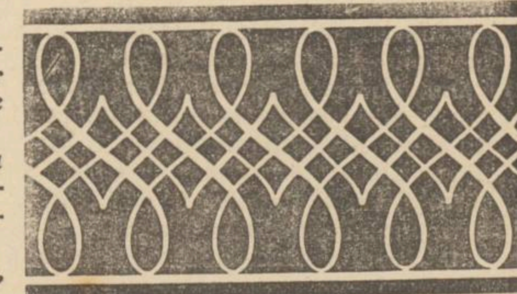
Celui care își descoperă o pasiune pentru muzică, i se deschid apoi căi de cercetare și de adâncire, care pot fi abia străbătute într'o singură viață umană.

Recitalul Richard Staab

Din cauza unei întârzieri de tren, pianistul german Richard Staab, directorul muzical al stațiunii de radiodifuziune „München" nu și-a putut da recitalul în sala Dalles.

Publicul puțin numeros a așteptat în mod inutil pe solist până la ora 11, fără ca nimeni dela legația germană să se simtă obligat să anunțe amânarea concertului.

V. CRISTIAN

Cartea românească

de G. CĂLINESCU

Cronica literară

Alți poeți tineri (Mircea Grigorescu, Ion Brădescu, G. Țepeluș, Florica Obogeanu, Doina Bucur, Maria Banuș)

D. Mircea Grigorescu are 22 de ani și a colaborat la un mare număr de reviste dintre acelea care culeg versurile tinerilor cuminți, precum *Gând și Slovă oltenească*, *Luceafărul*, *Pământul*, *Marea noastră*, *Farmecul Mării*, *Colț de Țară*, *Ardealul*, *Cinel-Cinel*, *Țara lui Mircea*, *Speranța*, *Jurnalul*. Ca un bun fiu al satului, poetul cântă locul nașterii:

Sat sărac, cu casele 'nvechite
Și oameni gârbôviți de bătrânețe.
In tine mi-am trăit intâia tinerețe
Și m'am jucat pe ulițí prăfuite.

Sat sărac, cu lumea 'mbătrânită,
In tine am văzut lumina 'ntâi,
Pe mama ce-mi veghea la căpătâi,
In casa părintească ce-i astăzi părăsită.

Apoi reînviind o temă din poezia de dinainte de războiu, anume înstrăinarea țăranului la oraș, scrie:

Tată,
De aicea de departe,
Din orașul plin de fum,
Unde toți au haine nouă,
Și miroase a parfum,
Tată,
Azi îți scriu o carte,
Și te 'ntreb de sănătate.

Incolo poetul cântă sărăcia, dezolarea, toamna, în accente deznădăjduite, cu mijloacele vechii poezii și cu o sinceritate a cărei noblețe e învederată. Trebue cu mult mai mult pentru ca un poet să poată să intereseze, dar sunt întâmpinate oricând cu simpatie accente simple și oneste ca acestea:

Un câine latră
Afară 'n ger,
Fâsâe 'n vatră,
Sub pirostrie
Un lemn de cer.
Iarna pustie
Bătu-o-ar focul,
Trimite solii.
Așteaptă norii,
Porunca iernii
Să 'nceapă jocul.
Și să îmbrace
Intreg pământul
Cu strai de ace.
Să plângă pomii
Să plângem noi.
Să urle vântul
Printre copacii
Fără de foi.

Să nu uităm că *Sat sărac* (așa se intitulează culegerea) face parte din Biblioteca *Pământ și suflet oltenesc* de sub conducerea d-lui N. Plopșor.

*

Soarele negru de d. Ion Brădescu este o culegere prezentată de tânăra editură *Cultura Poporului*. Probabil că titlul volumașului și al întâiei poezii vine dela Gérard de Nerval. Folosința imaginii este oarecum abuzivă, disproporționată, lipsită de mister:

L-am întâlnit lângă destinul unui alt
cântăreț,
căzuse din spațiu.
Era un imens cărbune.
L-am luat în brațe, ca un condei cu
care să scriu
pe umerii cerului, pentru morții mei,
altă rugăciune.

Soarele care cade din cer ca un cărbune și cu care poetul își scrie rugăciunile, e prea de tot. Și'n restul volumului sunt fantezii de acestea care sunt mai de grabă caricaturi și ca atare fără adâncă semnificație:

Făcătorule de minuni,
fă-mă rege peste cetele de nebuni...
Lasă-mă să rătăcesc pe a cerului
câmpie,
să-mi bat joc de pământul pleșuv, de
trista lui chelie!

Unde nu e caricatură cu pretenție de poezie profetică stil Edgar Poe, dăm de sentimentalismul tipic grupului de poeți Camil Baltazar, Ilarie Voronca, etc.

Ai vrut, mamă, înger să fiu,
alăturea de tine să am un loc în cer...

Pseudonimul „Ion Brădescu" ales de autor n'are suficientă sonoritate.

*

Avem o epigramistică endemică, profesată în genere de amatori și nu totdeauna de spirit. In Instantaneele d-lui G. Tepelea sunt unele epigrame cu haz și toate în general sunt cel puțin acceptabile. Cităm trei:

Ce mai pacoste pe Stancu!
Toți îl plâng până la unul:
Ce clădise ani de zile
I-a distrus subit... „Taifunul".

Vrei să iei capacitatea?
Nu e simplu lucru azi!
Căci să treci, tu ca femeie,
E nevoie 'ntâi să... cazi.

Da, serbarea-i minunată,
Are instructive părți:
Cel puțin, în an odată,
Mai văd și miniștrii cărți...
(De săptămâna cărții).

*

D-ra Florica Obogeanu, fica (sic) generalului Mihail Obogeanu a colaborat și la *Adevărul Literar*. Aceste versuri sunt după autoarea însăși

Modeste flori de câmp...
Sau gâze ce au strâns parfum de viorele
Și s'au pudrat cu pulbere de stele.

Unele poezii sunt învechit eminesciene.

In locuri ce nu pot uita,
Pe pajiști inverzite
Iubitul meu mă aștepta
Sub crengile 'nflorite

sau pur și simplu naive

Rămurică de alun,
Nu am dorul cui să-l spun.
Să il spun la cer și stele?
Sau îl spun la păsărele?
Stelele's mai sus ca noru
Nu le poate-ajunge doru.

Dar când e vorba de a evoca orașul provincial

(Orașul alb în care au înflorit salcâmii
Este și azi acelaș pe care îl știai;
Grădinile lui pline de crin și de petunii
Imprăștie în aer parfumul lunei Mai)

și de a reface idila romanțioasă descoperim un Pillat feminin, nu lipsit de grație:

O stradă boierească
Cu case mari și bătrânești,
Unde garoafele 'n ferești
Stau curioase să privească.

Și liniștea molcom plutește
Peste grădini cu trandafiri,
Și 'n casa mare și curată
Care senină povestește
De liniștite fericiri —
Ca o romanță demodată.
In fața vechiului salon,
S'au agățat sus pe balcon.
Mănunchi de raze aurii
Și o glicină cu flori mov.
O fată 'n alb, cu malacov
Sub umbra marei pălării,
Respiră aerul de vară.
E scoasă parcă de prin poze,
Cu buclele-i de păr bălai
Și rochia-i prinsă 'n funte roze.

Prin vraja care a cuprins-o
Aude tropăit de cai.
— Este landoul care-așteaptă
La poarta grea de fier bronzat?
Etc. Etc.

*

Poemele pentru adormit durerea, mai luxos tipărite și de intenții artistice mai pretențioase, sunt sentimentale, abundente, de-o neregularitate prozodică prea mare. Oarecare înrudire cu poezia d-nei Farago este pe alocuri. D-na Doina Bucur are o vădită predilecțiune pentru idei și ne dă versuri de concepție ca acestea:

Ridică-te mai sus și peste toate,
nu te opri la calea jumătate!
Ridică-te mai sus de lutul cel vremelnic
mereu mai sus de cugetu'ndoelnic...
Să faci din suflet piedestal
în drumul către ideal.

Și mă simt acum așa de mică
cum plutesc în infinit!
Atom în eternul Haos!

Abia putem cita câteo viziune ca aceasta

La fereastra cu mușcata
se mișca ades
perdeaua...
Apărea atuncia fata
cu ochi mari ca peruzeaua
și cu buze ca mușcata...

care și ea suferă de inaptitudinea formală a autoarei.

*

D-ra Maria Banuș este fără îndoială o poetă adevărată, plină de originalitate, cel puțin sub raportul conținutului. Formal, se vede intențiunea de a stimula perceperea relațiunilor prin fraze în care s'au sfărâmat unele inele. *Țara fetelor* aduce o poezie de notație voit dezordonată, ușor hermetizată, în care senzația e totdeauna proaspătă:

Pe vârful degetelor,
ca pe carnea cireșelor albe
...viața curge ca un sac de mere

Ce nebune soneriile sună.
Din umede colțuri, papuci cenușii ca
broaște
saltă, se-adună,
Mame uriașe, gălbui, cu lacrimi în gușe
își chiamă băeții.
Pe rochiile lor, papagalii
își fac semn pentru noapte.
. . . .
Și apa fierbe și soneriile sună.
Bunicii pândesc din fotolii
și fețele lor de mere răscoapte
licăresc în umbră.
Pe culoare trec jupânese ca molii.

Din senzațiile acestea se alcătuește un univers de corespondențe cu semnificații cu mult mai adânci decât punctul de plecare. Adevărata originalitate, putem chiar spune, curajul autoarei este de a fi încercat să analizeze voluptatea feminină. Concupiscența fricoasă, beția tactilă, contactul cu „tălpile", poezia „gâtului de băiat", toate acestea sunt notate cu o grațioasă sinceritate, plină de ingenuitate:

Să nu țipați, genunchii mei,
Drum cu ferigi de nopți, de ploaie.
Genunchiu de fier cum vă îndoaie?
Vă mân spre el ca pe doi miei.

Pe drumul negurii vă 'mping.

Vă vor lua poate între ei
Genunchi ce strâng, svâcnind și grei,
Ca nopțile de astrahan.
Și licurici de pași se sting,

Să nu țipați genunchii mei.

Din păcate, poeta se repetă, transcriind în diferite moduri acelaș moment, alungând astfel ingenuitatea și speriindu-ne cu o paradă sexuală ce nu prinde pe o femeie.

G. CĂLINESCU

Ramur.
Noembrie-Decembrie 1937

Numărul dublu apărut pe lunile Noembrie și Decembrie aduce un bogat și variat material literar și beletristic. Cităm în primul rând traducerile în versuri ale d-lui Ion Pilat, care ne dă într'o admirabilă tălmăcire câteva dintre cele mai caracteristice poeme ale lui Charles Baudelaire, precum și pe acele ale d-lui Mihail Pricopie, de ale cărui strălucite traduceri din Petofi am mai avut prilejul să vorbim. Urmează apoi un interesant fragment din jurnalul intim al lui Ioan Slavici, un studiu a' d-lui profesor Păunescu-Ulmu: Pe marginea poemei „Rugăciunea unui dac", alte studii ale d-lui Ionescu, foarte amuzante și în acelaș timp interesante amintiri politice ale d-lui Gongopol, precum și versuri, proză, comentarii critice de d-na Doina Bucur și d-nii Romanescu, Calotescu Neicu, Constantinescu, Schinteie, Val. Mugur, Manea Ghenescu, etc.

Transilvania
Buletin e tehnică a culturi

Numărul din urmă apărut pe lunile Noembrie și Decembrie înfățișează activitatea asociației „Astra" și aduce pe lângă dările de seamă cu privire la activitatea diferitelor despărțăminte și contribuția interesantă și documentată a d-lor Dr. G. Preda, Petre Sergescu, Traian Suciu Sibianu, Dr. E. Nicoară, Dr. Nemoianu, Dr. Râmneanțu, etc.

Foarte bogat și instructiv materialul informativ și cronicile.

Citiți
Inălțarea la cer
Roman
de Demostene Botez
Editura „Adeverul"

Cartea străină

Romain Roussel: Valea fără primăvară

Premiul Interaliat a fost acordat lui Romain Roussel pentru un roman de inspirație țărănească „Valea fără primăvară".

In valea Doppes, la frontiera dintre Franța și Elveția, într'o climă extremă, cu trecere bruscă dela iarnă la vară, își duc viața grea de meseriași și țărani în acelaș timp locuitorii acestui aspru ținut. Iarna lucrând la ochelari și ceasuri, vara muncind pe platoul nefertil, oameni drepți, tenaci, cărora iernile lungi și austeritatea vieții pe un sol rebel le permit meditații grave.

Problemele moralei, religiei și societății preocupă pe acești oameni, față de care natura nu s'a arătat generoasă și care în luptele lor continue au nevoia vitală de a crede, având o adevărată sete de idealism.

R. Roussel consacră lunilor cu zăpadă, curselor de ski pagini care înseamnă o admirabilă reușită. Intriga este de o simplitate mișcătoare: într'o seară de toamnă, Barthélémy Lizon-au-lire a găsit leșinată în zăpadă o tânără femee și cei 50 de ani ai lui s'au emoționat în fața acestei delicate descoperiri. Dragoste pură, castă, dominată de delicateță și scrupule, dar care deslănțue vântul tragediei asupra unei vieți până aci pașnice și solitare.

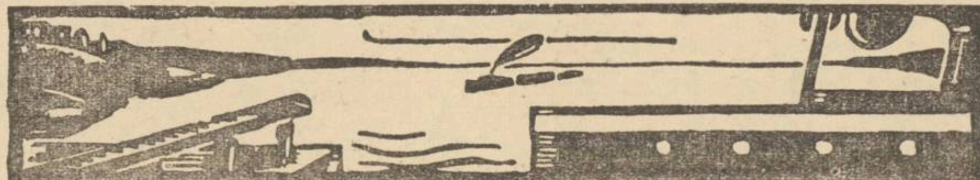
Este o carte frumoasă, sobră și nobilă, pe care o animă sinceritatea și savoarea sufletelor aspre.

Raymonde Vincent: Campagne

Cartea d-nei Raymonde Vincent, pentru care a luat premiul Femina, se prezintă aureolată de un fel de legendă miraculoasă. Succesul cărții însă se datorește nu acestei legende ci calităților cărții.

Scriitoarea are o biografie excepțională. Născută într'o familie de țărani, în țara lui George Sand, până la 17 ani ea a trăit viața aspră și simplă a femeii de la țară, împărțind munca și grijile ca bărbații. Cât despre școală, muncile câmpului care depind de vreme nu așteaptă și nu dau răgaz pentru învățătură. Veni apoi războiul, golind câmpul de muncitori, copila fu ocupată cu gospodăria părintească, singura ei instrucțiune fiind cea religioasă.

Cu acest mic bagaj — însă cu o prețioasă comoară de imagini, de impresii și amintiri ascunse în suflet, tânăra de

17 ani ia trenul pentru Paris. Aci face două mari descoperiri: literatura și muzica. Aci își trece nopțile devorând rând pe rând pe Dostoewski, pe Gide, Homer și pe moderni. In acest timp ea întâlnește pe Albert Béguin, astăzi profesor universitar, cu care se căsătorește.

Din meditație intensă și neîntreruptă s'a născut o carte, în care se reflectă viața simplă și nobilă a acestor mari seniori ai pământului, țăranii, o viață trăită sub semnul muncii și al anotimpurilor.

In fața acestei opere de o pură și senină frumusețe, unii au invocat Maria Chapdelaine de Louis Hémon. Cu mai multă dreptate însă s'ar putea invoca Georgicele lui Virgiliu.

Charles Plisnier: Mariages și Faux Passeports

Premiul Goncourt a fost acordat în 1937 lui Charles Plisnier, pentru ultimele sale două romane „Mariage" și „Faux Passeports" „reunindu-le într'un acelaș omagiu", cum a spus Președintele Academiei Goncourt.

Mariages ne oferă istoria unei familii provinciale timp de un secol, o frescă imensă de un desen net și armonios în complexitatea sa. Această carte este istoria unei succesiuni de bătălii, căci dacă printre cei nou veniți în tribul Chardin unii nu doreau decât colaborarea pentru puterea și mărirea lui, alții nu se gândeau decât să-l mineze să-l piardă. Și apoi existența căsătoriilor nepotrivite duce la drame interioare, împinge pe eroi la crimă.

Liber de orice tendință morală sau socială, fără a căuta să ilustreze vreo teză „Mariages" este tabloul multiplu al alianțelor și rivalităților, intrigilor și bătăliilor care adesea se urzesc și se dau într'o familie mare.

In al doilea roman — „Faux Passeports", cu subtitlul „Memoriile unui agitator" — Plisnier pune sub ochii noștri, într'o povestire aspră și tragică, portretele în acțiune ale câtorva actori secreți ai unei vaste intrigi internaționale. Actorii dramei sunt niște mistici, niște „martiri" înșelați, care plătesc pentru alții. Trei femei, Carlotta executoarea și sora sa Helène, o amazoană care arată cicatrice în loc de sâni; Pilar, extenuată, care se întoarce la ai săi, apoi doi bărbați; toți aceștia împreună, inimi arzătoare, amestecate într'o acțiune, în care fanatismul și nebunia își au locul de frunte.

Ei sunt condamnați la moarte pentru trădare în procesul troțkist din August 1936.

Plisnier ne avertizează în introducere, luând ca epigraf cuvântul lui Gerhardi — „Eul acestei cărți nu sunt eu", că, observator imparțial și romancier obiectiv, n'a avut să ne arate decât eșantioane umane teribil de actuale. Luate din vâltoarea revoluției, ele se arată tot atât de implacabile pentru cei ce-i servesc cași pentru cei ce-i combat.

Pentru călătorii individuale și colective

în

ȚARĂ și STRĂINĂTATE

Cumpărați bilete de tren, vapor și avion

LA

BIROUL de VOIAJ

din palatul ziarelor ADEVERUL și DIMINEAȚA

Str. Const. Mille 7-9-11, Telefon 4.10..04

Poetul Grandea - nepotul Lordului Byron

— Continuare din pagina 9-a —

guvernului. In schimb Răsboiul s'a inverșunat groaznic in contra miniștrilor și-i intreabă pe toate tonurile pentru ce? pentru ce? Se vede că nepotul cel pitic al marelui Byron are marea manie (Grando-manie) d'a face această intrebare...

„Se vede că cu tot geniul(?) cel mic moștenit(??) ddela marele său unchi (???) Lord Byron(????) tot nu găsește alte vorbe cu care să-și umple coloanele foiței și de aceea-i dă zor cu Doamne ajută! și cu pentru ce înfundează articolul de fond".

Și inventivul Ghimpoi e de părere că ar fi fost mai bine *„să-și fi umplut coloanele genialei lui gazete, publicându-și cântecul"*, pe care d-sa are *„distinsa amabilitate" de a i-l publica*: (Cântecul este o parodie a epigramei de mai sus)

EPIGRAMĂ

ROLUL MEU DE OM MARE IN LUME

Dotat de Apolon
Ca unchiul meu Byron
Chiar din copilărie știți bine că am fost.
In templul poeziei mi-aș fi aflat un rost
Dar nu știu din ce-mi vine
Să crez prea mult în mine,
Și'ndată vreau rol mare să joc de om de stat
Dar când luai oglinda, ce credeți că am aflat?
Căs geniu strălucit ?
Aș!... Ce? Un Grand-tâmpit.

Gr. H. Grandea.

„Pentru intocmai copie, rugăm pe cititor să binevoiască a-și arunca ochii pe originalul din „Albina Pindului" nr. 7 din 1868.

Pentru conformitate

Ghimpoi" [7]

Iar la 11 Noembrie 1877, anunțând unele oscilații polittice ale lui Grancea, „Ghimpele" îl numește *„poetul surugiu din prăsila lui Byron"*.

Articolul lui Grandea din 1869 asupra lui Byron și a originii sale probabil că n'a prea avut darul să convingă multă lume și autorul a avut de suferit de pe urma lui. O lună mai târziu, având ocazia să vorbească din nou despre Byron in *Albina Pindului*, Grandea nu vrea să dea numele bărbatului Jantei, menționând într'o notă din josul paginii că „tace" numele ca să nu mai dea „cuvânt de palavre canaliilor". Iar în Ianuarie 1871, republicând articolul din *Monitor* în *Albina Pindului*, l-a modificat, suprimând detaliile asupra raporturilor dintre Byron și Janta și împrejurările în care copilul din flori al marelui poet lord a ajuns să se numească la început *„Georgiu"*, apoi Grandea.

ALEXEI ANTOHI

N. B. — *Grigorie Grandea a murit in ziua de 8 Noembrie 1897 la Bacău, unde era profesor la liceul din localitate.*

Alexandru Șonțu, in amintita conferință asupra poetului, printre alte amănunte asupra vieții lui Grandea, pe care i le furnizase văduva acestuia Fotinia Gr. Grandea, amintește că în urma dispărutului ar fi rămas o serie de lucrări în manuscris, printre care un roman terminat in ajunul morții, Episoade din război, Note de călătorie, *teza de licență asupra* Atomismului, *etc. Fiecare își poate da seama de importanța acestor manuscrise pentru caracterizarea operei lui Grandea.*

Având in pregătire o lucrare asupra vieții și operei lui Grandea, invităm pe această cale pe toți acei care au cunoștință de soarta acestor manuscrise, sau cunosc pe cineva din rudele poetului aflate în viață, să aibă bunătatea a ne semnala pe adresa redacției orice indiciu în această direcție.

A. A.

[7] Ghimpele din 23 Octombrie 1877.

Căsătoria internațională

Căsătoria obișnuită între persoane de aceiași naționalitate este fără îndoială o aventură care-și are riscurile și dificultățile ei. Cu atât mai mult o căsătorie intenațională, care leagă personalități deosebite.

Pentru moment, de sigur problema nu se pune decât pentru cazuri particulare, pentru o minoritate de oameni. Dar cine știe ce ne pregătește viitorul? Cine știe dacă nu se va ivi într'o zi un dictator al lumii, sau o ligă cu puteri dictatoriale care să considere căsătoria dintre persoane aparținând unor naționalități diferite, ca mijlocul cel mai eficace pentru realizarea păcii dintre oameni? S'ar putea întâmpla de pildă ca timp de două generații să se impună tuturor europenilor o astfel de căsătorie internațională. Cu organizarea care s'a experimentat deja în aplicarea legilor considerate ca necesare pentrtu realizarea unui scop socotit bun pentru colectivitate, un asemenea decret s'ar putea aplica atât de strict, încât începutul mileniului viitor să se inaugureze cu straniile efecte ale unor astfel de măsuri.

Pe tema aceasta s'ar putea angaja discuții nesfârșite între teoreticienii și experții în chestiile de rasă, limbă și culoare. O englezoaică, Amethe contesă de Zepelin, propune însă să se consulte mai de grabă persoanele care au făcut astfel de căsătorii și să li se ceară comunicarea greutăților de care s'a lovit fiecare în experiența făcută. „Eu însu-mi", zice ea, fiind englezoaică de origine, sunt căsătorită de nouă ani cu un german". Ea însă insistă dela început asupra faptului că soțul ei este un „bavarez" și „nu un prusac".

In ce stă deosebirea? Bavarezul, după părerea sa, printre variatele tipuri etnice care alcătuesc Germania, este în națiunea germană „un european", pe când Prusacul nu poate fi privit tot astfel. Printre Anglo-Saxoni, americanul este european, pe când Englezul, care poate fi Scoțian, Irlandez, etc. nu este câtuși de puțin continental sau european. O femeie străină s'ar putea adapta în căsătorie cu un American, mult mai greu, sau poate de loc, în căsătorie cu un englez. Asemenea căsătorii s'ar fi putut face în secolul al XVIII-lea, dar de atunci, politica de splendidă izolare a Angliei, care a pătruns în sufletul poporului de vre-o sută de ani încoace, a făcut să se țină atât de puțin contact între Anglia și Continent, încât căsătoria între englezi și continentali este aproape imposibilă.

Bine înțeles că nu e vorba aci de căsătorii în Soho sau în alt cartier popular de lucrători din marginea orașelor mari, unde cei căsătoriți rămân acolo în lumea în care trăesc și muncesc, ci de căsătorii în care unul din cei doi soți trebue să plece în țara celuilalt.

Cazul este nu numai mai des, dar chiar mai accentuat în destinul femeii. De obicei femeia urmează pe un bărbat în patria lui, iar legea, în genere, hotărăște că femeia pierde naționalitatea ei măritându-se cu un străin și aceasta îi impune noui sentimente și credințe pentru noua sa patrie. Nu mai vorbim de crizele de agonie provocate de războae între noua și vechea patrie. Amintirea lor din timpul războiului trecut este încă vie. Apoi ea se găsește într'un mediu în care modul de a gândi îi este cu totul străin, un mediu în care trebue să se exprime într'o limbă străină în fiecare clipă a vieții de toate zilele și e silită să adopte obiceiuri ce-i sunt cu totul antipatice. Toată această adaptare trebue să se facă sub priviri critice și ostile, care notează tot ce nu le place sau tot ce face greșit. Trebue să mai aibă și o soacră, care vede și judecă pe străină cu ochii cu care de obicei mama privește pe nevasta fiului său. Insuși soțul, oricât de leal și-ar iubi soția, cu timpul nu mai e atras de farmecul calităților ei de străină și e foarte natural ca să se aștepte la o adaptare a soției la viața și tradițiile poporului său.

Se cere deci o nouă adaptare, iar atitudinea mintală căpătată în cea dintâi formare este adeseori o piedică mare în această nouă adaptare. Când e vorba de două personalități egale în cultură, sforțările sunt conștiente și deși costă multă osteneală, ele trebue să ducă la o disciplină care să îngădue traiul împreună. Aceasta este cu atât mai greu, cu cât soțul face parte dintr'o națiune care privește străinul ca pe un inferior și obiceiurile străine ca obiceiuri ce nu pot fi ale lor. Pentru ca un asemenea mariaj să poată dura, trebue deci să nu existe prejudecăți de rasă, inimiciții politice, chiar diferențe religioase... Iar când există, numai o mentalitate de european le poate înlătura.

Dar ce este un european?! Sub haina aceasta peticită de arlechin, care este Europa, există de sigur o realitate vie și o omenire nouă pe cale de a se înfiripa. Popoarele din Europa au trăit o istorie comună, cu tradiții comune și multe sfâșieri care le divid. Atingeri care creiază ură, uri care s'au stins prin apropieri mai îndelungate și care au perschimbat animozitățile în legături de stimă. Legăturile de alianță se referă uneori la popoare mai depărtate, pe când vecinii ne sâcâesc și ne stingheresc. Dar printre toate aceste contrarietăți, acorduri și distonanțe, nu se poate tăgădui că există o stare de „veșnică veghere și de mobilizare a inimilor și a spiritelor", dintr'un sentiment de nevoe resimțit de toți cei ce locuesc în Europa, de frică fața de alții care ne-ar amenința de dincolo De aci izvorăștet, oricare ar fi discordanțele, prima licărire a unei solidarități, un fel de impuls obscur, de necesitate ineluctabilă, de datorie profundă, aproape fizică, de a constitui un ansamblu organic, corpul spiritului european cu nevoia lui obsedantă, „uneori incoherentă și ridicolă" (zice Paul Claudel), de a-și creia o unitate.

In vederea unei probabilități, slabe cum sunt toate probabilitățile în vremea turbure de azi, femeile și bărbații ar trebui să-și cultive în ei toate calitățile necesare pentru un eventual mariaj internațional, impus de cine știe ce fantazie de dictator.

Doamna Amethe contesă de Zeppelin mărturisește că are experiența unei căsnicii fericite care durează de nouă ani și că această fericire, cu atât mai greu de realizat cu cât era vorba de o căsătorie între o engleză și un german, se datorește pregătirii unuia și altuia dintre cei doi soți în spiritul europenesc. Deși, mărturisește ea, nu era o gospodină perfectă în ceiace privește gospodăria din punct de vedere german, știa totuși să coase și să gătească la perfecție. Apoi este foarte cultă, vorbind curent trei limbi străine, fără accent englezesc sau altul, e versată în istoria și literatura universală. O femee cu spirit european deci nu trebue să disprețuiască artele domestice și culinare pentru că posedă cunoștinți întinse și numeroase în istorie, literatură și chiar în politică și afaceri. Dar nici nu trebue să-și facă un ideal de femee casnică, care nu știe decât cum se face magiunul sau melspeis-ul. O Franceză care se îmbracă la Lanvin și Patou, spre a fi europeană trebue să știe cum să-și ducă casa și copiii, dar să-și fi făcut și o cultură serioasă, vorbind două sau trei limbi străine și cunoscând istoria altor popoare. Pregătirea ei trebue făcută astfel încât dacă ne atinge vreun decret lege în acest senz, să fim pregătiți, cunoscând toate problemele dinlăuntru și din afara țării, gândindu-ne că lucrăm astfel la posibilitatea fericirii noastre individuale, dar poate contribuim și la valoarea unei viitoare familii europene.

Iz. Sd.

M. Zoscenko

Moda nouă

Nu fiecare e în stare să înțeleagă ce este moda. Unii se folosesc de acest cuvânt, fără nicio pricepere. Bunăoară locatara noastră, Elena Semenovna, care-l sâcâie pe bărbatul ei:

— Ți-ai făcut o modă, ticălosule, să te întorci acasă beat, de câteori încasezi salariul.

—Se poate spune, oare, că asta-i o modă? Ce ziceți? Nu e niciun fel de modă. Și nici nu se poate spune că Ivan Procopici a inventat-o. Mii de oameni au băut, poate, înaintea lui Ivan Procopici.

Elena Semenovna e pur și simplu o persoană curioasă.

Sau să luăm cazul cu Chira Pavlovna dela numărul 2. Are o fetiță capricioasă care nu vrea să mănânce: ba asta nu-mi place; ba, asta nu pot...

Firește, mama se supără:

— Ce fel de modă e asta? Să mănânci tot ce-i pe masă!

Asta, chiar că e o prostie! Nu există modă — ca să nu te îndopi. Iar dacă nu mai are poftă, înseamnă că a mâncat la niște prieteni sau că s'a îmbolnăvit.

Și Chira crede că e vorba de o modă nouă.

Se'nțelege, sânt fel de fel de mode: unele sânt cum s'ar zice — năzbâtii; iar altele, se poate spune că sânt necesități.

Uneori, nu se știe de unde a pornit cutare modă, și nici dacă este o modă adevărată.

A purta, de pildă, o servietă — este sau nu este modă?

Nu încape îndoială: sunt unii care poartă servietă, ca să fie la modă, în loc de bastonaș; eu însă, nu port servietă decât când mă duc la feredeu.

Par'că-i mai convenabil așa.

Adevărat e, că odată am adus la slujbă un ciorp; nevastă-mea îl căuta acasă și se întreba: pe unde s'o fi rătăcit acest ciorap?

Căutam tocmai un creion în servietă — și am scos ciorapul cu călcâiul rupt.

Noroc, că nu m'a văzut nimeni!

Sau, de exemplu, părul scurt tăiat.

Inainte își tundeau părul din pricina tifosului, dar acum de ce se tund — nu înțeleg.

O întreb pe Maria Ivonavna:

— De ce, — zic, — te tunzi?

Maria Ivanovna nu-mi răspunde, ci zâmbește.

— Poate, — zic, — îți cade părul?

— Așa e moda, — îmi răspunde.

Drept să spun: m'am mirat.

— Nu trebuie să te jenezi, — i-am zis, — bărbatul dumitale a plecat și e sigur, îi duci dorul; iar din pricina aleanului se întâmplă uneori că se înmulțesc niște microbi... Asta nu e o rușine, ci o nenorocire.

Ii arăt, delicat, firește, că și la unele păsări, cum sunt sitarii, bunăoară... Ea însă s'a bosumflat și mi-a tăiat vorba:

— Ordinare lucruri și neplăcute mai știi să povestești!

Și a plecat.

Natural, că nu toată lumea este în stare să se țină de astfel de mode. Pentru cine are bani, e, firește, un fleac: dacă mâne e la modă părul lung — își cumpără niște cozi de culoarea care-i place și le învârtește cum vrea.

Cine însă, n'are parale, trebuie să aștepte pân'ce îi crește părul. Și când i-a crescut părul trebuie să se tundă, fiindcă moda cere iar să fii tuns.

Așa că, nu va fi niciodată la punct.

Despre rochii — nici nu mai vorbesc. In ce privește rochiile din punct de vedere al materialului, se pot croi azi trei rochii vechi, dar la modă, dintr'o rochie de dinainte de război Pe cuvântul meu!

In genere, moda e un lucru greu de înțeles. Inainte vreme, cuconițele și duduile dela oraș se fereau să nu le pârlească soarele; cumpărau fel de fel de alifii împotriva înnegrelii și se spălau chiar cu zeamă de castraveți și cu lapte.

Acum, ca să fii la modă, trebuie să fii — bronzat.

Se culcă zâna pe plajă și se rumenește. Uneori, se cojește toată, geme de durere, dar întoarce spre soare tot ce are. Fiindcă așa e moda.

Se înnegrește ca un fund de ceaun și își arată spatele la toată lumea.

— Ia te uită, Ivan Ivanici, cum mi-am bronzat spinarea.

Ivan Ivanici, firește, se uită.

Cu toate astea, nu se poate spune că este, ca să zic așa — o modă sanitară.

Poate că unii nu s'au pârlit de loc, ci pur și simplu n'au mai fost de mult la baie.

Nu se știe: dacă gâtul e ars de soare sau negreala de tureatcă sau altă pricină. Poate că dacă am muia degetul în scuipat și am freca binișor, s'ar șterge tot bronzul. Totuși, zâna se laudă.

Se'nțelege, sânt fel de fel de mode: unele sunt cum s'ar zice — năzbâtii; iar altele se poate spune că sunt necesități.

Trad. de F. D.

INSEMNARI ȘI POLEMICI

Titlu

O doamnă sau domnișoară poetesă, de altfel nu lipsită câtuși de puțin de talent, și-a adunat în volum poeziile. Volumul poartă titlul: „Poeme pentru adormit durerea". *Dacă n'ar fi calitatea câteodată excepțională a versurilor, cetitorul ar fi ispitit să modifice titlul, din anestezic, să-l facă somnifer:* „Poem pentru adormit". *Pur și simplu.*

Muget

Intr'o revistă de curând apărută, cetim următoarele versuri „moderniste":

Se decolorează
  Mantia de atlaz negru al nopții.
Deodată,
Tăcerea este alungată
De mugetul de vită al sirenei de uzină.
Strada învie
Bulevardul învie
Orașul învie
Pretutindeni se aude
Mugetul uzinei
Oamenii pornesc grăbiți și zgribuliți
                                la lucru.
Orașul învie
Strada, orașul învie
Pretutindeni se aude
Mugetul de vită al uzinei, care acoperă
Orice alt zgomot...
...*Și așa mai departe.*

Desigur, toate aceste lucruri sunt foarte interesante și ar putea forma un bogat material poetic, cu o singură condiție. Poetul să aibă talent. Dar așa, când poetul ne informează, de pildă, că mantia de atlaz a nopții s'a decolorat, s'ar putea să se găsească un cetitor care să-l povățuiască s'o dea la revopsit la „Falk". Iar cât privește „imaginile" cu mugetul uzinei care acoperă orice alt zgomot, credem că este cel puțin exagerat.

„Arșița"

Intr'un volumaș firav și cu copertă cenușie, găsim aceste demonstrații poetice, spre deosebire de altele din aceeaș colecție, cari vădesc totuși preocupări interesante și vocație suficientă:

Fântânile au furat soarele în psalmi.
Dimineața le citește păsărilor de pradă
Și omului trist.
Ascuns în trup, unde picura vremea
Și cântecul cea mai grea arșiță.

Când ascultam călătoriile în liniște
cu sufletul răspândit în plopi,
Eram un grădinar cu iederă de argint
Și nicio fericire nu mă tulbura
Ca după seceriș.

Cum sună vremea în gând
Și lasă sămânța cea bună
Cu soarele împreună
In bătaia bolovanilor de râu
Alesul grâu.

Așteptam să mă soarbă
Ca pâlnie de nour
Să mă satur de atâta tristețe,
  Liniștea adormită în apă.

Repetăm, poetul nu este lipsit de talent. Atunci, cum se explică faptul că poate să scrie și mai ales să publice versuri ca acestea:

Așteptam să mă soarbă
Ca pâlnie de nour
Să mă satur de atâta tristețe,

care dacă pe poet nu știm dacă-l satură de tristețe, este însă sigur că pe cetitor îl satură de poezie? Ar putea să existe totuși o explicație: poemul este intitulat „Arșiță". Și când frige soarele, se întâmplă uneori fenomene de insolație...

Criteriu estetic: abonamentul

Intr'o revistă de provincie găsim următorul anunț:

„Cine dorește să colaboreze la revista noastră, trebue să se aboneze".

Iată un nou criteriu estetic: abonamentul. Ceiace, firește, ar putea prilejui o discuțiune cam în felul acesta:

— Știi dragă, amicul X este foarte talentat!

— Da' de unde! N'a făcut nici un abonament pân' acum... sau alta:

— X n'are pic de talent!

— Ce tot vorbești prostii. A făcut douăzeci de abonamente...

Ce păcat că abonându-se la revistă, poeții nu se pot abona și la... talent!

Moartea lui Ravel

Născut în 7 Martie 1875, Ravel și-a făcut studiile la Paris cu maeștrii Gédalge și Fauré. Dar, ca și Dukas, el n'a căpătat decât al doilea premiu Roma. Opera sa cunoscută de lumea întreagă se grupează însă în coloane desăvârșite, pe drumul ilustru al vieții sale.

La pian: „Pavane pour une Infante défunte", (1899), minunatul triplu poem „Gaspard de la Nuit", (1908), comoara de inspirații „Valses nobles et sentimentales" (1911), „Le Tombeau de Couperin", din care cea mai mare parte a fost apoi orchestrată. La patru mâni „Ma mère l'Oye" de o ironie copilărească și o grație de feerie. Muzică instrumentală: „Quator" (1902) operă de maestru, „Trio", din timp de războiu. „Sonates" (1922, 1925) și acea apoteoză a arcașului „Tzigane". Stilul vocal îi dă prilej să creeze acea organizație de o precizie mecanică, „Histoires Naturelles (1906), decorul „Sheherazadei" dar mai ales acele poeme ale lui Mallarmé (1913) care par că au fost create în patria fermecată a muzicei. Apoi „Chansons Madécosses (1925-1926) și recentul Don Quichotte, în care abia începe a se intrezări sensibilitatea raveliană.

Apoi pentru orchestră „Rapsodie Espagnole", „Daphnis et Cloé" capo d'opera anului 1906-1911, „La Valse" (1919), orchestra lirică: „L'Heure espagnole" (1907), „L'Enfant et les Sortilèges". Apoi orchestrarea operei: „Tableau d'une Exposition" de Musorgski.

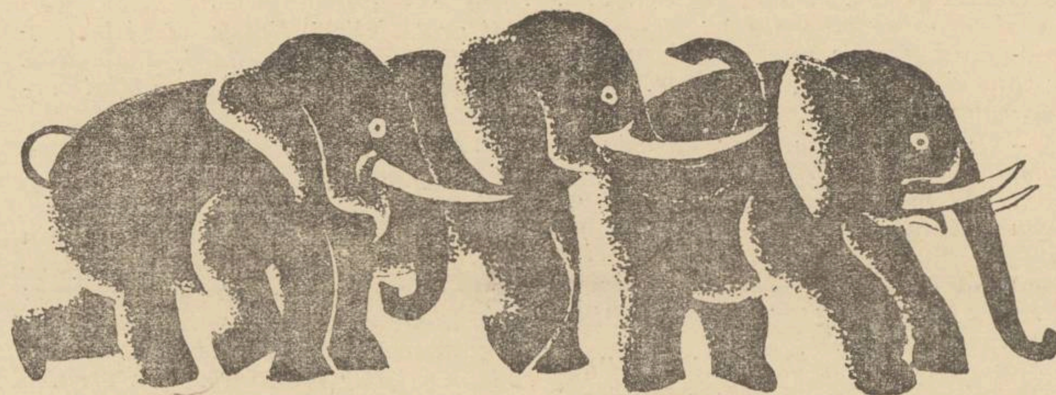
In ultimele timpuri: „Boléro", tur de forță supremă a acestui prestidigitator, operă populară în lumea întreagă, ținând loc în toate programele de concerte celebre și fiind difuzată foarte adeseori la radio.

Ca ultimă operă Ravel a dat cele două „Concerte de piano", care încheie triumfal sfârșitul acestui artist pe care Francezii îl consideră ca expresia cea mai evidentă a rasei sale de artiști.

Calm și clar în realizare, el nu ajunge la această expresiune stăpânită de cât printr'o sforțare și o muncă neînchipuită, pentru a-și disciplina sensibilitatea și a dobândi technica neîntrecută de care dispune în artă. Fiecare operă este o cucerire a unor dificultăți care par de neînvins. Farmecul său stă însă în prezența nelipsită a simțirii, sub aparența de joc divin cu arabescurile virtuozității, precum și evadarea sa din strânsoarea și constrângerile meșteșugului, în încântarea feeriei, în lumea visurilor, cu nebunia miilor de măști ale iluziilor și grația ușoară a fantaziei.

Omul rămâne cu artistul. El n'a fost decorat, nici membru la Institut, n'a avut comenzi pentru Cinema, nici banchete și nici măcar un loc în viața de gală și de strălucire, numită „viața pariziană". Fără zgomot, cu discreție tainică, el a zăcut bolnav, până ce s'a stins cu ultima noapte a anului care a trecut.

Moartea îl va pune în cadrul ce i se cuvine. El rămâne în arta muzicii ca unul din inventatorii sonori care a găsit forma cea mai potrivită pentru a împăca dificultatea technică cu sensibilitatea și a lega într'o minunată poezie fantasticul cu realul. In această privință „Concerto de la main gauche" poate fi considerat ca expresiunea cea mai desăvârșită a geniului său, în care deși tehnica ajunge la o perfecțiune trecând peste orice margine, ascultătorul nu o simte, atât este de covârșit de fiorul și freamătul vieții umane exprimate.

Cronica mizantropului

Cum se scria odată

Citesc o nuvelă de G. Crețeanu, Lupul Mehedințeanul. Nuvela, istorică, este rea, nici vorbă, dar e plină de mirosul vremii. In primul rând e patriotică și tenebroasă:

„Radu-Mihnea, palid, cu ochiul încruntat, cu fruntea resimată pe mâna sa, părea absorbit în fioroase cugetări. Un sgomot ce se făcu la ușa cabinetului său, îl trase din această reverie. O femee în vestminte negre, cu părul despletit, cu fața inundată de lacrimi se aruncă la genuchile tiranului strigând:

„Ertare, Măria Ta! ești mare, ești puternic, fii bun, fii milostiv; nu vărsa sânge nevinovat, etc."

„Dar Românii, adevărați urmași ai Romanilor în tot d'auna au fost mândri și geloși de naționalitatea lor; nici odată n'au privit cu ochi buni înrâurirea străinilor în trebile lor din întru. Și acesta e un prețios dar care trebue păstrat, căci el a făcut ca naționalitatea noastră să rămâie inalterabilă, după atâtea încercări; atâtea cotropiri de neamuri și de limbi".

„In toate împrejurările critice Dumnezeul Românilor a întins asupră-le brațul său protector;..."

De reținut dar că G. Crețeanu credea într'un Dumnezeu special al nației române.

Ce se întâmplase? Vodă bănuia de conspirație câțiva boieri și-i și tăie. Unii încearcă să asmută poporul dar Lupul Mehedințeanul se împotrivește, socotind că n'a venit încă timpul.

După patru ani ne aflăm la moșia Mariei, văduva boierului Bercan, unul din cei tăiați de domn. Vin călăreți, prefăcând drumul în „turbilioane de aur". Este Lupul cu câțiva tovarăși.

— „Cum, Lupule, ești pribeag, ești urmărit? O, Dumnezeule! tremur când mă gândesc că poți fi prins, poți fi condus la moarte, că voiu vedea căzând capul tău cum am văzut căzând pe acela al lui Bercan! Sciam că o fatalitate se agăță de pașii mei, că voiu aduce peire tutulor celor ce mă vor iubi. Ți-aduci aminte întâia oară, când mi-ai vorbit de amor, ți-am spus să fugi de mine ca de moarte. N'ai vrut să mă asculți. Ei bine, află că pe când eram mică o ursitoare mi-a prevestit că voiu iubi doui oameni și că amândoi vor pieri de sabiă; de ce trebue oare ca această prevestire să fie adevărată?"

După această scenă patetică, Lupu fuge în Ardeal. Sfârșitul nuvelii, Crețeanu îl povestește repede, telegrafic, cu mari considerații politice: „Dar era prea târziu. Stăpânitorii cei răi în deșert se resimă pe sprijinul baionetelor; când disoluția e generală, soldatul își aduce aminte că e cetățean, că poartă o armă spre a apăra patria de străini, iar nu spre a vărsa sângele fraților săi. Soldații în unanimitate răspunseră că nu se vor bate.

In sfârșit, cade ucis de domnul următor chiar Lupul, după ce se căsătorise cu fatala Maria, fiindcă în nuvela vremii, destinul este implacabil.

ARISTARC

Rectificare

Printr'o regretabilă greșală, pe coperta numărului trecut al revistei noaste, în locul explicației adevărate — „N. N. Tonitza: „Vecinica" — a apărut explicația dela altă reproducere.

Facem cuvenita rectificare.

A apărut:

M. SEVASTOS

MONOGRAFIA ORASULUI PLOESTI

De vânzare la librăria „Cartea Românească" din București și la sucursalele ei din provincie

Prețul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

EXPOZIȚII

D-l Ionescu-Sin, stabilit de câțiva ani în Franța, a deschis în sălile Mozart o expoziție cu priveliști din Nisa. Celebra localitate cu marea, vapoarele și lumea ei, peste care luminează un soare mereu darnic, a prilejuit pictorului motive noi de inspirație.

Lucrate în manieră impresionistă, pânzele d-lui Ionescu-Sin poartă în ele o delicatețã aproape feminină, rezultată din modelajul în trăsături ușoare, din estomparea conturului și din coloritul transparent, cu insistențe de roșu și roz prețios.

E o pictură rafinată, obținută după multe căutări, o

pictură de vibrație cromatică cu imagini peste care se cerne o stare de reverie și noblețã.

Pe lângă peisagii, d. Ionescu-Sin prezintă și câteva siluete de femei, întregi numai fluturări de lumină, zâmbet și tinerețe.

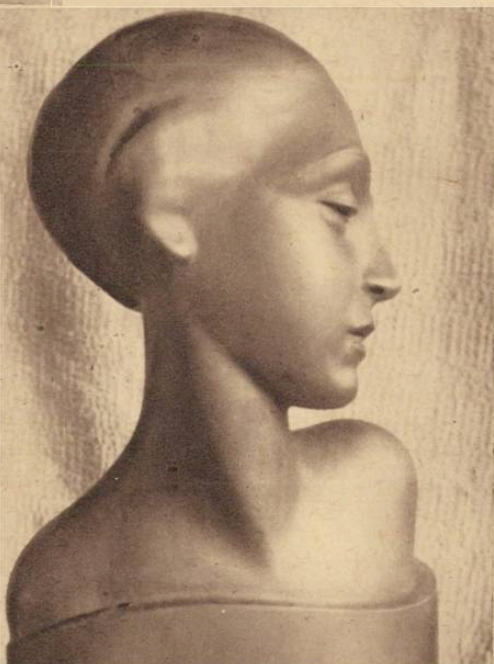
Danez de origină, d. Peer Merlöe, venit în țară acum vreo doisprezece ani, a adus o notă originală în sculptura noastră prin acele elegante și avântate figurine ale sale.

Tăiate deadreptul în lemn, fără sprijinul direct al vre-unui model, statuetele d-lui Merlöe sunt mai mult transpunerea unui gând de frumos decorativ. N'au rost monumental, ci sunt sortite să întregească un câmp vizual de interior, un cadru al unor volume, căruia îi împrumută un accent de sveltețã și de grație.

Vlad Nicolescu: Pe gânduri

■

Peer Merloe: Urs

Peer Merloe: Bust

■

Cu o mișcare, un gest, o expresie, ele luminează și însuflețesc un colț de cameră, oferind privitorului un popas plăcut, o mică bucurie care întâlnită zilnic alină și risipește o oboseală sau o întunecare.

Peer Merlöe ridică complimentul ornamental al interiorului la treaptă de artă și dă viață nouă sculpturii în lemn, scoborîtă la banalizare și discredit din pricina lipsei de gust și a repetiției în serie, treabă de industriaș și nu de sensibilitate.

Sculptura danezului Merlöe e admirabil înțeleasă ca frumusețe decorativă și ca material întrebuințat. Lemnul capătă o valoare surprinzătoare, naște formele și în același timp există și el de sine stătător cu plasticitatea lui de culoare și nervuri.

Peer Merlöe supune lemnul voinței sale creatoare, dar totodată îi lasă libera frumusețã. Câți sculptori se pot mândri cu asemenea rezultate de fericită îmbinare între gând și materie?

D. Ladislas Keleti e un pictor preocupat înainte de orice de subiectul lucrărilor sale, aducând în cele mai multe o viziune tragică străbătută uneori de sarcasm.

Il atrage o anumită viață cu un destin strivitor, dureros, care face din oameni simple unelte, uneori supuse, alteori schițând o revoltă prin gesturi halucinante. Ocnași, femei de stradă, muncitori vlăguiți de muncă, cheflii, epave de periferie, peste care plutește un duh de crimă și patimă, sunt subiectele preferate de pictorul transilvănean, în variante unde diferă simbolul creat de un obiect, de un gest, de o umbră de vis, personagiile rămânând mereu aceleași comandate de o voință mai presus de puterile lor de rezistență.

Tablourile d-lui Keleti sunt o contopire de afiș și ilustrație în care se pledează, uneori destul de expresiv, pentru învinșii soartei, pentru declasați și stigmatizați. Ele sunt ca niște proecții în linii și culori tari depășind cadrul lor real și cercând să fie imagini de proporție revoluționară, imagini ale strigătului, dinților încleștați și plânsului.

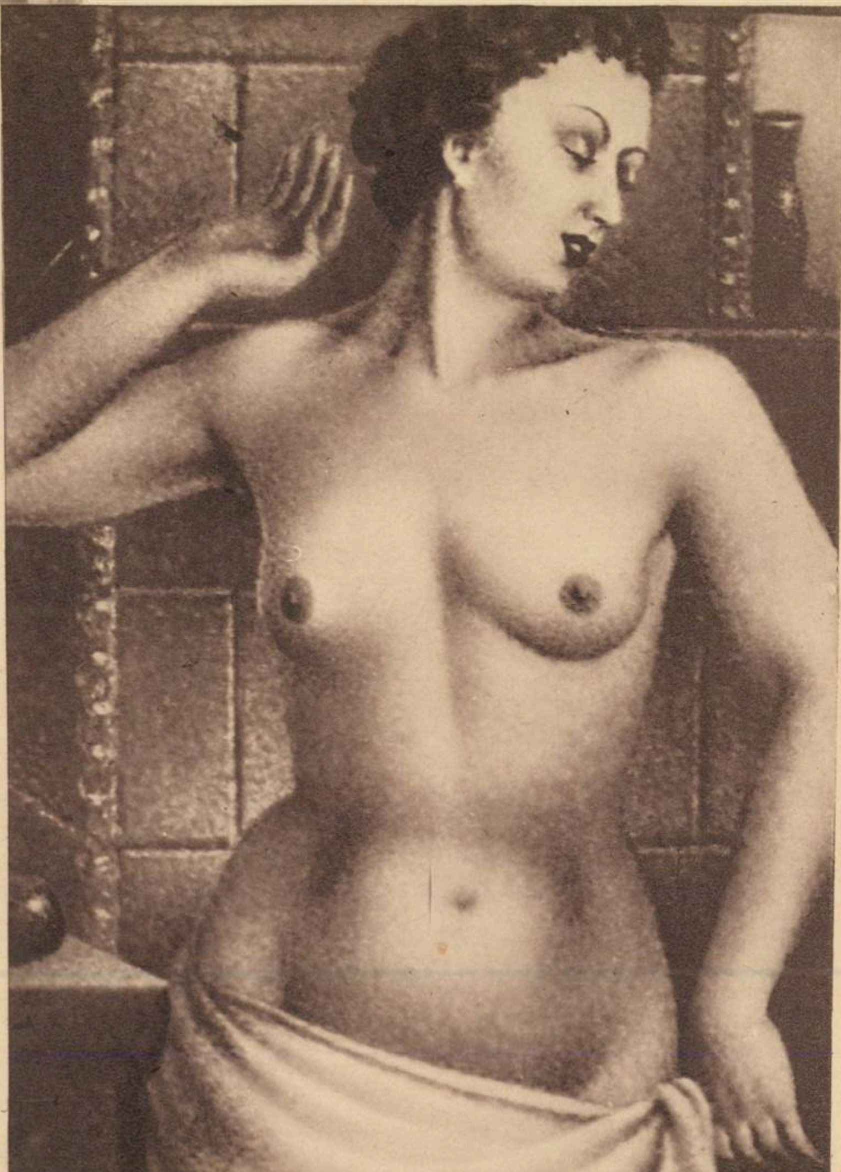
Pictura d-lui Keleti este oarecum literară ca subiect, dar mijloacele de exprimare sunt ale unui desenator plin de resurse și de imaginație technică.

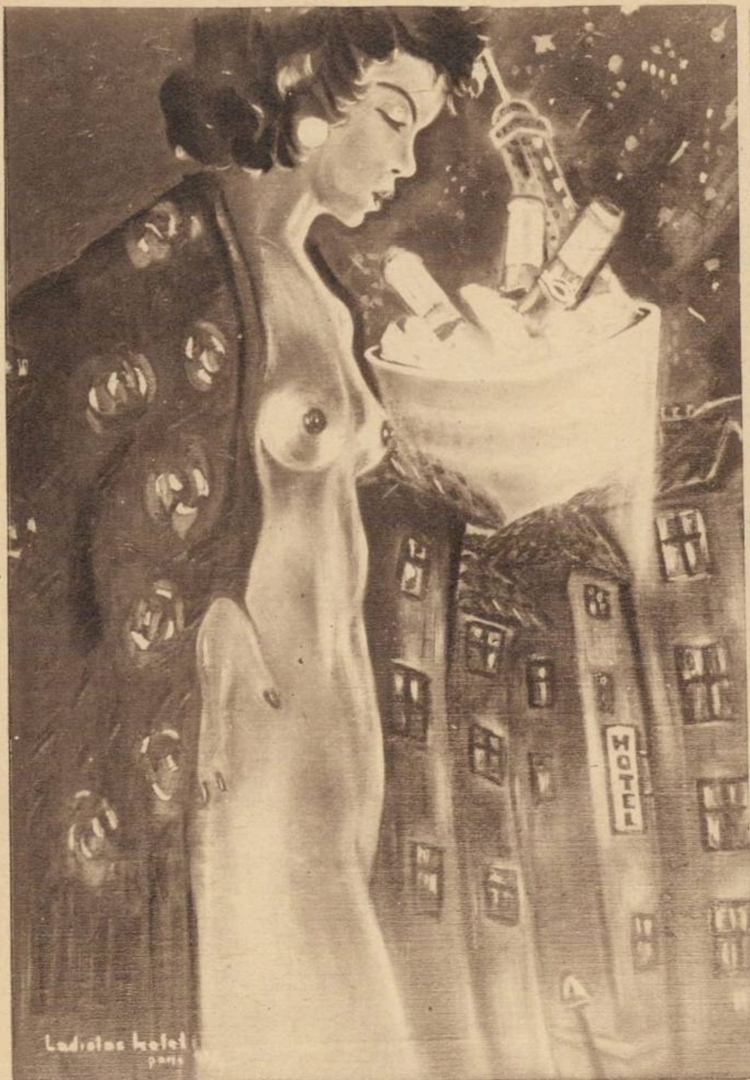

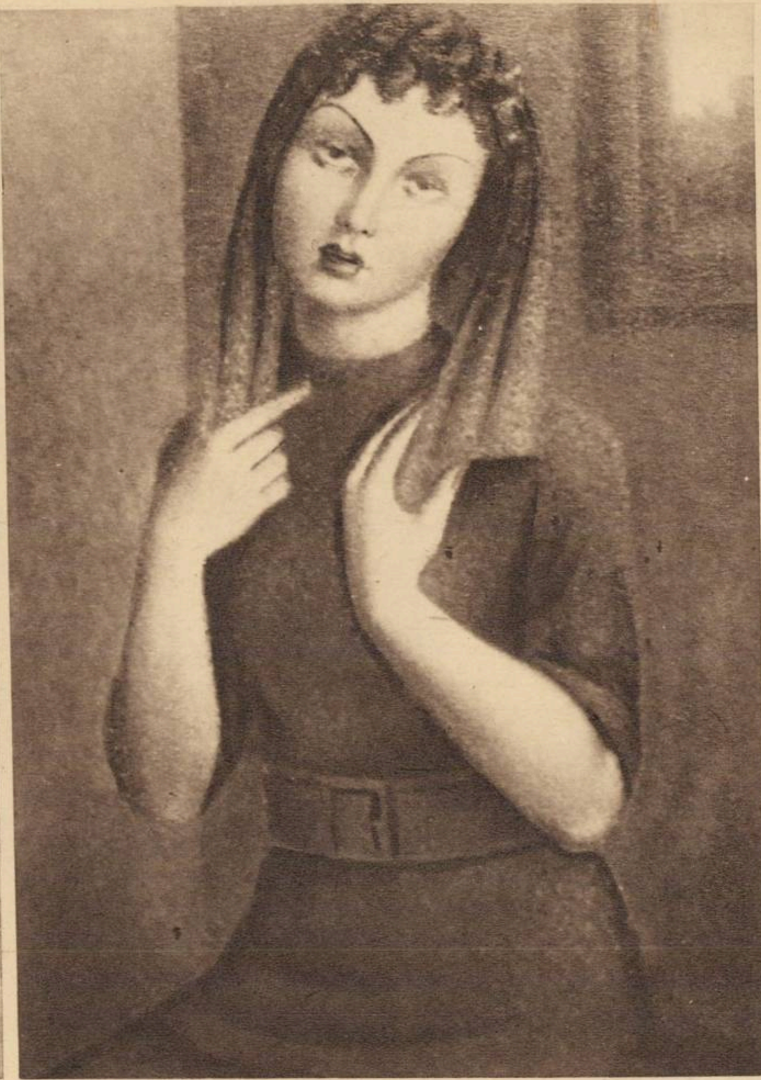
Ionescu-Sin: Portret

■

Vlad Nicolescu: La sobă

Ladislas Keleti: Noapte la Paris

Vlad Nicolescu: Pozând

Peer Merloe: Statuetă

Calmă, lirică, cu ecouri impresioniste este pictura d-nei Rita Azarian, aplicată asupra peisagiilor pe unde d-sa a călătorit. Desenul său e suplu, paleta clară şi de o frumoasă francheţă de tonuri. In lucrul d-nei Azarian se bănueşte existenţa acelui rar simţ al probităţii artistice.

D-sa a studiat mulţi ani la Paris, a expus la saloanele franceze şi a avut o expoziţie personală la Galeria Charoth.

Locuri familiare din Basarabia, cu o poezie liniştită şi simplă, au oprit pe d. A. Zlatanov ca să le însemne înfăţişarea în acuarelă, tempera şi ulei.

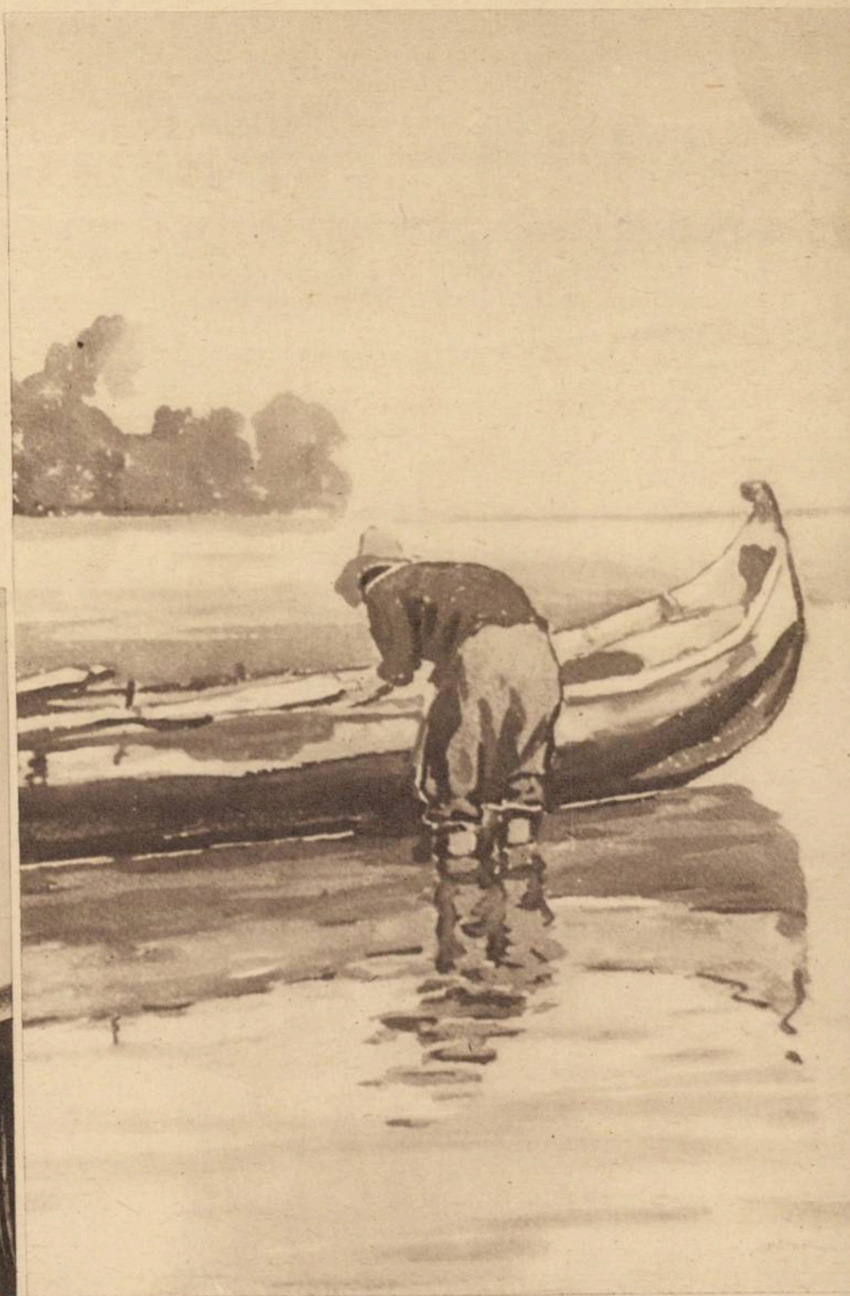
Lucrările d-sale, în afară de unele durităţi în contur, sunt agreabile şi promiţătoare. D. Zlatanov îşi caută încă drumul în exprimare.

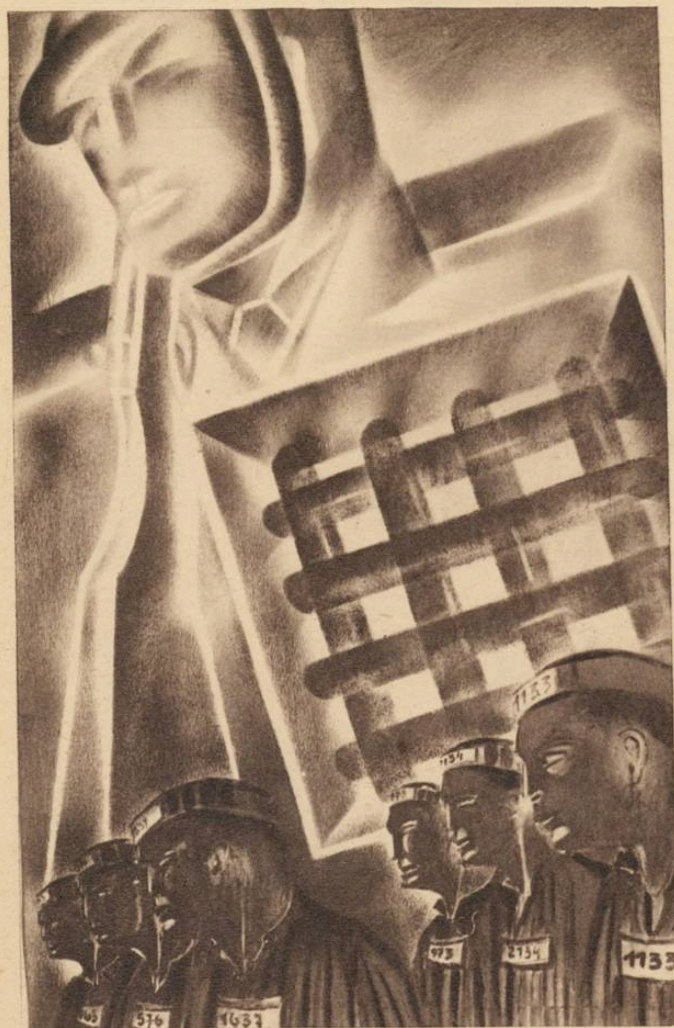
Expoziţia d-lui Vlad Nicolescu relevă însuşirile unui tânăr înzestrat, care se prezintă pentru prima oară publicului.

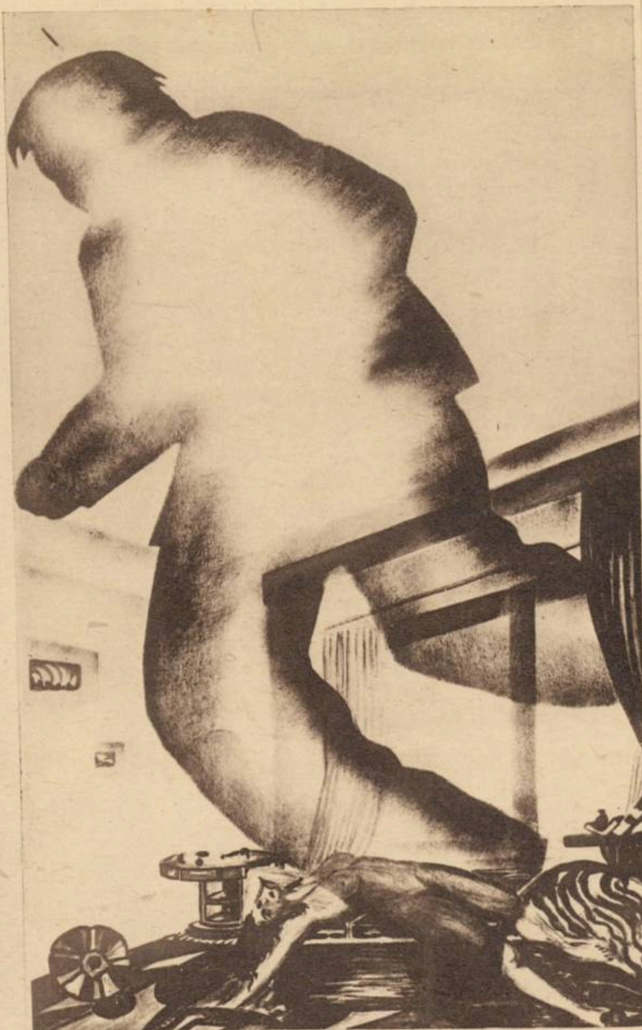
D. Vlad Nicolescu ajunge să deseneze just, să compue un tablou şi să modeleze un volum. Viziunile sale sunt inspirate de chipul omenesc — ceiace e deja mult — sunt îndrăzneţe, puternice ca înscriere în cadru şi interpretare a materiei picturale.

Nu ne împăcăm în totul cu unele culori exagerat tari ca valoare şi stranii ca acorduri, fără să izbutească a convinge, a impune necesitatea lor.

TACHE SOROCEANU

Zlatanov: La plecare

L. Keleti: Inchisoarea

L. Keleti: Crimă

Adeverul literar
si artistic

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU
1 Sn 894 -

S. Muetzner: Lanterna de piatră

EXPOZIŢII

E mai bine pentru un artist să-şi limiteze câmpul aplicaţiei sale picturale. Opera sa va creşte în adâncime şi conlucrarea statornică între un anume motiv şi artist va creia în lucru o atmosferă intimă, convingătoare care e mai mult decât meşteşug — e dragoste, e descifrare de sdujitor, e vizualitate mult şi des încercată.

D-na *Rodica Maniu* lucra de toate altădată — notaţii de moment vioae şi sigure. De o bună bucată de vreme d-sa s'a oprit definitiv asupra unei lumi de interior cuminte, feciorelnic, cu pâlpâiri de romantism. Cele câteva privelişti, de obiceiu cu stânci şi mare, care se găsesc întotdeauna în expoziţiile sale, sunt o variaţie, o lărgire, mereu aceiaşi, a cadrului de inspiraţie obişnuit.

D-na Rodica Maniu are preferinţă şi pentru suporturile pe care îşi prinde exprimarea sa. Siluetele sale de femei au întotdeauna rochii de stil, mobila care le formează fundalurile e veche, iar atmosfera e a unei odăi din alte timpuri. Totul îndeamnă la linişte şi la visare. Imaginile acestea sunt parcă pagini proaspăt imprimate după amintiri păstrate în scrinuri de bunică, pe hârtie îngălbenită.

Cum şi le stă bine, stărue asupra lor un brun ruginiu şi umbre multe. Culoarea contureazā totuşi puternic obiectele şi precizează gingăşia unei fiinţe mai mult gând şi poveste decât realitate. Intensitatea culorilor, sonoritatea lor discretă reuşeşte să urce la o minunată desfătare. Acesta e secretul artei d-nei Rodica Maniu.

Priveşti cu aceiaşi plăcere expoziţiile sale succedate cu regularitate, înfăţişând aceiaşi lume caldă, senină.

Dacă d-na Rodica Maniu s'a consacrat picturii de interior, d. *S. Mützner* a îndrăgit definitiv, şi cu mult folos, peisajul. Chiar şi florile sale sunt aproape tot un motiv de plin aer, deoarece sunt plasate în cadrul ferestrelor şi au fond, o suprafaţă vaporoasă sau însuşi o înşăilare de privelişte.

Peisagiul d-lui Mützner e elegant, clar şi primăvaratec. E supus oarecum sugestiilor imediate ale pitorescului din natură, fără însă ca rolul pictorului să ajungă acel de simplu înregistrator al individualităţii exterioare. D-sa are de mult în faţa subiectelor o atitudine bine lămurită : urmăreşte vibraţia luminoasă după legi impresioniste. D. Müntzer dispune deci de o expresie picturală care e departe de a fi sclava naturii şi dacă motivele sunt găsite de o frumuseţe vizibilă şi directă cu atât mai bine pentru înfăţişarea operei sale.

Ne aflăm prin urmare în faţa unui echilibru între pitorescul caracteristic şi pictura ca valoare în sine. Ceiace e un semn numai al artiştilor de valoare. Datorită în largă măsură varietăţii locurilor umblate, d. Mützner a reuşit în aplicaţiile sale picturale, şi-a lărgit înţelegerea pentru posibilităţile culorii, are strâns un bagaj respectabil de observaţii care astăzi îl ajută să se exprime neforţat şi aproape pe nesimţite ca mijloace technice.

Alexandru Moscu

Alexandru Moscu

R. Iosif

Schweitzer-Cumpăna

Schweitzer-Cumpăna

Cărţi poştale... pentru orice adresă

de Demostene Botez

N'ai făcut niciodată o excursiune colectivă în străinătate? Păcat. Ai toate avantajele unei excursii de familie, fără familie. Ideal! Nu te deplasezi de la domiciliu cu nimic din atmosfera de-acasă, în special dacă ai prudenţa să pleci singur — şi intrând în atmosfera altora ai surpriza de a constata că sunt motive să te declari fericit.

O excursiune colectivă e o călătorie pe vapor, pe uscat şi evident fără vapor şi „mal de mer". Pentru câteva săptămâni eşti îmbarcat împreună cu câteva zeci de oameni pe care nu-i cunoşti. In tren, de cum ai plecat faci o razie pe culoarul trenului, ca pe-o covertă de transatlantic ca să te orientezi sufleteşte asupra „materialului" încărcat. O minune.

De obicei, viaţa îţi impune un cerc închis, care, oricât ai fi de încântat de el, de la un timp nu-ţi mai oferă nici o descoperire.

Iar monotonia, dacă are avantajul să-ţi dea o iluzie de... eternitate, nu-ţi oferă nici un prilej de reînoire şi de verificare personală. Orice om nou e pentru fiecare o experienţă nouă. Dacă oamenii caută cu vădită curiozitate prin vitrine un obiect nou, ca o vrere de creaţie a imaginaţiei proprii, ce minune reprezintă pentru oricine, un om nou, cel puţin după ce-l cunoşti. El dă o iluzie, şi din buza butoiului său de pe scara vagonului, o face pe Diogene cu felinarul în mână, fără să vrei. Nu pentru că omul e un animal sociabil, dar pentru că e o vietate „inteligentă" şi deci curioasă. O viaţă împreună cu 50 sau 60 de oameni este de fapt un roman, sau 50—60 de romane băgate în acelaş tartaj şi desfăcute deodată pe un straniu pupitru de colecţionar maniac. Numai să ştii limba în care e scris fiecare. Rădăcina, cuvintele ca şi rădăcina faptelor şi a episoadelor fiecăruia este aceiaş, numai să cunoşti bine limba maternă a tuturor, adică cele câteva sentimente pe care le are omenirea şi în care o mână nevăzută ca într'un miez de pâne modelează pe fiecare.

Dacă eşti profesionist poţi încerca o traducere a acestei profuziuni de romane, oferite la discreţie, de o împrejurare neaşteptată. Prin ele te verifici singur cu scăderi sau superiorităţi pe care nu le bănuiai. Dacă încerci unul din aceste volume vieţuite, legat şi netăiat şi dela primele pagini vezi că te-ai înşelat, fiindcă nu corespunde climatului sufletesc al dumitale şi al momentului, îl laşi pe raft, recte pe scaunul lui din compartiment şi treci alături. Uneori ai o revelaţie spirituală de par'că ţi-ai găsi brusc o rudă, de departe sau chiar de-aproape de tot, pe care n'o ştiai, care — curios — nu e săracă şi nu-ţi cere nimic. Faci, cel mult un prim schimb de idei şi începi a avea o părere mai bună de speţa care altfel îţi produce decepţii.

Familia aceasta ocazională cu care te-ai legat, orice ai face şi oricât de mizantrop ai fi este ideală. Are avantajul de a nu fi eternă, ceeace ar produce deja un sentiment de obligaţiune şi de lehamite şi nu-ţi cere îndatoriri clasice şi ceeace ar fi mai grav, morale. Ai dreptul să neglijezi pe unul din membrii familiei, fără ca el să-ţi poată spune că eşti ingrat.

Şi nici nu-ţi poate imputa nimic, fiindcă, nevăzut şi anonim, sau întrupat în conducătorul excursiunii care-i ca Dumnezeu, pretutindeni şi nicăeri, este cineva care se ocupă de toţi şi care răspunde de orice neplăcere.

Caracteristica esenţială a firii omeneşti este amorul propriu care nu-ţi dă voe să te consideri vinovat, oricare ar fi împrejurarea neplăcută din viaţă. Cei mai mulţi căutau alături vinovatul. El trebue să fie, în genere, o persoană, pentruca răfuiala să fie posibilă dela egal la egal şi pentru ca descărcarea să se facă oarecum concret.

Paratrăsnetul general al excursiilor

Intr'o excursie colectivă există un paratrăsnet general, bun pentru orice furtună şi pentru orice caracter: conducătorul excursiei. El este, ceeace în viaţa de circ se chiamă „omul care primeşte palmele". Cu aceiaş caracteristică agreabilă şi aici el le primeşte cu zâmbet amabil... aproape cu satisfacţie. Orice se întâmplă agreabil este luat ca cuvenit şi pus pe socoteala hazardului, orice este neplăcut „fuhrerul" excursiei e de vină. Dacă trenul are o întârziere tot asupra lui cade; dacă trenul stă într'o gară prea mult şi disproporţionat cu mişcarea staţiei respective, el e de vină; în fine, dacă ţi-ai uitat pardesiul în tren el e vinovat... sau, în orice caz el trebue să facă totul pentru a ţi-l găsi. Tu stai la hotel şi pretinzi.

Ce înseamnă a fi conducător de excursie

Conducătorul excursiei colective, este ceiace pe vapor se chiamă comisarul vaporului, dublat de un om totdeauna amabil fiindcă numai astfel corespunde prospectului. Unul altuia, nimeni nu cere nimic. Toţi cer conducătorului excursiei.

Călătorii s'au predat, comozi şi obosiţi. Ei vor să se odihnească. O călătorie însă impune azi o groază de piedici şi de dezagramente. Excursionistul colectiv nu vrea să ştie de nimic. El a plecat să se odihnească şi de asta nu se poate realiza decât uitând de tot ce-i strică restul zilelor sale. „Turismul mondial" încearcă şi realizează o minune. Paşaport, vize, hamali, bilete de tren, bacşişuri, bagaje, toate aceste tracasări care anulează o cantitate de plăceri echivalente sunt luate asupra sa.

N'ai paşaport... nu-l vezi în ochi, nu-l prezinţi de şapte ori la fiecare graniţă, ca un hoţ sau un asasin internaţional fugit în univers şi pe care poliţia îl caută mereu şi vrea să-l identifice. Nu ştii de vize; nu trebue să spui unui funcţionar anonim dela orice legaţie, cine eşti, ce nas potrivit ai, cum razi barba şi ce părinţi te-au dăruit omenirii, ceiace pe jumătate e atât de hazardat să juri.

De obicei, când ai ajuns undeva, în orice gară în care descinzi devii un fel de santinelă a hamalului. Te uiţi la el ca la un hoţ de buzunare sau de bagaje bine cunoscut în toată Europa şi mereu nu faci decât să-ţi numeri bagajele în gând: unul, doi, trei... şi de-odată să te sperii că ţi-a lipsit unul fiindcă era trecut la socoteală şi pardesiul pe care-l ţii pe braţ şi pe care nu l-ai numărat. Pe peron, te ţii de hamal ca de-un deţinut, cu ochii pe geamantanul care-i bălăbăneşte în mână, ca un maniac.

Dacă, întâmplător îţi pierzi ceva, e pe cont propriu. Nu găseşti vinovat.

La excursie colectivă, te dai jos din tren şi eşti numai rugat să nu te amesteci şi să nu fii isteric. Conducătorul face totul. Dacă se pierde ceva el răspunde, el aleargă, el trebue să găsească... chiar un roş de buze.

Am impresia că cea mai mare fericire a oamenilor este să scape de răspundere. Aşa îmi explic şi succesul doctorilor; dai bagajul pe seama „fuhrerului" şi poţi pleca cu beţişorul, fluerând, fără să cugeţi: ai pus om în loc care să răspundă. Oricât de rău ar eşi ceva în viaţă, din moment ce ai găsit un responsabil, eşti fericit.

In excursia colectivă n'ai oroarea biletelor de tren; nici nu vrei să ştii, par'că trenul ar fi al tău. Nu cunoşti coadă la casă, încurcătura cu bani schimbaţi şi nici nu ai mereu teama că ţi-ai pierdut biletul, ceeace prin puterea sugestiei se întâmplă de foarte multe ori, chiar fără motiv bine cercetat. Biletul de tren se pierde, cum se uită o umbrelă sau o pereche de galoşi cu nevinovăţie şi fără nici un efort. Nu te mai scotoceşti la fiecare control prin buzunarele vestei, cu inima sărită din loc.

In excursia colectivă, odată ce-ai încăput în vagonul fermecat, poţi să n'ai bilet. Cine te întreabă ceva, conducător de tren sau inspector, îi dai parola: „Excursie. Turismul mondial". Nu mai scoţi nici nu mai arăţi un carton sau o foaie colorată. Individul te salută şi pleacă. Ai impresia că ai prins şi deţii un mare secret al vieţii. Tot aşa treci şi graniţele de par'că de-odată ai fi cetăţean al Statelor Unite ale Europei. Treaba conducătorului excursiei dacă nu a luat sau a pierdut biletul. Să se descurce el. El e dădaca. Dumneata ai plecat şi te-ai predat să te odihneşti. Şi aşa precum doreşti, aşa este treaba lui. Să poftească să-ţi piardă biletul pe care nu l-ai avut şi nu l-ai văzut în ochi niciodată.

Călătorie ca'n Anglia

Şi, ceeace este ideal, nu există bacşiş. Călătoreşti mereu, ca'n Anglia. Nimeni nu-ţi cere, nicăeri nu dai. Şi, ceiace este mai curios, este faptul că totuşi toţi te salută cu amabilitate... ca şi cum ai fi dat. Asta flatează, cu toate că n'ai pe conştiinţă să fi săvârşit un gest de omenească nedemnitate, care face totuşi plăcere.

Călătoria colectivă, odată ce ţi-ai depus suma, e călătorie pe contul altuia. Dacă ai ţăria minimă de a fi uitat gestul primordial, care produce într'o măsură oarecare o impresie neplăcută, restul vieţii merge ca într'o mie şi una de nopţi: trăeşti fără să plăteşti, ceeace constitue idealul fiecăruia, nu mai al bursierului.

Dacă nu ai simţul de proprietate exagerat, ceiace este urât şi egoist şi dacă nu ai suspiciunea să te uiţi mereu la bagaje ca la un copil estropiat dar propriu, atunci eşti în adevăr un om liniştit...

Poţi să te ocupi de altceva şi să faci ce vrei.

Am impresia că ţi-am făcut o idee de o excursie colectivă. Salutare.

IEDERMAN

*

24 Decembrie...

De câte ori călătoresc singur, am prin instinct sau prin menire multiplu milenară, nevoia de a lua ceva de mâncare. Parcă m'aş îmbarca pe corabia lui Noe sau aş avea să străbat, singur, o Siberie nelocuită. Dacă nu mă îngrijesc eu de un detestabil pacheţel, pe care de obicei îl uit în tren nedesfăcut sau îl arunc pe fereastra vagonului, sau îl las anume în reţeaua de deasupra băncii mele ca să fac fericirea neaşteptată a unui hamal, care de obicei suspicionează ca stricate bunătăţile mele, atunci acest pachet inutil dar indispensabil este făcut pe furiş şi pus în valiză, de către nevastă. Ei bine, în excursia colectivă, n'ai pachetel de voiaj, dar mănânci de toate cele.

Intr'o asemenea excursie pleacă la voiaj fără să se mai întoarcă şi fără să fie uitată o întreagă magazie de delicatese.

Tipul obişnuit uman este de om strâns şi egoist.

(Continuare în pagina 4-a)

Don Quijote[1]

Lui Mihai Codreanu

Da! Paladin al dragostei unice
Şi gentilom al morilor de vânt,
Primiţi-mă cu hohote şi bice —
Nu veţi curma sublimul meu avânt.
Mă latră cânii, măscăricii, robii
Eu trec cu fruntea'n stele şi zefiri —
Hulit, luat în râs de toţi neghiobii,
Sânt cavalerul singurei iubiri!

Ştiu bine, trebuia de mult să mor...
Mi-aş fi trăit altfel apotheoza
In vremea Cidului Campeador
A lui Tristan, Roland şi Barbaroza.
Nu-i veacul meu acesta, ştiu prea bine,
Dar îl întrec şi trec în amintiri,
Nu-i nimenea mai fericit ca mine!
Sunt cavalerul singurei iubiri!

Mi-e capul plin de basme, spuneţi voi?!
M'a fermecat Merlin şi Meluzina?
Ha! Ha! Vă plâng, sărmanilor eroi:
Din focul umbrelor ţâşni lumina!
Voi n'aveţi călăuză nici un vis,
La fel divinei mele amăgiri
Eternitatea pentru mine s'a deschis:
Sânt cavalerul singurei iubiri!

INCHINARE

Prinţesă, Moarte! Nu te-aştept în ură
Tu eşti mai darnică pentru martiri,
Insenineazǎ trista mea figură:
Sânt Cavalerul singurei iubiri!

VICTOR EFTIMIU

1) Din noua piesă „Bufonul şi Moar tea", care se va reprezenta la Teatrul Naţional.

Trenul şi tovărăşia de tren răstoarnă toate regulele. O fi tot o farsă ocultă a amorului propriu. Dar sigur este că fiecare e foarte mândru de ceiace poate oferi el şi mai ales de ceiace nu poate oferi celălalt. Dacă poţi păşi cu uşurinţă peste această... umilinţă modestă şi neînsemnată, atunci poţi avea orice la dispoziţie. Când eşti singur, mănânci cel mult mandarine. Când călătoreşti în grup, mănânci de toate. Vrei bomboane de Capşa? Este! Vrei bomboane acre, este! Vrei sandwiciuri cu salam de Sibiu cu jambon, cu batog sau cu şveiţer, este şi asta. Sunt şi mere şi smochine şi curmale şi struguri... Fiecare are câte ceva, după gustul lui, şi dă cu profuziune. Călătorul e generozitatea însăşi pe roate.

Cine s'a mişcat dela locul lui şi deschide huruind uşa de la un alt compartiment şi vâră capul pe uşă să întrebe: „Ce mai faceţi?..." chiar dacă în această deplasare este interesat, invocătoare de prezenţa în acel compartiment a unei simpatii bine definite dar care nici nu îndrăzneşte să se mărturisească, este primit cu cadouri: „Ce vrei?"... „Nu iei o mandarină?..."

Tipul profitorului nu o poate duce bine de cât în asemenea împrejurări. Dar şi tipul generosului care are umilitoarea perversitate de a da. In ce mă priveşte, am satisfacţie sinceră de a-mi plăcea să fiu profitor în asemenea împrejurări. Asta măguleşte amorul propriu al celorlalţi, şi prin acest sistem sunt în acelaş timp şi un generos subţire şi subtil.

Am credinţa că, în afară de egoismul feroce pentru bagajele sale, omul, în călătorie devine mai bun şi mai „el însuşi". Odată ce-a ieşit din mediul în care trebue să apară neapărat aşa cum îl crede toată lumea care-l cunoaşte, apare nud şi eliberat. Omul eliberat, de subt orice sclavie, fie şi numai aceia a societăţii sau a familiei şi a soţiei, este prin definiţie un om generos, entusiast şi simplu.

Prieteniile ce se leagă în excursiile colective

Uneori sunt nevoi de confesiuni care nu se pot face prietenilor şi cunoscuţilor ca să nu le produci o bucurie dar care se fac mai uşor unei cunoştinţe ocazionale, de care apoi te desparte tot restul vieţii. Aceasta face uneori ca în călătorii să se lege prietenii mai durabile şi mai solide de cât între vechi cunoştinţe, căci nimic nu poate apropia mai mult pe oameni de cât sinceritatea. Omul este în adevăr o fiinţă sociabilă îndată ce scapă de subt imperativele sociale ale ipocriziei.

Omul se cunoaşte mai autentic în călătorii. Se spune că s'ar cunoaşte la cărţi. Acolo ar putea să fie numai o încercare pentru evidenţierea unor înclinaţiuni detestabile, dacă sunt. In călătorie omul se cunoaşte mai integral, nu unilateral, şi bun şi rău, aşa cum este, fiindcă nu e nici un monstru într'un înger.

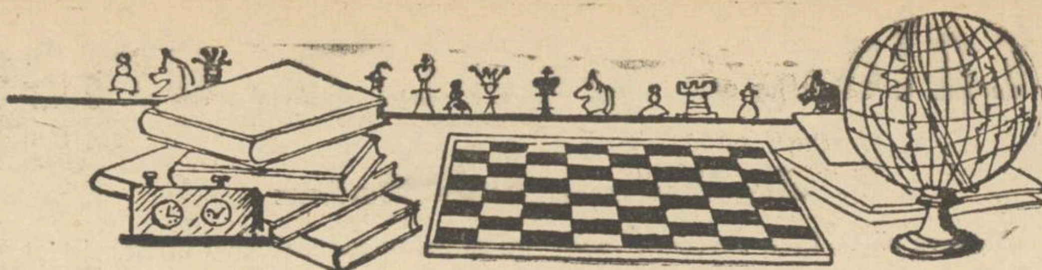
Călătorii de nuntă, călătorii de logodnă

Călătorii de nunţi, din acest punct de vedere sunt o bună invenţie, corespunzătoare unei psihologii juste. Cusurul lor mare şi inevitabil este că se fac după căsătorie şi nu înainte. Exact, ar trebui să existe călătorii de logodnă. In fond ar fi acelaş lucru, astfel încât perechea respectivă, dacă e desgheţată, n'ar pierde ocazia, dar încercarea n'ar obliga la nimic, ceeace ar salva atâtea şi atâtea nenorociri casnice.

In cursul acestor reflecţii, observ că nu mai cunosc uniforma conducătorului de tren, nici nu mai înţeleg inscripţiile de prin gări, nici nu mai înţeleg limba celor din vagoanele vecine. Hotărît lucru: graniţele sunt o invenţie artificială. Suntem în Ungaria. Salutare!

Iederman

DEMOSTENE BOTEZ

Cronica şahului

Anul 1937 a fost excepţional de bogat în manifestări şahiste. Marele turneuri internaţionale dela Margate, Kemeri, Semmering-Baden, Ostanda şi Pernau precum Olimpiada dela Stockholm şi ca încheere, spre sfârşitul anului ,matchul pentru campionatul lumii au ţinut încordată atenţia şahiştilor de pretutindeni.

Toate aceste manifestaţiuni au reafirmat din nou tinerele talente ca: Paul Keres, Reuben Fine şi Samuel Reschewsky şi apariţia a două noui stele nordice: P. Schmidt (Estonia) şi V. Petrov (Lituania). Reintrarea cehoslovacului Salo Flohr în arena internaţională prin strălucita sa victorie la marele turneu dela Kemeri.

Deasemenea anul 1937 a adus din nou echipei Statelor-Unite cupa Hamilton-Russel prin grandioasa victorie înregistrată la Olimpiada naţiunilor dela Stockholm. Dar cel mai mare eveniment al anului a fost reînvierea lui Alehin care şi-a recâştigat titlul de campion mondial într'un stil strălucit, zdrobindu-şi adversarul, pe dr. Euwe, cu o diferenţă de şase puncte.

In domeniul teoretic s'au adus multe inovaţiuni. Mai ales olimpiada dela Stockholm şi matchul pentru campionatul lumii au îmbogăţit teoria prin multe noutăţi.

De remarcat inactivitatea jucătorilor din vechea gardă cu excepţia lui Capablanca care a participat numai la turneul dela Semmering-Baden plasându-se pe locul 3-4, succesul bătrânului Frank Marshall care jucând în echipa Statelor-Unite la Olimpiadă n'a pierdut nici o partidă, Tartakower care înregistrează numai o singură victorie eşind primul la campionatul Poloniei, plasându-se însă slab la turneurile internaţionale şi însfârşit Bogoljubow care se plasează destul de bine la câteva mici concursuri jucate în Germania, ca: turneul celor patru dela Bad Nauheim unde iese la egalitate cu Alehin şi Berlin unde se plasează al 2-lea după Sämisch.

Pentru a ne da mai bine seama cum s'au plasat tinerele talente în toate aceste turneuri să revedem rezultatele lor.

Turneul dela **Margate** jucat în vacanţa Paştelui a întrunit 10 jucători. Pe primele două locuri cu puncte egale (7½) s'au plasat Paul Keres (21 ani) şi Reuben Fine (22 ani). Al 3-lea Alehin cu 6 puncte. De remarcat că primii doi n'au pierdut nici o partidă şi Alehin şi-a început anul destul de prost, pierzând la acest turneu trei partide: la Keres, Fine şi Buerger.

Turneul dela **Kemeri** (Letonia) jucat între 16.VI-9.VII., a fost cea mai mare luptă internaţională a anului, cu excepţia Olimpiadei. Au participat 18 din cei mai tari maeştri. Primele trei locuri cu egalitate de puncte (12) au fost ocupate de Flohr, Reschewsky şi Petrov. Au urmat: Alehin şi Keres, câte 11½, A. Steiner 11, dr. Tartakower 10½, Fine 9 şi Stahlberg 8 jumătate puncte.

Turneul dela **Semmering-Baden.** A fost singurul turneu care s'a jucat la dublu tur (fiecare participant a jucat cu celălalt câte două partide). Primul a eşit Keres cu 9 puncte din 14 partide jucate. Al doilea R. Fine cu 8 puncte, nepierzând nici o partidă. Premiul 3 şi 4 a fost împărţit între Capablanca şi Reschewsky. Al 5-lea s'a plasat Flohr cu 7 puncte. Maestrul sovietic Ragozin s'a plasat pe penultimul loc cu 6 puncte.

Turneul dela **Ostanda** jucat în luna Mai a întrunit 10 maeştri, majoritatea din ţările de jos. Primele trei locuri la egalitate de puncte au fost luate de H. Grob, R. Fine şi P. Keres, fiecare câte 6 puncte. De remarcat frumosul succes al elveţianului Grob, care apare atât de rar în luptele internaţionale.

Turneul dela **Pernau** (Estonia) jucat în Iulie a întrunit opt participanţi. Primul loc cu 5½ puncte a fost luat de o nouă stea a Nordului: Paul Schmidt, un tânăr student estonian despre care se va mai auzi vorbindu-se. Locurile 2-3-4 au fost cucerite cu egalitate de puncte (4½) de Flohr, Keres şi Stahlberg. Al 5-lea s'a plasat Tartakower.

Olimpiada naţiunilor dela Stockholm care a avut loc între 1-15 August a fost fără îndoială ununl din cele mai mari evenimente ale anului. Au participat 19 state fiecare cu câte o echipă de cinci jucători, adică în total 95 de maeştri. Victoria a revenit pentru a patra oară Statelor Unite care s'a prezentat cu o echipă formidabilă formată din Reschewsky, Fine, Kashdan, Marshall şi Horovitz. A obţinut 54½ puncte la o distanţă de 6 puncte de echipa Ungariei care a eşit a doua. Aceste două ţări n'au pierdut nici un match!

Acum şi câteva cuvinte despre noi. In arena internaţională nu ne-am afirmat deloc. N'am participat la olimpiadă, dar nici măcar tradiţionalul campionat al ţării n'a fost organizat în 1937. Campionul României din 1936, J. Halic din Cluj a luat parte la campionatul Ungariei jucat în Iulie la Budapesta. Din 14 participanţi, campionul nostru a ieşit ultimul cu 5 puncte, înregistrând totuşi un succes relativ bătând pe 3 maeştri unguri şi remizând cu patru. Dealtfel şi dr. Ion Balogh care s'a stabilit la Budapesta a eşit slab în acest turneu: a ocupat locul 12-13 cu 5½ puncte.

In ce priveşte concursurile interne; între 3—20 Ianuarie a avut loc la Cernăuţi un campionat cu participarea maestrului polon Henry Fridman care a eşit primul cu 12 puncte din 15 partide jucate. Al doilea O. Toianovski cu 11 jum puncte Jucătorii din Bucureşti profitând de prezenţa maestrului Fridman în ţară, l-au invitat la Bucureşti, unde a jucat într'un turneu zis al „campionilor" între 25 Ianuarie şi 8 Februarie 1937 cu rezultatul: I. G. Alexandrescu 8 jumătate din 11 partide, H. Friedman cu 8 puncte şi al 3-lea S. Izraelovici cu 7 puncte.

Intre 5-7 Mai s'a jucat la Cercul C. F. R. din capitală un turneu de patru care s'a terminat cu rezultatul: Eug. Zelinski 7 jum. Toma Popa 6 jum., Traian Ichim şi Izraelovici câte 5 puncte. Fiecare a jucat cu celălalt câte patru partide.

După acelaş sistem s'a jucat la finele lunii Mai un turneu-match la Timişoara cu rezultatul: E. Zelinschi 8, Erdely 7 jum., Tyroler 4 jum. şi T. Ichim 4 puncte.

In lunile Februarie-Iunie a avut loc campionatul inter cercurile din Bucureşti, la care au luat loc 12 cercuri cu rezultatul: 1. Tura cu 52 puncte; 2. Gh. Brătianu cu 48 jum. puncte; 3. Cercul C. F. R. cu 47 puncte; SET 39 jum. puncte; Philidor 37 puncte etc.

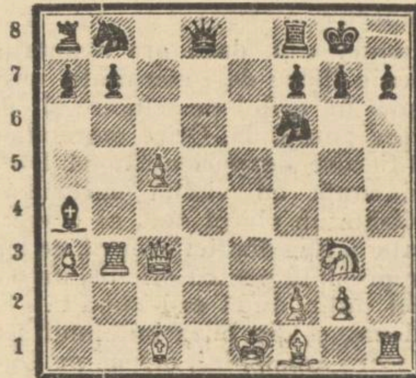
La 14 Martie s'a terminat tot în capitală campionatul inter-şcolar pe 1937 cu victoria echipei Liceului „Matei Basarab" cu 68 puncte, „Gh. Lazăr" 64 puncte şi „D. Cantemir" 60 jum. puncte etc. Au participat echipe de elevi din 14 licee.

Campionatul inter-şcolar pe 1937 s'a terminat la 12 Decembrie cu rezultatul: Liceul „Cantemir Vodă" cu 27 jum. puncte, Sft. Iosif 24 jum. puncte şi Colegiul „Sf. Sava" cu 23 jum. puncte. De astă dată au participat numai opt liceie.

A 25-a partidă din matchul Alechin-Euwe
Ninzovindiaine

Alb: Dr. M. Euwe. Negru: Dr. A. Alehin

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, e7—e6; 3. Cbl—c3, Nf8—b4; 4. e2—e3, 0—O; 5. Cgl—e2, d7—d5; 6. a2—a3, Nb4—e7; 7. c4xd5, e6xd5; 8. Ce2—g3, (la socoteală venea Cf4 pentru a îngreuia c7—c5); c7—c5; 9. d4×c5, (aici se joacă mai întâi Nd3. Dr. Euwe se grăbeşte a juca îndată b4, trece însă cu vederea o frumoasă combinaţie a lui Alehin). Ne7×c5; 10. b2—b4?, d5—d4!; 11. b4×c5, d4×c3; 12. Ddl—c2, Dd8—a5; 13. Tal-bl, (Euwe nu vrea să simplifice jocul, ceiace putea face cu Ce2. Cu mutarea din text Euwe pregăteşte o greşală decisivă). Nc8-d7; 14. Tbl—d3?, (nu prevede mutarea următoare a Negrului, după care se pierde o calitate. Indicat era Tb4). Nd7—a4; 15. Dc2×c3, Da5—d8!!

Poziţia după mutarea a 15-a a Negrului.

Turnul atacat nu poate muta acum din cauza ameninţării de mat la dl. Partida este deaceia decisă. Euwe mai găseşte însă oarecare resurse aşa că lupta mai prezintă mult interes). 16. Nfl—c4, Cb8—a6!; 17. Nc4×a6, b7×a6; 18. 0—0, Na4×b3; 19. Dc3×b3, Ta8—b8; 20. Db3—c2, Dd8—d5; 21. e3—e4, Dd5—b3; 22. Dc2—e2, Db3—b5!; 23. De2—f3, Db5×c5; 24. Cg3—f5, (ceva mai multe şanse de atac ar fi avut Alb după Nf4. Acum Alb nu-şi mai poate dezvolta Nebunu). Tb8—b1; 25. Df3—f4, Cf6×e4!; 26. h2—h4, Tf8—e8; 27. Tfl-e1, Dc5—c3!; 28. Te1—d1, Ce4—d2! (foarte frumos! Alb numai are acum nimic în partidă). 29. Td1×d2, Tb1×c1+; 30. Rg1—h2, Dc3—c7; 31. Td2—d6, Tc1—c5; 32. g2—g3 (o cursă spirituală. După 32. Txf5? Alb s'ar fi salvat cu Te6! însă Alehin vede tot). Te8—f8!; 33. g3—g4, f7—f6; 34. Rh2—h3, h7—h5!; 35. Df4—d2, h5×g4+; 36. Rh3×g4, Dc7—f7; 37. b4—b5, Tc5×f5; 38. Rg4×f5, Df5×h5+; 39. Rf5—f4, Dh5—h4+; 40. Rf4—f3, Dh4—h3+; 41. Rf3-e4, Tf8—e8+; 42. Re4—d5, Dh3—b3+; 43. Rd5—d4, Db3×a3. Aici Alb a cedat odată cu partida şi titlul de campion mondial. S'au mai jucat încă cinci partide amicale, care nu intrau în calculul matchului, cu rezultatul: a 26 şi 27-a remiză, 28-a câştigată de Alehin, 29-a şi 30-a câştigate de Euwe.

Rezultatul final după a 30-a partidă: Alehin 17 jum., Euwe 12 jum puncte.

AUREL LERNOVICI

Zidul fără mortal

Presa austriacă anunţă o recentă invenţiune a unui technician vienez, care ar fi reuşit să folosească pentru zidit, o altă substanţă de cimentare, în locul mortalului obişnuit.

In acest scop, se întrebuinţează între cărămizi straturi de 1 cm. grosime alcătuite din răzătură măruntă de lemn.

Avantajul noului procedeu constă în faptul că permite construcţiuni nu numai în anotimpul uscat, ci în tot anul, întrucât nici gerul, nici umezeala nu pot stânjeni procesul de agregare al cărămizilor. In plus — după cât se afirmă — zidurile astfel construite sunt mai bine izolate contra căldurii şi sgomotului, iar operaţia de zidărie este mai puţin costisitoare.

Mărunte

In Editura *„Cultura Poporului"* a apărut romanul „STUDENTUL DIN BUCEAC", datorit d-lui Ioan Sulacov, cunoscut publicului cititor din *Insemnările unui flămând,* apărute anul trecut în Editura „Şantier".

Toată lumea bea
cafea cu lapte!
cafea cu lapte preparată cu
Franck
ADAUS LA CAFEA

Ceva despre Creangă

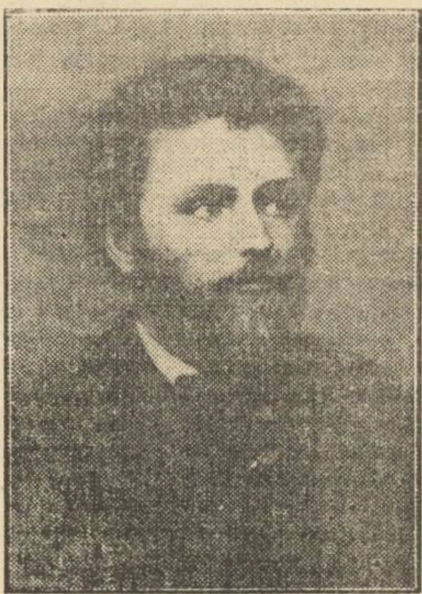
Am citit şi eu ca românul care vrea să se informeze două aşa zise monografii despre povestitorul român, una de d. Lucian Predescu şi alta de d. Ioan Ţimiraş. Ca sănu intru în polemici literare las cu totul la o parte chestiunea valorii de conţinut intelectual a acestor lucrări. Când ar fi vorba de cea dintâi este în interesul autorului însuş ca orice discuţiune să fie înlăturată. Aşa dar aceste aşa zise monografii, în fond nişte compilaţiuni, cuprind informaţii şi unele sunt inedite. Dar ca să crezi în temeinicia ineditelor trebue să observi spiritul atent în interpretarea a ceeace se ştie. Oricui îi este dat să greşească şi eu care mă ocup oarecum cu astfel de studii ştiu prea bine cum scapă printre degete câteun amănunt care ar da alte concluzii. Dar să faci greşeli grosolane la tot pasul, să încurci lumea cu inaptitudinea ta, asta nu se îngădue. Este chiar un abuz. Cititorul ia cartea şi crede în ea. Iată câteva zăpăceli de acestea, dovedind improvizaţia, luate la întâmplare.

D. Predescu mărită pe Ileana sora lui Creangă cu preotul Vasile Ţifescu. Asta-i bună! Creangă a trimis odată Ilenei o carte poştală ce se află la Academie, adresată „Doamnei Elena Gheorghe a Chiţei" în comuna Gala, jud. Neamţ, şi ca să fie sigur că va ajunge la destinaţie a mai adăogat: sau preotului Vasile Ţifescu „pentru Elena foastă Creangă". Orice demonstraţie e pierdere de vreme. Soţul era Gheorghe a Chiţei, de care s'a şi despărţit Elena.

Pe baza unui document pe care pretinde a-l fi descoperit, d. Predescu ne scoate pe un Ion, *frate al lui Creangă, născut în 1842. Cum se poate asta? Creangă este el însuş Ion şi acelaş nume nu se mai dă altui copil decât în cazul când a murit altul numit la fel. Cine poate să creadă că Ştefan a Petrei îşi numeşte la rând doi copii Ion? Documentul trebue revăzut, controlat, fiindcă probabil numele a fost cetit greşit.*

Tot d. Predescu găseşte pe un Petre, *alt frate al lui Creangă, mort în 1845 de doi ani, deci născut în 1843. Dar ne arată că* Zahei *s'a născut şi el în 1843. Ce vasăzică asta? Lucrul nu s'ar putea decât dacă copiii ar fi gemeni. Nu e imposibil, dar nu-mi vine să cred. Zahei a trăit 78 de ani, a fost viguros în vreme ce toţi din familie au murit mai tineri. Când cineva dă de astfel de încurcătură mai se uită odată pe documente să vadă dacă a cetit bine şi în tot cazul dă explicaţiuni. D. Predescu trebuia să scrie acolo: am cercetat bine scriptele şi am ajuns la încheierea că Petre şi Zahei erau gemeni.*

Capitolul despre mergerea la şcoală a lui Creangă este absolut fantezist şi sare în ochi oricui a cetit Amintirile. *De aceea mă opresc în privinţa d-lui Predescu numai la acest exemplu pe care-l poate controla oricine. Creangă se poate înşela în privinţa vârstei lui, cum face mereu, dar nu se poate înşela asupra ordinei faptelor. El ştie că a plecat la Broşteni după holera dela 1848. Deci învăţătura a început-o înainte de acest an. Bizuindu-ne numai pe* Amintiri I *rezultă că: a început a merge la şcoala dela biserică, la bădiţa Vasile, toamna sau iarna, prin 1846 ori 1847, continuând până în primăvara 1847, când fuge de bătaie şi se 'ntoarce. Deci a urmat,* cum s'ar zice *anul şcolar 1846—1847. In vara 1847 dascălul Vasile e prins cu arcanul. Copiii stau cam „vreun an" fără a merge la şcoală şi iarna umblă cu părintele cu ajunul şi cu boboteaza. Deci abia în primăvara lui 1848 a reînceput puţin cursul cu dascălul Iordache. Apoi vine vara cu holera. Spre iarnă Smaranda l-ar da pe copil la şcoală la Tg. Neamţ la dascălul Fosa, dar Ştefan găseşte că trei sorcoveţi e prea scump. Tocmai după Crăciun, la începutul anului 1849 vine David Creangă din Pipirig şi duce pe Ion şi Dumitru (fiu al lui David şi unchiu tânăr al lui Ion) la şcoala din Broşteni, unde era profesor Nanu şi unde Creangă stă până la Florii. Din Paşti, până'n iarnă Ionică iar nu face nimic, dar în iarna 1849/1850 urmează psaltul din Tg. Neamţ. Apoi până în 1852 se odihneşte, ca să ia parte apoi la punerea temeliei nouei şcoale din Neamţ ale cărei cursuri încep deabia în 1853 pe vară. Creangă e arătat a urma clasa a III-aîn scripte şi e firesc, fiindcă anul urmat cu Vasile şi cârpitura Nanu+Foşa trec drept clasa I-a şi a II-a. Ori poate dela 1853 până la 1854 în vară s'au făcut două clase. Creangă apare acolo în catalog în sem. II, vara 1854. Toamna pleacă la Fălticeni şi stă până în primăvara 1855 cu întreruperi. In toamna lui 1855 pleacă la Iaşi. Asta e ordinea după* Amintiri *şi documentele cele mai ştiute, folosite şi de d. Predescu.*

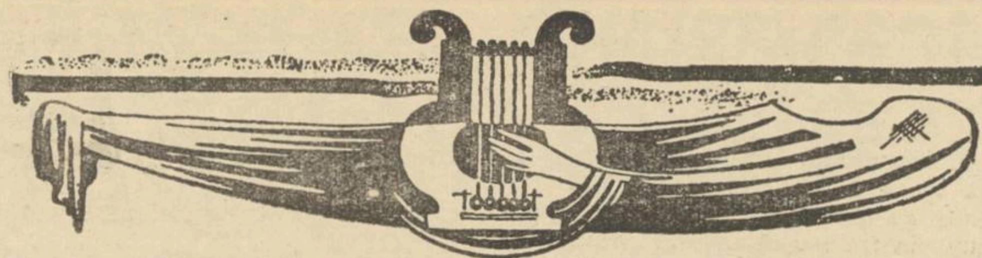

I. CREANGA

Dar ce minte sucită are d. Predescu! Creangă a început învăţătura la 1848! (Aci foloseşte un calcul bizuit pe o vagă noţiune de vârstă a povestitorului). Pe bădiţa l-a prins cu arcanul în 1849, când el a plecat la oaste cu o vară înainte de vara holerei, deci în 1847! Apoi Creangă se înscrie la şcoala din Neamţ în 1852, când se ştie că atunci s'a pus abia temelia şcoalei. Apoi merge la 17 Iunie la Fălticeni (!?). Apoi se'ntoarce şi merge iar la Neamţ (dela caticheţi la şcoala primară!), pe urmă pentru a doua oară (!?) *la Fălticeni. Pentru toată chestia aceasta d. Predescu foloseşte un fragment de biografie* inedit, *cunoscut de toată lumea. Bine că n'a citat şi* Impresiile *lui V. Conta, fabricate de O. Minar despre dascălul Timofte dela şcoala din Tg. Neamţ!*

D. Ţimiraş e mai modest. Dar ca rudă prin alianţă cu familia Creangă cum de n'a încordat mai mult atenţiunea? Tot cu privire la viaţa şcolară, pune pe Creangă să înceapă la 1848 în loc de 1846/47. Şcoala s'a închis — zice — la 1849, şi ea s'a închis la 1847, s'a redeschis la 1850 şi ea s'a redeschis în primăvara 1848. Creangă a plecat — spune d. Ţimiraş — la Broşteni. La Broşteni Creangă a fost în primele luni ale anului 1849, având 12 ani, când mai putea intra în desagul lui David. Incolo ordinea e mai bună la d. Ţimiraş. Dar d-sa voeşte să ne dea o „genealogie exactă" şi foloseşte extravagantul arbor întocmit de d. Radu Manoliu. Nastasia, nevasta lui David, este pentru d. Ţimiraş, fiica lui Grigorie Ciubuc Clopotariul. Comedie! Ciubuc nu fusese însurat şi nu avusese copii, pentru care lucru îl fericea David. „Neavând femeie nici copii" *s'a călugărit „cu toţi haidăii lui". El era „bunicul mâne-ta Smaranda", adică bunicul şi nu tatăl Nastasiei. E curios că şi d. Predescu îl face* bunicul Smarandei. *Dar neavând nevastă şi copii nu putea fi nici tatăl tatălui sau mamei Nastasiei, adică moş, ci ceva colateral. El era după* Moş Nichifor Coţcariul *„unchiul unchiului mamei mele" (a Smarandei) deci fratele tatălui sau mamei Nastasiei. D. Ţimiraş ţine cu pedanterie la numele* Ioan. *Insă peste tot în* Amintiri *se zice* Ion, Ionică. *Familia îi zicea dar oral* Ion. Ion *sună mai româneşte, ca* Mihai *faţă de* Mihail.

G. C.

Grija Domnitorilor pentru înfrumuseţarea Bucureştilor în trecut

Domnii fanarioţi, deşi străini, priveau Principatele române, după ce ajungeau domni, ca ţări natale şi de aceea aveau o grije deasebită, în special de înfrumuseţarea oraşului capitală.

Şi nici că se putea altfel. Veniţi de la Constantinopol, care pe vremea aceia juca pentru răsăritul Europei rolul Parisului din vremea de azi, nu puteau să sufere ca oraşul unde-şi petreceau timpul să fie mai prejos de cerinţele vremii.

Mai mult, unii din aceşti domnitori au fost şi în apus şi acolo au cunoscut viaţa şi înfrumuseţarea oraşelor apusene, mai ales a celor din Italia.

Fanarioţii au adus apă potabilă pe olane dela isvoare, au început să se îngrijească de străzi, aranjând trotuare pentru pietoni, de pavarea şi luminarea străzilor, băi publice, etc.

Unul dintre fanarioţi a fost şi *Constantin Alexandru Ipsilante Voevod,* care în timpul domniei sale dintre anii 1802-1806, aflăm că se îngrijeşte de înfrumuseţarea Capitalei.

In documentul pe care-l publicăm mai jos, aflăm că domnitorul Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, în anul 1805, cere Marelui Agă, prefectul poliţiei, fostul mare ban Dumitrache Ghica şi marelui *vornic Golescu* să aibă grijă ca să se păzească hotarele stabilite pentru întinderea oraşului, căci această întindere este dăunătoare întâi de toate pentru paza oraşului şi apoi pentru sănătatea şi hrana populaţiei.

Afară de aceasta, lăţindu-se oraşul, pavarea se face cu mai multă greutate, căci cere prea mult lemn din păduri şi prin aceasta împuţinează lemnul pentru foc.

Mai departe Domnul spune că, înmulţindu-se numărul populaţiei, s'ar ajunge la lipsa hranei şi de aci nemulţumiri din partea populaţiei şi chiar izbucnirea a diferitelor boli molipsitoare, la împrăştierea cărora contribue şi lipsa aerului.

Iată documentul cu pricina:

Io Constantin Alexandru Ipsilanti Voevod... Cinstiţilor şi credincioşi boeri ai Domniei Mele, dumneata biv vel Bane, epistat al spătăriei şi dumneata vel vornic al poliţiei, fiindcă locuitorii poliţiei Bucureştilor nu contenesc a se întinde cu îngrădiri şi faceri de case nouă pe marginile poliţiei, nici incetează cu adăugare şi facere de binale [1] *nouă, unele lângă altele în locuri virane şi fiindcă întinderea şi lăţimea poliţiei despre toate margenile cum şi îndesimea binalelor ce se fac înlăuntrul poliţiei acesteia, privesc spre un sfârşit pricinuitor de multă vătămare şi de mare rău al obştei;* întâiu *căci podurile politiei au să catadisească la o mare discolie se va ajunge cu totul la neputinţa de a se mai economisi facerea lor, în vreme ce este văzut de faţă mulţimea miilor de copaci care se tae pentru podinile ce intră la atâta lungime a podurilor poliţiei;*

al doilea: *că din pricina adeselor tăieri ce se fac la păduri pentru împlinirea podinilor foarte s'au rărit pădurile, s'au împuţinat şi s'au depărtat, atât încât pentru discolia depărtării aducerii lemnelor ce sunt trebuincioase pentru foc, sunt siliţi ţăranii a cere preţuri grele şi nesuferite;*

al treilea: *că pentru înmulţirea norodului ce au căşunat năvălind toţi a-şi face casă de locuinţă aici în poliţie, vine vremea de nu se mai pot proftaesi spre ajungere, nici cu zaharale* [2] *de hrană, nici cu lemne de foc, şi*

al patrulea: *că lăţimea poliţiei şi multa desime a binalelor ei mai pricinuesc şi alte două mai rele, adecă boale necontenit, fiindcă aerul nu-şi poate avea înlesnirea lucrării sale şi ianganuri de mari pagube, nefiind pieţe, sau niscaiva locuri deschise unde se poate găsi aralâc spre întâmpinare de a nu se întinde focul înainte, care aceste toate fiind foarte cunoscute şi celor de mai înaintea noastră fraţi Domni, eu cu bună chibzuire am pus semn de hotar la tot ocolul politiei de a nu fi slobod nimenea de a se mai întinde şi a eşi afară din acele hotare, cu îngrădiri şi cu faceri de binale, de care lăţime şi întindere ce s'au făcut în urmă, cu eşirea afară din cuprinsul acelor hotare, avem Domnia Mea a face imparte osebitschepsis* [3] *pentru aceasta, iar pentru a conteni îndesimea binalelor înlăuntrul poliţiei, de aceasta poruncim Dumneavoastră, ca prin preoţii de pre la toate bisericile să se citească în auzul tuturor această Domneasca Noastră poruncă, pentru care se dă în ştire şi se publiceşte la toţi de obşte orăşenii politiei, ca să le fie ştiut, că de acum înainte veri ce fel de stare de om va fi nimenea nu mai este slobod a mai face binale în locurile virane, care până acum au fost slobode, ci vericine va avea trebuinţă de a face bina nouă în loc deschis, să fie dator a veni la Dumneavoastră, ca să facă arătare, şi Dumneavoastră făcând cercetare colo la faţa locului, ca să vă pliroforisiţi de are cu adevărat trebuinţă a face bina nouă, de nu este de vreo vătămare după starea locului şi după a altor binale ce vor fi pre împrejur, să arătaţi Domniei Mele prin anafora* [4] *ca prin înscris porunca noastră de slobozenie, aşa să poată face acea bina, iar serviciul de acum înainte, nu va urma întocmai după porunca şi nizamul acesta, să ştie cu hotărire, că nu numai se va păgubi de acea bina, fiindcă are a se dărîma şi a se sfărîma cu totul, ca să rămâe locul limpede, ci încă şi straşnic se va pedepsi.*

Aşa porunceşte Domnia Mea.
1805, Iunie 10.

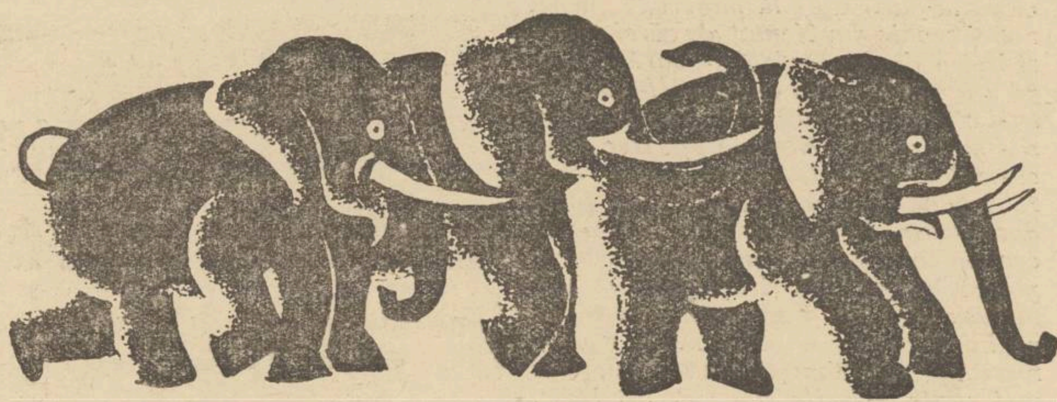

MIH. POPESCU

Condica Domnească No. XLIX pagina 220.

1 Binale=construcţii, clădiri, case.
2 Zaherea=provizie.
3 Schepsis=pricepere, noimă.
4 Anafora=raport.

HERCULE, CIUNTITORUL DE NASURI

Se știe cum Amor supunea legilor sale și pe cei mai puternici dintre zei. E la mintea oricui, deci, că simplii muritori, fie aceștia chiar și eroi, nu erau în mânile lui decât o jucărie.

Astfel, iată-l ajuns jucăria alintatului zeu pe însuși Hercule, cel mai năzdrăvan dintre vestiții eroi mitologici și care s'a născut din iubirea adulterină a lui Jupiter cu Alcmena.

A treisprezecea ispravă a acestuia, care este mai puțin celebră decât celelalte, însă pe care le întrece prin partea ei amuzantă, se datorește tocmai unei asemenea ghidușii a lui Amor.

Cât despre alte întreprinderi amoroase, eroul nostru n'ar prea avea cu ce să se laude. In acest domeniu el n'a fost atât de iscusit. Dovadă despre aceasta e haina blestemată pe care i-a făcu cadou una dintre iubitele lui și care avea să-i fie fatală. E vorba de haina pe care i-o trimise în dar soția lui, Deianira, atunci când Hercule dădea de bănuit că ar vrea s'o înlocuiască cu o altă titulară.

După cum îi spusese Deianirei centaurul Nesus, atunci când acesta își dădea sufletul, fiind răpus de săgeata înveninată a lui Hercule, o asemenea haină îi va asigura oricând Deianirei dragostea iubitului ei, dacă ca va trimite acestuia haina îmbibată în sângele centaurului omorît. Intr'adevăr, după primirea acestui dar, Hercule reveni la iubita lui, dar numai ca să-și dea sufletul pe meleagurile patriei, căci haina fermecată, din clipa când el o îmbrăcase, îi mistui carnea și oasele întocmai ca și flăcările focului.

Dar tocmai fiindcă Hercule avu la activul lui prea puține cuceriri amoroase, de aceea le păzi cu ochii în patru. Nici unul dintre imprudenții care s'au încumetat să s'avânteze în ținuturile sale cu gânduri ascunse de a-i răpi vreuna din aceste iubiri, n'a scăpat cu fața curată. Să nu se creadă însă că pedeapsa acestora a fost cruntă, demnă de faima de purtător de glioagă a lui Hercule. In asemenea împrejurări, vestitul erou n'a înțeles să facă uz de forța lui herculeană, ci s'a comportat mai indulgent, s'ar putea spune chiar modern. Mărturia despre aceasta e legenda care urmează, în care, neîndoios, tot Amor și-a făcut jocul său.

Zefirii, semizeii aerului, își începuseră domnia lor de adieri călduțe peste seara care se lăsase. Pe marginile drumurilor și în iarba șanțurilor floricelele se plecau galeșe într'o parte sau alta, tânjind ca o femee în așteptarea unui sărut, pe care și ele se pregăteau par'că să-l primească deschizându-și sfioase bobocii pentru noapte. Pe câmpie, cirezile de vite își conteniseră neastâmpărul zilnic, iar taurii, întorcându-se dela păscut, scoteau mugete prelungi, al căror ecou se pierdea în liniștea amurgului. In pădurea dragă zeiței Venus, până și stejarii își împleticeau drăgăstos crengile una cu alta, iar din trunchiurile lor noduroase scoteau capul Hamadriadele, acele nimfe ale pădurilor care se spunea că se nășteau odată cu arborele și mureau odată cu el, stând par'că și ele la pândă în căutarea unui amorez nocturn. Nici Naiadele, nimfele apelor curgătoare, care îi turnau apă 'n vin lui Bacchus, nici ele nu stăteau locului, ci își arătau ispititoare, la suprafața izvoarelor răcoroase, frunțile lor de ivoriu împodobite cu coronițe din plante de apă. De jur în jur, în desul fiecărui tufiș, chicotea râsul batjocoritor al Silvanilor, zeii pădurilor și ai fecundității naturii, luându-se la întrecere cu acela al Faunilor lascivi, protectorii vitelor, cu care ei aveau asemănare.

La orizont se putea vedea cum telegarii soarelui se grăbeau să ducă ziua dincolo de zenit, după cum, de partea cealaltă a zării, se putea distinge cum carul nopții se înălța încet, încet, urmat de cortegiul lui de stele.

In acest timp, o pereche înlănțuită pătimaș și învăluită într'o piele de leu, se strecura agale printr'un luminiș, îndreptându-se spre fundul lui, unde se deschidea un fel de boltă, loc de întâlnire consacrat de obiceiu nimfelor.

„Vrei tu, suflet al vieții mele, o ! frumoasă Deianira, să oprim aici, în acest loc binecuvântat, plimbarea noastră? Această boltă întunecoasă pare să fie destinată pentru a adăposti iubiri divine, ascunzându-le de ochii celor indiscreți. Inăuntrul ei, Grațiile surorile tale, ne vor acompania sărutările cu cele mai plăcute melodii!"

Pronunțând aceste cuvinte, Hercule, căci el era cel ce rupsese această tăcere, își lăsă spre tovarășa sa privirea aceea care supunea giganții și monștrii. Drept orice răspuns, Deianira se înălță pe vârful picioarelor ei de alabastru, își lipi pătimașă buzele de gura eroului, după care amândoi, iuțind pasul, dispărură în întunericul boltei.

In timp ce înaintau încetișor, dealungul cărărilor cu miros îmbătător, cei doi îndrăgostiți nu băgaseră nimic de seamă. In urma lor însă se putea observa o umbră fug'tivă care se ținuse după ei pas cu pas, până la intrarea în peșteră și care, la un moment dat, se ascunse după un aluniș. De aici se putea vedea tot ce se petrecea înăuntru.

Urmăritorul era un tânăr Faun, care nu numărase încă șaptesprezece primăveri de când încetase să sugă la ugerul caprei care-i fusese doică. Hercule și Deianira îl atinseseră când trecuseră pe lângă el și din clipa aceasta se înfiorase toată ființa lui tânără. Această femee, deabia întrezărită de el până atunci, e dorită acum cu ardoare de tânărul Faun.

„Nimfele și Driadele iau în râs tinerețea mea, fug de îmbrățișările mele și-mi disprețuesc iubirea, își zise el. O simplă muritoare nu va fi poate atât de rea". După cum vedeți, era un mic Faun destul de neexperimentat, care voia să facă pe tânărul bărbat.

Intre timp, Hercule lepădase pielea de leu și o întinsese jos. Deianira, la rândul ei, își scosese și ea agrafa de aur, lăsând să-i cadă la picioare rochia de bissus vopsită în șofran, cu care era îmbrăcată, și apăru astfel în toată frumusețea ei radioasă de femee...

Nu mult timp după aceea fu prezent la fața locului și Morfeu, fratele Morții, să-și facă datoria lui miraculoasă de a adormi oamenii, așa cum se cuvine în asemenea cazuri. El lăsă să cadă asupra perechii celor doi îndrăgostiți macii lui cu miros îmbătător și efectul acestora se produse, numaidecât. Și încă ce efect? Sforăituri sonore, care făceau să tremure frunzișul stejarilor. Erau de ajuns acestea ca Faunul nostru chircit să fie convins că rivalul său dormea dus. Iată deci momentul nimerit ca el să-și pună în aplicare planul. Cu pași tiptili, ținându-și răsuflarea, tânărul Faun pătrunse sub boltă.

Aici era însă atât de întuneric încât deabia se puteau distinge în fund cele două forme nedecise, lungite jos. Pipăind terenul cu mâna, el se târî încetișor și precaut, până în apropierea acestora.

„Vai mie ! Ce era să fac? Cât p'aci să turbur somnul puternicului Alcide. Aceasta e blana lui de leu. Atâta mi-ar fi trebuit! O! Phoebe (Diana, zeița lunii), fii binevoitoare cu mine și arată-mi, sub lumina ta discretă, obiectul mult dorit de mine. In sfârșit! binecuvântat fie zeul Pan, stăpânul meu! Iată că simt în mâna mea rochia de in a aceleia pe care o caut. Uite-i și gâtul!.. O! muritoare adorată, lasă-mă să-ți strâng în brațele mele vânjoase corpul tău desăvârșit și să culeg de pe buzele tale suspinul voluptății supreme..."

Tot monologând astfel, ca oricare amant care într'o asemenea ocazie e gata să-și piardă capul, impudicul Silvan se culcase lângă idolul lui adorat. Nici nu făcuse încă bine o mișcare, și deasupra capului lui isbucni o voce asemenea bubuitului tunetului, dacă nu și mai puternică, și bietul de el se simți înhățat de umăr de o mână de fier. Hercule se deșteptase.

Iată ce se petrecuse. Hercule bănuise că o să-l fure somnul. Și ca să evite orice surpriză neplăcută în acest timp se gândise că două prevederi sunt mai binevenite decât una singură. De aceea o pusese pe Deianira să-și schimbe costumul cu al lui, astfel că gâtul divin și șoldurile armonioase ale acesteia dispăruseră sub pielea leului din Nemeea, în timp ce Hercule își învăluise pieptul păros și coapsele-i mușchiuloase în vălul de in al iubitei lui. Stratagema aceasta îi venise de hac bietului Silvan. Hercule îl ținea acum strâns într'o mână și ieșise afară de sub boltă ca să recunoască la lumina argintie a lunii pe autorul tentativei. Când eroul văzu cu cine are de a face, isbucni deodată într'unul din acele râsete care uneori, dacă-l credem pe bunul Homer, zguduia Olimpul din temelie. Cât despre mina pe care o luase bietul amorez, e ușor de închipuit câtă milă inspira. Incovoiat, tremurând, prizonierul își plecă rușinos fruntea lui încornorată.

La hohotele de râs care străpunseseră pădurea, cât ai clipi din ochi, întreaga poiană se umplu de spectatori. Silvanii cu picioarele de capră, Nimfe languroase, Driade timide, toți oaspeții pădurii se adunaseră și, lași își băteau joc de semenul lor și de înfățișarea lui plouată.

Intre timp fusese deșteptată și Deianira de atâtea râsete. Ea fu pusă numaidecât în curent cu atentatul, căruia era să-i cadă victimă. Dar, când văzu înfățișarea desnădăjduită a atentatorului căruia îi curgeau lacrimile șiroaie, prelungindu-i-se pe țăcălia lui de țap, avu milă de el și-l rugă pe Hercule să nu-l pedepsească prea aspru.

Pe deoparte rugămințile Deianirei, pe de alta faptul că a-și fi pus mintea cu un biet silvan n'ar fi constituit cine știe ce ispravă pentru un erou ca el, îl convinseseră pe Hercule să procedeze ceva mai indulgent. L-ar fi iertat de tot, dar nu putu uita atât de ușor încumetarea pe care și-o luase un nenorocit de silvan de a-l încornora chiar pe el, pe Hercule, cel mai de temut dintre eroii mitologiei grece.

Nu stătu însă prea mult la gânduri și găsi pedeapsa potrivită. Trase paloșul cu care altă dată retezase cele șapte capete ale hidrei din Lerna și, cât ai clipi din ochi, hârșt! îl lăsă pe Silvan fără nas.

Faunilor din jur le tremurară picioarele de spaimă, iar bietul mutilat, se înfundă în desișul pădurii urlând.

De atunci, Hercule își adăugă un nou renume pe lângă cele șaptezeci și șapte care-i fuseseră decernate până atunci: cel de *rhinocolust*, care înseamnă în grecește *ciuntitor de nasuri*.

Epigrame

Unui T. T. R. din regimentul 2 artilerie ușoară

Ai slăbit ca și o sfoară,
Că 'n armată e așa :
Artileria-i „Ușoară",
Dar...miliția e grea !

SUZANA TOPORANU

... apărut
No. SPECIAL de SĂRBĂTORI
UN SUCCES MONDIAL !

... ză călăuzitoare prin spațiile interplanetare
■ ROMAN DE
■ ENERGIE
■ ȘI IDEAL
Complect 15 LEI în „ROMANELE CAPTIVANTE"
La librari, chioșcari și în gări

PASIONA...
Cereți azi
8 AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE
GUY VANDER
RAZBUNAREA CORSARULUI

In ... -ngton și Lafayette, liberatorii Americei...
Fantasticele lupte ale corsarilor cu fregatele engleze!...

Din zilele şi gândurile mele

de CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Astă noapte, după ceasul douăsprezece, în aşteptarea tatei ori a vreunui curier dela Iaşi, minutele mi s'au părut a fi ceasuri şi acestea zile întregi. Am auzit loviturile ciocanului şi clopotul dela portal. Câteva focuri de puşcă s'au dat la rând şi pe fereastra deschisă la care nu ştiu cum şi când am ajuns, se vedeau în ogradă umbre multe care alergau, se lungeau şi se întindeau pe lângă făşiile luminii facielor, ca într'un sabbat de stafii şi strigoi. Am chemat din corn şi am dat drumul pe geam unui fir de sfoară, mai dinainte pregătit, de al cărui capăt un vătaf a legat misiva tatei, sosită, grabnic, dela Iaşi.

„Te vestesc, Catincuţă, că dumneaei s'a săvârşit din viaţă. A răposat alaltăeri şi a fost îngropată astăzi. Poimâne, către sară, sosesc. Dispune la cele bisericeşti. Tata.

Simt că ceva din mine, din sufletul meu, ce de mult şi până'n clipa asta fusese prea încordat — ca strunele unei chitare, ce ţipă fără a da melodii — se destinde ca prin minune şi mă pomenesc plângând, fără a-mi putea lămuri pricina lacrămilor ce totuş îmi dau samă că izvorăsc din crâmpeie de gânduri şi simţiri care asemenea florilor de apă, fără adânci rădăcini, fuseseră trecătoare şi tot acestea, lăsaseră în urma lor, ca într'o apă stătută, filamente rătăcite, care s'agăţau de alte tulpine şi rădăcini mai vii.

Neputând dormi, caut şi prind, ca dintr'un ghem încâlcit, firul tuturor amintirilor din clipa când Aglaia Sihni înlocuise pe mama în casa noastră, fără a se fi putut vreodată apropia de noi.

Cu liniştea ce-mi dă gândul ca tata e sănătos şi numai o zi mă mai desparte de revederea lui, pătrund ca într'o ceaţă deasă, ce parcă se ridică pe măsură ce înaintez în viaţa sufletului ei, înţelegând-o mai nepărtinitor, mai omeneşte şi mai adânc. Maştiha, Dumnezeu s'o ierte, de alt neam şi de altă viţă, tânără şi frumoasă, fără educaţie, fără cultură şi săracă, sacrificase momentului tot ce în ambiţia ei neţărmurită îşi închipuise într'un viitor frumos, dar nesigur şi, cine ştie? poate că de abia întrevăzut, pentru a-şi asigura existenţa odată cu satisfacţia de a-şi împlini o parte din nădejdile ei: dreptul de a purta un nume vechiu şi bine cunoscut şi acela de a moşteni, din averea tatei, răsplata sacrificiului ei sufletesc.

Maştiha se măritase cu un văduv, boier de rang, bogat dar bătrân şi bolnăvicios, care, în cei cinci ani nu-i adusese în căsătorie alte dovezi decât trainica amintire a celei ce fusese mama mea; îndestularea vieţii şi un copil — o fată — la vârsta când aceasta începuse a fi o stavilă vie în calea nădejdilor pe care, zi cu zi, le simţea spulberându-se în vânt.

Tata, bietul tata, dovedise cu prisosinţă, prin firea şi ţinuta sa, că nu se 'nsurase decât pentru a-mi aduce o tovarăşă, tânără şi veselă, pe lângă care aş fi putut uita singurătatea şi ades tristeţea vieţei dela Ştiubeeni.

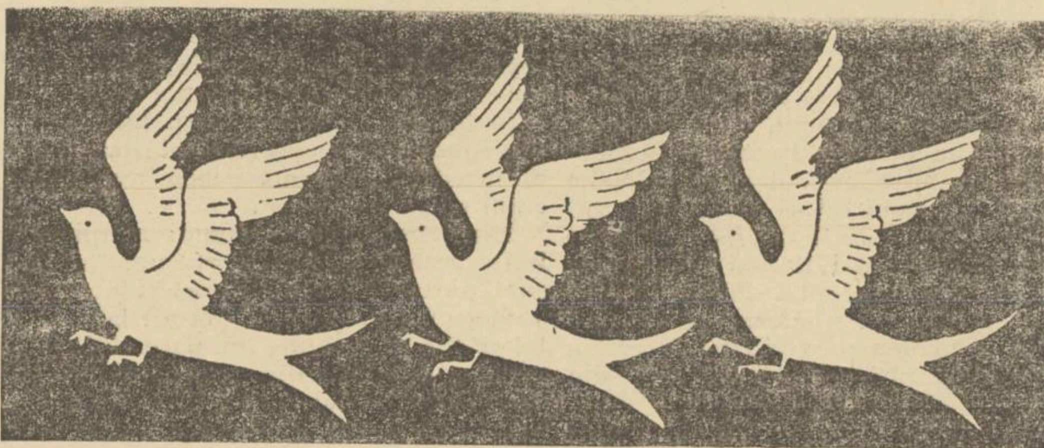
Mă 'nchin Maicii Domnului şi din toată inima mă rog s'o ierte de răsbunarea pe care a plătit-o, sărmana, cu desnădejdea, cu boala şi cu moartea ei.

2 Septembrie 1855.

Am poruncit, de dimineaţă, să se tragă clopotul de trei ori, preotul să facă în biserică rugăciunile ce se cuvin; lucrul în parc şi 'n ogradă să fie oprit şi să se 'mparţă săracilor grâu şi păpuşoiu.

Am tămâiat prin casă şi la iconostase ard, de astă noapte, lumânări.

În supravegherea nemţoaicei, s'au scuturat odăile şi tot ce era al Maştihii, Dumnezeu s'o ierte, a fost închis în vestiarul de jos. Poruncisem să 'nşeueze pe Waska; dar mi s'a părut că întâmpinarea tatei, în ceasul de faţă şi 'n forma asta, nu era cu cale; şi, în clipa din urmă, am spus să 'nhame la cupeu.

Mersesem mai bine de o poştă când Lache, feciorul, opri, deschise geamul şi spuse grăbit: „Iaca, Măria ta, vine Stăpânul. Se vede colo, departe, pe deal".

Aş vrea să mă scobor, să-i alerg în cale, dar socotesc că tot alezanii sânt mai iuţi de picior...

Tata călătorise dar în landou închis, ceiace nu-i era în obiceiu pe timp frumos. Gândul mă îngrijorează şi poruncesc lui Iohann să mâne iute, în trap întins. El înţelege la galop... Ajung cu caii în spumă cât s'ar clipi şi mă reped la fereastra landoului ca să văd înspăimântată umbra tatei, aşteptând. Il îmbrăţişez şi el, cu lacrimi în ochi, mă sărută de abia şoptind:

„Copilul meu! Bine că mi-a ajutat Dumnezeu să mă pot întoarce acasă şi să te mai văd".

— Ţi-i rău, tată, eşti cumva bolnav?

— Sunt tare obosit, Catincuţă.

Explicaţia stării lui pe care mi-a dat-o cu glas stins, mă înspăimântă; şi, cu toate că aş vrea să aflu, cât de puţin, din ceia ce se petrecuse la Iaşi, îmi pun şumuiogul batistei peste gură, ca nu cumva să mă surprind vorbindu-i iar. Tata pare a înţelege şi fără să-l mai întreb, îmi spune încet şi cu acelaş glas:

— A fost greu, Catincuţă, tare greu o mai fost bolnavă. Era în agonie când am ajuns. M'a cunoscut, m'a chemat şi mi-a făcut semn să m'aplec şi mi-a spus să scriu cele câteva cuvinte, dictate de ea.

Tata caută în portofoliu şi-mi întinde, tăcut, o foaie de cărticică, scrisă tremurat.

„Catincuţă, eu am să mor. Iartă-mă şi să-mi ai grijă de suflet. Ia toate giuvaerurile. Sunt ale tale; şi lucrurile mele să le trimeţi soră-mei, la Galaţi, în uliţa Portului 17.

Să-ţi deie Dumnezeu noroc şi tatuţău sănătate".

Ca să nu plâng, îmi apăs, cât pot, şumuiogul batistei pe ochi şi pe gură şi tresar când îl aud pe tata reluând vorba.

— A avut rac. Suferea de mult şi n'a spus. Numai de mângâere a fost operată de doctorul care o cătase în boală. Dumnezeu s'o ierte şi să-i fie ţărna-uşoară, — invocă tata, uitându-se prelung pe geam.

Tata suie cu greu scara; şi în odaia lui aşteptând pregătirea feredeului, mă întreabă de abia suflând:

— Catincuţă, te-ai îngrijit de cele bisericeşti?

— Da, tată. S'au făcut rugăciuni şi tot ce trebuia.

— Pe aici a fost bine? Iţi aveam grija. Da' mare-i Dumnezeu! Mi-a ajutat să mă pot întoarce şi să.... mă văd în casa mea.

— Ai fost bolnav, tată?

— Nu. M-a sdruncinat mila şi gândul că poate, aiurea, în locul şi între oamenii ei, ar fi trăit...

Alaltăeri m'a ascultat doctorul la inimă şi a zis că, după o lună, când m'oiu mai însdrăveni, au să mă trimează dincolo, peste graniţă, la nişte băi nemţeşti.

Un fior îmi trecu din creştet până în tălpi. Ca să nu-şi mai simtă starea şi să nu-mi vadă grija ce-mi dădea, am păşit, pe nesimţite în vorbă la alt motiv.

— Slugile vin în urmă cu diligenţa?

— Da. Ar fi fost greu să 'ncarc landoul cu toate buclucurile luate de aici.

Feciorul conduce pe tata la feredeul pregătit şi eu alerg la biserică unde-mi pare că's mai aproape de Dumnezeu ca să mă rog pentru sănătatea lui. Când m'am întors, dormea liniştit.

L-am veghiat până după miezul nopţii, la căpătâiu, spre ziuă s'a trezit şi când la lumina candelei m'a văzut stând pe fotoliu, alături de pat, mi-a zis:

— Catincuţă, nu te-ai hodinit.

— Ba da, am dormit aici, în fotoliu. Ţi-i bine, tată?

— Nu mai simt oboseala de eri, da' mă supără o durere în capul pieptului parcă ar sta, poprit, un măr pădureţ, şi mai jos la gâtiţă, mă 'nneacă, de câteori înghit. Daaa, a trece şi asta, Catincuţă, cu voia lui Dumnezeu.

Acu, rogu-te s'aprinzi lampa şi să-mi dai hârtie, pană şi cerneală, ca să scriu.

— Nu te obosi, tată!

— Mai este până la ziuă şi pe când tu îi dormi, eu am să fac nişte socoteli aşa ca să treacă timpul, să mă mai iau... N'ai grijă, nu mă obosesc.

Tata vorbea rar şi cuvintele despărţite parcă i se înnodau în gât. Am aprins lampa şi l-am văzut (o, Doamne, cum l-am văzut!) Era galben şi de pe fruntea brobonată de sudoare se prelingeau, pe tâmplele înfundate, picăturile care udaseră perna. Ii ajut să se ridice şi când îl văd cum cade, greu, pe căpătâiul înălţat, mi se 'ntunecă înaintea ochilor, picioarele mi se taie şi fără a-mi aminti ce-mi spusese, cad pe fotoliu şi, ca o zănatică, mă uit, fără să văd într'un loc din podea. Tata nu-mi observă starea şi spune, surâzând, cu un glas ce-ar vrea să fie glumeţ:

— Catincuţă, draga tatei, pe unde te afli acu? Eşti tare obosită ori visezi? Chiamă pe Lache să-mi deie de scris şi tu odihneşte-te, în iatac, că pici de somn.

II sărut pe fruntea umedă şi rece şi, ca să nu-l supăr, îl las în sama lui Lache. Alerg apoi să trimet cupeul şi o scrisoare către doctorul Russ, dela Iaşi.

Diligenţa s'a oprit la portal. S'au întors slugile cu sipetele şi buclucurile luate de aici. Bietul tata! crede că eu dorm.... Ce uşor se pot amăgi asupra noastră, acei ce ne cunosc bine, chiar şi acei ce ne iubesc mai mult. Tata a spus: „Lache, să-mi aducă de scris şi să mai steie pe aici". Se simte oare atât de slab că i-i frică să rămână singur? Scriu acum ca să treacă timpul şi să-mi amăgesc nerăbdarea ce am să mă'ntorc în odaia lui, fără să-l speriu, cu graba mea. Ascult la uşă. Nu s'aude de vorbă. Poate că o fi adormit.

Cât de greu trec ceasurile, care parcă împing un bloc de groază, ce nu se poate clinti din faţa unei stane de trist şi negru gând. Scriu, umblu în susul şi 'n josul sălii şi iar ascult şi iar scriu.

Doamne Dumnezeule, numai cu tine sânt în grija şi'n frica mea!

Lache, prin uşa crăpată, mi-a suflat:

— Stăpânul a scris până acu un ceas; lăsa şi iar lua pana. Acu îmi pare că doarme cu ochii pe jumătate închişi.

Nimic nu mă mai poate opri aici. Mai stau până ce s'or plini două ceasuri, poate că doarme şi nu vreau să-l trezesc. Da' ce-o fi oare umflătura din capul pieptului? şi durerea pe care o simte la înghiţit? Luminează-mă, Maica Domnului, să-i pot ajuta!

Mă duc să caut în biblioteca cartea doctorului Raspail... N'am găsit-o. Oiu fi avut-o, poate, sub mână, dar... nu mai văd şi nici nu mai ştiu ce fac.

3 Septembrie 1855.

Putea-voi, oare spune în vorbe groaza prin care am trecut astăzi? Am intrat în odae şi, la lumina zilei, m'am uitat dela uşă drept în faţa tatei. De astă noapte până s'a luminat, ochii nu erau aceiaşi; mai înfundaţi în cap şi acoperiţi, parcă, de o pânză de păinjeniş; obrazul îi era mai palid şi mai supt; buzele vinete, strânse ca într'o mare durere şi mâna rece şi udă cleios. Nu-i pot spune ceiace văd şi nici nu-i mai pot vorbi de boala lui, dimpotrivă, trebue să mă fac a nu vedea precum şi bietul tata luptă să m'amăgească şi să se amăgească asupra stării lui. Când i-am sărutat mâna, m'a întrebat surâzând tare dureros:

— Ia mai spune tatei, că te-ai hodinit, Catincuţă. Pun rămăşag că n'ai închis ochii, cât ai clipi...

— Am dormit, tată, până a răsărit soarele. Da' cum te simţi? Imi pare că eşti mai bine.

— Da. M'am hodinit, am scris şi către ziuă am adormit.

— Ai trebui să te hrăneşti, tată. Eri ai băut numai lapte.

— Bine că a trecut şi aceala.... s'a surprins, tata, mărturisind.

— Să chem doctorul dela Iaşi?

— Da' ştiu eu ce-i de făcut? Dacă mi-ar ajuta Dumnezeu să se desumfle boţul din gât şi m'aş mai însdrăveni, m'aş duce eu într'acolo. Dece să se mai ostenească, doctorul, degeaba poate...

— Ce spui, tată?

— Că s'ar putea să-mi treacă, până n'a veni el.

— Trimit să-l aducă.

Ca să-mi ascund lacrimile, mă 'ntorc spre uşă. Tata mă cheamă, îmi face semn să m'apropii şi-mi spune de abia suflând:

— Trimete... o depeşă.

Mi-am spălat ochii şi când m'am întors în odaie, tata mi-a arătat tăcând, să iau un plic de pe masa dela căpătâiu. Era un plic mare şi greu, pe care scrisese:

„Dispoziţiuni de luat în timpul boalei mele şi pe urmă...."

Vreau să deschid şi tata, cu ochii măriţi, cu glas în care părea a-şi fi pus toată puterea, mă opreşte:

— Nu, nu acu! Poate o fi boală lungă... Am scris, Catincuţă, tot ce-i de făcut pe la moşii. Dacă mă duc peste graniţă, am să stau mai mult şi îndrumările mele, ţi-or fi de folos. Am pus, acolo, două scrisori pentru administratori. Ai să le dai, când a trebui...

Inlemnită cu plicul în mână, îi ascult glasul ce de abia se mai aude şi pare a veni, ca un slab ecou, din depărtări. In toată fiinţa mea e un gol, un pustiu. Tata, după o scurtă gândire, mai spune rar şi răspicat:

— Catincuţă, încuie scrisul în biuroul tău; şi, pe urmă, sună să-mi aducă Lache, o cafe.

Las feciorul lângă tata şi mă duc în ialac să 'ncuiu plicul. Recitesc destinaţia scrisă strâmb şi tremurat, îl întorc pe faţă şi pe dos şi parcă aş fi îndem-

Continuare în pag. 8

nată să-l deschid; dar, voia tatei n'o pot călca şi-l pun în saltarul secret. Ce-o fi scris oare şi de ce graba lui să scrie noaptea şi chiar în starea în care era? Dacă-s ordine de dat vătafilor şi mie îndrumări, de ce nu m'a lăsat să le văd acum, tot aşa cum le-aş putea ceti în altă zi? O, Doamne! întunecă-mi mintea să nu mai pot gândi.

4 Septembrie 1855.

Asară m'am rugat tatei să mă învoiască a sta toată noaptea lângă el; şi, ceia ce l-a hotărît a fost gândul că şi aici, în iatacul meu tot nu mă voi hodini şi grija ce mi-o simte va fi mai mare, departe de el, la câţiva paşi. I-am dat lapte şi mai târziu o lingură din fiertura cozilor de cireşe, din care l-am văzut bând uneori; i-am pus hrean la pulpe şi căpătâiul l-am înnălţat mai mult. A dormit, slavă Domnului!

Tata a dormit patru ceasuri în şir! Imi vine să-mi mai spun, încă odată, ca să mă bucur şi să capăt nădejde şi puteri. Eu, de bucurie şi'n nerăbdarea aşteptării doctorului, n'am închis ochii decât atunci când tata părea a se trezi; nu i-am închis decât ca să-l amăgesc că dorm. Mă simt însă mai hodinită, în fotoliul din odaia tatei, de cum aş fi în patul meu din iatac. Numai tremurul mânilor şi al picioarelor pe care-i bine că nu-l vede m'ar da de gol.

— Catincuţă, eu's bine, m'am însănătoşit! Şi tu te-ai hodinit, după cum văd. Trimete-mi pe Lache şi mai stai liniştită în iatac, — mă'ndeamnă necontenit; şi, totuş îi văd mulţumire pe faţă, când — după câteva clipe, m'arăt iar în prag.

Cât de bună, frumoasă şi vrednică de orice folos, ne pare viaţa dimprejurul nostru, după ce trecem prin griji, emoţii ori prin grele ameninţări!... De m'ar întreba cineva cum a fost ziua de eri, de a fost soare ori a plouat, n'aş şti să spun, cum n'aş putea să văd o schimbare în casă, când trec din odaia tatei în sală, în biurou ori în iatac; pretutindeni mi s'arată patul şi tata zăcând.

Lache mă întreabă de-i voie să-i dea borş de pui. Ştiu că atunci când bolnavul are poftă şi cere să fie hrănit îi a bine... Doamne, ajută-i!.. Mă duc, mă duc să-l văd pe tata mâncând.

Am băut odată cu tata două ceşti de borş. Cu fiecare lingură ce-o ducea la gură şi fără greutate o golea, eu înghiţeam de două, trei ori, în sec.

Mulţămescu-ţi, Doamne, a îngăimat el după ce băuse toată zeama; şi ajutat de mine, lăsându-se pe căpătâiul bine aşezat de Lache, mi-a spus:

— Să ştii, Catincuţă, că mă bucur dacă te-i hodini la tine, în iatac.

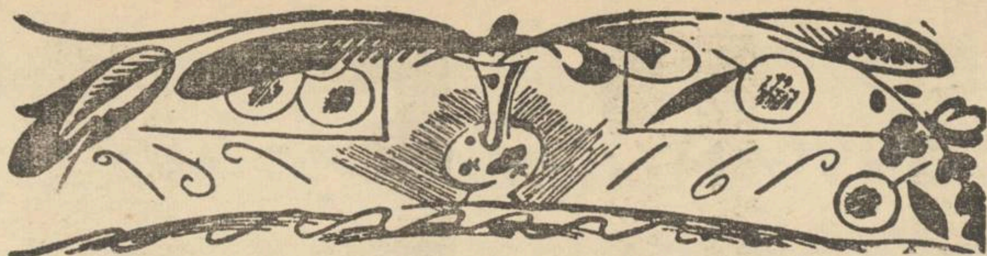
Cu gândul să dau un acatist la biserică şi apoi, după voia tatei, să mă hodinesc, mă îndrept, în văzul slugilor din ogradă, spre biserica din sat. Dar n'apuc să trec gardul parcului, când aud chemându-mă din urmă:

— Stăpână! Stăpână! Veniţi iute, că moare boierul! Picioarele mi se taie copacii se'nvârt într'o ceaţă neagră şi deasă şi nu mai văd şi nu mai simt nimic.

Mă trezesc în patul meu şi nu-mi pot da seama cum am ajuns. Marghioala mă freacă pe glezne; şi pe tălpi mă bate cu o lopăţică de lemn, mă udă pe gură, îmi face cruce pe faţă şi-mi dă să beau apă dintr'un pahar cu cărbuni stinşi. Vreau să mă scol, dar trupul parcă mi-i încătuşat de pat. Cugetul mi se limpezeşte; şi, cel întâi gând mi-i la tata; dar nu pot întreba, mi-i frică s'aud ce mi-ar putea spune... Marghioala, ajutându-mă să mă scol, îmi lămureşte, tot ce fusese fără să i-o cer.

— V'am discântat, di spaimă, Stăpână; că, altfeliu nu ştiu ci să mai întâmpla. Iohann, muma' Iohann îi vinovat di pozna asta! Boierului i s'o tun-cat oleacă videria şi Lache l-o trimăs să vă cheme; da' el, surd cum îi, Dumnăzău ştie ce-o înţăles.

Mă sprijin de braţul Marghioalei, de fotoliurile din sală şi gândul că trebuie s'ajung mai iute la tata îmi îndoieşte puterea la fiece pas. Mă opresc la uşă, ascult şi tăcerea din odaie mi-i

o dovadă că nu-i în primejdia care, într'o clipă mă orbise şi-mi stinsese simţirea aproape desăvârşit. Deschid încet uşa fac un pas şi... Doamne, Dumnezeule! Ce mi-a fost dat să văd! Lache aţipeşte la locul lui şi tata, cu ochii holbaţi şi ţintiţi în tavan, pare a nu mă mai vedea. M'aud ţipând şi-l trezesc din amorţirea ce-mi închipui că trebuie să fie premergătoare altei stări, pe care mintea mea n'o poate primi. Trimet în grabă un călăreţ s'aducă din sat dela baba Leana „doftoroaia" o buruiană, căreia i se zice „degtele Maicei Domnului" şi din fiertură de care am auzit că-i bună de slăbiciune şi de leşin, îi dau tatei, două linguriţi. După o jumătate de ceas, în care timp, nu-mi iau ochii de pe faţa lui, nările lărgite i se strâng, suflă mai uşor şi cere să i se aducă lapte acru şi cafe; iar după câteva clipe de tăcere, începe a vorbi mai limpede şi mai de-a una cum vorbea, când era sănătos.

— Se vede că Dumnezeu mă supune la grele încercări. Cred şi nu mă îndoiesc de Atotputernicia lui.

Ca să se bucure mai mult de uşurarea ce şi-o simte; să vadă şi să se încredinţeze că grija mi-a scăzut, înlocuesc pe Lache cu Marghioala şi pe fecior îl trimet să se hodihnească, după veghea celor două nopţi. Eu însumi fără să-mi mai zică tata, după ce-i mai dau o linguriţă din fiertura care-i priise, mă duc în iatac, să mă culc. Gândul că doctorul trebuia să sosească din moment în moment mă trimite sus în turn ca să văd de s'apropie landoul...

Departe, pe drum, se zăreşte un punct negru, la orizont. Aş lua ochianul; dar, e în odaia tatei şi nu-l pot supăra. Mă duc să scriu şi să beau cafe. Mi-a spus odată Maştiha, că-i bună de trezire şi dă puteri.

5 Septembrie 1855

Clopotul! Ca să nu-l sperie venirea doctorului de care, în înţelepciunea lui tata se face a fi uitat, mă grăbesc să i-o spun, cu încetul, vorbindu-i numai de putinţa că acesta să fi pornit din Iaşi mai târziu.

— Cred, Catincuţo, că, oricum, tot are să vie până diseară, îmi răspunde el cu nădejde şi chiar mulţumit.

După ce doctorul s'a spălat şi şi-a schimbat straele, a trimes pe Lache să-i anunţe sosirea. L-am poftit în birou unde-l aşteptam în tremur şi bătăi de inimă, pe care nici cu sirop de cireşe amare, nici cu o linguriţă din fiertura dată tatei, nu le putusem stâmpăra.

I-am spus, cu deamănuntul, cum s'a arătat boala şi ceeace întrebuinţasem, ca să-l ajut. Doctorul, după spusele mele, mi-a părut a fi tare îndoit şi m'a întrebat dacă tata avusese vreodată boli mai lungi şi'n ce chip s'a cătat.

Ştiam că fusese de mult, în două rânduri, la Bad Hall şi că, de când îmi aminteam, era slab, galben şi lua adeseori doctorii. Lache ne cheamă în odaia tatei, care pare a se fi trezit în aceiaşi linişte şi-i mai înveselit.

Socot că nu-i cu cale să fiu de faţă la cercetarea doctorului şi-mi fac de treabă în sală, unde în neastâmpăr, umblu în sus şi'n jos; oboseala mă cuprinde şi cad, fără putere, pe un fotoliu, în care simt că mă legăn ca'n barcă pe iaz. La chemarea tatei de abia mă ridic şi mă târăsc până lângă patul lui. Tata îmi face semn să m'aplec şi-mi spune încet:

— Catincuţo, ia cheile de sub pernă şi loveşte în belciugul din dreapta al lăzii de fier, un capac de deasupra are să se deschidă şi'n broască să pui cheia cea mare, pe care ai s'o găseşti în biblioteca mea, la mijloc, pe raftul de sus. Să-i dai, cât a pretinde, în galbeni, pentru osteneala lui. Toate cheile, la un loc, să le pui în paza Domnului şi'n biroul tău, iar pe cea de argint, pune-o pe lanţul de platină şi poart-o Catincuţă, asupra ta.

In timpul cât vorbeam cu tata, Lache condusese pe doctor în birou, unde m'aştepta şi'n care deabia avui curajul să pătrund încet.

Inima îmi bate de-o' aud; tâmplele îmi svâcnesc; şi ca să pot asculta ce simt parcă din gândul doctorului, îmi strâng pumnii ghem. Mă uit la el şi tot ce are a-mi spune îmi pare că-i rămâne cât s'ar clipi în gând.

— Boerul, tatăl vostru, are o gravă boală de inimă. Inelesesem, din ce mi-aţi relaltat înainte de a-l vedea; şi, la cercetarea ce-am făcut, s'a adeverit. Ii trebue mare linişte, cea mai deplină linişte, hrană uşoară şi întotdeauna lichidă. De altfel, îmi permit să vă dau prescripţiunea mea în scris, spune doctorul, sculându-se de pe fotoliu şi trecând la birou. Mă grăbesc să-i pun în faţă o filă de hârtie şi pana nouă, anume pregătită pentru el. In timpul cât scria cătam, cu tot dinadinsul, să-i văd pe faţă o mică îndoială; brăzdarea frunţii în silinţa de a-şi aminti poate de un caz asemănător, tratat cu vreun leac mai nou şi cu bun rezultat... Dar, siguranţa şi repeziciunea cu care nota îmi părură a fi sentinţa pe care o dădea vieţii bolnavului, fără vreun drept la vreo nouă speranţă, în noui încercări.

Nu ştiu, nu-mi dau seamă ce anume putere din mine mă'ndemna în clipa aceea să rup fila scrisă, ce-ar fi putut să-mi stingă nădejdea şi s'aştept, în rugăciuni şi binefaceri vindecarea tatei, numai dela bunătatea şi milostivirea celui de sus... Dar gândul că aceasta ar fi fost o răspundere cu neputinţă de a fi îngăduită de mintea şi de sufletul meu, cu inima strânsă şi cu mâna îngheţată de frică, am primit scrisul pe care, fără să-l citesc, l-am simţit în degete ca un sloiu.

La dejun, la care n'am putut înghiţi decât apă, luându-mi curajul acela ce cred că-l poate avea omul în faţa primejdiei de moarte, în care fără a mai cugeta, s'aruncă orb, am întrebat:

— Se vindecă tata?

— S'ar putea să mai trăiască; însă, cu multă, cu deosebită atenţie îngrijit.

Am înţeles. Şi, cu toată voinţa ce-o poruncisem simţirei mele să primească adevărul în orice părere a doctorului am plâns, amar.

El a cătat să mă liniştească şi mi-a spus:

— Trebue să vă întăriţi şi să vă gândiţi că durata boalei e aproape cu totul în voia îngrijirii ce tatăl vostru va primi. Imi permit dar să vă sfătuesc că'n acest scop să fiţi bine şi neîncetat ajutată de o gardiană instruită în acest sens; v'aşi putea trimete, cu întoarcerea trăsurii, o maică bună îngrijitoare dela Iaşi.

Tabloul ajutoarei mi se înfăţişează şi, să-l ferească Dumnezeu, îl văd pe bietul tata când, într'un moment greu, poate, s'ar surprinde îngrijit *numai în fapt* de o străină.

Mulţumesc doctorului şi-i spun că mă simt destul de'n putere, ca, ajutată de servitorii noştri, să-i pot urma cu sfinţenie prescripţia. Dela scară, unde mă scoborîsem să-l însoţesc, la plecare, alerg în odaia tatei; şi el cu toate că foarte slăbit, e mai liniştit, mai vesel şi chiar scihmbat la faţă, în urma celor cinci picături şi a somnului adânc de după masă.

— Ei, Catincuţă, aşa-i că's dintre bolnavii ce se'ndreaptă, de cum văd doctorul?

— Ce ţi-a spus, tată?

— Cecace trebue să-ţi fi spus şi ţie. Să urmez, fără preget, recomandaţia ce ţi-a dat-o în scris; să stau liniştit în pat şi'n fotoliu; să nu mă supăr şi... să nu mă bucur („chiar de m'ai face doctore, tânăr, sănătos şi frumos" l-am întrebat) să vorbesc încet şi cât mai puţin, până ce, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu leacul lui, are să se moae nodul din piept... Pe urmă, are să mă trimeată dincolo, la nişte băi nemţeşti, aşa, precum mi-a spus şi la Iaşi.

— Tată, nu mai vorbi.

— Da, da, iaca tac. Şi mi-o mai spus să beu o cafe rece, pe zi şi tare bine ai face Catincuţă, să suni, să treci frumuşel în iatac şi să dormi până la asfinţit ori până la vecernicie măcar.

— Ai băut o cafe.

— Să mi s'aducă de mâncare, papă de înţărcat copiii ! of ! of ! Ce-aş mai mânca o plachie de morun; pui la Iulie fript şi un pahar de Cotnar, tare aş bea.

— Tată, nu mai vorbi că te oboseşti...

— Lasă-mă, Tincuţă, să vorbesc cât oiu mai putea; că, încolo, mai târziu, oiu tot tăcea...

— De ce n'ai învăţat nemţeşte ? Iamă, tată, la băi, ca să vorbesc când îi tăcea.

Tata surâde înţelegător şi trist, îmi face semn cu mâna să m'aplec şi să mă sărute pe frunte şi pe obraji.

Mă îneacă plânsul; şi, sub motiv că mă duc iute să-i poruncesc mâncarea, ies din odaie fără să mă uit înapoi.

Tata a băut uşor şi cu poftă o ceaşcă de lapte şi după un ceas am să-i dau picăturile cu gust de cireşe amare. Il las cu Lache şi mă duc să mă odihnesc, cum a zis „până la asfinţit, ori până la vecernie măcar".

Am dormit greu, în nesimţire, şi când m'am trezit, nu ştiam de e dimineaţa ori seara; nu ştiam pe ce lume sunt... soarele nu se mai vedea de după deal şi cerul, în sus spre Prut, era greu de nori. Mai desmeticită, fără să mă pieptăn şi să-mi schimb camizola, mă duc să văd pe tata. Deschid uşa, m'apropii şi-i aud suflarea liniştită şi acoperită din când în când de horăitul lui Lache care dormea dus.

Liniştea asta, slavă ţie Doamne, e semn bun. Am stat acum câteva minute pe balcon şi mă gândesc că, de-i va fi bine tatei, peste o săptămână-două va putea sta la el, la aer pe terasa de sus. Dealurile, ograda, parcul mi se par astăzi tare frumoase, în ameninţarea furtunei chiar; şi siguranţa că boala tatei, deşi grea, nu-i ferească Dumnezeu de prăpădit, mă'ndeamnă să orânduesc, de pe acum, petrecerea noastră la iarnă, când va trebui să stea în casă şi să nu-i fie urît.

Am să-i citesc capitolele rămase din „Mizerabilii" şi „Cei trei muşchetari" şi tot Dickens şi ce-am mai citit de Eliot. Afară are să ningă şi, când după masă se va odihni tata, am să mă dau pe ghiaţă, la iaz...

Dar ar trebui să se trezească; doarme de patru ceasuri şi-i nemâncat. Mă duc să-i poruncesc masa de seară, şi apoi, încetişor, să-l scol şi să-i dau doctoria...

CONSTANŢA MARINO-MOSCU
(urmează)

APĂRUT Nr. 487

RADIO-Adeverul

RADIODIFUZIUNEA ROMÂNĂ IN SLUJBA A ŢIUNEI DE STAT
— Microfonul ca mijloc de informare a opiniei publice —

AUTORII RADIOFONICI
— O problemă de actualitate pentru literaţii noştri —

TABLOUL SISTEMATIC AL POSTURILOR DE EMISIUNE PE UNDE SCURTE

„E — SUPER" 4 + 1
— Montaj de studiu, cu lămpi roşii şi 3 game de unde —

REACŢIA NEGATIVĂ IN PRACTICĂ
— Adaptarea reacţiei negative la aparate mici, fără reducerea volumului —

SFATURI PRACTICE PENTRU RADIOFONIŞTI
— Măsurarea rezistenţelor Frigul şi recepţia — Impregnarea bobinajelor

32 pagini 5 lei

DURERE

Anca se opri în fața porții, apăsă clanța, îi dădu drumul... se îndepărtă gonind până la tramvai.

Incă o victorie asupra ei. Se sui în vagonul tramvaiului, ciocnindu-se de mulțime. Nu-și găsi loc și rămase în picioare. Cureaua de care se agățase o ținea legată. Această curea punea stabilitate în răvășala ei, fixând-o de ceva sigur, de ceva real. Trăia într'o nebuloasă sentimentală. Se despărțiseră de două săptămâni... și totuși mai trăia? Fiece clipă de viață-i se filtra numai prin el. Dar se încăpățânase să nu-l mai vadă.

Tramvaiul ciocănind din clopoțel, uruia greoiu. Frâna răgușită scotea la opriri un suflu înăbușit, sgâlțâind cu putere călătorii. De abia atunci Anca, reîntoarsă din vis zărea alături de ea oameni, oameni, cu alt chip decât al lui Dinu. Dinu?! Cât îl dorea pe Dinu! Ce satisfacție i-ar da lui dureroasa ei frământare. De această satisfacție și de ironia și surâsul cinic din colțul gurii, fugea de două săptămâni. Doar îi spusese că nu-l mai iubește! Și nu-l mai iubea? Putea să nu-l mai iubească? Umbla nebună, simțindu-i lipsa, ca ceva vital. El îi era echilibrul vieții, el o readusese la burghezime, pentru el părăsise luxul, beția nopților pierdute și a banilor câștigați cu un sărut. Pentru el muncea cinstit, brodând, luptând cu sărăcia, întreținându-și și mama. Desigur nu cu ce o ajuta Dinu putea face luxul pe care i-l pretindea, pentru a părea una din elegantele societății lui. Și îi suferise toate. Intemperiile caracterului curios, geloziile... Cu răbdare și tact îi iertase și legăturile lui sentimentale... Nu-i cerea decât s'o tolereze, să-i accepte dragostea, dar să-i spue la timp dacă e prea mult, în calea lui. Totuși, în ultima vreme, îndura cu greu răutățile lui. O chinuia. Până și Gică, cel mai bun prieten, îl desaproba.

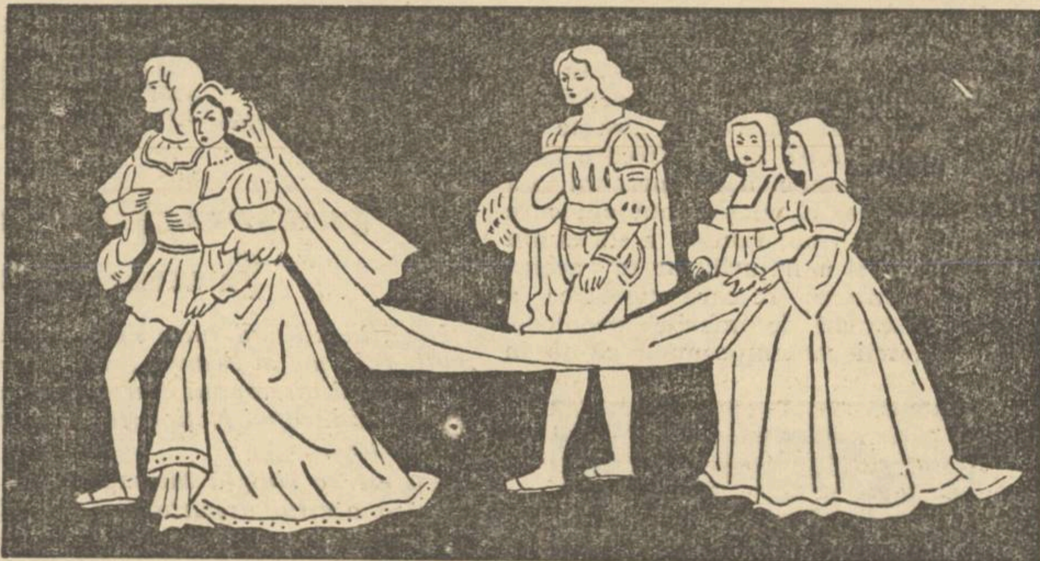
— Ce chinui fata, mă? Dacă n'o mai iubești, spune-i-o; dar n'o mai chinui!

Cu câtă groază auzea „Nu o mai iubești". Ar fi oare cu putință? Ar fi oare așa? De aceia el...?! Da, nu... nu se putea, nu voia... Ii încolțise gândul că Dinu se însoară....

Controlorul o bătu pe umăr. Trecuse de stație. Plăti și scobori în grabă.

Era destul de departe de casă. O luă pe cheiul gârlei. Il plăcea mai mult decât pe bulevard. Se gândea mereu la el, la el și numai la el. Pe jos petele felinarelor păreau bălțoace. Le sărea distrată. Era frumos și cald. Privirea ei rotea, obosită, pe bolovani, în golul unde se ghicea apa curgând, pe cer... și mergea, mergea... Trecuse din nou de casă... Și ce-i dacă și-ar călca pe mândrie! Să-l mai vadă odată, să-i dovedească el că se înșeală, că o mai iubește. Sau să-i mărturisească el că trebue să se însoare. Poate s'ar liniști! Cât i-ar fi de recunoscătoare! De ce s'au despărțit? Misterul acelei certe, care a pornit și s'a sfârșit, din nu știe ce, nu și-l lămurise încă. Cui să ceară un sfat? Mândria o împiedica să se destăinuiască. Se ducea doară până la poarta lui, apăsa clanța și fugea. Hazardul nu i-l scosese în cale! Și cât stârnise ea hazardul, căutând toate prilejurile, colindând toate străzile, localurile și cinematografele unde mergea Dinu... Nici chiar pe Gică nu-l întâlnise. Gică e bun și inimos. Gică ar alinta-o... Lui Gică îi poate vorbi deschis. Lângă dânsul nu se simte umilită. Nu a suferit și el despărțirea de Alice? Pentru felul cum l-a înțeles și îmbărbătat atunci, Gică îi datora și ei o lămurire. Sinceritatea crudă, dureroasă... adevărul! In sfârșit își găsise o licărire de curaj și liniște. Va căuta pe Gică.

Zări un telefon public. Se repezi,

răsfoi mult cartea... Suna și nu răspundea nimeni. Și dacă Dinu e încă acolo? Au doar biroul împreună. Deși e târziu, i-ar putea totuși răspunde. Dacă e Dinu, o să tacă. Inchise și ceru numărul din nou. Soneria porni mai apăsată. Răspunse o femeie. Zăpăcită Anca întrebă: „Domnul avocat Dinu Cordea"? Greșise fără să vrea. Vocea mirată răspunse: „Cine?" Anca amuțise... E nevasta lui! Numai al ei putea fi glasul înfuriat și mirat de îndrăzneală. Dar durerea o făcu obraznică. „Domnul Dinu Cordea". Femeia răspunse mirată: „Cine?" Anca trânti telefonul! Porni zgomotos. Până și strada o înăbușea. Deci nu se înșelase. Ii era necaz de stângăcia întrebărei: Cine? Cine? parcă nu-i spusese că-l caută pe Dinu? O îneca nevoia de a mărturisi acestei femei, că ea îl iubește mai mult pe Dinu... că se sacrificase pentru el, că...

Se va răsbuna!!! Se născu curiozitatea s'o vadă... Nu se mai putea stăpâni! Istovită, împinsă de violență, strigă taxiul ce trecea. Ajunse iute acolo. Portarul o cunoștea. O salută. Anca făcu câțiva pași, dar se întoarse și-l întrebă: Domnul avocat Cordea e sus? Omul o măsură, vru să-i răspundă. Avea un cap ciudat, mirat, dar era așa nervoasă, că ea îi țipă: E sus, sau nu e sus? Portarul îi întoarse spatele și eși în stradă. Anca trânti ușa liftului, bodogănind. Deci și el știa. Desigur e sus cu nevasta! O, o să fie frumos! Insă cu cât o rodea gelozia, lacrimile îi gâlgâiau în gât.

Se trezi în fața ușii. Ce să facă. Auzea glasuri. Se hotărî, se răsgândi, să sune?... Il va chema pe Gică. Și dacă Gică n'o lasă să-i vorbească lui Dinu? Cu scandal, dar tot o să-l vadă. Sună. Servitorul rămase uimit. Inchise iute ușa. Auzi pași... Gică! Păli și îi sări de gât plângând. El îi mângâie părul, o bătu pe umeri suspină:

— Viață, Anca, fatalitate!

Fatalitate? Fatalitate să n'o mai iubească! Și de ce, pentru că e săracă?! Ea nu are suflet, nu are însușiri? Nu i-a fost destul de devotată. O să fie fericit cu cealaltă?

— Vreau s'o văd!

— Pe cine, Anca?

— Pe nevasta lui!

— Nevasta cui?

Ea îl măsură cu răutate și ironie.

— A tânărului căsătorit!

— Explică-te te rog!

— Tu să-mi explici. De când s'a hotărît, cine este și unde a cunoscut-o.

— Anca, pe cinstea mea nu înțeleg!

— Atunci, Dinu va înțelege mai bine! Am să-l întreb chiar pe dânsul.

— Pe Dinu?

— Da.

Gică o măsură îngrijorat.

— Nu-ți fie frică, nu fac scandal, — vreau doar să-l văd. — Porni spre ușă. Gică o apucă de mână.

— Anca!

— Nu mă lași? Vezi că ți-e frică. Iți jur că nu fac scandal.

— Anca, dar tu te înșeli, Dinu nu s'a însurat.

— Nu? Atunci de ce toți aveți fețele astea? Nu s'a însurat, foarte bine; lasă-mă să-i vorbesc.

— Nu se poate. Inţelege și fii cuminte!

Cuminte? Era nerăbdătoare, îl împingea pe Gică făcându-și drum.

— Vreau să-l văd, auzi? Și dacă nu mă lași, am să țip până va eși singur. Nu cumva nu e aici?!

— Nu. A plecat.

— A, a fugit pe din dos ca un laș, cum m'a părăsit și pe mine. Auzi, Gică, m'a părăsit fără un cuvânt, fără o explicație...

— Așa, cum ne-a părăsit pe toți!

— Desigur pentru o femeie! Unde s'a dus? Spune-mi, Gică, tu știi!

Plângea în hohote.

Lui Gică îi era milă. Dar era încurcat. Putea să nu-i spue...? Ea voia adevărul. Și tot ar fi aflat de la alții...

— Anca, înțelege-mă. A plecat de trei zile, singur!

— De trei zile și unde?

— O, într'o călătorie lungă, foarte lungă....

— Gică, nu mă mai chinui! Sunt curagioasă. Spune-mi unde?

— ...Nu știi! N'ai aflat, dar unde trăești?! Nu ai citit? Dinu a avut un accident de automobil, și acum trei zile l-am îngropat la Bellu.

— Mort?! Dinu mort?! Dinu mort!! Ii huiau urechile. Ușa se rostogoli... Se trezi pe canapea. Mirosea a eter. Ochii ei se deschiseră pe o fotografie a lui Dinu. Scoase un geamăt, un suspin.... Abia se putea mișca. Se lovise tare la cap și o durea.

Gică o ajută să se scoale. Nu putea vorbi. Picioarele i se împleticeau. O duse la taxi, o sărută. Nu putea nici mulțumi, nu avea glas. Tot el dădu adresa șofeurului...

Conștiința i se trezea cu viața străzii. Oameni, oameni, oameni vii. Ii era necaz pe viața din jur. Să strivească pe toți, cei ce trec pe lângă geam! Să-i distrugă! Ii ura.

Șofeurul opri la poartă. Acasă?! Să se ducă acasă? Nu! Nu putea. O bântuia dorul. Aprinse lumina din taxi, scotoci în geantă, toți banii 300 lei. Simțea nevoia să-l vadă. Porunci la Bellu și opri în drum la o florărie.

Mașina o lăsă la poarta cimitirului. Era întuneric. Plăti. Șofeurul o urmări uimit, trânti ușa și plecă în zgomotul motorului.

Vru să deschidă poarta... Era închisă. O sgâlții tare... rămânea închisă... Era doar noapte! Noapte? Și nu băgase de seamă. Și ce, noaptea oamenii nu suferă? Ce, noaptea nu ai nevoe, tu, suflet istovit, măcinat de dor, să îngenunchiezi la morții tăi?...

Știa că mai sunt portițe. Alergă în lungul zidului. Și portițele erau încuiate. Se întoarse la poarta mare. Treceau drumeți, treceau și clipele... Tramvaele se opriră... Strada murea... Ea, era tot acolo... Florile îi căzuseră la picioare, le călca. Cu mâinile încleștate pe poartă își adâncise fața în gratii și privea. Ochii îi se măriseră... Candele, candele și cruci! Ce pace! Aleia cu pietriș și pomi mari își desfășura singurătatea spre capelă. Capela? Se înălța capac de mister pe cioburi de viață, desfătându-și pacea în liniștea târziului. Și pâlpâiau candelele. Cruci, monumente se ridicau și ele în umbră, cu muțenie și resemnare.

Dinu, Dinu al ei e aci, e aci undeva. Il căuta. Căuta să-și contureze dorul, care evadase în cercetare, și să-l mâe spre el. Căuta să dibuiască și locul unde gândul îi îngenunchiase... Țiuiau greerii... Pulsa depărtat Capitala... cimitirul se întindea, cotropit de eternitate.

Târziu, un sergent se apropie de ea, o zgudui. Nu, nu voia să-l audă. Ea rămânea acolo, lângă Dinu al ei! Deși poarta fereca posibilitatea unei dibuiri a țărânii unde zace, totuși ochiul ei cutereera întinsul și știa că undeva e el mort, dar este el.

Sergentul o smuci... Tremura. O împinse într'un taxi. De abia își dădu adresa.

O ultimă privire! Aleia... Candele.. Pomi... Capela... Poarta... Florile! Zăceau pe jos florile, răvășite, alunecate din mâinile ei pe un prag pășit de toți, pentru totdeauna. Zăceau, așteptând să se ofilească, bătute de pași, murdărite de țărână, stropite de scuipat, așa cum obrazul și sufletul tuturor s'a ofilit în viață.

Ș în noapte, subt razele vitregi ale unui felinar, mașina a lăsat acolo, cimitirul, tăcerea, florile, ducând cu ea — un hoit — în care mai urla o viață doară — durerea.

MAYCA SAVU

TÂRGUL CĂSĂTORIILOR
Cum activează agențiile de mariaj

NUNTA PRINCIARĂ DE LA ATENA
Trei pagini de fotografii exclusive de la trimisul special al revistei „Realitatea Ilustrată"

Un interview senzațional cu Greta Garbo
Acordat corespondentului revistei „Realitatea Ilustrată" din Gotheborg (Suedia)

La St. Moritz printre miliardari și sportivi

Toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATA" CUPRINDE:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: DE TOATE PENTRU TOȚI"

De vânzare la toți chioșcarii din țară. 10 lei

Paul Negulescu: Omul fără zâmbet

Eroul din primul roman, pe care-l dă publicității tânărul autor, e un om izolat în propria lui viață interioară, *„ca într'un costum de scafandru, coborît în adâncimea misterioasă a oceanului de viață”*, — cum zice însuși autorul, caracterizându-l minunat într'o scrisoare ce mi-e adresată. In adevăr, „Ventrim” din „Omul fără zâmbet”, intelectualul cu sensibilitate excesivă, cu exces de inteligență în dauna voinței, izolat de tot ce se petrece în jurul său, nu începe a intra în legătură cu realitatea decât prin dragoste și tocmai când se hotărăște să se abandoneze bucuriei de a trăi, un accident mortal absurd și fără sens îl răpune.

Deși ca orice tânăr din generația sa a cunoscut îndeaproape literatura lui Proust și a lui Pirandello, nu se poate vorbi de o influență precisă a acestora în opera lui Paul Negulescu. Au existat în literatura contimporană scriitori „preproustieni”, trebue cu necesitate să existe și scriitori post-proustieni. Aceștia se resimt de trecerea prin epoca unor asemenea creatori de revelații noi, dar nu pot fi considerați ca imitatori. Chiar personagiul izolat de tot ce se petrece în jurul său, Ventrim, „Omul Fără Zâmbet”, închis în propria-i viață interioară, închis ermetic realității și întors asupra lui însuși, nu este o „monografie” a unei stări sufletești, închegată rând cu rând, pasagiu cu pasagiu într'un caz tinic și viu, încarnând însă stări de suflet în funcțiune ca Proust. Metoda lui Paul Negulescu nu este nici descrierea, nici evocarea peisagiului sufletesc, ca în opera lui Proust. El creiază personagii pe care nu le cunoaște bine, ale căror reacții îl îngrijorează și al căror fel de a fi se dezvoltă „bine', „ușor sau greu”..., dar independent de el în reacțiile lor.

Ventrim este un personagiu concret și nu un tip. El își trăește clipă cu clipă evoluția personalității proprii, ca un centru de interes care se deplasează sub influența dragostei pentru o actriță de mâna a doua, vulgar-sentimentală, polarizând, în etape, „lunecarea” omului închis în el însuși, spre un nou centru de personalizare, dincolo de el, în lumea reală în care trăește simplu, limpede și firesc femeia pe care o iubește.

Iubirea care se deșteaptă în sufletul covârșit de idealitate al eroului din romanul „Omul Fără Zâmbet”, este o iubire destul de libertină, de o voluptate fizică destul de elocventă, dar stăpânită de un fel de castitate superioară, care se răsfrânge și în personalitatea destul de vulgară a actriței, dându-i nuanțe noi, provocând și în sufletul ei polarizări noi, în jurul unor centri de personalizare născuți fără ca Tanți sau Ventrim să fie conștienți de noul lor dinamism. In această atitudine este un amestec ciudat și subtil de gingășie și severă realitate, care înseamnă gust și măsură și care face irezistibil farmecul înclinării autorului spre libertinaj, în unele pasagii. In limitele unui pur psihologism, Paul Negulescu știe să realizeze „atmosfera radiată de corelatul biologic”, atât de prețuit, în opera lui Proust, de regretatul G. Ibrăileanu. Iubirea adevărată își păstrează însă în toată opera lui Paul Negulescu o notă de prudență și distincțiune chiar atunci când e pătimașă și devine brutală.

Paul Negulescu se exprimă adeseori și direct în versuri, în care frumusețа și măsura, originalitatea cuprinsului și technica lor desăvârșită i-au dat prilejul să scrie mici capod'opere ce au fost remarcate și gustate de publicul cititor, în puținele poeme apărute în „Adevărul Literar”. De altfel în puținele nuvele publicate în aceeași revistă, precum și în deliciosul divertisment „Circul”, care a trecut aproape neobservat în arena noastră literară, atât de plină de zgomotul asurzitor al unor publicații vulgare și fără nici un pic de talent, ca și în romanul pe care l-a publicat în editura „Vremea”, forma este surprinzător de desăvârșită. Nu se găsește nicăeri o notă falsă în ton, fiecare rând pare scris anume, astfel precum l-a cerut creația. E opera unui om care are intuiția vieții tainice a sufletului omenesc, și a naturii, iar în acelaș timp o formare în care cugetarea a fost frământată de marile probleme ale gândirii contemporane, călită în

PAUL NEGULESCU

focul argumentării juridice, (Paul Negulescu este doctor în drept) și pătrunsă, iluminată de însorita cultură umanistică a antichității romane și elene. Aceasta îi dă o plenitudine de gândire a cărei rezonanță este în mod firesc muzicală.

Ventrim, eroul din primul său roman publicat, moare după ce cucerește cu suferințe și frământări dureroase hotărîrea de a reintra din plin în realitate și este cucerit de dorința de a se lăsa în voia destinului, în care va găsi în sfârșit bucuria de a trăi.

Și aceasta poate pentru că autorul se găsește într'o nouă etapă a creațiunii sale literare. Astăzi, scrie el, personagiile care mă locuiesc sunt cu totul noi și mult mai diverse. Ele au rude, plictiseli de bani, de sănătate, de situații sociale, au curajul să lupte chiar dacă nu știu bine, că fiecare din noi, pentru ce anume.

Probleme noi se pun deci în cariera sa. „Personagiile cu viața izolată ca Ventrim, mi se pare că au rămas în urmă ca pietrele chilometrice de-alungul unei șosele care se pierde în zare”.

E un progres ? Se'nțelege, căci cum se poate depăși un scriitor, ajuns pe o culme de desăvârșire, decât intrând cu încredere și curaj pe calea nouă ce i se deschide ?!

IZABELA SADOVEANU

In trei rânduri...

O istorie de dragoste. O istorie de dragoste tristă și adevărată. O istorie de dragoste tristă și adevărată povestită numai în trei rânduri.

Autorul: Jérôme K. Jérôme.

— Iată:

El a ucis de dragul ei.

Judecătorul, milostiv, nu l-a condamnat decât la închisoare pe viață.

Din închisoare, el i-a scris în fiecare zi.

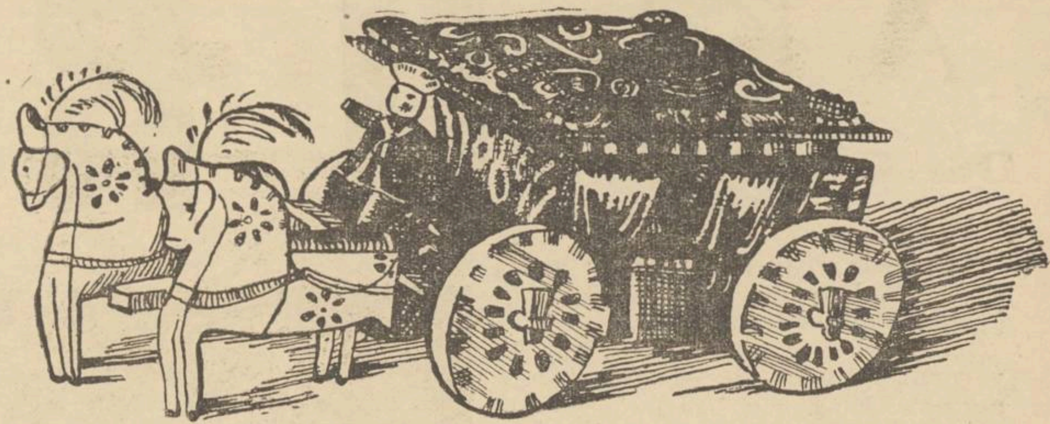
In fiecare zi i-a scris și ea.

După un an, scrisorile lui au rămas fără de răspuns.

Ea se măritase cu poștașul.

— Gata!

F. D.

Instrucția publică și artele frumoase în Franța

Dacă în ultimul timp s'au realizat multe reforme în Franța, fără îndoială că cea mai însemnată dintre toate este aceia a Educației Naționale și a Artelor Frumoase.

Nu este o simplă întâmplare că în fruntea acestui departament s'a găsit cel mai tânăr ministru al Franței, Jean Zay, care cu energia și elanul celor 34 de ani ai săi a isbutit să transforme radical învățământul superior și inferior al Franței. Prin opera sa de legiferare, d. Jean Zay a reorganizat rând pe rând școala, universitatea, educația fizică, regimul șomajului intelectual, teatrul, operele sociale, învățământul extern, muzeele, editura, etc. etc.

Iată câteva exemple din realizările sale:

Prelungirea școlarității dela 13 la 14 ani, o măsură destinată să complecteze bagajul educativ al copiilor și să-i poată mai lesne orienta către îndeletnirile lor viitoare.

O atenție specială a fost dată muncii manuale, concepută ca o idee de cultură și nu ca o specializare prematură.

Prelungirea școlarității și creiarea nouilor școli de specializare, au dat de lucru câtorva mii de învățători, evitând prin aceasta un șomaj intelectual.

O măsură fericită a fost luată prin dedublarea claselor cu mai mult de 35 de elevi. In acest fel profesorii vor putea lua un contact mult mai fructuos cu elevii, înlesnind în acelaș timp munca și misiunea dascălului.

S'au luat măsuri împotriva surmenării copiilor, reducându-se — în limitele îngăduite de program, — munca elevului în școală și acasă, în special atunci când ea are un caracter formal.

In acelaș timp s'a intensificat educația fizică în școli.

O altă inițiativă a d-lui Zay, care a obținut un strălucit succes, este Radio-școlar. Prin aceasta orice tânăr francez își poate complecta cultura în domeniile cele mai diverse, fără să i se impună un caracter oficial.

„Ministrul tinerimii”, așa cum îi plăcea d-lui Zay să se intituleze, s'a ocupat în special de tineretul intelectual, asigurând celor săraci posibilitatea de a frecventa studiile superioare, prin sporirea burselor și cantinelor necesare. In acest scop s'a creiat un comitet superior al Operelor Sociale, care va coordona inițiativele luate în acest domeniu și un Birou Statistic Universitar destinat să orienteze și să găsească plasamente tinerilor titrați.

Trecând la alt domeniu din activitatea d-lui Zay, trebue să subliniem marea reformă creiată prin Statutul Juridic al scriitorului, artistului și creatorului artistic în general.

Două principii esențiale stau la baza acestei legiferări: Intâi, contractul dintre scriitor și editor nu va mai fi de aici înainte un contract de cesiune ci unul de concesiune; al doilea, principiul că un autor nu mai e considerat ca un proprietar ci ca un muncitor, căruia societatea îi recunoaște condițiuni de remunerare excepționale. Adevărata proprietate a operelor de spirit rămânând de aci înainte colectivității.

In domeniul Artelor Frumoase, activitatea energicului ministru n'a fost mai puțin prodigioasă.

Pornind dela ideia că arta vie trebuie integrată în viața publică, el a lărgit și a întinerit comisiunea de cumpărări, a făcut mari comenzi sculptorului Maillot, a revizuit situația insuficientă pe care artiști ca Bonnard și Matisse o aveau în muzee; a reformat muzeele din provincie.

Pentru a desființa șomajul artistic, o lege specială obligă Statul ca în bugetul nouilor sale construcții 1½% să fie destinat decorațiilor artistice.

In Muzeele naționale marile colecțiuni au fost transformate, modernizate și puse la îndemâna unui public cât mai numeros.

Un calendar românesc de acum o sută de ani

Nu e mai mare decât o agendă. Și, cu toatecă pe copertă nu e nici numele **îngrijitorului** (adică al aceluia care, pe atunci a redactat și scris cărticica'ntreagă), nici anul și locul apariției nu sunt, cercetătorii din biblioteca Academiei Române, meșteri în arta identificărilor, au găsit că după cuprins, semne de tipar și felul de hârtie, calendarul este al lui Anton Pann și că l-a imprimat la 1838 în București. Iată-i titlul (transcris cu caractere latine):

Calendar
pe anul acesta
în care să cuprind materiile
și faptele
Muerelor
celor rele
prin
Bonifatie Setosul
Matematic Stealelor, Sticlelor și al
Urcioarelor

In capitolul introductiv intitulat: **Anul nou,** redactorul spune că „fiindcă un om poftește puțin și altul mult, fieștecarele după starea sa, așa dar noi fieștecăruia poftim a gratula la anul nou, după statul său”.

Urările propriu-zise sunt în versuri, în distihuri. Ele sunt adresate: **Europei, la cei de obște, înțelepciunii, negutătorilor, căsătoriților, cârciumarilor, tuturor lipscanilor...** „Mai pre urmă” — adică în cele din urmă — își adresează și sieși o „gratulațiune”.

Să vedem ce-i spune Anton Pann Continentului nostru, în anul 1838.

Îi poftim mai multă pace
Mai puțin război a face

După un veac, urarea aceasta e departe (foarte departe!) de măcar un vag început de îndeplinire.

Femeilor le dorea „mai multe firești obraze”, ceeace însamnă: mult mai puțină fardare. Și amintind faptul că cele douăsprezece luni ale anului sunt distribuite: într'o jumătate de duzină iernatică și o jumătate văratecă — el, prin metodul analogic, împărțea priveliștile lumești, despre care susținea că ar fi în număr de 12, în șase bune și șase rele. In capul priveliștilor bune punea **femeea frumoasă.** De acord! La coada priveliștilor rele el așeza: „A nu avea **omenie,** adică credit”. De ce la coadă și nu în frunte?

BARBU LĂZĂREANU

Amintiri din război

Dor de-acasă

Nouri de iarnă, nouri suri și grei, fără margini și fără contururi eșite în relief, au scoborît aproape de pământ, formând pe lângă el o mică boltă de plumb scorojit. Ei par să fie plini cu zăpadă, căci când și când, scapă câte un fulg mare. Un frig care stoarce lacrimi din ochi, s'a aciuat sub nori. Un vânt care-a scăpat din ghiarele nebuniei, aleargă fără de scop, veșnic pe lângă fața crăpată a pământului. Peste zarea îngustată de către ceață, a scoborît vălul serilor de iarnă.

Dar nu-i seară. Nimic nu dă de bănuit că ziua ar fi pe sfârșite. Bucătarii muncesc domol pe lângă gropile lor înflăcărate, iar ordonanțele ofițerilor nu se gândesc să meargă la popotă, după mâncare.

E frig cumplit. Vântul se izbește cu forță și svârle pe felurite drumuri aerul îngroșat. Sub greutatea gerului, nici focurile nu mai pot arde așa cum ar fi fost rosturile lor.

Scăpați din vârtejurile morții de pe front, o cetioară de ostași stau într'o poeniță din codrul secular de pe Valea Caregnei, și odihnesc. Este prima lor zi de deplină libertate.

Peste o movilă de jăratec, au pus o buturugă mare și noduroasă, iar jur-împrejurul ei au așezat lemnișoare uscate. Sub dogoreala puternică a jarului de dedesubt, și sub flacăra lemnișoarelor, lemnul cel tare al buturugii se 'negrește și se carbonizează pe 'ncetul.

In dogoreala care înroșește obrajii galbeni ai ostașilor, și 'n fumul care stoarce lacrămi, oamenii stau tăcuți și împietriți sub vraja unor amintiri duioase...

De când au plecat de la vetrele strămoșești, a trecut o iarnă cumplită, iarna anului îngrozitor 1916, apoi o primăvară și o vară cu nenumărate dureri și-au întins peste plaiurile Moldovei covoarele lor înfloritoare, iar acuma...

Acuma venea și-a doua iarnă, iar ei tot prin pustietăți sălășluiau, ca niște fiare sălbatece.

In toată această lungă și chinuită vreme, nu mai văzură și alte chipuri omenești afară de cele ale soldaților de tot felul, și'n raza tulburei lor priviri nu mai încăpură și alte animale, afară de cânii sălbătăciți și flămânzi cu care aveau deseori să lupte, și de colții cărora nu scăpau de cât cu ajutorul gloanțelor.

Trecuseră multe ceasuri de când stăteau așa duși pe gânduri.

— Cine mai știe?... Oare ne-om mai vedea noi gospodăriile noastre? Se întrebă încet Sergentul Lazea, ca și când n'ar fi dorit să tulbure pe nimeni cu această întrebare.

Inchise ochii albaștri de pe fața lui rotundă ca un pepene, și pe perdeaua lăsată a umedelor pleoape, se proectau imagini din trecut... Imagina unei case de gospodar cuprins în cătunașul de lângă frumosul și marele sat Dăieni, stăruia mai cu putere, apoi niște copii și o femee...

Cu capul plecat între genunchi, sta alăturea Zenovei Cubanițov, un pescar înalt din satul „Mila 23", așezare pescărească pe brațul Sulinei, între Tulcea și mare.

La vorbele lui Lazea, Zenovei răspunse printr'un oftat adânc.

— Adevărat, domnule sergent!... De mult mă gândesc eu la asta!... Oare o mai fi casa mea în lumina soarelui?... Și dacă am s'o văd, oare o s'o mai cunosc?... Dacă s'ar termina și afurisitul ăsta de război, și dacă m'aș întoarce sănătos acasă, am să mă duc mai întâi la Galați! De acolo, vaporul românesc pleacă pe la opt dimineața, și ajunge cam pe la unu și jumătate la Tulcea. Aicea, dau o raită prin cârciumile de pe malul Dunărei, și găsesc ușor o lotcă din josul apei, iar dacă sunt două

rânduri de lopeți bine trase, cam două ceasuri după asfințitul soarelui, am să intru în satul cu căsuțele împrăștiate pe malul Dunărei.

Am să mă uit... am să mă sucesc... am să mă frec la ochi... Dar n'am să mai cunosc nimica!..

N'am să mai cunosc, și pace!...

Am să 'ntreb pe cel dintâi om care-mi va ieși în cale:

— Omule!... Ce sat este ăsta?

— Aici e „Mila 23"!

— Da? Mila 23?

— Da! Da! îmi va răspunde omul.

Am să mă uit mai bine către sat:

— Mila 23!... Va să zică... Tot nu m'am înșelat eu!... Mila 23!... Casa mea era odată chiar la mijloc, tocmai lângă ceainicul lui Moș Sapojnic!

Am s'o pornesc prin fața căsuțelor rânduite pe o singură linie, toate cu ferestrele ațântite către lățimea furioasei ape.

Dar, privind mereu la case, pe nesimțite mă voi trezi, la capătul celălalt al satului. In fața mea se va 'ntinde numai pustietatea nemăsurată a bălților, dunga de argint a Dunărei, și lacurile dintre gârle, ca niște broboane de sudoare pe fața pământului.

— Unde ți-au fost ochii, Zenovei?

Și mă voi întoarce mult mai atent pe urme. Voi ajunge din nou la capătul despre Tulcea al satului, dar casa lui Cubanițov... nicăierea!...

O să-mi fac cruce ca'n fața necuratului, și o să fluier a necaz.

— Cum să mă prostesc eu în așa hal? Să nu-mi recunosc eu casa...

Un gând neașteptat însă îmi va'ngheța sufletul:

— Să o fi dărâmat Bulgarii... Ar fi trebuit să-i fi rămas ruina!

La cârciuma lui Borisov, am să mă opresc, și pentru o clipă am să pătrund înăuntru.

— Nu știi dumneata?... Moș Sapojnic mai trăește?

— Sapojnic?... Stipan Sapojnic, cel cu ceainicul?...

L-au omorît Bulgarii pe acela, în vremea ocupației!.

— Dar casa lui Zenovei de-alături, mai stă'n picioare?

— Zenovei?... Despre care Zenovei vorbești Dumneata?...

— Intrebam despre casa lui Zenovei Mihailovici Cubanițov... De!... Cel care a plecat la războiu... Care s'a luptat și la Mărășești...

— A!... Da!... Da! Da!... Imi aduc aminte!... Este, cum să nu!... Gard în gard cu Sapojnic!

Bâjbâind așa multă vreme, am s'ajung într'un târziu acasă. Nevasta are să plângă de bucurie, iar copiii au să se scoale și au să se strângă împrejurul meu. Și-are să-mi facă nevasta o mâncare... Of, domnule sergent!... Saramură de pește proaspăt, rasol de pește indulcit în sare, jumări cu ouă și unt... pâine... pâine de casă care mirosă a grâu și a cuptor, și care te hrănește cu sănătate!

Am să mă culc apoi pe pat moale, învelit cu plapomă călduroasă..

Dar către ziuă am să tresar speriat.

— Matrona!... Ce dracu strigă așa în curte la noi?

Nevasta are să asculte o vreme, apoi are să lase iarăși capul pe pernă.

— Nu-i nimic, Zenovei!... Ți s'a năzărit!... Dormi!

— Cum, nimic?... N'auzi?... Ce dihanie este asta care țipă așa mereu?...

— Care?... Asta care strigă „Cacarigu?"

— Da!... Asta!

— Ce... Doamne iartă-mă!... Tu nu știi că este un „cacoș"?

— Cum i-ai spus?... Cacoș?... Vreau să-l văd, Matrona!

Am să sar repede din pat.

— Lasă, Zenovei!... Nu mai glumi!... Culcă-te!

— Hai, nevastă, și mi-l arată!

Dar femeia, cu o mână la gură, cu ochii fixați asupra mea, va murmura încet, clătinând ușor capul:

— Săracu' Zenovei al meu!... Mi l'a stricat războiul!

Mă voi culca iarăși, dar cu multă părere de rău.

— Cum vor fi fiind cocoșii aceia?...

Am să fac fel și fel de presupuneri.

— Nevastă!... Nevastă!... Dormi?... Spune-mi, te rog: cocoșii au patru picioare?... Se dau la om?... Pot mușca rău?

— Zenovei!... Ție-ți arde de drăcovenii, dar eu sunt obosită!... Lasă-mă să dorm!...

In sfârșit, are să mă dovedească oboseala și pe mine, dar pentru puțină vreme, căci în bătătură, chiar sub geamul casei, voi auzi un zgomot foarte ciudat. Mii de guri ca de oțel țipă ascuțit de-ți iau auzul: „Ga! Ga! Ga! Și altele mai numeroase le răspund cu voce mai joasă: „Mac!... Mac!... Mac!.." Și toate acestea s'amestecă la o laltă cu puternice cotcodăceli și tăioase cucuriguri.

Am să ies dezbrăcat afară, pe prispă, și-am să privesc aiurit în bătătură.

— Nevastă!... Dar ce sunt alea?

— Rațe!

— Rațe?... Ce frumoase sunt!... Dar celea mai mari de colo?... Tot rațe?

— Aș! Acelea sunt gâște.

— Ce albe și ce curate sunt... Și ce lopățele mai au la picioare!... Dar acela de acolo, așa frumos stropit pe pene, pintenat și cu o creastă așa de mare?

— Eee!... E cocoșelul nostru!... El cel dintâiu se trezește 'n sat!...

— Matrona!... Știi că este frumos?... Prinde-l, te rog!... Prinde-l ca să-i atârn o decorație!... Are să-i stea așa de frumos....

Zenovei tăcu. Oamenii cari l-au ascultat zâmbitori până acuma, izbucnesc într'un râs sincer și general.

Zenovei nici nu zâmbește măcar! El privește năuc spre învăluririle flăcărilor, dar ochii lui nu văd nimica. Departe, dincolo de fundul zării, se face un peisagiu cu Dunăre, cu gârle și gârlițe, cu lacuri și cu plaiuri verzi. Privirile lui cuprind într'o părintească dragoste o căsuță... o lotcă... o femee ale cărei largi rochii încep din dreptul inimii, și... doi copii! Doi copii cărora nu le-ar ajunge tot lungul Dunărei pentru joacă.

Buturuga s'a transformat într'un bulgăre enorm de diamant. Lospe-lospe se desprind din el, cad jos și se prefac în cenușă fină care se ridică 'n sus pe muchii de flăcărele albastre-verzui.

Unul câte unul, ostașii cad pe gânduri. Unul câte unul dispar în corturi.

Vântul s'a 'mputernicit. Fulgii de zăpadă au așternut pământul.

Liniștea dorului de casă a scoborît asupra sufletelor lor chinuite.

Adaos târziu

In primăvara anului următor, eram cu regimentul în Valea Beghirului, din județul Putna. Ne găseam în desăvârșită odihnă. Viața în soare și în aier plin printre stejarii și fagii, unii seculari, începuse a vindeca rănile noastre trupești, și a cicatriza durerile sufletelor noastre.

Neavând drept la ordonanță, camaradul Zenovei îmi făcea toată gospodăria. Ca atare, el îmi aducea mâncare de la popotă, iar când eram pe drum, se 'ncărca și cu toate lucrurile pe care nu mi le puteam duce. In schimb, îi purtam grija ca să nu-i lipsească tutunul, iar din mâncare, îi rămânea aproape jumătate.

La un prânz, veni furios dela popotă, îmi rândui masa și mă servi cu gesturi scurte și repezite.

— Zenovei!... Ce-i cu tine?

— Nimic, Domn' Alev!

Imi spunea așa fiindcă mă vedea cu semnul de T. R. pe umăr.

Când îi întinsei blidul cu restul de mâncare, el mă refuză scurt:

— Eu nu mănânci!

Cu-al doilea fel se petrecu întocmai.

— Zenovei! Ce-i cu tine?

Zenovei nu-mi răspunse o vreme. Apoi izbucni:

— Catat la Dumnevoastra alt ordinanț!...

— De ce?... De ce nu ești mulțumit?... Ce ți-am făcut eu?

— Făcut reu mult la mine!

— Anume ce?

— Anume ce știut eu!

Mă uitai lung în ochii lui.

— Zenovei!... In doi ani, eu nu ți-am spus nici măcar o vorbă proastă?... Dar dacă nu-mi spui acum limpede ce ai azi pe inimă, vai de spinarea ta!

— Cum știut Dom' Calanel că eu spus odată la Dom' Sergent Lazea?...

— Anume ce?

— Spus gluma atirnat decorațiu la ghit cacoș!

— Și tu crezi că i-am spus eu?

— A... cini spus?... La popota, Dom' Calanel întrebat la cini dus muncare?

— La Domn' Alev rispuns eu.

— A!... zis Dom' Calanel, i dat cravașu la spinare. Tu ala rus parșiv care pus decorațiu la ghit cacoș?

„Cine putut spus?... Eu glumit atunci!... Spus vorba om prost! Crezut Dumnevostra dormit... Dar Dumnevostra auzit i spus Dom' Calanel!

Am început să râd.

— Asta nu este ris, Domn' Alev!... Domnu Calanel virit închisoare, pintru di ci betut joc dicorațiu? Asta nu este ris!... Luat alt ordinanț la Dv!

— Zenovei!... Tu ești de vină!... A fost aghiotantul Oprea la mine, când eu nu eram la bordei?

— Fost! Da! Fost chind Dv. fost sirvici linie foc Panciu!

— Ce-a luat Oprea de la mine?

— Luat caiet!

— De ce i l-ai dat?... In caiet era scris ceeace auzisem eu că tu povesteai la prietenii de pe Valea Caregnei! El i-a citit Colonelului!

Zenovei rămase multă vreme gânditor.

— A... Dv. ci scris ci eu spus atunci? Ca se dat hazeta?... Domn' Alev!... Nu faceți pecat i scris ci eu glumit cu cacoș!... Eu inca sirvit Dv. pină sfirșit rizboi!

Și totuși, iubite camarade Zenovei Cubanițov, nu ți-am putut asculta rugăciunea...

MIHAIL PRICOPIE

Helly Vogel

Ochiul artificial

Prin uşa rotativă a unui restaurant parisian se revarsă un hohot zgomotos şi adânc. Apoi apăru în stradă şi omul care a râs cu poftă: generalul Maşnicov.

Alături de el — soţia sa, o femeie tânără şi foarte frumoasă. Franceză bogată şi capricioasă, s'a măritat cu acest general, atrasă de firea lui aspră şi poruncitoare. Bărbatul o ajută să urce în limuzină.

Deodată, se ivi în faţa generalului un tânăr rus învelit în zdrenţe: Cu adâncă plecăciune cerşi, în ruseşte, un mic ajutor: „N'am mâncat azi, mi-e foame".

Generalul Maşnicov ridică sprincenele şi întrebă:

— De ce n'ai mâncat azi, frăţioare?

— Fiindcă n'am un ban! — răspunse tăios tânărul, jignit de atitudinea batjocoritoare a bătrânului.

— Foarte rău, frăţioare, foarte rău! — glumi generalul, pe cale de a urca în trăsură.

In clipa asta, minunata femeie se apleacă, deschise poşeta şi încercă să-i dea tânărului câteva monede. Fruntea generalului se înroşi vehement. El se adresă rusului şi-i porunci:

— Vino mai aproape, frăţioare! Iţi dau o sută de franci, dacă ghiceşti...

Generalul aprinse o lampă de buzunar şi îşi lumină faţa, apoi urmă:

— Am un ochi veritabil şi unul artificial. Uite-te în ochii mei, frăţioare, şi spune-mi care-i cel artificial?

Tânărul se cutremură. Generalul se înfipse ameninţător înaintea lui. Biletul de 100 de franci, în mărime supranaturală, juca fantastic în spaţiul dintre privirea lui şi a generalului. Tânărul simţi că femeia turburător de frumoasă aşteaptă înfrigurată răspunsul. De aceia se apropie şi privi drept în ochii generalului. Bătrânul statea nemişcat, parcă ar fi fost turnat din bronz. Deodată, cerşetorul lăsă capul în jos; toată făptura lui era agitată de un tremur nervos.

— Ei, — întrebă generalul sarcastic, ai ghicit, frăţioare?

— Da, domnule, ochiul stâng!

— Bravo! — strigă generalul, scrâşnind din dinţi, — ai ghicit într'adevăr; ia-ţi banii!

Tânărul salută şi vroi să se îndepărteze. Dar minunata femeie îl apucă, agitată, de braţ.

— Spune-mi, domnule, spune-mi cum ai recunoscut adevărul?

Tânărul tăcea, întristat.

— Spune-mi, te rog, te rog, — îl imploră frumuseţea.

— Numai în ochiul stâng am văzut compătimire!...

Traducere de F. DIMA

Creionări

Un precursor

Se întâmplase ceva ciudat. Poeţii tineri francezi, dela Dada la suprarealişti, mustind de vitalitate nouă, renegând tot trecutul şi toţi precursorii ahtiaţi după o cât mai exclusivă originalitate, au sfârşit prin a-şi descoperi precursori.

Aceasta era, fireşte, destul de ruşinos. La nevoe poţi avea un pregătitor de drum. Dar un poet care să fi realizat pe deplin cu cincizeci de ani înainte canoanele unei arte ce-o credeai născută fără filiaţie, este deadreptul scandalos. Şi totuşi aşa e. Morala: evidenţele trebue să fie atât de mari, încât Lautréamont (căci de el e vorba) se impune, biruind toate aspiraţiile de renovator. Lautréamont (de fapt îl chema Isidor Ducasse) a fost un tânăr dela care n'avem nici o imagine. Deaceea Valloton l-a închipuit ca un înger sumbru. Cum a fost, nu ştim. Cum a trăit, nu ştim. Se născuse prin Argentina. Venise la Paris să urmeze Şcoala Politehnică. Şi iată cum, printr'o subită chemare la ordine, adolescentul se închide într'o odaie şi scrie, scrie cu caetul pe aripa pianului, scandând frazele pe claviatură tumultos. Chiriaşii hotelului care asistau la naşterea operei, l-au dat afară. Nu face nimic. Omul păli tot mai mult de dogorîrea gândului. Pe măsură ce înaintează într'o operă gândită în proporţii grandioase, labirintul se întunecă. Arcanele se înmulţesc. Din întunecimi ţâşnesc nechemate, viziuni. Omul stă aplecat şi le scrie. Nu gândeşte, nu compune. Ascultă, scrâşnind din dinţi. Astfel s'a născut acea operă pentru veacul de azi sau piatra scandalului sau piatra asvârlită care va fi temelia nouă, **Chant de Maldoror.**

Lautréamont a fost beneficiarul celei mai luxuriante imaginaţii din deceniul său. Dar are o închipuire de opioman. Unii spun: bolnăvicioase. Să fim drepţi: acolo unde flacăra duhului arde trupul şi îl istoveşte, este boală, da. Este şi cazul lui Lautréamont.

Dar nu este o imaginaţie deşănţată, nu e caleidoscop suprarealist. Totul este centrat în jurul unei teme fundamentale. Fiecare respiraţie a frazei oceanice, este îndreptată spre aceiaşi ţintă. Toate luminile celelalte sunt stinse. Numai luminile care cresc întunericul în jurul histrionului tragic sunt aprinse.

Lautréamont este de rasă prometeică. Din rasa vechilor atlanţi. Inaintea lui s'au mai încercat lucruri asemănătoare: şi la Vavel şi în spaţii cosmice cu Lucifer.

Lautréamont se vrea calomiator al lui Dumnezeu. Un răzbunător al rasei omeneşti: pentru această exilare în Valea plângerilor. Dar ce este faţă de torentul de invective, de situaţiuni dramatice, extraordinar de expresive, străbătute de fulgerări neuitate pe pictura fantastică a realităţii, de incantaţia stilului dens şi oceanic cât un oratoriu, faţă de încercările similare, cum e de pildă **Kain** al lui Byron.

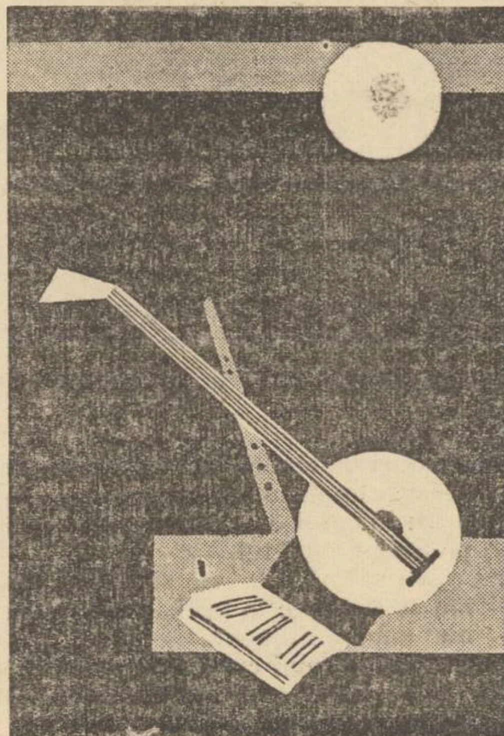
Ambiţia acestui tânăr descreerat este să supraliciteze în cruzime şi inventivitate scabroasă fapta şi gândul Domnului.

Scenariul acesta, dacă ar fi numai el, nu ar fi putut vrăji pe suprarealişti. Chestiunea în sine este de mult pusă la dosar. Dar rămâne în ea acea substanţă radioactivă a structurii minţii lui Lautréamont, a frazei labirintice, a construcţiilor de imagini, a sondei aprinse, care incendiază toate împrejurimile; ceeace a făcut ca Lautréamont împreună cu Rimbaud, să fie marile aventuri întru duh ale generaţiilor tinere. Ce învaţă Rimbaud? In prima fază, viaţa totală, frenetică, halucinantă; în a doua: debarasare de poezie şi activismul vieţii trăite, nu visate. Ce otravă strecoară Lautréamont? Revolta insului contra tuturor normelor, imaginaţia dând foc tuturor hârţoagelor şi joc de făclieri pe depozite de nitroglicerină. Apoi exaltarea omului. Pentrucă în similară tematică, omul era în luptă contra Principiului, sclav al „Răului" **Maldoror** se substituiază Luciferului şi stabileşte noul raport de forţe: **Om-Dumnezeu,** Duşmănie şi răfuială.

Este prin urmare o culme a individualismului. Trageţi o linie sub aceste caracterizări şi veţi găsi linia de viaţă a poeţilor mari. Deaceea Lautréamont, adolescentul necunoscut, incendiator negăsit, vestitor ce vine din bezne strigând asurzitor şi ne trimite peste pajiste de flori vântul torid al demenţei, a fost necunoscut, reabilitat după cincizeci de ani de desăvârşit anonimat, şi se ridică, între paragină şi viitoare construcţii, luminos şi isogon ca un mit nou.

LUCIAN BOZ

CRONICA MUZICALĂ

Filarmonica dirijată de d. Mihail Jora

Primul concert simfonic din partea II-a a stagiunii Filarmonicei, a fost dirijat de d. Mihail Jora.

Datorită entuziasmului mereu reînoit cu care d. Mihail Jora întâmpină orice noutate în muzică, am putut asculta în primă audiţie concertul pentru pian şi orchestră de Bohuslav Martinu şi Patru fabule *pentru mic grup de instrumente de d. Paul Constantinescu.*

Despre concertul compozitorului ceh modernist Bohuslav Martinu n'am putea da o judecată definitivă, căci promptitudinea şi nervul cu care ni l-a redat solista franceză d-na Germaine Leroux, ne-a ascuns factura intensă a bucăţii. Aşteptăm prilejul de a reauzi acest concert.

In partea I a bucăţii, pianul şi orchestra îşi dispută alternativ două teme: una de un ritm jucăuş şi foarte liber, cealaltă gravă şi tristă.

După un dialog plin de vioiciune, pianul rosteşte tema ritmică dela început cu un elan strălucitor.

Partea II-a aduce la pian o temă de un cromatism wagnerian, amintind de monodia cântată de flaute, la începutul actului III din „Tristan".

Partea III foarte vioaie, pare a fi un dans popular.

Intreg concertul se menţine pe planul unei inspiraţii frivole.

Pianista Germaine Leroux, elevă a d-nei Margueritte Loung, a dat dovada unei tehnici fluide. Păcat că tonul d-sale este redus faţă de volumul unei săli de concert.

Aplaudată cu insistenţă, d-na Germaine Leroux a mai executat un supliment compus dintr'un Impromptu de Gabriel Fauré şi din Jets d'eaux de Maurice Ravel.

In restul programului d. Mihail Jora ne-a dat uvertura la Don Juan de Mozart şi Variaţiile pe o temă de Haydn şi Brahms.

Aceste variaţii sunt o operă de o extraordinară amploare arhitectonică.

Tema care i-a inspirat lui Brahms un număr de opt variaţiuni este un choral în stil linear, intitulat al „Sfântului Anton", extras dintr'un divertisment pentru suflători de Haydn.

Tema este de o desăvârşită frumuseţe melodică, conţinând o suavă melancolie. Brahms o analizează, o disociază în elementele ei, îi răstoarnă frazele, le transpune în toate registrele orchestrei, până când tema nu mai poate fi recunoscută. Atunci se aude din nou simpla temă a lui Haydn.

Operă de maturitate, în care geniul polifonic al lui Brahms s'a lăsat în voia unei inspiraţii viguroase şi inventive.

In primă audiţie, am ascultat patru fabule pentru orchestră mică de d. Paul Constantinescu.

Tânărul şi talentatul compozitor român tratează cu un humor caracteristic câteva fabule cunoscute: Vulpea şi corbul, Pisica cu clopoţei, etc.

La sfârşitul programului, d. Mihail Jora a dirijat simfonia sa în do major, a cărei primă audiţie a fost în cadrul unui simfonic dirijat de maestrul George Enescu.

Simfonia aceasta este scrisă în stil clasic şi compusă din patru părţi. Partea I-a (allegro deciso) începe cu o temă veselă expusă de clarinete şi fagoţi.

Partea II-a aduce un larg suflu nostalgic, exprimat de plânsul suflătorilor.

Scherzo-ul este partea cea mai frumoasă a simfoniei, formând momentul cel mai important al acestei originale lucrări.

Tema din trio-ul scherzo-ului este în gen de colind. Finalul (allegro non troppo) începe cu o frază de un caracter specific românesc.

Simfonia d-lui Mihail Jora este una din cele mai importante lucrări ale muzicii noastre. Ea stă alături de rapsodiile şi simfoniile lui George Enescu.

Contribuţia d-lui Mihail Jora la progresele şcoalei muzicale româneşti este deosebit de importantă, căci compozitorul de talent este dublat de admirabilul profesor al unei generaţii.

V. CRISTIAN

Nopţi în spital

Tot întunerecul din lume parcă-i strâns
In camera cu zidurile reci şi 'nalte,
Tăcerea se aude ca un plâns
Din pragul lumii celeilalte...

Ca o cangrenă urcă peste munţi
Şuvoiul nopţii care ne cuprinde,
Doar câte-o stea, singurătatea
La patul morţii dacă mai aprinde.

In gândul nou se 'mprăştie odihna,
Ca seva 'n rădăcinile adânci,
Simţim pământul că-şi deschide tihna
Şi ne aşteaptă liniştit pe brânci.

LUCIAN MIRCEA

Noui invenţiuni practice

La recenta expoziţie a inventatorilor din oraşul Sheffield (Anglia) au fost prezentate numeroase inovaţiuni practice, între care cităm următoarele: un aparat capabil să absoarbă gazele toxice sau aerul impur în clădiri, făcându-le inofensive; un nou sistem de turbină cu combustiune destinată avioanelor; un dispozitiv de siguranţă pentru ascensoare, capabil să împiedice prăbuşirea cabinei în cazul când se rupe cablul de comandă; un aparat pentru uşurarea manevrării vapoarelor de toate mărimile ;o şurupelniţă cu care se poate lucra fără a vătăma izolarea unei fişe electrice, etc.

ŞTIINŢĂ POPULARIZATĂ, SFATURI PRACTICE, RADIOTELEVIZIUNE CINEMA, etc. PUBLICĂ IN FIECARE SÂMBĂTĂ REVISTA

„RADIO ADEVERUL".

48 Pagini Ilustrate 5 Lei.

Cinematograful

de D. I. SUCHIANU

Broadway Melody 1937

Motivul pentru care de obicei nu ne ocupăm de filmele revistă, chiar când aceste reviste au, în genul lor, calități de artă. — este că genul însuşi al unor asemenea producțiuni se află în afara sferei criticii cinematografice. Nu-i deajuns ca o operă să ia forma materială a filmului pentru ca, prin asta, să devină obiect de critică şi estetică cinematografică, după cum nu orişice apare sub forma fizică de carte, este, numai pentru asta, obiect de critică literară.

Pe de altă parte, motivul pentru care uneori ne ocupăm totuşi de asemenea super-reviste filmate este că ele, alături de intențiile autorilor şi oarecum fără voia acestora, pot prezenta incidentale calități de pură artă cinematografică.

Dar care-s aceste elemente de estetică specific cinemagrafică pe care cronicarul ecranului trebue să le caute şi să le judece?

Artă cinematografică înseamnă — ca orice artă — redare a unor sentimente omeneşti (oricare ar fi ele), prin anumite simboluri exterioare. Dar, spre deosebire de toate celelalte arte, cinematograful reclamă un anumit alfabet particular de semne exterioare, şi anume: imagini şi mişcare, sau dacă preferați: mişcare realizată pe cale vizuală (partea sonoră e, şi trebue să rămână, doar simplu acompaniament).

Aşa stând lucrurile, o operă cinematografică devine interesantă artisticeşte în măsura în care aduce o contribuție de invențiune, ameliorare, reformă etc., în materialul de semne expresive de natură optico-motrice existent până atunci. Această inovație — mică sau mare — este obiectul prin excelență al judecăților unui critic de artă cinematografică.

Asta explică de ce filmele-revistă, oricât ar fi ele de îngrijit făcute, n'au multe şanse să îmbogățească dicționarul de expresii cinematografice. Revistele-s simplă juxtapunere de „numere" acrobatice (muzicale, coreografice, gimnastice, etc...), unde ceeace se urmăreşte este mai cu seamă învingerea unor dificultăți fizice, cu impresia finală că s'a reuşit a se face cu uşurință ceeace în realitate era foarte greu.

Câteodată, aceste „Kunststück"-uri adiționate sunt integrate, de bine de rău, într'o anecdotă generală, poveste totdeauna de o perfectă nulitate artistică şi care, nu arareori, strică spectacolul complicând puritatea unei sincere succesiuni de exhibiții de music-hall prin introducerea unui punct de vedere epic insuficient elaborat; şi rezultatul este o încetinire a interesului spectatorului. Iată de ce am prefera revistele franceze, fără pretențiuni de poveste. Artă cinematografică nu-i nici într'un caz nici într'altul. Dar cel puțin în cazul al doilea distracția de panoramă superioară s'ar produce liberă de orice amestec străin.

Totuşi, şi aci există excepții. Se poate întâmpla ca, încercând a încadra numerele de revistă într'o anecdotă unitară, autorii să descopere, oarecum involuntar, un nou gen de poveste, o nouă technică de grupare a evenimentelor unei întâmplări. Asta a avut loc în două filme ale grupului Ginger Rogers-Fred Astaire: „Piccolino" şi mai ales „Swing". S'a realizat astfel un fel de nou punct de vdere epic, anume prezentarea faptelor biografice sub aspectul glumii. Să se observe bine. Am zis „glumă" („plaisanterie"); nu-i vorba aci de nici una din categoriile tradiționale ale comicului: nici de satiră, nici de ironie, nici de batjocură sau zeflemea, nici de umor, nici de sarcasm, nici de spirit-de-cuvinte. Fireşte, toate aceste varietăți de comic conțin un element de glumă, în măsura în care fac parte din activitatea „ludică" (ludus=joc). Dar şi arta gravă, nu numai cea comică, este o varietate a atitudinii ludice, atât comicul cât şi arta serioasă sunt o elaborare şi o perfecționare a jocului. (Aceasta este o banalitate în estetică). Când însă am vorbit de glumă, m'am gândit la gluma în sine; nu un simplu reziduu datorit originii ludice a comicului, ci o valoare devenită autonomă. Gluma, disociată de tot ce-i e străin, gluma pură poate constitui un fel de filozofie generală a vieții, o „Weltanschauung" particulară — filosofie surâzătoare, intenționat neprofundă, — superficială cu delicii. Comicul implică răutate, orgoliu chiar (teoria superiorității, a lui Aristot) vindictă (teoria „brimadei sociale" a lui Bergson), etc., etc. Gluma — gluma devenită teorie a cunoaşterii — exclude răutatea, ba chiar exclude şi bunătatea. Pe aceste două atitudini fundamentale şi curente ea le fuzionează, le anulează şi le înlocueşte cu o a treia, pentru care tocmai dispunem în limba română de un cuvânt foarte propriu, cuvântul „nesimțire". O dulce nesimțire — „une nonchalance heureuse et insouciante" caracterizează atitudinea sistematică a glumii. Evenimentele sunt privite ca nişte fantome adevărate; aspectul inconsistent al lucrurilor e luat foarte, foarte în serios (e chiar singurul mod legitim de a vorbi despre seriozitate când e vorba de glumă).

In cele două comedii ale lui Ginger Rogers pe care le citam adineaori, s'a prins ceva din această importantă şi atât de savuroasă categorie a sufletului omenesc. Intâmplările fug ca fumul şi personagiile în loc de a se socoti ireale, preferă să vadă şi ele fum adevărat, ca şi când multiplele evenimente ale vieții n'ar fi decât tot atâtea variante ale substanței fum, devenită realitate fundamentală.

Desigur, autorii celor două filme n'au căutat asta, ci doar au avut norocul s'o găsească. Pe de altă parte, n'au găsit-o în cantități prea mari, ci doar pe ici pe colo, s'au trezit a fi realizat acea atmosferă fermecătoare care i-a surprins, probabil pe ei cel dintâi. In cele două comedii nu poate fi vorba decât de noroc — norocul de a fi trecut, în drum, pe lângă o mare sursă de artă.

Totuşi, aşa puțin şi întâmplător cum se prezintă, fenomenul merită să fie semnalat şi mai ales aprofundat (Chaplin mărturiseşte onest că „genul Chaplin" şi „ideia Charlot" au fost nu atât opera lui, cât a criticilor săi care au identificat aceste comori, permițându-i lui să le privească mai atent si să le elaboreze mai profund).

De altfel, în arta americană există oarecare modele ale acestui gen al „glumei pure". Sunt toate acele comedii tipic yankee, ca „Valetul domnişoarei", „Viața la întâmplare", „S'a întâmplat într'o noapte", „Mi-am găsit bărbatul" („I mary my bos") — acum, recent: „Nuntă cu repetiții" — în care viața e privită, ca să zicem aşa: „de profil", nu ca un lucru care stă pe loc, aşteptând să fie studiat în adâncime, ci ca ceva care fuge şi-şi arată numai profilul (în caverne, desenurile primitive arată animalele totdeauna de profil, căci omul vedea dihăniile aproape numai fugind; şi viziunea „dintr'o parte" este simbolul lucrului care fuge).

Astfel, autorii celor două comedii Ginger Rogers, de care am pomenit, aveau întrucâtva modele de inspirație, pe care le-au folosit, probabil, inconştient. Tot dela ele au trebuit desigur să fi plecat şi Lubitsch, şi Noël Coword în fermecătoarele lor comedii. Dar ei au sărit dincolo de cal: pornind dela glumă, au ajuns la satiră — adică s'au întors la unul din cadrele clasice ale comicului. Ceeace am fi însă foarte curioşi să vedem realizat, ar fi o operă plină de sens unic, o operă în sensul glumei pure. O aşteptăm. Până atunci suntem bucuroşi a semnala începuturi, chiar când le găsim în producții revistoide care în principiu nu ne interesează.

In momentul când am început prezenta cronică, pornisem cu gândul de la „Broadway Melody 1937", despre care tocmai voiam să scriem că, fiind o pură revistă pe celuloid, nu intră în cadrul acestei rubrici — deşi în sine ea este poate una din cele mai reuşite reviste ale anului. Se pot totuşi găsi oarecari calități de artă propriu zis cinematografică în bogata diversitate a „capetelor" — o veche specialitate a producătorilor americani.

D. I. SUCHIANU

A doua soție a împăratului Napoleon

Am publicat schimbul de scrisori între Maria Louisa şi împăratul Napoleon. După cum s'a văzut din aceste epistole, raporturile dintre mândra habsburgă şi împăratul francez erau departe de a fi atât de reci pe cât le-au zugrăvit istoriceii. Dealtfel, în toate studiile asupra Mariei Louisa s'a făcut imensa greşală că a fost zugrăvită ca un agent politic al Curții dela Viena, pe lângă Napoleon I. Baronul Jean de Bourgoing a publicat recent un volum întitulat **„Inima împărătesei"**, în care ne-o prezintă pe Maria Louisa astfel precum a fost într'adevăr: o femee care şi-a iubit soțul, care a stat departe de viața politică şi care a suferit mult în momentul în care Napoleon I a trebuit să abdice şi să primească forțat, exilul dela Elba.

S'a făcut mult caz în jurul faptului că Maria Louisa s'a opus, în măsura în care a putut s'o facă, faptului de a se căsători cu împăratul Franței. Nu s'a ținut însă seama de un element psihologic foarte însemnat. Când Maria Louisa era chemată să urce pe tronul Franței, nu trecuseră decât 17 ani de când capul celei mai tinere mătuşi a tatălui ei, al Mariei Antoaneta, cădea sub cuțitul ghilotinei.

Intre soarta soției lui Ludovic al XVI-lea şi aceea a Mariei Louisa, există un paralelism, în ceeace priveşte trăirea sufletească. Amândouă au trebuit să se căsătorească împotriva înclinațiilor lor sentimentale, numai spre a satisface o rațiune de stat, care s'a dovedit ulterior neîntemeiată.

Căsătoria Mariei Louisa cu Napoleon a fost pusă la cale de prințul Metternich, omul care trăgea sforile în întreaga Europă.

Impăratul Francisc, ca şi fiica-sa, erau împotriva acestei căsătorii, căci ei îl considerau pe Napoleon Bonaparte drept un uzurpator şi un parvenit. Mândria habsburgică nu putea să erte corsicanului faptul de a fi înjosit orgoliul celei mai vechi case domnitoare a Europei. Cu toate acestea, bătrânul om de stat care era Meternich, ținea să aibă la curtea din Paris un om al lui, un agent prin care să poată influența în chip hotărîtor directivele politice franceze.

Calculele lui s'au dovedit însă greşite. Maria Louisa a trecut peste aversiunea momentană împotria lui Napoleon şi a ştiut să prețuiască în el omul de geniu şi bărbatul, pe care ea nu l-a cunoscut decât delicat.

Era îndrăgostită de vărul ei, Francisc de Modena, aşa că este dela sine înțeles că în primele timpuri ale căsătoriei rezerva a fost mai mare decât cea la care s'ar fi aşteptat cei din jurul împăratului. Mai târziu însă, Maria Louisa devenea o soție sincer iubitoare, care nu înțelege să fie în nici un fel unealta diplomatului Metternich.

Maria Louisa este înainte de toate o femee care are nevoe de dragoste şi de afecțiune. Nevoia de a nu se simți izolată o face să se apropie de împărat, care fără să poată resimți pentru ea marea pasiune pe care i-o inspirase împărăteasa Iosefina, o prețuieşte totuşi. Scrisorile pe care i le trimite din tabără în timpul războaelor sunt lipsite de elanul scrisorilor trimise Iosefinei din Egipt şi Italia. Ele au însă o notă nouă, de grijă sinceră, aproape paternă, pentru soția sa.

Cei cari s'au ocupat de viața Mariei Louisa au comentat defavorabil dragostea ei pentru contele Neipperg şi mai apoi pentru Bombelles. In general împărăteasa Franței a fost socotită ca fluturatecă, nestatornică. Cu toate acestea, în cartea pe care o citām mai sus, se arată că Maria Louisa a rămas sincer ataşată lui Napoleon, chiar şi după căderea acestuia şi că numai manevrele curții dela Viena şi mai ales lui Metternich i se datoreşte faptul că ea nu l-a putut urma pe împărat şi că nu l-a putut ajuta.

Din momentul în care Napoleon nu mai era pe tron, nimeni nu se mai interesa de soția sa, decât ca arhiducesă austriacă. S'au făcut toate eforturile posibile pentru ca ea să-l uite pe Napoleon. Din jurul ei a fost îndepărtată orice persoană — chiar şi fiul ei, — născut ca rege al Romei şi mort duce de Reichstadt — care i-ar fi putut aminti Parisul.

Maria Louisa era femeea destinată să fie soție iubitoare şi mamă afectuoasă. Imprejurările au făcut însă să fie altfel. Intr'o scrisoare trimisă după căderea lui Napoleon unei intime, Maria Louisa scrie: „Dacă încep să mă obişnuesc cu cineva, sunt sigură că este suficient ca soarta să intervie pentru a-l depărta de mine". Fosta împărăteasă a Franței s'a obişnuit cu renunțările, iar dacă pentru unii ea a trecut uşor prin viață, faptul se datoreşte numai adaptabilității extraordinare a acestei femei, oricărei situații.

Ca să scriem că Jean de Bourgoing a încercat o reabilitare a Mariei Louisa, credem că este prea mult, căci această reabilitate n'ar fi fost necesară. In orice caz însă, inimoasa carte scrisă despre puțin fericita împărăteasă a Franței aduce date noi şi poate o reprezentare mai justă a unei femei care a pătimit fără să arate

A APĂRUT No. 359

Cinema

CU UN CUPRINS EXCEPȚIONAL

Nebunia muzicii la Hollywood

Jeanette MacDonald, Simone Simon, Ramon Novarro sunt printre vedetele convertite de această furie

CUM ŞI-AU PETRECUT

starurile americane ziua de Anul Nou

„VREAU SĂ AJUNG VEDETĂ DE CINEMA"

UN PROCES SENZATIONAL

având ca eroină pe Constance Bennett e în curs de desfăşurare la Hollywood.

STAN LAUREL S'A RECĂSĂTORIT

In 7 zile ■ Să stăm de vorba

Viaţa teatrală

„Actriţa" de Rolland Schacht, la Studioul Teatrului Naţional

Imprejurări independente de voinţa noastră ne-au împiedicat să facem cronica ultimului spectacol prezentat de studioul Teatrului Naţional.

Deşi au trecut trei săptămâni dela data premierei, cronica aceasta nu este tardivă, întrucât succesul repurtat de „Actriţa" ni seara primei reprezentaţii, pare să fie ratificat de public.

Astfel că, piesa lui Rolland Schacht va mai figura probabil încă multe seri dearândul pe afişul celui de al doilea teatru naţional. (Studio, ar fi cam greu să-l numim, din pricina moderaţiunii repertoriului, dar despre aceasta vom mai avea ocazia să vorbim).

Nu ne îndoim de succesul acestei piese, întrucât „Actriţa" face parte din acea categorie de literatură dramatică, ce nu supără pe nimeni, şi care poate să emoţioneze o anumită categorie de spectatori. O melodramă banală, brodată în jurul unui subiect care va interesa întotdeauna masele spectatoare: mediul actoricesc.

Publicul este incontestabil influentat de mirajul teatrului şi în special de atmosfera culiselor. Vieţile private ale marilor vedete, fie ele feminine sau masculine, fie ele din domeniul teatrului, cinematografului sau muzicii — au fost un subiect de perpetuă preocupare pentru oricine. De aceea, când un autor ne permite accesul în culise, sau în viaţa de toate zilele a actorilor celebri, poate să fie dinainte asigurat de un succes durabil, afară numai dacă piesa ce o va făuri, va fi cu totul lipsită de elementul dramatic.

Cum Rolland Schacht, un autor pe care nu-l cunoaştem şi nu ştim de unde vine, a arătat că îşi cunoaşte meseria cu destulă siguranţă „Actriţa" este sortită unui lung şir de reprezentaţii.

Asupra faptului, dacă o atare piesă merita onoarea de a fi încadrată în repertoriul unui studio de Teatru Naţional, nu vom discuta. Incercările noastre în acest domeniu rămân infructuoase, şi ne e teamă, la urma urmelor, să nu ne plictisim cetitorii, cu aceiaşi veşnică poveste.

Ceeace am admirat în special la această piesă, a fost, în anumite momente, absoluta desinteresare a autorului pentru textul său, şi încurajarea pe care o dădea făţiş regisorului şi actorilor, pentru făurirea spectacolului. Aceste momente au fost rare, dar extrem de viguroase. Rolland Schacht, prin aceasta a dovedit că din încâlcita problemă a teatrului, el a prins punctele esenţiale, şi în special rolul autorului, evident principal, dar nu unic, în alcătuirea unei reprezentaţii scenice.

Servit de un text care-i oferea multiple posibilităţi de interpretare, şi pe de altă parte, nefiind preocupat de partea vizuală a punerii în scenă (piesa comportă un număr redus de decoruri şi un număr tot atât de redus de personagii), d. Soare Z. Soare s'a putut deda adevăratei meniri a unui regisor conştient, adică *interpretarea*, şi a reuşit să ne demonstreze, că are toate calităţile şi aptitudinile pentru a conduce şi realiza un spectacol.

D. Soare Z. Soare se lasă adeseori furat de succese uşoare şi din această cauză, multă vreme am fost convinşi că d-sa este un regisor mediocru. A te străduit să minuezi spectatorul simplu prin impozante mişcări de mase pe scenă, prin diferite jocuri de lumină, iscusit combinate, sau prin decoruri somptuos colorate, însemna să o-coleşti partea cea mai grea a unui spectacol, armonia de ansamblu, şi în consecinţă să fugi de o răspundere pe care nu te simţeai capabil s'o duci la bun sfârşit.

Ne-am convins de data aceasta — şi ne pare bine —, că d. Soare Z. Soare greşea pur şi simplu, şi că în fond d-sa este un regisor înzestrat.

Intr'adevăr realizarea scenică a „Actriţei" a fost excelentă. Actorii se ajutau între ei, luându-şi replica din gură, cu un cuvânt îţi dădeau acea impresie de „vorbire", şi nu de joc. O atmosferă veridică se degaja din majoritatea scenelor, iar interpreţii jonglau cu un text care le dădea posibitatea de a nuanţa orice frază şi de a o adapta talentului şi aptitudinilor fiecăruia.

D. Soare Z. Soare a realizat deci, un lucru pe care până în prezent — din ce motive nu ştim — se arătase incapabil să-l ducă la bun sfârşit. Spectacolele d-sale păcătuiau întoteauna prin tendinţa de nearmonizare a interpretării. De data aceasta lucrurile s'au petrecut în mod contrariu, şi nu putem avea decât cuvinte de laudă pentru d-sa.

Subiectul „Actriţei" este simplu.

Stela Andersen este o mare vedetă în teatru, şi o mulţime de adoratori o înconjoară. Din nefericire pentru ea, fata ei — Maria —, de vre-o douăzeci de ani, despre care nimeni nu ştia nimic, vine pe neaşteptate la mama ei, împinsă de dorinţa de a face şi ea, la rându-i teatru. De aci, conflictul e uşor de bănuit. Din cabotinism, Stela Andersen o va împiedica să facă teatru, pentru a nu-i întuneca renumele. Tânăra fată reuşeşte totuşi să se impună, după o serie întreagă de întâmplări. De aci încolo, Stela Andersen îşi va ajuta fata să ajungă o actriţă tot atât de mare ca şi ea.

Roland Schacht a vrut să ne arate că ficţiunea este atât de importantă în cariera unui om de teatru, încât viaţa sa de toate zilele continuă să fie dominată de aceaşi ficţiune ca şi pe scenă. Această lipsă de realism, această preocupare perpetuă de a juca, trece dincolo de scândurile scenei şi pătrunde în cotidian.

In rolul marei vedete Stela Andersen, trebuia să apară o mare actriţă. De aceea rolul a fost încredinţat d-nei Marioara Voiculescu, care a avut din nou ocazia să-şi desfăşoare întreaga gamă a posibilităţilor sale foarte variate. Succesul d-nei Marioara Voiculescu a fost categoric. Noi am fi preferat însă o interpretare mai puţin realistă, decât aceea pe care a realizat-o d-sa. Marea actriţă concepută de d-na Voiculescu a fost mai mult melodramatică, decât feminină, absurdă, eşind din comun, cum, credem că a vrut s'o definească autorul.

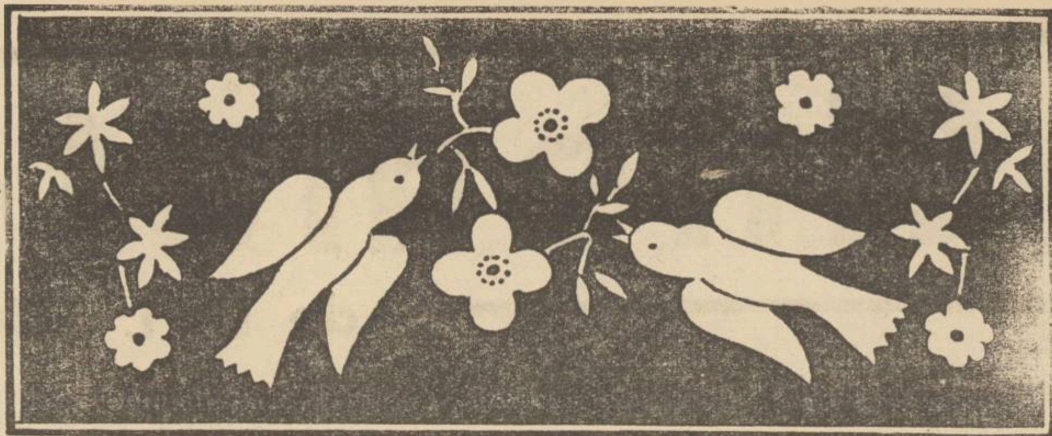
D-na Marietta Deculescu, în rolul fetei, ne-a demonstrat, de data aceasta în mod definitiv, că a intrat în domeniul marilor realizări actoriceşti. Dând dovadă de mult tact şi multă comprehensiune, d-sa a realizat o creaţiune desăvârşită.

Intr'un rol de compoziţie, d-na Marietta Sadova a arătat, încă odată, dacă mai era nevoe, marile d-sale însuşiri, şi o inteligenţă scenică, cu adevărat sclipitoare.

D. Ion Manolescu, calm ca întotdeauna, d. Al. Critico, corect şi degajat, d. V. Lăzărescu, un excelent director de teatru şi d-na Silvia Holoş, au întregit ansamblul cu multă omogenitate.

GH. NENIŞIOR

Declinul romanului fantastic

E un fapt de netăgăduit că romanul fantastic suferă în prezent o eclipsă chiar în ţările anglo-saxone, patria lui de origină. Intr'adevăr, faţă de trecerea de care s'a bucurat acest gen în secolul trecut, pe de o parte în Anglia, pe de alta în Franţa şi chiar în unele din ţările cu literatură influenţată de cea engleză sau de cea franceză, situaţia de astăzi a romanului fantastic echivalează cu preludiul dispariţiei. Wells în Anglia, André Maurois în Franţa sunt doar, în zilele noastre, singurii scriitori de seamă care consimt încă — şi ei, parcă nu fără reticenţe — să cultive un gen de scriere căruia înnaintaşi celebri ca Allan Poe, Stevenson, Hoffmann, Erckmann-Chatrian, Kipling, Mérimée şi Anatole France i-au dat o nepieritoare strălucire.

Nu e lipsit de interes a încerca să desluşim, atât pe cât va fi cu putinţă într'un cadru atât de strâmt ca acela al unui articol de ziar, cauzele acestui declin care, ca orice fenomen literar, trebue să fie determinat şi de stări de lucruri străine de domeniul istoriei literare.

Eclipsa romanului fantastic este, fără îndoială, legată în primul rând de trecerea de care se bucură în clipa de faţă cealaltă specie de roman, romanul social, gen de scriere a cărui răspândire devine tot mai largă şi al cărui succes va merge, fără îndoială, încă destulă vreme de aci înainte mereu sporind. Fenomenul este firesc şi nu prea greu de explicat.

Intr'o vreme ca aceea pe care o trăim, când frământările şi prefacerile sociale domină şi determină şi politica şi economia, deci întreaga viaţă a societăţii, literatura nu poate rămâne departe de problemele sociale ci este obligată să şi le însuşească şi să le asimileze pentruca, tratându-le după reguli proprii, să le transforme în materie literară.

Interesul pentru romanul social, în care un public obsedat de problema ce-l preocupă caută sprijinul unei experienţe trăite sau măcar a unei confruntări cu un gând străin, nu exclude însă gustul pentru scrierea de fantezie şi de imaginaţie pură, — nevoia organică de variaţie şi curiozitatea spiritului omenesc fiind infinite. Dacă totuşi lucrul se întâmplă, cum pare să se petreacă în vremea de faţă, faptul dovedeşte o anchilozare a spiritului, o scădere a „tensiunii" lui şi, mai ales, o rupere de echilibru, neajuns cât se poate de primejdios căruia îi urmează, de regulă, o captare unilaterală a spiritului, în stare să-l transforme din universal şi enciclopedic în particular şi limitat.

Analizat mai adânc decât în suprafaţă, declinul romanului fantastic se arată deci a fi ceva mai mult decât expresia unei simple fluctuaţii a gustului public. El ne arată că spiritul suferă de racila adâncă a unei primejdioase tendinţe către simplificare şi către unilateral, împotriva căreia va trebui neapărat să luptăm cu toată energia dacă nu vrem să vedem compromis întreg viitorul culturii europene.

Dar pentru a reveni la romanul fantastic, s'a încercat să se explice, în parte, căderea lui şi printr'un fenomen de desinteresare a cetitorului de astăzi faţă de miraculos, de supranatural. Fantasticul nu mai poate exercita astăzi, în epoca atotputerniciei maşinei şi a triumfului raţiunii, — spun susţinătorii acestei idei, — atracţia pe care o putea avea acum o sută de ani, când spiritul mulţimii, pe de o parte abia iniţiat în raţionalismul ştiinţific, pe de alta mai credul şi mai puţin blazat, găsea în supranatural hrana cea mai potrivită exigenţelor imaginaţiei.

Argumentarea aceasta ni se pare numai prea puţin intemeiată. Oricât de mari prefaceri ori zguduiri ar suferi viaţa omenirii, ele nu vor putea niciodată diminua, necum desfiinţa pe deplin din sufletul omului, nevoia de a crede în ceva. Necesitatea mitului, a fabulei, a parabolei este astăzi tot atât de imperioasă ca în Antichitate sau ca în Evul-Mediu şi o evoluţie de două mii de ani n'a izbutit să schimbe cu nimic sufletul omenesc în această privinţă. Abandonarea religiilor tradiţionale şi ateismul nu izbutesc să dovedească contrariul, căci în măsura în care oamenii se leapădă de religiile pozitive ei sunt gata să adopte credinţele cele mai stranii şi mai fantastice, — într'atât nevoia de a atinge taina şi nevăzutul îi încătuşează şi îi chinueşte.

Tehnica romanului fantastic ar putea fi considerată şi ea, în fine, ca una din cauzele care au dus la abandonarea aproape completă a genului. Este o tehnică extrem de delicată, care cere o deosebită prudenţă şi abilitate şi care e în stare să înşele şi să descurajeze pe cel mai perseverent mânuitor de condeiu. Indată ce a găsit mitul, fabula, ipoteza ireală care alcătueşte miezul scrierii, — omul care poate să se facă nevăzut în **Omul invizibil**, oamenii de-o şchioapă în **Călătoriile lui Gulliver**, statuia însufleţită în **Vénus d'Ille** a lui Mérimée, — autorul trebue să înceapă să grupeze în jurul ei cât mai multe amănunte adevărate pentru a dobândi un ansamblu care să poată fi crezut cu uşurinţă întocmai ca o întâmplare adevărată. După André Maurois, cel mai bun procedeu e de a începe printr'o povestire simplă care să nu cuprindă nici un element fantastic. Odată câştigată încrederea cetitorului datorită acestui început inofensiv, autorul poate începe să introducă apoi extraordinarul în povestire, treptat, — în doze din ce în ce mai mari, dar întotdeauna îmbrăcat în haina liniştitoare a unor amănunte adevărate. Cu cât mitul care alcătueşte miezul scrierii este mai neverosimil, mai fantastic, cu atât amănuntul trebue să fie mai precis, — erudit chiar, dacă e cazul, — personagiile mai puternic reliefate şi mai vii, atmosfera mai veridică, tonul povestirii mai natural. In acest chip — ne asigură Maurois — spiritul ajunge „să suporte **ba chiar să guste** doze de minciună estetică, doze care, injectate sub formă masivă, ar fi distrus credibilitatea dela întâiul rând al povestirii".

După cum se vede, tehnica romanului fantastic echivalează cu o echilibristică destul de primejdioasă, şi nu e de mirare că cei mai mulţi dintre scriitorii vremii noastre se feresc să-şi încerce puterile într'un joc cu reguli atât de ingrate şi, mai ales, cu rezultate atât de îndoelnice.

EMIL COLIU

Pentru fata din vis

Cântec înodat în somnuri reci
Trup crescut din mână fără trup
Din vâltoarea zămislirii seci
Sborul nefiinţei vreau să-l rup.

Să te simt pe frunte ca un gând,
Peste mâni povară să te am,
Să-ţi aud în sânge fremătând
Nopţile în care te chemam.

Pasăre trudită, să-ţi întinzi
Aripile paşilor şi-apoi
Candela tăcerii s'o aprinzi
Să adoarmă noaptea lângă noi...

NICOLAE JIANU

Demostene Botez: Inălţarea la Cer

Roman, Editura „Adeverul" S. A.

„Inălţarea la Cer" este un aspect nou al sufletului „Părintelui Valeriu", eroul primului roman, sau mai bine zis desfăşurarea însingurării din ce în ce mai tragice a sufletului său, după ce a omorît pe Aristiţa, cumnata sa, distrugând odată cu ea tot ce-l lega fiziceşte de viaţă. Prin crima aceasta, (dar a fost oare o crimă?!) el s'a dezlegat de păcat, s'a ridicat deasupra lui însuşi, pe singura cale care-i era îngăduită pentru a depăşi o cădere, din care altă revenire nu era cu putinţă. A răscumpărat două suflete prin această crimă: pe al Aristiţei şi pe al său. De aceia nu înţelege nici dreptul oamenilor de a-l judeca şi pedepsi, căci socoteală nu are a da aci pe pământ. Fatalitatea apare în romanul d-lui Demostene Botez, ca în toate romanele moderne, ca în tragedia greacă sau în „drama neagră" a romantismului german.

Nimic nu motivează şi nu lămureşte crima Părintelui Valeriu, de cât puterea acestei fatalităţi, care stă în „construcţia lui spirituală".

„A fost luat de viaţă, a fost amăgit, a fost atras în cursă. A cunoscut iluzia şi obsesiunile ei şi în faţa golului şi a zădărniciei s'a reluat în mâni şi a ucis tot. A rămas omul fără iluzii şi fără nici o legătură în viaţă. E propriul lui strigoiu, propriul lui supravieţuitor..."

Insingurarea, care creşte mereu în sufletul Părintelui Valeriu, este foarte subtil anlizată în primul capitol al cărţii în închisoarea din Galata. Ea se lasă cu greutatea unei atmosfere de plumb asupra celui pe care destinul l-a condamnat să nu mai poată avea tovărăşie cu nimeni. Ea e admirabil concretizată în ploaia care accentuează toată „tihna aceia tragică" în care Părintele Valeriu înţelege că pentru a putea suporta viaţa trebue să se stingă în el ultimul fior al amintirii de viaţa reală şi normală, dinainte de...

Totuşi existenţa sa este legată ireductibil de oamenii cu care a trăit. Singurătatea şi părăsirea dăinuesc numai în gospodăria în care pare că au murit toţi cei ce au însufleţit-o odinioară. Nu rămăsese de cât Catinca „bătrâna, stinsă" ca o mărturie a vieţii de odinioară. Satul fierbe şi se agită; ţăranii nu vor să fie judecat părintele ca un asasin de rând. „Aşa a vrut Dumnezeu"... Sătenii au acelaş sentiment de realitate independentă care s'a impus voinţei părintelui şi căreia el i s'a plecat. Ei nu cred în vinovăţia părintelui Valeriu şi vor să-l aibă de păstor înainte. „Au blestemat muierea şi l-au absolvit pe Valeriu". Politicianii se serveau în micile şi nu totdeauna curatele lor combinaţii, de „Cazul Valeriu.

„Tragedia cumplită şi tainică a lui Valeriu fusese din pieptul, din capul lui şi fu aruncată în arenă, în cuşca cu lei şi cu leoaice".

Presa cu reporterii, saloanele de coafură, mai ales şedinţele de la „Curtea cu juraţi care se ţineau în şcoala primară Carmen Sylva din strada Ghica Vodă". Portretul magistraţilor, schiţele câtorva dintre juraţi, sunt redate cu mână de maestru. In proces, care putea fi redat banal şi obositor, sau cu un dramatism fals, interesul este încordat de lupta pe care o dă Părintele Valeriu pentru a-şi păstra taina faţă de mulţimea meschină şi flămândă de senzaţii din cauza golului din sufletul lor şi a rămâne în acelaş timp sincer şi simplu pentru juraţi, „care căutau din gura lui adevărul ca să poată judeca cu conştiinţa împăcată".

Pot ei încă judeca obiectiv? Pentru aceasta ar trebui să aibă datele sufleteşti ale acuzatului, ceiace nu e cu putinţă, mai ales că nici el singur nu e dumirit acum când este chemat să judece fapta sa cu raţiunea. Acel „ceva adevărat" pe care nici acuzatul n'o să-l poată găsi, e „ceva înalt şi curat" şi a fost motivul faptului material, care singur se poate cunoaşte şi de care Părintele Valeriu se recunoaşte vinovat.

Cazul Părintelui Valeriu pune concret şi tragic în şedinţa evocată de d. Demostene Botez, probleme mari şi nerezolvate sau nerezolvabile, pe care trebue să şi le fi pus adesea cu îngrijorare şi durere, autorul însuşi. „Instituţia" însăşi cu rutina ei a rămas o clipă la răscruce. Pe unde să pornească justiţia: pe drumul umbrit şi nedesluşit al unui adevăr nebulos, sau pe drumul de fier pentru trenuri de marfă al justiţiei formale cu procese şablon?"

DEMOSTENE BOTEZ

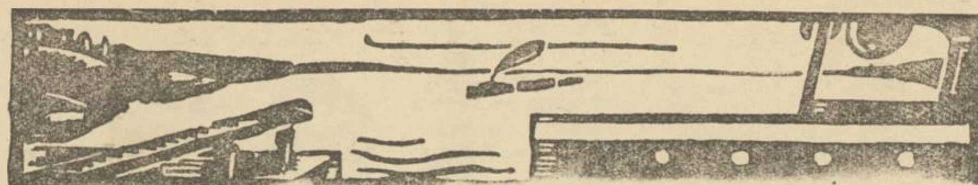
Inainte de a se izola desăvârşit în sine însuşi, Valeriu Dane îşi dă seama că tragedia nu era în sufletul său, mai ales în sufletul femeii sale supuse şi devotate, atât de distrusă cum îi apăru ca martoră în proces. „Nici un om nu este atât de singur încât să se izoleze în nenorocire". Mărturia Ilenei, care-i descoperă Părintelui Valeriu că ea avusese o viaţă a ei pe care nimeni din cei ce trăiseră cu ea nu o bănuiseră, este unul din momentele cele mai zguduitoare ale romanului. Părintele Valeriu pare a simţi pentru prima şi unica dată în viaţa sa cât sunt de dureroase desfacerile din unele legături cu viaţa.

Ceia ce constitue valoarea şi puterea de emoţiune a romanului d-lui Demostene Botez este „nota justă", fie în psihologia individuală, fie în psihologia socială. fie în alegerea reactivelor cu care încearcă în toată această parte întâi a romanului, intitulată „Dosar 1337—191...", să facă să reiasă factorii numeroşi şi variaţi care alcătuesc personalitatea obsedatului de spiritualizare şi de izolare. Cred că a fost partea cea mai grea de realizat în creaţia romanului d-lui Demostene Botez, pentru a se feri de teatral, de excesiv, de romantism şi de găsit nuanţele necesare unei adevărate opere de artă, în oglindirea tipului excepţional şi plin de subtilităţi al eroului său în diferitele clipe ale banalităţii vieţii sociale ca şi în conştiinţa diferitelor sale tipuri secundare.

In partea a doua, întitulată „Inălţarea la cer", vom căuta să urmărim cum persistă identitatea tipului şi cum trăeşte evoluând Părintele Valeriu, în cucerirea singurătăţii şi toate schimbările pe aceiaşi natură fundamentală.

IZABELA SADOVEANU

Cartea zilei

Marie-Louise Pailleron: L'Affaire de West-Port

„Afacerea" pe care ne-o povesteşte cu marele său talent Marie-Louise Pailleron pare a fi luat naştere dintr'un coşmar. Niciodată Poë, în cele mai macabre fantezii, nici imaginaţia neagră a Annei Radcliffe, nici aceia a lui Walter Scott n'au conceput o oroare comparabilă cu aceia pe care o provoacă această povestire atroce şi veridică, în care asasinatele se exercită în serie în beneficiul ştiinţei chiar, a cărei singură raţiune de existenţă este să salveze vieţile omeneşti.

Spre a sezisa în paradoxala sa abominaţie această „Afacere de la West-Port" trebue să avem prezente în spirit condiţiile dificile în care se exercita în Anglia, acum câteva sute de ani, învăţământul anatomiei, baza practicii chirurgicale. In întreaga Europă a sec. XVI lupta dintre medici şi chirurgi asupra legitimităţii morale a disecţiei rămăsese multă vreme destul de adâncă. In numele bisericii, respectuoasă pentru morţi, primii contestau chirurgilor dreptul de a deschide corpul uman care să servească la demonstraţii. Dacă în Franţa Ludovic al XIV-lea a autorizat chirurgilor să se folosească de carne omenească pentru anatomie experimentală, în Anglia, victoria a rămas pentru multă vreme de partea medicilor şi numai prin infracţiuni la o lege formală chirurgii puteau avea, din timp în timp la dispoziţia bisturiului lor corpuri omeneşti. Cadavrele disponibile erau atât de rare, în cât profesorii şi elevii şi le disputau cu o înverşunare care degenera de multeori în lupte crunte.

La începutul secolului al XIX-lea, graţie lui Monro, anatomia se găsea în mare favoare în Anglia şi în Irlanda. Ce se putea însă face cu câţiva spânzuraţi? Ştiinţei îi trebuia abundenţă de subiecte. „Resurecţioniştii" se organizează spre a le furniza.

In 1830, cimitirul din Glasnevin este atacat de două ori într'o singură n[illegible] trebue să pună mâna pe arme spre a respinge trupele de vampiri. Poliţia nu poate face nimic.

In 1827, la Edinburgh isbucnise un scandal cu afacerea „West-Port", pe care ne-o povesteşte cartea d-nei Pailleron.

Doi chirurgi, celebrul Monro şi discipolul său doctorul Knox, descendentul marelui predicator în care altădată Maria Stuart găsise un inamic, însărcinează pe asistentul Ferguson să le furnizeze „subiecte" pentru mesele de disecţie. Ferguson întâlneşte doi irlandezi de inimă care veniseră să locuiască în cel mai infect cartier al oraşului: Burke, stăpânul unui hotel de mâna a treia şi confratele său Hare.

Instalat de Knox în casa în care se practicau disecţiile, Ferguson primea ziua produsul muncii nocturne executate în cimitirul Gray-Frins şi adus în case duble de metal care servesc la transportul ceaiului. Intr'o zi însă, Ferguson văzu cu groază că din casa de metal iesă cadavrul metresei sale Mary Peterson. Ferguson se sinucise, dar afacerea rămase secretă.

In curând urmează alte dispariţii. In loc de a umbla prin cimitire şi a risca, Burke şi Harde au găsit că e mai expeditiv şi mai puţin periculos să facă singuri cadavre, momind copii, tineri, femei şi vagabonzi.

In curând însă afacerea este dată pe faţă datorită unei imprudenţe, Burke este arestat şi neagă. Procesul a dat pe faţă şaisprezece victime în contul lui Burke, care fu executat, iar corpul său luă drumul Muzeului de Osteologie din Edinburgh.

Jean de La Varende Nez-de-Cuir, Gentilhomme d'amour

D. La Varende s'a relevat acum doi ani printr'un remarcabil volum de povestiri fantastice şi veridice întitulat: *Pais d'Ouche*, care i-a adus premiul Vikings, rezervat — se ştie — operelor care însufleţesc Aventura. Această Pays d'Ouche este ţara unde trăeşte autorul, departe de Paris, într'un domeniu familiar foarte vechiu. Este pământul său şi care a fost al celor mai îndepărtaţi strămoşi ai săi. Un pământ fidel în care trecutul este legat de sol, cu obiceiurile, tradiţiile, legendele şi amintirile oamenilor de altădată.

In romanul *Nez-de-Cuir* găsim istoria violentă şi patetică a unuia din aceşti oameni.

Nez-de-Cuir este supranumele eroului autentic, al cărui nume veritabil era contele Roger Trainchebraye. Deşi mort de multă vreme, personagiul este mereu viu în istoria ţării. Defunctul Nez-de-Cuir supravieţueşte în memoria celor umili. Acum treizeci de ani nicio istorie ţărănească de dragoste şi război nu se petrecea fără el, fără forma sa viguroasă şi mutilată.

Mare luptător, ca toţi strămoşii săi, contele Roger în 1814 în Champagne fusese rănit în aşa grad încât scăpă de moarte ca prin minune. El îşi recâştigase penaţii cu o figură monstruos desfigurată. Scăpaseră neatinşi doar ochii. Spre a nu produce oroare contemporanilor, contele de Trainchebraye îmbrăcă o mască de piele care-i permise să-şi continue în veselie viaţa. Straniul, dramatismul acestei vieţi mascate constă în faptul că omul a cărui faţă nicio femee n'ar fi putut s'o vadă era un Don Juan furios. Nimeni nu-i rezista multă vreme. Insă pentru fiecare Don Juan este o oră fatală care-i sună ineluctabil. Intr'o zi, contele, după ce îmbrăţişă corpul aceleia pe care o iubea, îi făcu plăcere scoţându şi masca. Când văzu trecând umbra milei pe faţa amorului, Nez-de-Cuir fugi către vechiul său castel, unde aşteptă moartea.

Cartea aceasta este o operă în care tragismul omenesc ne mişcă şi ne înalţă.

Cereţi la toţi chioşcarii

MAGAZINUL

Număr special de sărbatori, care conţine un bogat sumar literar, din care spicuim:

Aventurile unui cimpanzeu sentimental
Peripeţiile buclucaşe ale unui mic cimpanzeu din grădina zoologică din Liverpool.

Jia Ruskaja şi baletele clasice.

Schumann, geniul halucinat.

Mâinile, oglinda sufletului.

Personalitatea animalelor.

Aventurieri şi oameni de afaceri
Galeria câtorva oameni geniali, cari au revoluţionat lumea, făcând să circule miliarde.

UN SOLDAT ITALIAN PE TRONUL LAHOREI
roman istoric

Amorul unei „musmee".

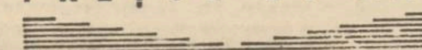
Povestea unei ţigări.

Caterinca amorului.
Schiţe humoristice, jocuri di tractive, cuvinte încrucişate.

Sute de fotografii şi ilustraţiuni din întreaga lume.

140 pagini, tipărite la Heliogravură

PREŢUL 25 LEI

Cartea străină

O carte unică: Colonel T. E. Lawrence: Cei şapte stâlpi ai înţelepciunii

Să facem lui Lawrence cu ajutorul d-lui Comarnescu, care a însoţit traducerea de o prefaţă, un portret sumar.

Tânărul arheolog era mic de statură, destul de firav şi de gingaş, cu o faţă prea ascuţită pentru a fi frumoasă, dar cu nişte ochi despre care arabii, nedeprinşi decât cu ochii de tăciune, vor spune că prin ei se vede cerul. Voind să intre în armată în 1914 Lawrence este găsit neapt şi respins de către comisiunea medicală, fiindcă nimeni nu bănueşte ce puteri de unică rezistenţă fizică se ascund în acest trup şi că peste doi ani omul respins la controlul medical, va desfăşura în răscoala Arabilor o energie ce va întrece chiar pe aceea a celor mai voinici Arabi.

In schimb Lawrence este primit în „Intelligence Service". *Această organizaţie militară, dar şi de spionaj politic*, îşi dă seama că arheologul acesta putea fi de ajutor dând unele informaţii despre diferitele situaţii şi manifestări din Orientul apropiat.

Lucrurile acestea se petreceau în momentul în care câţiva englezi, în cap cu Kitchener, au socotit că o răscoală împotriva Turcilor, ar da putinţă Angliei aflată în luptă cu Germania, să învingă în acelaş timp şi pe aliata acesteia. Cunoştinţele lor cu privire la firea, puterea şi însăşi ţara popoarelor ce vorbesc limba arabă, i-au dus la gândul că rezultatul unei astfel de rebeliuni n'ar putea fi decât favorabil şi deaceea i-au hotărît caracterul şi metoda. Dar începuturile sunt anevoioase pentru toţi. Cartierul general dela Cairo şi Intelligence Service sunt insuficient lămuriţi asupra metodelor prin care s'ar putea ajuta mişcarea arabă. Lipsea spiritul director, omul care să-şi rişte întregu-i cuget şi întreaga energie fizică, pentru reuşita intenţiilor şi nevoilor patriei sale. Şi acesta este T. E. Lawrence care ia pe umerii săi firavi întreaga răscoală.

Alegerea lui Lawrence se datoreşte faptului că arheologul, ca nimeni altul, cunoştea văile cele mai întortochiate, deşterturile cele mai grele de străbătut, munţii cei mai de peste mână ai Syriei, Arabiei, Palestinei, Mesopotamiei şi chiar o bună parte din Turcia şi din Persia. Le cunoştea de oarece făcuse parte dintr'o echipă care organizase săpături în jurul văii Eufratului. Lawrence care avea 26 ani deţinea un rol modest la Cartierul general din Cairo, iar eruditul din el dorea isprăvi mai pe proporţia aspiraţiilor sale. El îşi începe rolul său în Arabia în Octombrie 1916. Era un tânăr posedat de ambiţii şi orgoliul faimei, dorea, cum reiese din propriile-i confesiuni, să ajungă general şi să fie înobilat. Munca de birou dela Inteligence Service nu-l mulţumea. Se simţea făcut pentru o altfel de activitate. Inteligenţa sa îi indica marea cale pe care trebuia să apuce pentru a fi cu adevărat folositor ţării lui şi pentru a găsi încercarea potrivită energiei lui spirituale. Dar în clipa când purcede la acţiune şi i se încredinţează într'adevăr o misiune specială şi importantă, omul care declarase că e doritor să ajungă general şi fusese devorat de orgoliu, trăeşte o adâncă experienţă desinteresată care îl transformă cu totul.

Pus la încercare, în necurmate lupte şi întreceri cu forţele naturii, cu micimile şi neînţelegerea oamenilor, cu necontenite biruinţe împotriva slăbiciunii trupului său, căci conducerea trupelor tribale prin deşert îl pune în legătură cu un climat şi condiţii de trai care îi flagelează trupul prin chinuri fizice şi lipsuri, şi cu un material uman pe care trebuind să-l conducă, îl schimbă complect dându-i o nouă îndrumare. Pornit dela orgoliul şi dorinţa de faimă dela început, Lawrence rămâne numai un englez însufleţit de duhul epopeii vii pe care, după ce s'a împărtăşit de ea, a continuat-o mai falnic decât oricine din timpul nostru. Destinat unei lumi de mit, acest rătăcitor modern şi-a legat până la moarte fiinţa de aripa mitului. Doreşte ca Arabii să-şi realizeze unitatea şi forţa mai mult prin propriile lor mijloace, prin jertfa lor, menită să dovedească lumii dreptul la o neatârnare şi la o viaţă mai bună decât cea avută sub Turci şi se pune în slujba lor. Spirit modern, el ia conducerea unui popor de nomazi aparţinând unei civilizaţii medievale. Arabii sunt lesne intimidaţi de armamentul modern.

Condiţiile locului de asemenea nu îngădue un războiu după metodele de azi. Aci nu e vorba de un front fix, ci de atacuri mobile, războiu de guerilă care să sâcâie şi să intimideze duşmanul, făcându-l neputincios într'o ţară pentru care el nu avea forţe destule. Mare strateg şi tactician, Lawrence înţelese că în Arabia războiul de uciderе nu-şi are rostul, că inamicul trebue alungat, redus la neputinţă şi păgubit mai ales acolo unde este mai slab: în materiale, linii ferate, trenuri, provizii, care cer mari sforţări şi timp pentru a fi înlocuite. E o situaţie care se pretează la umor, dar aşa este: Marele strateg dar şi marele vizionar trăia o experienţă cerebrală, dar se îndeletnicea cu aruncatul podurilor şi trenurilor şi cu războiul de sâcâire măruntă a duşmanului. Totuşi di atacuri şi lupte de amploare, dovedeşte o inteligenţă superioară şi geniul unui mare şi neîntrecut general.

Frumuseţea cărţii rezidă în conştiinţa treazǎ pe care a avut-o tot timpul acest căutător de problematică în tot ce făcea. Iar marea experienţă a ajuns-o Lawrence atunci cînd şi-a dat seama că eroismul nu este o haină de zile mari, tot aşa cum nu este impulsul unei clipe de nebunie sau inconştienţă. A crezut prea mult în inteligenţă şi idee pentru a fi sluga unui eroism de moment. Ba, mai mult, după ce şi-a încheiat viaţa pe care şi-a povestit-o apoi în această carte, de neîntrecută omenie şi artă, el a refuzat orice distincţie, orice răsplată, orice câştig bănesc şi s'a retras, umil, îngropându-se în anonimat. Şi-a schimbat nu numai numele dar şi felul de viaţă. A intrat sub numele de Shav în unitatea de tancuri şi apoi în aviaţia engleză. Dar ca simplu soldat care a uitat că a fost colonel şi putea deţine orice demnitate rezervată marilor muritori.

Valoarea şi frumuseţea jertfei lui Lawrence constă, cum relevă şi d. Petru Comarnescu, în experienţa spiritului şi nu a cărnei şi senzaţiei. Eroismul său a avut întotdeauna o întemeiere spirituală şi raţională. El mergea până acolo, încât era în stare să anihileze şi să suporte cu stoicism durerea fizică cea mai cruntă. Şi în privinţa asta suferinţa lui Lawrence e de o măreţie antică. Nu vorbim de mizeria voluntară adunată în promiscuitatea armatelor de Arabi şi a cămilelor, nedormind zile întregi şi chinuindu-se mâncat de insecte şi de disenterie, de răbdarea îngerească de a împăca şi uni triburi diverse. Lawrence a cunoscut supremele chinuri şi încercări omeneşti. Mai întâi a fost rănit greu de câteva ori şi şi-a purtat plăgile prin arsura soarelui ucigător, neîngrijit, ca şi ceilalţi camarazi. Iar într'una din zile, în exerciţiul funcţiunii, aventurându-se în lagărul duşman pentru a spiona, e prins şi dus la Bey, care văzându-l alb şi atrăgător îi face propuneri ruşinoase. Refuzând să-l satisfacă, Lawrence e maltratat de soldaţi până la fărâmarea oaselor şi lăsat în pace, abia atunci cînd li se pare că e mai mult mort decât viu. Niciodată, când e lovit de boală sau rănit, nu se vaicără şi suportă suferinţele aspre ale campaniei prin deşert.

Structura morală a acestui spirit lucid face ca să fie tot timpul chinuit de o conştiinţă care îl veghea şi de care pomenirăm mai sus. Lawrence a încercat chiar să-şi convingă superiorii de chinul şi sbaterea sa şi să ceară rechemarea lui. Iată cum se încondeiază el însuş în întrebările şi flagelările sale de conştiinţă: „Totuşi nu pot justifica consimţământul meu la înşelătoria Arabilor, printr'o slăbiciune de caracter sau prefăcătorie înăscută; deşi, fireşte, probabil că aveam vreo tendinţă, vreo aptitudine pentru înşelăciune, căci altfel n'aşi fi putut să păcălesc aşa de bine pe oameni şi să stărui doi ani de-a-rândul în a duce la izbândă o înşelăciune pe care alţii o făuriseră şi o puseseră la cale".

Astfel acest halucinat vizionar îşi trăeşte cu preţul sângelui său, cu preţul flagelării fizice şi a chinului moral epopeia sa măreaţă în umilinţa ei.

Răscoala şi războiul arab condus doi ani de Lawrence sunt descrise în amănunţime, cu o pană viguroasă, cu toate sinuozităţile şi peripeţiile lui, cu umilinţele şi accidentele survenite, cu eşecurile mici şi izbânzile mari.

Domnului Petru Comarnescu i se cuvin neprecupeţite laude pentru uriaşa muncă pe care a desfăşurat-o traducând această capodoperă. D-sa a pus la îndemâna publicului dela noi o carte cum nu se scrie în fiecare zi.

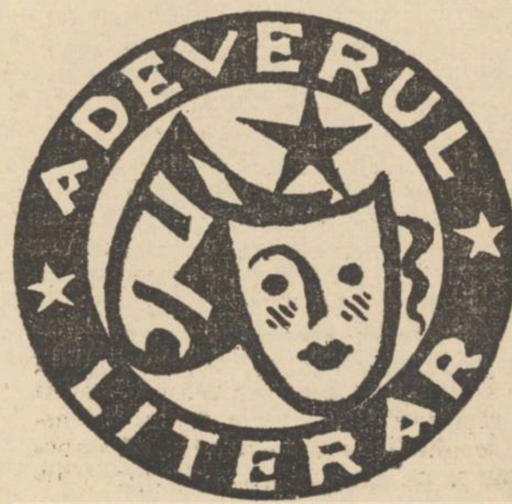
Cititorul de literatură va găsi o operă de înaltă temperatură şi artă. Una din cele mai complete şi mai informate din câte s'au scris în lume asupra necunoscutei Arabii. Căci povestirea lui Lawrence, fie că descrie contactul cu şerifii şi emirii viteji şi ambiţioşi, fie că descrie lumea anonimă a luptătorilor, climatul şi soarele halucinant, deşertul auitor ca marea, — e interesantă în fiecare pagină. Nimic nu i-a scăpat genialului explorator şi aventurier spiritual care, pe deasupra tuturor calităţilor sale multiple, este şi un mare scriitor.

Ultimele cuvinte ale finalului cărţii arată că, printre motivele acţiunii lui Lawrence, fusese şi o „ambiţie istorică" pe care o visase când era copil, aceea de a da o formă nouă Asiei potrivit cerinţei timpului. Dar dezolat de izbânda sa şi profund nemulţumit de inutilitatea ei, marele cuceritor s'a retras în anonimat ca să moară apoi stupid într'un accident de motocicletă.

CAMIL BALTAZAR

VOIAJE DE STUDII ORT
IN ANUL 1938
spre
STATELE UNITE, CANADA, AMERICA CENTRALĂ
CUBA şi MEXICO
INDIILE şi AUSTRALIA
Ceylon — Sumatra — Bali — Java
IN JURUL AFRICEI
Cele mai frumoase voiaje săptămânale de Primăvară
spre: COASTA DE AZUR şi MAROC
cu circuite forfaitare
VOIAJE de AGREMENT spre:
SPITZBERG, CAPUL NORD
TARILE NORDICE U. S. S. R.
INSULELE ATLANTICE
cu vaporul de lux „STELLA POLARIS"
Recomandăm de acum rezervarea cabinei Dvs. la
Repr. Gen. Societăţilor de navigaţiune olandeze şi norvegiene
ORGANIZAŢIA ROMÂNĂ DE TURISM S. A. R. Bucureşti
CALEA VICTORIEI, 70 (Pasagiul Generala) Etaj I
Timişoara, Strada Venoţia, 2 | Iaşi, Strada Lăpuşneanu, 16
Cernăuţi, Str. Regele Ferdinand, 27 | Oradea, Strada Alexandr

Cartea românească

de G. CĂLINESCU

Cronica literară

M. Sevastos: Monografia oraşului Ploeşti

Cine nu-şi aduce aminte de tirada Miţei din *D'ale Carnavalului* de Caragiale?

„Da,... vreau scandal, da... pentrucă m'ai uitat pe mine, le-ai uitat pe toate; ai uitat că sunt fiică din popor şi sunt violentă; ai uitat că sunt republicană, că în vinele mele curge sângele martirilor dela 11 Februarie; (formidabilă) ai uitat că sunt ploeşteancă — da, ploeşteancă! Năică, şi am să-ţi torn o revuluţie, da o revuluţie... să mă pomeneşti!..."

Ei bine, oraşul „revuluţiei", „republica ploeşteană", urbea în care se'nalţă statua Libertăţii, şi-a găsit un istoric. După o muncă intensă la care am fost martor, monografia oraşului Ploeşti a ieşit în sfârşit la lumină. Ploeştenii s'au dovedit şi aci „formidabili", fiindcă monografia este colosală şi un străin ar putea crede că oraşul Ploeşti este cel puţin cât Londra.

Se cade în orice caz să lăudăm solicitudinea edililor, a d-lui Dem. I. Nicolaescu, iniţiatorul, a d-lor Gh. Manolescu şi Al. Manoliu, executori materiali, şi a sprijinitorilor în frunte cu d. P. N. Bejan, de a se fi gândit la înfăptuirea unei astfel de opere. E un lucru frumos ca un oraş în desvoltare să-şi aibă întocmai ca o veche comună italiană cronica ei. Dacă d. Bejan şi d. Manoliu ar fi fost dregătorii unei cetăţi a literelor, câte n'ar fi fost de aşteptat dela atâta generozitate şi dela atare spirit cultural!

Monografia aceasta este o operă colectivă întreprinsă de feluriţi specialişti sub conducerea d-lui M. Sevastos care şi-a rezervat partea istorică şi revizuirea unor articole. L-am văzut pe d. Sevastos lucrând, comandând ca un general campania de lucru şi mărturisesc că am rămas mişcat de înflăcărea d-sale. Azi când tot tânărul fuge de munca de arhivă, d. Sevastos se îmbăta cu documentele, tremura de gloria Ploeştilor, adoptase cu duioşie această urbe care nu e a sa. In ochii plini de dragoste ai d-lui Sevastos oraşul restaurantului lui Gherea a luat proporţii fantastice.

Dacă te uiţi bine însă, monografia, nu este disproporţionată. Ea reprezintă un studiu complet al condiţiunilor de naştere şi de existenţă ale unui oraş român. Subtitlul ei ar putea fi *Din istoria oraşelor române*. Am răsfoit bine tot volumul, citind şi consultând articolele tuturor colaboratorilor, şi m'am încredinţat că tot materialul este plin de semnificaţie.

Bizuit pe întreaga documentaţie mai veche pe care a avut-o la îndemână şi pe serii noui de documente din colecţiile Academiei Române şi Arhivelor Statului, publicate în apendice, d. Sevastos întocmeşte istoricul Ploeştilor, în care preocupat de o idee fundamentală, încearcă să determine spiritul oraşului, să explice oarecum „republicanismul" şi liberalismul ploeştenilor. Nu ştiu dcă într'adevăr se mai menţine această însuşire dar o dârzenie ploeşteană a existat. Interpretând dar faptele sociologic şi uneori cu pregătirea unui jurist d. Sevastos defineşte factorul moral fundamental al urbei şi face aceasta cronologiceşte. Şi'ntr'adevăr, ce vedem? (Naraţiunea e plină de ironie, făcută din împletiri de documente şi de interpretări). Intemeiat, prin legendă, de Mihai Viteazul, târgul Ploeştilor a luat fiinţă prin răpirea unei moşii de răzăşi. Trecând pe moşie domnească, locuitorii se bucură totuş de slobozenie şi de alte câteva privilegii. Târgul creşte, se populează. Autorul preocupat mereu de viziune, romanţând atât cât este îngăduit în marginile adevărului istoric, sau mai bine zis nu romanţând ci proectând, ne dă o privelişte cu totul nimerită a târgului. Tragi-comedia pe care o conduce foarte îndemânatec d. Sevastos, ca să scoată în evidenţă humorul lucrurilor, începe în domnia lui Alex. Ipsilanti, care într'un hrisov foarte umflat şi ipocrit în scopul unei „faceri de bine" aşa cum porunceşte Dumnezeu, dărueşte moşia Ploeştilor „prea iubitului nostru văr Ianache Muruz". De atunci sunt şi seminţele „revuluţiei". Moşnenii se burzuluesc sub feluriţi domni, fac jalbe, dar nu se pot scăpa de Muruz şi de Muruzoaea, ale cărei curţi rămân încă în amintirea ploeştenilor. Fata Muruzoaei, Ralu, măritându-se cu beizadea Costache Caragea, moşnenii încep lupta cu acesta din urmă. Ajung până acolo că dărîmă casele Muruzoaei până în temelie şi gonesc pe Beizadea Caragea. Evident, stăpânirea ia apărarea proprietarului, însă acesta nu trage foloase de pe urma moşiei de vreme ce oamenii nu vor să plătească contribuţiile. Pitoreasca jalbă a lui Florea Târşă din 1820 este un simbol al spiritului de libertate ploeştean. La 1832 încep a se face nişte măsurători cu stânjenul şi cu sfoara. Stăpânirea voia să pună o taxă pe faţada caselor în vederea înfrumuseţării oraşului, dar bravii ploeşteni crezură că e vorba să li se ia din nou drepturile şi făcură iarăş „revuluţie". Florea Târşă se repede şi ia stânjenul din mâna măsurătorului iar altul trage sfoara unui slujbaş. Revoluţia merge până la casa lui Panait Ceauşul unde încearcă să spargă uşa „cu picerile". La Ploeşti s'au lăsat la începutul secolului trecut şi un număr mare de familii bulgăreşti din Sliven. Aceşti bulgari azi s'au românizat cu desăvârşire, întărind însă probabil acel spirit de control al faptelor guvernamentale. Republicanii fiind prin definiţie morali, se petrece un lucru de tot hazul. Aducându-se un dascăl bulgar numit Hagi Iordan, acela e bănuit de comunitate ca „volterist". Bietul dascăl era adăpat de romanţuri şi de povăţuirile lui Volter şi şi-a permis să bârfească faţă de pravoslavnicii cetăţeni biserica ortodoxă. Acum ploeştenii bulgari se temeau ca nu cumva cu ajutorul lui Volter Hagi Iordan să dejghineze sufletele cruzilor copii. Astfel la temeiul spiritului revoluţionar al Miţei stă şi opera dejghinătoare a sarcasticului Volter.

Datorită acestei analize de ordin istoric şi sociologic a Ploeştilor, înţelegem foarte bine purtarea urbei în România nouă. Ploeşteanul, păţit de veacuri, ţine la libertate, el este un exponent al burgheziei române ieşite din clasa moşnenilor, îmbinată cu factori liberi de aiurea. Alegerea din 1869 arată pe ploeşteni ca spirite independente, fiindcă în vreme ce peste tot iese guvernul, la Ploeşti iese opoziţia. Când Cogălniceanu, bolnav, vine să-i împace, cetăţenii mai-mai să-i spargă uşa, precum că nu mai este libertate şi s'au călcat legile.

Intrat cu povestirea în epoca modernă d. Sevastos s'a lăsat cu toată voluptatea în pitorescul vieţii cetăţeneşti. Naraţiunea e plină de humor şi de coloare locală. „Revoluţia" dela 1870 e povestită cu amănunte multe, dar într'un fel care aruncă un văl de seriozitate asupra a ceeace Caragiale a văzut numai caricatural. In fond „revuluţia" fusese pusă la cale de Carada (în jurul aventurilor căruia ni se reproduc nişte foarte interesante *Efemeride)*. Vina lui Candiano-Popescu este de a fi forţat lucrurile. Cititorul va găsi toate satisfacţiile consultând singur istoricul. Atât credem de cuviinţă să amintim, ca simbol al revuluţiei, că şeful mişcării pusese un fel de caporal ca să aibe grijă ca nu cumva vitejii republicani să-şi piardă săbiile la beţie. Un capitol foarte interesant este acela privind şederea ţarului la Ploeşti în 1877. Capitolul este însoţit de frumoase gravuri şi fotografii din acea epocă. D. Sevastos n'a putut afla o mică monografie despre Lazăr Şăineanu datorită d-lui C. Şăineanu, unde se vorbea ceva despre Ploeşti. Abia acum am putut s'o găsesc şi eu şi asigur pe autorul monografiei că n'a pierdut nimic. Se zice acolo că Ţarul a stat în casele lui Ergas şi se distra făcând temele micului Ergas. Cum însă ţarul a locuit în casa lui Istrate Negulescu totul rămâne dar de domeniul fanteziei.

Scrise în spirit absolut nuvelistic, cu mici momente portretistice, cu multă coloare locală, sunt capitolele *Politica şi administraţia, Galeria primarilor Cultura populară*. Clişeele înfăţişând cele mai vii figuri de umani sunt alese cu humor, vorbind de epoca veche. Cetăţeni de treabă, părinţi ai urbei, cu ochi blânzi, înspăimântaţi de năluca volterismului, îşi răsfiră favoriţii. Toţi par a avea „ambiţ". Caragiale, originar din Ploeşti, nu şi-ar fi luat din altă parte poze pentru ilustrarea operei lui. Amănuntele par inventate de un romancier ca să ne zugrăvească o urbe imposibilă prin naivitatea ei.

Cutare primar umblă cu „bugetul" în buzunar şi scoate bani la cafenea pentru a-i înmâna fanaragiului în vederea cumpărării de gaz. Stanian, văzut portretistic, „era un om de-o statură potrivită, cu figura negricioasă, simpatică, cu privirile veşnic neliniştite. Il vedeai veşnic cu surâsul pe buze, şchiopătând, în mijlocul prietenilor — care-i făcea alaiu pe stradă"... Când e coborît în groapă un lăutar îi urează tardiv: „Să trăeşti, coane Radule!"

De altfel la Ploeşti lăutarul e pus să câte în pom, fiind „cioară".

Statuia lui Neptun din grădina publică serveşte ca instrument paşnic de răzbunare politică. Neptun cu un picior îngenunchiat ţine pe cap o vască. Dosul îi este gol. Fiecare partid dela putere întoarce statuia cu dosul lui Neptun spre casa adversarului în scopul ruşinării „damelor".

Foarte multe informaţii inedite sunt folositoare istoricului literar, ca de pildă ştirile despre Caragiale. Urbea are un trecut literar. Cea mai veche poezie locală este o inscripţie din 1857 pe o piatră de mormânt, poezie în orice caz sinceră:

Aici, aici, zace iară
Fără lux, fără covoară;
Supt acest mormânt,
Jos în pământ,
Zace întru vecinică adormire
Pân la a doua venire,
Zace oasele ţărână
Ce noi odinioară
Ii ziceam pe nume cu iubire
Dându-i cu toţii numire:
Preotu Ioachim duhovnic.
Venit în vârstă de 62 ani, din care
36 au petrecut în schima preoţiei.
Şi s'au mutat către domnu,
Unde-o să meargă tot omu,
Etc.

Din celelalte colaborări, aceea a d-lui Toma T. Socolescu ni se pare în totul remarcabilă. Nu numai informaţia este bogată şi condusă după toate regulele ştiinţei, dar se observă peste tot buna pregătire artistică. Capitolul *Arhitectura* dă la iveală o foarte interesantă arhitectură românească de orăşel, care ar trebui cultivată. O astfel de casă mai stărue şi în Bucureşti pe strada Şerban-Vodă. Felul cum sunt introduşi ctitorii în pictura bisericii din Ploeştiori e vrednic de reţinut. Imbrăcămintea modernă este adaptată hieratismului bizantin aşa cum a încercat să facă Pop-Bunescu şi cum face acum cu oarecare stilizare d. Ullea.

Statisticele furnizate de Institutul central de statistică sunt de o mare bogăţie. A le cerceta este şi pentru un nespecialist o lucrare foarte instructivă. Oamenii mor, de pildă, mai mult de oftică; copiii sub un an, neligitimi, au o mortalitate mai mare decât cei legitimi. Fireşte fiindcă mamele nu au plăcere să se ocupe de un copil părăsit de tată. Nu mai sunt în oraş decât vreo 70 de bulgari, semn de repede absorbţiune.

O bună idee este de a da numele de familie după frecvenţă. Deci la Ploeşti lumea se chiamă după alfabet, mai mult: Anghel, Badea, Constantin, Dumitru, Enache, Filip, Gheorghe, Hristea, Ion, Lazăr, Marin, Nicolae, Oprea Petre, Radu, Stoian, Şerban, Tănase, Vasile, Zlate.

D. căpitan Marinescu se ocupă de mişcarea unităţilor militare dela Ploeşti şi de participarea lor la marele războiu.

D. M. Popescu şi d-na Isabela Sadoveanu tratează despre învăţământ.

Toate aceste capitole nu intră în competenţa noastră, totuş nu putem să nu observăm extraordinarul efort de investigaţie prin colaborare care a dus la cea mai mare monografie de oraş pe care o avem până acum.

Ceva asemănător ar fi *Monografia oraşului Iaşi* a d-lui N. A. Bogdan, condusă după acelaş plan multilateral, dar aceea, alcătuită de o singură persoană, nu are lărgimea, soliditatea ştiinţifică a acesteia săvârşită de specialişti în arhivistică, arhitectură, edilitate, chestiuni militare, comerciale, etc.

Evident, că progresul oraşului datorându-se factorului industrial şi comercial, interesul cel mare pentru unii îl formează partea respectivă, redactată de d. C. Demetrescu, ziarist.

In încheiere, d-lui Sevastos i se cuvin toate laudele pentru opera întreprinsă, pentru masivitatea şi disciplina ei, şi întrucât priveşte participarea sa ca scriitor, uşurinţa cu care s'a adaptat normelor studiului istoric, limpeziciunea cu care a definit istoriceşte caracterul moral al oraşului, darul biografic, coloarea locală, humorul şi stilul care fac dintr'o operă menită să putrezească în raft o carte de desfătări, un op solid, şi la propriu şi la figurat.

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos — notate prin iniţialele autorilor — nu pot fi publicate, neîndeplinind condiţiile.

Bucureşti: *A. W.; M. B.; I. E.; M. M.; A. C.; R. G.; M. C.; D. U.*
Rădăuţi: *Gh. R.*
Vişeul de Sus: *S. M. H.*
Cetatea Albă: *Ioan P.*
Andrieşeri-Iaşi: *M. V. A.*
Botoşani: *A. S.*
Iaşi: *N. R.*
Rădăciuneşti-Tecuci: *P. H.*

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Cântec trist

Probabil că poezie autentică se scrie foarte rar.

Azi, pare-se, poezia este cu totul subordonată scopurilor... umoristice, ceeace de altfel vădeşte o preocupare foarte umanitară din partea poeţilor". Dacă nu reuşesc să captiveze cetitorii în plasa inspiraţiei lor lirice, îi fac cel puţin să râdă. Şi tot este ceva, o intenţie, un gând bun pentru cetitorii copleşiţi de griji şi de nevoi... In deosebi, revistuţele de prin provincie, de prin periferia culturală a oraşelor de provincie se străduiesc cu un zel admirabil să întreţie această literatură umoristică. Iată, de pildă, o mostră de „poezie" publicată într'o revistă din acestea mărunte. Poezia este intitulată „Cântec trist".

Cetiţi-o, o transcriem în întregime:

E frig şi aprig suflă vântul
Intunecat e'ntreg pământul,
Dar încă mai întunecat
E bietu-mi suflet zbuciumat

Sunt sclavul unui trist destin
De zbucium mare şi de chin
De unde vin şi unde plec
Nu ştiu, dar ştiu că îmi petrec
In clipe grele viaţa mea
Legată de o tristă stea...

Intunecat e'ntreg pământul
E frig şi aprig suflă vântul...

Acesta este „Cântecul trist" care în loc să provoace compasiunea lectorului pentru suferinţele poetului, îi provoacă pur şi simplu buna dispoziţie. Şi gândiţi-vă şi dvs. cum ar putea să fie altfel? In adevăr, poetul a aşteptat iarna „e frig şi aprig suflă vântul", ca să bage de seamă că sufletul d-sale este întunecat, că este sclavul „unui trist destin de zbucium mare şi de chin", pe care ţine neapărat să-l împartă cu lectorul... Apoi ne mai spune că dumnealui nu ştie de unde vine şi unde pleacă... Desigur, sunt fenomene de amnezie destul de neplăcute, care însă nu reuşesc să înduioşeze pe nimeni. Dar parcă-i numai asta?

Nu ştie poetul de unde vine şi unde pleacă ceeace, fireşte, e destul de plictisitor, dar nu prea grav. Mai grav este că nu ştie nici versuri să facă şi totuşi face! Vorba ceia, dacă — precum se lamentează dumnealui — viaţa-i este legată de o stea tristă, apoi steaua poeziei în general, încăpută pe mâna poeţilor de talentul dumisale, este mult mai tristă... Este cum nu se poate mai tristă!

Fiertură

Un alt poet scrie versurile următoare:

Imi fierbe sufletul ca lava
Şi „spleenul" şi-a 'nţepat otrava...

Ei, lucruri proaste: lavă, otravă, spleen, înţepătură, fiertură...

Şi toate acestea numai în două rânduri.

Las'o mai încet, poetule, cu fiertura sufletului, că prea ai făcut-o fiartă...

A apărut:

M. SEVASTOS

MONOGRAFIA ORASULUI PLOESTI

De vânzare la librăria „Cartea Românească" din Bucureşti şi la sucursalele ei din provincie

Incendiu

In sfârşit, un al treilea domn „poet" îi dă drumul inspiraţiei, precum urmează:

Mă mistue jalea
Şi nu-mi aflu calea,
Mă mistue focul
Şi nu-mi aflu locul.

Este al doilea domn „poet" care şi-a pierdut drumul! O adevărată calamitate cu poeţii aceştia rătăciţi... Trebue să le procurăm neapărat un ghid. Cât priveşte chestia cu focul, nu ne mai surprinde. După epidemia de incendii, incendiul dela Vox, incendiul din Vijniţa, et., etc., etc., un incendiu în plus nu mai surprinde pe nimeni, chiar dacă mistue un „poet". In orice caz, noi îi recomandăm să se aprovizioneze cu un aparat de stins incendii „Minimax".

Gândeşte-te, poetule, reclama acestui aparat este în versuri:

„Unde Minimax păzeşte
Focul nu se răspândeşte",

Deci este foarte indicat, aproape predestinat pentru incendii poetice, chiar dacă ne-am atrage duşmănia cetitorilor, care vor prefera să-l vadă transformat în scrum... In felul acesta, vor fi siguri că nu va mai scrie versuri!

Poetul naţional al Bulgariei

Momentul în care apare în arena literară a Bulgariei poetul Ivan Vazov este acela în care murise poetul revoluţionar, îndrăzneţ şi cu suflet înfocat, Rakovsky. Alţi poeţi, ca Botev, Karavelov, P. R. Slaveikov îşi dăduseră măsura talentului în operele lor cel mai cunoscute.

Astfel Botev scrisese poemele sale pline de avânt revoluţionar, Liubem Karavelov, nuvelele sale în care se găseşte studiul moravurilor, Slaveikov publicase baladele şi elegiile sale, când Ivan Vazov a debutat scriind versuri. Dintre acestea, „Bradul" a atras numaidecât atenţia compatrioţilor săi prin armonia formei şi imlădierea ritmului. Dar el era pătruns mai ales de misiunea de profet al naţiunii şi făuritor al Renaşterii poporului. Astăzi numele său a devenit un simbol, căci el încarnează şi personifică spiritul Bulgariei. Opera sa este profund înrădăcinată în tradiţiile naţionale. Multiplă, bogată, variată ea face să retrăiască în imagini strălucite toată acea istorie a poporului bulgar, pe care el declară cu mândrie că o are „întipărită în suflet în litere de granit".

IVAN VAZOV

In cincizeci de ani de activitate, Vazov a avut o operă de proporţii gigantice. El a creiat o limbă bulgară mlădioasă şi bogată care să-i poată traduce nuanţele cele mai delicate ale stilului şi avântul neînfrânat al lirismului. El a fost, după părerea lui Nicolae Doncev, pentru limba bulgară, ceeace a fost Puşkin pentru limba rusă. Intre ei, Doncev recunoaşte şi alte asemănări, între altele vitalitatea spiritului, optimismul, credinţa în misiunea profetică a poetului.

El a scris, pe lângă versuri, romane şi opere dramatice, prin care a făcut legătura între două epoci: epoca imediată după eliberare şi epoca clocotitoare a Renaşterii.

„Sub jug", *tradus în limba franceză acum cincizeci de ani, a fost aşezată de criticul englez Edmond Gosse printre capo-d'operele literare ale vremii. Punctele care înseamnă etapele în lunga sa activitate, sunt operele* „Pământ nou", „Epopea celor uitaţi", „Fără foc şi loc". *El a pătruns sufletul bulgar, i-a intuit adânc esenţa, i-a cântat cu un nestăpânit elan liric tot ce i-a făcut gloria şi strălucirea, a cântat frumuseţea naturii din patrie şi a meritat din plin titlul de „poet naţional" care i-a fost dat cu un an înaintea morţii, adică în 1920, cu prilejul jubileului de cincizeci de ani de activitate literară, Vazov rămâne pentru totdeauna în sufletul Bulgarilor ca cel mai mare poet naţional.*

Constanti Kiriţescu: Jurnalul unei comitive (Privelişti bulgare şi neoturce)

Edit. Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1937.

Un elegant volum de 200 pagini, cu sugestive ilustraţii — volum care cuprinde impresiile de călătorie ale unei „comitive" (=grup de turişti).

D. Kiriţescu justifică astfel, — şi cu drept cuvânt, — interesul de a vizita ţările vecine:

„Impletirea atâtor interese cu ţările vecine ne porunceşte totuşi să ne cunoaştem mai deaproape vecinii. Şi'n cele rele, pe care ne place să le examigerăm; şi'n cele bune, pe care nu vrem să le recunoaştem. Subpreţuirea tradiţională, dispreţul imbecil, batjocura cu care tratăm pe vecini — trebue odată să se sfârşească. E de nevoe să ne cunoaştem pentruca, după împrejurări, să ştim la ce putem să ne aşteptăm, cum să ne facem socotelile, ce atitudine se cuvine să luăm. Poate c'am descoperi şi pilde bune de imitat, pe lângă lipsurile ce se observă mai uşor la vecini decât la noi înşine. Şi s'ar putea ca această cunoaştere să fie un îndemn spre o politică de mai multă bunăvoinţă şi dintr'o parte şi din cealaltă, de conciliantă, de apropiere".

Ascuţit spirit de observator, d. Kiriţescu remarcă totul — căutându-i sensul — dela pomii de câmp, văruiţi şi cu coroana rotunjită, până la impozantele cupole ale bisericilor, ridicate cu baniţa de grâu oferită de ţăranul bulgar, gospodar înstărit.

D-sa notează ceiace vede, fără nici un menajament diplomatic — chiar când trebue să constate, de pildă, că Sofia are o bogată grădină zoologică pe când Bucureştii nu s'au gândit la o astfel de instituţie.

Dar despre cartea d-lui Kiriţescu plină de multe observaţii interesante vom reveni pe larg într'un număr viitor.

M. Sv.

Cronica mizantropului

Vremuri trecute

Am înaintea mea nişte jurnale ieşene din secolul trecut, al căror nume nu vreau să-l dau ca să-mi rezerv singur plăcerea să scot de prin ele ce vreau. Dar garantez autenticitatea extraselor. Cum totul pare ca un vis, ca un film învechit şi totuşi e viaţa de toate zilele de altădată. Iată un anunţ din 26 Ianuarie 1885:

„Un căţel alb cu pată neagră pe ochiul drept, cu sgardă la gât răspunzând la numele de Hector *s'a perdut. Găsitorul este rugat a-l aduce la domnul A. D. Xenopol, peste drum de farmacia Konya, unde va primi o recompensă".*

Unde eşti tu Hector, *ilustru animal al nu mai puţin ilustrului istoric?*

Tot pe atunci la Maison Jockey Club, acum Corso şi ceva mai înainte Tufli se putea mânca la „Table d'hôte: déjeuner à trois francs, diner à quatre francs".

La 29 Ianuarie s'a dat bal în salonul Galino, de către societatea pentru învăţătura poporului român. A fost animaţie mare fiindcă a asistat „un buchet colosal de dame şi domnişoare".

La 14 Februarie Gavriluş, un birjar din secta scapeţilor a înjurat un client în faţa Hotelului de Rusia, fiindcă i s'a dat prea puţin.

Cine dintre bătrâni mai ştie că în toamna acelui an, 1885, a ars casa Roznovanu, cu care prilej au murit mulţi soldaţi şi căpitanul Păun?

Să ne întoarcem şi mai înapoi în secol. Suntem în iarna lui 1872, exact acum 66 de ani. La panorama lui E. Heimann, unde intrarea este 2 lei, 4 parale, se arată: Inaugurarea canalului de Suez, Revoluţiunea în Spania *(revoluţia în Spania este eternă!), Vederea oraşului Coblenz, Bătălia la Montana, Cortul mărturiei în Palestina, Revoluţiunea în Candia. New-York,* Lupta în Africa *(şi'n Africa lupta este eternă!) Aurora boreală în Groenland. Incoronarea regelui de Ungaria, etc.*

La 4 Ianuarie E. Bosco (fiul lui Bartolomeo) a dat reprezentaţie, fireşte de... boscării!

Peste tot la restaurante se bea bere de Liesing şi de Schwechat. Lumea se spală pe dinţi cu esenţa „Dentalina" şi se parfumează cu Ylang-Ylang, trage la Otel Binder, Otel de Nord, Otel Europa, Otel Engletera, Otel Vanghele, Otel Concordia şi... Otel Pârlita; merge la restaurantul S. Franzos sau la Café Restaurant de Lafitte în casele lui N. Drossu din str. Lăpuşneanu. Circul Jean Gautier dă reprezentaţiuni: Era şi un fel de Tarzan al vremii. La Hotelul de Viena, în casele lui Sc. Pastia se pripăşise un „sălbatec" care pretindea că se hrăneşte numai cu carne vie. Sălbatecul însă făcea datorii şi era însurat cu o tânără evreică de 17 ani. Se numea Jaques Simon şi încolţit de creditori încercă să fugă deghizat într'un perfect gentleman.

Moda damelor bine care mergeau la Café de Paris era foarte complicată. Madam Eugenia făcea cronica. Pe cap se purta păr străin, pălăriuţă, rochie a la Vatteau, mantelut de catifea, „garnat cu dantele". Părul era încărcat de zulufi şi de chignoane. Ca stofe se purta tarlatanul, grograin-ul, taffetas-ua, crepul şi mai ales „atlasul vişiniu", atlasul vişiniu şi vioriu care-i plăcea lui Eminescu:

De vrei să-mi placi tu mie, auzi? şi numai mie
Atuncea tu îmbracă mătasă vişine!

ARISTARC

Preţul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

Alexandru Moscu

Alexandru Moscu

R. Iosif

Nisi Torossian

R. Iosif

Şi d-l *Schweitzer-Cumpănă* e un impresionist. La noi se face foarte mult impresionism. Ar putea fi considerată mişcarea cu cel mai mare răsunet, dacă am judeca după ecourile ei prelungite în ţara românească.

Fără îndoială, d. Cumpănă a căutat, ca şi alţi colegi, să ajungă la un stil propriu numai cât inspirat din învăţămintele unei strălucie epoci de esvoltare a artei franceze. Căci felul cum sunt clădite culorile pe pânză şi raporturile existenţii lor sunt originale şi de o convieţuire ce ce nu aseamănă cu disocierea tonurilor practicată de un Monet, sau de construcţia cu apropieri de mozaic a unui Cézanne.

Pictura d-lui Cumpănă e impulsivă, cu revărsări necontrolabile ale inconştientului, cuprinzând un moment de emoţie trăită pe loc, fără reveniri, fără completări care să fie mai mult gândite decât simţite.

Opera d-sale mai are o caracteristică : e străbătută de un aer grav cu umbre de tragică supunere, deşi culorile sunt calde şi întreaga suprafaţă pictată dinamică— de un dinamism de fugă aproape.

Trăsături largi clădesc curajos imaginile, dându-le o tărie barbară ca un imn al forţei pământeşti. Astfel nu-i întâmplător că modelele sale sunt ţăranii şi animalele de muncă, iar lucrurile străchini, ulcele de lut, scaune şi mese necioplite. Este în pictura aceasta o afirmare brută a materiei, un glas rodnic al ei, fără ca valorile de culoare să fie neglijate. Există o virtuozitate în lucrul d-lui Cumpănă, dar una înţeleaptă care purcede dintr'o atitudine sufletească, dintr'un tainic izvor al vieţii. Şi când sinceritatea se sbuciumă pentru un adevăr, ne găsim în faţa unei vieţi pline şi nobile.

D. *R. Iosif,* autor al atâtor lucrări în gravură de o materie caldă, unde semnificativul este marcat cu putere, adaugă cu noua expoziţie dela Ateneu împlinire celeilalte activităţi a d-sale : aceia de colorist.

D. Iosif a trecut cu uşurinţă din lumea albului şi a negrului la pictura în ulei, alegându-şi, poate sub influenţa materialului întrebuinţat înainte, nuanţe de culoare în game joase, puţin triste, grave, dar vi şi intime. Nuanţele acestea nu insistă prea mult asupra suprafeţelor, ci rezultă, simplimică, accentuiază, săvârşind o imagine complect, care depăşeşte prin valoarea ei picturală subiectul propus, ales anume modest, de o discretă poezie.

Este în pictura d-lui Iosif un punct de plecare liric, care încântă şi care răsplăteşte perigrinările prin expoziţii cu opere dezbrăcate de orice semnificaţie de sentiment. Şi pictorul acesta ar fi putut, cu mai multă sau mai puţină abilitate, să se lase tentaţiei de a aduna culori rare, sau împleticiri decorative tot atât de rare, dar a preferat, nu accidental ci constant, să aşeze la origina fiecărei pânze simţirea lui luminos omenească.

Poţi fi pictor cât vrei, dar să simţi întâi, când te aşezi la lucru, cum simte fiecare om cu resorturile sufletului întregi. O pânză se poate uşor umple, satisfăcând gusturile amatorrului de astăzi, dar e mult mai greu ca pictura ta să adere lumii motivelor.

In expoziţia dela Ateneu se exprimă cu o autoritate discretă dar fermă un artist şi un om sigur de ceiace simte, de

S. Muetzner

S. Muetzner

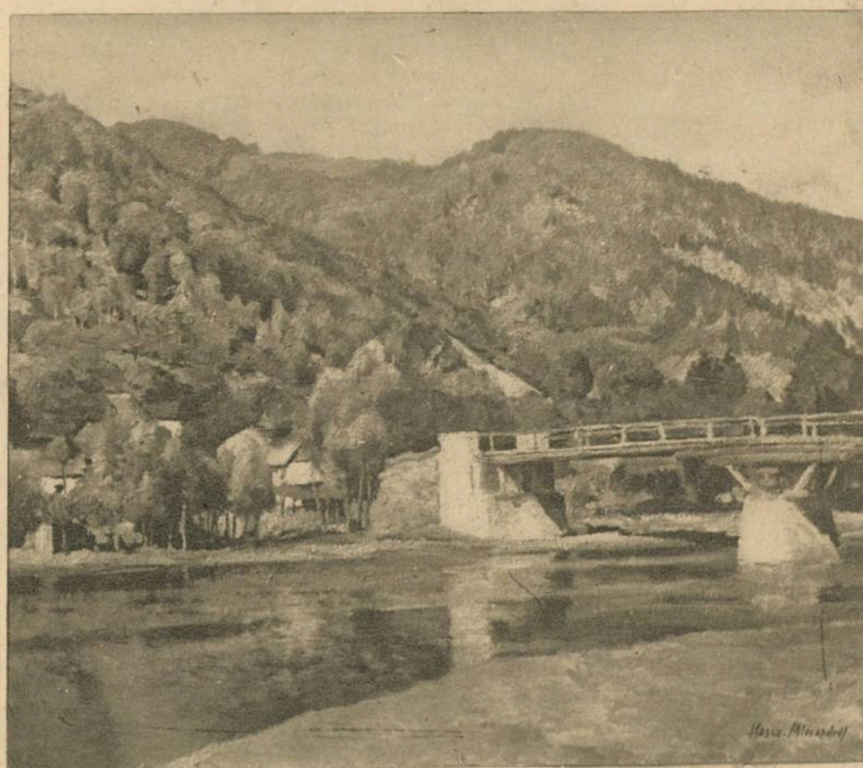
ceiace e pictura, de mijloacele ce-i stau la îndemână. O operă de frumoasă unitate, unde totul e perfect înțeles cu finalitate. Naturile moarte cu o lumină în același timp puternică și rece, peisagiile spontane, străbătute de un cult pios al naturii, cu căutări prețioase în împlinirea lor formală, reprezintă cu un farmec delicat și viril [illegible] sentimentele unui suflet credin-[illegible]însuși. Avem impresia că d. Iosif [illegible] fost prețuit până acum la justa lui valoare.

Cu d. *Alexandru Moscu* intrăm în alt câmp de expresie: cunoaștede chibzuită a raporturilor între artă și viață, meșteșug din cele mai solide și o convingere în mânuirea mijloacelor care merge până la încăpățânare — o fructuoasă încăpățânare.

Lucrările d-lui Moscu sunt de mult de o ținută și o pondere clasică în organizarea lor formală, numai că le lipsea până anii trecuți o respirație slobodă a generalității subiectului, din pricina aplecării insistente și migăloase asupra detaliului. Simțeai că tabloul e văzut în fragmente și observai ușor popasurile făcute în răstimpuri spre întregire. Acum, peisagiile sale, poate și mai amănunțite ca înainte, au o legătură între elementele de compunere, o lumină egală și vie. Emoția artistului e comunicată privitorului — nu-i numai o voință spre definirea interioară, ci o resfrângere ce cuprinde întreg motivul, se contopește cu el, lăsându-l să vorbească liber.

D. Moscu consideră priveliștile cu un calm desăvârșit în toată larga lor desfășurare, susținând liniile și volumele cu o răbdare care n'are numai sens meșteșugul ci e voluptate pentru fiecare tremur de viață, pentru realizarea fiecărui amănunt. Sobrietatea tehnică se menține și'n expoziția dela Fundația Dalles — orice libertate modernă într'o astfel de artă ar rămâne cu totul deșartă de conținut — dar culorile au câștigat în strălucire.

D. Alexandru Moscu a stăruit pe un drum care părea multora nepotrivit nervozității și inventivității în exprimarea actuală, dar iată că vine și răsplata — se apropie de d-sa victoria cea mare.

Alexandru Moscu

Expresia picturii d-lui *N. Stoica* e rezultată dintr'o tinerească sensibilitate și din alternarea destul de abilă a contrastelor. Culoarea d-sale, deși așezată în mănunchiuri grele de pastă, cu un fel de a modela care poate duce la opacitate, e fluidă și delicată. De o delicatețǎ care surprinde prin calitatea armoniilor din unele naturi moarte, prin scrisul repede, voinicesc, oprit de multe ori acolo unde trebue ca să termine un tablou.

In acest fel de lucru e o încredere în forțele proprii, care poate duce departe pe d. Stoica. Ceiace lipsește câte odată picturii sale e așezarea ponderată a planurilor principale. Desenul nu strânge îndeajuns culoarea, astfel că unele volume par inconsistente și rămân moi cu totul impulsul constructivist. Incolo, după cum am mai spus, numai calități: în desenele acuarelate și, în general, în muzicalitatea cromatică.

Nisi Torossian

Schweitzer-Cumpăna

D-na *Nisi Torossian* e un nume nou venit în plastica românească. Ceiace nu înseamnă că e o debutantă. Din contra, d-sa se prezintă pe deplin conștientă asupra drumului de urmat. Se cunoște dela prima vedere că a făcut studii după învățăminte fericite.

Ansamblul expoziției nu-i unitar — sunt unele tablouri cu preocupări de volum cu mijloace neoclasice, altele încercări decorative și în fine, altele însăilări de atmosferă. Se desprinde însă din întreaga expoziție un spirit lucid pus în slujba deprinderii și stăpânirii meșteșugului. Un meșteșug câștigat de redarea luminii și de o dragoste intimă pentru lucruri. Rămâne ca d-na Torossian să pue mai mult lirism și sponteneitate în expresia sa.

TACHE SOROCEANU

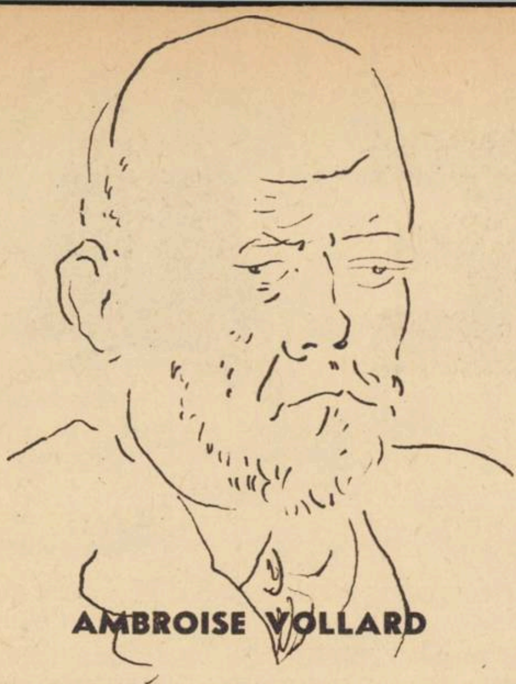
Adevĕrul literar si artistic

895–

Claude Monet: Femei în grădină

AMINTIRILE UNUI NEGUSTOR DE TABLOURI

E o carte care nu se poate rezuma — prezintă un material atât de vast și de variat, încât ar trebui să nu facem altceva decât să cităm capitole întregi.

Ambroise Vollard scrie simplu, povestind întâmplări, fapte, momente, fără să tragă nici o concluzie, fără să desprindă nici un învățământ. Sarcina aceasta o lasă cititorului. Şi cititorul rămâne cu un sentiment de încântare, de amuzament, furat de savoarea lecturii și uitând să tragă încheeri grave, ori ironice, zicându-și că la urma urmei așa e viața de când lumea, așa sunt oamenii — și buni și răi și proști și deștepți și întregi și caraghioși.

Vollard a avut norocul să trăiască într'o lume strălucită de pictori, de scriitori, de nobili și bogătași și din raporturile lui cu această lume a păstrat momente caracteristice, de care își reamintește dealungul cărții. El singur observă: „1890! Ce epocă binecuvântată pentru colecționari! Pretutindeni capodopere, la prețuri de nimic! Cezanne, Van GGogh, Monel, Renoir, Gauguin, Pissarro, Sisley, toată pleiada magnifică a impresioniștilor care face astăzi gloria colecțiilor de artă, trăia pe vremea aceia ignorată sau cel mult ridiculizată.

Vollard are totuși curajul să organizeze prima expoziție Cézanne, dar va culege numai riscurile „fanteziei" lui. Nu se ivește nici un amator. Abia după îndelungă așteptare apare unul: era un orb din naștere, însoțit de o persoană care îi explica subiectul tablourilor. A ales unul în lungime, reprezentând malurile unui râu. „Apa — spuse orbul — se poate întinde mai bine așa, decât într'o pânză în înălțime".

Intr'o zi, Renoir, auzind că Muzeul Luxembourg ar dori să aibă o pânză de a lui, trimete una prin Vollard. Iată răspunsul directorului: „Asigură-l pe d. Renoir că noi îl stimăm mult, dar pentru a nu provoca critica, pentru moment nu-i putem primi nimic". Vollard încearcă altă propunere: „Poate... ceva de Cézanne?..." la care îndrăzneală primește replica severă: „Cezanne?... eD ce nu Van Gogh?".

Omul de stradă nu gândea altfel. Inaintea vitrinei lui Vollard, un bărbat forța pe o femee, ținând-o strâns de umeri, să privească un tablou: Femei la scăldat, de Cézanne.

— Să mă obligi pe mine să văd așa ceva, pe mine care am fost premiată la desen în pension!

— Asta are să te învețe minte, draga mea, răspunse bărbatul, să fii altă dată mai drăguță cu mine.

Ambroise Vollard s'a născut în insula Reuniunii (în estul Africei) și a venit la Paris să învețe dreptul. Dar însă de tânăr pasiunea pentru artă i-a schimbat calea vieții: din micile economii cumpăra tablouri. Aflat pentru prima oară în fața unei opere de Cézanne, simte ceva asemănător cu o lovitură în stomac, după propria expresie. Intră la un negustor de tablouri să se inițieze în meserie, pe care însă îl părăsește curând, deoarece dăduse peste un ignorant în materie. La despărțire, e rugat: „Ascultă, Vollard, rămânem buni prieteni, nu-i așa? Când ai să vorbești despre impresionism, mă încred în loialitatea ta că ai să spui cât de mult detest această artă".

Iată-l lucrând pe cont propriu și făcând să defileze în paginile cărții lumea amatorilor de artă, de cele mai multe ori ridicolă și lumea artiștilor, ciudată și pitorească. Un gest, o vorbă, un gând luminează până în adâncuri un om, îi descopere intimitățile de suflet, îi relevează în întregime umanitatea.

„Aşi vrea să cumpăr un cadou pentru logodnica mea și nu știu dacă se potrivește"— cere informații un client. Alesese un tablou cu o fată tânără care încălzea la sânii ei micuți o turturică. „Ducându-mă la birou, mărturisi el, fac de câteva zile un mic ocol cu să-mi bucur ochii privind carnea asta savuroasă. E plăcut, nu-i așa, ca să tragi și tu foloase de pe urma unui cadou făcut altuia?"

„Asta nu-i nimic, remarcă un prieten ce asistase la scenă: cunosc un soț care a făcut odată cadou nevestei, de ziua ei, o pipă din spumă mare. Inaintea uimirii bietei femei, soțul drăguț a dat explicații: „Nu observi niicm? Şi-i arătă capul de bătrân cu barbă albă, care era pe lulea: „Este exact figura tatălui tău".

Edouard Manet

Edouard Manet

Renoir

Renoir

Edouard Manet

Vorbe atitudini și schițe de artiști. Lui Degas nu-i plăcea viața la țară decât pentru că îi satisfăcea trebuința de a umbla. Era văzut adesea străbătând drumurile, cu ochii acoperiți de ochelari mari și negri. Vollard l-a surprins într'o zi, în salonul conacului unui prieten comun, pictând un peisaj, cu spatele la fereastră.

— Domnule Degas, când văd cum „redați" natura aşi putea crede că procedați prin a-i întoarce spatele?

— Oh! domnule Vollard, în vagon. călătorind, îmi bag din când în când nasul pe fereastră...

Intr'o seară, înainte ca mosafirii lui Vollard să se așeze la masă, priveau câteva pânze de Cézanne. „Țăranul ăsta, interveni tranșant Forain, îi miroase picioarele".

„Ultima oară când l-am mai văzut pe Appollinaire, povestește Vollard, era după război, în timpul epidemiei de gripă spaniolă. Avea sub braț o sticlă cu rom". „Cu asta, îi spuse poetul — puțin îmi pasă de epidemie". Gripa spaniolă i-a răspuns prompt provocării: după două zile l-a doborît.

„Alfred Jarray! evocă mai departe Vollard. N'a existat vreodată o figură mai nobilă de literat. Foarte sărac, nu se plângea niciodată de mizeria lui, ocolind chiar pe cei care se interesau prietenește de soarta lui. Şi cât de scrupulos era! Mi-aduc a-

DUREREA

Durerea formează conştiinţa omului.

GOETHE

A vorbi despre durere? — vor zice poate unii. Ce subiect banal! Dar ce-i oare mai cunoscut pe lume de cât durerea? Se pare că nu tot de această părere au fost oamenii de ştiinţă, care au analizat-o din punct de vedere fiziologic şi psihologic.

„Mulţi inşi par a fi bolnavi nu sunt sănătoşi, dese ori durerile, sunt semnal de alarmă".

„Durerea, zice Richet, — este o vibraţie a centrelor nervoase conştiente, care rezultă dintr'o aţâţare a nervilor de la suprafaţă şi prin urmare dintr'o schimbare a stării centrelor nervoase".

Wundt ne mai spune: Durerea este aţâţarea cea mai puternică a unor părţi de simţire, aţâţare care comunică de odată nişte aţâţări mai puternice altor părţi".

Durerea e deplin localizată dacă e la suprafaţa pielei; când însă se 'ntâmplă la vre-un organ intern atunci localizarea e mai gravă ori unde ar fi durerea. S'a iscat întrebarea dacă sunt nervi speciali, care transmit durerea, ori dacă ea e dusă centrelor nervoase prin nervii simţirii ca şi ai pipăitului. Părerea din urmă e primită în general, anume că nervii care slujesc simţului pipăirii sunt asemănători cu cei care prin adaptare servesc şi transmiterilor şi care prin diferite aţâţări pricinuesc durerile. Faptul că pipăitul se transmite creerului mai repede de cât durerea, de ex. înainte de-a simţi durerea tălpei simţim răceală şi atingerea fierului şi abia în urmă durerea, dovedesc, — spune Lehman, — că pentru a simţi durerea, trebue o senzaţie mai puternică şi mai prelungită, pe când pipăitul, lucru normal şi obicinuit nervilor, se face mai repede. Drumul pe care-l face orice senzaţie de durere e cam următorul: nervii de la suprafaţa pielei fiind aţâţaţi, transmit aţâţarea la măduva spinării, iar aceasta o transmite creerului, astfel că în creer durerea ajunge la conştiinţă. Când durerea e slabă, ea nu se simte. De ex. muind mâna în apă caldă, simţim chiar un fel de plăcere, dar dacă i se ridică temperatura la 60 grade ori 70, simţim durere. La fel cu un curent electric, slab de tot, pe care nu-l simţim; făcându-l puternic, ajunge dureros, ba chiar ucigător.

Am spus că durerea se transmite mai încet decât tactul, şi în acelaş timp stă mai mult în conştiinţă. Zicătoarea că „minte ca un dentist" e nedreaptă. Dentiştii dibaci au dreptate zicând: „numai un moment şi gata". Dacă scoaterea dintelui poate ţinea o secundă, mai puţin timp decât poate fi transmisă durerea la centrele nervoase, dar durerea va fi simţită multă vreme în urma scoaterii. Se poate asemăna cu o lovitură de ciocan în clopot care e momentană, dar sunetul lui răsună îndelung. Astfel şi în conştiinţă, durerile găsesc răsunet îndelung, şi caracterul durerii e „*o aţâţare care durează îndelung timp şi care se prelungeşte aproape nesfârşit*". Oamenii de obiceiu vorbesc de cele mai îndepărtate dureri ca şi cum s'ar fi petrecut de curând.

Durerea e pricinuită de aţâţările nervilor; aceste aţâţări puternice strică ţesuturile, sunt dăunătoare vieţii, iar nervii dau alarma primejdiei, oricari ar fi pricinile durerii, organismul conştient şi adeseori inconştient caută să se apere. De ex., animalele cărora li se scoate creerul şi fac toate mişcările spre a scăpa de durere. Cu drept susţin unii că multe acte reflexe de apărare împotriva durerilor sunt mai vechi decât conştiinţa durerii, dovadă că animalele cu totul inferioare se apără de aţâţări.

Asemenea acte reflexe de apărare împotriva durerii se observă şi la animalele superioare. De ex., cine a observat la tăerea păsărilor cum încearcă ele, dând din labe şi aripi capul fiind tăiat, parcă să se apere. Tot astfel mamiferele, deşi zugrulmate, cad în genunchi şi

SOFIA NĂDEJDE

le curg lacrimi. O broască, după ce i s'a scos creerul se apără de durere ca şi când il are. Innecaţii din pricina lipsei de aer pierd cunoştinţa, totuşi se apără şi caută să se agaţe ca şi cum ar fi conştienţi. De aci ar putea crede unii că ar ajunge actele reflexe pentru a ne apăra de durere, cum e clipitul pleoapelor, dar asemenea apărare e cu totul inferioară. Numai durerea ajunsă la conştiinţă şi mulţumită fenomenului adaptării a înarmat pe ins cu arme felurite de apărare împotriva factorilor dăunători vieţii, şi cu drept susţin fiziologii că „durerea e un procedeu de apărare dintre cele mai eficace, e educativ şi preventiv; durerea e un factor însemnat al progresului omenirii.

Fără ea n'am fi căpătat cunoştinţele adăptării speciei la atâtea pericole şi apărări de boli, încât cu drept a zis marele poet că „durerea formează conştiinţa omului", fiind şi factorul însemnat al inteligenţei. Dar nu trebue să uităm că pe lângă aceste însuşiri folositoare până la un punct vieţii, durerile au şi urmări de care trebue să ne ferim.

Urmările pricinuite de dureri sunt foarte dăunătoare, dacă nu ţinem seamă de semnalul lor.

Asupra acestui punct nu mai e nici o îndoială. De aceea e bine să vedem cum lucrează acest factor vestitor al unor nereguli ce se petrec în organismul nostru. Durerea lucrează asupra muşchilor inimii şi de obiceiu micşorează numărul bătăilor. Chiar dacă scoatem unui animal creerul, totuş durerea are aceleaşi urmări fiziologice. De ex., dacă se scoate unei broaşte creerul şi pe urmă i se face o rană pe trup, bătăile inimii se împuţinează. Bine a zis un doctor: „dacă voim să cunoaştem o durere că e prefăcută să observăm pulsul".

Când inima bate mai rar, nu trimete regulat sângele spre plămâni, respiraţia va fi şi ea anormală: când pripită, când mai înceată, uneori adâncă, semn de înăbuşire, dovadă oftările la durerile fizice şi morale.

Acidul carbonic dat afară de organism e mai puţin, iar arderea se face necomplect. De asemenea sângele nefiind trimes destul de repede spre plămâni, nu se va curăţi în destul de acidul carbonic şi alte produse otrăvitoare ale organismului, aşa că nu e o vorbă goală strigătul: „Durerile nenorocirilor sunt amare; ele otrăvesc viaţa".

Bine înţeles, dacă respiraţia nu se face normal, funcţiile digestive sufăr cele dintâi; nepoftă de mâncare, vărsături, nemistuire etc. Organismul întreg suferă din pricina durerilor mari. S'a văzut înălbindu-se părul de o dată, iar alţii cad morţi. Durerea, fie fizică ori morală, are aceleaşi fenomene: e un act puternic fiziologic. Când durerea vine la conştiinţă ea are menirea de-a ne da ştire de desorganizările ce se întâmplă, de-a ne aminti oarecum de starea rea a unor organe, şi că viaţa ni-e ameninţată. Dar, vai, cât de puţin e luat în seamă acest străjer al vieţii noastre. La orice durere mai întâi este o dezorganizare a nervului, un act fiziologic, pe urmă vine actul psihologic subiectiv, care-i durerea. E vai, dacă nu luăm aminte din vreme. Această dezorganizare face că un timp oarecare acei nervi nu-şi mai pot împlini funcţiunea lor. De ex., dacă ne-am fript mâna cu apă clocotită, pierdem simţul tactului, o descărcare electrică ne amorţeşte nervii. La fel, fac bolile, otrăvile etc. Deci toate aţâţările puternice, fie de orice soiu, chiar când sunt socotite plăcute şi ne ademenesc, sunt dăunătoare organismului. Numai când durerea te vesteşte că e ceva bolnav în organismul tău, atunci vezi că nu e nimic mai peţios în viaţă decât lipsa de dureri, fie fizice, fie morale.

Fiindcă am vorbit despre dureri, trebue să spunem şi câteva cuvinte despre fenomenul curios al nesimţirii, aşa numita anestezie a durerii, care o putem avea prin ajutorul cloroformului, morfinei şi a altor substanţe. S'au mai observat cazuri de oameni care nu simt durerea de loc sau foarte puţin. De ex. un ins în vemea unei răscoale fu rănit la un deget. El îi rupe cu dinţii şi-l arun că. Tot el suferea operaţiile cele mai dureroase fără a simţi durere. Această nesimţire ne explică de ce fachirii şi unii Lama din Tibet, nu simt dureri sfăşiindu-şi carnea de pe ei. Tot aceasta explică şi faptul că mucenicii s'aruncau vii în flăcări. Sub sugestia unei idei puternice, cum e mântuirea sufletului şi-a căpătării eternei fericiri, centrale nervoase care aduc la cunoştinţa insului primejdia durerii sunt amorţite ca şi cum ar fi scoase. Mai mult. Insul e lipsit chiar de actele reflexe de apărare ca şi sub cloroform. Unii simt cuţitul operatorului dar nu durerea. Se povesteşte de soldaţi care în focul războiului nu simt durerea rănilor. Alţii, în furia încăerărilor, îşi frâng osul piciorului şi linştiţi se aşează la masă.

Raselor inferioare care n'au centrele nervoase aşa de desvoltate, rănile grele, operaţiile primejdioase nu le sunt atât de dureroase. De asemenea chiar într'aceiaşi rasă, nu toţi oamenii simt deopotrivă aceleaşi dureri, fizice ori morale. Aşa că învinuirea de „nesimţitor" nu e o vorbă goală ci o observaţie adevărată.

SOFIA NĂDEJDE

Balada lui Don Juan *

Când va luci nemilostiva coasă,
La marea judecată când voiu sta,
Când alţii vor boci în faţa ta
O viaţă sarbădă şi mincinoasă,
Conchistadori, episcopi sau pigmei
Când vor visa pierdutele imperii
Eu am să-ţi dau în dar — să nu te sperii! —
O mie de iubiri... o mie trei!

Voiu înflori pustiul tău regat
Cu floarea cea mai pură şi mai rară
Femei cu părul blond şi înstelat
Vor lumina în noaptea funerară
Dansa-vor printre cruci şi funigei
Femei cu păr roşcat de Soare-Apune
Şi vor dansa fecioarele nebune
O mie de iubiri... o mie trei!

E veacul meu acesta, — şi-l stăbat
Invingător, ca goellanzii Oceanul
Nu-ţi vei cunoaşte singură limanul
Atâta freamăt cald ţi-am adunat!
Femeile învinse, adorate
Etern înşelătoarele femei
Mi-au închinat în inimi fulgerate
O mie de iubiri... o mie trei!

INCHINARE

Prinţesă Moarte, ia-mă dacă vrei
Eu am trecut biruitor în viaţă...
M'or încălzi în ţara ta de ghiaţă
O mie de iubiri... O mie trei!

VICTOR EFTIMIU

* Din noua piesă „Bufonul şi moartea".

In trei rânduri

Un chinez, un american şi cimitirul din Shangai.

Chinezul aşează pe un mormânt proaspăt câteva străchini cu diverse bucate.

Americanul întreabă:

— Crezi că se va scula din mormânt ca să mănânce?

Chinezul răspunse:

— Crezi că morţii voştri miroasă florile pe care le sădiţi în cimitir?

Controversă între vii, fireşte; morţii de toate culorile tac la fel pretutindeni.

Dar, poate că în miezul acestei controverse se ascunde o semnificaţie deosebită.

Florile din grădina eternă sunt o distracţie; pe când mirosul de friptură a cimitirului din ţara galbenă a foametei — o atracţie.

F. D.

Toată lumea bea
cafea cu lapte!
cafea cu lapte preparată cu
Franck
ADAUS LA CAFEA

Actualități științifice

Un ser contra leprei

Bacteriologul suedez, profesorul John Reenstierna, — care a reușit cel dintâiu în 1912 să realizeze o cultură de bacili ai leprei, a făcut de curând o interesantă comunicare la societatea medicală din Suedia.

Cu acest prilej, a insistat asupra rezultatelor, pe care le-a obținut, atât el însuși, cât și alți medici, în diferitele țări, unde au aplicat serul antilepros.

Din anul 1933 — când a ocupat catedra dela Universitatea din Upsala și până acum, savantul suedez a întreprins o serie de cercetări, mai ales în țările bântuite de lepră și anume în Abisinia și alte regiuni din Africa, Columbia, Venezuela, etc.

Insoțit de o echipă de 30 de medici, profesorul Reenstierna a experimentat pretutindeni serul său, obținând în toate cazurile rezultate remarcabile. Bolnavii atinși de acest străvechiu flagel, au putut fi vindecați prin noul tratament. Injectarea serului anti-lepros face să dispară simptomele caracteristice ale boalei, micșorează imediat febra, iar durerile nervoase sunt înlăturate, sau cel puțin atenuate. Pacienți, care nu erau în stare să miște măcar degetele dela mână, au ajuns să poată să scrie și să coase fără nicio greutate.

Rezultatele obținute contrazic părerile existente până acum în acest domeniu.

După cum se știe, tratamentul anterior al leprei consta în aplicarea unor uleiuri, care însă erau departe de a exercita o acțiune cu adevărat eficace.

Noui aplicații ale „ochiului electric“

Sporesc necontenit aplicațiile industriale ale celulei fotoelectrice, dispozitivul care — după cum se știe — posedă prețioasa însușire de a preface variațiile de lumină în variații de curent electric.

In Statele-Unite „ochiul electric” (denumirea populară a celulei fotoelectrice) e folosit pe o scară întinsă pentru semnalizările la căi ferate și reglementarea circulației. Pe de altă parte, în timpul din urmă s'au popularizat numeroase dispozitive practice, puse în funcțiune prin întreruperea unei raze luminoase. Iluminând celula cu ajutorul unui mic proector electric, orice întrerupere a razei de lumină provoacă deschiderea sau închiderea unui circuit de utilizare. Toate sistemele automate de reclame luminoase, iluminatul vitrinelor, punerea în funcțiune a unui manechin sau gramofon, deschiderea unei uși, provocată prin simpla trecere a unui pieton, sunt bazate pe acest principiu.

Protecția împotriva furtului (prin raze invizibile), apărarea contra accidentelor de muncă, protecția ascensoarelor, comanda sau oprirea dela distanță a mașinilor unelte, reprezintă deasemenea aplicațiuni bine cunoscute ale „ochiului electric”.

Numărătoarea vagoanelor, automobilelor și în general, a tuturor obiectelor fabricate, este astăzi realizată cu succes în străinătate. Deasemenea punerea în evidență a fumurilor, protecția împotriva gazelor vătămătoare și inodore, selecțiunea elementelor colorate diferit, etc.

Nu numai întreruperea unor raze luminoase, ci și variațiile de lumină pot determina declanșarea unor mecanisme industriale. In felul acesta, avem un mijloc de a controla luminozitatea focarelor, limpezimea apelor, etc. In sfârșit, tot cu ajutorul „ochiului electric” suntem în măsură să închidem un circuit la un anumit grad de slăbire a luminii zilei, cu alte cuvinte există posibilitatea declanșării unui releu la sfârșitul nopții sau, în caz de ceață, atunci când lumina zilei scade sub o anumită valoare determinată, dealtfel variabilă după voință.

Asemenea sisteme pentru aprinderea automată a unor aparate de iluminat pot fi folosite în iluminatul public, al aerodroamelor, liniilor maritime, al tunelurilor în timpul trecerii trenurilor, stingerea luminii în magazine, etc.

Izvorul energiei siderale

Un tânăr savant rus, profesorul L. Landau, colaborator al „Institutului pentru problemele de fizică”, de pe lângă „Academia de Științe” din U. R. S. S.”, a făcut de curând o interesantă comunicare asupra isvoarelor energiei siderale.

Fizicianul englez Rutherford a fost cel dintâi care a susținut că isvorul acestei energii trebue căutat în procesele radioactive. Totuș, până în prezent încercările de a pune la punct o teorie în acest sens au rămas infructuoase.

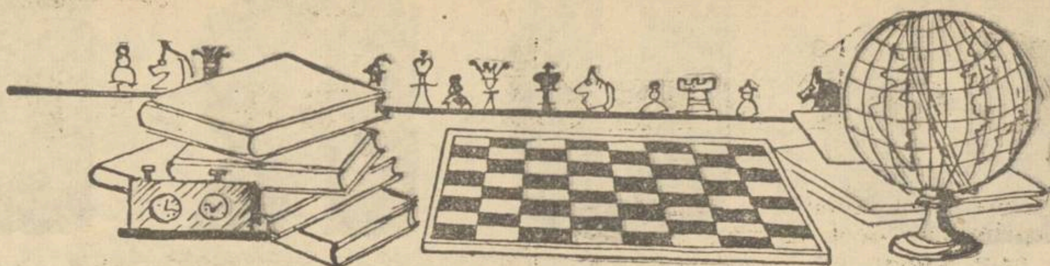
Profesorul Landau a emis o nouă ipoteză. El explică origina energiei siderale prin condensarea materiei în interiorul astrului, rezultând din transformarea nucleelor atomului și a electronilor, în neutroni. In stare de neutroni, materia poate ajunge în interiorul astrului, la o densitate formidabilă, cam de un miliard de ori mai mare decât aceea a materiei în stare normală.

Astfel — în condițiunile de pe pământ, un milimetru cub de materie redus la starea de neutron ar cântări 100 mii de tone aproximativ.

După părerea savantului rus, energia degajată în cursul acestei condensațiuni a materiei este suficientă pentru a compensa pierderile de energie radiantă ale astrelor.

ING. I. S.

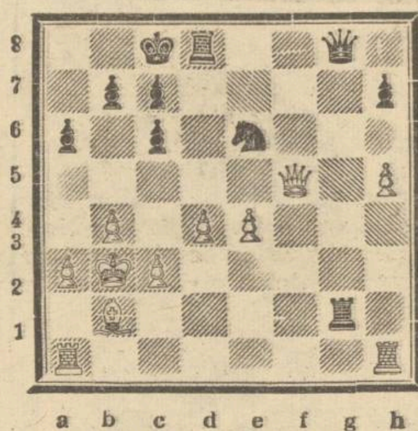

Cronica șahului

Cum combină maeștrii

Alb: Salo Flohr

Negru: Dr. M. Euwe

La marele turneu internațional dela Semmering din Septembrie 1937, maestrul S. Flohr a depășit timpul de gândire la mutarea 36-a, ajungând la poziția din diagramă. Iată prin ce combinațte ar fi decis câștigul Dr. Euwe după :

1. d4—d5, c6×d5; 2. e4×d5, Td8×d5!; 3. Df5×d5, (Alb n'are altceva mai bun. La 3. Dh3 urmează T×h5 !) Ce6—c5+ 4. Rb3—c4, Tg2—g4+; 5. Rc4×c5, Dg8—f8+ urmat de mat.

A 26-a partidă dela matchul Alehin-Euwe

Apărarea Slavă

Alb: Dr. A. Alehin *Negru: Dr. M. Euwe*

1. Cg1—f3, d7—5; 2. c2—c4, c7—c6; 3. d2—d4, g8—f6; 4. Cb1—c3, d5×c4; 5. a2—a4, Nc8—f5;6. e2—e3, e7—e6;7. Nf1×c4, Nf8—b4:8. 0—0, 0—0; 9. Dd1—e2, Cf6—e4; 10. g2—g4; (In celelalte partide a jucat aici Euwe Nd3. Acum după ce Alehin are matchul câștigat își permite luxul să experimenteze o mutare nouă a lui Sämisch.) Nf5—g6!; 11. Cf3—e5, Ce4×c3; 12. b2×c3, Nb4×c3; 13. Ce5×g6, h7×g6; (Desigur nu 13.., N×a1; 14. C×f8, D×f8; 15. Dd3, Db4; 16. Na3, Dc3; 17. Tc1 și Alb câștigă Nebunul închis dela a1.) 14. Ta1—b1, Dd8—e7; 15. f2—f4, c6—c5; 16. d4×c5, Cb8—c6; 17. Nc1—a3, a7—a5!; 18. Tb1 c1!, (Pe linia b Turnul nu mai are viitor căci Negru vrea să joace Nb4) Nc3—b4; 19. Na3—b4, a5×b4; 20. Nc4—b5, Tf8—d8; 21. Tf1—d1, Td8×d1+; 22. De2×d1, e6—e5; (Mai energic și mai întreprinzător era Td8 urmat de e5. După mutarea din text, partida ajunge repede la nulitate.) 23. Dd1—d6, De7—h4; 24. Nb5×c6, b7×c6; 25. Dd6×c6, Ta8—d8; 26. Dc6—g2, e5×f4; 27. e3×f4, Dh4—e7!; 28. Dg2—f3, De7—a7; 29, Df3—e3, Da7×a4: 30. c5—c6, Da4—a3 Remiză.

Frank James Marshall a împlinit 60 de ani

Nenumăratele evenimente șahiste ale anului trecut au făcut să se treacă cu vederea că decanul șahiștilor nord-americani, Frank James Marshall a împlinit vârsta de 60 de ani.

In luna August anul trecut, în timp ce participa la Olimpiada dela Stockolm, bătrânul Marshal și-a serbat onomastica celor șase decenii. Cel mai frumos omagiu cu ocazia acestei aniversări și l-a adus el singur, prin excelentul rezultat ce l-a obținut la olimpiadă. A fost unul din puținii maeștri care n'a pierdut nici o partidă, păstrându-și vigoarea tinerească ca și bătrânul Lasker!

Născut la Brooklin la 1877, a învățat șahul dela tatăl său. In anul 1899 a venit pentru prima oară în Europa când a luat parte la un turneu la Londra, obținând 8½ puncte din 11 partide,eșind primul înainte de G. Marco și J. Mieses. In marele turneu internațional dela Paris dela 1900 a împărțit premiul 3—4 cu Maroczy (1. Lasker, 2. Pillsbury); partidele contra primilor doi premiați au fost câștigate de Marshall.

In turneul dela Viena (turneu de gambituri) din 1903 a eșit al doilea cu 11½ puncte din 18 partide jucate (Primul Cigorin 13,3-lea Marco 11, 4-lea Pillsbury 10, 5-lea Maroczy 9 puncte). La marele turneu internațional dela Monte Carlo 1903 a obținut premiul IX (I. Tarrasch 20 din 26 partide, II. Moroczy, III. Pillsbury, IV. Schlechter, V. Teichman, VI. Marco, VII. Wolf, VIII. Mieses etc. In acelaș an a obținut însă cel mai mare succes din viața sa, în marele turneu dele Cambridge Springs, în care din 16 participanți a obținut premiul I cu 13 puncte! Inaintea lui Lasker și Janoasky (fiecare câte 11), Marco 9, Showalter 8½, Schlechter și Cigorin câte 7½ etc. In 1905 ia premiul I la turneul din Scheveningen cu 11½ p. din 13 partide, înaintea lui Spielman, Duras și alții. Un mare succes l-a obținut la Nurenberg în 1906 unde s'a plasat primul cu 12 p. din 16 partide, 2. Duras 11, Forgacs și Schlechter câte 10½, Cigorin 10, Salwe și Wolf 9½, Cohn 8, Snosko-Borowsky, Tarrasch și Vidmar câte 7½, Spielman 7 etc

Mai târziu Marshall a mai obținut oarecari succese, dar ca la Nurenberg și Cambridge Springs n'a mai jucat.

După războì Marshal a luat parte la diferite turneuri obținând câteva succese: în 1925 la Baden-Baden, Marienbad și Moscova. In 1926 a luat prem. I. la turneul panamerican din Chicago 1926 înaintea lui Torre. In 1928 la Budapesta a luat prem. II. (primul Capablanca cu 7 p. din 9 partide) cu 6 puncte, 3—4 Kmoch și Spielman câte 5 p. A. Stainer 4½ etc.

In ce privește matchurile ce le-a jucat, în care a fost mai puțin norocos, remarcăm: In 1905 a pierdut la Tarrasch matchul jucat la Nurenberg cu +1,—8=8; în 1907 la New-York contra lui Lasker +0,—8,=7; 1909 în Statele Unite contra lui Capablanca cu +1,—8,=14.

Mai jos o excelentă partidă câștigată de Marshall și care a obținut premiul I de frumusețe la marele turneu internațional dela Bad Kissingen 1928.

Apărarea Indiană
(Premiu de frumusețe)

Alb: A. Nimzovici *Negru: F. Marshall*

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, b7—b6; 3. Cb1—c3, Nc8—b7; 4. Nc1—g5 (4 Dc2!) e7—e6; 5. Dd1—c2, h7—h6; 6. Ng5—h4 (In asemănătoarea poziție: 1. d4, Cf6; 2. c4, e6; 3. Cf3 b6; 4. Ng5. Nb7; 5. e3, h6 Alb trebue să schimbe pe f6, căci după 6. Nh4, Nb4+ va întâmpina greutăți. 7. Cbd2 nu merge din cauza lui g5. 8. Ng3, g4 urmat de Ce4) Nf8—e7; 7. e2—e4, 0—0; 8. e4—e5!?, Cf6—d5; 9. Nh4—g3, Cd5—b4 (De remarcat că fondatorul școlii neoromantice se conduce după principiile școlii clasice, în timp ce clasicul Marshal umblă pe căile cele mai moderne!) 10. Dc2—b3, d7—d5!; 11. e5xd6! (11. a3 nu merge din cauza lui dxc4; 12. Dxc4, Cc2+ iar la 12. Nxc4, Nxc2 etc.) Ne7xd6; 12. 0—0—0 (Contra lui 12. Nxd6, Dxd6; 13 Cb5 se opune simțul de poziție, pentrucă prin neglijență continuată, avantajul dezvoltării materialului nu va putea fi valorificat. Intr'adevăr după 13. De7; 14. Cxc7, C8c6; 15. Cxa8, Cxd4 Negru trebue să câștige). 12.., Cb8—c6! (Amenință 13.., Ca5; 14. Da4, Cxc4; 15. Nxc4, Nxg2. Alb trebue să joace acuma 13. Cf3.) 13. Ng3xd6, Dd8xd6; 14. a2—a3, (14. Cb5 este respins prin Df4+; 15. De3, Dxe3+; 16. fxe3 Cxa2+, 17. Rb1, Ccb4 amenințând Ne4+. După mutarea din text Marshall găsește o foarte fină și ascunsă combinație de câștig. El s'a dezvoltat cu două figuri mai mult și în afară de asta poziția Albului este desfăcută, așa că nu e de mirare că ajunge în avantaj): 14.., Cc6×d4! 15. Td1×d4; (Partea spirituală a acestui sacrificiu constă în continuarea: 15. D×b4, c5; 16. Da4, Nc6; 17. Da6. Df4+; 18. Rb1, D×f2 și Negru ține Dama albă pe punctul izolat a6, are atac puternic și doi pioni pentru figura sacrificată). 15..., Dd6×d4; 16. a3×b4, Dd4×f2; 17. Db3—d1, Tf8—d8; 18. Dd1—e2, Df2—f4+; 19. Rc1—c2, a7—a5!; 20. b4×a5, (După 20. b4—b5 care era ceva mai bine, Negru ar deschide linia Turnului cu a5—a4—a3.) Ta8×a5; 21. Cg1—f3, Ta5—a1; 22. Rc2—b3, b6—b5! (La 23. C×b5 ar urma Nb7—e4—d3. însă la 23. c×b5, Nd5+ etc.) 23. De2—e5, b5×c4+; 24. Rb3—b4, Df4=c1; 25. Cc3—b5, c7—c5+! și Albul cedează.

Aurel Lernovici

Știință popularizată,
sfaturi practice,
radioteleviziune, etc.
publică în fiecare Sâmbătă
revista
„RADIO ADEVERUL“
32 pagini ilustrate
5 lei

Colind pentru iarna de pomină* ...

Iarna ce va rămâne de pomină ne-a surprins cu viscol siberian, în orașul în care numai noi, parcă, eram săraci, răsuciți de revoltă și flămânzi de adevăr și cu svon necrezut de imprimăvărarare, departe, de o coastă de argint românesc și mizer.

Adrian, știutul amic cu presimțiri de răsturnare în gând și în rostul fără rost al vremii, mi-a cântat întâiul colind fără îngeri și fără regi desculți pe cărări ce ne-au adus legende și binecuvântări în prima noapte de ger.

Ne despărțisem de vreme, cu o glumă ca un descântec: eu am să dorm, tu nu dormi! Adrian nu dormise...

Mă trezise din somn, bătând cu pumnii în ușe.

Când ia-m deschis și l-am văzut în prag, cu figura prelungă bătută de viscol și zăpada prinsă pe tâmple și în sprâncene, am înțeles că prietenul îmi aduce o nouă „veste tristă din umanitate" și i-am făcut loc, fără cuvânt în fotoliul de lângă sobă.

Adrian a vorbit târziu, cu fruntea îngropată în palme și fularul atârnând de pe umăr, ca o aripă.

— Iarna de pomină, iarna pe care o prevestisem și o așteptam cu spaimă: iat-o, ascult-o cum urlă afară, cum urlă în noi, ca o sentință, pentru milioanele de guri flămânde! Văd undeva, într'o casă de om sărac plecat să caute alt noroc și o nouă limpezire în gând, un copil care tremură sub țol. Nu are cel puțin norocul să fie în staul, să sufle un plăvan lângă el. Să sufle — cum a spus poetul — „căldură ca să-i facă". Copilul ăsta o să fie prima victimă. El, nevinovatul, care nu știe și nu înțelege nimic, ca să poată să ne judece și să ne ierte. Fii sigur că moartea lui o s'o plătim scump. Prin suferință adâncă, intensă, până la cuminecare! Ascultă-mă pe mine! ce auzi acum afară, în acel afară din care sosesc pălmuit de viscol ca o slugă, e numai prologul unei drame colecive, în care...

Adrian de totdeauna.

Firește că l-am contrazis.

— Iar croncănești, ca o pasăre de cobe pe un hoit imaginar...

Oricum, ar fi inutil să ne lamentăm. Era pe vremea când proletariatul industrial, alături de toți săracii lumii, trăia sub teroarea foamei și bănuiam că Adrian e dispus să facă o nouă statistică a șomajuui internațional, să calculeze la centimă fondurile de rezistență ale fiecărei țări, ca în urmă — după fiecare calcul — să pronunțe ca o sentință în ultimă instanță:

— In iarna care a'nceput, în țara asta, patruzeci la sută din numărul șomerilor, vor muri literalmente de foame și frig! In schimb cei rămași, la primăvară — au să...

O poveste la fel, cu baricade...

— Prietene Adrian, cu un calcul și un discurs al tău, oricât ar fi el de genial, nu salvăm nimic. Cu o lacrimă dela mine, mai puțin. Să sperăm că iarna asta care urlă acum în copaci și pe sub treșini...

Adrian a întors capul spre mine și m'a privit lung, ca o mustrare. Am tăcut câteva clipe amândoi, prinși de mână.

Prietenul a surâs, cu amărăciune.

— Atât ne mai rămâne: să cerșim mila iernii...

Zăpada din sprâncenile și de pe tâmplele lui Adrian se topise. Lăsa urme pe obraz — parcă urme de lacrimi.

Acum era viscolul pasăre de cobe, bătând în obloanele dela ferestre cu aripi albe-albe cum e doliul la o casă din care a sburat suflet tânăr....

Rămăsesem prinși de mână iar gândurile ne erau călătoare și alături. Nu în amintire. Spre acel *mâine* din iarna cu spaime și presimțiri.

— Să nu te superi, Adrian, dar nu mai pot să te ascult vorbind de necazuri, de mizeria insului de pe stradă — ins cu inimă, cu gând și cu nume românesc — sau de mizeria colectivă, svârlită de aici peste orașe și sate, peste hotare, ca o plasă a morții. Nu mai avem nimic nou de spus despre ea... Nu mai are nimic nou să ne spună... Cum nu mai credem în minuni, sbuciumul așteptării începe să fie de prisos. Știm ce va fi, înțelegem înspăimântător de ușor ce va fi! Mâine, peste o săptămână sau o lună, peste un an. Asta e o problemă de amănunt. O problemă de amănunt rămânem și noi. Pentru mine și pentru tine, însă, drama-i alta. Nu simți timpul trecând prin noi și peste noi? Rămânem mici și slabi — gângănii sub sandala lui de uriaș. Timpul pe care, odinioară, un om a știut totuși să-l prindă sdravăn de chică și să-i comande. Omul care a avut tăria — așa cum n'o avem noi, cei de azi — să spună, în fața timpului: EU! Pe mântuitorul acesta nu-l văd. Ce-i mai dureros: nici nu-l presimt. Iată de ce: tot ce visăm, tot ce gândim și dorim, tot ce suferim, rămâne fără rost, fără scop, fără valoare și fără nicio repercusiune. Nu-i fierbere care va împinge, în pistoane, forța aburilor. E haos, mare și necuprins nimic. Nu ne rămâne, cel puțin, fantezia dementului care crede, urcând spre rug cu o floare de lămâiță în mână, că se va sanctifica prin flăcări. Trăim o suferință de pântec sterp. Suntem o primăvară în care niciun mugur n'o să crape. Nu mai credem în nimic, pentrucă nu mai credem în noi. Povestea ta cu primăvara eliberatoare, pe care mi-ai spus-o acum o săptămână și veniseși să mi-o spui din nou, acum, rămâne poveste și altceva nimic. Eu, prietene, nu mai cred în învierea lui Lazăr și nici în mântuirea lui Iov! Suntem iremediabili bolnavi — iremediabili condamnați...

Adrian, care mă ascultase fără cuvânt, fără gest, s'a ridicat și tot așa de tăcut, și-a strâns fularul la gât.

— Pleci?

Nu mi-a răspuns.

Il simțiam lângă mine, clocotind. Fără veste, m'a prins de mână și m'a strâns cu putere, privindu-mă drept:

— Eu tot mai cred!

A strigat:

— Eu tot mai cred!

Și mi-a întors spatele.

In prag s'a oprit și mi-a spus, rar, peste umăr.

— Colindătorii flămânzi și degerații, au să cânte iarna asta și pentru tine — mai ales pentru tine — un colind nou...

In urma lui, ușa oprise viscolul în prag.

Rămas singur, am îngânat ca o mustrare: iarna asta, flămânzii și degerații au să cânte un colind nou...

Mi-am apăsat pleoapele, cu podul palmelor, să nu le mai simt umede și mi s'a părut că aud înfiripându-se în mine glasuri mici de copii, pentru un cântec nou, într'o noapte de moș-ajun și de început de scriptură:

Leroi Ler, colind în noapte și ger,
colind ca o floare de mac deschisă
sub cer.
Ler, Doamne, Ler —
Colind în noapte și ger...
Leroi Ler, cine adună din viscol
cântec de nouă vestire?
cine a smuls și întoarce în inimi
colind-presimțire?

Nu mai e rege cu dar și miresme,
nu mai e mag.
Nu mai e joc cu Irozi și cu îngeri
în prag,
Ler, Doamne, Ler —
Moartă-i legenda în inimi și moartă
în cer...

Aho, la rumâni, cu colind de haiduc
și de bucium,
Gândul e arc și sângele sbucium.
Ler Doamne, Ler —

Aprinde-ne steaua, floare de mac
deschisă sub cer,
Că astăzi săracii pământului, toți,
norocul și-l cer...

Târziu, m'am pomenit și eu cântând, laolaltă cu glasurile ce se înfiripaseră în mine.

GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

* Capitol din volumul de psihoză contemporană „Adrian vede peste timp", carfe va apare când vor fi vremuri mai bune sau ca să anunțe vremuri mai bune.

Cugetări

Fericire prin amor nu este decât în căsnicie.

DOAMNA DE STAEL

Căsătoria trebue să lupte mereu cu un monstru hrăpăreț: obicinuința.

BALZAC

O femeie rece este o femeie care n'a întâlnit încă pe acela ce trebue să-l iubească.

STENDHAL

Aceasta să vă fie fericirea: să iubești mai mult decât ești iubit și să nu fii niciodată al doilea.

NIETZSCHE

Fără îndoială, acțiunea este forte prin ea însăși; dar ceiace este și mai puternic decât ea, este ideia care o germinează.

EL KTAB

Dragostea este un transfer de proprietate, o transmisiune de puteri dela natura la om. Prin aceasta, instinctul, dorința, părăsesc serviciul speței pentru a trece în serviciul individului.

ETIENNE REY

Dacă oamenii ar aduce în căsnicie numai a zecea parte din priceperea și inteligența ce o cheltuesc în afaceri, cea mai mare parte din căsătorii ar fi fericite.

ROBERT HAAS

Orice om brav și loial își respectă soția îngrijind-o cu tandrață.

HOMER

Focul dragostei nu arde mult timp la femei, dacă nu este ațâțat cu mâinile și cu oshii.

DANTE

Plăcerea este perfecțiunea.

SPINOZA

Ceiace voluptatea are delicios, provine din spirit și din inimă.

DAUVENARGUES

Fructele dragostei devin cu atât mai savuroase, cu cât se întârzie culegerea lor, ca dealtfel orișice alte fructe.

N. CHORIER

Adevărata dragoste este mersul în doi către lumina unui ideal comun.

JEHAN d'HORMOY

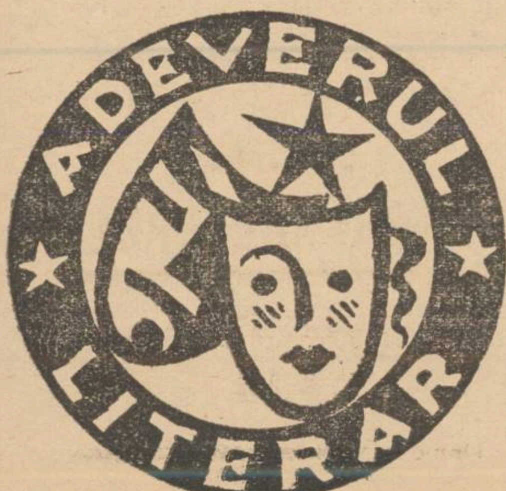
Rădăcini

Gândul a căzut în gol...
Mă simt amorf, ca o cremene.
Vor trece furtunile stol,
Rămân cu piatra, gemene.

Stinse-s bucurii și dureri,
Nădejdi și elanuri spre bine.
In ceață-i idealul de eri,
Amnarul scânteii divine.

M'apese soarta oricum,
Voi înfrunta cuminte jocul.
Legământul de mâine și-acum:
Sub cerul de-aici mi-e locul.

A. MUNTE

Cum „compune" d. prof. Obreja-Iasi un studiu „doctoral"

In articolul precedent, Un plagiat „secundar", avusesem curajul să afirm că şi celelalte manuale de limba franceză ale d-lui prof. Gh. Obreja-Iaşi (edit. Universul) trebue să fie plagiate. Au fost destule câteva sondaje în cel de cl. VII, pentru a confirma în totul intuiţiile mele. Mai mult încă, descoperirile uluitoare făcute cu acest prilej îmi îngădue să afirm că *manualele de limba franceză pentru cl. IV-a, VII-a şi VIII-a ale d-lui prof. Obreja-Iaşi sunt în întregime plagiate.* Studiul introductiv, biografiile şi caracterizările scriitorilor, textele alese şi introducerile lor, precum şi foarte multe din notele explicative se regăsesc textual în câteva manuale franceze uzuale. Alături de manualele folosite în cl. VIII-a: G. Lanson, Des Granges şi Doumic, — am mai identificat în manualulde cl. VII-a, furturi masive şi continui din cunoscuta antologie *Notre littérature étudiée dans les textes* de Marcel Braunschvig (Paris, Colin, 5e édit. 1929, tome II).

Studiul introductiv de 36 pag., decretat *doctoral* de Comisiunea de aprobare a manualelor, este plagiat rând cu rând. Pentru început (p. 7—8), — à tout seigneur, tout honneur, — d. Obreja-Iaşi plagiază pe însuşi... Diderot, dintr'o scrisoare din 1771, către contesa Dashkoff, dar cetită nu în vreun volum al marelui filosof din sec. al XVIII-lea, ci în Braunschvig (p. 5)! Iată o formă de influenţă literară pe care niciun „comparatist" n'a prevăzut-o: Diderot folosit ca text didactic într'un manual românesc!

Les caractères généraux de la littérature du XVIII-e siècle (p. 8—11) sunt copiate, cu titlu cu tot, din acelaş Braunschvig (p. 2-5), cu suprimări de mici fragmente socotite inutile sau evitate strategic! De aici încolo, liniştit şi sigur de metoda comodului Braunschvig, d. Obreja-Iaşi îi copiază paragrafe întregi, cu titlurile lor în ordinea textului, ceiace, spre răul d-sale, mi-a înlesnit urmărirea furtului.

Iată *Les réunions littéraires* (p. 11—14) ale căror fraze se regăsesc întocmai, cu rubrici, text şi... note bibliografice erudite, în Braunschvig (p. 10-14). Trimiterile la lucrări de specialitate, plagiate şi ele dintr'un manual copiat, sunt de-un comic savuros! *L'Encyclopédie* (p. 15—17) urmează acelaş drum bătut (vezi Braunschvig, p. 162—168). *Romanciers et moralistes* (p. 18—22), cu titluri şi subtitluri identice, provin, cu laborioase tăeturi, din pag. 179, 186, 188, 189, 190, 194, 195, 196 şi 203 ale aceluiaş manual francez. La această din urmă pagină se etalează, cinică, acea fantastică greşală: *Vauvernagues* (în loc de Vauvenargues), subliniată de precizarea fonetică, în notă: *Vo-verna-ghe* (p. 203)! Se simte o perfecţionare a technicei plagiatului, acolo unde d. Obreja-Iaşi, pentru a nu-şi trăda isvoarele, sare câte o frază dela începutul alineatului şi alta dela sfârşit. Cine să-i iscodească origina textului care zace mutilat în aliniatul profesorului ieşan? Dar acest scrupul apare aşa de rar! Din docilitatea candidă cu care d. Obreja îşi urmăreşte isvorul, devenit aici pradă, se simte o senzaţie de superioară euforie şi de linişte împăcată!

Le théâtre au XVIII-e siècle (p. 23-26) se regăseşte în Braunschvig (p. 205—208 şi 236), cu note cu tot. Pentru *Le XIX-e siècle, l'esprit du siècle* (p. 27—28), d. Obreja îşi mai aminteşte de Doumic, şi-i ciupeşte dela p. 477—478, clare şi didactice, toate frazele de care are nevoe.

Dar *La littérature au XIX-e siècle* (p. 29—30) e tot mai bogat tratată în Braunschvig, fără nicio supărare pentru academicianul Doumic! Şi iată dece textul acestor două pagini reproduce pe Braunschvig (p. 325-328 şi 332), de unde „specialistul" român spicueşte, aici aliniate complecte, aici fraze izolate, turnate într'un text compozit de formule-reţete, cusute împreună cum dă Dumnezeu.

La p. 31, îi trebuiau d-lui Obreja câteva indicaţii sumare despre Chateaubriand. Unde a văzut d-nia sa aşa ceva? Ah, în Des Granges (p. 715-716) care dă în pragul fiecărui capitol un rezumat. Să-şi bată capul elevii să rezume! profesorul are de unde copia şi rezumatul!

Isvoarele pag. 32—34, al căror text se repetă în manualul de cl. VIII (d. prof. Obreja-Iaşi, din deformaţie profesională, s'a plagiat pe sine însuşi!), dat deja în articolul *Un plagiat „secundar": Le Romantisme* (p. 32—33) se regăseşte în Des Granges *(Histoire illustrée de la littérature française*, p. 693); aliniatul 2 în Doumic *(Histoire de la litérature française*, p. 489); iar aliniatul 3 tot în Des Granges (p. 694). *Les traits essentiels du romantisme* (p. 33—34) aparţin, cu titlu cu tot, lui Des Granges (p. 696).

Les Poètes (p. 34—35) reiau rezumatele din pragul capitolelor lui Des Granges (p. 737—737). *Les deux Cénacles* (p. 35—36) sunt tot de acolo (p. 744). *Le Romantisme au théâtre* (p. 36—40) reproduce fragmente decupate rudimentar, după o strategie de şcolar care „copiază". Aţa aliniatul 2 dela p. 36 e din Braunschvig, p. 532. Şi cum modelul îl trimetea la texte de *Manifestes romantiques* (p. 433), foarte docil, d. Obreja se execută şi întoarce paginile popularului manual francez. Iată dece p. 36 şi 37, relatând luptele de idei dramatice, reproduce textul lui Des Granges dela pag. 433. Logic, nu? *Le drame romantique* (p. 37—38) urmează firul şi fraza lui Brunschvig (p. 533—535), sărind doar textele citate de autorul manualului. Aşa se face că *Le Romantisme et la Comédie* (p. 39—40) se regăsesc numai la pag. 565—566 din modelul-isvor.

Rezultat: *tot studiul introductiv, dela pag. 7 la p. 40 este plagiat* din Braunschvig, Des Granges şi Doumic. „Doctoral"? Nu; aici însăşi Onor. Comisiune de aprobare a manualelor pare străină de înţelesul termenului. Poate s'a lăsat impresionată de Bibliografia din josul paginilor, pe care d. Obreja-Iaşi a ţinut s'o lese, fiindcă... era în Braunschvig, şi apoi, unui profesor îi stă bine să fie şi pedant! Mai ales când pedanteria e gratuită şi nu obligă pe nimeni! Paginile-mozaic, „compuse" de d. Obreja-Iaşi cu manuale franceze, foarfece şi clei, alcătuesc un text didactic, sec, de informaţie sigură, dar tradusă în formule-reţete pentru examene. Oricum ar fi, ele nu aparţin întru nimic d-lui Obreja-Iaşi, care a servit aici doar de scrib.

In felul de-a trata scriitorii, de-a le prezenta biografiile şi textele şi în comentariul lor, d. Obreja-Iaşi a creat-o tehnică inedită. Imi va erta indiscreţia ce comit desvăluindu-i o temă de brevet. Insă nu ştiu să se acorde „licenţe" pentru tehnici de plagiat. Cel mult se pot inventa licenţe...!

Dece şi-ar fi frământat mintea d. Obreja-Iaşi cu atâtea texte de-ale lui Rousseau, din care să aleagă, cu destule riscuri? A făcut-o doar foarte bine M. Braunschvig în *Notre littérature étudiée dans les textes.* Au făcut-o şi alţii. Atunci colegul nostru dela Iaşi ia o decizie eroică: *plagiază inegral:* biografia lui Rousseau (p. 41-43) e copiată din Braunschvig (notă p. 113-115); bibliografia (p. 47—48), puţin uşurată, urmează dispoziţia din Braunschvig, cu introduceri cu tot (vezi p. 89, din Des Granges (p. 637); introducerea la *Emile* (p. 49-50) copiază pe Braunschvig (p. 128—130). Textele sunt împrumutate cele mai multe din Braunschvig, fără a uita nici notele explicative...

Acelaş procedeu la Chateaubriand: biografia (p. 62—64) aparţine lui Braunschvig (notă p. 347—348); caracterul (p. 64—65) lui Des Granges (p. 720); bibliografia (p. 66), lui Braunschvig; influenţa şi stilul (p. 67), lui Des Granges (p. 727—728 şi 731). Textele sunt multe copiate din Braunschvig, cu introduceri cu tot vezi p. 89, luată din Br., p. 370).

Paginile consacrate lui Lamartine repetă procedeul-mozaic deja brevetat: biografia (p. 99—101) e plagiată din Braunschvig (p. 41—453); poetul (p. 101—102), i s'a părut preferabil d-lui Obreja-Iaşi să-l „împrumute" din Des Granges (p. 743—744); bibliografia e tot din Braunschvig, iar stilul (p. 103), din Doumic (p. 495).

Victor Hugo se bucură de un portret tot aşa de compozit, la care se adaugă o culegere de texte, cu notiţe şi note luate din Braunschvig. Biografia (p. 126—128) e din manualul citat (note p. 489—491); poetul (p. 128—129), din Des Granges (p. 749), complectat (p. 129—130), cu Doumic (p. 501—502) şi încheiat (p. 130) cu Braunschvig (p. 491); stilul p. 131-132) în schimb îi aparţine lui Des Granges (p. 749). Textele cu notiţele şi multe din note vin direct din paginile lui Braunschvig. Iată notiţa dela p. 134 în originalul ei, la p. 503 din Br.; cea de la p. 137, în Br. la p. 497; în fine cea dela p. 141, se regăseşte la p. 507 a manualului francez, devenit isvor total...

Ce l-a împiedicat pe d. Obreja-Iaşi să-l compună pe Musset după aceleaşi norme, nu ştiu. Fapt este că biografia e de altă mână (în tot cazul, nu a domniei-sale!) Răsturnând rituala ordine de până aici, face apel la frazele lui Braunschvig pentru caracterizarea poetului; p. 172—173, îi aparţin acestuia (p. 513—517), cu mari tăeturi, în speranţa că doar-doar nu se vor cunoaşte urmele foarfecilor... Bibliografia (p. 174—175) se regăseşte la p. 513—514 a textului francez; iar, pentru a ne dovedi că şi textele sunt copiate tot de acolo, notiţele introductive (p. 176, 187, 188) plagiază respectiv pe cele din Braunschvig (p. 519, 521, 522).

In fine, pentru Vigny, d. Obreja-Iaşi a renunţat la biografia făcută de Braunschvig şi s'a adresat altui autor mai obscur... In schimb, pentru *Vigny poète-philosophe* (p. 196), ce „mozaic"! Judecaţi: aliniatul 2 e din Braunschvig (p. 471—472); al 3-lea din Des Granges (p. 751), urmat de al 4-lea copiat tot din Braunschvig (p. 473-474)! Pentru bibliografie, tot Braunschvig e mai complect. Iar pentru stil iată prima frază (p. 197), din Des Granges, complectată (p. 198), cu Braunschvig (p. 475—476).

Antologia din Vigny, copiată din acelaş providenţial Braunschvig, reproduce până şi notiţele introductive, ba şi multe din note! Aşa *Moise* (p. 199), *La Maison du berger* (p. 204), la *Mort du loup* (p. 207) şi *la Bouteille à la mer* (p. 208), se regăsesc în Braunschvig, respectiv la pag. 476, 480, 483, 485. Notele explicative dela p. 204-206 sunt plagiate din manualul francez (p. 480—482); *toate* notele dela ultima poezie (p. 08—213), vin din pag. 485-488 ale prea generosului model!...

Faptele n'au nevoe de alt comentar. Mi-i greu de spus adevărata repulsie cu care am scris aceste rânduri de triste revelaţii asupra unui profesor adept declarat al „educaţiunii integrale" *(prefaţă)*. Poate că d. prof. Gh. Obreja-Iaşi o fi chiar unul din acei entuziaşti de comandă, gata oricând la zeluri şi devotamente, până la indiscreţie!...

Plagiatele acestui ambiţios profesor din provincie, dovedite acum mult mai întinse şi mai grave decât o scriam în primul meu articol, — rămân un deplorabil document al vremii. Nu am naivitatea de-a crede că trista descoperire cu totul întâmplătoare a acestui jaf operat de un profesor, sub patronaj oficial, ar putea avea vreo consecinţă. Cei care au aprobat manualele d-lui Obreja-Iaşi nu vor risca să polemizeze cu autori francezi de seamă ca Lanson, Doumic, Des Granges, Braunschvig, etc., refuzându-le acum un credit larg şi imprudent deschis.... copistului dela Iaşi. Şi apoi, cine s'a mai compromis la noi, cu asemenea bagatele? Doar tribunalele franceze, foarte aspre cu asemenea delicte penale (nu s'a gândit niciodată d. Obreja-Iaşi la asemenea neplăceri?), să intervină, sezisate de autori şi editori, în apărarea unor bunuri franceze jefuite în chip sfruntat, *fără cea mai mică indicaţie de origină a materialului însuşit:* e o chestie de morală publică elementară. Sau poate că scribul ieşan e deja antrenat în sport judiciar?...

Dar plagiatul uimitor din scrisoarea lui Diderot va forma o pagină pitorească din istoria influenţei franceze în România. „Comparatistul" viitorului va releva această crudă ironie: un profesor de franceză, capabil să scrie *Vauvernagues*, străin de Diderot şi de spiritul francez, a putut plagia zece rânduri dintr'o scrisoare privată a filosofului *Enciclopediei*, însuşindu-şi-le şi degradându-le într'un text oficial de manual, ba încă în prima pagină! Şi istoricul, trecând peste delict, va condamna lipsa de gust şi de simţ artistic a copistului Obreja-Iaşi. Iar capitala Moldovei, de al cărei prestigiu acest domn a ţinut să se folosească, va mai primi un blam meritat.

P. S. — Imi permit să fac d-lui prof. Gh. Obreja următoarea propunere pentru a-şi „regulariza" plagiatul: să înlocuiască titlurile de pe copertele manualelor prin *Les Ecrivains français classiques (romantiques, réalistes) commentés par des critiques francais contemporains.* O tablă de materii amănunţită ar preciza... referinţele mele, încă necomplecte. Iar d. prof. Obreja-Iaşi s'ar mulţumi să semneze: *„pentru conformitate"*. Sărac, dar curat.

Dar ce se face cu *Vauvernagues?*

* Vezi **Un plagiat „secundar"** în Adevărul literar din 19 Decembrie 1937.

A APĂRUT Nr. 488

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

215.800!

— Situaţia şi perspectivele radiodifuziunei române —

CONCURSUL NOSTRU PENTRU VITRINE

NOUTĂŢI PENTRU RADIOFONIŞTI

Variocuarţul — Electrodinamicul „Ril" — Satrox

HEDY 4 B.

Montaj cu 4 lămpi la baterie, 2 circuite acordate pe 3 game de unde

SIMPLEX 3 C.

Cel mai simplu aparat cu 3 lămpi, la sectorul continuu;

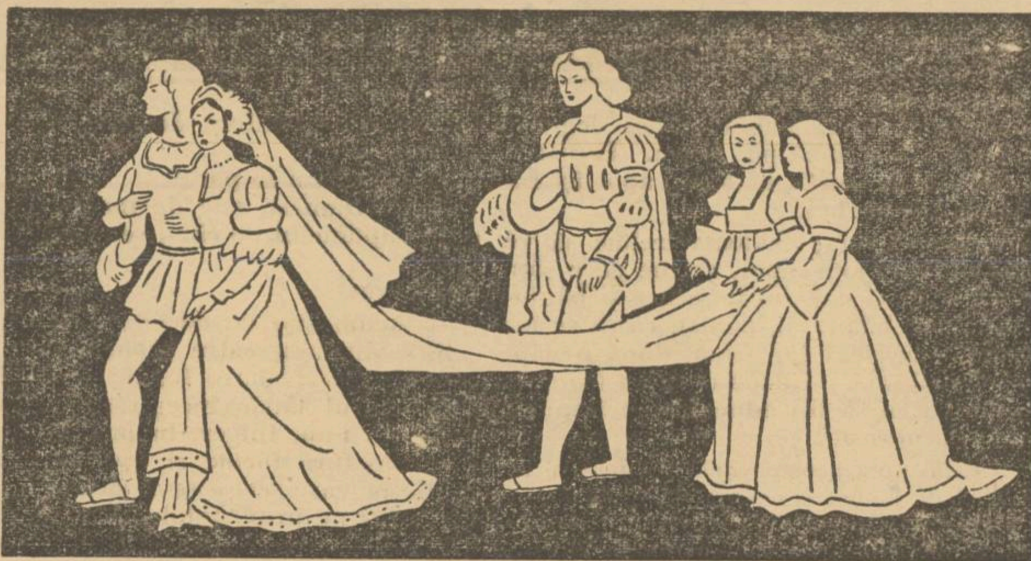
AMPLIFICATORII SONORI IN TEATRU

— Radiotechnica în slujba regiei teatrale —

32 pagini **5 lei**

FAHER ŞI FAHIMA

Din O mie şi una de nopţi

Se spune că'n vremile vechi trăia în oraşul Cufa un negustor foarte bogat şi cu mare vază printre locuitori, anume Fahar.

Incă din primul an al căsătoriei sale, Fahar simţi binecuvântarea Celui Prea Inalt şi căpătă un copil voinic şi frumos pe care-l numi Faher.

A şaptea zi de la naştere, Fahar se duse la târgul de sclave pentru a cumpăra o femee de ajutor în casă. Şi printre multe altele, văzu o tânără de o frumuseţe răpitoare care purta în legătura din spinare o fetiţă adormită.

Fahar întrebă pe negustor:

— Cât costă sclava cu fetiţa adormită?

— Cincizeci dinari!

— Am cumpărat-o!

In puţine clipe, simplele formalităţi fură făcute, iar Fahar zise sclavei:

— Urmează-mă!

Acasă, nevasta se supără.

— La ce să strici banii?... Nu puteai să aştepţi încă numai câteva zile, că pe urmă îmi reluam eu tot lucrul pe lângă gospodărie!

— Am cumpărat-o mai mult pentru fetiţă, pentru ca să o creştem împreună cu băiatul nostru!... După cât am văzut, fetiţa va fi de o frumuseţe răpitoare!

Nevasta spuse sclavei să se apropie:

— Cum te cheamă?

— Floarea!...

— Frumos nume! Dea Dumnezeu ca venirea ta la noi să fie o adevărată înflorire a casei noastre!...

Soţia se'ntoarse către bărbat:

— Este de datoria ta să dai un nume fetiţei!... Cum crezi să o strigăm?

— Fahimá!

Faher şi Fahima crescură în acelaş leagăn, iar mai târziu se crezură frate şi soră.

La vârsta de cinci ani, în timpul sărbătoarei de naştere a Profetului, Fahar îşi boteză copilul cu un lux ne mai pomenit până atunci în cetate. Alaiul cel strălucit avea în frunte steagul verde al Profetului, urma apoi o ceată mare de cântăreţi cu clarinete ţipătoare şi tobe de diferite mărimi, după care, sub un baldachin de mătase făcut pe spinarea unei măgăriţe îmbrăcate în pluş şi brocart, sta Faher, căruia Fahima îi făcea vânt cu un evantaliu împărătesc. După ei, veneau copiii rudelor şi cunoscuţilor, care cântau, iar la urmă, rudele şi prietenii casei.

Umflat de nemăsurată mândrie, Fahar conducea de căpăstru măgăriţa.

Intorşi acasă, petrecerea fu fără de seamăn în Cufa, iar mosafirii se'ntoarseră pe la gospodăriile lor, fericind prin cuvinte alese pe părinţi.

Au trecut ani şi ani la mijloc, iar fericiţii copii ajunseră vârsta de 12 ani. Fahar îşi chemă feciorul şi-i spuse cu gravitate:

— Faher!... Cu ajutorul lui Dumnezeu, ai ajuns la o vârstă când se cheamă că eşti flăcău, şi nu copil cum ai fost până mai eri!... De azi înainte, nu-ţi mai este îngăduit să-i spui Fahimei soră, fiindcă ea nu-i decât fata sclavei noastre!... De-acuma'ncolo Fahima va purta faţa acoperită şi se va feri de tine pe drumurile ei! Mamă-ta va găsi pentru ea un soţ care va deveni un sclav credincios pentru noi!

— Dacă Fahima nu mi-e soră, atunci o iau de nevastă!

— Pentru asta trebue să vorbeşti mamei tale!

Faher se duse iute în harem şi o găsi pe mama.

— Vreau s'o iau pe Fahima drept nevastă legiuită!

— Dacă o iubeşt, o poţi lua fără de grijă, fiindcă tata a cumpărat-o pe numele tău!...

Au trecut încă cinci ani. Tot oraşul nu mai contenea să vorbească despre neasemuita frumuseţe a nevestei lui Faher, feciorul bogatului negustor Fahar.

Fahima însă, nu era numai frumoasă, ci şi cu deosebire cultă. Ştia pe lângă cele şapte feluri de caligrafie arabă şi complicatul scris cufic, se pricepea în literatură, cunoscând minunat de profund pe toţi poeţii vremii şi poseda meşteşugul cântecului într'o măsură cum nu se mai pomenise pe suprafaţa pământului. Pe un singur cuvânt, fie chiar şi monosilabic, Fahima îşi prelungea glasul în modulări vreme de trei ceasuri, fără să se repete.

In zilele de căldură tropicală, stăteau amândoi pe treptele de marmoră din apropierea unei cişmele răcoritoare, mâncau fructe zaharisite, beau apă rece şi respirau aerul îmbălsămat cu parfum de trandafir şi iasomie. Şi cântau...

FAHER

Ne plouă azi cu floare
Şi păsările cânt.
Nu vrei să mergem oare
Colo'n Bagdadul sfânt?

FAHIMA

O, nu, Emirul meu!
Să rămânem mereu
In casă şi'n grădină.
Sub palmieri, lumină
De aur se strecoară
Şi sufletu'nfioară.
Lungiţi mereu pe spate,
Spre ceruri luminate
Privind şi tu şi eu,
Aici să stăm mereu,
Emirul meu!

FAHER

Dar hai şi te ridică!
Din cer, pe frunze pică
Noian de diamant.
Pomi de smarald ridică
Frunţi tinere'n neant.
Te-acopere'n veşmânt
Şi hai spre-oraşul sfânt!

FAHIMA

Oh, nu, Emirul meu!...
Şi-aici e Dumnezeu!...
In pacea nopţii sfântă
Rămâi şi-auzi cum cântă
Sublim de te'nfioară
In sufleteşti tăceri,
Bătrânii palmieri
Băţoşi în noaptea clară!

Aşa-şi petreceau zilele zieţii Faher şi Fahima.

Faima despre frumuseţea Fahimei ajunse până departe în împrejurimi şi nici un om din Cufa nu se'ndoia să creadă că cea mai frumoasă femee de pe suprafaţa întregului pământ este cu siguranţă nevasta lui Faher.

Intr'o dimineaţă, o bătrână curăţică bătu la poarta lui Fahar.

— Dumnezeu este milostiv!, — zise ea închinându-se.

Portarul, un bătrân foarte priceput într'ale vieţii, îi aruncă o privire tăioasă şi văzu că'n fundul ochilor ei nu se află nici pic de religiozitate.

— Dumnezeu este mare!

— Ei, da. Dumnezeu este mare, dar tu eşti băboiul care l-a'nşelat pe Padişahul dracilor!... Departe de poarta casei noastre!

— Dumnezeu este milostiv!, — mai zise baba, şi bătu cu pumnul în poartă.

— Ce vrei dumneata, femee?

— Sunt o biată bătrână, a cărei singură preocupare este să se închine! Fiindcă a sosit ceasul sfânt, dă-mi voe să intru în casă ca să mă rog!

— Casa lui Fahar nu este geamie!...

— Nemernicule!... Dar este loc mai sfânt decât casa acestui om pios?

— Degetele mânii mele drepte în ochiul tău stâng, şi degetele mânii mele stângi în ochiul tău drept!... Ia-ţi tălpăşiţa că te stâlcesc!

— Păcătosule!, — ţipă bătrâna de răsună toată mahalaua. — Cum să mă goneşti tu pe mine?... Eu sunt o femee care intră şi'n palatul Califului!... Din Damasc am venit anume ca să mă rog în casa acestui om pe care-l iubeşte Dumnezeu!

Faher auzi gălăgie şi se apropie de poartă.

— De ce nu laşi femeia să intre în harem pentru a-şi face îndatoririle către Dumnezeu?

— Stăpâne, asta nu-i credincioasă cum nu sunt eu feciorul Profetului! Băboiul ăsta şiret vine aici numai cu gânduri ascunse!

Faher făcu o plecăciune adâncă în faţa bătrânei.

— Iartă, mătuşă!... Pofteşte înăuntru!

Şi Fahimei i se impuse bătrâna cu chipul ei întunecat.

— Bine-ai venit, mătuşică, pe la noi!... Binecuvântează-ne casa luând loc pe sofa!

— Nu, draga mamei!... Nu am vreme de stat!... Este ceasul de rugăciune!

Se retrase într'un colţ, căzu la pământ şi se'ntoarse cu faţa către Mecca. Şi stătu astfel, fără mişcare, până la vremea prânzului. Atunci Fahima s'apropie cu mare grijă.

— Mătuşă!... Pofteşte la masă!

— Nu!... Nu pot!... Prea am mâncat bine în tinereţe! Azi vreau să flămânzesc pentru ca să merit belşugul de pe lumea cealaltă!

Şi nu se mai mişcă de-acolo până către seară!

Fahima îşi căută soţul.

— Dragă!... Bătrâna asta este o sfântă fără de pereche!... Roagă-o să rămâe la noi!

— Chiar i-am şi pregătit o cameră, fiindcă n'ar fi frumos s'o lăsăm pe drumuri în vreme de noapte!

Noaptea foarte târziu, bătrâna se ridică şi se găti de plecare.

— Dumnezeu să vă fie pavăză contra duşmanilor!

— Mămucă!, — o rugă Fahima. — Noi ţi-am pregătit o cameră ca să rămâi să te odihneşti aici!

— Mulţumesc, maică!... Foarte mulţumesc!... Dumnezeu să vă răsplătească, dar mă mai duc şi prin alte sfinte locuri! Am să viu însă ca să mă bucur anume de ospitalitatea voastră!

Şi eşi târându-şi picioarele.

In zilele care urmară, pioasa bătrână fu nedespărţită de Fahima.

Intr'o dimineaţă, Faher plecă după treburi într'un sat vecin. Bătrâna se pregăti şi ea de dus în oraş.

— Maică!, — zise ea Fahimei. — N'ai vrea să mergi cu mine?... Ştiu aici un călugăr care vindecă boale, învie morţi şi dă copii la casele încă nebinecuvântate de Dumnezeu!

— Aş merge, mamă, dar nu-i acasă Faher ca să-i cer voe!

— Nu face nimica!... Ne vom întoarce cu mult înaintea lui!... Cel mult du-te şi spune-i soacră-tei!

Fahima se duse repede la mama lui Faher şi-i spuse ce vrea pioasa bătrână.

— Dă!... Ştiu eu?... Faher se cam supără!

Bătrâna veni şi ea şi tăbărî cu gura.

— O să ne întoarcem în cel mult un ceas!

— Ei... Du-te!

Dar au trecut ceasuri după ceasuri, iar Fahima nu mai venea. Nevasta lui Fahar şi sclava îngălbeniră de groază.

In cele de pe urmă veni Faher, şi intrând în curte, strigă:

— Fahima!

Nimeni nu-i răspunse, şi nimeni nu-i eşi înainte.

— Ce Dumnezeu s'a petrecut?

Grăbi pasul şi intră în harem.

Pustiu peste tot.

— Mamă!

Nici mama nu-i răspunse.

Cotrobăind repede încăperile, dete peste mama lui care plângea împreună cu slava.

— Unde-i Fahima?

— Dumnezeu să se milostivească de casa noastră, Faher!... Azi dimineaţă, bătrâna aceia, care tot vine de vr'o săptămână pe-aici, a cerut voe să se ducă împreună cu Fahima la un călugăr sfânt! Zicea că se vor întoarce repede. Insă.. uite: nici până acuma nu le-am mai văzut!

— Vezi, mamă, ce înseamnă să dai libertate muerii?... Nu ştie ce să facă cu ea!... Dar unde-a putut să se rătăcească?...

Faher se repezi la Dar El-Salam şi-i spuse că i s'ar fi rătăcit nevasta.

— Să o căutăm prin oraş!... Ai cuvântul meu de Guvernator!... Dar... ştii ce?... Du-te singur la Aga poliţiei şi spune-i că-i poruncesc eu să o caute!... Aga este un şmecher care şi pe Dumnezeu îl spionează, ca să vadă ce face!...

Faher goni la poliţie. Aga îl ascultă cu multă nepăsare.

(Continuare în pag. 8)

Din ţara soarelui

Traduceri din poezia japoneză

Biruită de somn

Mă'ntrebam: — Va veni oare,
Sau mă voiu duce să-l caut?
Şi tot întrebându-mă,
Biruită de somn, am adormit
Cu uşa deschisă.

In noapte

Ştii oare de ce luna de toamnă
Răspândeşte atâta lumină?
Ca să putem număra, împreună,
Frunzele de fugastru care se scutură,
Una câte una, care se scutură...

AL. T. STAMATIAD

— Spune-mi cine e bătrâna aceia, şi-ţi dau repede nevasta!..

— Păi nu ştiu!

— Măi băete!.. Numai Dumnezeu poate găsi ceia ce nu se vede!

Faher se supără foc.

— Te fac pe dumneata răspunzător în faţa guvernatorului!.. Mă voi duce să te reclam şi la Califul din Damasc, dacă va trebui!

— Du-te unde vrei!... Ce?... Am învăţat eu arta ghicitului ca să dau cu bobii şi să văd eu cu ce galanţi s'a dus nevasta după dragoste?...

Faher se'ntoarse iarăşi la Dar El-Salam şi se plnâse contra necuviinţelor pe care le suferise din partea Agăi.

— Cum se poate?... Ostaşi!... Chemaţi repede pe Aga poliţiilor, să-i arăt eu cum trebue slujit feciorul lui Fahar!

Aga veni foarte domol.

— Aga!... Fă bine şi cercetează ce s'a făcut nevasta băiatului!.. Cercetează oraşul şi trimite călăreţi până'n cetăţile vecine!

— O să trimit!

— Nu aşa!... O să trimit... Dacă vrei să nu-ţi tai capul, să iei măsuri severe!

— Am înţeles eu ce trebue să fac!

Aga se duse.

— Copilul meu!.. De-acum încolo să vii şi să cei nevasta de la barba mea cea albă! Nu te mai duce pe la Aga.

Zilele trecură fără de rezultat. Faher se'mbolnăvi de durere. Părinţii începură să se teamă pentru sănătatea lui.

Intre timp, veni în Cufa un doctor persan care ştia arta ghicitului cu bobii, făcea felurimi de alifii şi fierturi de buruene care vindecau dosebite boli.

Fahar îl aduse acasă, iar doctorul îl cercetă pe tânăr cu multă atenţie.

— Tot organismul îi este sănătos. Răul nu poate să vie decât dela vreo chestiune de inimă! Iată... am să vă spun eu ceva mai lămurit, îndată!

Doctorul întinse bobii, îi grupă în felurite chipuri, apoi vorbi:

— Băiatului i-a dispărut nevasta!...

Aşa-i?

— Da!

— Femeia a fost luată silnic. Acuma se află într'un oraş foarte mare, aşezat peste multe ape... în total trei ape curgătoare! Poate să fie şi Basra... dar aş zice că-i chiar Damascul!... Acolo s'ar afla în casa unui mare stăpânitor de credincioşi, poate chiar Califul!... Nici ea nu-i sănătoasă! Acuma zace la pat, dar numai de inimă rea!

— Şi ce crezi dumneata că-i de făcut?

— De o camdată să scoţi patru mii de dinari aur! Faher scoase degrabă banii şi-i aruncă pe masă. Persanul şi-i aşeză liniştit la brâu, apoi îşi reluă firul vorbei.

— Mai întâi de toate trebue să vă liniştiţi cu toţii, apoi, vreme de o săptămână, să daţi tot mâncare şi băutură bună băiatului, pentru ca să se înzdrăvenească! Pe urmă, după o săptămână, mă voi duce cu el la Damasc pentru ca să ţi-l aduc înapoi împreună cu nevasta!

Cum auzi aceste vorbe, Faher se ridică de la pat şi'ncepu să mănânce ca un om sănătos şi prinse puteri în puţine zile.

Peste o săptămână, cu o caravană anume întocmită de către Fahar, cei doi ajunseră sănătoşi în oraşul sfânt. Aici, persanul închirie o prăvălie mare în plin centrul oraşului, o mobilă cu mult lux şi-l îmbrăcă pe Faher în pitorescul costum de ucenic în arta medicinii.

Persanul dicta reţetele, Faher le prescria, fierbea buruieni, ori sfărâma şi mestecа alte lucruri doctoriceşti.

Şi meşteşugul, dar şi costumele lor frumoase atrăgeau lumea. Intr'adevăr, doctorul purta pe deasupra o togă albă şi avea pe cap un turban cu şapte tuiuri, iar Faher, o cămaşă de mătase albastră, jiletcă de caşmir şi un şorţ roz, ţesut din fire de mătase amestecate cu fire de aur.

Clienţii nu întârziară să vie.

Deodată ce intra vreunul, persanul îl înhăţa de cap şi-l privea în albul ochilor, apoi îl punea să scoată limba, iar la urma urmei, îl ducea după o perdea şi-i da în mână un pahar de cristal:

— Fă-ţi o oarecare nevoe într'însul! Şi numaidecât privea prin transparenţa lichidului şi ghicea boala omului ca şi când ar fi dat cu bobii.

Oamenii rămâneau muţi de mirare, iar faima doctorului ajunse până la urechile Califului.

Ca atare, nu este de mirare că'ntr'o dimineaţă, în faţa prăvăliei opri un echipagiu strălucit, adică un măgăruş grăsuliu cu şea de brocart presărată cu diamante, cu scări de aur şi cu potcoave de argint.

O femee tânără eşi din cutioara de pe spinarea măgăruşului.

Doctorul sări înaintea ei şi-i deschise uşa, iar frumosul cirac Faher îi oferi o pernă ca să stea.

Străina rămase multă vreme cu ochii asupra frumosului tânăr.

— Dumneata eşti faimosul doctor venit din Irac-Ageami?

— Robul dumneavoastră, nobilă stăpână!

Mosafira era chiar Sett El-Zahia, sora Califului, şi aducea un vas cu lichid dela o bolnavă care era în haremul împărătesc.

— Luminată stăpână, este de trebuinţă să-mi spuneţi adevărul, dacă socotelile mele mă vor fi înşelat.

Persanul privi odată lichidul şi însemnă un număr, apoi făcu iarăşi de mai multe ori la fel.

Pe urmă începu să socotească.

— Bolnava este de 17 ani?

— Da!

Doctorul continuă o vreme iarăşi socotelile, oprindu-se într'un târziu.

— Nu o cheamă Fahima?

— Chiar aşa!

Persanul lăsă socotelile şi trăgând lângă el o mesuţă, aruncă bobii.

— Bolnava nu este de origină de prin Cufa?

— Dumneata eşti un om extraordinar!... Aşa-i!

— Cred că sufere de o săbire a inimii!

— Şi mie mi se pare!

— In Damasc este de mai bine de două săptămâni de când se află în Damasc!

— Exact!

— Acum ştiu ce doctorie să-i dau! Şi se întoarse către ucenic:

— Prepară cutare fel de hapuri!

Frumosul tânăr începu să lucreze cu graba unui fulger. In puţine clipe, hapurile fură făcute şi aşezate într'o hârtie pe care scrise ceva cu caractere cufice, şi pe urmă totul fu aşezat într'o cutioară deasupra căreia scrise cu acelaş fel de caractere împrejurul capacului, ca un fel de etichetă. Căci nimeni din Sfântul Oraş, neştiind această ciudă caligrafie, nu ar fi crezut că-i altceva de cât o simplă ramă pe marginea cutiei.

— Aga-Vraciu!... zise Sett El-Zahia. Băiatul ăsta este al dumitale?

— Băiatul meu, dar sclavul dumitale, Stăpână!

— Nu ştiu ce s'admir mai mult aici: frumuseţea nesămuită a tânărului, ori meşteşugul dumitale dumnezeesc!

Sett El-Zahia lăsă pe masă zece dinari de aur şi se'ntoarse cu doctoria la patul bolnavei.

— Fahima!... Dacă ai şti tu ce flăcău minunat de frumos ţi-a pregătit doctoria...

Fahima îşi întoarse faţa şi privi cu indiferenţă la cutie, dar imediat tresări şi se roşi la faţă, căci ea citise pe capac aceste cuvinte:

„Eu sunt Faher, feciorul lui Fahar din Cufa".

Avu însă puterea să-şi stăpânească emoţia.

— Zici că era băiat frumos?... Anume cum era?

— Avea ochi negri, sprâncene parcă trase cu condeiul şi o gropiţă în colţul stâng al unei guri, care era...

Fahima se 'ncredinţă că vremea salvării nu mai era departe.

— Dă-mi doctoriile să le iau!

Desvelind hapurile, citi însemnarea: *„Sunt în Damasc împreună cu doctorul persan. Voi lua măsuri. Fii gata în orice clipă".*

Luând primul hap, Fahima începu să ţipe că-i este foame. Sclavele alergară cu tăvi pline de bunătăţi, iar Fahima se întremă fulgerător de repede.

Vestea grabnicei însănătoşiri ajunse la urechile Califului, care veni singur să se încredinţeze.

Marele Stăpânitor, văzându-şi favorita cu faţa veselă, chemă repede pe o femee de încredere din slujba haremului:

— Ia zece mii dinari aur şi du-i dar din partea-mi doctorului care-a făcut această miraculoasă vindecare!

Fahima îi făcu semn să mai stea.

— Vreau să-i dau şi eu un dar.—Şi luând unul dintre numeroasele inele, îl înfăşură într'o hârtie pe care scrise ceva tot în caractere cufice.

— Spune-i că-i dăruesc ceiace am eu mai scump!

Bătrâna plecă.

Doctorul o luă şi o duse după o perdea să stea de vorbă. In vremea asta, Faher desfăcu darul şi citi:

„Iubite Stăpâne,

Când am plecat cu baba ca să mergem, la un călugăr sfânt, m'a dus într'un chioşc, unde m'a închis, şi unde a venit Guvernatorul Cufei, care m'a trimis repede la Damasc de m'a dăruit Califului Abd El-Malek, scriindu-i că m'ar fi cumpărat cu zece mii dinari de la un negustor de sclave.

Fă totul ca să scap de-aici!

FAHIMA"

La citirea acestor rânduri, Faher leşină, iar Doctorul avu de furcă până să-l readucă în simţire.

— De ce-a leşinat flăcăul, întrebă bătrâna.

— Păi cum să nu leşine, dacă a primit drept cadou inelul de nuntă al nevestei-sei?

— Cum?... Favorita Califului este nevasta lui?

— Da!... Băiatu-i feciorul lui Fahar din Cufa, iar Fahima-i este nevastă în faţa lui Dumnezeu şi a legilor acestei lumi!

— Te rog să mă lămureşti, cum s'a putut petrece această nelegiuire?

Persanul îi lămuri misterul.

— Acuma vrem să o recăpătăm!

Bătrâna rămase multă vreme gânditoare.

— Dacă aşa-i treaba....

— Fireşte!... Ajută-ne şi-ţi vom dărui cinci mii de dinari!

— Poţi crede în vorba mea?

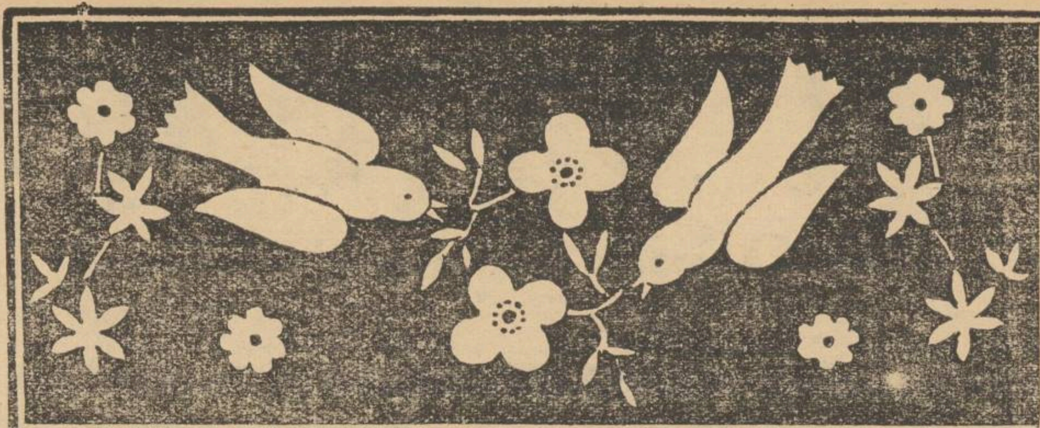
— Nemăsurat!

— Atunci nu luaţi nici o măsură până ce nu mă'ntorc eu!

Bătrâna se'napoe la palat şi se duse ca un fulger deadreptul în camera Fahimei.

— Copila mea!.. De ce nu mi-ai spus adevărul?... Nu ţi-am inspirat nici un pic de'ncredere?... Ah!.. Acuma înţeleg ce mare dreptate aveai să

*

Poeme pentru Liliac

Lacrima lui Cyrano

Suna lung clopotul la mânăstire
In noaptea ceia fără nici o stea
Când Cyrano Roxanei lui cetea
Scrisoarea de sublimă amăgire.

Cetea cuprins de-a morţii presimţire
Cetea mereu... Şi ea nu 'nţelegea
Cum poate el în bezna ceia grea
Să osebească slova de iubire....

...Şi cum eşise de sub nouri luna
O lacrimă zări ea, numai una
Lucind în ochii bravului soldat;

— Don Cyrano, voi plângeţi... Ce însamnă?
Iar el zâmbind: — O, nu, v'aţi înşelat!
Am obosit cetind scrisoarea, Doamnă!..

EMIL BAICOIANU

A apărut No. SPECIAL de SĂRBĂTORI

UN SUCCES MONDIAL!

Dragostea devenită rază călăuzitoare prin spaţiile interplanetare

ROMAN DE ENERGIE ŞI IDEAL

Complect 15 LEI în „ROMANELE CAPTIVANTE"

La librari, chioşcari şi în gări

PASIONANT!

Cereţi azi

AVENTURA

ROMANE DE ACŢIUNE ŞI PASIUNE

GUY VANDER

RAZBUNAREA CORSARULUI

în ... Washington şi Lafayette, liberatorii Americei...

Fantasticele lupte ale corsarilor cu fregatele engleze!...

plângi toată ziulica atunci când te știai despărțită de cel mai frumos tânăr al lumii, cum este soțul tău!

— Dumneata știi...

— Știu totul!... Și-ți jur să nu pun capul pe pernă până ce nu te voi reuni iarăși cu acel frumos Arhanghel care-i Faher!

Pe urmă stară de vorbă încă foarte multă vreme. Iar mai pe seară, Bătrâna luă un pachet cu haine femeești și se'ntoarse la prăvălia persanului.

— Totul e gata! — zise ea. Imbracă aceste haine ca să văd cum îți șade!..

Faher se sili să imite mersul muieresc.

— Mișcă mai mult șoldul stâng!... Fă pașii mai mărunți!... Așa!.. Nu este femee mai frumoasă decât tine în tot haremul Califului!... Acuma... la drum!

Prin oraș toată lumea se'ntorcea după ele. La ușa haremului însă, Capiștea Eunucilor le tăie drumul:

— Nu se poate să aduci în harem persoane străine decât numai cu aprobarea Califului!

— Dar de ce ești astăzi așa de nepoliticos?... Altă dată parcă aveai maniere mai delicate!... Nu ți-a spus Sett El-Zahia să o lași să intre?... Este doar sclava ei favorită!... Sau poate că ți s'a făcut a-ți pierde și capul, nu numai funcția?

Bătrâna luă de mână pe Faher și-l trecu pragul porții în vreme ce Eunuc-Baș nu mai îndrăzni nimic:

— Intră!... Uită mojicia ăstuia și nu spune nimic Stăpânei tale!

In curtea interioară, bătrâna se opri:

— Ți-am pregătit o cameră chiar în Harem! Trebue să te las singur, căci dacă te-aș conduce, aș da de bănuit că ești străină de harem!.. Ia seama bine: intri pe coridorul de colo, mergi înainte, faci primul coridor la stânga, apoi al doilea la dreapta, numeri cinci uși iar la a șasea intri!... Așteaptă-mă acolo!...

— Va să zică... înainte... primul la stânga... al doilea... cinci uși... intru la a șasea!...

— Tocmai!.. Văd că m'ai priceput.

Faher intră pe coridor și merse bine, dar când să numere ușile, văzu că erau și pe dreapta, și pe stânga.

— Sigur că bătrâna a'nțeles cinci uși la rând numai pe dreapta, fiindcă a spus „întorci la dreapta și numeri"... Da. Cinci uși numai la dreapta!...

Socotind astfel, intră pe ușa care venea la rând în al șaselea rând.

Se găsi într'o sală măreață în formă de dom, cu multe arcade și cu pereții plini de inscripții aurite care reprezentau versete din coran. Pe podele se'ntindea un covor imens țesut numai cu mătase de Corosan și Casmiria. Deasupra lui se rânduiau numeroase tăvi de aur pline cu fructe proaspete, dulcețuri și băuturi răcoritoare. La mijloc se ridica un tron de aur bătut în [illegible] ...te seama că se rătăcise, dar se temu să se mai întoarcă înapoi. Sui pe tron și stătu cu fața acoperită de vălul des.

După câteva clipe de tăcere chinuitoare, în sală răsunară foșniturile unor haine de mătase.

Faher trase cu ochiul și văzu că de tron se apropia o tânără foarte frumoasă, îmbrăcată numai în costumul de interior, adică fără de ferigea pe față. In urma ei venea o copilă neagră cu un coș cu flori foarte fragede pe cap, și cu o lăută din lemn de sicomor într'o mână.

Era Sett El-Zahia, sora Califului.

Sett El-Zahia veni repede lângă Faher.

— Cine ești dumneata de nu te cunosc?... Și pentru ce stai acoperită în interior?

Faher se ridică de pe tron, dar nu scoase nici un cuvânt.

— Ce ochi frumoși ai... Dar de ce nu vorbești?... Dacă din întâmplare ești una din sclavele date afară, îl voi ruga pe fratele meu, Califul, să te erte! Și să știi că pe mine nu mă poate refuza cu nimic!

Faher tot nu răspunse, iar Sett El-Zahia crezu că nu vorbește fiindcă nu vrea să fie auzită de către micuța sclavă.

— Mititico!... Du-te afară și vezi să nu ne tulbure nimeni!

Când sclava nu mai fu în interior, sora Califului veni și mai aproape de necunoscută:

— Acum poți să-mi spui fără de frică cine ești, și ce cauți aici unde nu intră nimeni afară de Emirul Calif și de mine, sora lui!... Ori ce greșală ai făcut, te vom erta, fiindcă ești nespus de drăgălașă!

Faher simți că nu trebuia să'mpingă mutismul mai departe. El luă mâna tinerei și o sărută.

— Stăpână!... Mă pun sub aripa bunătății tale!

— Ai toată protecția mea!... Vorbește!

— Nu sunt fată!... Mă numesc Faher și sunt feciorul lui Fahar din Cufa! Cu riscul vieții, am intrat aici numai ca să-mi văd nevasta, pe Fahima, pe care cânele de guvernator al Cufei mi-a răpit-o și a trimis-o în dar Califului, zicându-i că ar fi cumpărat-o!

— Da?... Așa-i chestia?... Stai puțin!

Și întorcându-se către ușă, strigă:

— Micuțo!... Du-te repede și spune-i Fahimei să vină numaidecât aici!

Apoi se'ntoarse către Faher:

— Fii liniștit!... Vor fi urmări fericite pentru dumneata!

In vremea asta, bătrâna rânduise totul pentru fugă. Apoi veni în camera Fahimei și o luă pentrucă voia să o ducă la Faher apoi să-i scoată pe amândoi afară din haremul împărătesc. Dar spre marea lor groază, nu mai dară peste Faher.

— S'a rătăcit!... Du-te'n camera ta și așteaptă până ce dau de el!

Fahima se'ntoarse, dar pe drum o întâlni micuța sclavă:

— Sett El-Zahia te roagă să vii repede la ea!

Când intră în sala boltită, sora Califului îi eși înainte.

— Iată fericirea vieții tale!

Apoi își luă sclava și se duse.

Dar dacă se'ntoarse după o oră, îi găsi pe amândoi plângând unul în fața altuia.

— Ei... că și asta-i bună!... D'apoi tocmai acuma ați găsit voi că-i vremea plânsului?... Micuțo!... Toarnă trei cupe de vin ca să ne veselim!...

Sclava turnă vinul.

— Fiindcă voi știți să vă iubiți așa de frumos, îmi închipui că trebue să și știți a vă cânta iubirea în versuri frumoase!... Fahima!... Fă bine și pune mâna pe lăută!...

Amândoi îi sărutară mâna. Apoi Fahima struni lăuta pe placul ei.

Fahima:

Sub voalul de mătase
Ți-aduc flori parfumate
Și fructe sănătoase,
De-un soare viu brumate!

Faher:

Văd aur din Sudan
Intins pe fața ta. —
Ți-i părul soare-avan
Și ochiul catifea!

Fahima:

Când seara este caldă
Si aerul ușor,
Când zările se scaldă
In negrul nopții nor, —
Când seara-i mătăsoasă
Pe-un transparent pământ, —
Când frunza'ntunecoasă
Și păsările cânt
Un șopotit divin, –
Atunci la tine vin...

Fahima își curmă cântecul, de oare ce văzu că ușa se deschise și că însuși Califul intrase în sală.

— Dați-mi și mie o cupă de vin — ceru el, stând pe covor cu picioarele cruciș de desupt.

Sclava-i înmână o cupă.

— Beau în sănătatea deplină a frumoasei mele Fahima!

După ce bău și puse cupa jos, Califul observă pe necunoscuta voalată.

— Cine este fata de colo?

— O sclavă favorită a Fahimei!

— Ridică-i voalul să o văd!

Sett El-Zahia îl descoperi pe Faher.

— Dumnezeule!.. Ce frumoasă fată! Să-i dai și ei un apartament deosebit în palat!... Voi avea încă o favorită!

— Da, frate, nu este de lepădat, însă... Mai întâi ascultă să-ți spun o poveste pe care am citit-o și eu într'o carte foarte veche!

— Ce poveste?

— Trăia odată în Cufa un tânăr foarte frumos, numit Faher, fiul lui Fahar, negustor foarte bogat. Faher avea o sclavă de seama lui, pe care părinții o crescuseră împreună cu el, ca pe o copilă a lor. Ii culcau într'un leagăn, îi puneau la aceiași masă, și le arătau în toate împrejurările aceiași nețărmurită iubire. La vârsta potrivită, tinerii se căsătoriră în toată forma cerută de legi, și trăiau în deplină înțelegere. Guvernatorul din Cufa însă, știind că nevasta lui Faher este cu deosebire frumoasă, o fură din casa și gospodăria ei și o trimise dar Califului de pe acea vreme, mințindu-l cum că ar fi cumpărat-o. Faher făcu ce făcu, află unde-i este nevasta și pătrunse în haremul împărătesc. Califul dete peste el și porunci călăului să-i tae capul!... Acuma te-aș întreba dacă a făcut bine sau nu acel Calif?

Abd El-Malec Ben-Meruan răspunse foare tăios:

— Foarte rău!.. Trebuia să-l erte și să-i redea nevasta!... Avea trei motive pentru asta: mai întâi fiindcă tinerii erau căsătoriți în fața legii, al doilea, aflându-se în palatul Califului, era mosafirul lui și ca atare, chiar după arătările Profetului, trebuia să-l respecte! Și-al treilea, un Calif trebue să fie mult mai prudent de cât un om oarecare!... Ceia ce a făcut Califul în chestie, e un fapt foarte nedemn!

Sett El-Zahia căzu în genunchi în fața Califului:

— Stăpâne, povestea asta s'a petrecut chiar azi sub ochii tăi!... Tu ți-ai dat cuvântul și nu vei face altfel de cum ai zis! Pe amintirea tuturor strămoșilor noștri, te conjur să fii drept în cazul pe care ți-l supun:

— Ce caz?

— Măria-Ta! Tânăra de colo nu-i de cât Faher, feciorul lui Fahar din Cufa, iar Fahima-i este soție legiuită!.. Pe Fahima însă a răpit-o hoțește Guvernatorul Ben-Yusuf El-Toafi și ți-trimis-o dar, mințind că ar fi cumpărat-o!.. Te rog să-l pedepsești pe tâlhar, iar acestor tineri să le erți păcatul lor de a se iubi nețărmurit.

— Hm... da!... Sigur!... Când și-a luat cuvântul înapoi un Calif ca mine?... Fahima!... Recunoști că acest tânăr îți este soț și stăpân?

— Da, Măria-Ta!

— Să vă dea Dumnezeu noroc!

— Dar dumneata, Faher, cum ai putut intra aici?

Faher lămuri pe Calif.

In cele de pe urmă, Califul numi pe Persan doctor al curții, iar pe tinerii soți îi sărbători vreme de șapte zile.

A opta zi, Faher se'ntoarse la Cufa, ducând numeroase și bogate daruri, între care și porunca de destituire a Guvernatorului, în locul căruia fu numit bogatul și cinstitul negustor care era Fahar.

Traducere de MIHAIL PRICOPIE

Societăți secrete la primitivi

Indigenii din Oceania au anumite societăți secrete, a căror taină albii n'o află decât în rare cazuri. Aceste asociații constitue un foarte serios obstacol pentru activitatea civilizatoare a europenilor din colonii.

Cea mai redutabilă din aceste asociații are denumirea de „Ingiet" sau „Maravot". Scopul ei oficial este „maramora"-veselia. Pare deci destul de inofensivă. Numai că indigenii au o anumită concepție despre veselie, cel puțin în cazul acestor asociații secrete.

Fiecare membru al asociației e obligat să verse o cotizație, ceea ce pare iarăș foarte normal. Plata se efectuiază predând câte un dar. Insă și cei care nu fac parte din societate sunt constrânși de a cotiza cu un dar. Cine nu se execută primește un avertisment în forma capului unui individ în restanță cu plățile. Acel care e recalcitrant nu mai are multe zile de trăit. Patrulele coloniale vor descoperi într'o bună zi, într'un colțișor al pădurii virgine, cadavrul său oribil mutilat. Cine nutrește sentimente ostile asociației e lovit de un blestem. Oricare membru al asociației, care deține un obiect al vinovatului, îl poate blestema exclamând: — „Moarte pe drumul tău". Comitetul societății anunță apoi în public că cutare individ a fost lovit de blestem, iar cel vizat înebunește de groază. Părăsește satul său, fuge în pădure, e urmărit de halucinații, și va muri extenuat și înfometat după câteva zile. Așa de violent operează autosugestia asupra sufletului primitiv.

Dacă prin excepție omul își mai duce zilele ca vai de capul lui, membrii „Ingiet"-ului îi ajută să scape de această vale a plângerii.

Uneori văduvele și fetele tinere sunt chemate la reuniunile societății, însă n'au voe să se apropie prea mult. Abia după ce desbaterile au avut loc, vine rândul femeilor și... al amorului liber.

Patrulele coloniale învinuesc „Ingiet"-ul de șantaje, asasinate și violi. Dacă un membru se lasă prins, îl așteaptă în cel mai bun caz munca silnică.

Altă asociație numită „Duk-Duk" e mai puțin criminală. Se ocupă doar cu mici șantaje și cu vrăjitorie. In schimbul darurilor, ei protejează pe cei neinițiați contra cupidității vrăjitorilor.

Dealtfel poliția colonială descoperă cu infinite greutăți faptele rele și mai ales imorale ale sălbaticilor, deoarece aceștia ascund cu multă viclenie tot ce se petrece la ei față de autorități.

Unul din riturile secrete ale societăților este inițierea tinerilor. E o serbare, o orgie sângeroasă, însă atât cei ce execută torturile cât și cei ce le îndură par mulțumiți și nu vor trăda sub nici un chip vre-un secret. La aceste festivități băieții tineri sunt aduși, sunt așezați deobicei în fața unui rug aprins, comunitatea întinde în jurul lor o horă care degenerează în mișcări frenetice, în timp ce tobele de lemn acompaniază cu ritmul lor exasperant toată scena. Sălbatecii poartă măști, costume din frunziș, care impresionează puternic femeile.

La un moment dat, băeții se prăvălesc sub o ploae de lovituri. Lovituri solide de bastoane de bambu care nemeresc fața și corpurile goale. La sfârșit, ei zac aproape neînsuflețiți într'un lac de sânge. Au fost inițiați. De acum sunt bărbați și sunt mândri de acest lucru. Festivitatea însă continuă până în zori, însoțită de bătăile regulate, monotone, fără sfârșit ale tobelor...

LSER

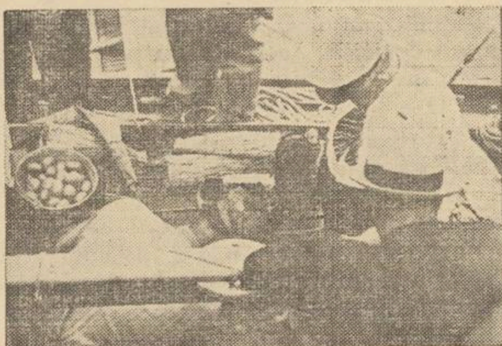
ASIGURAȚI-VĂ EXISTENȚA ! ! ! TIMPUL ESTE BANI! Numai în patru săptămâni, absolut orice persoană — INDIFERENT DE ETATE, SEX și CULTURĂ — poate învăța DACTILOGRAFIA, CORESPONDENȚA COMERCIALĂ — STENOGRAFIA și lucrările de birou obținând diploma de absolvire. Reușita absolut sigura. Inscrieri zilnic „ȘCOALA CENTRALĂ" strada Academiei 28. Cereți prospectul gratuit. Luna Ianuarie cursuri noui.

Cutreerând singur mări și oceane

Căpitanul Ludwig Schlimbach, în vârstă de 61 ani, membru al Clubului „Kiel Yacht", e un adevărat fiu al mării.

După ce a fost 25 ani comandantul unor vapoare transoceanice, constată că n'a studiat destul marea. Decise să se retragă de la Societate și să înfrun-

Pregătiri de plecare

te misterele mării fără alt tovarăş.

El își construi o barcă de 15 metri lungime, numind-o „Stoertebecker I", și porni singur în larg, fiind totodată stăpân și echipaj al vaporului, iar nu ca altădată șeful unui vapor plutitor amenajat cu tot confortul modern.

El reuși să străbată de patru ori Oceanul Atlantic și deține recordul Europa-America de 24 zile, cu o barcă de 15 metri.

Recent a pornit din Lisabona cu noua sa barcă numai de 10½ metri lungime, „Stoertebecker III", cu care speră să surclaseze actualul record, de 40 de zile. Dacă totul va merge după planul său, atunci el va adăuga un alt record uimitoarei sale cariere de marinar.

Inainte de a porni în larg, Căpitanul Schlimbach a acordat corespondentului nostru un interview.

„Succesul unei astfel de aventuri nu depinde atât de adaptarea fizică ori de cunoștințe nautice cât de pregătirile necesare. Desigur, că este nevoe și de un dram de noroc. Sunt puteri în contra cărora orice marinar e neputincios."

„Pregătirea echipajului ia mult timp. Nu trebue să lipsească nimic din cele necesare, dar nici nimic nefolositor nu trebue luat. Iau cu mine alimente care să-mi ajungă două luni, dar dacă vânturile sunt contrare și vremea rea le pot împărți pentru trei luni. In primele trei săptămâni voi mânca pâne neagră, după aceia uscată și pâine conservată. Voi trăi aproape numai din conserve, dar pot să aranjez în așa fel menu-ul, ca să am destulă variație. In general beau cafeaua și ceaiul numai rece, le prepar ziua și noaptea când se răcesc prea tare le pun în termos. Astfel am întotdeauna băuturi răcoritoare. Pe furtună, când trebue să stau la cârmă ziua și noaptea până când marea se liniștește, beau cafea neagră fierbinte ca să fiu mereu treaz."

„De multe ori am fost întrebat dacă mă ocup cu pescuitul în călătoriile mele pe mare. Cei mai mulți pești se află lângă coastă, unde e mai sigur că vor găsi ceva de mâncare. Când marea e liniștită ei nu se lasă amăgiți, iar pe timp de furtună sunt prea ocupat cu pânzele și cârma. Pe vreme frumoasă vâslesc, nu atât pentru a înainta, cât pentru a face exerciții. Când vântul e prielnic pot face 8—10 noduri."

„Nu iau nici un obiect de distracție pe bord. Sunt cu desăvârșire singur, dar nici odată nu mă plictisesc".

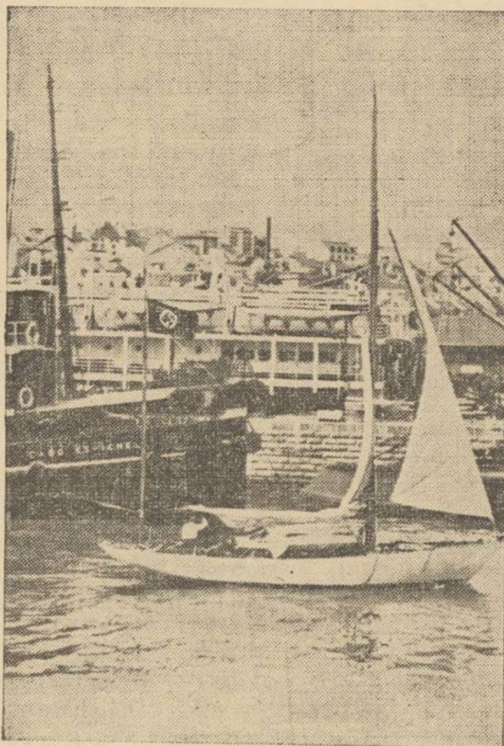
„Am atâtea de făcut, curățatul bărcii, gătitul, spălatul, navigatul, căutând să folosesc cât mai mult posibil vânturile și curenții marini favorabili. Când am un moment liber, cea ce se întâmplă prea rar, citesc, scriu, ori, pus și simplu, privesc marea fumând o țigară. Este singura mea distracție. Marea nu mă plictisește niciodată, varietatea ei e nesfârșită. Am mâncare pentru două luni, dar țigări pentru trei și totuși trebue să fiu măsurat. Am fost întotdeauna un pasionat fumător, dar nu beau de loc. Cu mine n'am decât o sticlă de Porto, dăruită de prieteni portughezi. Am jurat să n'o deschid decât atunci când voi ajunge în America, s'o pot bea în sănătatea Președintelui Roosevelt."

„Părăsind Lisabona, voi fi izolat de lume pentru 40 zile. Am un aparat de Radio, dar pot să-l utilizez numai 15 minute pe zi, căci trebue să păstrez acumulatorul încărcat pentru cazuri neprevăzute. Rapoartele despre timp și vapoare mă interesează cel mai mult, apoi ultimele știri, iar restul de câteva minute ascult muzică. Pentru restul timpului numai apa și vântul îmi cântă la ureche."

„De când colind oceanele am descoperit ce înseamnă viața. Totuși mai sunt multe fleacuri ce mă enervează. In ultimul voiaj am uitat muștarul. A fost o tragedie cel puțin atât de mare ca un naufragiu; luni de zile trebuiam să consum „Frankfurter" fără muștar. In săptămâna treia era cât pe ce să schimb cursa pentru Bermuda, pentru a-mi procura muștarul, dar aşi fi stricat recordul și am continuat cursa."

„Am fost însă răsplătit din plin pentru hotărîrea mea invincibilă, când am zărit zgârie nourii din New-York."

Căpitanul Schlimbach ne spuse la revedere, iar barca lui se îndepărtă de

Ultimul salut

țărmul Europei. In curând „Stoertebecker III" și stăpânul ei dispărură în ceața ce plutea deasupra mării.

... și dus a fost.

VICTOR RONAI

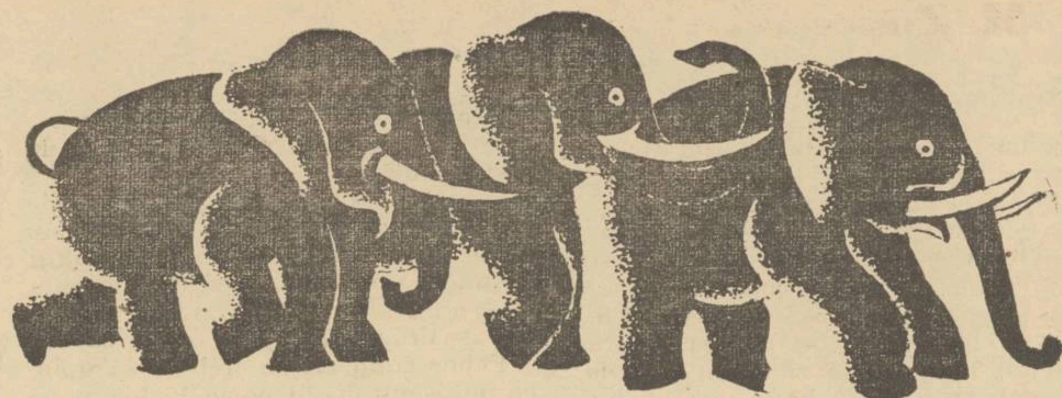
CITIȚI IN FIECARE JOI

excelenta revistă de popularizare

„MEDICUL NOSTRU"

TINEREȚE
SĂNĂTATE
FRUMUSEȚE
EDUCAȚIE SEXUALĂ

16 pagini ilustrate în culori 5 LEI

Ion R. Rădulescu

Cel dintâi traducător al „Demonului" lui Lermontow în românește

Anunțarea apariției unei noui traduceri a „Demonului" lui Lermontov datorită poetului Lesnea ne face să dăm câteva amănunte privitoare la viața lui Ion R. Rădulescu, cel dintâi traducător al poemului de mai sus.

Născut în Râmnicul Sărat în jurul lui 1875, ridicat din straturile micii burghezii, după terminarea gimnaziului local Ion Rădulescu a plecat să studieze teologia la Kiew. Odată ajuns aici, a început să învețe rusește și în acelaș timp să lege câteva prietenii cu frații basarabeni care urmau aceleași cursuri. Fire tăcută și înclinată spre studiu și meditație, el n'a căutat prietenii zgomotoase, ci s'a mulțumit cu doi-trei prieteni, în fața cărora își deschidea sufletul.

Fermecat de operele marilor poeți ruși, pe care le citea în original, în orele libere el a căutat să le traducă în românește. Neavând însă încredere în ceeace înfăptuia prietenii l-au îndemnat să trimeată traducerea „Demonului" lui Lermontow revistei ieșene „Viața Romînească". Aici se aflau, afară de Stere și Ibrăileanu și alți cunoscători profunzi ai literaturii rusești, așa încât traducerea a fost găsită mulțumitoare, luându-se hotărîrea să fie scoasă și în volum după apariția în revistă.

In adevăr, traducerea a apărut în volum în anul 1910 în editura „Vieții Românești" iar ediția II-a în anul 1920, fiind însoțită, ca și prima ediție, de o prefață a lui Gheorghe din Moldova, poet el însuși, cunoscut pe numele său adevărat Gheorghe Kernbach. Din prefață aflăm că Lermontov a dat mai multe versiuni poemului său, început la 1820, ultima versiune fiind cea din 1841, descoperită și publicată întâia oară în anul 1891 de către Pavel Viscovatow din Moscova, după care Rădulescu a făcut traducerea românească. Mai aflăm că „Demonul" a fost inspirat de poemul Eloa al lui Vigny și că istoria literară crede a fi descoperit imboldul și firul conducător al acestui poem în dragostea lui Lermontov pentru Varenca Lopuchin, ruda sa.

La Kiew, Rădulescu a stat dela 1904 până la 1908 după cum ne-a informat d. Niculae Enea, actual director al liceului de băieți „Alexandru Russo" din Chișinău. In orele libere el citea din autorii săi preferați. După traducerea „Demonului" s'a apucat să traducă și poemul vestit al lui Pușchin, *Boris Gudunov*, precum și celălalt poem *„Eugen Oneghin"*.

In anul 1908 făcând o vizită la redacția revistei „Viața Romînească", din partea conducătorilor și s'a încredințat suma de lei 500 pe care s'o dea lui Rădulescu pentru traducerea poemului. Faptul acesta i-a dat încredere lui Rădulescu și l-a făcut să se apuce și de alte traduceri.

Făcând cunoștința unei tinere studente originare din sudul Basarabiei, cu legături și în județul Lăpușna, s'a însurat cu aceasta la biserica din Rezeni, din ținutul Lăpușnei. Luându-și după aceasta licența și propunându-i-se catedra de limba germană de pe lângă Seminarul Teologic din Chișinău, el a primit lucrul acesta cu deosebită plăcere, întrucât Chișinăul pe care-l vizitase prin 1910 pentru întâia oară, avea un mediu național românesc care-l atrăgea.

Școlarilor săi, în cea mai mare parte fii de săteni moldoveni, le preda cursuri interesante, iar printre picături le mai dădea și informații literare asupra mișcării naționale și literare din regat și celelalte provincii surori, despre a căror viață culturală era informat, fiind abonat la câteva reviste literare din Iași și din București.

La Chișinău a dus aceiași viață retrasă. Activitatea lui n'a fost văzută cu ochi buni de către unii din colegii săi, care probabil că l-au denunțat la Arhiepiscop că face naționalism românesc în lecțiunile de germană. Dealtfel și numele său se preta la această bănuială.

Mutat la Hotin, a stat și aci câtva timp, după care superiorii săi, tot din aceleași bănuieli, l-au mutat tocmai la Kamenetz, Podolsc, unde a murit în anul 1914, departe de familie, de țară și de prieteni.

Avea o mare dorință de a trece Prutul și de a-și revedea neamurile și locurile natale pe care le-a iubit mult. Faptul însă că a fost mereu mutat dela un loc la altul și supravegheat de către siguranța rusă l-a făcut să tot amâne plecarea până când aripile morții l-au învăluit pe pământ și în țară străină.

●

Traducerile lui Rădulescu din Pușchin n'au văzut niciodată lumina tiparului. Ca și Lermontow, el le corecta și le tot modifica, schimbând câte o strofă, nefiind mulțum [...] de forma pe care a găsit [...] tate a firii sale, notăm [...] caetele de teamă să nu-i fie furate.

In 1914 d. Enea a primit dela Kamenetz o ultimă scrisoare de'a dânsul, prin care îi făcea cunoscut că a dat ultima versiune traducerilor și că la prima ocaziune, când se vor întâlni la Chișinău, i le va citi lui și i le va încredința spre a le preda celor dela „Viața Romînească".

In frământările grele de atunci, moartea lui Rădulescu a trecut neobservată. Era și logic, pentrucă foarte puțini erau cei care-l cunoșteau și acestia răspândiți în alte colțuri ale vastei Rusii.

Incercările făcute ulterior de d. Enea pe lângă soția lui Rădulescu de a căpăta cele câteva caete cu manuscrise au rămas fără de răspuns, încât literatura românească a pierdut două traduceri din Pușchin, care ar fi relevat sub alte aspecte talentul acestui poet.

Au rămas infructuoase și încercările de a-i găsi actul de căsătorie în comuna Rezeni. Se pare că mai are rude în Râmnicul Sărat și în Buzău.

M. A. RENERT

M. Zoscenko

Pacoste

Egor Ivanici Glotov, țăran din satul „Balta Puturoasă”, a strâns doi ani de zile bani ca să-și cumpere un cal. Se hrănea rău, se lăsă de tutun; iar în ce privește rachiul — i-a uitat până și gustul. Ca și cum ar fi retezat cu cuțitul pofta de băutură: să-l omori — și nu mai știa ce gust are.

— Firește, îl furnica uneori să-și mai aducă aminte. Dar, se ținea țăranul. Prea avea nevoie de cal.

— Iacă, dacă îmi iau un cal, se gândea, atunci — să n'aveți nicio grijă, să știți că trag o beție.

Timp de doi ani a adunat, iar în al treilea și-a numărat capitalurile și a purces să se pregătească de drum.

Inainte de a pleca, se ivi la Egor Ivanici un țăran din satul vecin și-i propuse să-i vândă calul lui. Dar, Egor Ivanici a respins propunerea. Ba, chiar s'a speriat.

— Cum se poate, frățioare! — zise Egor Ivanici. — Doi ani am mâncat paie — în așteptarea acestei cumpărături. Și acum deodată, să cumpăr calul tău. Asta, par'că nici cumpărătură n'ar mai fi... Nu, frățioare, nu mă ispiti. Mai bine mă duc la târg, — ca să fie în toată regula...

Și iată că Egor Ivanici se hotărî să plece. Își înveli banii în obială, încălță cizmele, luă bățul și porni.

La obor, Egor Ivanici a pus îndată ochii pe-un cal.

Era un cal comun, țărănesc, cu burta umflată. Nici macar culoare precisă n'avea: pământ uscat amestecat cu băligar.

Vânzătorul stătea alături, cu o mină prefăcută, ca și cum nu l-ar interesa dacă găsește un cumpărător sau nu.

Egor Ivanici învârti piciorul în cizmă, ca să simtă banii și, privind cu dragoste calul, întrebă:

— Ce-i cu călutul ăsta, prietene, o fi de vânzare sau?...

— Calul ăsta? — întrebă neglijent negustorul. — Se vinde, dacă vrei. Firește că-i de vânzare.

Egor Ivanici vroia și el să arate că n'are nevoie de cal, dar n'avu răbdare și zise animat:

— Am nevoie, cu orice preț, de un cal. Nici nu știi, prietene, cât îmi trebuie. Trei ani am rumegat paie ca să am cu ce să-l cumpăr... Și cam ce preț are calul tău? Numai spune o vorbă ca să nu ne târguim degeaba.

Negustorul i-a spus prețul, dar Egor Ivanici, știind că nu e prețul adevărat, ci de tocmeală, după pravila negoțului, n'a început târgul. Egor Ivanici s'a apucat să cerceteze calul.

Deodată îi suflă calului în ochi și în urechi, [illegible]u semne, clămpăni cu lim[illegible]pul chiar sub botul

nestemate.
Faher își d[illegible]

[illegible]sperie într'atâta rabla, [illegible]lintită până atunci, încât începu [illegible] zvârle încetișor, fără a încerca, dealtfel, să-l nimerească pe Egor Ivanici.

După ce a cercetat calul, Egor Ivanici pipăi banii din cizmă și, făcând cu ochiul către negustor, zise:

— Vasăzică e de vânzare?...

— De vânzare, — răspunse negustorul, fără nicio supărare.

— Așa!... Și ce preț are, mă rog?

Negustorul îi spuse prețul — și tocmeala începu.

Egor Ivanici lovi cu palma în tureacă, scoase de două ori cizma și banii, de două ori puse banii la loc și trase cizma, se jură, își șterse lacrimile cu mâneca, arătă că șase ani n'a mâncat decât paie și că fără de cal nu mai poate. Negustorul mai lăsă din preț, incetișor.

Insfârșit, s'au înțeles.

— Haide, fie, ia-l, — zise negustorul, — bun cal! E cu părul mare și culoarea — ia te uită ce culoare atrăgătoare are.

— In privința culorii... Mă cam îndoiesc, drăguțule, — zise Egor Ivanici, — culoarea nu-ți ia ochii... Trebuie să mai lești puțin.

— Aș vrea să știu ce ai nevoie de culoare? — zise negustorul. — Cu culoarea, doară, nu se ară.

Invins de acest argument, țăranul, zăpăcit, privi calul, trânti căciula la pământ, o turti cu piciorul, și strigă:

— Bine, fie!

Apoi se așeză pe o piatră, trase cizma din picior și scoase banii. Ii numără lung și cu părere de rău, și-i dădu negustorului, întorcând privirea în altă parte. Nu putea să vadă cum degetele sucite ale vânzătorului desfăceau banii săi.

Insfârșit, negustorul băgă banii în căciulă și-i zise, fără să-l mai tutuiască:

— Calul e al dumitale... Du-l...

Și Egor Ivanici l-a dus. Il ducea solemn, clămpănind cu limba și numindu-l Marusea. Numai după ce trecu prin piață și se trezi într'o uliță lăturalnică — înțelese ce eveniment s'a petrecut în viața lui. Aruncă deodată căciula și entuziasmat, o strivi cu picioarele mulțumit de felul șiret și deștept de care s'a folosit pentru a încheia târgul. Apoi porni din nou, dând din mâni, încântat, și bolborosind:

— Am cumpărat!... Calul... Doamne!... Cum i-am tras chiulul — negustorului...

După ce îi mai trecu înflăcărarea, Egor Ivanici începu să zâmbească șiret în barba-i și să facă cu ochiul trecătorilor ca să admire și ei cumpărătura lui. Dar, trecătorii, nepăsători, nu se opreau și nu-l băgau în seamă.

— Dacă aș întâlni cel puțin pe-un om din satul nostru — ca să simtă și el ceeace simt, — se gândi Egor Ivanici.

Deodată zări pe un sătean puțin cunoscut, dintr'o comună vecină.

— Cumătre! — strigă Egor Ivanici. — Cumătre, vino mai repede încoa!

Țopârlanul se apropie în silă și, fără să dea buna ziua, privi calul.

— Uite, vezi calul ăsta? L-am cumparat!

— Calul, — zise țărănoiul și, neștiind ce să întrebe, adăugi: — se vede treaba că n'aveai cal.

— Asta-i, dragul meu, — zise Egor Ivanici, — n'aveam cal. Dacă aș fi avut, nu m'aș fi frământat atâta... Hai, vreau să te cinstesc.

— Aldămaș? — întrebă, zâmbind țăranul. — se poate. Mergem. Ce se poate, se poate.

Egor Ivanici dădu din cap; bătu cu palma în tureacă și porni cu calul după el. Țopârca o lua înainte.

Asta a fost Luni. Tocmai Miercuri dimineața s'a întors Egor Ivanici în satul lui. Calul nu mai era. Țopârlanul l'a însoțit pe Egor Ivanici până aproape de sat.

— Nu te necăji, — i-a spus cumătrul, — N'ai avut cal, dar nici asta nu era cal. L-ai băut — ei și? In schimb, frățioare, a fost un chef de pomină.

Egor Ivanici înainta tăcut, arma când câte-un scuipat lung și galbăn.

Când însoțitorul a vrut să plece, Egor Ivanici i-a spus încet:

— Și eu, frățioare, doi ani de zile am mâncat paie — degeaba...

Țopârlanul dete furios din mână și se întoarse pe același drum.

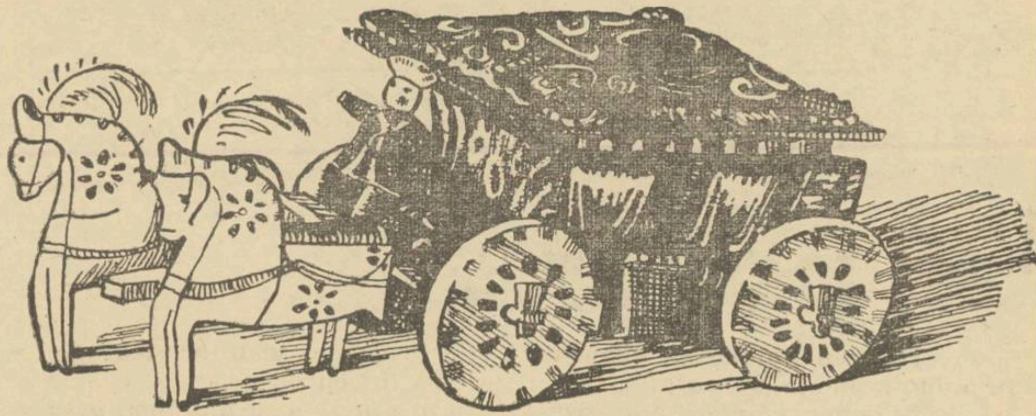
— Stai! — strigă deodată Egor Ivanici, — cu o voce strașnică. — Stai, cumătre!

— Ce vrei? — îl întrebă mânios țăranul.

— Cumătre dragă, frățioare, — zise Egor Ivanici, clipind din ochi. Ce-i asta? Doi ani am înghițit zadarnic paie... Pentru ce!... Pentru cârciumarul care vinde rachiu?...

Țopârlanul mai dete odată din mână și plecă spre târg.

Traducere de F. DIMA

Viața teatrală

Un semn îmbucurător

Tănase, popularul Tănase, ajutat de bunăvoința Suveranului, și de filantropia publicului românesc, și-a re deschis porțile de curând. N'au trecut nici trei săptămâni de la catastrofalul incendiu, care în ajunul Crăciunului a distrus Teatrul Eforiei, punând pe drumuri întreaga companie a Cărăbușului, și Tănase, biruitor, mai în vervă ca niciodată, a apărut în fața publicului.

A fost o operă emoționantă, și cred că nu numai actorii care jucau pe scenă „Poftă bună la Tănase”, dar și spectatorii, teșiți unul lângă altul, nu o vor uita niciodată.

Cu acest prilej, am putut face o constatare semnificativă: marea popularitate, o popularitate de altfel bine meritată, de care se bucură marele nostru comic. Spectatorii veniți să aplaude redeschiderea companiei Cărăbuș, constituiau un public pestriț. Obișnuiții premierelor erau încadrați de o adevărată massă spectatoare, compusă din elemente ce reprezentau toate sectele idologice. Acest public care deși latin se arată mai totdeauna rezervat în fața scenei, a manifestat în fața premierei o dragoste sinceră și vibrantă pentru Tănase, atât ca actor cât și ca om.

Bucuria de a vedea reorganizată o companie teatrală care-și pierduse tot avutul, mistuit de flăcări, se cetea pe fața tuturor. De aceea manifestația călduroasă a publicului a fost isvorâtă dintr'un entusiasm sincer și comun tuturora.

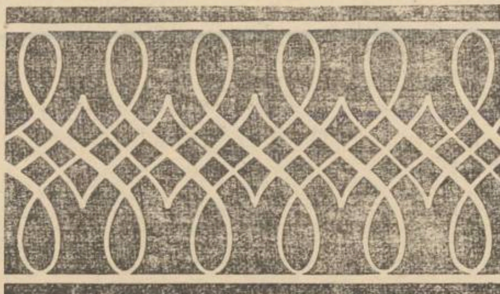
Mă întreb dacă Tănase nu a resimțit o bucurie mai mare Vinerea trecută decât atunci când, pe aceiași scenă care i-a răpit toate speranțele, a fost sărbătorit pentru treizeci de ani de activitate teatrală.

Tănase este actualmente unicul nostru actor de masse. Marea popularitate și-a creiat-o din acea atmosferă caldă, plină de sinceritate, pe care știe s'o creeze de câte ori joacă.

Tănase este omul care se înfățișează publicului cu inima deschisă, căruia îi vorbește în față, ca la o sindrofie, adresându-i-se direct și realizând acea comunicativitate de la actor la intermediar.

Când Tănase joacă, scena devine inutilă. Bariera ridicată de rampă, care separă publicul de actor, se sfarmă prin apariția lui Tănase care știe să se coboare în sală, și să se adreseze sensibilității fiecăruia.

Tănase face în genul lui, un fel de comedie del'arte. Jocul lui pare mereu improvizat și este de o natură spontană, din care dispare toată pregătirea matematică și monotonă, absentă de orice ficțiune, ce precedează realizarea oricărui spectacol.

Numai un adevărat actor de masse, numai un ilustrator al comediei del arte putea să găsească un ecou atât de vibrant în toate păturile sociale care alcătuesc un public.

De aceea, împreună cu toți cei ce au fost martorii neuitatei seri, când Tănase, îmbrăcat în bucătar, a anunțat redeschiderea companiei Cărăbuș, aplaudam din toată inima pe actorul răsfățat, pe comicul neîntrecut, pe animatorul neobosit al genului revuistic român.

*

Odată cu premiera de Vinerea trecută, am putut face o constatare, poate opera unei simple întâmplări, dar în orice caz o constatare menită să ne deschidă ochii asupra unui subiect de veșnică actualitate: criza teatrului.

Se știe că popularul comic își continuă activitatea în sala cinematografului Savoy, transformată ca prin minune într'un adăpost de teatru.

De când cinematograful și teatrul și-au declarat un război crunt și fățiș, succesele materiale și uneori morale au părut să fie întotdeauna de partea filmului. In câte orașe, câte zeci de săli închinate artei lui Thernpis, de când cu apariția filmului sonor, s'au văzut despuiate de ceiace aveau mai semnificativ, scena, și transformate de către negustorii artei în simple adăposturi unde se proectau realizări cinematografice?

Una câte una, cădea pe frontul războiului civil al celor două arte, câte o sală de teatru, și câți au fost aceia care, cu inima sfâșiată, s'au gândit la un sfârșit apropiat al artei dramatice.

Teatrul, bântuit de o criză aprigă, ca un fel de epidemie părea că nu-și găsește încă toate elementele pentru a înfrunta rivalul nou și plin de putere, fructul unei industrii inedite și prospere, cinematograful.

Și iată că, la noi în România, atunci când nimeni nu se aștepta, deodată, lucrurile s'au schimbat: o sală de cinematograf — când Rio, când Frascati, în sfârșit Savoy — s'a transformat într'un locaș de teatru.

Se poate să fie un hazard. Tănase trebuia să-și găsească o sală, și cum toate teatrele erau ocupate de companii norocoase sau nenorocoase, a avut probabil mijloace suficiente și convingătoare pentru a clădi pe ruinele unui cinematograf, o sală de teatru.

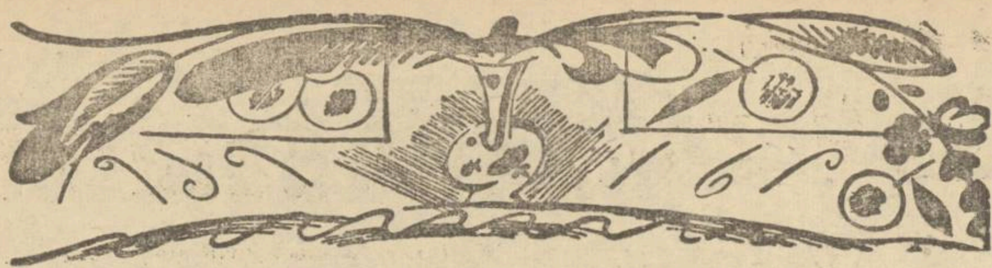
S'ar putea ca lucrul să nu capete nici o importanță, și să nu aibă nici o urmare. S'ar putea de asemeni, ca la anul, ecranul să înlocuiască din nou scena, în sala peste care cele câteva etaje ale palatului telefoanelor, își petrec ziua și noaptea.

Totuși, pentru moment, este un semn îmbucurător, ceeace trebue neapărat reținut și comentat.

Instalarea trupei lui Tănase în sala cinematografului Savoy poate să fie un început în sfârșitul crizei teatrale.

In orice caz fenomenul cred că este unic în toată lumea. Cine putea să se aștepte, față de avalanșa filmelor americane, franceze, germane, și de curând italiene, și mai cu seamă față de atenția specială pe care publicul le-o dădea, ca în ziua de azi, o sală de cinematograf să-și cedeze încăperea unui teatru.

GH. NENIȘIOR

Un poker...

La un regiment din nordul Moldovei, într'o dimineață, la ora unsprezece...

— 'trăiți dom'le căpitan! Sunt fruntașul T. R. Marcel H. din compania 7, am eșit la raportul dvs. spre a fi învoit pentru astă seară.

Am fost învoit și eram bucuros că voi putea savura aerul unei nopți de vară, fără să am grijă că sunt... schimbul doi"...

Civil, la ora 21.30 părăsesc domiciliul, cu o destinație foarte puțin precisă.

— Mă Marcele, n'ai vrea tu să fii al patrulea?...

Propunerea venea dela un amic pe care-l întâlnii.

Findcă am știut să apreciez cât de plăcut e să alternezi o noapte de gardă cu una de poker, am acceptat fără ezitare partida; ca o consecință firească, după câteva minute ne aflam în separé-ul unui café, cei patru adversari, cu un minut mai înainte, cei mai buni prieteni.

Cacialmale, full-uri, plusuri, dușuri, carré-uri și iar dușuri...

Astfel trecută cam trei ore de joc, când tăcerea solemnă, efectul unui supra-relans, fu întreruptă de niște vociferări: curiozitatea noastră a fost imediat satisfăcută, căci am recunoscut vocea locotenentului Varșoveanu, comisar special la Consiliul de disciplină al regimentului meu!

Asta mi-a lipsit!...

Cu toată legalitatea învoirii mele, nu puteam face față unui rendez-vous cu domnul locotenent, deoarece riscam să nesocotesc articolele din C.J.M „pentru neexecutare de ordin" sau „pentru jignirea superiorului", sau — însfârșit — ceva similar.

Rog pe cetitori să nu creadă că așa îmi este firea, dar excesul de zel al domnului locotenent era de multe ori lipsit de logică, ceeace contrasta isbitor cu principiile mele călăuzitoare în viață.

N'am căutat o explicație precisă a acestei prezențe. Persoana domniei-sale era suficentă pentru a-mi evoca „70 pe 70"-ul din camera de gardă.

Pe de altă parte, intimul meu tovarăș, Raționamentul, probabil surprins și el ca și mine, îmi șopti:

— Fugi, să nu dai ochii cu el... ești militar... este după ora nouă... poate este de serviciu... și mai ales în separé-ul unui café... ș'apoi el e Varșoveanu!!!

*

Convins de sinceritatea sfaturilor, intru într'un coridor îngust și întunecos, unde îmi schițez un plan de scăpare. Vocea locotenentului se aude însă mai clar, mai tare, mult mai tare: era în camera pe care eu o părăsisem de câteva secunde.

Mă reped într'un coridor mai tenebros unde se contura o ușă în fața mea; pipăi clanța și dau de niște verigi cu un lacăt anemic; cu umărul, (mă credeam în stare să deplasez un munte) „deschid" ușa, crezând că acest mic efort va fi epilogul partidei și respectiv, al învoirii.

Dar... brrrrrr!... simt o mână care mi se înfige viguros în umăr: fără să ezit, fac un gest violent de eliberare și.. demarez brusc.

Nu mi-a trecut prin minte atunci, dat fiind precipitarea evenimentelor, dar cred că dacă mă pipăiam la picioare, dădeam de aripi! Străbat curtea lungă, ies în stradă, dar observ că pașii mei aveau ecou cu... clinchet de potcoave: eram urmărit de un militar.

Ce însemnau toate acestea? Ce se încerca în contra mea?

In noapte se auzeau numai pașii urmăritorului meu, căci eu încetasem de a mai atinge pământul, așa fugeam!

Stai că trag!... Stai că trag!... Stai că trag!...

Fug în zig-zag. (idee sugerată de Scherlock Holmes).

Ajung într'o stradă dosnică, mărginită de garduri și șanțuri și în momentul în care străbat răscrucea formată de aceasta cu alta, încerc un plan strategic: voi sări în șanț și voi arunca o piatră (în orașele mici de provincie se găsesc în cantități apreciabile, fără a deservi un scop anumit, altul decât bătaia) în senz opus; sgomotul produs de aceasta îl va atrage pe fidelul meu urmăritor într'acolo. Zis și făcut! Sar în șanț, dar... sar prost căci uitasem de ploaia din dimineața zilei; piatra pe care o culesesem din sbor, o arunc, efectul fiind cel dorit.

Din umbră (și din baltă) de unde stăteam, (poziție strategică dar foarte umedă) recunosc un gardian public care, cu picioarele la spinare, urmărea.... o piatră.

La un moment dat, (ce moment groasnic) pașii lui se opresc căci și nenorocita de piatră se oprise într'un gard. Fără a calcula prea mult, îmi reiau sborul spre o stradă mai luminată, hotărît să scap de urmăritorul meu care mă dibuise din nou.

La capătul acesteia, alarmat de fluerăturile gardianului, un cetățean vrea să-mi ție calea dar... s'a răsturnat; traversez și nimeresc într'o curte cu grajduri și cocioabe, unde mă întâmpină zâmbind un „ciobănesc". Il momesc cu mâna întinsă și-l liniștesc. Am timpul să-mi fac o părere proastă de sinceritatea lui ca paznic.

In cerdacul în care am nimerit, descopăr un sac alb cu care mă învelesc și pitit într'un colț, aştept desfășurarea evenimentelor.

Nici gardianul n'a întârziat să treacă prin curtea „mea" și aud cum întreabă pe cineva dacă n'a văzut un individ, care după semnalmente nu semăna deloc cu mine. Proprietarul „imobilului" cu cerdacul în chestie, atras de sgomote, iese din unica sa încăpere și trece pe lângă mine.

După răspunsurile negative primite, sergentul s'a îndepărtat, iar „proprietarul" reintră, totul reintrând în normal.

Mi-au mai trebuit câteva minute ca să-mi revin din încordare, după care, dând sacul într'o parte, ies la lumina... electrică a străzii, care îmi desvălue secretul sacului salvator: era special pentru făină! și eu în costum bleumarin...

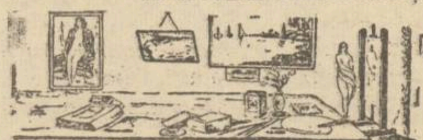
După un ocol preventiv, intru în pat, liberat de un coșmar.

. . . .

A doua zi, când m'am dus la Consiliul de disciplină ca să-mi identific anexele vestimentare uitate în separé și confiscate de zelosul ofițer, într'un scop mai puțin decât serios, aflu că domnul locotenent era în razzie, sau — mai precis — în urmărirea caporalului Săteanu, implicat într'un furt de efecte militare, care obișnuia să viziteze și café-ul în chestie. Mai aflu că domnul locotenent a intrat... al patrulea, în locul meu!!!

Dacă știam...

MARCEL H.-București

Antoine a împlinit 80 de ani

Odată cu cei 80 de ani ai lui Antoine, se vor sărbători și cei 56 de ani ai Teatrului Liber, paralel cu mișcarea simbolistă și cu critica literară a lui Leon Blum, la „Revue Blanche" și critica sa dramatică în foileton la „Le Matin" unde prin cultura și talentul său da sprijin pieselor „de avantgarde" și cărților îndrăznețe.

Poate că generațiile de după 1914 nu cunosc minunata și marea aventură a unui mic funcționar la petrol care a devenit promotorul teatrului nou, luminătorul teatrului modern.

Antoine a început și a trăit multă vreme viața unui mic funcționăraș, însurat, părinte de familie, cu o retribuție de 150 fr. pe lună. Viață mediocră, se'nțelege, dar posibilă dacă oamenii nu sunt stăpâniți de vre-un viciu. Antoine a fost însă toată viața stăpânit de o patimă: patima teatrului.

De altfel această patimă era destul de răspândită pe acele vremuri: un fel de sport de iarnă al spiritelor, la „Cercle Gautois". la „Pigalle", unde lucrători, amatori din toate clasele organizau seri teatrale. Se jucau piese din repertorii. Antoine s'a gândit să se joace mai bine piese inedite.

Atunci a intrat în legătură cu Paul Alexis și prin el cu cei dela „Soirées de Médan" și Edmond Goncourt îi arată sertare întregi pline cu manuscrise de teatru. Poeții se unesc cu romancierii Mendès, Bainville, Villiers de l'Isle Adam, la care se adaugă apoi Brieux, Porto-Riche, Descaves, Bernstein, Guiches, Lavedan, Pierre Wolf etc. Și-au mutat sediul de la Elysées-Beaux Arts la Gaîtés Montparnasse, Menues Plaisirs. Repertoriul s'a îmbogățit cu autori străini: Ibsen, Tolstoi. La acest repertoriu nou trebuiau autori noi și Antoine îi aduse de pe platformele de la margine, dând la lumină talente noi: Gémier, Signoret, Janvier, Grand, Denise d'Inès etc. Inviorată, critica s'a entuziasmat și a încurajat efortul de la Sarcey la Jules Lemaître, publicul i-a urmat cu entuziasm, dând lovitura „oficialilor". Nici cenzura nu poate face nimic, căci este dată peste cap și de la cei ce au înființat Teatrul Liber, scriitorii dramatici și-au căpătat emanciparea de sub tutela cenzurii.

— O singură tragedie era însă permanentă în acest Teatru Liber, tragedia lipsei de bani și găurile bugetului nu se puteau astupa de cât cu turneurile pentru propaganda în vederea preînoirii teatrului francez.

In 1894 se închide teatrul Liber din cauza datoriilor. Bietul Antoine, „Le Grand Patron", trebue să joace pe scena altor teatre ca să aibă cu ce trăi.

Dar norocul se schimbă: pe neașteptate i se oferă Odeonul! Opinia publică lucrase pentru el. Singurul neajuns este că i se impune colaborarea lui Ginisty... Aceasta îl face să-și dea demisia 17 zile după numire, mai împovărat de datorii de cum intrase.

Atunci începe turneul prin toată Europa, în urma căruia teatrul Antoine se deschide în localul teatrului „Menus Plaisirs". Cu aceasta s'a deschis era măreață din 1897 cu Blanchette și Boubourouche. Au urmat: „Le Repas du Lion", „Les Tisserands, l'Assomption d'Hannele", „Mattern", „La Clairère", „Les Oiseaux de Passage", „Poil de carotte", „Les Remplaçantes", „La Fille sauvage", „Vieil Heidelberg", „Le Canard Sauvage", „Le Roi Lear", seri neuitale cu tot repertorul vechiu și nou.

De data aceasta puterile publice trebue să cedeze, opinia publică cere cu insistență pe Antoine la Odeon, direcția i se dă de data aceasta fără „combină". E o direcție fără pereche, până în ajunul falimentului. In 1914, Antoine se exilează pentru a creia un conservator la... Turci!

Acesta este trecutul lui Antoine pentru cei care nu l-au trăit cum l-au trăit toți intelectualii de pe acele vremuri.

Azi la o premieră, la o repetiție, când este el în sală, toți o știu, de la Director la sufleur. Din cei 80 de ani, 60 i-a dăruit Franței fără să primească un ban de la stat.

Când și-a închis teatrul din inițiativă și independență proprie, a continuat să servească teatrul liber, întreprinzând cruciade pentru cauză în presă. Foiletoanele sale de o competință unică i-au asigurat primul loc printre cei chemați să judece și să aprecieze.

A scris două volume de amintiri, un „Journal", în care paginile cu incendiul de la Théatre Francais, sunt magistrale.

Azi are 80 de ani și nimeni n'ar putea crede. Locuind la al V-lea etaj în Rue de Rivoli, a trebuit să iasă în oraș. Reîntorcându-se seara, se declarase greva. Antoine se pregătea să urce pe jos cele cinci etaje, ascensorul fiind păzit de soldați.

Atunci se desprinde din grup un tip:

— O, nu, nu se poate, patronule, aranjăm noi mașinăria să meargă. Și în adevăr, Antoine s'a urcat la el acasă cu liftul. Un mecanic de la teatru îl recunoscuse.

Cum trăește Antoine în hotelul său?

— Uite, am aci masa mea, o mașină de scris și după amiază o dactilografă. Iau masa de prânz în cameră și nu ies decât pentru cină, după ce mi-am terminat foiletonul dramatic pentru „Information", pe cel cinematografic pentru „Le Journal" și câteva articole pe ici pe colo. In toate serile o piesă sau un film. Esențialul este să pot lucra căci altfel mă așteptă spitalul.

80 de ani nu e glumă!... Dar dacă ai ști ce viitor se pregătește pentru ecran! Doamne, de ce n'am 20 de ani mai puțin...

El și-a împlinit visul din tinerețe: la teatru în fiecare seară! Pe lângă aceasta și ceia ce n'a visat: când nu e teatru, e cinema.

FARIDA, NOUA REGINĂ A EGIPTULUI NU A PURTAT VOALUL TRADIȚIONAL

Un reportaj senzațional

Un mort își povestește aventurile

Senzaționalul caz clinic al unui pacient din Anglia

Procesul avocatului Tonegaru în fotografii

MOȘTENITOAREA FAMILIEI KRUPP SE CĂSĂTOREȘTE CU UN LOCOTENENT DIN BATALIOANELE DE ASALT

Cancelarul Hitler va fi martorul „Prinţesei luminilor"

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE:

24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și

24 PAGINI SUPLIMENTUL DE TOATE PENTRU TOȚI

De vânzare la toți chioșcarii din țară. 10 lei

Dintr'un carnet de voiaj

La mormântul Juliettei din Verona şi în palatul Papilor din Avignon

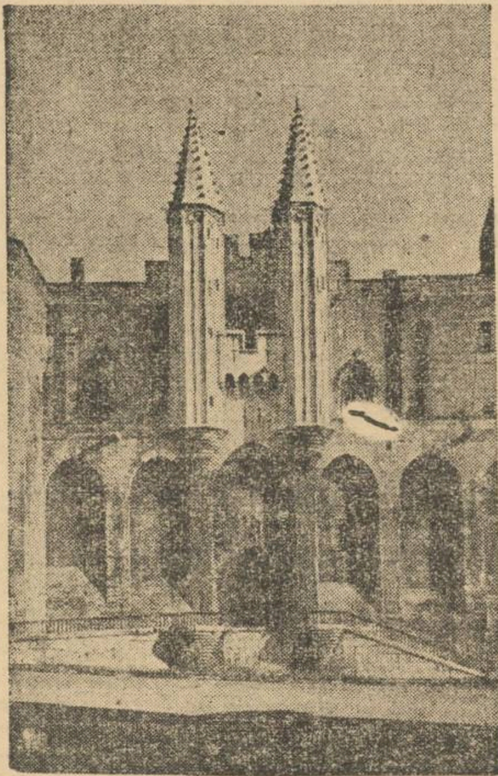
Două pitoreşti figuri de călăuze

„Tomba di Giulietta", eroina lui Shakespeare

La Verona am ajuns după numai două ore de drum, făcut cu trenul, dela Veneţia. Părăsisem poeticul oraş al Italiei, cu străzi înguste, cu poduri la fiecare pas şi cu case aşezate, cele mai multe pe apă, pentru a găsi la Verona bulevarde largi şi mai ales mult aer. Seara urma să se inaugureze stagiunea de vară a spectacolelor de operă din marea arenă a oraşului, rămasă dela romani. Până atunci — era doar ora două după amiază — o masă copioasă la un restaurant din „Piazza Vittorio Emanuele II" — şi apoi vizitarea muzeelor şi monumentelor aveau să împlinească vremea.

Nu ştiu prin ce întâmplare a eşit în faţa grupului din care făceam parte ghidul care avea să ne conducă prin tot oraşul. Desigur că lunga-i experienţă îi şoptise la vederea noastră că n'ar fi deloc de prisos, dacă s'ar aşeza în fruntea „caravanei".

Şi iată-ne ţinându-ne cu toţii — fă-

Intrarea principală în palatul Papilor din Arignon

ră să ne dăm seama — după un baston gros, ridicat în sus, cu care călăuza ne impunea direcţia.

Căutând să descopăr pe „titularul' bastonului ţinut perpendicular, am găsit pe un bătrân, mai mult mărunţel, bine legat, purtând o haină închisă la gât, o şapcă de sport şi o mustaţă respectabilă. N'am să pomenesc aici toate locurile pe unde ne-a purtat (arenă, dom, „palazzo della Gran Guardia", „palazzo vecchio", „teatro romano", biserica Sf. Anastasia, biserica Zeno Maggiore etc.) şi nici despre splendida privelişte pe care am avut-o asupra întregului oraş şi până departe la Lago di Garda, aruncând din „Castel Vechio" vederile spre Adige şi spre munţii ce se profilau în zare. N'am să insist nici asupra faptului că reclamând o căldură „insuportabilă" — pe care noi n'o prea simţeam — bătrânul nostru se oprea înainte de fiecare monument pe care urma să-l vizităm destupând, la câte-o prăvălie, o sticlă de vin negru, pe care o înghiţea, până nici nu prindeai de veste.

Am să spun numai câteva cuvinte despre mormântul Juliettei, celebra eroină a lui Shakespeare, mormânt care se găseşte la Verona.

Intâlnirile dintre Romeo şi Julietta

Ghidul nostru se afla într'o excelentă dispoziţie. Licoarea dată pe gât îşi făcuse efectul. Verva îi era nepotolită, iar subiectul despre care avea să ne întreţie, din cele mai pasionante. E adevărat că legenda dragostei dintre Julietta, din familia Caputti şi Romeo, din familia Montechi, veşnic în luptă cu prima, o cunoşteam cu toţii. Şi de asta şi-a dat repede seama inteligenta noastră călăuză. Dacă a văzut însă că ştim cum stă „chestia" cu Romeo şi Julietta care s'au iubit în contra voinţei familiilor lor, şi care au murit, nepulând suporta viaţa unul fără celălalt, a schimbat imediat tactica. Vinul dă multora fantezie şi italianul nostru nu se arătase deloc a împărtăşi regimul sec. Şi a pornit-o pe drumurile imaginaţiei sale înfierbântate, spunând cu cea mai mare convingere:

— Aici, — vedeţi locul acesta pe care stau eu acum, — şi pentru exemplificare bătrânul s'a aşezat pe o piatră din grădina în care era situat sarcofagul unde se pretinde a fi osemintele Juliettei — aici, stătea şi Julietta în aşteptarea lui Romeo. Aici rămâneau ei ore întregi — declama ghidul cu un fals romantism în glas, dar care-l prindea de minune — îşi spuneau durerile zilei şi-şi înnecau dragostea în lungi şi pasionate sărutări.

— Pe aici, pe aceste alei îşi purtau paşii şi trupurile înlănţuite cei doi eroi — continua el arătând cu bastonul potecile din grădina unde ne aflam. Apoi, după câteva clipe de reculegere ca să câştige timp pentru „numărul" de senzaţie, moşneagul se apropie de mormântul în formă de ladă de piatră al Juliettei, îşi şterse câteva lacrimi şi rămase nemişcat.

Momentul avea în el un amestec de solemn şi de grotesc, în care elementul din urmă predomina în cea mai mare măsură. Şi totuşi nimeni n'a încercat să schiţeze cel mai mic semn de ironie. Bătrânul îşi jucase rolul la perfecţie, ca un adevărat tragedian de mare talent. Ne convinsese — deşi vedeam bine că face teatru şi izbutise să ne înduioşeze, cu toate că ne dăduseram seama că suntem prada unui scamator.

Şi toate acestea, pentru câteva centime, date de fiecare dintre noi şi pe care le-a primit bucuros, în palmă, la gândul că va putea din banii adunaţi să-şi potolească gâtlejul cu câteva sticle bune de vin.

Târziu ,când am părăsit Verona, după ce asistasem până după miezul nopţii la spectacolul de neuitat, cu *Mefistofele*, din arena ce cuprinsese peste treizeci de mii de spectatori, o parte din încântarea pe care o duceam din oraşul de pe Adige era datorită şi bătrânului, meşter tactician în arta călăuzirii.

Legenda lui Mireille

După ce văzusem „Nimes"-ul, cu aceea măreaţă şi unică perspectivă pe care ţi-o oferă *Esplanada* din grădina „La Fontaine" şi „Arles"-ul vestit prin arena-i romană, unde se dau şi astăzi lupte de tauri, am ajuns la Avignon.

Din nu ştiu care piesă franţuzească îmi rămăsese în minte o frântură de refren, pe care personajul principal îl fredona pe scenă:

„Sur la pont d'Avignon tout le monde y danse".

Un oraş care se recomanda, prin urmare, vesel şi animat. Dar de dansat, n'am văzut pe nimeni, nici pe străzi, adevărate furnicare de oameni ce intrau şi eşeau grăbiţi din magazine, încărcaţi cu pachete, şi nici pe legendarul pod. Am avut cu toate acestea o altă surpriză foarte plăcută. Şi asta datorită ghid-ului dela Palatul Papilor, care dacă nu s'a arătat meşter în ale coreografiei, s'a dovedit a fi un desăvârşit cântăreţ.

Avignon, situat în sud şi udat de apele majestuoase ale Ronului, este unul din cele mai vechi oraşe ale Franţei. In istorie a rămas prin aceea că aici şi-au clădit, munte de piatră, reşedinţa Papii care au refuzat în sec. al 14-lea a se mai duce la Roma, unde războaele civile nu mai încetau.

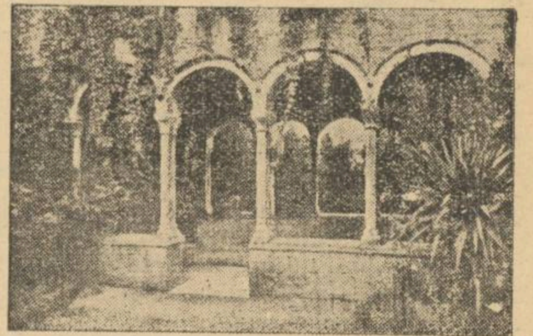
Palatul, „cea mai frumoasă şi mai puternică clădire de pe lume" cum spune *Froissard*, are o suprafaţă de peste cincisprezece mii de metri pătraţi şi este opera mai multor architecţi, care — începând de pe la 1330 — au ridicat edificiul, adăogând mereu la el pentru complectare şi înfrumuseţare.

In acest palat, splendidă mărturie a arhitecturii Evului mediu, în sălile căruia sentimentul religios pune stăpânire şi pe cei mai necredincioşi, oficiul de călăuză l-a făcut un provensal spătos, înalt şi drept, de vreo cincizeci de ani care avea să se arate nu numai un orator în pitorescul dialect al „midi"-ului ci şi posesorul unei voci de admirabil bariton. Astfel, după ce ne-a purtat prin tot felul de săli, una mai mare şi mai înaltă decât cealaltă, am ajuns în aşa numita „La Grande Chapelle", operă a Papei Clement VI. Sala era înaltă de douăzeci de metri, lungă de cincizeci şi doi şi largă de doisprezece. Opt ferestre mari, ogivale lăsau să intre lumina în această încăpere, rezervată marilor ceremonii religioase.

„La grande Chapelle" fusese astfel construită ca zidurile ei să dea o neobişnuită sonoritate slujbelor dela curtea pontificală. Şi tocmai lucrul acesta voia să-l dovedească acum ghid-ul care până aici se arătase un bun cunoscător al tuturor pietrelor şi misterelor palatului.

A vorbi de acustica sălii, fără a produce şi „figuri în text" nu era însă suficient pentru convingere. Şi atunci, iată-l pe provansalul nostru, înfierbântat de vorbă, cu faţa roşie şi figura trădând o foarte mare bună dispoziţie, gata să dovedească cele spuse. Să cânte deci! Dar ce? Cineva a avut ideia să spună, poate mai mult pentru sine: *Mireille*. Ne aflam doar în „Provence" şi foarte aproape de orăşelul unde *Mistral*, creatorul superbului poem, a văzut lumina zilei.

Cu urechea-i fină, care s'a dovedit îndată şi foarte muzicală, ghidul nostru a prins numele şoptit. Şi-a desfăcut gulerul dela cămaşă şi-a potrivit

Verona. — Mormântul Juliettei

glasul şi'n clipa următoare o melodie dulce, învăluită într'un cald sentimentalism, răsuna, impresionant, în sala clădită de papa Clement VI.

Dacă mi-aduc bine aminte, cred că acestea sunt parte din cuvintele, cântate în armonioasa limbă provansală şi într'o impecabilă frazare, de călăuză:

Mireio ma bello mignoto
Esieu que sarre ta manto, etc.

(Mireille, frumoasa mea copilă, eu sunt acela care-ţi strâng mâna, etc.).

Zidurile căpătaseră vibraţie puternică şi cântecul răsuna în fiecare piatră din zidurile şi bolta vastei săli. Vocea de briton de mare anvergură a modestului ghid înnecase toată încăperea şi ne transportase pe toţi într'o lume parcă de vis şi de legendă. Glasul plin, şi de rară muzicalitate, amplificat de acustica din „La Grande Chapelle", ne fermecase şi ne entuziasmase într'atât pe toţi câţi îl ascultasem, încât nu ne-am putut opri, la sfârşit, să-l aplaudăm, până când am simţit că iau foc palmele.

Sărmane provansal, cu voce de aur ce trist destin ţi-a fost hărăzit, ca în loc de zidurile de carton ale scenii, care ţi-ar fi adus bogăţii şi mărire să slujeşti zidurile de piatră ale lui Clement, pentru câţiva franci pe zi, aruncaţi ca ultimului cerşetor...

Biet strigoiu, care aştepţi la poartă sosirea turiştilor ca să-i conduci prin întunecoasele şi recile săli ale Palatului, tu care ai fi trebuit să fii solicitat de impresari şi de admiratori şi care ai fi trebuit să fi orbit de lumina reflectoarelor, dă-mi voe să-mi şterg o lacrimă, în acest moment. când îţi promit că n'am să te mai deranjez, dela masa anonimilor din umilul Avignon.

LIVIU FLODA

Un poet francez laureat de Academia liberă a Belgiei

Parisul a acordat premiul Goncourt unui scriitor belgian, cu reşedinţa în Franţa, Charles Plisnier, Bruxelles a acordat premiul Picard lui Pierre Louis Floquet, cu reşedinţa în Belgia, autorul volumelor „Corps et Ame" şi „Transfiguration du Furieux". Cu ajutorul altor scriitori, ca Charles Plisnier, Gaston Pulings, Georges Marlow şi alţii, el a dat viaţă unei întreprinderi care părea imposibilă: „Le Journal des Poètes", care a durat de la 1930 la 1935, făcând din Bruxelles capitala Poeziei Franceze, Pierre Geréguen a scris următoarea deviză pentru el:

Pierre angulaire
Louis pauvre en louis
Peintre, poete et Floquet suis

Dar deşi „pauvre" en louis", el — după cum am văzut — a făcut să dureze cinci ani un jurnal al poeţilor, iar când n'a mai putut, şi a trebuit să renunţe, nu s'a lăsat şi a înfiinţat imediat o colecţie de „Cahiers". Acestea apar şi azi cu un bogat amestec de material literar şi cu o ediţie suplimentară trimestrială „Le Courrier des Poètes". Dar nu numai atât: el a mai înfiinţat şi „Les Cahiers des Poètes Catholiques" din care scoate vreo zece plachete în fiecare an.

E tânăr. căci s'a născut în 1900 la Paris, iar familia lui după tată, era dintr'un sat în care s'a născut şi poetul Léon Boquet. Intreprinzător şi plin de încredere în triumful poeziei, Floquet are multe planuri de lucru pentru viitor. Chiar din luna Ianuarie vrea să înfiinţeze „La Tribune des Poètes" ca să publice conferinţele grupului de la „Cahiers". Activitatea sa se va desfăşura la Bruxelles şi Paris deşi laureatul premiului Picard are intenţia să dea şi o Antologie parţială a nouii poezii franceze, în timpul cel mai scurt.

Noi nu putem decât să suspinăm cu oarecare invidie: fericiţi locuitori ai unor ţări în care „munca nefolositoare" a artei mai are încă preţ!

Cinematograful

de D. I. SUCHIANU

Maman Colibri

O operă de artă presupune un fel de complicitate in trei. Intre domnul autor, domnul consumator (cetitor, spectator, etc.) şi domnul critic au loc o seamă de speranţe, pretenţii, temeri şi alte socoteli intelectuale diverse. Fireşte, cu cât arta se găseşte într'un stadiu mai primitiv, cu atât aceste raporturi între cele trei personagii amintite sunt mai vagi şi mai puţine (ba chiar primele două personagii se găsesc adesea confundate, iar cel de al treilea-i deabinele neexistent). Şi este chiar un mijloc obiectiv de a măsura cât de evoluată este arta unei societăţi, după dimensiunile acestei solidarităţi dintre producător, consumator şi... explicator de frumuseţe.

Săptămâna aceasta, au rulat mai multe filme noui. Nu foarte multe, căci de o bucată de vreme importatorii par a-şi cam fi pierdut elanul, probabil şi din cauza piedicilor pe care diversele autorităţi de stat (politice, administrative, fiscale, etc.) li le pun de câtva timp. Ceea ce-i un rău în primul rând pentru însuşi acest Stat, care trage anual aproape un miliard încasări de pe urma acestei singure industrii (care pentru a fi bănoasă pentru buget nici n'are măcar nevoie să fie indigenă). Dar toate astea-s altă poveste. Spuneam că săptămâna trecută ne-a adus vre-o 4—5 filme noui. Aproape toate şi cele foarte bune şi cele „mai aşa", suscită comentarii interesante cu privire la relaţiile ce pot să se formeze între autor, spectator şi critic.

Iată de pildă „Maman Colibri", film extras din cunoscuta piesă de teatru a lui Henri Bataille. Autorii filmului au scontat efectul sigur pe care o temă ca aceasta o va produce în public. Simţeau ei că dramaturgul francez pusese mâna pe o situaţie psihologică rară şi „tare", pe o problemă sufletească încâlcită, tulburătoare, şi profund omenească. Iar „domnul critic" are ocazia să explice cum vor decurge lucrurile, în această mică afacere dintre producător şi consumator, precum şi dacă, în zisa afacere, vre-unul din doi ar putea să nu aibă dreptate sau chiar să aibă, şi chiar amândoi...

Maman Colibri este una din acele femei care, printr'un fel de miracol de biologie, şi-a păstrat, până la 45 de ani, tinereţea intactă, toată tinereţea, cu toate ale ei atribute. Această acrobaţie fiziologică este de obiceiu plătită scump, — ca orice păstrare, „comme tout ce qui est epargne". Spectatorul ştie asta, poate confuz, neexplicit, dar nu mai puţin sigur. Ştie că numai fiinţele care au avut nenorocul să nu fi putut cheltui nimic din fericirea lor personală, — fiinţele cărora nu le-a fost dat să guste nimica plin, din plăcerile simple şi legitime ale vieţii, numai ele-s, câteodată şi foarte rar, capabile de a strânge, ca o comoară, toate resursele lor de seducţie, ţinute cum se zice „cu dinţii", în vederea unei oportunităţi de fericire care, odată şi o-dată, poate „tot va veni". Deobiceiu, vai, fericirea aceasta vine cum nu se poate mai prost. Victima a aşteptat prea mult ca să mai poată recunoaşte corect fericirea adevărată. Şi atunci, într'un moment de nervozitate şi deci de slăbiciune, fiinţa aceasta, ascultând de doi povăţuitori egal de răi: graba şi exasperarea, se precipită orbeşte şi-şi leagă dorurile ei cele de ultimă scadenţă, le leagă de cine ştie ce obiect mediocru, compensând lipsa de valoare. Şi destinul unor asemenea femei se prăbuşeşte lamentabil, cu zgomot lugubru de ruină nerestaurabilă.

In „Maman Colibri" este asta. Şi cetăţeanul din stal, chiar când nu şi-o reprezintă clar, ştie asta. Insfârşit, domnul critic îşi ia permisiunea de a expune asta, pecât poate şi el de coherent. Câteodată îşi ia chiar permisiunea suplimentară a unei explicaţii „personale",— când îndrăzneşte a propune o mică teorie fundată pe un fel de sentiment al său intim.

Sunt incredinţat că acele noţiuni complexe — vagi şi totuşi atât de evidente — cum sunt tinereţea, bătrâneţea, copilăria, exprimă diversele speţe ale echilibrului biologic. Nu diversele grade, ci diversele speţe, căci fiecare, în felul ei, poate fi perfectă sau mai puţin perfectă. Fiecare din aceste situaţii generale de vârstă corespunde unui aranjament funcţional propriu, unei „structuri" definite de organizarea funcţională, unei forme a împletirii funcţiunilor unele intr'altele. Există azi o şcoală psihologică, apărută la Berlin, şi care se intitulează „gestaltpsychologie". Ea susţine că „forma", „die Struktur", este o realitate fundamentală, nu numai în ordinea psihică, dar chiar şi în aceea a materiei brute. Cu atât mai mult în domeniul biologiei. Această şcoală — azi foarte respectată, comentată şi scontată pentru roadele ei viitoare — se ocupă, din când în când, de „forme fiziologice", de regimuri şi „structuri" funcţionale. Dar pe acest tărâm rezultatele n'au fost aşa de mănoase ca pe cel psihologic şi pe cel pur fizic.

In tot cazul însă, problema a fost pusă. Şi aceasta face legitimă presupunerea că diversele vârste — cu toate aceste acompaniamentele lor morfologice şi energetice — nu-s altceva decât regimuri diferite de aranjamente funcţionale, fiecare din ele putând fi perfect, în genul său (Intr'un curs la Collège France asupra „Forţei psihologice", Janet încerca să prezinte diferite tipuri de „buget sufletesc", fiecare asemenea formulă de contabilitate, organizaţie şi distribuţie energetică fiind capabilă de perfecţiune în felul ei). Tinereţea nu-i o calitate eminentă. Este un sistem de gospodărie biologică, egal de bun cu celelalte, egal de legitim, egal de susceptibil de a fi bine sau prost realizat.

Această diversitate de regimuri se întâlneşte şi în decursul unei singure zile, când omul trece prin starea de atenţie, de somn, de emoţie, de efort, etc. Fiecare din aceste „instalaţii" funcţionale este egal de legitim, egal de susceptibil atât de perfecţiune cât şi de „greşuri".

Tinereţea, şi ea, nu e ceva superior bătrâneţii, nici inferior copilăriei. E pur şi simplu altceva. E o anumită „instalaţie" biologică.

In problema pusă de Henri Bataille, e vorba de persistenţa, peste limitele normale, a uneia din aceste instalaţii. In viaţa unei zile—ca şi în viaţa unei... vieţi întregi — se întâmplă asemenea persistenţe contra naturii ale unei anumite instalaţii fiziologice. Astfel este obsesia, astfel este sentimentul activ (aproape entuziast) al oboselii la anumiţi maniaci depresivi, astfel e persistenţa somnului la cei atinşi de hipnomanie, etc. Persistenţa unui ansamentului biologic care se numeşte tinereţea are şi el cauze excepţionale, care fac a se presupune o biografie ea însăşi excepţională a pacientului.

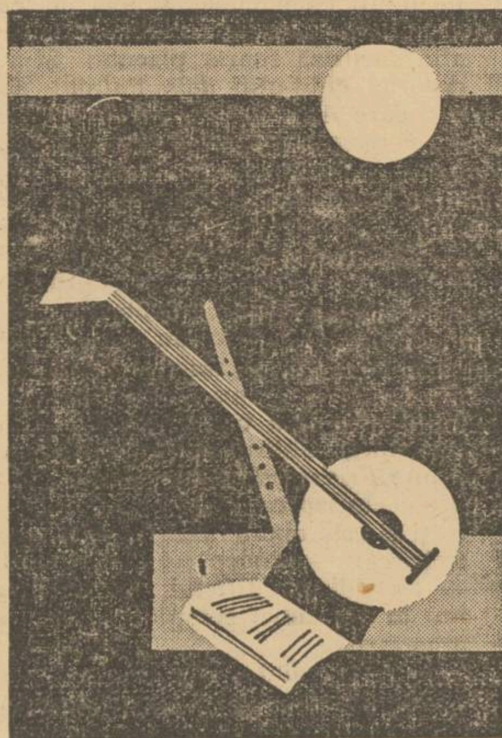
Toate lucrurile pe care le-am spus aci — sau aproape toate — sunt luate direct din stocul comun de cunoştinţe ale oricăruia. Aşa că domnul din public le cunoaşte. Şi le utilizează, fără voie, când întâlneşte un caz rar de persistenţă a frumuseţii, graţiei, suavităţii puterii (şi voinţei) de seducţie, într'un cuvânt a ceeace numim noi „tinereţe". Şi fiindcă ştie, instinctiv, cum stau lucrurile în asemenea cazuri — şi că asemenea cramponări filozofice nu-s mai niciodată „semn bun" — atunci spectatorul în faţa poveştii lui Maman Colibri, se simte dela început cu inima strânsă — strânsă între două nenorociri, între două mari grupe de nenorociri: acelea care au pricinuit, în trecut, încăpăţânarea în voinţa de fericire a eroinei — şi acelea, viitoare, care o aşteaptă.

Aşa încât, domnul critic, când propune această a sa vagă schiţă de teorie interpretativă, se bizue pe lucruri deja cunoscute şi simţite de spectator. Adică nu-şi transgresează drepturile lui de explicator al unor fapte pe care el le cunoaşte în comun cu domnul cititor şi spectator...

Filmul scos din opera lui Bataill — ca şi piesa, de altfel — realizează în mod impresionant această temă subtilă, pentru personajul principal, Huguette Duflos a fost nu se poate mai bine aleasă (în ciuda accentelor de joc falş pe care le scapă — destul de rar, ce-i drept). Şi, fiindcă am revenit la cronică, semnalăm prezenţa unui actor francez (acela care face pe fiul mai mare al lui Maman Colibri) actor necunoscut, căruia însă îi prevestim o foarte proximă strălucită carieră.

D. I. SUCHIANU

CRONICA MUZICALĂ

Concertul Erich Sauer

Cu prilejul aniversării celor trei sferturi de veac ai săi, pianistul vienez Erich von Sauer a făcut un mare turneu de concerte prin lume.

Drumul său a trecut şi prin Capitala noastră, unde de altfel este binecunoscut prin recitalurile date şi apreciat de un anumit public.

De sigur că Sauer este un pianist bun şi un tehnician remarcabil. El a crezut mai mult despre sine şi după o modă a veacului trecut a socotit că un interpret poate fi şi creator.

A încercat deci să compună lucrări originale şi să transcrie din operele clasicilor.

Compoziţiile sale naive se caracterizează printr'o frivolitate vieneză, printr'o vervă ieftină şi un sentimentalism indiscret.

Artă minoră.

Ca pianist Erich Sauer reprezintă veacul trecut.

Astăzi felul de a cânta al acestui pianist apare cu totul anacronic.

Interpretările sale sunt adesea puerile, gândirea sa e adesea inexistentă.

Totuşi, un anumit farmec romantic se degajă din acest fel de a cânta.

Impresionantă este tehnica acestui pianist. Mâna sa subţire şi cu degeete lungi şi nervoase aminteşte de mâna lui Liszt.

Miercurea trecută, Sauer a cântat acompaniat de orchestra Radio dirijată de maestrul Ionel Perlea.

In partea I-a a programului am ascultat un concert pentru pian şi orchestră al pianistului. Bucată mult prea lungă pentru cât de puţin exprimă. Singur scherzo-ul reţine atenţia prin humorul şi vioiciunea lui.

In restul programului am ascultat mai multe bucăţi de Chopin printre care o Nocturnă, valsul în mi minor, un rondo, Liebestraum de Liszt etc.

In partea II-a a programului d. Sauer a interpretat concertul de Schumann, cu o virtuozitate uimitoare pentru vârsta sa.

Este neobişnuită vitalitatea acestui pianist care la 75 de ani întâmpină cu bravură osteneala execuţiei unui program relativ mare.

Dacă forţa la octave l-a cam părăsit, d. Sauer rămâne un virtuoz şi un technician remarcabil.

In bis bătrânul maestru ne-a dat audiţia acelui străvechiu „Echo de Vienne", care acum câteva decenii făcea deliciul sălilor sale de concert.

Simfonicul „Filarmonicei"

Joi „Filarmonica" a avut un oaspete străin în persoana tânărului pianist german Than Bergh care a interpretat concertul al 5-lea de Beethoven în mi bemol major.

Tânărul pianist a făcut dovada unei remarcabile virtuozităţi, dar a trecut prea uşor peste părţile de Cantilenă.

D. Nona Ottescu a dirijat la începutul concertului Simfonia în mi bemol major a lui Mozart dintre ultimele lucrări simfonice ale compozitorului.

In ultima parte a programului am ascultat Siegfriedsidylle şi marşul din Maistersänger de Wagner.

Cele două fragmente wagneriene au fost frumos executate de prima noastră orchestră care s'a familiarizat de multă vreme cu ele.

D. I. Nona-Ottescu a dirijat frumos cu o grijă deosebită pentru nuanţe.

Excelent a acompaniat d-sa concertul de Beethoven.

V. CRISTIAN

In amintirea lui Creangă

31 Decembrie 1889 — 31 Decembrie 1937

Suntem încă în anul, în care s'a serbat centenarul naşterii marelui artist ţăran din Humuleşti: Ion Creangă, — centenar care se închee la 1 Martie 1938, adică numai peste două luni, când intrăm într'acel care precede anul comemorativ al semi-centenarului morţii sale.

Şi cum în preajma unui an nou şi în noaptea Sf. Vasile toţi acei cari iubesc pe Creangă nu uită că în seara de 31 Decembrie 1889 marele scriitor a încetat subit din viaţă în debitul fratelui său Zacheu, de pe strada Golia (astăzi str. Cuza-Vodă) situat în apropierea clădirii Teatrului Naţional, reproducem aci actul oficial al morţii sale prin care se stabileşte data. Actul este semnat de *Dimitrie A. Grecianu*, fostul ministru de justiţie, care la acea dată era şi ofiţerul stării civile a primăriei Iaşi.

REGATUL ROMÂNIEI
PRIMARIA MUNICIPIULUI IASI
OFICIUL STĂRII CIVILE
EXTRACT
Din registrul actelor de moarte pe anul una mie opt sute nouă zeci

No. 5
Ion Creangă

ACT DE MOARTE

Din anul una mie opt sute nouă zeci luna Ianuarie ziua două ora două după amează. Act de moarte a D-lui Ion Creangă de cinci zeci și doi ani, de religie ortodoxă, profesor văduv domiciliat disp. III, mort alaltăeri la trei-zeci și unu Decembrie anul expirat una mie opt sute opt zeci și nouă ora una post meridiane în casa din strada Golia cu No. 51. Martori au fost: D-lui Vasile Th. Ciobotariu de cinci zeci și cinci ani funcționar domiciliat disp. III și D-lui Nicolai Gheorghiu de trei zeci ani funcționar domiciliat în disp. III cari și au subscris acest act, după ce li s'a cetit, împreună cu Noi, D-l Gheorghe Iulian medic și verificator de morți, domiciliat în despărțirea III-a care a constatat acest caz de moarte. Făcut de noi Dimitrie A. Grecianu ajutor de Primar ofițer al stării civile a Municipiului Iași.

(Urmează semnăturile)

conform Gh. Manoliu

Dat conform registrului, astăzi în 23 a lunei Octombrie 1930 ... ...

Ofițerul Stării Civile, G. Pârău
Șeful Serviciului, Gh. Manolie

No. 1401

Faptul că cortegiul mortuar a pornit dela faimoasa sa „bojdeucă" se explică prin aceea că trupul lui Ion Creangă, neputând rămânea în mica dughenită a lui Zacheu, a fost transportat la locuinţa sa din Ţicău.

Un institutor şi un revizor şcolar

Despre prietenia ce a existat între Mihail Eminescu şi Ion Creangă s'a

Eminescu Mihail.

născ. în Botoșani la 20 Decb. 1849. [illegible] Timpul din București [illegible] Pasta Rea [illegible] Creangă [illegible] mort 15 Iunie 1889 [illegible]

scris adesea: iar G. Panu în prea interesantele sale amintiri, a explicat-o cu puterea spiritului său de analiză şi a

Creangă Ioan

născ. în Humulești (jud. Neamțu) în 1 Mart. 1837. [illegible] Bolta Rece [illegible] († 31 Decembrie 1889 în Iași.)

logicii sale de fier, iar ulterior, unii dintre scriitorii noştri, — ca de pildă d. E. Lovinescu în romanul eminescian „Bălăuca", — au romanţat această amiciţie dintre clasicul poet şi filozof înfeudat culturii universale şi primitivul, dar fermecătorul prozator, care a întruchipat specificul poporului dela ţară.

Prietenia dintre Eminescu şi Creangă a fost admirată şi de contemporanii care i-au cunoscut, iar în această privinţă reproducem mai întâi două mărturii:

In primul rând extragem din „Dicţionarul Junimii" alcătuit de Iacob Negruzzi, următoarele autografe, care arată cum au fost înregistraţi ca membri în „Junimea" aceşti doi luceferi ai prozei şi poeziei române.

.Alt document, tot atât de important, e conţinut în următoarele două portre-

ION CREANGA

te în ulei executate de profesorul şi clasicul pictor moldovean Constantin D. Stahi, fostul director al Academiei de Arte Frumoase din Iaşi şi marele educator artistic al unei epocale generaţii de pictori.

Marele artist defunct a fost contemporanul lui Eminescu şi Creangă. I-a văzut adesea, rătăcind prin uliţele romantice ale Iaşului, a cunoscut strânsa lor legătură sufletească şi a eternizat în pânză aceste două icoane ale neamului, aceste două portrete „à la Rembrandt", rămase postum în colecţia sa de tablouri şi pe care le prezentăm aci pentru prima oară.

Şi fiindcă orânduim câteva relicve de-ale lui Creangă — iată şi o pagină din „Harap Alb", facsimil pe care a binevoit să mi-l dea special pentru ziarul nostru, d. general *Mihail L. Negruzzi*.

De pe urma marelui povestitor au rămas câteva manuscrise postume păstrate multă vreme de regretatul profesor *Eduard Gruber*, care el cel dintâi dintre scriitori a semnalat pe marele humuleştean nu ca pe un scriitor de poveşti şi folklorist, ci ca pe un artist literat.

Când Eduard Gruber s'a îmbolnăvit, el a fost în căutarea doctorului Obreja, care a găsit şi păstrat unele manuscrise de-ale lui Creangă, între care şi mult glumeaţa: „Povestea Poveştilor".

Această istorie, scrisă într'o prea frumoasă limbă literară, a fost copiată în patru exemplare: unul rămas în păstrarea defunctului doctor *Obreja*, al doilea în păstrarea d-lui C. Argetoianu, al treilea în păstrarea d-lui *E. Lovinescu*, care a binevoit a ni-l procura, al patrulea e printre autografele din colecţia d-lui *Mihail Sadoveanu*, manuscrisul original aflându-se în proprietatea d-lui *G. Teodorescu Kirileanu*.

Clişeul alăturat arată că însuşi Creangă a cetit „Povestea Poveştilor" de două ori în „Junimea" dela Iaşi.

Mai reproducem aci, facsimilul de pe o reţetă scrisă şi subscrisă de I. Creangă, care se căuta singur. Ea cuprinde două reţete de fapt: prima Revent, un medicament purgativ de 10 bani, iar a doua o combinaţie pentru unsoarea părului. De aci deducem că această reţetă datează de pe vremea când Creangă nu intrase în conflict cu Biserica, din cauză că purta părul tuns, fapt pentru care fusese caterisit.

Având în vedere și considerantele prevăz. în procesul verbal registrat la No. 214 din 20 Martie parag. IV, găsesc de cuviință a se numi D-na T. Gheorghiu ca Societară de cls. III cu începere de la 1-iu Decembre 1901, în locul rămas vacant prin încetarea din viață a regretatului V. Hasnaș.

Această dispozițiune se va face cunoscută D-nei Gheorghiu.

Revent, 10. bani
Ceniși 10 bani
mano, 10 bani

Ut. migdale 10 bani

Creangă

Acest document ne-a fost procurat de către d. Emil Ceicovsky, conducătorul comitetului pentru restaurarea „bojdeucii", care a colectat tot ce a putut găsi în legătură cu Ion Creangă.

C. SATEANU

Ion Creangă

Povestea Poveștilor.

Citită la banchetul de la aniversarea Junimei din Iași, la 29 Octombrie 1877 și la 12 Ianuarie 1878.

Copiată după manuscrisul lui Gh. T. Chirileanu Bibliotecarul Regelui

P. S. Manuscrisul original s'a găsit la D-l D-r Obreja între hârtiile lui Eduard Gruber, mort nebun la [illegible] și cu mare greu l-am căpătat de la D-l D-r Obreja spre copiere, prin mijlocirea D-lui E. Pangrati la 13 Ian. 1912, căruia i-am încredințat spre copiere [illegible] a lui I. Creangă (Povestea lui Ionică cel Prost) aflătoare în păstrarea mea de la Maiorescu.

Povestea e scrisă de mâna lui Creangă [illegible] și pe coli întregi.

19 Ianuarie 1912

ss. Gh. T. Chirileanu

Bibliotecarul Palatului Regal

Cartea străină

„Lista binefacerilor"

Puternica dramă a talentatului scriitor sovietic Oleşa — „Lista Binefacerilor" — redă tragedia intelectualităţii liberale ruseşti, rămase să trăiască după Revoluţia din Octombrie sub regimul dictaturii proletare. Inainte de revoluţie, pătura intelectuală progresistă era unită în luptă comună pentru drepturile personalităţii subjugate de regimul ţarist autocrat.

Revoluţia din 1917 prin care intelectualii ruşi sperau să cucerească libertăţile democratice le-a adus dictatura clasei muncitoare, dictatură care i-a dezamăgit şi i-a dezorientat. Soarta tragică a acestei pături intelectuale era, timp îndelungat, tema de predilecţie a scriitorilor sovietici proveniţi din mediul burgheziei urbane. Fedin, Pilneac, Leonov, Bagriţki şi alţii deplâng cu un lirism plin de tristeţă viaţa intelèctualilor care nu pot să se împace cu asprimea timpurilor noi.

Dramaturgul Oleşa caută să rezolve în favoarea revoluţiei conflictul sufletesc al intelectualităţii democratice burgheze şi să găsească acestei pături un rol activ în edificarea societăţii noi. In operele lui, se simte despărţirea dureroasă şi în acelaş timp conştientă de iluziile idealiste ale „inteligenţiei" ruse. „Noi, scriitorii sovietici, spune Oleşa, trebue să ne demascăm pe noi înşine, să demascăm „inteligenţia" noastră. Nouă, care avem rădăcini puternice în trecut ne este greu să privim drept în faţă lumea de azi; suntem datori, totuşi, să educăm în noi dorinţa de a putea renunţa la tratarea „prea înaltă" a problemei de personalitate".

Oleşa vrea să vadă în frământările sufleteşti ale intelectualităţii ruse desrădăcinate lupta a două lumi: lumea veche burgheză şi lumea nouă socialistă, dând astfel conflictelor ideologice din operele sale un înţeles epocal. In „Lista Binefacerilor" vrăjmăşia între cele două sisteme sociale e întruchipată în desarmonia sufletească a unei femei singuratice. „Sunt singură în tot universul, numai eu singură, — exclamă eroina dramei Elena Gonciarov. — Totul se petrece în sufletul meu; lupta a două lumi."

In felul cum Oleşa construeşte conflictele dramaturgice, se observă influenţa puternică a lui Shakespeare. Elena nu e în stare, ca şi Hamlet, să birue definitiv ideile şi sentimentele mediului din care a eşit, dar în acelaş timp raţiunea o face să înţeleagă şi să preţuiască tendinţele progresiste ale lumii noi. „Revoluţia m'a lipsit de trecutul meu şi nu mi-a arătat viitorul, — spune artista Gonciarov. — Prezentul a devenit pentru mine cugetul. Cu gândul vreau să înţeleg ceeace nu pot să pricep cu simţul. Viaţa omului e normală numai atunci când raţiunea şi sentimentul sunt în armonie perfectă. Mie-mi lipseşte această armonie şi de aceia viaţa mea în lumea nouă este nenaturală. Cu raţiunea percep pe deplin înţelesul comunismului. Intelectul meu mă face să cred că victoria proletariatului e firească şi inevitabilă. Simţurile mele se opun însă. Sunt ruptă în două."

Conflictului sufletesc al unei actriţe, Oleşa caută să-i dea o amploare socială largă, în scopul de a arăta procesul de formare a moralei şi eticei noi la hotarele a două epoci istorice. In sufletul Elenei Gonciarov, sentimentul de admiraţie faţă de vechea cultură burgheză individualistă se luptă cu simpatia pentru tendinţele umanitare ale regimului revoluţionar. Elena e îngrijorată de soarta personalităţii şi a artei sub regimul socialist. Ea are teamă că noua orânduială care va aduce tuturor îndestularea, locuinţa confortabilă, condiţiunile higienice de trai, va compromite individualitatea omului, transformându-l într'un om mediocru, incapabil să creeze valori spirituale noi, într'un om sătul şi satisfăcut, cinstit şi virtuos, lipsit însă de năzuinţe şi sentimente înalte. Ea deplânge „gingăşia, patosul, personalitatea" care sunt ameninţate de a fi înăbuşite în viitoarea împărăţie a fabricilor, a cantinelor gigantice şi a caselor de raport uriaşe.

Elena nu este totuşi împotriva regimului socialist. „Nu sunt contrarevoluţionară, spune ea. Sunt un om al lumii vechi care se luptă cu el însuşi".

Frământările-i sufleteşti, Elena le notează în jurnalul său intim ţinut pe două coloane deosebite. Intr'o parte ea înscrie toate binefacerile noului regim, iar în altă parte crimele de care îl face vinovat. „Să nu crezi că aceste însemnări se datoresc lipsei alimentelor, spune Elena prietenei sale. — Nu! E cu totul altceva. Vorbesc de crimele faţă de personalitate... Sunt multe lucruri în politica guvernului actual cu care nu mă împac. In altă jumătate e lista binefacerilor. Crezi că nu văd şi nu înţeleg părţile bune ale puterii sovietice? Impreunăm cele două jumătăţi şi ai să mă vezi pe mine. Inţelegi? Aceasta e neliniştea mea, chinul meu, două jumătăţi ale unei conştiinţe, zăpăceala care mă înebuneşte."

Dorul de libertate, nostalgia artei libere iş a gloriei personale o duc pe Elena la Paris care simbolizează pentru ea leagănul culturii burgheze individualiste capabile de a oferi omului libera afirmare a personalităţii lui.

In capitala Franţei, Elena face cunoştinţă cu emigranţii ruşi, regăsindu-şi vechiul mediu aristocratic. Ea se dedă cu pasiune petrecerilor şi distracţiilor în dorinţa de a trăi numai pentru ea însăşi, pentru strălucirea ei.

Neavând bani suficienţi pentru toafete de bal, Elena se împrumută dela ofiţerul Tatarov din fosta armată albă. Acesta, ştiind că ea este cetăţeană sovietică, vrea să-i câştige simpatia pentru a o folosi la moment oportun ca armă contra guvernului proletar. Din imprudenţă, Elena scrie dovada de primire a banilor pe chitanţierul ziarului monarhist rus. Tatarov reuşeşte de asemenea să puie mâna şi pe jurnalul ei intim cu lista binefacerilor şi a crimelor. Aceste acte compromiţătoare sunt folosite de ofiţerul alb pentru şantajarea Elenei şi pentru montarea unei serii întregi de provocaţiuni antisovietice.

Intre timp, Elena se angajează la un teatru parisian de mâna a doua şi rămâne adânc impresionată de „pesimismul obosit şi optimismul artificial" al artei occidentale. I se pare că ea asistă la descompunerea groaznică şi inevitabilă a teatrului burghez.

Dezamăgită de arta „liberă" burgheză, persecutată şi înjosită de Tatarov, Elena Gonciarov simte cu o putere nouă simpatia pentru ţara sa. Lista binefacerilor începe să prevaleze lista crimelor.

Fără a căuta sprijinul la cetăţenii ţării sale, Elena se hotărăşte să puie singură capăt provocaţiunilor antisovietice prin omorîrea lui Tatarov, ispăşindu-şi astfel rătăcirea.

In acest scop, ea fură un revolver de fabricaţie sovietică dela ataşatul militar Fedotov. Printr'un concurs de împrejurări, Elena nu poate săvârşi cu propria-i mână crima plănuită. Un alt emigrant rus Kliseveter, îndrăgostit de Elena, ucide pe Tatarov, iar revolverul legaţiei sovietice rămâne în mânile sale, servind la noi provocaţiuni. Poliţia, descoperind pe criminal, îi propune să tragă cu acest revolver în demonstraţia şomerilor parisieni, promiţându-i că va fi absolvit de pedeapsă. In momentul când Kliseveter ţinteşte asupra conducătorului manifestaţiei, Elena îl acoperă pe acesta cu trupul său şi cade răpusă de glontele ucigător. Şomerii înaintează în sunetul muzicii, iar Elena rămâne moartă pe caldarâmul pieţii respinsă de amândouă lagărele. Ultima ei dorinţă de a fi acoperită cu un steag roşu nu-şi găseşte răsunet în inimile compatrioţilor ei în faţa cărora s'a compromis prin legăturile ei cu cercurile contrarevoluţionare.

Scrisă sub puternica influenţă a dramaturgiei shakespeariene, „Lista Binefacerilor" rămâne însă numai o variantă talentată la vechea temă literară — ciocnirea dramatică între datorie şi sentiment. Elena trebuia să moară, căci şovăirile sale între datoria faţă de revoluţie şi simpatia pentru vechea cultură burgheză au dus-o fatal la săvârşrea multor greşeli care puteau fi ispăşite numai cu moartea. Oleşa n'a reuşit totuşi să dea dezacordului sufletesc al Elenei un înţeles social larg. Pe când, sfârşitul lui Hamlet a fost predestinat de ruperea echilibrului istoric, moartea tragică a Elenei are mai mult un caracter accidental şi rezultă din propria-i desarmonie (duplicitate) sufletească.

VERA PANFIL

Romancierul căsătoriei

Tema operei lui Jacques Chardonne este perechea umană şi evoluţia sa în legătura căsătoriei: „Epithalame", „Destinées sentimentales", „Romanesques", iar acum în urmă o culegere de reflecţii şi consideraţii sub titlul: „L'Amour, c'est beacoup plus que l'Amour", care e o carte de cugetare şi nu de cugetări, care e un gen învechit şi perimat, o vedere de ansamblu asupra vieţii „într'un buchet de fraze", culese din opera autorului, mai ales cu scopul de a le oferi femeilor.

Femeia, — zice Jacques Chardonne, — a ţinut un loc foarte însemnat în literatura franceză. In primul loc prin dragostea care a inspirat operele. Apoi prin influenţa asupra formării limbii franceze, care-i datorează toată subtilitatea, dar mai ales pentrucă femeia a fost întotdeauna publicul cititor cel mai asiduu şi mai înţelegător. Inainte de războiu, cărţile erau lansate de Pariziene. In provincie nimeni nu cumpăra cărţi. De pildă la Barbezieux, unde locuia tatăl lui J. Chardonne, oraş cu cinci mii de locuitori, nu erau decât trei cititori pentru noile romane ale lui Loti sau France, tatăl lui Chardonne, un medic şi un bancher.

La Paris însă reputaţia unui scriitor se decidea repede. Femeile vorbeau şi din cauza aceasta se vorbea foarte mult despre cărţile apărute. Nu era alt subiect de discuţie. Astăzi a dispărut ultimul salon, din care a eşit Paul Valéry şi odată cu el şi interesul, conversaţia despre cărţi.

Conversatia azi se poartă asupra cinematografului, automobilului, politicii, muncii, etc. Bărbaţii nu s'au schimbat. Ei au rămas aceiaşi, joacă cărţi, vânează, vorbesc degeaba. Ei nu se schimbă căci prea s'au înţepenit în obiceiurile lor. Femeia singură e vulnerabilă şi Pariziana nu mai citeşte, din care cauză nici scriitorii francezi nu mai au un public cititor, care să-şi treacă admiraţia sau condamnarea de la grup la grup, dispunând de soarta şi gloria lor. Se pare însă că se redeşteaptă gustul cărţii în provincie, care a primit de la radio, de la automobil, de la jurnale şi reviste literare, „un principiu nou de activitate". Centrul intelectual s'a mutat din Paris în provincie. In 1900 erau trei cititori la Barbezieux, care are şi azi tot cinci mii de locuitori, dar care, în prezent, numără 15 cititori, recrutaţi nu dintre burghezi cuprinşi ca odinioară, ci dintre funcţionare, institutoare, etc. Oameni noi care citesc cu patimă, au memorie şi sunt pretenţioşi şi de gust. Pentru aceştia a scris J. Chardonne cartea sa: *„L'Amour est plus qu l'amour"*.

Cititorii cei mai mulţi care au trecut de patruzeci de ani, îi are în prezent François Mauriac. De fapt există mai mulţi cititori de cât în 1900, de pildă, dar răspândiţi, având fiecare preferatul său şi arătându-se plini de neîncredere faţă de alţii. De aceia succesul pentru noii veniţi este greu de realizat. Criticii nu mai au autoritate. Ei nu au directive şi trebue să scrie despre prea multe cărţi. Se resimte din lipsa grupurilor şi a saloanelor pariziene de altă dată.

Pentru călătorii individuale şi colective

in

ŢARĂ şi STRĂINĂTATE

Cumpăraţi bilete de tren, vapor şi avion

LA

BIROUL de VOIAJ

din palatul ziarelor ADEVERUL şi DIMINEAŢA

Str. Const. Mille 7-9-11, Telefon 4.10..04

Cartea românească

de G. CĂLINESCU

Cronica literară

Profesiune de credință; Damian Stănoiu, Cazul maicii Varvara

O colaboratoare a revistei acesteia ne-a întrebat într'un articol trecut de ce nu dăm orientare literaturii noastre pe care o găsim totuşi dezorientată. Adesea, vai, apropierea între oameni întunecă vederea. Noi ne-am fi aşteptat ca în activitatea noastră de câțiva ani la această revistă un intelectual vigilent să vadă o orientare. Fiindcă nu toți o văd, se cade să o explicăm.

Intâi de toate nu credem că există o misiune specializată a criticului şi chiar zâmbim la meseria exclusivă de judecător literar. Dacă nu orice scriitor poate critica (se cer pentru aceasta predispozițiuni speciale, morale şi intelectuale) orice critic trebue să fie un scriitor. Povestea criticului-critic e o poveste, confundându-se estetica literară ori didactica literară cu procesul însuş al judecății. Numai scriitorul însuş poate avea bune impresiuni literare şi o cunoştință imediată a technicei artei respective. Ceeace afirma odată un tânăr critic, d. Lucian Boz, cu privire la poezie, nu este într'anume înțeles lipsit de adevăr. Nu criticii de catedră au presimțit talentele şi nu ei au pus la cale curentele. Oriunde găseşti o judecată nouă, dai propriu zis de un scriitor care face şi critică, oriunde afli un critic care rezistă, dai de un adevărat creator de forme ori de idei. Aşa stând lucrurile, un scriitor-critic poate înrâuri prin fapta lui literară, prin contagiunea creațiunei lui ideologice, dar prin moralizare, nu, şi e de prisos să-şi închipue cineva că acela ce scrie o cronică are rostul să îndrepte o literatură. De altfel criticul nici nu stă în fruntea vieții intelectuale active şi nici nu are o înâurire imediată. El este, în măsura în care spune adevărul, eliminat de pretutindeni spre a fi împiedicat să-şi spună acest adevăr în toată întinderea lui. Foarte mulți nu-i înțeleg înverşunarea de a critica totul. Scriitorul nepreţuit „se strică de râs", editorul nu-l consultă niciodată, socotindu-l un geniu rău al întreprinderii sale comerciale. Un scriitor critic se deosebeşte doar prin aceasta de un scriitor simplu: că îşi susține impresiile sale pe o pregătire teoretică mai sistematică şi că nu se dă în lături de a-şi face duşmani printre confrați.

Să presupunem însă că un critic ar avea toată libertatea de a înrâuri clasa literară. Ar putea face el aceasta cu folos? Nu credem. O literatură este un complex de factori care sunt aşa şi nu altfel. Noi am observat că în literatura noastră actuală cultura e deficitară. Această simplă observație nu poate însă schimba nimic. Singura putere înceată a criticului este de a respinge ceeace e nedemn, născând judecăți asupra structurii necesare a operei de creațiune. Intr'un cuvânt unica misiune a criticului este de a spune ce e bun şi ce e rău cu sinceritate şi nepărtinire.

Dar şi această acțiune a criticului întâmpină mari rezistențe. Intâi de toate nu totul se poate spune. Cine crede altfel nu cunoaşte viața. Criticul trebue să accepte a spune o parte din adevăr, tăcând asupra altei părți, dacă vrea să spună adevărul. Altfel se elimină din orice societate umană şi devine mut şi ca atare inexistent. Numai un critic, independent prin bogăție, cu mijloace proprii de publicitate, şi-ar putea îngădui voluptatea de a gândi liber pe toată întinderea părerilor sale.

Azi, când spiritele sunt înfierbântate de preocupări politice, ne-am văzut atacați cu surprindere, pentru criterii care n'au fost niciodată în judecățile noastre. O extremă ne învinovățeşte că promovăm scriitorii celeilalte extreme şi viceversa. Noi însă nu facem politică, mulțumindu-ne să cultivăm în sufletul nostru acele comandamente de care niciun român adevărat nu poate fi scutit. In materie de literatură, totul se împarte pentru noi în bun şi rău, şi precum am spus, orice idee devine legitimă dacă a fost exprimată cu noblețā. Dar să se ştie: o literatură de dreapta nu devine artă prin simplă direcție, precum nici literatura de stânga nu e literatură dacă nu e făcută de un scriitor de talent după regulele artei. Inainte şi acum, indiferent de considerații politice, d. M. Sadoveanu a fost şi este un scriitor de valoare, dar şi d. Octavian Goga a fost şi va fi şi mai târziu un poet adevărat iar nu un *fost* poet. Am detestat întotdeauna ca o mizerie a vieții intelectuale trebuința care te pune să-ți revizuieşti şi să-ți supraveghiezi manuscrisul după schimbările politice. Scriitorii criticați de noi nu s'au înşelat asupra independenții noastre de judecată care face onoare mai ales acestei reviste, şi drepți sau stângi ne-au atacat ori s'au prefăcut că ne ignorează cu multă răutate. Dacă se vor găsi în articolele noastre dovezi că ne-am abătut dela stricta obiectivitate literară, la care voim să rămânem, atunci suntem dispuşi a lăsa pana din mână.

Dar se va zice: de ce atâta obiectivitate, azi, când tot românul trebue să ia o atitudine? Nu dovedeşte asta o indiferență față de lucrul public, o condamnabilă frigiditate față de binele obştesc? Nu, ci dimpotrivă. Este de netăgăduit că trecem printr'o criză, pe care, în ciuda unor manifestații de parvenitism, se cade s'o numim criza necesității de înălțare. România nouă vrea să contribue la civilizație, să-şi spună cuvântul său în lume. Oricâte ipocrizii am descoperit la tinerii de după războiu, motivarea însăşi a activității lor, dovedeşte că trecem prin criza de care am pomenit. Printr'o rea tradiție națională, tinerii cred că înălțarea se poate face mai ales prin politică, în vreme ce noi credem că ea se face mai ales prin creațiune. Zadarnic s'ar strădui un guvern să ne ridice la nivelul Franței prin legi. Molière, Racine, Voltaire nu se nasc prin edicte. Ei însă, odată născuți, pot modifica cu încetul structura însăşi a statului, dând acel orgoliu național care apără o țară. Poate primarul unui oraş să fie cel mai onest om, dar nu va crea o Florență, până când nu se vor ivi Bramantele şi Michelangelul României. Arta dă măreția şi conştiința națională şi ca atare ea trebue cultivată în independența care îi este trebuitoare. Scăderea nivelului literar se datoreşte exodului tinerilor din cultură. Toți vor promovări sociale şi foarte puțini reputația strict morală. Niciun guvern al țării, oricât de înflăcărat pentru binele patriei şi cu oricât de luminate idei de ridicare în lune, nu-şi va atinge scopul, dacă nu va întoarce înapoi pe tinerii cei mai dotați în cercul nostru strâmt şi impasibil, unde patima nu întunecă judecata, şi pozițiunea ideologică nu înseamnă şi gândire. Iată de ce găsim că este o coborîre să ni se atribue atitudini pe care nu le avem.

Totuşi, ieşind din critică şi intrând în sociologia literară, nu putem să nu facem o observație care îndreptățeşte oarecum aprinderea la discuție a generației de azi. Fără îndoială că este complect greşită ideea acelora care îşi închipuie că se poate determina *a priori* specificul unei culturi. Am mai discutat aceste lucruri. Nu e mai puțin adevărat că o mare creațiune este totdeauna specifică, ceace este a spune că nimic nu se iveşte *între* națiuni ci numai *în* mijlocul unei națiuni. Observarea nu are nimic dogmatic şi criticul este ținut să judece lucrurile numai întrinsec. Totuş Dante e italian, Racine francez, Dostoiewski rus, etc. Hibrizii, ca şi în viticultură, nu dau rod de bună calitate. Principiul nu trebue dus la exces. Infiltrațiile au fost totdeauna rodnice, când s'au făcut într'un teren pregătit să le primească fără să se altereze. In fond criticul român este preocupat de promovarea expresiei artistice în limba română şi oricine înalță această expresie este un adevărat român care a binemeritat dela patrie. Niciun francez nu se gândeşte să elimine pe Anatole France şi pe Proust din cultura franceză. Totuş, acest noroc nu poate fi decât întâmplător iar în genere legea factorului autentic predomină. Suntem îndatorați să primim cu interes şi libertate de cugetare orice manifestare folositoare literaturii noastre, dar nu trebue să uităm că de vreme ce 80 la sută din populația țării e alcătuită din țărani români, dela aceştia se aşteaptă în primul rând creațiunea şi asupra lor se cade a fi îndreptată atențiunea. Istoria literaturii noastre ne arată că scriitorii noştri ade-

DAMIAN STĂNOIU

vărați sunt la început boeri români şi apoi țărani români. Deci probabilitatea ne indica pentru multă vreme acelaş mediu ca bază de creațiune. Semănătorismul a avut dreptatea lui, de vreme ce un Rebreanu după războiu izbutea numai ca fecior de țăran zugrăvind țarani. Criticarea semănătorismului a fost făcută pătimaş, prin erorile de judecată critică ale conducătorilor mişcării. De fapt, literatura de voință orăşenească n'a dat prea mare lucru şi nici nu va putea da deocamdată. Dar criticul nu poate prejudeca. El însă nu trebue să încurce prin teoriile lui pe scriitorii, care, veniți mai cu seamă de la țară gândesc țărăneşte, sau pe aceia care cu destulă rafinare orăşenească simt nevoia să-şi strige sentimentele încă proaspete şi violente.

De aici nu poate rezulta pentru critic decât obligația de a fi atent ca nu cumva să găsească geniile patriei mai ales printre cei 20 la sută, când e firesc ca ele să apară mai ales printre cei 80 la sută. O îndoială metodică asupra procentului celui mic este o cuminte socoteală critică pe care noi am aplicat-o aici cu statornicie, iubind procentul cel mare, privind cu libertate procentul cel mic.

●

D. Damian Stănoiu este un scriitor de talent şi dacă d-sa a dat tiparului şi cărți mai repezite acesta e un păcat cu totul venial. Un scriitor mai respiră şi uneori se distrează cu cărțile sale, când nu le alcătueşte şi în vederea satisfacerii unor trebuințe materiale. Prea marea tensiune artistică continuă nu e bună pentru un scriitor. Atât am observat, că d. Damian Stănoiu pare mai bun scriitor cu materie mânăstirească decât cu observație burgheză. Acum autorul îşi reia pana de cronicar al mânăstirilor şi ne dă povestea *Cazul maicii Varvara.*

Propriu zis, d. Stănoiu este un nuvelist, în sensul boccaccian, de foarte mare îndemânare. Nuvela se bizue pe alte legi decât acelea ale romanului. Vrem adică să spunem, nu doar că scriitorul greşeşte, făcând roman cu reguli străine, ci numai că bunele sale compuneri au altă structură. Atât şi nimic mai mult. Nuvela se bizuie pe o curiozitate bine întreținută, pe darul inanalizabil al povestirii şi pe o observație generală, tipică, ducând mai adesea la o morală exprimată ori subînțeleasă. In foarte multe din scrierile sale, d. Damian Stănoiu are cu prisosință aceste daruri, precum şi pe acela al unei limbi gustoase, în care vorbirea obişnuită e alternată abil cu extragerile din Scripturi.

Un singur lucru e de observat. Ca să se continue, cu interes, tratarea aceleiaşi materii, ar fi fost mai bine să nu se lungească prea mult povestirea în scopuri comerciale. Păstrând narațiunilor proporția nuvelistică autorul putea scrie sute de nuvele de acestea cu călugări, sistematizându-le apoi într'un fel de *Decameron*. Aşa cititorul e izbit, în ciuda remarcabilelor însuşiri, de oarecare monotonie. Şi în noua nuvelă avem de a face cu o întâmplare ridiculă, mărită caricatural, în scopul de a zugrăvi mediul mânăstiresc, naiv, nevinovat şi intrigant. Un duhovnic bețiv a spânzurat în neştire un cotoiu al unei călugărițe rele de gură. O altă călugăriță, care face farse, trimite o telegramă Mitropolitului. Mitropolitul este în chipul convențional, bolnav de şale. Cum în testamentul de fundațiune a mânăstirii se interzice omorîrea oricărei vietăți, se produce în mânăstire, multă gălăgie, cu învinovățiri reciproce până ce ridicolul adevăr este scos la iveală. Da, este aici cuprinsul unei nuvele, dar d. Damian Stănoiu i-a dat puțin curgerea unei farse reprezentabile. Cu foarte puține modificări, dacă autoritatea ar îngădui, nuvela ar putea fi jucată. Scrierea este distractivă, cu încercări interesante de caracterizare, însă obosită şi monotonă de astă dată în partea stilistică.

G. CĂLINESCU

Gramatică

A 18-a fascicolă din colecția „Cu privire la..." editată de Cultura Românească e consacrată gramaticei şi vocabularului. Cuprinde douăsprezece capitole: Gramatica română a lui Ion Heliade Rădulescu. Mititeii şi naşul lor N. T. Orăşanu, Palinodia, „Scriitoriul sau birpăscriul", Expresia: a tăia la cuie, Vocabular ciripitor, Flori, De vorbă cu gramaticii, O monografie lingvistică a ochiului, Coşuri sau coşi?, Huştiuluc şi ştiobâlc, Codobatura.

Cele unsprezece decenii de când „cu cheltuiala dumnealui coconului Scarlat Roset" a fost dată la tipar gramatica lui I. Eliad se bucură şi de o comemorare grafică: portretul lui Heliade-Rădulescu pe copertă şi după capitolul prim.

In capitolul Mititeii *ni se arată cum Orăşanu dela „Nikipercea" şi „Coada dracului" schimba lista de bucate, dând nume diverselor consumațiuni pe care chelnerii erau obligați să le învețe: apei i se spunea* o naturală; *țuicei,* o idee; *un ardeiaş,* un focos; mititei, *cărnățeilor mărunți şi dezpielițați;* patricieni, *celor cu piele;* o baterie cu lustru, *vin cu borvis la ghiață;* un taifas, *o cafea cu rom; scobitoare,* o baionetă...

In Palinodie, *ni se dau sinonimele acelei purtări a insului care „vorba şi-o desface, o preface şi cum vrea o întoarce".*

O trecere în revistă a birurilor vechi (cornăritul, prisăcăritul, vădrăritul, fumăritul) *ne oferă d. Lăzăreanu în capitolul: „Scriitorilul sau birpăscrisul".*

Broşura imediat-următoare este închinată lui Eminescu: e a treia carte din ciclul consacrat maestrului poeziei româneşti.

INSEMNARI ȘI POLEMICI

A fi sau a nu fi?

Scriam rândul trecut că poezia autentică pare-se că nu se mai scrie aproape de loc. Eroare! Facem „mea culpa". Iată, din provincie ne vine o plachetă de versuri, elegant tipărită și intitulată „Obsesii". Sunt versuri, cari cuprind esența celei mai purisime poezii și care ar impresiona până și pe abatele Bremond, iscoditorul poeziei pure... Transcriem pentru edificare poezia care urmează și care e intitulată „Obsesie de toamnă":

Afară plouă'ntr'una
Şi stropii grei de ploaie
Ii simt cum se preling
La mine'n odaie,

Pic, picul de pe geamuri
Imi picură pe creer...
Tăcerea, ploia cântă
Cum ar cânta un greer...

Şi'n timp ce noaptea crește
Cu bezne și stafii,
Obsesia mă cuprinde:
A fi sau a nu fi?

Ce ziceți de strofa aceasta cu creer pané. Picăturil de ploae care cad direct pe creer ca în vremea inchiziției (numai că atunci picau pe creștet).

Poezia de 22 carate!

In sfârșit, această ultimă strofă, plină de-o îndoială hamletiană:

Şi'n timp ce noaptea crește
Cu bezne și stafii,
Obsesia mă cuprinde:
A fi sau a nu fi?

După astfel de versuri, noi spunem: Mai bine.... a nu fi!...

Ofertă

O poetesă scrie versurile următoare:

Sunt atât de singură, atât de singură
Și noaptea se lasă,
Nu-i nimeni în juru-mi
Nu-i nimeni în casă!

Ei, domnișoară, ai nimerit prost cu revista care ți-a publicat oferta în versuri de mai sus. Are cetitori foarte puțini, așa că zădarnic te lamentezi că ești singură...

„Cu privire la Hașdeu"

D. Barbu Lăzăreanu continuă cu multă regularitate publicarea colecției „Cu privire la..." Colecția promite a fi foarte cuprinzătoare și nu este lipsită de o nervură călăuzitoare, sintetică.

Ultima broșură apărută în această colecție se integrează ciclului Hașdeu și ne aduce ca și celelalte două, prețioase date din activitatea marelui istoric, literat și filolog, necunoscute marelui public. In special este foarte interesant capitolul privitor la raporturile dintre V. A. Urechia și B. P. Hașdeu, raporturi care aparent ar lăsa să se creadă într'o cumplită adversitate, dar care în realitate, după cum ne arată d. Lăzăreanu, nu excludeau o prețuire și un sprijin reciproc. Deasemeni la fel de interesante sunt și celelalte capitole care adeveresc odată în plus, imensul bagaj de cunoștiințe al d-lui Lăzăreanu și dragostea d-sale pentru trecutul literar.

Un mare esseist contimporan: Alain

Eseul este un gen literar tot atât de răspândit și de iubit, în literatura actuală, ca și romanul. Eseul cuprinde gândirea înaripată, trecând liberă și ușoară din afirmare în afirmare, de multe ori fără să se îngrijească de a face dovada judecăților sale. Originalitatea sa consistă mai mult în forma în care ne prezintă ideile și ne exprimă gândirile de cât în originalitatea lor. Astfel Alain e raționalist după tradiția lui Platon, Descartes și Spinoza, adică crede în multiplicitatea explicată prin unitate, în cunoștința realului prin ideia care ne-o facem despre el. Aceasta nu-l împiedică însă de a concepe că omul nu e o ființă pur rațională și că adeseori ideia devine „carne" și dă cea mai mare importanță felului în care ideile se „încarnează" în om.

De aci marele său interes pentru technică, cum se arată în cartea sa „Mars ou la guerre jugée", cartea cea mai luminoasă care s'a scris asupra războiului.

Pentru Alain, armata în războiu este o mașină extrem de complexă, care funcționează cu preciziunea unui motor, cu toate că e o organizare materială, și în acelaș timp o organizare de reacțiuni morale și sentimentale. Tiradele sentimentale militariste și antimilitariste, ne împiedică de a concepe fenomenul acesta monstruos în realitatea sa complexă. Pentru a-l înțelege trebuie să-l descompunem cum descompunem un motor în toate măruntele sale șuruburi și rotițe. In acelaș timp însă trebue să existe mișcări regulate și ritmate care să dea un cadru și să sprijine reacțiunile și mijloacele sentimentale ale oamenilor, iar acest cadru și sprijin nu pot fi decât ceremoniile.

Viața socială după părerea lui ar fi un vast balet, ale cărui sute de pași variați sunt ordonați odată pentru totdeauna prin tradiție și obișnuință și indică precăderea rațiunii.

Ultima sa carte, „Les saisons de l'Esprit" *(dit. N. R. F.) este privită, dimpreună cu* „Les Idées et Les Ages" *și cu* „Mars ou La Guerre Jugée", *ca adevăratele capo d'opere ale lui Alain. Iată câteva considerații din cuvântul înainte al volumului „Saisons de l'Esprit":*

„Omul gândește în opoziție cu anotimpul: aceasta este propria lui glorie. Iarna, în loc să doarmă, el aprinde lampa. La lumina acestei lămpi, el calculează și măsoară soarele absent. Din potrivă, în Iulie când soarele-l încăzește fără plată, el face iarnă printre gândurile sale și tremură prin rațiune".

In adevăr a rationa înseamnă a gândi în opoziție cu vremea, adică pentru a-și asigura independența spiritului față de mediu sau independența spiritului față de corp. „Anotimpul" pentru spirit este reacțiunea spiritului într'o clipă de destindere, când își îngădue să ia contact cu corpul și din această clipă de atingere ia naștere poezia...

Literatura rustică preferată la premiile literare din 1937

Raymonde Vincent, premiul Femina, Romain Roussel, premiul Interaliat, autori care au tratat subiecte din viața țăranului francez, unul în „La Campagne", celălalt în „Vallée sans Printemps", au dovedit că prejudecățile care existau față de literatura așa zisă rustică s'au risip'

In literatura franceză unii autori au contribuit la crearea unei prevențiuni împotriva acestui gen prin dulcegărie și sentimentalism, alții accentuarea brutalității și a durității, cu care au redat în operele lor lumea primitivă de la țară. George Sand cea dintâi a discreditat genul, zugrăvind țăranii și viața dela țară cu vigoare și poezie, dar și cu mult convenționalism și artificial. Balzac a izbutit mai bine în încercările sale de a introduce în literatură pe țărani, dar nu ne-a dat romanele sale cele mai bune pe tema aceasta. Zola a căzut la extrema contrarie zugrăvind țăranul în culorile cele mai sumbre și cu toate. prejudecățile literaturii naturaliste.

Guy de Maupassant cunoștea bine lumea dela țară, dar a exagerat și el în ponegrirea ruralilor tot din prejudecăți naturaliste. Cei ce au scris despre săteni și viața de la țară au fost în genere oameni cu păreri preconcepute. Unii nu vedeau de cât ce e rău, alții alegeau numai ce e bun. Drumul realității l-au găsit în Franța ca și la noi, numai acei scriitori pătrunși de dragostea și adânca cunoaștere a ogorului și a oamenilor legați de el. Aceia au scris la noi ca și în Franța opere veridice, puternice și sincere, fără să se lase influențați de școli și modă: un Mihai Sadoveanu, un Romulus Cioflec la noi, un Eugen Leroy și un Emile Guillaume la Francezi, un Pergaud, un Ramuz sau un Giono, pe care publicul i-a primit și i-a apreciat fără discuții. „Vom suprima anotimpurile", zice o inscripție dela Centrul rural al expoziției, ne spune Romain Roussel. Dar țăranul știe că lucrul acesta nu se poate, știe că vor fi întotdeauna vremuri rele și riscuri de tot felul pentru recolta pe care o așteaptă; el știe că lupta cu capriciile naturii și puterile ei oarbe este o luptă pe care trebue să o reînceapă mereu cu aceiași nesiguranță în fiecare an. Ințelege poate puțin că tocmai aci este măreția vieții sale umile, și adevăratul său eroism: ca să strângă în fiecare clipă a vieții, cu sudoarea frunții lor, „bobul" pe care l-au pus în pământ. De aci vine și atitudinea lor, dragostea pentru glie precum și calitățile umile care nu se găsesc în altă parte.

Cronica mizantropului

Pasiunea ideologică

Cunosc un cetățean care a luat obiceiul să stea foarte atent când eu vorbesc. La început am crezut că ideile mele îl interesează și am fost măgulit. Apoi am remarcat că zâmbește foarte satisfăcut. In urmă mi-a explicat că m'a prins de atâtea ori contrazicându-mă și mi-a arătat exemple, invitându-mă să mă decid pentru o teorie sau pentru alta. Acest zâmbet în fața presupusei contraziceri e foarte frecvent la noi pentru motivul că a gândi înseamnă pentru mulți a avea o atitudine „fermă". Bunăoară nu poți dori pacea universală și să primești războiul, fie și pentru apărarea teritoriului național, nu poți să fii modernist și în aceeaș vreme admirator al clasicilor, etc. Se cade să optezi pentru o atitudine. Cine nu are atitudine nu gândește. Atât de comună este această mentalitate încât cetățeanul o cere omului politic. Un om politic fără atitudine „răspicată" nu este ceeace se pretinde a fi. De fapt, cel care a guvernat, știe bine că la guvern nu se va putea ține de cuvânt întocmai, dar nu poate să scârbească pe alegător mărturisind sincer că n'are nici un program de idei.

Și totuș adevărata gândire este contradicția luminată, conștientă, iar nu pozițiunea fermă, care e semnul prostiei de turmă. Gândire înseamnă dialectică, adică trecerea dela o propoziție la alta contrazicătoare printr'un termen mediu; analizarea într'un cuvânt a noțiunilor.

Am afirmat într'o zi cetățeanului că statele nu propășesc azi decât în forma națională, dar altădată am zis că vechea lipsă de ardoare patriotică a societății medievale era o cauză de pace. Şi'ntr'adevăr spaniolul care ocupa o parte a Italiei, neavând el însuș o idee etnică atât de înaintată nu căuta să desnaționalizeze pe italieni, în vreme ce azi sunt popoare care ca să poată să-și îndreptățească preponderanța politică în baza ideii de națiune desnaționalizează pe altele. Așa am zis și cetățeanul a strigat:

— Te contrazici! N'ai nicio idee limpede. Nu cugeți.

Și totuș eu cuget. Cuget de pildă că pentru două mii de ani naționalitatea este singurul adevăr probabil, dar că peste această durată, se va întâmpla cu națiunile actuale ceeace s'a întâmplat și cu imperiul roman. Va exista atunci de sigur un stat al Europei în care vechiul urmaș de națiuni cu conștiință particulară ar fi un infam regionalist. Și o propoziție și alta sunt adevărate, relativ.

Visez o lume politică onestă, fără idei, care să fixeze îndeacord cu toată lumea adevărul relativ al momentului și să încerce a-l înfăptui, fără a se chinui să născocească atitudini numai din snobismul de-a avea una.

ARISTARC

A apărut:

M. SEVASTOS

MONOGRAFIA ORASULUI PLOESTI

Prețul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

Renoir

Edouard Manet

minte că l-am întâlnit într'o zi ducându-se la un abonat al micei sale reviste, pentru a-i restitui suma de 1 franc și cincizeci primită în plus. Pentru treaba asta a venit la Paris cu bicicleta dintr'un sat îndepărtat. Odată, făcând cu revolverul exerciții de tragere într'un gard, se trezi cu o femee alarmată: „Dar bine, domnule, copilul meu se joacă dincolo, în curte, ai să mi-l omori!" Jarry răspunse amabil: „Doamnă, îți facem altul, imediat."

Manet despre Courbet: „Ah! boul ăsta, ce înțelege el prin real... Privește „Inmormântarea din Ornans"; a găsit mijlocul să îngroape pe toată lumea: preoți, gropari, ciocli, rude. Insuși orizontul este la zece metri sub pământ."

In fața pânzei „Gloria Veneției" de Veronese, același Manet: „Iată ceva care mă lasă rece. Ce de mai stofe fără rost, ce de mai spații neîntrebuințate. Nici cea mai mică emoție!"

Cu toate că atelierul îi era plin până la refuz de tot felul de lucruri, lui Degas îi plăcea ordinea. Vollard îi aduse într'o zi un tablou pe care voia să-l vadă. Desfăcând pachetul, o hârtiuță, nu mai mare ca un confeti, sbură și se prinse într'o crăpătură a parchetului. Degas se precipită: „Ia seama, Vollard, nu-mi fă dezordine în atelier."

Un critic cunoscut, Roger Milès, se minuna în fața gravurelor lui Odilon Redon: „Cum ajunge dracul ăsta să obție negrurile așa de adânci ale litografiilor lui și tonalitatea de catifea a desenelor în cărbune?" Când auzi Redon, izbucni în râs: „Spune-i lui Roger Milès, că le obține mâncând un bifteck bun și bând vin vechi.

Alt critic de artă. In cursul unei expoziții consacrată lui Manet, organizată de Vollard, acesta primește vizita unui personagiu care nu se mai sătura privind tablourile.

— Domnule, sunt critic de artă la l'Événement. Pe directorul meu îl interesează mult artiștii. Dacă d. Manet i-ar dărui una din operele sale, ziarul îi va publica o dare de seamă asupra expoziției. Vollard nu i-a răspuns.

— Dacă vă displace să faceți această intervenție, dați-mi adresa pictorului. Sunt obișnuit....

— Adresa lui? La cimitirul Père Lachaise, cred...

— Cum? A murit?

— Or fi vreo zece ani.

— A! de asta nu-i știam numele. Dar, știți, nu sunt critic de artă decât de trei ani...

Renoir deschise un ziar: „Mereu arta. Vollard, citește-mi articolul acesta." Și întrerupând pe cititor la mijlocul lecturii:

Toulouse Lautrec

„Cu obiceiul lor blăstămat de a pune să facă critică de artă pe cei cu rubrica faptelor diverse..." Or, articolul era semnat Henri Bergson; numele acesta nu-i spunea nimic lui Renoir.

Iar Maillol, într'o ocazie asemănătoare: A venit unul dela Paris să-mi vadă atelierul. Il chema parcă Duhamel... Georges. Mi-a spus că e literat...

Henri Rousseau încântat că o lucrare de a lui plăcea lui Vollard: „Deoarece îmi apreciezi pictura, n'ai putea, d-le Vollard, să-mi dai un certificat în care să arăți că am făcut progrese?" In fața nedumeririi negustorului, Rousseau îi explică rostul certificatului: ar vrea să se însoare și viitorul socru n'are nici o încredere în el. „M'am gândit că o adeverință dela unul ca d-ta, care ai un magazin... Situația mea e foarte grea. Tatăl iubitei mele mă amenință mereu, pentrucă știe că fiica lui și eu vom continua să ne vedem, cu toată opunerea lui."

— Fii atent, domnule Rousseau. Dacă viitoarea d-tale are mai puțin de 16 ani, tatăl ei te poate învinui că ești conrupător de minore.

— Oh! d-le Vollard. Fata are 54 de ani.

Lumea amatorilor. O doamnă se oprește în fața unui tablou expus în magazin, îi convine prețul, dar când aude de numele pictorului (unul foarte talentat dealtfel) renunță: „Păcat, îmi plăcea tabloul! Dar dacă te-ai potrivi să cumperi tablourile ori și cui...

Alt client, în fața a două pânze de Cézanne: „Nu-mi trebuesc istorii de acestea unde se vede atâta alb". Şi câteva luni mai târziu: „Vin dela Budapesta. Şase zile de călătorie — e obositor. Dar am adus cu mine două minuni." Erau cele două tablouri pe care refuzase să le cumpere dela Vollard și pentru care plătise de trei ori mai mult.

O americană plănuia să cumpere și să transporte peste ocean unul din vechile castele ale Franței.

— Fără îndoială, veți putea avea o grămadă de pietre acolo la dv. — observă Vollard — dar sufletul casei, asta e mai greu de transportat. Şi continuă să-i vorbească despre tot ceiace face caracterul unei locuințe, despre farmecul, despre poezia locului. Trei luni mai târziu, amatoarea de castele vechi „după factură" îl invită la locuința ei aproape de Paris, alături de care transportase și reclădise castelul cumpărat, înainte de a-l porni pe drumul exilului definitiv.

— N'am uitat ceia ce mi-ai spus despre poezie, despre atmosferă. Arhitectul meu a înregistrat pe plăci totul: Suflarea vântului, cântecul privighetoarei, al greerului, sunetul clopotelor dela biserică. Şi dădu drumul unui fonograf, din care eșeau diferite sgomote.

— Vântul nu-i prea reușit, se scuză americana, am și cerut deja să fie înregistrat din nou.

Prăvălia lui Vollard avea o pivniță cu două încăperi — într'una a instalat bucătăria, în cealaltă sufrageria. In aceasta din urmă, fără vreun geam ori ventilație, aerul cald se condensa în umiditate.

Intr'o seară, după masă, Renoir, luându-și bastonul răzemat de perete, se miră:

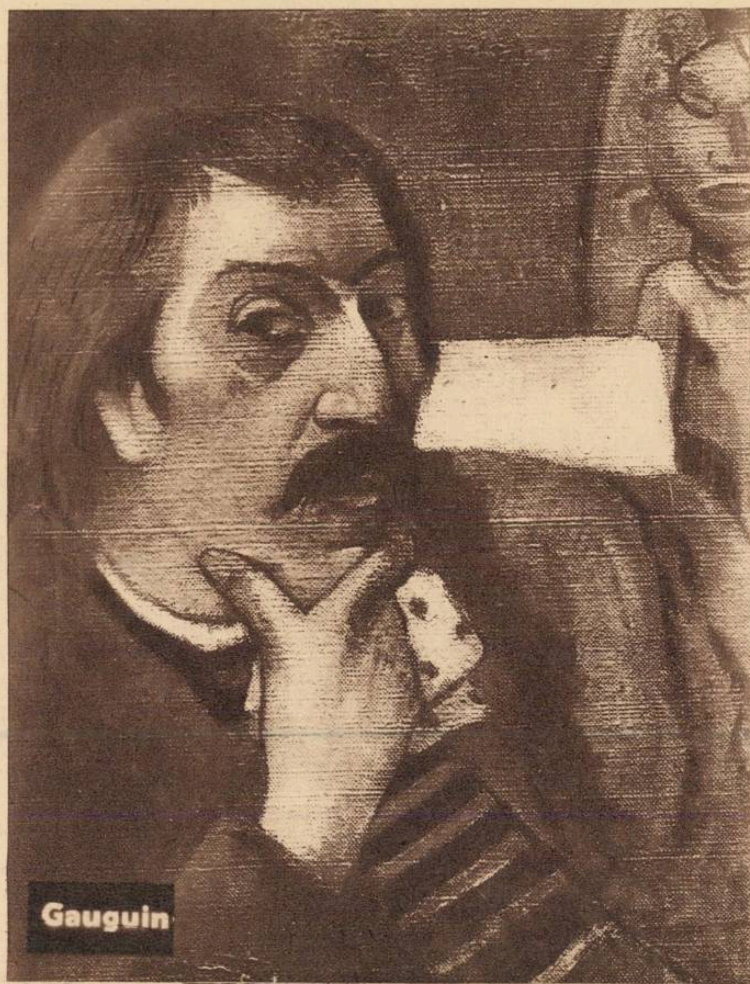
— Este vreo scurgere de apă aici la d-ta?

— O scurgere de apă? Unde?

Dar pivnița aceasta, așa cum era, a ajuns celebră: a adăpostit ospățuri la care au luat parte unele din cele mai ilustre figuri ale epocii.

Am întrecut de mult măsura în citate. N'am putut rezista tentației. Dar credem că cititorii nu ne vor învinui.

TACHE SOROCEANU

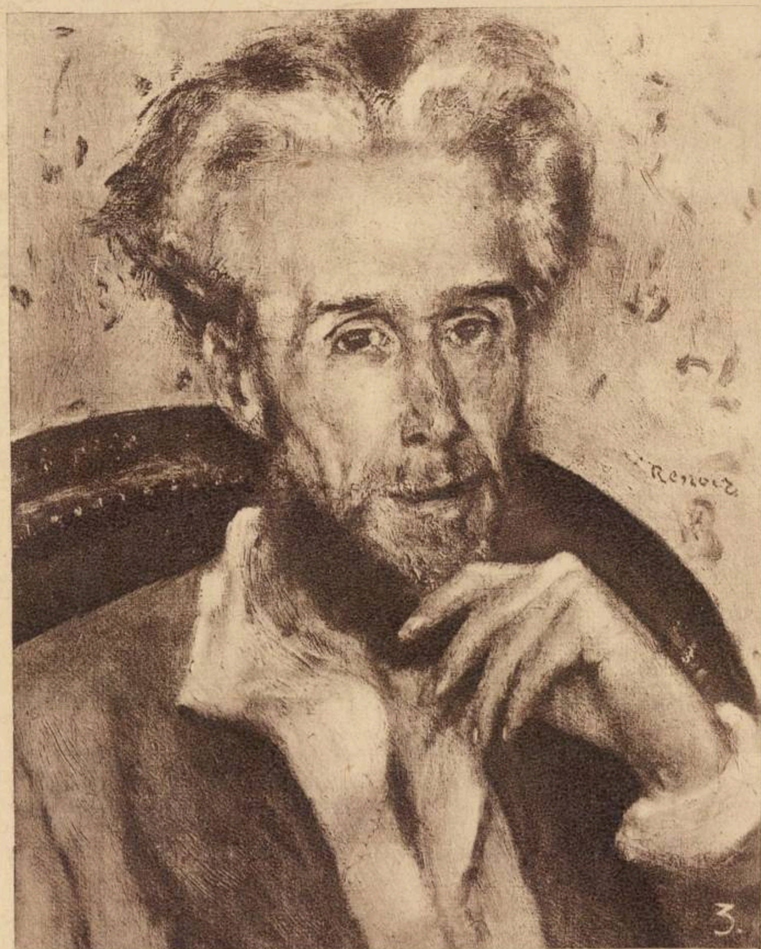
Gauguin

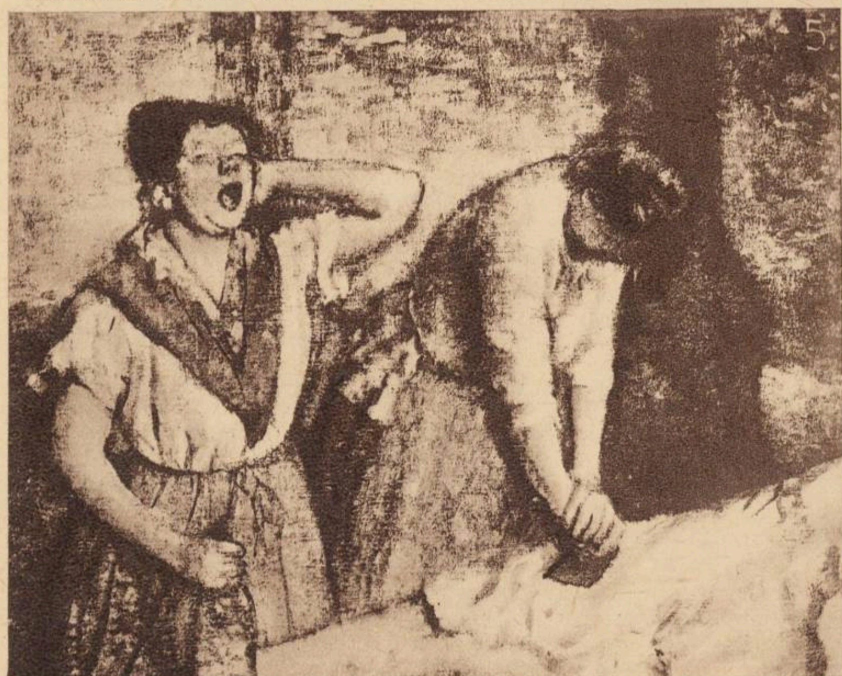
Renoir

1. Edouard Manet

2. Claude Monet

3. Renoir

4: Gauguin

5. Degas

6. Renoir

896

Adeverul literar si artistic

Lapati: Buchetiera

DIN ACHIZIŢIILE COLECŢIONARILOR NOŞTRI

Vremurile nu sunt deloc favorabile unei activităţi de încurajare şi sprijin pentru arte. Atenţia publicului e îndreptată spre evenimentele politice de pretutindeni şi nesiguranţa zilei de mâne tulbură liniştea necesară contemplaţiei şi înlătură îndemnul către bucuriile frumosului.

Pare curios să se mai găsească astăzi oameni care să sacrifice timp şi averi, ostenindu-se în călătorii şi căutări îndelungi pentru descoperirea unei opere de mare artă. Pe unul din aceştia îl găsim chiar la noi în ţară: este colecţionarul cunoscut şi totuşi atât de modest — d-l K. Zambaccian.

Nu mai departe decât în vara trecută, acest pasionat după comori de culoare şi linii a bătut drumurile Parisului, cel mai mare centru de artă din lume, aducând cu d-sa noi pânze şi desene care dacă pentru moment pot fi socotite agonisiri personale, mâne ele vor fi sortite să producă bucurie tuturor iubitorilor de artă din ţara noastră.

Este destul să aşezăm în fruntea listei noilor sale achiziţii acel minunat cap de fată al lui Cézanne pentru a ne da seama de gustul şi nobila strădanie a colecţionarulni Zambaccian. Căci puţine muzee din lume, chiar din Franţa, se pot mândri măcar cu o pânză de a maestrului dela Aix. Insuşi oraşul care l-a văzut o viaţă întreagă muncind şi de atâtea ori plângând în faţa insultelor aruncate brutal operei lui, oraşul care l-a nesocotit şi şi-a râs de el nu are nici un tablou de al celui mai cerut şi mai disputat pictor depe piaţa artistică mondială. E o cruntă răzbunare, care mai de vreme sau mai târziu, vine să pedepsească inconştienţa.

Achiziţionarea pânzei lui Cézanne a costat pe d-l Zambaccian şapte ani de cercetări şi strădanii, fără să mai socotim preţul la care a fost cumpărată. E cel mai mare sacrificiu al colecţionarului român. Pentrucă îşi pusese în gând să obţie un Cézanne reprezentativ. Una din acele opere ce explică tot marele prestigiu de care se bucură pictorul acesta.

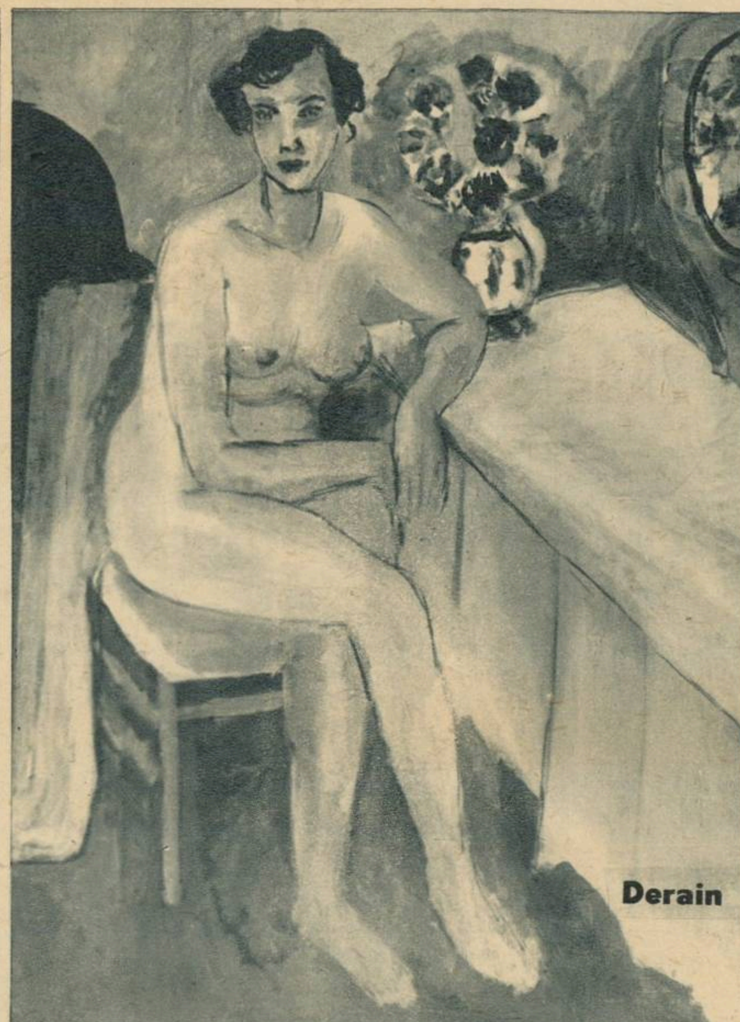
Toată pictura modernă e clădită pe descoperirile lui Cézanne — înlăturarea a tot ce e anecdotă, căutarea unei sinteze şi construirea formei numai prin culoare.

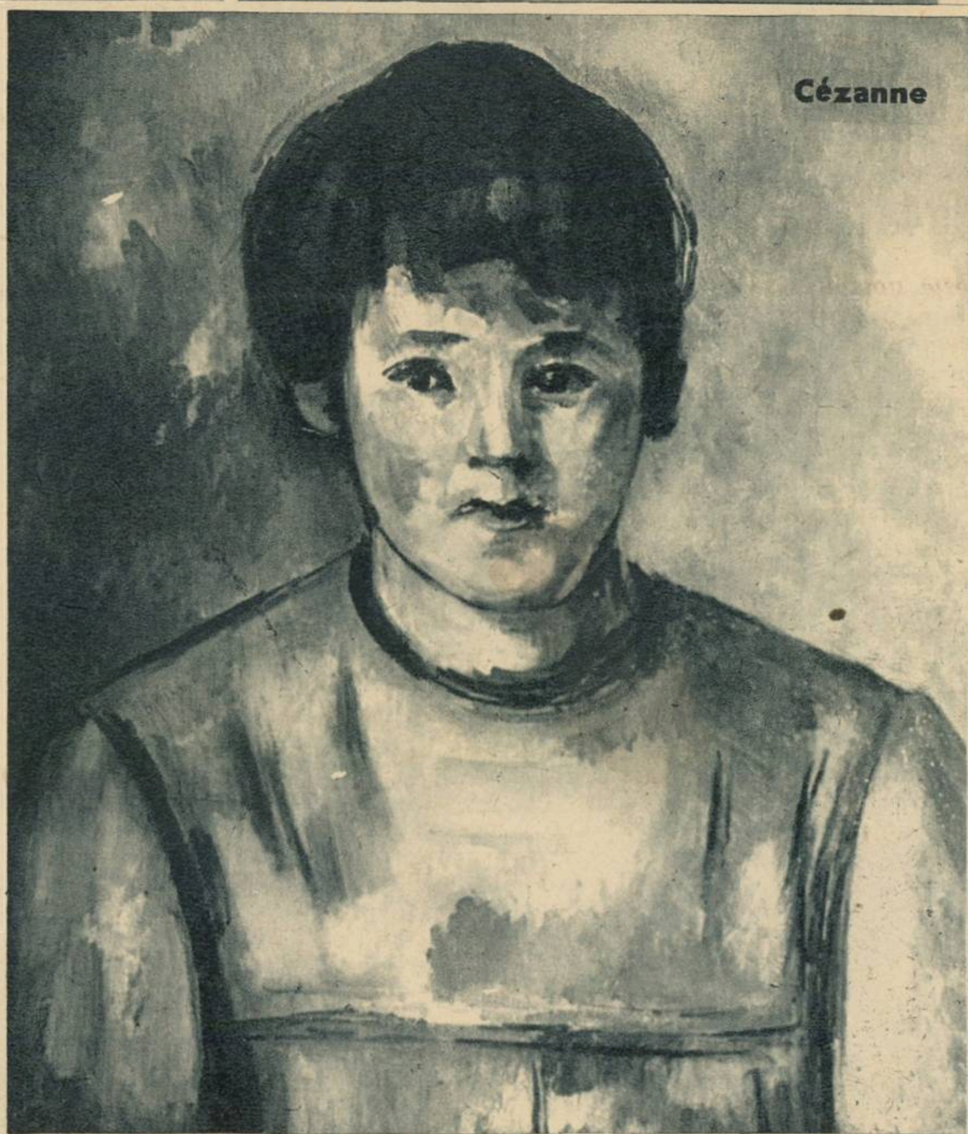
Şi nu-i deloc întâmplător că lângă acest vrăjitor al acordurilor cromatice să fie plasată cealaltă nouă achiziţie a d-lui Zambaccian: Nud în interior de Henrri Matisse. Matisse e astăzi cel mai mare colorist francez. Şi el înlătură, ca şi Cézanne, modelajul, clarobscurul, întrebuinţând tonuri plate spre a ajunge la acea neîntrecută muzicalitate a suprafeţelor. Toată pictura lui Matisse e în funcţie tonală. Matisse spiritualizează, dar numai prin ceiace ţine de plasticitatea pură furnizată de retină, nerupând legătura cu realitatea prin speculaţii de gând abstract.

A treia pânză nouă obţinută de d-l Zambaccian este un peisaj din Auvergne, datorit lui Maurice Utrillo. Lucrată într'un sentiment naturalist-primitiv, ea ilustrează calităţile acestui puternic colorist cu înclinări spre viziunea tragică. Inlăturând legile perspectivei şi desenului, Utrillo pleacă dela senzaţia sa de pictor, reuşind să construiască o lume izbitor de vie, de densă şi spectaculoasă. Toată opera lui Utrillo e o creaţie de temperament.

Dunoyer de Ségonzac este cel mai mare desenator actual. Sobru şi concentrat, el lucrează cu mijloace uimitor de simple, care sunt totuşi rezultantele unei culturi, unde influenţele postimpresioniştilor şi ale artei japoneze se interceptează. Dunoyer de Ségonzac, care a îmbogăţit colecţia Zambaccian cu un desen de mari dimensiuni, de o ascuţime în notaţii şi o putere evocatoare neobişnuită, este o pură expresie a spiritului francez, care nu se smulge niciodată din matca tradiţiei lui de claritate şi logică a lucrurilor.

Matisse

Derain

Cézanne

Utrillo

Francezii nu intelectualizează niciodată arta — ei rămân mereu pe drumul curat plastic, sinteza lor nu depăşeşte rostul materialului de exprimare: forma şi culoarea. In vreme ce la celelalte popoare, mai cu seamă la cele nordice, elementul cerebral covârşeşte de multe ori raţiunea de a fi a operei plastice.

Cu încă trei desene, se inchee lotul ultimelor achiziţii ale d-lui Zambaccian. Ele sunt datorite lui Matisse, Derain şi Picasso. La cele spuse până acum despre Matisse, vom adăoga eleganţa liniei lui şi jocul meşteşugit al arabescurilor, care fac din cele câteva linii subţiri trase pe hârtie o perfectă şi ech librată compoziţie.

Rafinamentul acestei arte e situat la capătul unui întreg proces de evoluţie, e o necesitate organică şi nu o manieră sprijinită pe curiozitate sau senzaţional. Tot ce pare îndrăzneţ în opera lui Matisse, Derain sau Picasso vine după un trecut de naturalism, e crescut şi eliberat din atâtea contribuţii de creaţie, studii şi interpretări ale artei franceze. Nu-i la mijloc nici întâmplare şi nici fantezie goală.

Lămuriţi astfel, vom înţelege preţuirea de care se bucură unanim arta franceză şi sacrificiile ce trebue să le facă un colecţionar pentru obţinerea unei opere de Cézanne, Renoir ori Manet.

TACHE SOROCEANU